

*Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Қарағанды «Volashaq» жоғарғы колледжі*

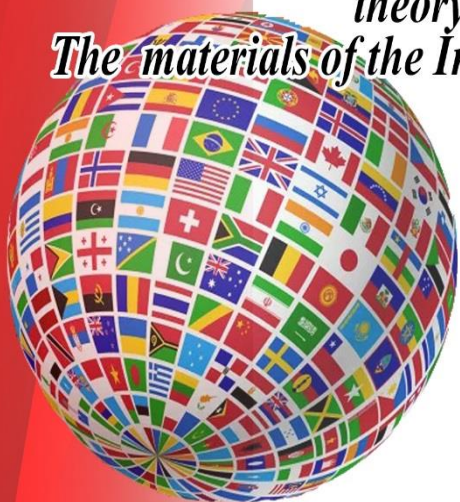
*Министерство образования и науки Республики Казахстан
Карагандинский высший колледж «Volashaq»*

*«Білім берудегі жаңа концепциялар мен заманауи
шешімдер: теория, практика, тәжірибе»
Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары*

*«Новые концепции в образовании и современные
решения: теория, практика, опыт»
Материалы международной научно-практической конференции*

*«Modern concepts of education and contemporary solutions:
theory, practice and experience»
The materials of the International scientific-practical conference*

Қарағанды 2019

«Білім берудегі жаңа концепциялар мен заманауи шешімдер: теория, практика, тәжірибе» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі жеке меншік мекемесі, Қарағанды 2019ж,434 б.

Материалы международной научно-практической конференции «Новые концепции в образовании и современные решения: теория, практика, опыт» Карагандинский высший колледж «Bolashaq», г. Караганды – 2019 г., 434 стр.

ISBN 978-601-273-310-5

Жинаққа «Білім берудегі жаңа концепциялар мен заманауи шешімдер: теория, практика, тәжірибе» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияға қатысушылардың мақалалары енгізілген. Мақалалар білім берудің жаһандану мен ұлттық кеңістіктегі мәселелеріне арналған. Жинақ материалдары білім берудің барлық деңгейдегі қызметкерлер, педагогтар, ғалымдар, жас ізденушілердің назарына ұсынылған.

Редакция алқасы ұсынылған ғылыми мақалалардың мазмұнына жауап бермейді.

В настоящем сборнике размещены статьи участников международной научно-практической конференции «Новые концепции в образовании и современные решения: теория, практика, опыт». Статьи посвящены проблемам современного образования в глобальном и национальном контекстах. Материалы сборника представляют интерес для работников всех уровней образования, педагогов, ученых, начинающих исследователей.

Редакционная коллегия не несет ответственности за содержание представленных научных статей.

Алқа мүшелері/Редакционная коллегия:

Мамраева Г.Б., директор КБК «Bolashaq», кандидат экономических наук
Капанова И.Х., Конакбаева А.Д.

ISBN 978-601-273-310-5

Оглавление

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ С СЕМЬЕЙ	
Хуанбай С., Еркинова З.А.	12
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУДА БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР	
Спанбетова А. Е., Хасенова Г.А.	15
ЖАҢАШЫЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕДЕ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ	19
Назырова А.Е., Бейсенова К.З.	19
ПРИМЕНЕНИЕ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ С ВОСПИТАННИКАМИ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ	
Кусбекова А.	22
БАЛА ӨМІРІНДЕГІ ОЙЫННЫҢ РОЛІ	
Жаканбаева С.А.	28
ҚОРШАҒАН ОРТАМЕН ТАНЫСТЫРУ ОҚУ ҚЫЗМЕТІНДЕ ЕРЕСЕК ТОП БАЛАЛАРДЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ	
Кубайдилдина А.К, Мухтарова К.Ж.	30
МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕРДІ ҚОЛДАНА БІЛУ	
Орынбекова Б.Б., Бекетқызы Е.	33
ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ У ВЫПУСКНИКОВ ДЕТСКИХ ДОМОВ	
Зими́на Н.В., Манжугулов А.К.	36
ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК СИМВОЛИКО-МОДУЛИРУЮЩИЙ ТИП ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	
Кагазбаев Ж.А., Амангельдиева М.Т.	39
СОТРУДНИЧЕСТВО ДЕТСКОГО САДА И СЕМЬИ	
Гаак Ю.Н., Солянова С.В.	44
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ЗАМАНАУИ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ	
Тусупова С.А., Еркинова З. А.	49
ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ	
Станкүлова Д.	53
ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕ ТІРЕК-СЫЗБАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	
Оразхан А.	58
ОЙЫН АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ	

Оразхан А.....	65
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚАБІЛЕТТЕРІН БІЛІМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ ДАМУЫ	
Жомарт Ж. Е.	70
ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІГІ	
Жомарт Ж. Е.	77
БАЛАБАҚША – ТӘРБИЕНІҢ АЛТЫН БЕСІГІ	
Искакова С.Д.,Мухаммедина С.Г.	83
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ РУХАНИ ЖАҢҒЫРУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДЕРІН ДАМУЫП, ОЙ-ӨРІСТЕРІН КЕҢЕЙТУ	
Адилова.Н.С.	87
ДЕТСКОЕ УПРЯМСТВО	
Клюева Е.И., Платунова Т.Н.....	89
АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР САБАҒЫНДА ДИАЛОГТЫҚ ОҚЫТУДЫ ҚОЛДАНУ	
Телбаева А.К.....	92
БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Тюлембекова М. Ж., Накина Г.И.	97
БАЛАНЫҢ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕ БЕЙІМДЕЛУІН АТА-АНА ТӘРБИЕШІНІҢ АРАСЫНДАҒЫ ПСИХОЛОГПЕН ОРНАТУ	
Аханова М.Т., Назырова А.Е.	99
КӨПТІЛДІК - БҮГІНГІ КҮННІҢ ТАЛАБЫ	
Калиакпарова Н.А., Насыпханқызы А.	102
МЕТОДЫ ПРИМЕНЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ	
Ахметова Г. Б., Идрисова А. А.	106
БІЛІМ БЕРУ КЕҢІСТІГІНДЕГІ ТҰЛҒАНЫҢ РУХАНИ-АДАМГЕРШЛІК ҚҰНДЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Раимбекова Д.А., Смағұлова Г.Қ.....	107
ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ДАМУЫ	
Магрупова К. Ж., Дюсекеева А.Н.	110
ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ – МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК-ТІЛДІК БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	
Исина Ж.Р., Акбарова Г.К.....	113

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫ СЫНЫБЫНЫҢ КӨРКЕМ-ЭСТЕТИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ ДАМУ ЖОЛДАРЫ	
Әлменова М.Б., Дуйсекеева Д.Н.....	116
ОТБАСЫНДАҒЫ ТӘРБИЕДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ	
Әлдебек А. Қ., Оханова Л.	119
ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕНІ ҰРПАҚ БОЙЫНА СІҢІРУ	
Анарбекова Н.Т., Тендикова Э.Т.....	123
ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫ ЕҢБЕККЕ ТӘРБИЕЛЕУ	
Абеугалиева Г.Е., Серикова М.М.....	126
ТЕАТРАЛИЗОВАННЫЕ ИГРЫ, КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ СО СВЕРСТНИКАМИ И РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ У ДОШКОЛЬНИКОВ	
Чернышева Л.Н., Рассказова С.Р.....	128
МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ЖАҢАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ	
Толендина А.А., Серік Г.Б.	134
ӨЗІН ӨЗІ ТАҢУ- ӨМІРДІ ТАҢУ	
Серік Г.Б.....	137
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МНЕМОТЕХНИКИ В РАЗВИТИИ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	
Рассказова С.Р.,Толендина А.А.....	139
ДОШКОЛЬНОЕ ДЕТСТВО	
Набокова Е.Д., Аманқұл Ә.О.....	142
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ	
Кикымова А.А., Торшаева Ш.М.	146
“ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ” ПӘНІМЕН БОЛАШАҚҚА	
Кикымова А.А. Айтанова А.Ө.	149
БАЛАБАҚШАДАҒЫ ЗАТТЫҚ-ДАМЫТУШЫЛЫҚ ОРТА	
Касымова Г.Б., Толендина А.А.....	154
МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ДЕНСУЛЫҚ САҚТАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ	
Искакова А.С., Абдильдина М.К.....	157
ИНТЕГРАТИВНЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕРИОД ЕГО ОБНОВЛЕНИЯ	
Аманқұл Ә. О., Ақтай С.О.....	160
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ	
Алиленова Н.Қ., Абуова А.А.	164
БІЛІМ БЕРУДІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ МЕН ТҮРЛЕРІ	
Есмагамбетова А.А., Рамазанова А.....	166

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ІСКЕ АСЫРУ ПРИНЦИПТЕРІ	
Есмагамбетова А.А., Ахметкәрім А.	170
БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	
Есмагамбетова А.А., Қасымова Г.	172
ТРИЕДИНСТВО В ОБУЧЕНИИ И ВОСПИТАНИИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА – ЗАЛОГ УСПЕХА ВСЕХ УЧАСТНИКОВ ПРОЦЕССА	
Арзямова Н.В., Шаталова Л.И.	178
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ СОЦИАЛЬНО - КОММУНИКАТИВНОГО РАЗВИТИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ	
Ербатырова Р.С., Бабина Г.Ф.	182
ПЕРЧАТОЧНЫЙ ТЕАТР	
Царук Н.В., Пьянкова О.В., Мещанинцева О.Ю.	185
РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ ТРИЗ	
Ищенко Т.В., Каюмова С.Е.	189
3-4 ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҒ ЗАТТАРДЫҒ КӨЛЕМІН ҚАБЫЛДАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	
Сопова М.Н., Қызаева Ы.Ғ., Хумархан А.	192
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҒ КЕҢІСТІКТЕ БАҒДАРЛАУЫНЫҒ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	
Гурьева Е.Н. , Қалиакпар Д.М.	195
ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ ЖӘНЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕНІҒ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Махметова К.К., Кожабекова М.Б.	199
ПРОБЛЕМА ПОЛИТИЧЕСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ (НА ПРИМЕРЕ СТУДЕНТОВ КВК «VOLASHAQ»)	
Шалтабаева К.А., Ишанкулова Р.М.	201
БАЛАБАҚШАДА ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Кошжанов А. С.	206
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЕМОВ МНЕМОТЕХНИКИ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ МЛАДШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	
Тасырбаева А.С., Панюшкина В.А.	209
THE FEATURES OF UPDATED CONTENT OF EDUCATION FROM THE POINT OF VIEW OF YOUNG TEACHER	
Ospanova A., Shoyenbayeva S.	212
THE USE OF CLIL TECHNOLOGY IN TEACHING PHYSICS IN ENGLISH	
Syzdykova A.K., Shoyenbayeva S.S.	214

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ	
Мырзаханова М.Б.....	218
ТӘРБИЕШІНІҢ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ӨЛЕУМЕТТЕНДІРУДЕГІ АТА – АНАЛАРМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ	
ҚҰТЖАНОВА Қ.Р.....	221
ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ СРЕДСТВАМИ ФОЛЬКЛОРА	
Ибраева Ж.И.	224
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ЖӘНЕ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІНІҢ АУЫТҚУЛАРЫН ТҮЗЕТУ ЖОЛДАРЫ	
Б. Н. Жунусбекова.....	228
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ БАСТЫ ҚҰРАЛЫ	
Зулхадылова Ф.,Абилова Р. Т., Блялова А. С.....	233
ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҰСТАНЫМДАРЫ МЕН ТАЛАПТАРЫ	
Зулхадылова Ф.,Абилова Р. Т.,Блялова А. С.....	236
МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУҒА ҚАЖЕТТІ ІСКЕРЛІКТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ	
Зулхадылова Ф.,Абилова Р. Т.,Блялова А. С.....	240
БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРҒА АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУДЕ ОТБАСЫНЫҢ РӨЛІ	
Жаппарова Р.А.	245
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДЕРІН ДАМЫТУ АРҚЫЛЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Жакина Г. К.	248
БАҚЫТТЫ БАЛАЛЫҚ ШАҚ БАСТАУЫ – БАЛАБАҚША	
Бекбулатова К.К.	250
БАЛАЛАРДЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ	
Айтхожина Б.М.	251
БАЛАНЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР	
Шалгинбаева А.А.	254
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ЗАМАНАУИ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ	
Тусупова С.А. , Еркинова З. А.	257

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНДЕ ХАЛЫҚТЫҚ ПЕДАГОГИКАНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Төлешова Л.Т., Еспаева Р.О.	261
ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫН ІСКЕ АСЫРУДА ФЛИПЧАРТТЫ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ	
Тусупова У. К.	264
ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ С ДОШКОЛЬНИКАМИ ПО ОЗНАКОМЛЕНИЮ С КУЛЬТУРНО- ИСТОРИЧЕСКИМ НАСЛЕДИЕМ КАЗАХСТАНА	
Кударина С.Т.	268
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ: ДӘСТҮРЛЕР, ТӘЖІРИБЕ, ИННОВАЦИЯЛАР	
Егеубаева А. А.	271
БАЛАБАҚШАДА ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЛАРЫН ДАМЫТУ	
Хасенова Ы. Е.	273
SOCIALIZATION THROUGH TECHNOLOGIES	
Tasbulatova M.A., Zheksenova B.O., Bahshieva F.A.	275
ТӘРБИЕ ЖӘНЕ ҚОҒАМДАҒЫ АТҚАРАТЫН РӨЛІ	
Сулейменова Л.Б.	281
ОЙЫН – МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАР ӘРЕКЕТІНІҢ ЖЕТЕКШІ ТҮРІ	
Оразалина.А.Р., Батенова.Ж.Р.	283
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ТӘРБИЕ БЕРУДЕГІ ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫНЫҢ МӘНІ	
Батенова.Ж.Р., Оразалина А.Р.	286
ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ӨЗГЕ ҰЛТ БАЛАЛАРЫНЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУ	
Буркитбаева Т.Б., Манжосова – Волосатова. В.Г.	288
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР СӨЙЛЕУ ҚАБІЛЕТІ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰРАЛ	
Манжосова – Волосатова. В.Г., Буркитбаева Т.Б.	291
ТЕАТРАЛИЗОВАННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ	
Тусупбекова Б. Т.	294
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ ЖОЛЫ РУХАНИ- АДАМГЕРШЛІК БІЛІМ	
Макетова М.Р.	297
УСТНОЕ НАРОДНОЕ ТВОРЧЕСТВО В РАБОТЕ НАД РАЗВИТИЕМ РЕЧИ ЧЕРЕЗ РЕЖИМНЫЕ МОМЕНТЫ	
Карымсакова А. Б., Карымсакова Ж. Б.	302

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚИЯЛЫН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	
Абильдина Б. К., Тусупбаева А. К.....	305
СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ АРҚЫЛЫ ӨЗІНДІК САНАСЫН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ЖОЛДАРЫ	
Досаан Л., Тусупбаева А.К.....	309
ИНФОРМАТИЗАЦИЯ УРОКОВ МАТЕМАТИКИ И ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ ПРИ ПОМОЩИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	
Гейнц А.Г.....	313
ПЕРЕДАЕМ СВОЙ ОПЫТ МОЛОДЫМ КОЛЛЕГАМ	
В.Н. Железнова,.....	316
НУЖНА ЛИ СОВРЕМЕННЫМ ДЕТЯМ СКАЗКА?	
Волгина Л.В.,Мельтишинова Т.Г.	319
ОТБАСЫ МЕН БАЛАБАҚША МАМАНДАРЫНЫҢ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ БАРЫСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДІК БЕЛСЕНДІЛІГІНІҢ ДАМУЫ	
Абильтусупова С.Т., Касымова Ж.Е.	323
БАЛА ТӘРБИЕСІ – БОЛАШАҚ ҚОҒАМ ТӘРБИЕСІ	
Акбузауова Д.Ж., Әбдібек Ә.М.	326
ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ В ДОУ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ	
Ветеорец Г.Н., Рысжанова Б.Н.	328
КӘСПТІК ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	
Жаканбаева А.А., Ахатова А.А.....	331
АБАЙ ФИЛОСОФИЯСЫНДАҒЫ БАЛА ТӘРБИЕСІ МӘСЕЛЕСІ	
Ахатова А. А., Шалгинбаева А.А.,Макетова М.Р.....	336
ЖАСТАРДЫҢ САЯСИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІ: ПРОБЛЕМАЛАРЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ	
Ахатова А. А.,Ахатова А. А., Жаканбаева А.А.	339
МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫННЫҢ МАҢЫЗЫ	
ТАЖКЕЙ А. М.	351
МУЗЫКАЛЬНАЯ СРЕДА КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ РЕБЕНКА	
Кенжебаева А.Х.	354
ВЫРАЩИВАНИЕ РАСТЕНИЙ ПОСРЕДСТВОМ ГИДРОПОНИКИ В ДЕТСКОМ САДУ	
Шарафутдинова О.В.,Копотилова Ю.Ю.....	357
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНИКИ РАЗВИТИЯ И УЛУЧШЕНИЯ ПАМЯТИ	
Жданова Т.В.,Копотилова Ю.Ю.	360

ДОШКОЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ: ИННОВАЦИОННЫЙ ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.ЧЕМ ХОРОШИ ТЕАТРАЛИЗОВАННЫЕ ИГРЫ	
Галле Н.В.	366
ХАРАКТЕРИСТИКА И МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ КООРДИНАЦИИ ДВИЖЕНИЙ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	
Гальвас Е.В.	369
ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ СЕГОДНЯ	
Асмакович Е. П.	374
ВОСПИТАНИЕ КУЛЬТУРЫ ПОВЕДЕНИЯ ОСНОВНАЯ ЗАДАЧА НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ	
Лобова Л.А.	376
ДОШКОЛЬНИКОВ	
Лизун И.В.	380
МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ МУЗЫКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Қамза Ж.Е.	384
ВОСПИТАНИЕ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЧЕРЕЗ КАЗАХСКИЕ НАРОДНЫЕ СКАЗКИ	
Крих М.И.	386
ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ФИЗИЧЕСКОГО ОЗДОРОВЛЕНИЯ ДЕТЕЙ	
Ельшева Н.А.	388
ДИДАКТИЧЕСКИЙ СИНКВЕЙН В РАБОТЕ ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ	
Голик О. В.	393
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ	
Ганиева Е.А.	398
НРАВСТВЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ ПОСРЕДСТВОМ ОЗНАКОМЛЕНИЯ С ПРОИЗВЕДЕНИЯМИ КАЗАХСКИХ ПОЭТОВ	
Буллер И.В.	402
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ КӨРУ ҚАБІЛЕТІ НАШАР БАЛАЛАРДЫҢ ТҮСТІ ҚАБЫЛДАЙ БЛУІН ДАМЫТУ	
Бакенова Г.А.	404
ТРИЗ В СОВРЕМЕННОМ ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ	
Сағит К.Ж., Бровкина О.В.	408
ОБУЧЕНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ	
Нурмуханбетова Т.В.	411
БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДІК ҚОРЫН ДАМЫТУДА КОММУНИКАТИВТІК ӘДІСТІ ҚОЛДАНУ	

Мустафина Б.Е.	417
БАЛА ӨМІРІНДЕ СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗЫ	
Смагулова Г.А.	419
ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ ДЕТЕЙ К ШКОЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ	
Байленова Ш.Б.....	422
МЕКТЕПТЕГІ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Сламбекова к. Н., Оралова А. Ө.	425
«ТӘЙ – ТӘЙ» ТЕХНОЛОГИЯСЫ БОЙЫНША МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ БІЛІМІ МЕН ТӘРБИЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЗАТТЫҚ-ДАМУ ОРНАНЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ	
КАСИМОВА К.К.	427

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ С СЕМЬЕЙ

ХУАНБАЙ С.

ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІСІ: ЕРКИНОВА З.А.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі

От того, как прошло детство, кто вёл
ребенка за руку в детские годы,
что вошло в его разум и сердце
из окружающего мира – от этого
в решающей степени зависит, каким
человеком станет сегодняшний малыш.
В. А. Сухомлинский

Одна из основных проблем детских учреждений – это отсутствие взаимодействия детского сада с семьёй. От того, как будет протекать взаимодействие детского сада с семьёй, зависит, будет ли успешным всестороннее и полноценное развитие ребёнка. Если нет этого взаимодействия, значит, и не будет результативной деятельности, которая позволяет выявить, осознать и решить проблемы воспитания детей.

Интересы ребёнка для нас на первом месте, следовательно, решение данной проблемы в этом дошкольном учреждении играет самую важную роль. Проблему взаимодействия детского сада и семьи, единства в подходах к общественному и семейному воспитанию можно считать одной из самых актуальных на сегодняшний момент. В сложившихся социально-культурных и экономических условиях к взаимодействию с семьёй важно относиться как к стратегическому направлению деятельности детского сада. Семья и детский сад составляют для ребёнка на определённом этапе основную воспитательно - образовательную микросреду и только в сочетании друг с другом они создают оптимальные условия для вхождения малыша в большой мир. Центральное место в этой системе занимает ребёнок.

Взаимодействие педагогов и родителей в воспитании дошкольников мы рассматриваем как деятельность, которая позволяет выявить, осознать и решить проблемы воспитания детей. Только тогда такое взаимодействие позитивно отразится на физическом, психическом и конечно социальном здоровье ребёнка. От того, как будет протекать взаимодействие детского сада с семьёй, зависит развитие ребёнка в проблемном поле взросления: успешное или неуспешное.

Мы, будущие работники дошкольного учреждения, сталкиваемся с проблемой недостаточного взаимодействия с семьёй каждый день. Данная

проблема затрагивает всех и исходит как от воспитателей, так и от родителей. И источников этой проблемы два – дошкольное учреждение и семья.

Проблема взаимодействия дошкольного учреждения с семьей на сегодняшний день остается актуальной, приобретая порой обостренный характер. Сложности в отношениях между семьями и образовательными учреждениями могут быть связаны, например, с несовпадением взаимных ожиданий, с недоверием родителей к воспитателям. Непонимание между семьей и детским садом всей тяжестью ложится на ребенка. И мы, педагоги, очень часто испытываем большие трудности в общении с родителями, так как не знаем какую выбрать форму взаимодействия. Из всего выше сказанного ясно, что данная проблема важна как для дошкольного учреждения, так и для семьи дошкольника. Если ничего в этом направлении не делать, не менять, то страдает весь образовательный процесс. Одна из причин отсутствия взаимопонимания и взаимодействия между дошкольным учреждением и семьей - это отсутствие единого образовательного пространства развития ребёнка, как в дошкольном учреждении, так и в семье - и это необходимо менять, так как с этой проблемой мы сталкиваемся каждый день. Еще одна причина возникновения данной проблемы - это незатрагивание учета в образовательном учреждении стратегии семейного воспитания (необходимо учитывать историю развития семьи) - а это важный момент в данной ситуации. Решение проблемы. Основными направлениями взаимодействия с семьей являются: 1. Изучение потребности родителей в образовательных услугах. 2. Просвещение родителей с целью повышения их правовой и педагогической культуры. Исходя из этих направлений, будет осуществляться работа по взаимодействию с семьями дошкольников. Положительные результаты в воспитании и развитии детей достигаются при умелом сочетании различных форм взаимодействия коллектива образовательного учреждения с семьей дошкольников. Наши варианты решения проблемы:

- Изучение семьи с целью выявления интересов и потребностей родителей, а так же согласования воспитательных воздействий на ребёнка.
- Психолого-педагогическое просвещение родителей с целью повышения уровня общей педагогической и правовой культуры, оптимизации стиля семейного воспитания через реализацию двух направлений работы;
- информационное – ознакомление родителей с особенностями развития детей, режимом работы дошкольного учреждения, с содержанием и методикой учебновоспитательного процесса, привлечение к оздоровительным и совместным мероприятиям;
- обучающее, практико-ориентированное – формирование у родителей опыта руководства детской деятельностью и общением;
- включение родителей в содержательную совместную деятельность с дошкольным учреждением: участие в организации развивающей среды и воспитательно-образовательного процесса. Осуществление открытого и доверительного взаимодействия с родителями воспитанников имеет ряд преимуществ:

Во-первых, отмечается положительный и эмоциональный настрой педагогов и родителей на совместную работу по воспитанию детей. Родители уверены в том, что дошкольное учреждение всегда поможет им в решении педагогических проблем и в то же время не навредит, так как будут учитываться мнения семьи предложения по взаимодействию с ребёнком. Педагоги, в свою очередь, заручаются пониманием со стороны родителей в решении проблем.

Во-вторых, учитывается индивидуальность ребёнка. Педагог постоянно поддерживает контакт с семьёй, знает особенности, привычки своего воспитанника и учитывает их в своей деятельности, что ведёт к повышению эффективности педагогического процесса.

В третьих, родители берут на себя ответственность за развитие ребёнка и осознают, что дошкольное учреждение является лишь помощником в важнейшем деле воспитания и обучения дошкольника. В целом, появляется возможность к реализации единой программы воспитания и развития детей в детском саду и семье. Выводы Задачи воспитания и развития решаются успешно только в том случае, когда дошкольное учреждение поддерживает связь с семьёй и вовлекает ее в свою работу.

Главным в работе любого дошкольного учреждения являются сохранение и укрепление физического и психического здоровья воспитанников, их творческое, а так же интеллектуальное развитие, обеспечение условий для личностного и гармоничного роста. Для достижения высокой результативности воспитательно-педагогического процесса в дошкольном учреждении большое значение имеет работа с родителями воспитанников. На данном этапе понятно, что при максимальном вложении трудовых ресурсов всего коллектива дошкольного образовательного учреждения и минимальных финансовых затратах и рисках, мы можем достигнуть максимального взаимодействия с семьёй.

Семья и детский сад – это два общественных института, они стоят у истоков нашего будущего, но зачастую не всегда им хватает взаимопонимания, терпения, чтобы услышать, понять друг друга. Это может происходить по разным причинам. Семья и детский сад не могут заменить друг друга; у каждого из них свои функции, свои методы воспитания. Им надо научиться взаимодействовать друг с другом в интересах ребёнка. *Главное* что мы можем сделать - это установить доверие между семьёй и детским садом, что позволит корректировать воспитательные позиции родителей и самих педагогов.

По итогам проведённой работы над решением проблемы взаимодействия семьи и дошкольного учреждения можно отметить повышение заинтересованности родителей в организации сотрудничества с коллективом дошкольного учреждения в вопросах воспитания и образования детей, что положительно сказывается на качестве воспитательно-образовательного процесса.

Список использованной литературы

1. Арнаутова Е.П. Основы сотрудничества педагога с семьёй дошкольника. - М., 1994.
2. Детский сад и семья / Под ред. В.К.Котырло, С.А.Ладывир. - Киев, 1984. 273

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУДА БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

СПАНБЕТОВА А. Е.

БМ-18-3(11) тобының студенті

ЖЕТЕКШІ : ХАСЕНОВА Г.А.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі

E-mail: araika_zhann@list.ru

Байланыстырып сөйлеу адамдардың өзара түсінісуін қамтамасыз ететін мағыналы сөздердің сөйлемдегі жүйесі болып табылады немесе ойды жинақы түрде грамматикалық жағынан дұрыс, дәл, анық мазмұндау болып табылады. Сондықтан байланыстырып сөйлеуге үйрету балабақшадағы тіл дамыту жұмысының ең негізгі басты бөлігі болып саналады. Жалпы байланыстырып сөйлеу ойлаумен біртұтас болып саналады. Яғни сөздің, сөйлеудің жиынтығы – ойлаудың жиынтығы. Байланыстырып сөйлеу баланың ойлауын, көрген-білгенін қорытып айта білу шеберліктерін анықтауға негіз болады. Бала өз ойын қаншалықты дәрежеде жеткізе білсе, оның сөйлеу тілінің қалай дамығандығын солай байқауға болады. Дегенмен, қазіргі заманғы балалар жоғарғы ақпарат тоғысында өмір сүруде. Олармен жанды қарым-қатынасты теледидар мен компьютер алмастырады, бұл мектепке дейінгі жастағы баланың белсенді сөздерді қолдануына кері әсерін тигізуде.

«Балаға таныс емес бес сөзді үйретсең, ол сол сөзді үйрену үшін ұзақ қиналады, ал осындай таныс емес жиырма сөзді суреттер арқылы көрсетсе, ол оны тез қағып алады» – деп, К.Д.Ушинский айтқандай, көрнекі материал басқа құралдарға қарағанда оңай игеріледі. Байланыстыра сөйлеуді дамыту – диалог, монолог секілді оқытудың негізгі нышандарын игеруді болжамдайтын, балаларды байланыстыра сөйлеуге үйретудің негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Мектепке дейінгі жастағы балалардың көбі алған әсерлерімен өзара бөліседі де, ал берілген тақырып бойынша әңгіме құрастыруды қиынсынады. Негізінен бұл – баланың берілген сауалға білімінің аздығы емес, баланың байланыстыра сөйлем құрастыра алмағандығынан. Олардың байланыстыра сөйлеуін дамытудың тиімді құралы ретінде бірнеше әдіс-тәсілдерді атап өтуге болады. Әрі бұл әдіс-тәсілдер мектепке дейінгі мекемелерде кеңінен қолданылып жатыр. [1]

Жалпы, оқу жылының басында балалардың сөйлеу тілінің даму диагностикасы өткізіледі, онда балалардың тілінің дамуы мен бала тілінде кездесетін ауытқушылықтары анықталады. Олар: сөз сөйлеудің дыбыстық жағдайы, фонетикалық қабылдауы, балалардың байланыстырып сөйлеу деңгейі.

Берілген талдау нәтижесінде балалардың байланыстырып сөйлеуін дамытудың оқыту траекториясы анықталады; монологтік сөз сөйлеу үдерісінің ең тиімді бағдарламалық әдістемесін қамтамасыз ету іріктелініп алынады. Байланыстырып сөйлеуді дамыту жұмысы тіл дамытудың басқа тапсырмаларынан бөлінбейді және ең бірінші тапсырма беріп, әңгіме құрастыруға көшпес бұрын, алдын ала үлкен жұмыс атқарылуы қажет:

1. сөздікті байыту;
2. сөйлемдер, фразалар құрумен жұмыс істеу;
3. сөз сөйлеудің грамматикалық құрылымын қалыптастыру;
4. лексикалық сөзді қолдана білу (диалог, монолог) бойынша.

Кезеңдерге бөлу тек шартты түрде ғана. Тәжірибе жүзінде кезеңдер өзара қатынаста болады. Ақырғы сәтте жұмыс төмендегідей жүреді: фразалық сөздерді қолдана білу; сөз сөйлегенде байланыстырып, біртіндеп, ретімен, логикамен сөз құрай білу, мазмұнына сәйкес нақты лексикалық сөздік қолдана білу; сөйлемді грамматикалық түрде дұрыс құрастыру; сөйлемді өздігімен және ешқандай кідіріссіз тоқтамай және сөз соңында фразамен айта білу.

Байланыстырып сөз сөйлей білудің ең қарапайым түрі қайтадан айтып беру. Оған байланыстырып сөйлеуді қалыптастырудың ерекше рөлі бөлінген. Мұнда сөз сөйлеудің мәнерлі құрылымы, сөйлемді белгілі ретпен біртіндеп, құрастыра білу жүзеге асырылады. Мектеп жасына дейінгі баланың қоршаған ортадан алатын білімі, меңгеретін дағдысы олардың тіл байлығын жетілдірудің негізі болмақ. Тәрбиеші-педагогтың мақсат қоя ұйымдастырылған іс-әрекеттері арқылы бала қоршаған орта жайында алғашқы мағлұматтар алып айналасындағыны байқап, қызығушылықпен қарап, оны әңгімелеп айтып беруге талпынады.[2]

Балаларды байланыстыра сөйлеуге дағдыландыруда жиі қолданылатын әдіс – баяндау әдісі. Баяндау кезінде айтылатын тіркестер анық, сөйлемдер қысқа, жеңіл грамматикалық формамен берілуі қажет. Баяндау кезінде мәнерлі сөйлеуге дағдыландыратын төл сөздерді де кірістіруге болады. Баяндаудың құрылысы төмендегідей болуы тиіс.

1. Кіріспе бөлім. Балаларды жаңа материалды қабылдауға даярлау.
2. Мәтінді оқып беру.
3. Шығарманы балалар есте жақсы сақтау үшін екінші рет оқу.
4. Шығарма мазмұнын талдау.
5. Талдаудан кейін балалардың шығарма мазмұнын қалай түсінгенін байқау үшін тағы да шығарманы қайталап оқу.
6. Балалар оқылған материалды естеріне түсіріп жауап беруге дайындау үшін бірнеше секунд уақыт беру.
7. Балалардың баяндауы.

Кейде мұндай сабаққа жаңа өтілген материалдармен қатар оларға бұрыннан таныс шығармаларды да естеріне түсіріп, қатар баяндату – олардың сабаққа деген ынтасын арттырады. Сонымен қатар әңгімелесу, баяндау сабақтары бір-бірімен байланысты, бірін-бірі толықтырып отыратындай дәрежеде өтілуі тиіс. Балаға үйретілетін әрбір жаңа сөзбен сол сөз бейнелейтін зат арасында байланыс болуы қажет. Балабақшадағы оқыту жұмысы балалардың шағын ұжымында өткізілетін педагогикалық үрдіс болғандықтан, ол сәбиге берілетін білімнің

дәлдігі, сапалығы, дамыта оқытылуы сияқты дидактикалық принциптерге сүйенеді. Бұл ретте, баланың байланыстыра сөйлеуінде дидактикалық принциптерге сүйене ойналатын ойындарды айтып өтуге болады. [3]

Ойын балалар үшін айналадағыны танып білу тәсілі. Баламен ойналатын ойындардың барлығы да баланың ой-санасының толығып, сөздік қорының молаюына көмектеседі. Дидактикалық ойын кішкене балаларға мейілінше тән оқыту формасы болып табылады. Мұндай ойында балалар зат және оның ерекшелігі жеке қасиеттері туралы айта білуге үйренеді, жүйелі сөйлеу қабілеті дамиды. Дидактикалық ойынның нәтижесі қандай жолмен болса да ұту емес, балалардың білімді игеру, ақыл-ой қызметін дамытудың, өзара қарым-қатынас жасауда жеткен жетістіктерінің көрсеткіші. Ойындарда балалардың алдына қандай міндеттер қойылады? Олар балалардың түсіну және қабылдау қабілеттерін дамытуға, ұғымдарын қалыптастыруға, білімді меңгеруге көмектеседі. Дидактикалық ойындар топ бөлмесінде, аулада, залда, кез-келген уақытта сабақта және сабақтан тыс уақытта өткізіледі. Ойынның орталығы ойыншықтар мен ойын құралдары. Дидактикалық ойындардың бірнеше түрі бар. Олар: дидактикалық қимылды; заттар мен ойыншықтармен ойналатын ойындар; сөздік дидактикалық; үстел үсті баспа; музыкалық ойындар. Бұл ойындар тіл дамыту сабағында баланың сөздік қорын молайтып, ой-өрісін дамытып, айтылған ойды түсіне біліп, әрекет етуге ықпал ете алады. Көбінесе тіл дамыту сабақтарында осы жоғарыда аталған ойындардың ішіндегі сөздік дидактикалық ойындар көптеп пайдаланылады. Өйткені, бұл ойын арқылы балаға сөздің қыр-сырын жекеше, көпше, сөз мағынасына, сөз тіркестері, сөзді байланыстыруын жете түсіндіріге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, жоғарыда аталған дидактикалық ойындардың барлығын ойнатудағы мақсат – баланың тілді меңгеру, түсіндіру, еркін тілдік қарым-қатынаста бола білуі үшін таптырмайтын құрал болмақ. [4]

Ана тілінде сөйлеу үшін баланың сөздік қоры жеткілікті болуы керек. Баланың сөздік қорын молайтудың бірнеше жолдары бар. Мәселен, сөздегі дыбыстарды анық айтқызу, сөз жасау, сөзден сөз тіркестерін, сөз тіркестерінен сөйлемдер, одан шағын әңгіме құрау, тақпақ, жаңылтпаш, жұмбақтарды жатқа айту, т.б. Балалардың сөздік қорын молайту үшін, мұғалім-тәрбиеші балаға күнделікті жаңа сөз үйретіп, сөздігін үзбей толықтырып отыруы керек. Сондай-ақ, баланың үйренген сөзін жаттатып қана қоймай, күнделікті тұрмыста қолдана білуге жағдайлар жасауы қажет. Оқыту барысында бала үйренген сөзін іс жүзінде қолдана білуі қажет. Ол үшін балаға жаңадан өтілген сөздері бар жаттамақтар, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар берген дұрыс.

Байланысты сөз ойға мағына беріп, адамдардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауын және түсінісуін қамтамасыз етеді. Сөйлеу қызметі ойдың дамуымен өрбиді. Сөздікпен жұмыс сабақта және сабақтан тыс уақытта болады. Сабақта жүргізілетін сөздік арнайы мұғалімнің сабақ жоспары бойынша өтеді. Ал сабақтан тыс сөздік баланың барлық іс-әрекеті кезінде жүргізіледі. Баланың ойлау қабілетінің ерекшеліктері, бала тілінің сөздік қорын қолдана алуы, өз ойын жеткізе білуі, заттардың қазақша атауын дұрыс атап, құбылыстарды жеткізе алуы – бала дамуындағы үлкен жетістік. Сөздік-логикалық қабілеті жетілу барысында бала қарапайым түсініктерді тез меңгереді. Сөздік қорын молайту барысында негізінен күнделікті төмендегідей жұмыстар атқарылады.

1. Жаңа сөзбен таныстыру; күнделікті қолданыста пайдалануға жағдай жасау;
2. Сөзді анықтау, яғни сөз мағынасына мән беру, көп мағыналы сөздер, синоним, омоним, антоним сөздерді анықтау;
3. Сөйлемде, сөз тіркесінде белсенді сөздік қолдану, яғни белсенді емес сөзден белсенді сөздерге көшу;
4. Әдеби емес сөздерді қолданбау. [5]

Қорыта айтқанда, бала үшін сөйлеу тілін меңгерту көп сатылы үдеріс. Ол ойдың тіл арқылы сыртқа шығу ниетінен басталады. Ниет – не айту керек, қандай ретпен айту керек, қалай айту керек – деген сұрақтарға жауаптарды ортақтастырады. Байланыстырып сөйлеуге үйретудегі орындалатын жұмыс түрлері бұнымен шектеліп қалған жоқ. Ол үшін әлі талай жұмыс атқаруға болады. Бастысы балаларға арналған тапсырмалардың сапасын қамтамасыз ету. Себебі тілімізді, дінімізді сақтап, балаларға дұрыс білім, тәлім-тәрбие бергенде ғана еліміздің ертеңгі болашағы жарқын болады деп ойлаймын

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. М.Б. Кабылова, Г.А. Хасенова «Тіл дамыту әдістемесі» Қарағанды, «Болашақ-Баспа» 2017 ж.
2. «Отбасы және балабақша» журналы №4 2014ж. шілде-тамыз, наурыз-сәуір Н.Ә.Әділханова
3. Б.Баймұратова «Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту методикасы» Алматы, 1991 ж.
4. М.Т. Тұрыскелдина «Кел, ойнайық» Алматы, «Мектеп» 1995 ж.
5. Ә.С. Әмірова «Балаларды көркем әдебиет арқылы адамгершілікке тәрбиелеу» Алматы, «Рауан» 1998 ж.

ЖАҢАШЫЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕДЕ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

НАЗЫРОВА А.Е., БЕЙСЕНОВА К.З.

Қарағанды қаласы
«Қарлығаш» бөбекжайы КМҚК

Жаңашыл әдіс-тәсілдерді балалармен жұмыс барысында, балабақшада қолдануға тиімді технологиялар. Еліміздің білім саласында жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты, ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет атқара алатын, дүниетанымы жоғары, жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу. Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі қазіргі таңда мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр. Бала бошағымыз десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттауды, қабілет-қасиеттерін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек. Мектепке дейінгі білім беру стандартында мектепке дейінгі тәрбие мен мектепке дейінгі ересек тобында

педагогикалық үрдісті ұйымдастыруда жаңашыл әдіс-тәсілдерді пайдалануға мүмкіндік береді. Балабақшада жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың басты мақсаты: оқыту мен тәрбиелеуде инновациялық ойын технологиясының элементтерін пайдалана отырып, жан-жақты, білімді, құзыретті тұлға тәрбиелеу.

2018-2019 оқу жылында «Қарлығаш» бөбекжайында осы жаңашыл әдіс-тәсілдерді мектепке дейінгі ересек топ балаларымен жұмыс жасады. Әр түрлі ойын әдістері арқылы. Сол ойындармен таныстырып өтсек.

Цирктің әдістері

Мақсаты: көру арқылы ойлау қабілеттерін арттыру пішіндерді бекіту, жылдамдыққа,

достық көмекке тәрбиелеу. Көзбен шамалап анықтау дағдыларын қалыптастыру.

Шарты: қорапшадағы шарларды берілген стакандардың біреуіне дәлдеп түсіру.

Пирамида

Мақсаты: 1-ден 10-ға шейін санай білуге дағдыландыру. Балалардың ойлау, есте сақтау, қабілеттерін арттыра отырып, балаларды шапшаңдыққа, жылдамдыққа баулу.

Шарты: кестеге қарай отырып берілген сандардан кестеге сәйкес пирамида құрастыру.

Ұқсасын тап

Мақсаты: балалардың сипап-сезу, ұстау арқылы саусақ моторикасын дамыту, ойлау, қиялдау, елестету сезімдерін дамыту.

Шарты: балаларға түрлі-түсті шарға салынған әр-түрлі заттар беріледі. Мысалы: тас, моншақ, қарақұмық, ұн, резинка, рошки, шар ішіндегі осы заттарды сипау арқылы не салынғанын айту керек.

Қызықты түтік

Мақсаты: Балаларға тепе-теңдікті сақтай білуге, көзбен шамалап анықтау арқылы дағдыларын қалыптастыру.

Шарты: Балалар шеңбер құрып отырады. Түтікше арқылы бастаушы баладан резеңкені келесі балаға түтікшемен іліп алып келесіге береді. Ойын осылайша жалғасады.

Міне осы ойын түрлерін пайдалана отырып, балалардың ой-өрісін, қиялдарын дамыту болып табылды.

Сонымен қатар «Асық технологиясын» да пайдаланып жұмыс жасадық. Асық ойыны ептілікке, мергендікке, шапшаңдыққа, сергектікке баулиды. Бір мезгілде бірнеше бала ойнайтын ойынының түрлері жас баланың намысын жинап, «қатарымнан озсам» деген талпынысты бойға қасиет қылып сіңіреді. Асықтың атып ойнайтын түрлері үнемі қимыл-қозғалысты қажет ететіндіктен, денені қыздырып, бойдағы қан айналымын жақсартады.

Сонымен қатар асықты біз сауат ашу, қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру оқу іс-әрекеттеріне де, пайдаланып отырмыз. Сауат ашу оқу іс-әрекетінде асықтарды дауысты және дауыссыз әріптер ретінде пайдаланамыз, түстерді ажырат, қанша сан болса, сонша асық қой т.б. да, оқу іс-әрекеттерінде пайдаланып отырмыз.

Қорыта келе, осы ойын технологияларымен жұмыс жасау барысында, балаларымыздың білім сапасы өте жақсы. Бұл ойын технологиялары өте тиімді деп санаймыз. Дамыта оқытудың нәтижелі болуы тәрбиеші мен тәрбиеленушінің арасындағы жаңаша қарым-қатынас арқылы ғана өз жемісін береді. Бүгінгі күн бәсекелестік пен жоғары технологияның, ғылы мен білімнің заманы. Сондықтан оқыту процесінде жаңа педагогикалық технологияларды пайдалану әрбір ұстаздың міндеті. Аталған педагогикалық технологиялар мен инновациялық құралдар балабақшада балалардың жас ерекшеліктерін ескерген, әр сатыға

балалардың қабылдау мүмкіндіктерін ескерген жағдайда ғана пайдалануға болады. Осыған сәйкес, мектепке дейінгі балалардың оқу іс-әрекеттеріне көрнекілік, ойын технологиясын кеңінен қолданған жөн. Тәрбиеші – бала бойына білім нәрін себетін басты тұлға.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Бала тәрбиесі 2018ж №3
2. Отбасы және балабақша 2018ж №6

ПРИМЕНЕНИЕ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ С ВОСПИТАННИКАМИ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ

КУСБЕКОВА А.

Карагандинская школа интернат для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата «НОДА»

«Чтобы сделать ребёнка умным и рассудительным,
сделайте его крепким и здоровым»
Ж. -Ж. Руссо

Состояние здоровья подрастающего поколения – важнейший показатель благополучия общества и государства, отражающий не только настоящую ситуацию, но и дающий точный прогноз на будущее.

В последние годы наблюдается значительное ухудшение здоровья детей. Во многих документах Министерства образования РК подчеркивается, что одним из необходимых условий достижения нового, современного качества общего образования является создание в учебных учреждениях условий для сохранения и укрепления здоровья школьников.

Инклюзивное образование – создание и поддержка условий для совместного обучения в классе обычных детей с детьми с ограниченными возможностями здоровья.

При обучении детей с ОВЗ требуется систематическая работа по сохранению и укреплению здоровья детей. Сегодня не вызывает ни у кого сомнения необходимость комплексного подхода к организации здоровьесберегающего пространства в образовании для детей с ОВЗ.

В школе внедряются здоровьесберегающие технологии, которые помогают решить важнейшие задачи – сохранить здоровье ребенка, приучить его к активной здоровой жизни. Поэтому вовремя начатое и правильно организованное обучение таких детей, укрепление их психического здоровья позволят предотвратить или минимизировать эти вторичные по своему характеру нарушения.

В настоящее время можно утверждать, что именно учитель может сделать для здоровья современного ученика многое. Ориентация на здоровьесберегающие технологии в воспитании и обучении являются одной

из главных и актуальных задач всей системы образования. Здоровьесберегающие технологии реализуются на основе лично-ориентированного подхода, относятся к тем жизненно важным факторам, благодаря которым учащиеся учатся жить вместе.

Цель здоровьесберегающих образовательных технологий обучения — обеспечить школьнику возможность сохранения здоровья за период обучения в школе, сформировать у него необходимые знания, умения и навыки здорового образа жизни, научить использовать полученные знания в повседневной жизни.

Принципы здоровьесберегающих технологий:

- принцип «Не навреди!»;
- принцип сознательности и активности;
- принцип непрерывности здоровьесберегающего процесса;
- принцип систематичности и последовательности;
- принцип доступности и индивидуализации;
- принцип всестороннего и гармонического развития личности;
- принцип системного чередования нагрузок и отдыха;
- принцип постепенного наращивания оздоровительных воздействий

Здоровьесберегающие технологии - это система мер, включающая взаимосвязь и взаимодействие всех факторов образовательной среды, направленных на сохранение здоровья ребенка на всех этапах его обучения и развития.

Чтобы урок был продуктивным, необходимо в образовательный процесс, при организации коррекционно-развивающей работы с детьми с ОВЗ, включать ежедневно здоровьесберегающие технологии.

Здоровьесберегающие технологии:

- дифференцированное обучение;
- рациональная организация урока;
- создание благоприятного психологического климата;
- нейрогимнастика;
- коммуникативные игры;
- арт - методы;
- развитие мелкой пальцевой моторики;
- когнитивные упражнения;
- кинезиологические упражнения;
- антистрессовая гимнастика;
- зрительная гимнастика;
- динамические паузы.

Я предлагаю рассмотреть некоторые подходы к организации здоровьесбережения, как главной составляющей образовательного процесса - урока.

В ряду здоровьесберегающих мероприятий, используемых на уроках можно выделить несколько направлений.

Дифференцированное обучение позволяет снять трудности у слабых учащихся и создать благоприятные условия для развития сильных учеников. При дифференцированном обучении каждый ребенок получает от урока только

положительные эмоции, ощущает комфорт, защищенность и испытывает интерес к учебе.

Важная составная часть здоровьесберегающей работы школы – это **рациональная организация урока**. Показателем рациональной организации учебного процесса являются:

- Объем учебной нагрузки – количество уроков и их продолжительность, включая затраты времени на выполнение домашних заданий;
- Нагрузка от дополнительных занятий в школе;
- Занятия активно-двигательного характера: динамические паузы, уроки физической культуры, спортивные мероприятия и т.п.

Создание благоприятного **психологического климата** в процессе обучения, отношений взаимного доверия и уважения между учителем и обучающимися. Очень важно создать позитивный психологический настрой в начале занятий.

Важной задачей учителя является поддержание положительного эмоционального состояния обучающихся. Положительные эмоции активизируют деятельность головного мозга, улучшают память и работоспособность детей. Положительные эмоции в процессе деятельности – необходимое условие психического здоровья. Напротив, отсутствие интереса к занятиям, скука являются сильным фактором утомляемости.

Для повышения умственной работоспособности детей, предупреждения преждевременного наступления утомления и снятия у них мышечного статического напряжения, я провожу физкультминутки, примерно через 10-15 минут от начала урока.

Повышению физической и умственной работоспособности способствует **динамизация** рабочей позы обучающихся в процессе занятия. Известно, что большую часть урока обучающиеся, как правило, проводят сидя за столом, в условиях обездвиженности и статического напряжения. В то же время установлено, что даже кратковременное воздействие статически напряженных состояний является фактором, угнетающим **нейродинамику** и регуляцию вегетативных функций организма. Поэтому особую актуальность приобретает расширение на уроке двигательной активности обучающихся.

Нейрогимнастика – упражнения растяжки, психомышечное расслабление, энергетическая гимнастика. (**1 блок головного мозга** – уровень непроизвольной регуляции энергоснабжения).

Упражнение №1

1. Ноги на ширине плеч. На раз-два потянулись одной рукой вверх, другая рука вниз. На три-четыре поменяли руки.
2. Разминаем руки («месим тесто»): похлопываем, поколачиваем руки. Движения от кисти рук к позвоночнику.
3. «Плечики, как кузнечики»: поднимаем и опускаем плечи вверх.
4. Растирание ладоней, хлопки в ладоши.
5. Опускаем руки вниз, должны почувствовать лёгкое покалывание.
6. Наклоны, разминаем колени.

Упражнение №2

1 – Исходное положение (и. п.) – сидя на стуле. 1-2 - отвести голову назад и плавно наклонить назад 3-4 – голову наклонить вперед, плечи не поднимать. Повторить 4-6 раз. Темп медленный

Коммуникативные игры (В.К. Величенко «Физкультура для ослабленных детей»)

Я – дрозд,
Ты – дрозд.
У меня нос,
У тебя нос.
У меня аленькие,
У тебя аленькие.
Я сладенький,
Ты сладенький.

2 блок головного мозга (межполушарное равновесие) – уровень операционного взаимодействия с самим собой и внешним миром. У обучающихся наблюдаем искажения в движении, плохо формируются учебные навыки. Таким детям рекомендована **арт- терапия**.

Арт-методы работы с детьми аутистами. (Е.Г. Гарбовская)

- шагомер (контроль);
- фрактальное рисование;
- песочная терапия;
- работа с солёным тестом;
- мыльные пузыри;
- оригами;
- музыкальная терапия;
- фототерапия;
- рисуночные мандалы. Рисование мандал – это один из способов познать себя, погрузиться в процесс медитативного творчества, дающий огромный заряд энергии и позитивных эмоций.

Важным направлением здоровьесберегающих мероприятий является развитие **мелкой пальцевой моторики** обучающихся. Работу в этом направлении можно осуществить на физкультурминутках и на разных этапах всего занятия. Пальчиковая гимнастика проводится в виде движений пальцев рук в сочетании их с речью. Это служит развитию не только мелкой моторики, но и развитию речи, слухового восприятия. Эта деятельность вызывает интерес у детей, создает эмоциональный настрой. Регулярно стимулируются действия речевых зон коры головного мозга, что развивает речь, совершенствует психические процессы – внимание и память, развивает слуховое восприятие, облегчает усвоение навыков письма.

Упражнения для мышц рук

1) «Моя семья» (*Поочерёдное сгибание пальцев, начиная с большого*)

Этот пальчик – дедушка,
Этот пальчик – бабушка,
Этот пальчик – папочка,
Этот пальчик – мамочка,

А вот этот пальчик – я,
Вот и вся моя семья!

2) «Капуста» (*Движения прямыми ладонями вверх-вниз, поочерёдное поглаживание подушечек пальцев, потирать кулачок о кулачок. Сжимать и разжимать кулачки.*)

Мы капусту рубим-рубим,
Мы капусту солим-солим,
Мы капусту трём-трём,
Мы капусту жмём-жмём.

3) (*Упражнение выполняют стоя. Дети сплетают пальцы, вытягивают руки ладонями вперёд, а потом поднимают их вверх и тянутся как можно выше.*)

«Мы наши пальчики сплели
И вытянули ручки.

Ну а теперь мы от Земли
Отгаливаем тучки»

4) (*Дети кладут правую руку на парту ладонью вверх, сгибают и разгибают безымянный палец. Затем проделывают то же самое левой рукой. Повторяют упражнение несколько раз.*)

«Руки мы на стол положим,
Повернём ладонью вверх.
Безымянный палец тоже
Хочется быть не хуже всех.

5) «Кулак – ребро – ладонь»

(*Руки расположены на плоскости стола. Три положения руки «Кулак – ребро – ладонь» последовательно сменяют друг друга. Выполняется сначала правой рукой, потом левой, затем двумя руками вместе. Количество повторений 8 – 10 раз.*)

Когнитивные упражнения (жизнерадостная гимнастика):

1. Пишем, не отрываясь от листа, начиная удобной рукой писать фигуру (яблоко, квадрат, ...). Потом пишем неудобной рукой, затем двумя руками одновременно.
2. Пишем в воздухе восьмёрки, также поочерёдно меняя руки.
3. Показываем на пальцах петушок, поочерёдно меняя руки.
4. Раздать листочки размером 5см * 5 см.
 1. Скатать удобной рукой комочек, в другой руке держим другой листочек.
 2. Скатываем комочек другой рукой, также без помощи другой руки.
 3. Разворачиваем удобной рукой комочек, не помогая другой рукой.
 4. Разворачиваем другой рукой.
 5. Сворачиваем комочки двумя руками одновременно.
 6. Разворачиваем комочки двумя руками одновременно.

Кинезиологические упражнения (*развитие межполушарного взаимодействия*) А.Л. Сиротюк.

1. Блок дыхательных упражнений:
 - надувание шариков;

- вдох носом, выдыхаем и проговариваем: «Мо- лод- цы!»
- “Свеча” Исходное положение – сидя за партой. Представьте, что перед вами стоит большая свеча. Сделайте глубокий вдох и постарайтесь одним выдохом задуть свечу. А теперь представьте перед собой 5 маленьких свечек. Сделайте глубокий вдох и задуйте эти свечи маленькими порциями выдоха.

2. Щёточный массаж.

3. Глазодвигательные упражнения.

3 блок головного мозга – уровень произвольной саморегуляции (мышление, интеллектуальное развитие)

Антистрессовая гимнастика. (Т.В. Теличко, О. И. Артюкова)

Упражнения на снижение невротических реакций.

1 режим - поглаживание:

- ладошки;
- лоб;
- затылок;
- лопатки «поздоровались»;
- локти погладили;
- колени погладили.

2 режим – поколачивание:

массировать одновременно по часовой стрелке:

1. - точку под носом;
- живот (одновременно вращать глазами)
2. – под губой;
- копчик (одновременно вращать глазами)

Важным моментом сохранения работоспособности обучающихся во время занятия, сохранения их умственного и психического здоровья является **смена видов деятельности** на занятиях, смена видов работы в течение даже небольшого промежутка времени.

Обучающемуся для закрепления знаний нужны движения. Неподвижный ребёнок необучаем! Таким образом, использование здоровьесберегающих технологий позволит не только сохранить уровень здоровья обучающихся с ОВЗ, но и повысить эффективность учебного процесса.

Всё в нашей жизни имеет Смысл.

Мы дети Любви, *(двумя руками показываем на сердце)*

Созданные из капелек Росы, *(хлопки каждым пальцем по ладошке)*

Неба, *(руки вверх)*

Звёзд, *(опускаем руки вниз шевеля пальцами рук)*

Солнца *(обнимаем корпус тела руками)*

Мы дети Природы

Распускаем крылья, отправляемся в Земное Путешествие

Подобно солнечному лучу *(волнообразные движения руками)*

Иногда мы попадаем в Шторм неурядиц и бурь, *(потираем ладонью ладонь)*

Сильного ветра, *(дут на ладони)*

И кажется, время останавливается и замирает (*движение двумя руками символизирующие часы в одном направлении*)
И только сердце стучит всё быстрее и быстрее... (*постукивание пальцами по тыльной стороне ладони, в области сердца*)
Вот уже детская ладошка протягивается к нам (*протягивание ладоней и соединение с другой рукой*)
Мы отдаём им свои Сердца. (*соединение рук в области сердца*)
Мудрость серебрит нам виски (*массаж кончиками пальцев висков*)
Мы оглядываемся назад, (*повороты головой назад*)
И вновь движется Время. Но уже по-другому. (*перекрёстные движения руками в разные стороны на уровне груди*)
Мы понимаем, что мы не одни.
Мы не одиноки.
Рядом с нами Люди.
Они берут нас за Руки (*участники берутся за руки*)
Поднимают к Высотам (*поднимают руки вместе*)
Иногда опускают на Землю (*участники опускают руки*)
Дают своё тепло (*передают тепло другому – пожимают руки*)
Как прекрасна Жизнь,
Ведь Мы все Вместе!

Литература:

1. Ковалько В.И. Здоровьесберегающие технологии в школе М.: «Вако», 2004.
2. Феоктистова В.Ф. Образовательные здоровьесберегающие технологии.- Учитель 2009 г.
3. Научно – практический журнал «Завуч начальной школы» №3 2009 г., №5 2010 г.
4. О.И. Артюкова, Т.В. Теличко Антистрессовая гимнастика для детей (оздоровительные игровые комплексы и методические рекомендации).
5. Мальгавко Н.В. Здоровьесберегающие технологии в работе с детьми с ОНР – ж. Логопед, №1, 2012.
6. Панфёрова И.В. Здоровьесберегающие технологии в логопедической практике. – ж. Логопед, №2, 2011.
7. Сократов Н.В. Современные технологии сохранения и укрепления здоровья детей. – М.: ТЦ Сфера, 2005 Г .

БАЛА ӨМІРІНДЕГІ ОЙЫННЫҢ РОЛІ

ЖАКАНБАЕВА С.А.
«Қарлығаш» бөбекжайы ҚМҚК
Қарағанды қаласы

К.А. Покровский: «Ойын –күнделікті бала еңбегі, болашақ өмірінің бастамасы. Ойын үстінде баланың ертеңгі өмірге деген қабілеті байқалады» Ойын баланы қимылға, әрекетке төселдіреді. Ойынсыз ақыл – ойдың қалыпты дамуы да жоқ. Ойын арқылы баланың рухани сезімі жасампаз өмірмен ұштасып, өзіне қоршаған орта туралы түсінік алады.

Балаларды тәрбиелеуде ойын әдісінің маңызы зор. Ойын барысында бала өзін үлкендер сияқты ұстап, өздерінің сүйікті кейіпкерлерінің жүріс –тұрысын, мінез –құлқын, сөйлеу мәнерін қайталайды, әрекет жасайды.

Баланың ойын кезіндегі қимыл –қозғалысы дене бітімін жетілдірсе, ал қарым-қатынастағы пайымдаулары өзіндік таным – түсінік, мінез –құлық әдептерін бекітуіне әсер етеді. Бала ойын арқылы бір әрекеттен екінші әрекетке ауыса отырып, өзіне түрлі ақпараттар алады, дүние танымы кеңейеді.

Ойынның маңыздылығы: Ақыл ойы дамиды, оқуға қызығушылығы, белсенділігі, шығармашылығы артады, тұлғалық қасиеттері қалыптасады.

Ойын үстінде ақыл-ой міндеттерін шеше отырып, бала өз еркімен есте сақтауға және қайталап айтып шығуға, жалпы белгілері бойынша заттарды немесе құбылыстарды жіктеуге, заттардың қасиеттері мен сапаларын бөліп көрсетуге, жекелеген белгілеріне қарай оларды анықтауға жаттығады, ойлау қызметінде арттырады. Баланың ақыл ойын дамытудағы дидактикалық ойынның орталығы ойыншықтар мен ойындар болып табылады. Осы мақсатпен ойыншықтар, суреттер, түрлі заттар таңдап алынады. Осы заттардың барлығы түрлі түсті және сапасы түрлі материалдардан жасалған, бала қолының шамасы келетіндей болуы тиіс. Ойынның дамуын көп жағынан, балалардың ақыл-ой белсенділігінің қарқыны, олардың ойын әрекеттерін азды көпті ойдағыдай орындауы, ережелерді игеру дәрежесі, олардың эмоциялық әсерленуі, ойынға еліктеу дәрежесі шешеді. Ата-аналар мен тәрбиешілердің міндеті бала бойына жас кезінен бастап ізгілік, мейірімділік, инабаттылық, сезімдерін қалыптастыру. Ойын барысында балалардың айналадағы дүние жайлы білімдері кеңейіп, таным белсенділігі артады.

Ойын-балалардың, оқуға, еңбекке деген белсенділігін арттырудағы басты құрал. Ойын технологиясының ерекше қасиеттерінің бірі- сыртқы жағдай әсерінен баланың мінез-құлқында еркіндік, ұйымдастырылған оқу іс-әрекетіне қызығушылық пайда болады. Көңіл-күйдің көтерілуі оқу әрекетіндегі үрдістердің жеңіл, әрі қызықты өтуіне әсер етеді.

Баланың психикасы, қабілеті ойын іс-әрекеті арқылы беріледі. Бұнда баланың ішкі көрнекілігі қалыптасады, ойлауы мен физикалық іс-қимылы қатар жүреді. Бала ойлап отырып іс-қимыл жасайды.

Бұның бір артықшылығы- бала оқу материалдарын интенсивті түрде қайталап, жаттығып отырады. Ойын кезінде тәрбиеші қатал сарапшы немесе төреші емес, керісінше жақсы қарым-қатынас құратын қайырымды кеңесші болуы керек.

Сондықтан ойында педагогикалық басшылықтың болуы өте маңызды. Бала ойын арқылы күш – жігерін жаттықтырып, қоршаған заттар мен құбылыстардың ақиқат сырын ұғынып, еңбек дағдысына үйрене бастайды, яғни болашақ қайраткердің тәрбие жолы тәлімдік өнегесі ойыннан басталады. Ойын – теориялық жағынан да, практикалық жағынан да мектепке дейінгі педагогика

саласындағы күрделі мәселелердің бірі. Өйткені ойын баланы тек дене жағынан жетілдіретін қимыл, қозғалыс, іс-әрекет қана емес, оларды ой еңбегіне баулу, таным түсінігін дамытып, дұрыс көзқараста тәрбиелеудің құралы болып табылады.

Біздің бөбекжайымызда 1-2 жылдың көлемінде асық технологиясын қолданудамыз. Асық технологиясын қолданудағы мақсатымыз:

Ұлттық байлығымызға лайықты деңгейде көңіл бөлу керектігін дәріптеу. Өткенді зерделеп, келешек ұрпаққа насихаттау. Қазақтың ұлттық ойынын меңгерту. Асықты үй жануарларынан алатынымыз туралы түсінік беру.

Ұлттық ойынға деген қызығушылықтарын ояту.

Балалардың әсіресе ұл балалардың асық ойынына деген қызығушылықтары ерекше. Асықтарды оқу іс – әрекеттерде санауға, түстерді ажыратуға қолданып жүрміз. Өліде ізденіс үстіндеміз. Ұлттық құндылығымыз дәріптеліп, болашақта кең қолданысқа ие болады деген сенімдеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Отбасы және балабақша 2018ж № 4
2. Бала мен балабақша 2016ж №5

ҚОРШАҒАН ОРТАМЕН ТАНЫСТЫРУ ОҚУ ҚЫЗМЕТІНДЕ ЕРЕСЕК ТОП БАЛАЛАРДЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ.

КУБАЙДИЛДИНА А.К, МУХТАРОВА К.Ж.

Қарағанды қаласы
КМҚК «Қарлығаш» бөбекжайы

«Қазақстан -2050» Стратегиясында Елбасы Н.Назарбаев отбасының маңызы туралы: «Еліміздің болашақта қандай болатыны балаларымыздың бойына өзіміз қандай тәрбиені сіңіргенімізге тікелей байланысты» деген еді.

Жеке тұлғаның рухани – адамгершілік қасиеттерінің дамуы оның өміріндегі ең ірі өзгеріске кездесетін сәті балабақша табалдырығын аттауынан басталып, оқу мен тәрбиенің ұштасып, біртұтас процеске айналған жағдайында жүзеге асады. Сондықтан тәрбиешінің алдында тұрған міндет – жас ұрпақты адал, өмірге құштар, көзі ашық, көкірегі ояу, өз Отанын сүйетін, рухани жан дүниесі бай, ары, жаны таза ұрпақ тәрбиелеу міндеті тұр.

Тәрбие – халықтың ғасырлар бойы жинақталып, іріктеліп алынған озық тәжірибесі мен ізгі қасиеттерін жас ұрпақтың бойына сіңіру, баланың қоршаған ортадағы қарым-қатынасы, дүниетанымын, өмірге деген көзқарасын және соған сай мінез-құлқын қалыптастыру. Тәрбиенің негізгі мақсаты – дені сау, ұлттық сана сезімі оянған, рухани ойлау дәрежесі биік, мәдениетті ар-ожданы мол, еңбекқор, іскер, бойында басқа да жағымды қасиеттері қалыптасқан адамды

тәрбиелеу. Тәрбиенің мазмұны, оны жүзеге асыратын әдіс тәсілдерінің негізі - адамгершілік тәрбиесі.

В. Сухомлинский еңбектерінде адамгершілік тәрбиесін беруде теория мен практиканы бірлікте қарастыру керектігіне мән берген және адалдық, адамгершілік сезімдерін тәрбиелеу процесінің негізін айқындайтын теориялық ереже ұсына отырып, адамның адамгершілік қасиетінің көрінісі мейірімді, қайырымды, кішіпейіл болу, адамдарға деген сүйіспеншілік, адамдарды сыйлау, адамдардың жан күйзелісін түсіне білу, сондай-ақ қуаныш бөлісе білу деп атап көрсетеді.

Бойында рухани адамгершілік құндылықтары қалыптасқан, өз міндетін сезіне алатын, үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсете білетін, әдептілік, кішіпейілділік, отанына деген сүйіспеншілік, дұрыс мінез-құлқы қалыптасқан саналы ұрпақ тәрбиелеу – балабақшаның әрбір тәрбиешісінің алдында тұрған үлкен міндеттер. Балабақшада балаларды рухани- адамгершілік құндылықтар нәрімен сусындатуда «Қоршаған ортамен таныстыру» сабақтарында біршама жұмыстар жүргізіледі.

«Қоршаған ортамен таныстыру» пәні бойынша білім беру мазмұны «Заттар әлемін меңгеру, кеңістікті бағдарлау», «Көлік, байланыс құралдары», «Ересектердің еңбегі», «Менің Отаным – Қазақстан. Еліміздің рәміздері», «Қазақстан Республикасының әскері», «Жолда жүру ережелері мен қауіпсіздік негіздері» тараулары бойынша берілген. Бұл тараулардың тақырыптары әртүрлі болғанымен, мақсаттары бір арнаға келіп тоғысады. Әрбір жеке тұлғаға достық, отбасы, Отан құндылықтары туралы алғашқы қарапайым түсініктер беру; мейірімділікке, жауапкершілікке, қайырымдылыққа, сүйіспеншілікке баулу, құрбы- құрдастарымен, өзінен кішілермен және үлкендермен ізгілікті қарым- қатынас, өзін қоршаған ортаға жайыптарын сезініп, табиғатқа зиян келтіруден бойын аулақ ұстауға тәрбиелеуге бағытталған. Балабақшадағы тәрбиешілердің негізгі мақсаты - баланы тек қана мектепке дайындау емес, оны кішіпейілділікке үлкенді сыйлауға, имандылыққа, инабаттылыққа тәрбиелеу.

«Қоршаған ортамен таныстыру» сабағында рухани - адамгершілікке тәрбиелеуде тәрбиеші сабақта оқытудың әр түрлі әдіс- тәсілдерін қолданады. Балалардың бір-біріне деген ыстық лебіздерін, ойларын, алақандарының жылуын, жылы тілектерін бір-біріне беру, айтудан бастауға болады. Мәселен,

Сәлеметсіз бе, балалар!

Қайырлы таң, балалар!

Бүгін күн қандай тамаша! – деген жылы сөздер бала жүрегіне әсер етіп көңіл-күйін бір сергітіп тастайды. Сонымен қатар лебіздерін, ойларын, алақандарының жылуын, жылы тілектерін білдіру арқылы балалардың бойында бір-біріне деген сенім, құрмет сезімдері пайда болады. Кейде жылы тілектермен қатар ақын Әдібай Табылдиевтің «Қайырлы таң, балалар!» деген өлеңін оқыса, тіпті әсерлі болады.

Арайланып таң атты,

Алтын шапақ таратты,

Қайырлы таң, балалар!

Қоршаған ортамен таныстыру сабағында «Қазақстан Республикасының әскері» деген тақырыппен танысқанда балаларға әскер өмірі, қызметі жайлы түсініктер беріледі. Бұл тараумен таныстыруда өсіп келе жатқан жас ұрпақ ұландарымызды Отанды қадірлеп қорғай білуге баулимыз. Осы тақырыппен таныстырғанда екі топқа бөліп жарыс түрінде өткізуге болады. Балаларжарыста өздерінің шапшаңдығын, батылдығымен өз Отанының жас ұландары екенін көрсетіп, дәлелдейді. Жарыстар жас жеткіншіктердің бойында адамгершілік қасиетін қалыптастырады.

Жолда жүру ережелері мен өмірлік қауіпсіздік негіздері бөлімінде балалар жолдың түрлері мен көлікте өзін өзі ұстау ережелерімен танысады.

Сабақта тақырыпқа байланысты суреттер пайдаланып, әңгіме құратып, суреттегі жағымды, жағымсыз іс - әрекетті талдай отырып, баланың өзінің көзқарасын білдіруге шақыру керек. Сонда бала өзінің ойын айта отырып, бойына жақсы қасиеттерді сіңіре береді. Көлікте отырғанда жасы үлкен адамға орын беру, үлкенді сыйлау сияқты адамгершілік құндылықтары дами түседі. Сонымен қатар сабақ барысында тақырыпқа байланысты жағдаяттарды шешуде баланың рухани дамуына септігін тигізеді. Мәселен, «Ересектердің еңбегі» деген тарауда В.А. Сухомлинскийдің «Қатқан нан» деген мәтінінен үзінді оқып беріп, мазмұнына талдау жасап, балалардың іс - әрекетіне баға берсе, балалардың адам еңбегіне құрметпен қарауға, сыйлауға үйренеді.

Балаларды «Қазақстан Республикасында тұратын ұлт өкілдері» деген тақырыппен таныстырғанда «**Ойыншықтар достығы**» ертегісі алынды және бұл ертегі мазмұны негізінде жағдаяттар құрастырылып, жағдаяттарды талдау әдісі жүргізілді. Осы берілген жағдаяттарды рет-ретімен шешкен кезде бір-бірімен достаса білу, достық көмек ережесін құрастыратындары айтылды, бұл жерде балаларда ертегіні зейін салып тыңдауға деген жауапкершілік және қызығушылық пайда болды. Әр жағдаят ережемен бекітіп отырылды.

Мысалы: **1-жағдаят:** Ертеде бір әдемі қуыршақ болыпты. Қуыршақ өз әдемілігіне масаттанып, басқа ойыншықтармен ойнамапты. Мақпал Қонжық, Көжек, Маймыл, Қодық қуыршақты бірнеше рет ойнауға шақырды. Бірақ тәкаппар Қуыршақ әрқашан олармен ойнаудан бас тартатын болыпты.

- Қуыршақ қандай? Мінезіне сипаттама беру.

- Бұл жағдаяттан Қуыршақты ойнауға шақырған достар іс-әректінен қандай ереже шығарар едіңдер?

Ереже: «Дос болайық бәріміз».

2-жағдаят: Бір күні әлгі қуыршақ терезе алдындағы айнадан өзінің сұлулығына сүйсіне қарап отырады. Аяқ астынан қатты жел соғып, терезе қақпақтары ашылып кетеді. Қуыршақ еденге құлайды. Оның әдемі көйлегі жыртылып, шашы ұйысып, жылағаннан беті айғызданып қалады. Қуыршақ қатты жылайды. Оны байқаған басқа ойыншықтар Қуыршақты аяп кетеді. Маймыл қуыршақтың жыртылған көйлегін әдібін білдірмей тігіп береді. Көжек шашын сәндейді. Мақпал Қонжық басынан сипап, оны жұбатады, ал Қодық Қуыршақтың жерден көтеріліп, орындыққа отыруына көмектеседі.

- Қуыршақтың достары қандай?

- Бұл жағдаяттан достықтың қандай ережесін шығарар едіңдер?

Ереже: «Досыңның басына іс түскенде көмектес».

3-жағдаят: Қуыршақ өз-өзін айнадан көріп танымай қалды-ол бұрынғысынан да ажарлана түскендей. Ол өз қатесін түсінеді. Доссыз өмірдің қызық емес екенін ұғады. Осы жағдайдан кейін Қуыршақ сұлулығына мақтанбайтын болыпты. Мен мендігін ұмытыпты. Ол бәріне ендігі жерде Мақпал Қонжық, Көжек, Маймыл, Қодық сынды достары барын қуана айтып жүреді.

•Қуыршақ достарының көмегін қалай қабылдады?

•Бұл жағдаяттан достықтың қандай ережесін шығарар едіңдер?

Қоршаған ортамен таныстыру сабағында шығармашылық ізденіспен балалардың қызығушылығын, логикалық ойлауын дамыта қолданып өткізген сабақта, балалардың бойында ұлт өкілдеріне, достарына, деген сенім, құрмет, досына жасаған көмегі арқылы жауапкершілік сезімдері пайда болады және сабақты өткізген тәрбиешілерде шығармашылық жетістіктерге жетеді. Адамның ішкі жан дүниесін, рухани әлемін танып, дамытып, жетілдіру бағытында ізденістер жүріп жатқан қазіргі таңда, рухани– адамгершілік құндылықтардың қалыптасуының түп негізі мен қозғаушы күшінің себебін анықтау – бүгінгі білім беру жүйесіндегі өзекті мәселе болып отыр. Сондықтанда осы өзекті мәселені шешуде «Қоршаған ортамен таныстыру» пәні арқылы жалпы- адамзаттық құндылықтарды ұрпақ бойына дарытуда, яғни, тәрбиешілерге жүктелер жауапкершілікте зор болмақ.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Зерек бала» бағдарламасы. Астана 2010ж
2. ҚР жалпыға міндетті білім беру стандарты. Астана 12.08. 2013ж
3. Отбасы және балабақша журналы. Сәуір 2012ж
4. Бала мен балабақша. Республикалық педагогикалық журнал. 2011ж
5. 17.01.2014ж ҚР Президентінің жолдауы «Қазақстан 2050»

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕРДІ
ҚОЛДАНА БІЛУ

ОРЫНБЕКОВА Б.Б., БЕКЕТҚЫЗЫ Е.

КМҚК «Қарлығаш» бөбекжайы

Қарағанды қаласы

Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі ұлттық даму стратегиясымен тығыз байланысты, мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі

болып табылады. Бала біздің болашағымыз. Балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту баланың ғана емес, еліміздің де жарқын болашағының кепілі.

Қазіргі таңда азамат қоғамына ғылыми жаңалықтар мен инновациялық технологиялар қаншалықты маңызды болса, мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеу мен оқыту саласын заман талабына сай дамыту соншалықты уақыт сұранысын қанағаттандыратын жаңа бағдарламалдармен, технологиялармен қамтамасыз ету болып табылады.

Білім беру – табиғат пен қоғам жайында ғылымды жинақталған білім жүйесін жеке адамның меңгеруі және оны өмірде тиімді етіп қолдана білу. Тәрбиешінің бағыттауымен бала білімді меңгеріп қана қоймай, оны өмірде, іс – тәжірибесінде тиімді қолана білуі шарт. Ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие біреуде педагогтардың инновациялық іс – әрекеттің ғылыми – педагогикалық негіздерін меңгеруді – маңызды мәселелердің бірі.

Қазақстан Республикасының тұңғыш президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан - 2030 Қазақстан халқына арналған жолдауында «Біздің жас мемлекетіміз өсіп, жетіліп, кемеңденеді, біздің балаларымыз бен немерелеріміз онымен бірге ер жетеді»

Педагогика теориясымен оқу – тәрбие процесіне нақты өзгерістер енгізумен қатар, елімде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауды, жастардың шығармашылық әлеуметін дамытудың, педагог іс – әрекетін жаңаша тұрғыда ұйымдастыруды талап етеді. Жаңа ақпараттық технологияны пайдалану, білім берудің ашықтығы, көкейкестілігі, іргелі білім беру, білімді, ізгілендіру, білім берудегі инновациялық әдістер.

Инновация оқу- тәрбие процесінің ағымы мен нәтижесін жақсартуда педагогикалық жүйедегі өзгеріс десек, қазіргі уақытты инновация деп көбінесе жаңа технологияларды, әдістер мен құралдарды жасау және оны қолдануды айтамыз. Сондықтан оқу мен тәрбиедегі жаңа те технология инновациялық идеяларды енгізу, жаңарту болып табылады.

Инновациялық іс – әрекеттің үш кезеңін атап кетуге болады.

Бірінші кезеңде: ұстаз жаңалықтың қажеттілігін дәлелдеу арқылы жаңалық туралы, одан кейін әртүрлі жаңалықтың қажеттілігін дәлелдеу арқылы жаңалық туралы ақпарат жинайды, одан кейін әртүрлі жаңалықтың ішінен қажетті жаңалықтың ішінен қажетті жаңалықты таңдап алып, оны қолдау туралы шешім қабылдайды. Содан кейін, педагог инновациялық іс – әрекеттің екінші кезеңіне көшеді. Яғни іске асыру кезеңдерін зерттеп, енгізу жоспарын құрып, жаңалықты қолданады. Бұл кезеңде педагог оқу – тәрбие процесіне, жаңалықты енгізуге кедергі жасап отырған факторларды ескере отырып, өзгерістер енгізеді. Жаңалықты уақытты мерзіміне байланысты жұмыстарды өткізеді. Инновациялық процесті болжау барысында қолданылатын инновациялық іс – әрекеттер тереңдетіліп, кеңейтіледі. Қазіргі кезеңде білім саласында инновациялық педагогикалық технологиялар қаншалықты маңызды болса, мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мен тәрбиелеуде педагогикалық технологиялар ұғымы кеңінен қолданылатын ұғымдардың біріне айналады. Мектеп жасына дейінгі балалардың дамыту мәселесі мемлекеттік саясаттың

ажырамас бөлігі болып отыр. Мектепке дейінгі балаларды оқыту, мен тәрбиелеудің негізгі мақсаты – баланың жеке басының қалыптасуы мен дамуы болып отыр.

Инновациялық білім беру құралдарына: аудио; виде; компьютер; интерактивті тақта; интернет; мультимедиялық құрал; электрондық оқулықтар мен оқу әдістемелік кешендер, инновациялық сайт т.б жатады. Мектепке дейінгі мекемелерде ақпараттық қатынастың технология құралдарын қолданудағы мақсаты – баланың танымдық қызығушылығын қалыптастыру. Жаңа технологиялардың ерекшелігі - оның балаға жан – жақты ықпал етуі жеке тұлғаның танымдық қабілеттерін, танымдық процестерін (есту, көру), шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру, белсенді сөздік қорын дамытуға, танымдық ынтасын жетілдіруге жетелейді. Жаңа технологияны жүзеге асыруда тәрбиешінің белсенділігі, шығармашылық ізденісі, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі елеулі орын алады. ХХІ ғасыр табалдырығын білім мен ғылымды инновациялық технологиялық бағытты дамыту мақсатымен атауымыз үлкен үміттің басты нышаны болып табылады. Балабақшада жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың басты мақсаты: оқыту мен тәрбиелеуде инновациялық ойын технологиясының элементтерін пайдалана отырып, жан – жақты білімді құзіретті тұлға тәрбиелеу.

Балалбақшада қолдануға тиімді технологиялар:

- Денсаулық сақтау технологиясы
- Дамыта оқыту технологиясы
- Ақпараттық – коммуникативтік технологиялар
- Ойын технологиясы
- Менемотехника технологиясы

Біз бейбіт елде мемлекеттік білімді жетілдіруге аса мән берген елде тұрамыз. Жалпы білім берудің мақсаты – терең білімнің, кәсібей дағдылардың негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін – өзі дамытуға адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдерді қабылдауға, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру, ақпаратты технологияны терең меңгерген, жылдам өзгеріп жататын бүгінгі заманға лайықты жаңашыл тұлғаны қалыптастыру.

Оқу – тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс – тәсілдерін, қолданып, оқытудың сапалы болатындығын балалардың қызығуы мен жауапкершілігі, өз бетімен жұмыс істеу ынтасы, ізденушілік, шығармашылық, зерттеушілеу қабілеттері артады. Әрбір жаңашыл педагог оқу үрдісінде түрлі инновациялық және интерактивтік әдістемелерді пайдаланса, сабақ сапасының жақсара түсетіні сөзсіз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Б.Б. Аккуланова «Ақпараттық, коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білім беру деңгейін көтеру».
2. Республикалық ғылыми - педагогикалық журнал «Тәрбие құралы» №5, 2010 жыл

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ У ВЫПУСКНИКОВ ДЕТСКИХ ДОМОВ

ЗИМИНА Н.В., МАНЖУГУЛОВ А.К.

КГУ «Детский дом для детей с ограниченными возможностями в развитии»
управления образования Карагандинской области
E-mail: natasha-logash@mail/ru

Единственная известная мне роскошь –
это роскошь человеческого общения.
Антуан де Сент Экзюпери

В условиях современной жизни необходимо подготовить выпускников сиротских учреждений к будущей самостоятельной жизни в обществе, необходимо помочь им самоопределиваться в жизни и профессионально, быть социально активными, важно научить самостоятельности мышления, развить смекалку, инициативу, социальную и личностную ответственность, умение решить возникающие жизненные трудности.

В современном обществе и образовании одной из острых проблем является проблема коммуникации, общения, проявляющаяся в частых неконструктивных конфликтах, психологическом манипулировании, одиночестве, трудностях самопрезентации, низком уровне эмпатии и т.д. Для того, чтобы подготовить педагога-психолога к решению этой и других проблем, необходимо формирование коммуникативной культуры личности, в том числе одной из её составляющих – коммуникативной компетентности.

В психолого-педагогической и научной литературе нет единого понимания термина «жизнедеятельность». Нам удалось зафиксировать весьма разные определения термина «жизнедеятельность», приведем некоторые из них:

- внутренняя и внешняя активность личности в конкретных условиях;
- целостное образование, система взаимосвязанных элементов (образовательное учреждение, ближайшее окружение, более широкий внешний мир), в которой молодой человек сталкивается со своими проблемами и трудностями, возможностями и ограничениями, правами и обязанностями;
- целостность человеческого способа бытия;
- совокупность сменяющих друг друга деятельностей, в результате которых происходит переход объекта в его субъективную форму или в объективные результаты, продукты;
- способ отношения к условиям своей жизни.

Приведенные определения дают некоторое представление о понятии «жизнедеятельность» с различных сторон: как совокупность компонентов окружающей действительности, как виды деятельности людей, как внутренняя структура личности, а также с рефлексивно-мировоззренческой стороны. Как справедливо отметил В.И. Слободчиков, сегодня в науке *«недостаточно четко определены соотношения «жизнедеятельности» с близкими по смыслу категориями «деятельность», «поведение», «активность», «практика»»*.

Сегодня в научной литературе термин **«подготовка к жизнедеятельности»** недостаточно определен. Подготовка к жизнедеятельности понимается нами как выявление, формирование и развитие тех качеств личности, нравственно-этических и мотивационных установок, которые обеспечат субъекту социума ориентацию в сложных жизненных ситуациях, простимулируют гражданскую активность, обеспечат самореализацию в социальных сферах (профессиональной, семейной, трудовой, гражданской и т.д.) его будущей

Для того чтобы эффективно взаимодействовать в современном социуме, в сфере межличностных отношений подростков, необходимо наличие коммуникативных качеств,

которые представляют собой интегративную связь ценностных ориентаций, нравственных позиций и устремлений, знаний, умений, этики общения.

Поскольку общение - это составная часть человеческого бытия, атрибут целостной коммуникативной деятельности личности, важным звеном в воспитании подростков является формирование у них основ коммуникативной культуры. Опыт общения, его нравственные эталоны являются частью духовной культуры общества. Приобщение человека к этому опыту, научение его общению, воспитание человека как субъекта общения выдвигается как актуальнейшая задача, соответствующая сегодняшним потребностям общества. Проблема общения получила свое развитие в различных областях наук: философии, психологии, социологии, лингвистики, этнографии, медицины, педагогики.

Значение общения в жизни каждого человека и человечества в целом возрастает, однако налицо существование парадоксальной ситуации: образовательный процесс, основанный на взаимодействии и осуществляемый в ходе общения воспитателя и воспитанника, практически оставляет в стороне организованное и целенаправленное обучение этому самому взаимодействию и общению. Разрешение парадокса возможно на основе интерактивного подхода к обучению общению, рассматривающего взаимодействие как центральное звено образовательного процесса, а обучение как управление взаимодействием, что расширяет возможности обучения не только в дидактическом, но и в развивающем и воспитательном планах.

Осознание и реализация этих возможностей необходимы для преодоления целого ряда противоречий сложившихся в настоящее время:

- между использованием общения только как педагогического средства и отсутствием его в качестве педагогической цели, реализованной на основе сформированного взаимодействия;
- насущной потребностью коммуникативного развития человека в процессе образования и элиминированием такой направленности в деятельности специализированных образовательных учреждениях;
- сохраняющимся все еще монологическим, субъект-объектным воздействием в обучении и востребованностью диалогического объект-субъектного взаимодействия;
- между продуктивными положениями интеракционистской теории и существующей их формальной трактовкой в практике интерактивного обучения.

Коммуникативная культура (опыт), как и социальная компетенция приобретаются в процессе участия в деятельности и общении, формирует отношение к различным явлениям жизни, определяет содержание установок и поведения, уровень развития знаний и умений воспитанников Центра. Средством развития обучающихся является социальная среда, включающая ближнее окружение подростка (родители, семья, друзья) и работников образовательного учреждения: педагогов, мастеров производственного обучения, психологов, социальных педагогов, медицинский персонал. Профессиональная среда способствует приобретению опыта трудовых отношений и осуществления производственной деятельности (Г.В. Безюлева).

Социально-профессиональная адаптация характеризуется:

- восприятием воспитанниками условий обучения в Центре;
- развитием их средствами профессионально-трудовой деятельности;
- оптимизацией и регуляцией общения, вхождением человека в коллектив и принятую в нем систему отношений;
- раскрытием потенциальных возможностей и компенсаторных ресурсов обучающихся;
- формированием свойств характера, ключевых навыков профессионального труда, характерных для работников данной профессии;
- приспособлением к существующим в обществе требованиям, ценностям, нормам поведения.

Реабилитационная работа направлена на содействие как отдельным выпускникам, которые имеют индивидуальный спектр затруднений (индивидуальная программа), так и всем

обучающимся в процессе адаптации к условиям будущей трудовой деятельности (общие программы по социально-профессиональной адаптации).

Эффективность профессиональной реабилитации воспитанников Центра постинтернатной адаптации, как показали материалы изыскания, зависит от:

- характера первоначальной установки на коммуникативную деятельность;
- степени соответствия предварительной информации об обучении и будущей работе реальным условиям;

- характера, формы и методикой теоретического и производственного обучения;
- условий обучения и трудовой деятельности;
- уровня удовлетворенности взаимоотношениями в коллективе.

Успешное формирование коммуникативной культуры, а следовательно и профессиональная реабилитация возможна при следующих условиях:

- координации усилий специалистов различных профилей по выявлению и учету подростков, нуждающихся в специализированной помощи;
- изучении подростков, выявлении резервных возможностей для выбора оптимальной учебной программы и комплекса сопровождающих мероприятий;
- компенсации отклонений в развитии и разработке системы работы по осуществлению коммуникативных лечебно-оздоровительных и профилактических мероприятий.

С развитием гуманистической науки проблема психолого-педагогических состояний, а, следовательно, реабилитация воспитанников с отклонениями в интеллектуальном развитии все чаще оказывалась в поле зрения исследователей. Состояние реабилитации - явление универсальное, его рассматривали и философы, и психологи, и педагоги. Важно, как это состояние развивать. Сторонники личностного подхода считают «состояние готовности целостным проявлением личности в определенных условиях жизни и деятельности», имеющим разную устойчивость во времени. Под психологическим состоянием готовности понимается внутренняя настроенность, приспособленность возможностей личности для успешных действий в данный момент. То есть готовность к тому или иному виду деятельности характеризуется, прежде всего, психологическим состоянием личности, проявляющимся непосредственно перед началом деятельности, когда необходимо окончательно принять решение о своей готовности к выполнению поставленной задачи по собственной реабилитации. Это сложное личностное состояние зависит от характера предстоящей деятельности, от личных свойств и качеств человека, а самое главное от «среды обитания»

Критерием подготовленности к самостоятельной жизни в социуме выпускника сиротского учреждения мы выделяем готовность его к будущей жизнедеятельности.

Список использованной литературы:

1. Абдульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности / К.А.Абдульханова-Славская. М. : Наука, 2001. - 336 с.
2. Авилина М.Н. Развитие у студентов колледжа культуры делового общения : автореф. дис. канд. пед. наук / М.Н.Авилина. Самара, 2004. - 23 с.
3. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю.К.Бабанский. М. : Педагогика, 2002. - 192 с.

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК СИМВОЛИКО-МОДУЛИРУЮЩИЙ ТИП ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

КАГАЗБАЕВ Ж.А., АМАНГЕЛЬДИЕВА М.Т.

Карагандинский государственный университет им. Е.А. Букетова

mdnmm.xxi@gmail.com

В современной научно-педагогической литературе символично-моделирующая деятельность или наглядное моделирование рассматривается как процесс применения наглядных моделей. Разработкой теории символично-моделирующей деятельности ее методологических основ, выяснением ее социальной природы занимались учёные: Л.А. Венгер, О.М. Дьяченко, В.А. Крутецкий, Леон Лоренсо С., Л.М. Хализева и др. Именно в младшем школьном возрасте школьник активно овладевает различными знаковыми системами и действиями моделирования.

В результате у них формируются действия замещения (т.е. умение мысленно переносить значение одного объекта на другой, а также понимать и пользоваться различными знаками и символами) и моделирования, которые составляют основу умственного развития, а также развивается способность к знаково-символическому преобразованию действительности.

Самым распространенным видом символично-моделирующей деятельности является игра. Посредством игры происходит отображение и преобразование действительности.

Например, в сюжетно-ролевой игре ученик копирует действия родителей, выступает в роли людей какой-либо профессии, самостоятельно организует предметно-игровую среду, действия замещает словом. В режиссерской игре ребенок создает и проигрывает придуманные сюжеты, берет на себя роль исполнителя действующих лиц, планирует действия за различных персонажей. Народная игра предполагает соблюдать правила и условности. Дидактическая игра требует логических действий, добивается результата посредством манипулирования предметами-заместителями (карточками и другим раздаточным материалом).

Отображение и преобразование действительности происходит также в изобразительной деятельности и конструировании.

Например, в рисунке, в процессе лепки и аппликации ребенок отражает людей, сказочных персонажей, бытовые сюжеты, предметы и объекты природного и социального мира. В конструировании пользуется обобщенными способами проектирования, создает конструкции из разных материалов, применяет схемы, модели, образцы[3].

Вся жизнь школьника связана с игрой. Именно игра способствует развитию рефлексии, поскольку в игре возникает реальная возможность контролировать то, как выполняется действие, входящее в процессе общения.

Игровая деятельность влияет на развитие внимания, памяти, мышления, воображения, всех познавательных процессов. В условиях игры дети сосредотачиваются лучше и запоминают больше, чем в условиях, когда им предлагают просто запомнить.

Пути повышения эффективности обучения ищут педагоги всех стран мира. К обучению предусматривает точное инструментальное управление учебным процессом и гарантированный успех поставленных учебных целей, и поэтому игровые технологии являются составной частью образовательных технологий.

Понятие «игровые педагогические технологии» включает достаточно обширную группу методов и приемов организации, образовательных процесса в форме разнообразных педагогических игр, которые отличаются от игр вообще тем, что они обладают четко поставленной целью обучения и соответствующим ей педагогическим результатом, которые в свою очередь обоснованы, выделены в явном виде и характеризуются учебно-познавательной направленностью. Говоря о характеристиках игры, необходимо отметить особенности их трансформации в игре педагогической: ситуация классно-урочной системы обучения не дает возможности проявиться игре, в так называемом «чистом виде», учитель должен организовывать и координировать игровую деятельность моделируя окружающую действительность. Игровая форма занятий создается на уроках при помощи игровых приемов и ситуаций, которые должны выступать как средство побуждения, стимулирования учащихся к учебной деятельности. Ведущими признаками технологии являются, совокупность (сочетание, соединение) каких-либо компонентов, логика, необходимо последовательность компонентов, а также методы, приёмы, действия, операции, приводящие к результату.

Реализация игровых приемов и ситуаций при урочной форме занятий проходит по следующим основным направлениям:

- 1) дидактическая цель ставится перед учащимися в форме игровой задачи;
- 2) учебная деятельность подчиняется правилам игры;
- 3) учебный материал используется в качестве ее средства. В учебную деятельность вводится элемент соревнования, который переводит дидактическую задачу в игровую;
- 4) успешное выполнение дидактического задания связывается с игровым результатом[1].

Технологизация учебного и воспитательного процесса в современной отечественной и зарубежной педагогике связана с поиском дидактических подходов, которые могли бы превратить обучение в «производственно-технический процесс с гарантированным результатом».

В связи с этим возникает актуальность в разработках современных игровых технологий для школы. С сегодняшнего дня опубликовано несколько пособий по игровым технологиям. Хочется отметить работу А.Б. Плешаковой «Игровые технологии в учебном процессе», А.В. Финогенова «Игровые технологии в школе» и О.А. Степановой «Профилактика школьных трудностей у детей».

Изученный в процессе игровой деятельности материал забывается учащимися в меньшей степени и медленнее, чем материал, при изучении которого игра не

использовалась. Это объясняется, прежде всего, тем, что в игре органически сочетается занимательность, делающая процесс познания доступным и увлекательным для школьников, и деятельность, благодаря участию которой в процессе обучения, усвоение знаний становится более качественным и прочным.

По мнению С.А. Шмакова, как феномен педагогической культуры игра выполняет следующие важные функции:

- *Функция социализации.* Игра -- есть сильнейшее средство включения ребенка в систему общественных отношений, усвоения им богатств культуры.
- *Функция межнациональной коммуникации.* Игра позволяет ребенку усваивать общечеловеческие ценности, культуру представителей разных национальностей, поскольку «игры национальны и в то же время интернациональны, межнациональны, общечеловечески».
- *Функция самореализации ребенка в игре как «полигоне человеческой практики».* Игра позволяет, с одной стороны, построить и проверить проект снятия конкретных жизненных затруднений в практике ребенка, с другой -- выявить недостатки опыта.

Игра стратегически - только организованное культурное пространство развлечений ребенка, в котором он идет от развлечения к развитию. Игры характеризованы педагогической ценностью организации образовательного процесса. Основное отличие педагогической игры от игры вообще состоит в том, что она обладает существенным признаком - четко поставленной целью обучения и соответствующим ей педагогическим результатом, которые могут быть обоснованы, выделены в явном виде и характеризуются учебно-познавательной направленностью. Педагогические игры достаточно разнообразны по дидактическим целям, по организационной структуре, по возрастным возможностям их использования и по специфике содержания[2].

Работая по определенной теме, педагог решает многие задачи по образованию и развитию воспитанников в соответствии с государственным общеобязательным стандартом для младшего школьного возраста:

- 1) повышение качества содержания младшего школьного воспитания и обучения за счет достижения системы целей, представленной в виде ожидаемых результатов;
- 2) формирование духовно-нравственных и социально-культурных ценностей, основанных на национальных традициях, а также общечеловеческих правилах и нормах;
- 3) обеспечение единства требований к содержанию младшего школьного возраста воспитания и обучения, принципов системности, целостности, преемственности и начальным уровнями образования с учетом воспитательных, развивающих и обучающих целей и задач;
- 4) создание психолого-педагогических условий, обеспечивающих сохранение и укрепление здоровья детей, в том числе детей с особыми образовательными потребностями;
- 5) подготовка к постепенному переходу от игровой деятельности к учебной с учетом индивидуальных и возрастных особенностей детей младшего школьного возраста;

- 6) развитие способностей, склонностей, задатков и дарований в различных видах детской деятельности на основе индивидуального подхода;
- 7) формирование элементарных двигательных, коммуникативных, познавательных, творческих знаний, умений и навыков, предусматривающих создание равных стартовых возможностей для обучения детей младшего школьного возраста[4].

Игра является одним из самых эффективных средств в обучении школьников иностранному языку. Но одна из самых главных причин использовать игры на уроках – это то, что они делают урок увлекательным не только для обучающихся, но и для учителя.

Включение коммуникативных игр как неотъемлемую часть в обучение иностранному языку обеспечивает учащимся возможность практиковать изучаемый язык в устной речи, предлагает контекст, в котором язык будет употребляться осмысленно, а также является диагностическим “инструментом” для учителя, позволяющим выявлять наиболее трудные моменты в речи учащихся.

Далее представлена подборка интересных игр для использования на уроках английского языка по различным темам.

Игра “Appointment”. Цель игры: назначить встречу. Речевые образцы, используемые в игре: Can you/ Would you like to come to ... on...? How/What about...? I'd love to. I'm sorry I'm ...-ing. Лексика: cinema, theatre, concert, restaurant, disco, bowling alley, café; days of the week, times

Ход игры: Раздайте каждому учащемуся карточки с днями недели, так называемые дневники, и напишите на доске список семи различных мест, например, cinema, theatre, concert, restaurant, disco, bowling alley, café. Каждый ученик должен решить, куда он пойдет в каждый день недели. Они могут посетить в один вечер только одно место и только с одним другом. Цель игры – назначить встречи и записать это в дневнике. Когда они заполнят свои дневники, они должны встретиться со своим другом и обсудить их развлекательную программу на данный вечер.

Игра “My ideal partner”. Цель игры: формирование навыков устной речи по теме “Sports. Hobbies”. Речевые образцы: I like/ don't like... I like/don't like ...-ing. So do I/ Neither do I/ I don't. Do you like...? Do you like ...-ing? Yes, I do/ No, I don't. Лексика: riding, gardening, swimming, tennis, skiing, golf, cycling, cooking, reading, football, collecting coins/stamps, watching TV, playing computer games, travelling, music.

Ход игры: Данная игра может быть использована в классе с любым количеством учащихся. Напишите на доске, если необходимо, список различных видов спорта и хобби. Учащиеся должны из этого списка выбрать и написать в два столбика, что они любят (I like) и что они не любят (I don't like). Цель игры – найти партнера с наиболее схожими интересами. Чтобы сделать это, учащиеся должны ходить по классу и задавать друг другу вопросы, используя речевые образцы до тех пор, пока не найдут идеального партнера.

Следующая игра может быть использована для тренировки конструкции there is/are или вопроса Have you got...? Перед игрой возьмите мешок и положите в

него 8 различных предметов, касающиеся лексики по определенной теме, например, животные, школьные принадлежности. Покажите его детям и объясните, что у них есть возможность задать 20 вопросов, чтобы угадать все предметы, находящиеся в мешке. Например, Is there a rubber in the bag? Have you got a dog in the bag? Если учащийся угадывает предмет, то его нужно вынуть из мешка и показать. Дети выигрывают в том случае, если они угадали все предметы, задавая при этом не более 20 вопросов. Во время игры необходимо фиксировать количество заданных вопросов.

Игра "Guess". Попросите детей написать на листочках свои имена. Соберите листочки и смешайте, положив их в мешочек. Попросите одного из учащихся взять из мешочка любой листок с именем, не называя его. Остальные должны задать не более шести вопросов, чтобы догадаться чье имя на листочке. Например, Is it a boy/girl? Has he/she got brown hair? Does he/she play the piano? Has/she got a brother/sister? Does he/she like to play football? Is it...? Тот, кто первым догадается, берет из мешка следующий листочек.

Игра "Months". Попросите детей встать в ряд. Объясните, что первый человек этого ряда "January", а последний - "December". Объясните детям, что цель игры – встать каждому в ряд в таком порядке, в котором месяцы следуют друг за другом. То, каким месяцем каждый из них будет, зависит от месяца, в котором они родились. Во время игры им необходимо задавать друг другу вопрос "When is your birthday?" – "It is in May". Чтобы игра была веселее, то ее лучше проводить на время – 5-10 минут, в зависимости от количества детей в классе. Чтобы проверить правильно ли каждый занял место, необходимо попросить каждого из него сказать, в каком месяце у них день рождения. Например, My birthday is in May. Если хотите усложнить игру, то можно попросить детей говорить не только месяц, но и число своего дня рождения. Например, It's on the 27th of January.

Следующая игра может быть использована для тренировки речевых образцов по теме «Знакомство». Дети встают или садятся в круг. Учитель начинает игру со словами: "My name is ... and I like ... (dogs), сопровождая это мимикой, то есть лаем собаки. Ученик, сидящий рядом с учителем, говорит: "This is ... and she likes dogs. I'm ... and I like football (изображает удар мяча ногой). Это продолжается по кругу до тех пор, пока каждый не представился. Если ученик не помнит, что сказал предыдущий участник, он должен сказать: "Help!". Другие дети должны подсказать ответ. Если у вас большой класс, то можно разделить его на 2-3 группы.

Игра на тренировку повелительного наклонения в английском языке. Дети садятся в круг. Если у вас есть кукла, то используйте ее во время игры для того, чтобы шептать необходимую инструкцию ученику рядом с вами, например: "Jump to the door". Объясните ребенку, что нужно шепнуть то же самое следующему участнику игры по часовой стрелке. Акцентируйте внимание детей на то, что каждый участник должен передавать ваши слова в строжайшем секрете до тех пор, пока они не дойдут до последнего участника. Последний игрок должен встать и назвать инструкцию вслух и выполнить это действие. Кукла и все остальные участники игры должны похлопать и крикнуть "Hurray!" или "Fantastic!", если он правильно это сделает. Повторите эту игру несколько раз,

начиная с разных учеников и используя разные инструкции. Эту игру можно также использовать для активизации лексики по теме «Чувства» (например, sad, happy, angry, scared), «Животные» и так далее.

Игра для активизации устной речи по теме «Профессии». Напишите названия различных профессий на стикеры (например, teacher, waiter, doctor, vet и т.д.) и закрепите по одному из них на спину каждого ученика. При этом дети не должны знать, какая у них профессия. Объясните детям, что они должны ходить по классу и задавать друг другу вопросы по очереди, чтобы узнать свою профессию. Например, Do I work at school? Do I wear a uniform? Do I help people? Do I like animals?

В заключение следует отметить что игра один из основных видов деятельности, значимость которой заключается в самом процессе. Игра является эффективным средством формирования личности школьников, их морально-волевых качеств, в игре реализуется потребность воздействия на мир.

Список литературы

- 1 Михайленко Т. М. Игровые технологии как вид педагогических технологий [Текст] // Педагогика: традиции и инновации: материалы Междунар. науч. конф. Челябинск: Два комсомольца, 2011. – Т. 1. – С.140–146.
- 2 Краснопёрова Т.А. Игровая технология в организации внеурочной деятельности как средство развития познавательной активности младших школьников. Школа-сад “Родничок”. Kouf-vneur2012.ucoz.ru
- 3 Ветрова Н.М. Формирование у детей старшего дошкольного возраста способности к перцептивной абстракции приемами моделирования / Вопросы умственного воспитания детей дошкольного возраста/ Л.С. Мышление и речь // Собр. соч. — М., 1982. — Т. 2.
- 4 Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения <https://goo.kz/content/view/65/18156?lang=ru>

СОТРУДНИЧЕСТВО ДЕТСКОГО САДА И СЕМЬИ

Г А А К Ю.Н., СОЛЯНОВА С.В.
КГКП «Санаторный ясли сад «Батыр»

В последние десятилетия наметились новые подходы к педагогическому взаимодействию детского сада и семьи. Признание приоритета семейного воспитания требует иных взаимоотношений семьи и образовательных учреждений, а именно – сотрудничества, взаимодействия и доверительности. Сотрудничество педагогов и родителей позволяет лучше узнать ребенка, посмотреть на него с разных позиций, увидеть в разных ситуациях, а, следовательно, помочь в понимании его индивидуальных особенностей, развитии способностей ребенка.

Преобладающая часть родителей – не профессиональные воспитатели. Они не имеют специальных знаний в сфере воспитания и образования детей и часто испытывают трудности в установлении контактов с детьми. Педагоги и родители должны вместе искать наиболее эффективные способы решения возникающих проблем, определять содержание и формы педагогического просвещения в этой связи. Для максимальной эффективности такого сотрудничества недостаточно простого информативного монологического общения, нужно стремиться к ведению равноправного диалога с семьями воспитанников.

Определяющая роль в установлении такого взаимодействия принадлежит педагогам и специалистам. Не все родители откликаются на стремление педагога к сотрудничеству с ними. Следует начинать работу и взаимодействие с теми, кто желает участвовать в жизни группы, детского сада. Постепенно, тактично вовлекать и остальных родителей в сотрудничество, опираясь на родителей-единомышленников, учитывая интересы детей и их семей.

На современном этапе в работе с родителями появилось понятие “вовлечение родителей” в деятельность дошкольного учреждения, т.е. активное участие родителей в работе ДО, которое оказывает влияние на его функционирование и развитие. Вся работа по вовлечению родителей к деятельности дошкольного учреждения можно разделить на три этапа:

- Выявление потребностей родителей в области воспитания и образования собственного ребенка;
- Педагогическое просвещение родителей;
- Партнерство педагогов и родителей в деятельности ДО.

На первом этапе педагогам помогут беседы с родителями, наблюдение за детьми, анкетирование, опрос, “Почтовый ящик”.

Педагогическое просвещение родителей – самый важный этап. Для реализации содержания этой работы в ДООУ используются коллективные и индивидуальные формы взаимодействия: вечера вопросов и ответов, “круглый стол”, деловые игры, родительские собрания (общие и групповые), устные журналы, встречи с интересными людьми, родительские, семейные клубы, беседы, выполнение индивидуальных поручений, переписка, наглядная агитация.

Необходимо помочь родителям ориентироваться в литературе по семейному чтению, увлечь обсуждаемой на встрече темой, расположить их к анализу распространенных стереотипов в воспитании, вызвать ассоциации с собственным опытом. Важно заинтересовать родителей, вызвать их на откровенный разговор, разбудить желание поделиться с педагогом своими мыслями, сомнениями. Если воспитатель смог затронуть сознание и чувства родителей, то их можно считать союзниками, они уже никогда не останутся равнодушными созерцателями происходящего. Все это поможет лучше понять ребенка, найти оптимальные способы решения проблем воспитания конкретной личности в детском саду и дома

Главная задача педагогов на третьем этапе – создание условий для развития нормальных отношений в семье, а это может быть достигнуто только при

деятельности родителей и детей, которая может быть реализована в различных формах.

Практика работы педагогов с родителями выявила 2 вида форм совместной работы с родителями.

- Совместные мероприятия педагогов, специалистов и родителей: родительские конференции, консультации, беседы, вечера для родителей, педагогические советы, диспуты, кружки для родителей, встречи с администрацией, тренинги и т.д.
- Совместные мероприятия педагогов, родителей и детей: дни открытых дверей, утренники и праздники, концерты, викторины, спортивные соревнования, турпоходы, выпуск газет, выставки совместного творчества, тематические вечера, благоустройство ДООУ и территории и т.д.

Не следует забывать и о наглядных формах работы: библиотеки, папки-передвижки, видеофильмы, памятки-рекомендации, открытки-приглашения, фотовыставки, уголки для родителей.

Признание приоритета семейного воспитания требует иных взаимоотношений семьи и образовательных учреждений, а именно – сотрудничества, взаимодействия и доверительности. Сотрудничество педагогов и родителей позволяет лучше узнать ребенка, посмотреть на него с разных позиций, увидеть в разных ситуациях, а, следовательно, помочь в понимании его индивидуальных особенностей, развитии способностей ребенка.

Некоторые родители считают, что, отдав своего ребенка в детский сад, ответственность за его воспитание и развитие они целиком и полностью переложили на воспитателей, а сами они должны лишь контролировать и оценивать действия воспитателей, не участвуя в самом воспитательно-образовательном процессе. Встречаются родители, которых вообще не интересует все происходящее в детском саду, не волнуют успехи или проблемы их ребенка.

Вместе с тем ни для кого не секрет, что в дошкольном возрасте именно родители оказывают самое большое влияние на развитие ребенка, и, если они не будут интересоваться тем, как протекает этот процесс, сотрудничать с воспитателями, усилия последних могут оказаться напрасными.

Детский сад не может заменить семью, он лишь дополняет ее, выполняя свои особые функции. Для успешного воспитания важно, чтобы отношения между ДО и родителями были доверительными, чтобы родители были вовлечены в совместный воспитательный процесс, чтобы родители совместно с педагогами помогали своему ребенку развиваться. Поэтому каждый педагогический коллектив, работая по той или иной программе, ищет новые формы и методы работы с семьей.

При тесном контакте со взрослыми, в первую очередь ответственными за жизнь и здоровье своих детей, выявляется, что многие из них занимают деструктивную позицию во взаимоотношениях с ребенком, поэтому их воспитательные методы не приводят к эффективному завершению. Причинами подобного родительского поведения являются:

- неумение взрослых слушать и быть внимательными друг к другу;

- педагогическая и психологическая неграмотность;
- нежелание менять свои эгоистические позиции в актуальных вопросах воспитания;
- нерешенные личные проблемы, мешающие полноценному развитию ребенка.

Многолетняя практика убеждает, что “пассивные методы” весьма не эффективны, поэтому педагоги ориентировались на такую форму работы, как “Родительский клуб”.

Дискуссии, ролевые игры, творческие задания помогают понять, насколько важно помимо безусловной любви к ребенку иметь знания:

- основных возрастных особенностей детей и тех проблем, с которыми чаще сталкиваются родители, общаясь с ребенком;
- правил основных игр для родителей и детей, имеющих в своей основе психокоррекционные принципы;
- как поступать в критических ситуациях.

Поэтому возникла необходимость организовать родительский клуб. Участниками этого клуба стали дети и их родители, педагоги, а также специалисты.

Цель родительского клуба: преодоление барьера недоверия родителей к ДО, установление и развитие доверительно-партнерских отношений между родителем и ребенком, семьей и педагогами, удовлетворить потребности родителей в психолого-педагогическом образовании в вопросах развития и воспитания детей на протяжении всего времени пребывания ребенка в ДО, а также осуществление адаптационных мер при переходе детей из домашней среды в ДО, пропаганда положительного опыта семейного воспитания.

Основные задачи родительского клуба:

- Повысить родительскую компетентность в понимании внутренних переживаний и потребностей ребенка.
- Помочь родителям научиться играть и общаться со своим ребенком, адекватно оценивать его (уровень развития, достижения, проблемы и пр.) и определять оптимальные пути взаимодействия с ним.
- Дать знания родителям в вопросах воспитания и обучения дошкольников.
- Вовлечь родителей в жизнь детского сада.

В содержании работы определены следующие методы:

- методы телесно-ориентированной терапии;
- метод продуктивной деятельности (аппликация, рисование);
- метод игровой терапии – позволяет смоделировать и проконтролировать ситуацию; (театрализованная деятельность, психогимнастические упражнения, этюды, игровые задания);
- метод музыкальной терапии;
- метод психомышечной тренировки.
- метод групповой дискуссии – способствует повышению психолого-педагогической грамотности родителей, помогает выявить индивидуальные и стереотипные формы взаимодействия с ребенком;

- метод обсуждения и разыгрывания ситуаций – помогает найти оптимальный способ взаимодействия;
- метод обучающего эксперимента – помогает родителям применить полученные знания на практике;
- метод анализа поступков детей и родителей – помогает вскрыть причины возникновения конфликта;
- метод анализа типов коммуникативных взаимоотношений – позволяет выявить причины ухода родителей от решения проблем;
- метод анализа ситуаций – помогает научить родителей принимать проблему, понимать мотивацию ребенка в совершении тех или иных действий, корректировать поведение ребенка, т.е. развивать у него умение анализировать ситуацию и находить способы решения проблем самостоятельно.

Основным средством профилактики отношений в развитии детей служит информированность родителей, педагогов, повышение их психолого-педагогической культуры. Эффективность работы определяется еще и грамотным отбором тем для выступлений. Темы встреч для клуба формируются по результатам диагностики, из запросов и интересов родителей, а ток же возможно из решения годового плана и единой методической темой годового плана ДО

Родители должны получать своевременную информацию об актуальном состоянии ребенка (процессе его развития, сформированности каких-либо навыков и т. д.), а так же о возможных проблемах, которые могут возникнуть в будущем при несоблюдении правил.

Работа клуба организована по трем этапам:

- **Подготовительный:** определение потребностей родителей через собеседование и анкетирование. Дифференцирование обозначенных проблемных ситуаций соответственно возрасту детей.
- **Организационный:** составление перспективного плана работы клуба, утверждение графика проведения занятий. Данный этап оснащается методическим сопровождением: составляются конспекты занятий, подбирается стимульный материал.
- Непосредственная работа “Родительского клуба”.

Таким образом, работа родителей и педагогов в условиях дошкольного учреждения носит ярко выраженный специфический характер сотрудничества, так как изменились и содержание, и формы взаимоотношений между родителями и работниками дошкольного учреждения

В результате данной работы педагогов с родителями взрослые учатся признавать за ребенком право на собственное мнение, на собственный выбор. Это обеспечивает понимание и лучшее взаимодействие в семье. Родители осознают, что мир ребенка отличается от мира взрослых, приобретают навыки активного слушания, развивают умения разрешать конфликтные ситуации, безоценочно принимать собственного ребенка.

Список использованной литературы:

1. С.Ю. Прохорова, Е.Б. Хинова «Детский сад: работа с родителями», Москва «Издательство СКРИПТОРИЙ 2003» 2014;
2. А.А. Майер, О.И. Давыдова, Н.В. Воронина «555 идей для вовлечения родителей в жизнь детского сада», Творческий Центр СФЕРА, Москва 2012;
3. С.В. Чиркова «Родительские собрания в детском саду», Москва

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ЗАМАНАУИ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

ТУСУПОВА С.А.

ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІСІ: ЕРКИНОВА З. А.

Қарағанды “Volashaq” жоғары білім беру колледжі

Еліміздің білім саласында жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты – ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет атқара алатын, дүниетанымы жоғары, жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу. Мектеп жасына дейінгі балаларды дамуы мәселесі қазіргі таңда мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр.

Бала болашағымыз десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттауды, қабілет-қасиеттерін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек. Қазіргі уақытта педагогика ғылымының бір ерекшелігі – баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуы.

Заманауи жаңа технологиялар – бұл білімнің басымды мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің: оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамамен байланысқан міндеттерінің, мазмұнының, формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері, мұнда әр позиция басқаларына әсер етіп, ақыр аяғында баланың дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды.

Жаңа заман баласы ертеңгі еліміздің болашағы. Жаңа заман баласын қалыптастырып, дамыту үшін, тұлғаның ішкі дүниесі мен оның қыр сырын анықтап, мүмкіншіліктері мен қабілетінің дамуына жағдай туғызу қажет.

Әрине, ол үшін мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде балалардың жеке басының қалыптасуы мен дамуында педагогтардың педагогикалық технологияларды қолдана білу сауаттылығына байланысты.

Яғни, педагогикалық технологияны қолдану негізінде келешек ұрпақтың еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, белсенді, шығармашыл болуына жағдай жасау қазіргі таңдағы әрбір педагогтың міндеті. Қоғамдағы қазіргі даму

кезеңінде мектепке дейінгі мекемелердегі білім беру жүйесінде оқыту, тәрбие беру үрдісін технологияландыру – басты мәселенің бірі. Осыған орай мектепке дейінгі мекемелердің тәжірибесіне оқыту мен тәрбиелеудің әр түрлі технологиялары жасалып енгізілуде.

Балабақшада жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың басты мақсаты: оқыту мен тәрбиелеуде инновациялық ойын технологиясының элементтерін пайдалана отырып, жан-жақты, білімді, құзыретті тұлға тәрбиелеу.

Балабақшада қолдануға тиімді технологиялар:

1. Дамыта оқыту технологиясы.
2. Ақпараттық – коммуникативтік технологиялар (АКТ).
3. 4. Ойын технологиясы.
4. Мнемотехника технологиясы.
5. ТРИЗ технологиясы..

Балаларға күнделікті ҰОІӘ – де жаңа технологияны қолдану арқылы, балалардың сабаққа деген қызығушылықтарын ояту. Балалардың тілін дамытудағы жаңа технологияны қолдану арқылы, ой-өрісі дамыған, тәрбиелі, білімді, заман талабына сай белсенді ұрпақ тәрбиелеу. Бала өмірінің алғашқы мектепке дейінгі кезеңі – оның өсіп жетілуіндегі ең жауапты кезең, бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Бұл кезде баланың ақыл-ойы, қабілеті, қасиеттері және эстетикалық сезімдері қызықты, мазмұнды ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті, еңбек, ойын үдерісінде жан-жақты қалыптасады. Балабақшада ойынның маңызы ерекше. Ойын барысында білім мен біліктілігін арттырамын. Тәрбиенің алдағы міндеттерінің бірі балалардың ойлау қабілеттерін қалыптастыру болса, ойын – осы мәселенің шешімі. Балада ойлау қабілеті мен сөйлеу қызметі бірге дамиды. Баланы ойната отырып сөйлетуде суретті әңгіме, дидактикалық ойынды сурет арқылы өткізу, шығарманы оқып таныту оң нәтиже береді. Мектеп жасына дейінгі балаларды тіл мәдениетіне тәрбиелеу, сөздік қорын дамыту, сурет қарау, заттарды сипаттау, жұмбақ шешу, құрастыру, такпақтар, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштармен қатар ертегі тыңдау әңгімелесу баланың тілдік құзіреттілігін, қызығушылығын арттырады.. Жаңадан шыққан әдіс-тәсіл қолдану арқылы балалардың жаттауға, есте сақтауға деген ынталарының дамуына, тілдерін машықтандырғанына көз жеткіземіз. Күнделікті жаңа ҰОІӘ-де тәрбиелеу мен оқыту ісінің бір ерекшелігі көрнекіліксіз іске аспайды. Мен іс тәжірибе кезінде әр такпақ пен жаңылтпаштарға сызба-сурет салып көрнекілік ретінде пайдаланамын деп маған жетекшім айтқан болатын.

Ойын түрінде өткен бұл әдіс бала тілінің дамуына ықпал тигізіп, таным, қатынас, шығармашылық, әлеумет, денсаулық салаларындағы белсенділіктерінің дамуына, қолдануына жол ашады. Ойын баланың ойлау, есте сақтау, салыстыру, қиялдау, еркін сезінуге, еркін сөйлеуге, жеке тұлға болып табылуына көмектеседі.

Сол сияқты іс-тәжірибемде көптеген тәрбиешілер қолданған ТРИЗ технологиясына тоқталып өтейін. Бұл ең жас, әрі кең тараған таныс

педагогикалық инновациялық жүйе. Ол – тапқырлық тапсырмаларды шешу теориясына және шығармашылық тұлға дамыту теориясына негізделген. Оны Ресейлік ғалым және қиялшыл – жазушы Генрих Альтшуллер жасаған. **ТРИЗ** - **дің мақсаты** - тек қана балалардың қиялын ғана емес, сонымен қатар шынайылықты түсініп жүйелі ойлауға, өзін - өзі тануға, қоршаған ортаның қиындығын байқауға және де өздерінің шағын қиындықтарын шешуге баулу болып табылады. Тризшылардың ұраны – «Барлығын айтуға болады!».

Көркем әдебиет арқылы балалардың тілін ТРИЗ технологиясының әдісін қолдана отырып дамыту. Балабақшадағы балаға берілетін бүгінгі тәрбиенің ең өзек алатын жері – ол ата-бабадан қалған асыл мұра. Балаларды адамгершілікке тәрбиелеп, тілдерін дамыту мақсатында көркем әдебиет асыл-мұралары – жұмбақтар, ғажайып ертегілер, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, тәрбие әліппесі, аңыз әңгімелер, жырларды қолданудың маңызы зор тиімді тәсіл екені белгілі. Мен баланың тілін дамытуда көркем әдебиет жұмбақ түріне негізделіп жүргізген тиімді болады дегім келеді. Жұмбақтар тіл мәдениетін тәрбиелеуде үлкен рөл атқарады. Жұмбақтар баланы байқағыштыққа, тапқырлыққа, баулып, ой-қиялын ұштастыра әсер етеді. Жұмбақ баланың ойлау қабілетін дамытады. ҰОІӘ-де жұмбақтарды балаға үйрету барысында «ТРИЗ» технологиясының әдіс-тәсілдерін болашақта қолданатын болам. Осы технологияның жұмбақпен жұмысты айтып кетейін.

Ойын арқылы оқыту технологиясының мақсаты: дидактикалық, тәрбиелік, дамытушылық, әлеуметтендірушілік мақсатқа жету.

Ойын технологиясының ерекшелігі: ойындық іс-әрекеттің психологиялық механизмі жеке бастың өзіндік талап-талғамдарына сүйенеді. Баланың бойындағы білімділік, танымдық, шығармашылық қасиеттерін аша түсуді көздейді. Ойын – балалар үшін оқу да, еңбек те. Ойын айналадағы дүниені танудың тәсілі. Ол баланың жасына қарай өзін қоршаған ортаны танып білуге құштарлығын арттырады.

Сандар құрамы бала үшін қиын, бірақ оны игеруге **Кюизенер** технологиясының көмегі зор. Кюизенер таяқшалары – түстер саны, қол арқылы әртүрлі дерексіз түсініктерді ұғынуға мүмкіндік беретін көпсалалы математикалық нұсқаулық болып табылады. Кюизенер таяқшалары санауға пішіндерді орналастыруда тиімді.

Дьенештің логикалық ойындары баланың логикалық ойлауын, епшілдігін, талдау қабілетін, коммуникативтік дағдыларын логикалық тапсырмалар арқылы қалыптастырады, объектілердің әртүрлі қасиеттерін атауға, жоқ затты сөз арқылы көрсетуге, айқындауға үйренеді, есте бір мезгілде дерексіз заттың бірнеше қасиетін сақтап тұруға үйретеді.

Дамыта оқыту технологиясы – баланы оқыта отырып, дамыту. Бала бойына еркіндік, мақсаткерлік, ар-намыс, мақтаныш сезім, дербестік, адамгершілік, еңбексүйгіштік, белсенділік, т.б. қасиеттерді дамыту.

Ақпараттық технологиялар деп оқыту педагогикасында арнайы техникалық ақпараттық құралдарды (интерактивті тақта, электронды-

есептеуіш машиналар, аудио, бейне) пайдаланатын барлық технологияларды атайды. Компьютерлер білім беруде кеңінен қолданыла бастады, **«оқытудың компьютерлік технологиясы»** термині пайда болды. Қазіргі заман талабына сай енгізіліп жатқан жаңа бағдарламалар, ақпараттық-коммуникативтік технологиялар арқылы балаға тәрбие мен алғашқы білім беру негізі – балабақшадан басталады. Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар педагогтардың біліктілігін көтеруге, олардың оқу үрдісін жүйелі, қызықты етіп өткізуге, балалардың ойлау, есте сақтау, тыңдау қабілеттерін дамытуға үлкен септігін тигізіп отыр. Ақпараттық технологиялар бойынша тәрбиешілердің жасалған электрондық оқу кешендері, құралдары жинақтары бар. «Қызықты грамматика», «Кел балалар ойнайық», «Ойнайықта, ойлайық» осы құралдарды пайдаланамыз. Мысалы, қызықты грамматикада ертегілер тыңдаймыз. Есіне сақтамаған балаға қайтадан көрсетуге болады.

Мнемотехника – тіл дамытуда тиімді есте сақтау, оны дұрыс жеткізе білудегі әдіс пен тәсілдер жүйесі. Қазіргі кезде мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытуда мнемотехниканы қолдану өзекті болып тұр. Бұл мақсатты іске асыру үшін, баланың тілін дамытуға әртүрлі тәсілдер мен әдістерді қолдану қажет. Қойылған мақсатты нәтижелі етуге қолданылатын тәсілдер:

– көрнекіліктер, дидактикалық ойындар, суреттер, буындық кестелер, тірек-сызба, үлгілер, т.б.

Луллий шеңбері. Мектепке дейінгі баланың тілін дамыту әрқашанда өзекті мәселе болып табылады. Сөздік қорын байытады. Дыбыс, сөз, буын, сөйлем құрудың структурасын үйретеді.

Жаңа технологияларды қолдана келе ҰОІӘ және педагогикалық процессте топтың жұмысын жоспарлап жүргізуге болады, сондықтан өткізілген ҰОІӘ және педагогикалық процесс мазмұнды, жүйелі, қызықты, балалардың жасына сай құрастырылады.

Қорыта айтқанда, балалардың ана тіліндегі дыбыстарды анық айтып, дұрыс сөйлей білуге балабақшада берілер тәрбиенің ықпалы зор.

Қазіргі заман талабына сай оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру, яғни әр баланы жеке тұлға ретінде қабылдап, мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндерді ойына, бойына шақ әдеби мұралармен сусындатып тәрбиелеу, тәрбиешінің алға қойған міндеті. Айналадағы дүниені, табиғатты бақылап түсіндіріп әрдайым жаңа сөздермен, сөздік қорын толықтырып отыру қажет деп есептеймін. Жоғарыда айтылған мүмкіндіктерге сай балалардың сөйлеу қабілеттерін тереңдетіп, шығармашылық қабілеттерін дамытуда айтқан әңгімесіне, өзі құрастырған қысқа әңгімелеріне бағыт-бағдар бере отырып, тіл байлығын, сөздік қорын дамытуды басты назарда ұстау керек деп ойлаймын.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. В.И., Сохин Ф.А. Мектепке дейінгі педагогика. . А «Мектеп», 1982.
2. Большева Т.В. Учимся по сказке «Развитие мышление дошкольников с помощью мнемотехники», 2003
3. Козаренко В.А. Авторлық әдістемелер. «Учебник мнемотехники» 2010г.
4. Журнал «Балабақша» 2009 жыл
5. Тіленбаева Н.Б. Дидактикалық ойынның маңызы// Отбасы және балабақша.- 2007жыл № 7

ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМУ

СТАНҚҰЛОВА Д.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі
dilyara_060301@mail.ru

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу тілін қалыптастыру және оны жетілдіру - бүгінгі таңдағы кезек күттірмес мәселе. Ертеңгі күнгі тіліміздің жағдайын бүгіннен ойлап, бастауыш сыныптардан бастап оқушыларды ауызша сөйлеуге дағдыландыру керек. Оқушылардың сөйлеу тілі мұғаліммен қарым-қатынасы, өзара қарым-қатынасы, үйдегі ата-анасы, көшедегі басқа адамдармен қарым-қатынасы барысында қалыптасады.

Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаев: «Қазақстанның болашағы - мемлекеттік тілінде», - деп тегін айтпаған. Бұл тілді үйрену, меңгеру, осы тілде сөйлеу- уақыт талабы. Ал мемлекеттік тілді меңгеру - әрбір қазақстандықтың азаматтық және адамгершілік борышы.

Қазіргі кезеңде бұрынғы дәстүрлі болған қалыпты сабақ беру әдісін жана мазмұнда ұйымдастыру және жаңа педагогикалық технологияны пайдалана отырып түрлендіру-уақыт талабы олып отыр.Өйткені бүгінгі қоғамдағы өзгерістермен бірге білім беру жүйесінде де, сабақтың жүргізілу барысына да, жаңа талап, жаңа міндет әкелді. Бұл талап оқушының қазақ тілінде сөйлеу қабілетін жетілдіру болып отыр. Тіл үйрету үдерісіндегі ең белсенді заманауи әдістемелік тәсілдердің бірі-ақпаратты, инновациялық коммуникативті оқыту технологиясы. Бұл технологияны тиімді қолдана білген ұстаз өз шәкірттеріне білім, тәрбие беруде табысқа жетеді, сол арқылы олардың бойында ойын өзгеге өз бетінше жеткізу қабілеті мен дағдысын қалыптастыруға, екеуара қарым – қатынас негізіндегі сөйлеу дағдысын қалыптастыруға ықпал ете алады. Жаңа технологиямен оқыту жүйесі - сабақта барлық білім алушының белсенді қатысуымен ұйымдастырылатын оқу үдерісінің бірі. Бұл ретте оқытушы мен тіл үйренушінің коммуникативтік қатынасқа негізделген қарым-қатынасының өзгермей сақталуы талап етіледі.

Жаңа технология бойынша оқытудың түрлеріне проблемалап оқыту, бағдарлап оқыту, саралап, жекелеп, тереңдетіп оқыту, дамыта оқыту, ұжымдық оқыту, деңгейлеп оқыту, қашықтықтан оқыту, модульдік оқыту т.б. жатады. Қандай технология болмасын, оны оқытушы сөзжасам, морфология сабақтарының жоспары арқылы іске асырады. Қазақ тілін оқытуда жаңаша оқыту технологиясын қолдану арқылы қоршаған ортада болып жататын әр түрлі жағдаяттар тарапынан алғаннан соң, тілдік жағдаят жаттығуларына айналдыра білу керек.

Жаңа технологияларды қолдана отырып, оқыту барысында оқушылардың қазақша ойлауы мен жақсы сөйлеу тілін дамытуда қазақ тілін оқытудың өзіндік ерекшеліктері айқындалуы тиіс. Әрбір берілген ұғым мен оның мазмұның құрайтын білімдік ақпарат - оқушының ой-санасын өзгертуші, дамытушы құрал. Оқушының даму ерекшелігін оның жас ерекшелігімен байланыстыра қарау қағидаты басты назарда болуға тиіс. Қазақ тілін жаңаша технологиямен оқыту дегеніміз – бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қызметін, сапалы білім ала білуін қалыптастыратын үдеріс. Тіл үйренушінің саналылығы қазақ тілінің төл дыбысының, сөзінің сөз тіркесінің, сөйлемнің өзіндік болмысын танып-білу барысында ғана және сол үшін ғана емес, жүйе теориясының заңдылықтарын ғылымның барлық саласында қолдану жолдарын меңгеру қажет екенін түйсігімен түйсінуі барысында ғана қалыптасады. Бұл ретте мұғалімнің дұрыс қойған талаптары мен тапсырманы орындау алгоритмдерінің бірізді тәртіптелген жүйесі оқушыны саналылықпен білім алуға дағдыландырады.

Коммуникативті оқыту технологиясы негізінде білім беру-оқушыны ауызша және коммуникацияға тарту яғни, бұл дегеніміз оқылып жатқан тілде қарым-қатынас қалыптастыру деген сөз. Коммуникативті оқыту технологиясы қазақ тілін оқытудағы оқу-тәрбие үдерісінің барлық мақсат міндеттерін қамтиды. Коммуникативті оқыту технологиясы оқыту процесінде маңызды рөл атқарады. Әртүрлі әдіс тәсілдерді оқушыларға тың мәлімет, қызықты тапсырмалар беріп отыру мұғалімнің ұйымдастыру қабілетіне байланысты. Қазіргі заман талабы қазақ тілін білу болса оқушыларға қалайда жақсы меңгертем деген ұстаз ғана оқытудың түрлі тәсілдерін қолданады. Қандайда бір әдіс болмасын, оның өзіне тән артықшылықтары мен кемшіліктері болады. Коммуникативті оқыту технологиясы негізінде ақпаратты инновация технологияларды қолдану барысында көптеген артықшылықтарға көз жеткізілді. Оқытудың коммуникативтік қатысымдық әдісінің негізгі мақсаты – оқушыларды бірінші сабақтан бастап сөйлеу әрекетіне баулу, тілді үйретуді күнделікті өмірде жүзеге асыру, сабақты практикалық жағынан жан – жақты қамтамасыз ету. Сөйлесім әрекетінің түрлерін (айтылым, жазылым, тыңдалым, оқылым, тілдесім) меңгерте білу. Өйткені кез – келген тақырыптағы тілдесім процесі сөйлеу, жазу, оқу, тыңдау әрекеттері арқылы іске асады.

Міндеті:

- Сөйлесім әрекетінің түрлерін меңгерту;
- Тапсырмалардың түрлі деңгейде болуы;
- Кезекті тапсырма бұрын берілген тапсырмамен байланыста және бір жүйеде берілуі;

- Білімі мен біліктерін жетілдіретіндей болуы;
- Тапсырмалардың қарапайымнан күрделіге өзгеруі;
- Оқушының жеке қабілеттерін ашатындай және қатысымдық дербестігін дамытатындай дәрежеде болуы.
- Күтілетін нәтиже:
- Сөйлеу қабілеттерін дамыту.
- Бір-бірімен коммуникативтік байланыс жасайды.
- Өз бетімен жұмыстанады.
- Қызығушылығы артады.
- Мәдениетті сөйлеуге дағдыланады.
- Білім сапасы көтеріледі.

Оқушылардың сөйлеу тілін дамытуда М. Жанпейісованың «Модульдік оқыту технологиясының» маңызы ерекше. Себебі аталмыш технология әдістері оқушыларды сөйлеу тілін дамытуға, өз бетімен жұмыс істеуге, қорытындылар жасауға, жүйелі білім алуға жетелейді, өзін-өзі өзгені де бағалай білуге үйретеді. Бұл технологияның бір ерекшелігі сабақтың негізгі кезеңдерінің бәрінде оқушыларға шығармашылық жұмысты ұсынуға болады. Оқушының белсенділігін оның ойлау, есте сақтау, елестету, қабылдау қабілеттерін, сөйлеу тілін, жадысы мен зейінін дамытып, қызығушылығын арттырады. Сабақ формаларының өзгеріп отыруы, әсіресе топтық формалар оқушылар арасында қарым-қатынастың нығаюына ықпалын тигізеді. Оқушының тапсырманы өзінің орындау мүмкіндігіне қарай таңдап алуға еріктілігі, оның өз күшін, шамашарқын бағалай білуге, өзін қауіпсіз сезінуіне, қиындыққа дайын болуға және оны жеңуге тырысуына жетелейді.

Ғалым М.М. Жанпейісованың жаңа модульдік технологияны пайдаланып, мемлекеттік тілді мектеп қабырғасында тиімді оқыту әдістерін ұсынып келеді. Модуль латынша өлшем, шама, мөлшер деген сөз.

Модульдік технология ерекшеліктері оның ең алдымен жоспарлығы, жүйелігі, тақырыптарға бөлінуі. Тиімді белгілерінің бірі - оқушылардың белсенділігі. Бұл технологияның бір ерекшелігі сабақтың негізгі кезеңдерінің бәрінде оқушыларға шығармашылық жұмысты ұсынуға болады.

Модульдік технологияның оқыту мақсаттарының бірі – қазақ тілінде ауызекі сөйлеуді меңгеру болғандықтан, коммуникативтік әдістерді пайдаланған жөн. Коммуникативтік құзыреттілік - сөйлеу әрекеті. Сөйлеу әрекетіне - монолог және диалог жатады. Ол ауызша сөйлеу мәдениеті мен жазбаша жазу мәдениетін меңгерту. Модульдің нәтижелі болуын көздеп, сөйлеу сабағының түрін өзгерте отырып, әр түрлі белсенді әдіс - тәсілдерді пайдалану арқылы іске асырамын. Олар: жұптық, топтық, ұжымдық, жеке топтық. Жұптық оқыту кезінде тілдік қатынас екі адамның арасында жүргізіледі. Бұның негізгі ерекшелігі - диалог арқылы жүзеге асырылады. Топтық оқытуда шағын 3-5 баладан тұратын оқушылар арасындағы қарым - қатынас жүзеге асырылады. Бұл оқушылардың дұрыс сөйлеуіне, білімін жетілдіруіне негіз болады.

Қазіргі халықаралық байланысы күшті барлық елдерде тілдік қатынас мәселесіне ерекше назар аударылуда. Әр ұлт тілінің өзінің айтылу, жазылу,

сөйлеу ерекшелігі болатыны сияқты, қазақ тілінің де тілдік қатынасының да өзіндік заңдылығы және даму сипаты бар. Ол қазақ тілінің теориялық ережелерімен де, практикалық тәжірибелерімен де тікелей байланысты.

Талапқа сәйкес оқушылардың белсенділігі мен танымдық іс-әрекеттері арқылы, олардың сөйлеу дағдысын дамыту, қажетті жағдайларда шешім қабылдайтын жеке тұлғаны қалыптастыру, оқытудың жаңа технологияларын енгізе отырып, білім беру жолдарын қарастыру әр ұстаздың міндеті.

Сын тұрғысынан ойлау деңгейіндегі ойлау тек ересек адамдарға, жоғары сынып оқушыларына ғана тән деп ойлау аса дұрыс түсінік емес. Жас балалардың да бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда өз даму деңгейіне сәйкес ойы шыңдалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз.

Сын тұрғысынан ойлау жобасының әдіс-тәсілдері оқушыларды тынымсыз ізденімпаздыққа баулиды. Баланың еркін де терең ойлауына, үздіксіз жұмыс жасауына жол ашады. Оқушының ізденісі жеміссіз болмақ емес. Дәстүрлі білім беру кезіндегі оқушыны сын тұрғысынан ойлайтын оқушымен салыстырғанда нәтижесі жақсы болды.

Сын тұрғысынан ойлау – сөйлеу тілін дамыту бағдарламасы. Оқушыны мұғаліммен, сыныптастарымен еркін сөйлесуге, пікір таластыруға, бір-бірінің ойын тыңдауға, құрметтеуге, өзекті мәселені шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты жеңуге баулитын бағдарлама.

Сын тұрғысынан ойлауды үйрету үшін мына төменгі шаралар орындалуы шарт:

- 1) сын тұрғысынан ойлауды тудыру үшін уақыт керек;
- 2) оқушыларға ойланып-толғануға, ойын ашық айтуға рұқсат беру;
- 3) әртүрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау;
- 4) үйрену барысындағы оқушылардың белсенді іс-әрекетін қолдау;
- 5) кейбір оқушылар түсіп қалған қолайсыз жағдайларды әжуаға айналдырмау;

6) оқушылардың бір-бірінің жауабына жасаған сынының дәлелді, дәйекті болуын талап ету;

7) сын тұрғысынан ойлауды бағалау.

Ал оқушылардан осыған байланысты:

- сенімділікпен жұмыс жасау;
- бар ынтасымен оқуға берілу;
- пікірлерді тыңдау, құрметтеу;
- өз пікірін ашық білдіруді талап ету қажет.

Тек сонда ғана олар:

- мен осы мәселе туралы не ойлаймын?

- осы мазмұннан алған ақпарат менің бұрынғы осы мәселе туралы білетініме сәйкес пе?

- осы ақпаратты үйрене отырып мен бірдеңе жасай аламын ба?

- маған бұл жаңа ойлар, идеялар қаншалықты әсер етті? деген сауалдар төңірегінде ойлауға үйренеді.

Сыни ойлау- өзіндік ойлау. Сыни ойлау - сұрақ қоюдан және шешімін талап ететін проблемаларды айқындаудан басталады. Оқушы өзі сұрақ қойып, шешімін

өзі айқындайды. Сыни ойлау-әлеуметтік ойлау, бірлесе оқыту идеясы. Мақсаты: Барлық жастағы оқушыларға кез келген мазмұнға сын тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға, саналы шешім қабылдауға сабақтарға үйрету. Бұл бағдарлама жаңа буын оқулықтарының талаптарын жүзеге асыруда, оқушылардың білім деңгейін көтеруде, балаларды шығармашылыққа баулуға, ойларын еркін айтуға, тез арада дұрыс шешім қабылдауға көмектесетін бірден бір тиімді технология. СТО технологиясын пайдаланатын әр ұстаз өз педагогикалық қызметінде, оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынасқа деген де көзқарасының мүлдем өзгергенін байқайды.

1. Жас балалардың сөйлеу тілін дамытудың бір жолы ол - көрнекілік пен ойын. Ойын арқылы түрлі тілдік жағдай туғызып, балалардың түрлі тақырыпта сөйлеуіне жағдай жасауға болады. Ойын кезінде баланың сөйлеуге ынтасы артады, көңіл-күйі өседі, сөйлеуге белсенді қатысады. Ойын баланың сана-сезіміне де әсер етіп, тәрбиелік мақсатын да орындайды.

2. Ойын кезінде балалар бір-бірімен тіл арқылы тығыз қарым-қатынасқа түседі. Ойынға байланысты сөздер ойын кезінде бірнеше рет қайталанатын. Сондықтан ойынды белгілі сөздердің қайталануына қарай ойын-жаттығу деп атау ғылымда бар, менде осы пікірге қосылып, ойын-жаттығу терминін қолдану дұрыс деп таптым.

3. Ойын технологиясы оқушының тілін дамытып, еркін сөйлеу қабілетін жетілдіреді. Оқушылардың сабақта алған білімдерін практикада қолдану дағдыларын қалыптастыру үшін сабақта ойын элементтерін кірістіріп отырудың маңызы зор.

4. Мысалы: Ойынның шарты бойынша әр оқушы бір сөзден қосып, толықтырып отыруы тиіс. Бірақ сөйлемнің мағынасы өзгермеуі керек. Сөйлемге сөз қосып толықтыра алмаған оқушы жеңіледі.

- Мен отырмын.
- Мен сыныпта отырмын.
- Мен жарық сыныпта отырмын.
- Мен жарық, кең сыныпта отырмын.
- Мен жарық, кең, жылы сыныпта отырмын.

5. Ойын-жаттығу мына талаптарға сәйкес болуы керек:

6. Ойын-жаттығу баланың жасына сай болуы керек.

7. Ойын-жаттығу негізінен сөйлесімнен құрылуы керек. Яғни, ойынның негізі саналатын тілдік жағдай сөйлеу әрекетін туғызатын боуы керек.

8. Тілдік қатысымды жүзеге асыратын сөйлеу нәтижесіне ойнау нәтижесі қосылу керек.

9. Ойын-жаттығу ұжымдық болады, бала ойында өзі қалған рөлді таңдай алуы керек.

10. Ойын-жаттығу баланың ауызша сөйлеу дағдысын, сөйлей білуін нақтылы сөйлеу әрекеттері арқылы жүзеге асу жағдайын белгілеу керек. Бұл әдісте білім мен ойын сабақта елеусіз байланысады да, ойында, сабақта бала өзін еркін ұстайды.

Оқушының ой-өрісінің, сана-сезімінің, сөйлеу тілінің жан-жақты дамуы бастауыш сыныптан басталады. Бастауыш сыныпта жеке пәннің әр сабақтарында тіл дамыту жұмыстары жүйелі түрде дұрыс ұйымдастырылған жағдайда балалардың сөздік қоры молайып, тіл орамдылығы артып, оқушылардың тұлғалық ерекшелігі дамидытын болады. Оқушылардың сөйлеу тілдерін дамытуда ойындарды, тапсырма-жаттығуларды, жаңа педагогикалық технологияларды қолдану үлкен нәтиже береді. Ойын әрекеті арқылы балалардың сөйлеу тілдері дамып, ауызша сөйлеу әрекеті машықтанады, таным белсенділіктері қалыптасып, ақыл-ойы өсіп жетіледі, әрі адамгершілік қасиеттерді бойына сіңіреді. Ал жаңа педагогикалық технологияларды қолдана отырып сапалы және терең білім беру, оқушылардың ойлау, есте сақтау, сөйлеу қабілеттерін жетілдіре аламыз. Оқытуда тілдік тіректерді, монологты, диалогты пайдалану және ойын технологиясын, сын тұрғысынан ойлау технологиясын, модульдік оқыту технологиясын пайдалану бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу тілін дамытуда маңызы өте зор әрі әлдеқайда тиімді. Заман талабына сай қазіргі мектептерде білім мазмұнын оның құрылымдық жүйесін жаңарту білім реформасының басты талабы. Талапқа сәйкес оқушылардың белсенділігі мен танымдық іс-әрекеттері арқылы, олардың сөйлеу дағдысын дамыту, яғни, қажетті жағдайларда шешім қабылдайтын жеке тұлғаны қалыптастыру, оқытудың жаңа технологияларын енгізе отырып, білім беру жолдарын қарастыру әр ұстаздың міндеті.

Жас ұрпақ-өркеніетті тәрбие шуағына шомылса ғана, білім нәрімен сусындаса ғана мемлекетіміздің көсегесі көгереді, егеменді ел баянды болады. Тәуелсіз ел тірегі – білімді ұрпақ екені ақиқат. Жастарды жан-жақты білімді, мәдениетті азамат ретінде тәрбиелеудегі негізгі міндеттердің бірі – оқушылардың жалпы тілін дамыту және жоғары дәрежедегі тіл мәдениетін жетілдіру болып қала береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. М.А. Аманбаева. «Қазақ тілі сабағында жаңа технологияларды пайдалану».

ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕ ТІРЕК-СЫЗБАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

ОРАЗХАН АЙКЕНЖЕ

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі
aikosh20031601@mail.ru

«...Адамзат үшін ХХІ ғасыр жаңа технологиялардың ғасыры болмақ, ал осы жаңа технологияларды жүзеге асырып, өмірге енгізу, игеру және жетілдіру- бүгінгі жас ұрпақ, сіздердің еншілеріңіз...Ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолдарында»^[1] деп тұңғыш елбасымыз Н.Ә. Назарбаев айтқандай жас ұрпақ елдің болашағы. Ал оларға білім беріп тәрбиелейтін мұғалімдер.

Әіресе бастауыш мұғалімдері баланың болшақтағы өміріне апарар алғашқы «бекеті» болып табылады.

Педагогикалық технология оқу үрдісімен – мұғалім мен оқушының іс-әрекетімен тығыз байланысты. Ш. Амонашвили: «Оқушылардың білімін арттыру, пәнге қызықтыру үшін оқытуда, жалпы алғанда ең бірінші оқушылардың неге қызығатынын анықтап алып, содан соң, содан бастау керек», – деген сол себептен сабақ барысында жаңа педагогикалық технологияларды қолдану оқушылардың сабақтағы белсенділігін арттырып, сабақтың көрнекі өтуін қамтамасыз етеді.

Тірек-сызбаларды пайдалану арқылы оқыту В.Ф. Шаталовтың технологиясына негізделіп жасалған оқытудың интенсивтендіру технологиясы болып табылады.

Мақсаты, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін белсендендіріп, схемалық кестелерді қолдану арқылы оқушылардың білімдерін, біліктерін, дағдыларын қалыптастырып, берілген сұрақтың жауабын тезірек табу мүмкіншілігін туғызады.

Демек, оқушылардың оқу барысындағы қабілеттерін белсендендіру құралдарының бірі сабақ барысында тірек-сызбаларды қолдану.

В.Ф. Шаталов технологиясының басты ұстанымы тірек-сызбаларды пайдалану арқылы үздіксіз қайталау, жүйелі білімді қалыптастыру.

Бұл жүйенің жетістігі – материалды бірнеше мәрте қайталай отырып, қол жеткізетін білімнің мықтылығына талпыныс, білім мен білік үшін нақты бақылау, білім алушылардың өзара бақылауын кең қолдану арқылы олардың жеке басына құрметпен қарау.

Тірек-сызбалар – білім алушыларға пәннің әрбір тақырыбынан білімді игерудің міндетті талабының көлемін нақты алуына мүмкіндік береді. Тірек-сызбаларды пайдаланғанда сызбаның оқушы ұғымына сай болуына көңіл бөліну керек.

Тірек-сызба – сабақтың бейне жоспары. Тірек-сызбаны пайдаланудың нәтижесі – тақырыптың тұтастығын, қисындылығын, ықшамдылығын, көрнекілігін қамтамасыз етеді, оқушылардың білімін тиянақтайды, алған білімін оңай еске түсіруге көмектеседі. Оқушыларға сапалы білім беру, оқу бағдарламасындағы білімді қамту мен кеңейту жүйесін жүзеге асырудың тиімді жолы – тірек-сызбаларды пайдалану болып табылады.

Тірек-сызбаларды қолданудың тиімділігі:

- жүргізілген жұмыс белгілі бір нәтижеге бағытталады;
- оқушылардың сабаққа ынтасы, қызығушылығы артады;
- мұғалім мен оқушы шығармашылықпен жұмыс жасайды;
- мұғалім оқушыны жан-жақты зерттейді;
- оқушылардың өздігінен жан-жақты білім алуға жағдай жасалады;
- сабақ кезінде мұғалім уақытты ұтымды пайдалануға қол жеткізеді;
- оқушылардың өзара пікір алмасуына мүмкіндік туады;
- қиын мәтіннен керек жердің негізгісін тауып алуға, өз бетімен жұмыс жасауға мәжбүр ете бастайды, ойлануға, ой-өрісін дамытуға көмектеседі;
- теорияның негізгі түйінін таба білуге, оны дәлелдеуге үйретеді;

- дағдыны сақтауды қалыптастырады;
- оза оқуға мүмкіндік береді.

Оқытудың тиімділігін арттыру мақсатында жаңа білім парадигмасына сүйене отырып, біз оқыту технологияларын тиімді жақтарын тандап алуымыз және оқу-тәрбие үрдісінде озық технологияларды белсенділікпен енгізе білуіміз керек.

Оқыту әдістемесі мен педагогикалық тәжірибелер негізінде оқушы ойын, шығармашылық қабілетін дамытуда «Ойлаудың заттық – бейнелік түрі» негізгі міндетті атқаратыны айқындалған. Олар :

- оқушының ойлау, есте сақтау қабілеттерін жетілдіру;
- тақырып мазмұнын аша білу, оқу әрекетін дамыту;
- әрбір оқушының жас психологиялық ерекшелігін ескеру;
- міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып, мүмкіндік деңгейін кеңейту.

Оқыту әдістері мен жаңа технологияларды тиімді пайдалану – жетістік көзі. Мұғалім өз міндетін тек оқыту, түсіндіру емес, ең алдымен оқушылардың оқу еңбегін танымдық оқу іс-әрекетін сауатты ұйымдастыру, басқару деп білуі тиіс.

Оқыту әдісі мақсатқа жетудің саналы түрде қолданылатын тәсілі, ал мақсатқа жету мұғалімнің шеберлігіне, оның оқыту үрдісін тиімді ұйымдастыра білуіне, оқушылардың даярлық дәрежесіне, мұғалім мен оқушылардың белсенділік педагогикалық ынтымақтастығына байланысты.

Оқытудың тиімділігін арттырып, оқушының ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған В.Ф. Шаталов өз еңбектерінде көрсеткендей, тірек-сызбаларының негізгі мақсаты – «Егер есіңе сақтау үшін үйренсең ұмытасың, ал егер түсіну үшін оқысаң – есіңе сақтайсың»^[2] деген қағидасын енгізу.

Ендеше қоғам талабына сай білім беру үшін жаңа педагогикалық технологияларды әр түрлі оқыту әдістерімен сабақтастыра жүйелеп, заманауи тиімді білім беру жүйесін жасақтай білуіміз керек.

Тірек-сызбаларды пайдалану оқушылардың қызығушылықтарын арттырып, болжам жасатып, мақсат қойып, толық мазмұндық ақпарат алуға жағдай жасайды. Тірек-сызбалар – сабақ үрдісін ұтымды ұйымдастыруға көмектеседі, тақырып бойынша танымы кеңейеді, топпен және жеке жұмыс жасауға мүмкіндік береді.

Тірек-сызбалар – кестелер, сызбанұсқалар, диаграммалар, модульдер, блоктар, суреттер арқылы іске асырылады. Тірек-сызбалар оқушы қиялын дамыту мен өзін-өзі талдау, қызығушылығын ояту, шығармашылығын дамытудың негізі.

Тірек-сызбаны құрудың негізгі қағидалары:

1. Тірек-сызба – оқу материалының негізгі бөліктерінің мазмұнын жинақтайтын бөліктерден тұрады;
2. Әрбір бөліктердегі теориялық материал арнайы белгілер, сызбалар, сөздер арқылы біріктіріледі;
3. Тірек-сызбалар – есте оңай сақталатындай қарапайым болуы керек.

Бұл үшін графикалық безендіруде шығармашылық ізденіс және ұшқыр ой тапқырлығы талап етіледі.

Тірек-сызбалар – білім стандартында белгіленген, білім беру бағдарламаларында айқындалған талаптарды нақты жағдайларда жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Тірек-сызбалар арқылы білім беру әдістемесінің негізгі ұстанымы – оқу материалдарын оқушының жас ерекшелігі мен психологиялық ерекшеліктеріне байланысты ойлау әрекеттерін ойластырып, саналы да сапалы меңгерту жүзеге асырылады.

Тірек-сызбаларды пайдалану мұғалім үшін тиімді, тақтаға бормен жазып жатудың қажеттігі азаяды, барлық сабақ барысы оқушының көз алдында тұрады, оқу мазмұнын қысқаша баяндап шығу арқылы, көптеген оқушыны бағалау мүмкіндігі туады. Тірек-сызбалар білім берудің үш мақсаты – оқыту, тәрбиелеу және дамытуды орындау кезінде мынадай дидактикалық қызметтерді: үйрету, бағыттау, тексеру жүзеге асырады. Материалды ең алғашқы кіріспе сабақта қысқаша – тезистік дәріс түрінде бергеннің өзінде, сөйлесу бөлімінде көптеген ойын түрлері арқылы материалды 7 ретке дейін қайта қайталап оқып, оқушының білімінің берік болуына, оның өз бетімен көп ізденіп тырысуына, әр деңгейлік тапсырманы орындау барысында шығармашылық дағдысы қалыптасуына, оқушыларды ұжымшылдыққа, тіл коммуникативтілігінің артуына, пәнге қызығушылығының артуына көп көмегін тигізеді. Жеке жұмыс, жұптық жұмыс, топтық жұмыстар жүргізу кезінде бір ғана сабақтың үстінде дарынды оқушымен де, орташа оқушымен де, нашар оқушымен де байланыс үздіксіз жүріп отырады. Сонымен қатар оқушылар әр сабақта бағаланып, қорытынды бөлімде олардың алдыңғы сабақтарда алған бағаларын жақсартуына мүмкіндік туады. Ең бастысы – оқушы дәстүрлі сабақтағыдай 40 минут бойы бір орында тапжылмай отыру, жалығу, шаршау деген сияқты жағымсыз жақтарды басынан кешірмейді. Сабақ барысында оқушының сабаққа деген белсенділігі артып, қызығушылығы оянады. Оқушы өзін жан-жақты көрсетуге тырысады, себебі әр сабақ сайын бағаланғысы келеді. Оқушыларға сапалы білім беру, оқу бағдарламасындағы білімді қамту мен кеңейту жүйесін жүзеге асырудың тиімді жолы – тірек-сызбаларды пайдалану қажет.

Оқушының жан-жақты білімді болуы – мұғалім күнделікті сабақта жаңа әдіс-тәсілдерді тиімді қолдануына байланысты. Кез келген оқушының бойында пәнге деген қызығушылықты арттыруда тірек-сызбаларды пайдаланудың тиімділігі жоғарыда көрсетілгендей зор, олар оқушыға теориялық білімді жүйелі меңгертуге қол жеткізеді.

Тірек-сызбасына ғылыми анықтама берсек – білім алуда оны меңгеруге, есте сақтауда, талдауда білімнің көзі ретінде пайдаланатын сызба құрал .

Тірек-сызбаларды теориялық білім күрделі болып келген жағдайда пайдаланған тиімді. Күрделі формулаларды қорыту барысында, құралдардың неден тұратыны, қалай жұмыс істейтінін меңгеру үшін көп көмегін тигізеді. Тірек-сызбалары – оқу материалын тұжырымдап жүйелеуге, оқушылардың білім деңгейіне орай, даралық ерекшеліктеріне сай, олардың әр түрлі әрекетін ұйымдастыруға жағдай туғызады.

Қазіргі таңда заманауи ақпараттық технологияларды қолдану мүмкіндігі пайда болғанда әр түрлі қызықты суреттері мен сызбалары бар тірек-сызбаларды

жасауға мүмкіндік туды. Аталмыш технологияны жүзеге асыруда мұғалімнің белсенділігі, шығармашылық ізденісі, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі артып, оқушыларды жеке тұлға ретінде бағалауы ерекше орын алады.

Сондықтан әртүрлі оқыту технологияларын оқу мазмұны мен оқушылардың жас психологиялық ерекшеліктеріне орай таңдап, тәжірибеде сынап қарауда мұғалім іс-әрекетінің маңызы зор.

Жаңа технологияны пайдаланған уақытта мұғалімдерге қойылатын талаптар

:

1. Оқытудың жаңа әдістерін дұрыс таңдау;
2. Әдістемелік жүйені үнемі жетілдіру;
3. Әрбір оқушының қабілетіне және жас ерекшелігіне қарай білім беру, дербестікке, ізденімпаздыққа баулу;
4. Мұғалім түсіндіруші, баланың оқу әрекетін ұйымдастырушы, бағыттаушы ретінде көріну керек;
5. Оқу мотивациясы мен белсенділігін дамыту;
6. Оқушылардың танымдық қызығушылығын тудыру;
7. Оқушының өзін-өзі басқаруын жетілдіру және өз әрекетіне өзіндік баға беруін дамыту;
8. Оқушы өзін еркін сезінеді, ізденеді, жетістікке жетеді.

Тірек-сызбаларды қолданудың негізгі ерекшеліктері:

- үнемі қайталау;
- міндетті, кезеңдік бақылау жұмысы кезінде туындаған қиыншылықты жою;
- жеке бағадарлы қарым-қатынасқа ықпал;
- берілген технологияны барлық типті сабақтарға, оның әр түрлі кезеңдеріне қолдану мүмкіншілігінің жоғарылығы;
- дәріс материалдары қысқарған түрде беріледі;
- оқу бағдарламасындағы бірнеше тақырыпты қамтып, блоктау әдісі арқылы берілу мүмкіндігі туады.

Тірек-сызбаларды пайдалана отырып, бірнеше көрнекі сабақ өткізуге болады. Қай сабақта болмасын – оқушы шығармашылығын дамыту, алға жетелеу, нәтижеге бағыттау негізгі мақсат болып табылады.

Тірек-сызбалар оқушының мынадай мәселелерге көңіл аударуын қажет етеді:

1. Тірек-сызбаны мұқият оқып шығу. Егер түсініксіз сұрақтар кездесіп қалса, оқулықтағы параграфты оқу;
2. Тірек-сызда берілген материалды жадында жақсы сақтап меңгеру үшін өзінің дәптеріне заңдар мен олардың математикалық өрнегін, негізгі формулалар мен теңдеулерді, заңдылықтарды жазып алу;
3. Көру және жазу арқылы өзінің есте сақтау қабілетінің артуына көп ықпал болатынына назар аудару керек.

Әрбір сабақ оқу үрдісінің негізгі бөлігі. Тірек-сызбаларды пайдалану арқылы өткізілетін сабақ нәтижесінің негізгі шарттары:

- дұрыс пайдаланылған уақыт;
- оқушының өзіндік жұмысының үлесін арттыру;
- әрбір сабақтың, тақырыптың мазмұндық өрісін кеңейту;

- әрбір тақырыпқа арналған тірек-сызбаларды біріктіріп, блоктауға болады.

Бір жүйедегі оқу материалын бірнеше сабақтарда тұтас қарастыру – оқушының тақырыпты толық зерттеуін қаматамысыз етеді.

Тірек-сызбаларды біріктіру арқылы блоктап оқыту жүйесін жүзеге асыру барысында, тірек-сызбаларды пайдалануда әрбір оқушы жеке тұлға ретінде үлес қосып, топтық білімге араласады.

Тірек-сызбалар – оқу материалын оңай меңгеруге, ұзақ есте сақтауға мүмкіндік береді.

Тірек-сызбаларды жүйелі пайдалану – пәннің ерекшелігін ескеріп, тақырыптағы негізгі ұғымдарды меңгеріп, ойлау қабілетін дамытып, оқу материалын тез меңгеріп, үнемделген уақытты оның іскерлік мақсатына жұмсауына мүмкіндік береді.

«Ойсыз оқу бекер, оқусыз ой қатер», – деп ұлы ойшыл Конфуций айтқандай, оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға ұмтыла отырып, ғылым негіздерін меңгеретін, бағдарлы пікірі бар, ұлттың рухын асқақтатып, әлемдік өркениетке ұмтылатын озық ойлы жеке тұлғаны тәрбиелеуде жаңа белеске көтерілетініміз анық.

Оқыту технологиялары оқушының тұрақты жоғары нәтижелерге қарай біртіндеп сатылай жылжуын, жаңа оқу ақпараттары мен біліктіліктерді меңгеру мақсатына жету және өзін-өзі бағалау мүмкіндіктерінің туындауын қамтамасыз етеді.

Сонымен, оқу әдістері оқушылардың танымдық қабілеттерінің дамуына мүмкіндік туғызуы тиіс, яғни, оқушылардың ойын дамытады, өз бетінше ізденіп жана білімді игеруге ықпал жасайды.

Оқушылардың өз бетімен білім алуында тірек-сызбаларды қолдану, оқу процесінің дұрыс даму ықтималдылығын арттырады.

Тірек-сызбалары – көптеген мұғалімдер үшін оңтайлы оқыту құралы. Барлық педагогикалық әдіс-тәсілдер оқушының танымдық әрекетін қалыптастыруға, оқу материалын ой елегінен өткізіп, өңдеуге, алған білімдерін іс жүзінде қолдана білуіне, тиянақтауына бағытталуы керек.

Тірек-сызбаларын қолданғанда жұмыс уақыты үнемделеді. Үнемделген уақыт жаттығулар орындауға, қиын тапсырмаларды орындауға жаттығуға, өткен тақырып көлемінде оқушылар білімін тексеруге қолданылады. Тірек-сызбаларын жаңа материалды түсіндіруде, оны бекітуде, сыныптан-сыныпқа көшу, қорытынды бақылауына әзірленуде, бірыңғай ұлттық тестілеуге әзірленуде және білімді бақылау мен күнделікті бақылауда қолдануға болады. Мұғалім өз міндетін тек оқыту, түсіндіру емес, ең алдымен оқушылардың оқу еңбегін танымдық оқу іс-әрекетін сауатты ұйымдастыру, басқару деп білуі тиіс. Сондықтан да оқыту әдістерін жетілдіру – жетістік көзі.

В.И. Шаталов жүйесінің жетістігі – тақырыпты бірнеше мәрте қайталай отырып, қол жеткізетін білімнің мықтылығына талпыныс, білім мен білік үшін нақты бақылау, оқушының жеке басына құрметпен қарау.

Қазіргі мектептің міндеті – оқушыларға дайын білімді жеткізу ғана емес, оларды өздігінен білім алу әдістеріне баулу. Тірек-сызбалар оқушыға пәннің

әрбір тақырыбынан білімді игерудің міндетті талабының көлемін нақты алуына мүмкіндік береді.

Тірек-сызбаларды қолдану теориялық материал мен аудиториялық жұмыстың уақытын қысқартады, баяу оқып үйренетін оқушыларды жалпы қарқыннан қалмауға мүмкіндік береді. Тірек-сызбалар сыныпта және үйде оқушылардың оқу материалын меңгеруі үшін өз бетімен жұмысын анықтайтын тестілермен, өзін-өзі тексеруге арналған сұрақ жүйелерімен қоса жүреді.

Тірек-сызбаларды қолданып оқыту барысында оқушы тақырыпты жақсы терең меңгереді, мұғаліммен бірігіп талдайды, материалды жақсы есте сақтайды.

Тірек-сызбаларды пайдаланған уақытта өткен тақырыпқа нақты жауап беруге, алған білімді белгілі бір жүйеге көшіруге мүмкіндік туады. Оқушылар тірек-сызбалар бойынша тақырыптың мәнін ашып жүйелі түрде әңгімелеп, тақырыпты толық меңгергенін дәлелдейді. Оқушылар топпен және жұппен жұмыс жасауға дағдыланады, тақырыпты жүйелі меңгереді. Оқушының қосымша әдебиеттермен жұмыс істеу дағдысы қалыптасады.

Оқытудың тиімділігін анықтау тек білім деңгейімен ғана өлшенбейді, ол оқушылардың өздігінен білімін жаңаша қалыптастыруға байланысты.

Сабақтың қай түрі болмасын тірек-сызбаларын қолдану тиімді. Жаңа сабақты түсіндіру барысында тірек-сызбалар таптырмас көмекші құрал. Тірек-сызбаларды пайдаланғанда оқушы тақырыпты жақсы терең меңгереді, мұғаліммен бірігіп талдайды, материалды жақсы есте сақтайды.

Қорыта келгенде, тірек-сызбалар оқушылардың сабағына деген қызығушылығын арттырып қана қоймайды, төмендегі қызметтерді де атқарады:

1. Оқушыларды оқыту ісіндегі дифференциалдық әдіс мұғалімнің сабақ кезіндегі жұмысының жалпы жүйесіне табиғи түрде енеді де, білім берудің басқа да әдістері және түрлері мен ойдағыдай үйлесіп-үндесіп кетеді, сөйтіп оқушылардың дербес жұмысын ұйымдастыруда мұғалімдерге, ал үйге берілген тапсырмаларды орындауда және өз бетімен әзірлену ісінде оқушыларға зор көмек көрсетеді.

2. Тірек-сызбаларды қолдана отырып, мұғалім оқушылардың білім сапасын жыл сайын біршама көтеруге және оқушылардың ойлау қабілетін, танымдық белсенділігін арттырары сөзсіз.

Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын туғызу және олардың білімдерін кеңейту, дағдыларын қалыптастыру мақсатында В.Ф. Шаталовтың технологиясы бойынша тірек-сызбаларды сабақ барысында қолдану мұғалім үшін таптырмас құрал.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. [1] – Б.А. Әлмұханов «Қазақстанда педагог кадрлар біліктілігін арттыру жүйесін дамыту тенденциясы» 285 бет.
2. [2] – В.Ф. Шаталов «Педагогикалық проза» 367 бет.
3. В.Ф. Шаталов «Тәжірибе жалғасуда» 241 бет.
4. <https://moluch.ru/archive/87/16682/>

ОЙЫН АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

ОРАЗХАН АЙКЕНЖЕ

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі
aikosh20031601@mail.ru

Тәуелсіз елдің негізгі тірегі - білімді ұрпақ. Мемлекет болашағының кепілі - жастарға білім мен тәрбие беру мәселесінен өткір мәселе жоқ екені белгілі. Қазақтың кемел талантты ұлы ұстазы Ахмет Байтұрсынов: «Елді түзетуді бала оқыту ісін түзетуден бастау керек»^[1], -деген. Ерте жастан бастап, таным үрдісі пайда болатыны белгілі. Алайда ақпаратты нақты қабылдап, танымдық іс-әрекеті, қызығушылығы жүз пайыз шарықтау шегіне жететін шақ бастауыш сынып оқушыларында болады. Дж. Локк бойынша өмірге келген сәби ешнәрсе білмейді, бірақ ол қоршаған ортадан бірден тәжірибе жинай бастайды. Егер алдыңғы тәжірибе болмаса, кез келген, тіпті қарапайым идеяда тумайды. Бұдан шығаратын қорытынды, біз бастауыш сынып оқушыларына олардың тәжірибесінен артық талап қоямыз. Бастауыш білім - үздіксіз білім берудің алғашқы баспалдағы, қиын да жауапты жұмыс. Бастауыш мектеп балаға белгілі бір білім беріп қана қоймай, оны жалпы жан-жақты дамыту, яғни сөйлеу, оқу, қоршаған орта жөнінде дұрыс көзқарас қалыптастыру, талдау жасауға, ойын дұрыс айтуға, салыстыра білуге, дәлелдеуге, сөйлеу мәдениетіне үйретеді. Сондықтан да оқушылардың оқуға деген құштарлығын оятуда және одан әрі ұлғаюына мұғалімнің тарапынан жасалатын жұмыстардың маңызы зор. Мұғалім – білім беруші әрі тәрбиелеуші. «Мен берген ақпаратты оқушылар толық қабылдап, түсіне алды ма?», «Меңгергенін басқа пәндермен немесе күнделікті жағдайда байланыс орнатып пайдасына жарата ала ма?» деген сауалдарға әр мұғалім өз алдына қанағаттанатындай жауап бере алуы тиіс. Барлық кезеңде де мұғалімге қойылатын талап жоғары, есеп пен әріп үйретуден басқа, олардан көп нәрсе күтіледі. Сонымен қатар, қазіргі заманда мұғалім тұлғасы, оның ішінде, өскелең ұпаққа қарағанда, озық қарқынмен дамуы тиіс. В.А. Сластениннің «жаңа түрдегі мұғалімді оның жаңа педагогикалық санасы және диалектикалық ойлау түрі ерекшелендіріп тұруы мінжетті; шеберлік шыңына жеткен жоғары деңгейлі дайындығы; өзін шығармашылық тұрғыда жүзеге асыруға деген қажеттілік пен шығармашылық қызметіндегі тәжірибесінің болуы; педагогикалық кәсіпке мотивациялық – құндылық қарым-қатынасы, егер мұғалімнің көз алдына өз қызметі қоғамдық және тұлғалық құндылығымен көрініс таппаса, онда мұғалім шебер маман бола алмайды»^[2] деген пікірімен келісе отырып, баланың алғашқы баспалдағын қалайтын бастауыш сынып мұғалімдеріне, әсіресе, ауыр да жауапты жұмыс маманы екенін санасында қағида етіп сақтаса, жаңартылған білім мазмұнына сай оқушыларға сапалы білім мен тәрбие беретініне сенім мол. Сонда оқушылардың жан-жақты терең білім алып, тәрбиеленуіне жағдай туады.

Білімнің бастапқы сатысы бастауыш мектептерден бекітін болғандықтан, жас бүлдіршіндерді оқыту барысында бар күш-жігерді салып, әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану керек. бастауыш сыныптарда сабақты қызықы әрі көңілді, оқушыларға берілген ақпарат тиімді жолмен түсінікті болуы үшін ойын технологиясын пайдаланған жөн. Ойын – оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі. Сонымен бірге ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысты технологиясы ретінде қолдануға болады. Бастауыш сынып оқушыларының мектепке келгенге дейінгі негізгі әрекеті – ойын болса, оқу – тәрбие үрдісінде олар біртіндеп ойын әрекетінен оқу әрекетін орындауға бейімделуі тиіс. Ол сабақ барысында пайдаланатын түрлі ойындар арқылы жүзеге асады. Белгілі психолог Е.А. Аркиннің пайымдауынша, ойын және ойыншық балалар өмірін сипаттайтын бірден-бір жалпы ұғым. Ойын арқылы бала үшін жаңа ортаға тезірек үйренуге мүмкіндік береді. Жаңа ортаға, оқу үдерісіне өту үйреншікті өмір сүру әдістерінің өзгертуді қажет етеді. Ал Ю.К. Бабанский ойынды бастауыш сынып оқушыларының барлық әрекеттерін ынталандырудың түрлері мен әдістерін ұсынады. Ойын арқылы балаларды өмірге ең қажетті қасиеттерге:әжеттілікке, іскерлікке, жауапкершілікке, ептілікке тәрбиелейді. Балалар ойын үдерісіне жаңа білімдер, пайдалы іскерліктер, әдеттер мен дағдылар үйренеді. Ойын түрлерінің материалдары сабақтың тақырыбы мен мазмұнына неғұрлым сәйкес салынса, оның танымдық, тәрбиелік маңызы да арта түседі. Оны тиімді пайдалану сабақтың әсерлігін, тартымдылығын күшейтеді, оқушылардың сабаққа ынтасы мен қызығушылығын арттырады. Н.К. Крупская: «Бала жас болғандықтан ғана ойнамайды, балалықтың өзі оған ойнау үшін, яғни жаттығу арқылы өмірде қажетті дағдыларды игеру үшін берілген»^[5] деген болатын. Ойынмен ұйымдастырылған сабақ балаларға көңілді жеңіл келеді. Ойынды іріктеп алуға нақтылы сабақтың мақсаты, мүмкіндіктері мен жағдайларын ескеруге ерекше назар аударылған жөн. «Ой- ойыннан басталады» десек, баланың ойын жетілдіріп, сабаққа қызығушылығын, белсенділігін арттыру үшін бастауыш сынып мұғалімінің қолданатын басты тәсілі—ойын. Н.К. Крупская өзінің көптеген еңбектерінде ойынның бала өміріндегі маңызына үлкен мен берген. Қандай ойын болмасын, әйтеуір бірнәрсеге үйретеді, ең бастысы баланы – мұқияттылыққа, еңбекке, жолдасымен ынтымақтастықта болуға үйретеді. Ойын –балалар үшір оқу да, еңбек те. Ойын- айналадағы дүниені танудың тәсілі. Ойын балаларға өмірде кездесетін қиыншылықтарды жеңу жолын үйретіп қана қоймайды, ұйымдастырушылық қабілетіен қалыптастырады дегенді айтады.

Балаларды оқытудағы ойынның ерекшелігі:

- Ойын барысында оқушының ой-өрісі дамиды, сөйлеу қабілеті жетіледі, қарым-қатынас жасауға үйренеді, көңіл-күйі көтеріледі, оқушы жалықпайды, сөздік қоры көбейеді.
- Сабақ сапасы жақсарады, пәнге деген қызығушылығы артады, логикалық ойлай білуге ұмтылдырады, тәртіп сақтау қабілеті, есте сақтау қабілеті қалыптасады.

Ойындардың сапалылығы:

Ойын барысында грамматикалық анықтамаларды, тілдік нормаларды игерту мүмкіндіктері мол болады. Сабақта мұғалімнің диктаторлық рөлі жойылып, оқушылар серіктестікке, ынтымақтастыққа, бірігіп жұмыс істеуге деген қызығушылықтары артады. Ойын барысында баланың адамгершілік қасиеттері, өмірге деген көзқарасы, қызығушылығы қалыптасады. Ойын арқылы сыныптағы нашар оқитын оқушыларды да сабаққа нәтижелі тартуға болады.

Кез келген ұстаздың басты мақсат-міндеті – оқушыларға сапалы білім беру, жан-жақты жетілдіру, оқуға деген қызығушылығын арттыру.

Ойын үлгісінің технологиясы баланың нақ осындай белсенділіктерін арттырады. Кез-келген бала да адамның мәдениеті де ойын арқылы дамиды. Ал бүгінгі ғасыр, ойын технологиясы арқылы баланың оқуға ынтымақ, қызығушылығын арттыру жеңіл болмақ.

Ойын- дегеніміз не? Ойын дегеніміз – халықтың баланы әдептілікке, сауаттылыққа баулитын құралдың бірі.

Бала саналы, мәдениетті, адамгершілігі мол болып, жан-жақты дамуы үшін және тілін дамытып, сөз байлығын дамыту үшін және айналадағы өмір құбылысын ұғыну үшін пайдаланудың маңызы зор.

А. С Макаренко «Ойында бала қандай болса, өмірде кәсіби қызмет саласында, көбінесе сондай болады»^[3]. Сондықтан келешекке адамды тәрбиелеу – бәрінен бұрын ойын арқылы жүзеге асыралады. Ойын – балалар үшін айналадағы танып, білу тәсілі.

Ойын әрекеті мазмұнынан әлеуметтік сипаты баланың қоғамдық өмір сүретіндігімен байланысты. Ол алғашқы айлардан бастап – ақ маңайындағылармен қарым-қатынас жасауға ұмытылады, соның арқасында жасау құралы, күш қуаты тілді біртіндеп меңгереді.

Ойын - бала әрекетінің негізгі түрі. Ойын ойнағанда бөлме теңіз де, ұшақ та темір жол вагоны да болуы мүмкін. Балалар ойын кезінде тыныш отыра алмайды. Тіпті жалғыз баланың өзінде де сөйлесіп жүреді.. Сондықтан, ойын барысында тілдесім үлгісі қалыптасады.

Ойындар мазмұнына қарай, өзіне тән ерекшеліктеріне қарай сюжетті-рольді, драматизациялық, дидактикалық құрылыс ойындары, қимылды ойындар, ұлттық ойындар болып бөлінеді.

Ойынның түрлері өте көп. Мысалы: рөлдік ойындар, дене шынықтыру ойындары, сюжеттік ойындар, дидактикалық ойын элементерін пайдаланудың маңызы өте зор. Дидактикалық ойындар баланың ақыл – ойын дамытып, сабаққа деген қызығушылықтарын арттырады. Тіпті нашар оқитын балалардың өздері де ойын элементтері араласқан сабаққа зор ынтымақпен, жігерімен араласатыны анық.

«Ұлттық қазақ ойындары: «Қыз қуу», «Орамал тастау», «Асықтар», «Бәйге» ойындары. Бала өмірінің кезеңі ойын арқылы жетіледі. Ойындар әр топта жас ерекшелігіне сай жүргізіледі. Мен өз тәжірибемде ойындарды көп қолданамын. Сабақ барысында да, күннің жартысында да жүргіземін. Мектепте балалар табысты, жақсы оқу үшін баланың тілдік функциялары толық дамыған болуы керек. Баланың тілін жетілдіру үшін оны әңгімеге тарта отырып, баланың сөздік қорын жаңа сөздермен толықтырып, түсінігін молайту қажет. Баланың тілін дамытуда ойын түрлерін жүргізу арқылы, ойын шарттарын айта отырып та

байытуға балады. Мысалы: «Қуыршаққа қонаққа бару», «Қуршақты киіндіреміз» деген секілді ойын түрлерін қолдануға болады. Мен кез келген ойын түрлерін сабағымен тақырыбына сай таңдап аламын. Әсіресе дидактикалық ойындарды тіл дамыту сабақтарында пайдаланудың тиімділігін тәжірибе көрсетіп отыр. Сабақты бекіту, баланың шығармашылығын дамыту, тіл байлығын молайту үшін ойындар сабақтың тақырыбына, мазмұнына сай таңдап аламын. Мысалы: «Телефон» ойынында диалогтық сөйлеудегі әңгіменің мақсаты – бір нәрсе жайында саралап, баланың оған жауап беруге, белгілі бір әрекетке түрткі болуға үйрету болып табылады. Қимыл ойындары – балаға дене тәрбиесін беру құрылды. Балалардың жүгіру, лақтыру, қағып алу қабілеттерін жетілдіруге, дамытуға мүмкіндік береді. Қимыл ойындары баланың жүйке қалыптасуына зор ықпал етеді. Қимыл ойынында ережелер ұйымдастырушы роль атқарады, олар ойынның барысын, жүйелілігін, ойнаушылардың қарым – қатынасын, баланың мінез – құлқын белгілейді. Балалар ойынды игерген соң өздігінен ойнай алады. Ойын балаларға сабақта өте қажет, тіпті бала жай дем алып отырғанын өзінде де ойын үстінде болады. Қимылды ойындар баланың барлық жас кезеңінде өтеді.

Рөлдік ойындар мектепке дейінгі балалар өмірінде елеулі орын алады. Бұл ойындар ұзақ та, қысқа да болуы мүмкін. Сюжетті – рөлді ойындар бейнелеу құралы роль мен ойын әрекеті болып табылады. Өзінің сипаты жағынан бұлар көбінесе еліктеу, шындықты көрсету болып табылады. Мысалы «Дүкен» ойынын ойнағанда балалар сатушы сатып алушының әрекеттеріне еліктейді. «Шаштараз», «Отбасы» ойындары арқылы айналадағы өмірді бақылауға, күнделікті өз өмірлерінен алған білімдерін ойын сюжетіне пайдалануға төселендіруге болады. Педагог өтілген ойынға талдау жасап, оның балаларға тигізген тәрбиелік ықпалы бағалауға, өз тобындағы сюжетті-рөлді ойындарының одан әрі басшылық ету тәсілдерін ойластыруға тиіс.

Қойылымдық ойындарда рольдер, ойын әрекеттері қандай шығарманың, ертегінің т.б. Сюжеті мен мазмұны шарттас болады. Ол сюжетті-рөлді ойынға ұқсас. Барлық балалар ертегіні жақсы көреді, ертегі айтып берсең бар ынтасымен тындайды. Ертегі балалардың ой-қиялын, сөздік қорын дамытады. Құрылымдық ойындар- балалар әрекетінің бір түрі. Оның негізгі мазмұны қоршаған өмірді алуан түрі құбылыстарды және соларға байланысты іс-әрекеттерді бейнелеу болып табылады. Құрлыс ойыны бір жағынан сюжетті-рөлді ойнауға ұқсас келеді. Балалар ойын үстінде көпірлер, стадиондар, темір жолдар, театрлар, цирктер т.б. ірі құрылыстар салады.

Дидактикалық ойындар кішкене балаларға мейлінше тән оқыту формасы болып табылады, оның арғы тегі ойынды өлең мен қимылмен ұштастыру негізінде көп нерсені үйрететін ойындарды жасаған халық педагогикасына жатыр. Мысалы: «Сықырлы қалпақтың сырын ашайық»- деген ойынды ересек топтарда тәрбиеші балаларды зат туралы айта білуге үйрету, олардың жүйелі сөйлеу қабілетін дамыту міндетін алға қояды. Ойын міндеті-қалпақтың астында не бар екенін білу. Дидактикалық ойындар айналамен танысу сабағында, көркем әдебиет, тіл дамыту сабақтарында жиі қолдануға болады. Бала тәрбиесі қиын да, жауапты міндет. Ұрпақ тәрбиесі қоғамнан тыс, оқшау тұрған емес. Ол қоғамның, заманың бағыт- бағдармен, тыныс-тіршілігімен бірге жүріп отырады. Осы

орайда кез-келген бүлдіршін үшін бала тәрбиесі ата-анасына берілген тәлім-тәрбиені одан әрі жалғап, жандыратыны сөзсіз.

Сабақта ойын түрлерін пайдалану

Ойын түрлері оқушының ой қабілетін арттырумен бірге сабаққа белсенділігін, қызығушылығын оятып, ізденімпаздық, зерттеушілік, шығармашылық қабілетін дамытады.

Ойынсыз ақыл- ой қалыпты дамымайды. Ойын арқылы баланың рухани байлығы өмірмен ұштасып, айналасындағы дүние туралы түсінік қалыптасады.

Ойындар — тек денені ғана емес, ойды да жаттықтырушы. Халық өзін қоршаған дүниенің қыры мен сырын егжей-тегжейлі білуді баланың санасына ойын арқылы беруді көздеген. Ойын бала табиғатымен егіз. Өйткені ойынсыз өспек емес, жан-жақты дамымақ емес.

Ойындарды бүгінгі педагогикалық ілімдер талаптарына сай іріктеп, ретімен қолданып отырсақ, сабақтың сапасын көтеріп, тиімділігін арттырамыз, сыныптан тыс тәрбие жұмыстарын жандандыра түсеміз. Мектеп табалдырығын жана аттаған балаға қазақ тілін оқытудың тиімді әдістеріне көп көңіл бөлген жөн. Қазақ тілі сабағында ойынды ұтымды пайдалансақ оқу процесі жанданып, сабақтың сапасы артады. Баланың сөздік қоры молайып, сөзді еркін, өз мағынасында қолдануға жетіле түседі. Жылдам сөйлеуді үйренеді. Бастауыш сынып оқушысының зейіні тұрақсыз, импульсивті болғанымен, қабылдау есте сақтау мүмкіндіктері жақсы дамыған.

Сондықтан кез-келген сабақты өткізу үшін дидактикалық ойындар қолдана білу керек. Мысалы «Сауат ашу» оқулығында тақырып соңында тапсырмалар берілген. Осы тапсырмаларды ойын арқылы өткізуге болады. «Ұйқасын тап», «Сиқырлы қоржын», «Анаграмма», «Тауып ал», «Логикалық ойындар» т.б. ойындар. Ал математика сабағында баланың логикалық ойлауында дамытатын ойындар «Құрастыру», «Бөлігін тап», «Көршісін тап», «Ойлан тап» «Санамақ» .

Тіл дамыту сабағында жұмбақ шешу ойынын жарыс түрінде өткізуге болады. Бұл ойын балаларды өздігінен ойлауға үйретеді, дерексіз ойлаудан нақты ойлауға жетелейді. Сабақ күрделене түскен сайын оқушының ой өрісі де өсе түседі. Осыған сәйкес ойын түрін де өзгертіп отыру керек. Кейбір оқушылардың Р, Л, С, Ш дыбыстарына тілі келіңкіремейді. Бұл мақсатта халық ойыны жаңылтпашты ұтымды пайдалануға болады.

Жаңылтпаштар тілді дамытуға, сөзді таза сөйлеуге үйретеді.

Тіл дамыту, сауат ашу сабақтарында да ролдік, сюжеттік ойындарды қолдануға болады. Ролдік ойындар мектепке дейінгі балалармен өмірінде елеулі орын алады. Бұл ойындар ұзақ та , қысқа да болу мүмкін .Сюжетті – рөлді ойындар бейнелеу құралы роль мен ойын әрекеті болып табылады. Өзінің сипаты жағынан бұлар көбінесе еліктену, шындықты көрсету болып табылады. Мысалы «Дүкен» ойынын ойнағанда балалар сатушы мен сатып алушы әрекеттеріне еліктейді., ал «Мектеп» болып ойнағанда мұғаліммен оқытушының әрекетіне еліктейді. «Отбасы» ойындары арқылы айналадағы өмірді бақылауға, күнделікті өз өмірлерінен алған білімдерін ойын сюжетіне пайдалануға төселендіруге болады.

Ойын араласқан сабақ тартымды өтеді, балалардың білуге деген құштарлығын арттырады, түсініктерін тереңдетеді.

Қорыта келе айтарым, білім беру – оқыту мен тәрбиелеудің үздіксіз үрдісі болса, қазіргі кездегі білім беру – оқушының пікірін бағалау, оқушыны тыңдай білу. Ұстаз бен шәкірттің бірлесе жасаған еңбегінің нәтижесі – сапалы білім болып табылады. Белгілі педагог В.А. Сухомлинский айтқандай: «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, шығармашылықсыз, фантазиясыз толық мәніндегі ақыл-ой тәрбиесі болмайды!»^[4]. Ендеше, баланы ойынға қатыстырып үйрету арқылы ойыны қайсы, үйретуі қайсы екенін балалар айырмастай, сезбестей етіп сабақ өткізген ұтымды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. [1]- К.Б.Жарықбаев, С.Қ.Қалиев. «Қазақстандағы педагогикалық ойлар антологиясы» 510 бет.
2. [2] – В.А.Сластенин. «Психология және педагогика» 480 бет.
3. [3] – А.С. Макаренко «VII томдық шығармалар жинағы» 558 бет.
4. [4] – В.А. Сухомлинский «Мұғалімдерге арналған жүз кеңес» 294 бет.
5. [5] – Н.К. Крупская «Балан тәрбиелеу тураы лекциялар» 186 бет.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚАБІЛЕТТЕРІН БІЛІМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ ДАМУ

ЖОМАРТ Ж. Е.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі
zhakonyia@mail.ru

Кез келген жағдаяттан шығу үшін өзіне сыни көзқараспен сұрақтар қоя біліп, ойдан ой тудырып өз өміріне қажетті білім алып жатса, ұстаз жетістігі осы. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, өмірге деген құлшынысын оятып жатса, ұстаз алдына қойған мақсатқа жеткен болып саналады. Уақыт ағымы бойынша күннен күнге қарыштап дамып жатқан заман желісіне ере отырып, өз білімін күнделікті өмірде қолданып, өз ойын еркін айта білетін ұрпақты өсіріп жеткізсек басты міндеттің орындалғаны осы болмай ма. Қазақстан Республикасының Президентінің биылғы Жолдауында «XXI ғасыр білім мен ғылым ғасыры болады», деп айтуында үлкен мән-мағына жатыр. Білім мен ғылымға жетудің бірден бір жолы-базалық білім мазмұнын жүзеге асыру.

А.А.Леонтьевтың айтуы бойынша қимылдың іске асыруын операция деп атаймыз. Бір нәрсені хабарлау үшін сөйлесеміз. Сөйлеу әрекетінің өзіне тән мотивтері (себептері) болады. Оқытушыға не сөйлейтінін, оқушыға сөйлеудің мақсатын, мотивтерін білу керек. Баланың жасы, өскен сайын психикасы да

өседі, сөйлеу мотивтері де күрделеніп отырады. Сөйлеу әрекеті 4 фазадан тұрады.

- Бағыттау (сөйлеуге даярлық)
- Жоспарлау (сөйлеу мазмұнын құру)
- Орындау (жүзеге асыру)
- Тексеру (бақылау сатысы)

Сөйлесу үшін қатынасу шарттарының бағытын білуіміз керек. Одан кейін айтылатын сөзді дұрыс жоспарлау керек. Келесі фазада қатынарудың мазмұнына байланысты орындау болады. Орындау кезінде ойынды дұрыс жеткізе білу тиіс. Төртіншіден кері байланысты қамтамасыз ете білуі қажет. Егер осы байланыстың түйіні бұзылса, сөйлесуші қатынасу нәтижесіне жетпейді.

Жоспарлау дегеніміз – сөйлеудің бағдарламасын құрастыру, оның мазмұнын таңдау. Осында сөйлеудің негізгі ойы мен тақырыбы шешуші роль атқарады. Психологтар зерттеуі бойынша бағдарлама алдымен ішкі ойда ой қалпы ретінде табылады. Бұл кезеңде ой сөз арқылы әлі білдірімеген

Сөйлеудің үшінші фазасы бағдарламаның орындау процесіне көшуді қамтиды. Осы фазада сөйлеуші сөздерді синтаксистік вариантта құрады, байланыстырады, өзіне керек тұлғаларды таңдауға тырысады.

Сөйлеудің төртінші фазасы – тексеру, ол кезде сөйлеуші нәтижесін және қатынарудың мақсатын салыстырады. Егер алынған нәтиже сөйлеушінің ниетімен үйлеспесе, қателік түйінді іздестіруге әрекет жасалады. Бұл үшін түгел ойша барлық іс-әрекет бақыланып жасалады. Бұл үшін түгел ойша барлық іс-әрекет бақыланып шығады. Сөйлеу мазмұны қисынсыз жоспарланған, әлде сөйлеушінің ойы дәл, анық жеткізілген. Сөйлесу процесінде меңгерілетін дағдалыр практикалық әрекеттің ұйымдастырылуына байланысты. Оқушының сөйлеу тілін дамыту жұмыстыры сөз қорын байытуға, тілдік тұлғаларды дұрыс қолдануға көмектесетін дағдыларды тәрбиелейтін нысандар.

Халқымыз «Таяқ еттен өтеді, сөз сүйектен өтеді» деп тегін айтпаған. Бұдан біз сөздің күшін, әсерін ұғынамыз. Сөзді орынды жерінде қолданып сөйлеу байланыстырып сөйлеуге байланысты. Байланыстырып сөйлеуі жетік бала жазба жұмыстарын шебер орындайды. Байланыстырып сөйлеу ерекшеліктері:

1. Байланыстырып сөйлеу процесінің ана тілінде және екінші тілде көп сәйкестіктері бар, бірақ ана тілін және екінші тілді меңгеру процесі әр түрлі жолмен іске асады.

Егер оқушы өзінің ана тілін меңгеру процесінде ең жоғарғы деңгейде еркін сөйлеу дағдалырын қалыптастырса, екінші тілді меңгеру процесі ең қарапайым механизмдерінен, жай іс-әрекеттерден, тілдік тұлғаларды таңдап алудан және сөйлеуге малықтандырудан басталады.

2. Оқушы айналадағы қоршаған дүниенің құблыстарын танып, талдау жасайды. Сөйлеу процесінде психикалық процестердің табиғатын ескеру маңызды. Адамның өмірінде сөйлеу (ауызша және жазбаша) іс-әрекеттерінің де маңызы үлкен, соның арқасында адамдар бір-бірімен керекті мәліметтерді білдіреді, тәжірибе алмастырады. Адамның іс-әрекетінің маңызды бір формасы – адамдардың бір-бірімен сөйлесуі.

Деңгейлік тапсырмаларда тез, анық дұрыс орындаған оқушы өзінің ақыл-ойының тереңдігін, тездігін, өз бетімен жұмыс жасау қабілетін көрсетеді. Индукция құбылысы бойынша жеке фактілерді жинақтап қорытынды пікір жасайды. Дедукция құбылысы бойынша жалпы ереже мен жалпы пікірден жеке қорытынды жасайды.

3. Деңгейлік тапсырмалар негізінде оқушалырдың сөйлеу тілін дамыту жұмысын жүргізу үшін сөйлеу тілі қабылдау қабілетімен, бақылағыштық қасиетпен, зейінмен тығыз байланысты болатынын ескеру қажет.

Бір затты білуге құмар адамдар бір затты бақылағыш келеді. Сөйлеуші адамның сезімін байқап сөйлейді. Сөйлеу үшін адам әуелі ойлау операцияларынан өтеді. Анализ (бүтінді бөлшекке болу әдісі) синтез (бөлшекті бүтінге жинақтау әдісі) әдістері арқылы пікір шыққанда сөйлеу процесі қажеттіліктен пайда болады.

Деңгейлік тапсырмалар беруде нормативтік, нормативсіз варианттар салыстырылады. Соның нәтижесінде деңгейлік тапсырмаларды орындау негізінде оқушылардың лексикалық сөздік қоры кеңейеді, грамматикалық сөз тіркесінің активтік қоры байиды, тілдік тұлғаларды, оралымды қолдануға жаттығады.

Бұл тұлғада деңгейлік тапсырмаларды тандай мәселесі практикалық мағынаға ие болады да, оқу процесінің проблемалық ситуациясына айналады. Байланыстырып сөйлеуге оқыту үшін деңгейлік тапсырмада әңгіме, мазмұндама жазу ұсынылады.

Репродуктивті тапсырмалардың құрамына ойлауға, есте сақтауға, елстетуге, еске түсіруге арналған жұмыстар, ал рецептивті тапсырмалардың құрамына ойлауға, есте сақтауға, танып – білуге арналған жұмыстар енгізілді. Оқушыларының сөйлеу тілін дамыту үшін жүргізілетін деңгейлік тапсырмалар – бір жағынан, оқушының өз бетімен білім алуына жәрдемін тигізсе, екіншіден оның қиялын, ойлауын дамытады.

Сабақтың практикалық мақсаты мен дамытушылық мақсаты қатар жүреді. Әңгіме құру барысында сөйлеу дағдысы қалыптасады. Сабақта оқушының еркін отыру атмосферасы туғызылады. Ол оқушының пікірін қорықпай еркін айтуына жәрдемін тигізеді. Оқушылар бір бірін толық еркін көріп бетпе-бет отырып сөйлесе алатындай мүмкіндік жасалуы керек.

✚ Диалог құруға арналған тапсырмалар.

- Ләзат мектептен келді ме?
- Қыс айлары қандай. Не істеу керек?
- Желтоқсан айы қандай жыл мезгіліне жатады?

Сөйлеу тілін меңгерудің негізгі бір жолы — кешенді оқыту. Ал оқушыларға арналған кешен: оқулық, фонограмма, ұнтаспалар, бейнетаспалар дидактикалық үлестірмелік жаттығулар, сөздіктер т.б.

Қазақ тілінен берілетін білім мазмұны оқушылардың коммуникативтік – танымдық біліктілігін, сөйлеу тілін арттырады.

Оқушының сөйлеу тілі әрқашан тілдік ортада қалыптасады. Баршамызға белгілі қазақ балаларымен ойнаған орыс баласы қазақ тілін ешқандай грамматикалық ережені оқымай – ақ қатысым арқылы үйреніп алады. Сондықтан

сөйлеу тілін дамытудың тағы біртиімді жолы – жағдайлық ойындарды ұйымдастыру.

«Сен дәріханаға келдің» деген тақырыпқа ситуациялық жағдай туғызып, тірек – сызба арқылы сұрақ – жауап әдісімен әңгіме жүргізу.

Сөйлеу тілін дамыту кезінде сөздік ойын жаттығулар, оқушыларды өздігінен сөйлеуге мәжбүр етерлік арнайы ұйымдастырылған ситуациялар (жағдаяттар) грамматикалық жаттығулар, әдеби текстер, әңгімелеу, сахналандыру, әңгіме құрастыру, жұмбақ жасыру, мақал, мақал-мәтелдерді пайдаланып оқыту жұмыстары жүргізіледі.

Ойын барысында мұғалім оқушылардың бір-бірімен сөйлесу қабілетін өрбітіп, тапсырманы күрделендіре береді.

Ойын «Диалог — әңгіме»

Бір оқушы ойдан шығарып, бір әңгімені бастайды. Келесі оқушылар оны жалғастырады.

- Динара: Көктем айлары – наурыз, сәуір, мамыр
- Гаухар: Көктемде күндер ұзақ болады
- Мақсат: Көктемде түндер қысқа болады
- Гулмира: Жылы жаңбыр жауады
- Раушан: Құстар ұшып келе бастайды.

Ұсынылған тапсырманың түрлері мен жаттығулар жүйесі сынып оқушыларының сөйлеу тілін дамытуға көмектесті, тіл үйретудің практикалық, қатысымдық бағытталуына септігін тигізді.

Егер оқушылар тіл арқылы түсініссе, өздері коммуникативтік тапсырма орындаса, олар біртіндеп диалогтарға инсценировка жасауға үйренеді. Оқушылар талдау, қорытынды жасауға жаттығады. Олар адамның көңіл-күйі, жайы туралы тереңірек біле түседі, өзінің әлеуметтік рөлдерде шамасының неге жететінің білуге ұмтылады, мұғалімнің жеке басына деген қызығушылығы, ілтипаты артады, сөйлеу тілі дамиды.

Дамыта оқытуды іске асыруда оқушылардың өзін-өзі және өзара бақылай отырып жеке-дара жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру

Дамыта оқытудың ең басты мақсаты – әр оқушының өздігінен білім алу және оны практикада қолдана алу дағдыларын қалыптастыру. Яғни, оқушы өздігінен оқуға және өзінің танымдылығын басқара отырып өзін – өзі бақылай алуға үйрету. Енді осыны қалай іске асыру керек екендігін іздестірдім. Оқушылардың санасында жеткілікті деңгейде білім қоры болмаса, онда оның өздігінен жұмыс істеу біліктілігінің қалыптасуы мүмкін емес. Сондықтан, бұл тақырыптың негізгі өзектілігі жұмыстың негізгі мақсаты мен міндеттерін анықтайды.

Бастауыш сыныптарда өздігінен жұмысты ұйымдастыру оның бағдарлама мазмұнына, талапқа сай болуы, түрлі мазмұнда және формада көрініс табуы шығармашылық бағытта жұмыс істеуге бағыттауы, сондай-ақ бағаланып, марапатталуы сияқты мәселелерге жете мән беріледі. Осыған орай өздігінен

жұмыс бастауыштың өзіне тән әдістемесіне сәйкес түрлі формада және мазмұнда көрініс табуда. Өздігінен жұмыс-бұл шығармашылық жұмыстың бастамасы. Сол себепті де оқушылардың шығармашылық қабілеттерін олардың өздік жұмысынсыз дамыту мүмкін емес.

Бастауыш мектепте өздігінен жұмысты тиімді ұйымдастыруға жол ашатын қолайлы жағдай- бұл оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес өзіндік ерекшеліктері. Өйткені бұл жастағы балалардың ойлау қабілеті жоғары және қиялдау, елестеу, шығармашылық, жұмысқа талпынысы басым болады. Сол себепті де тиімді түрде ұйымдастыра білген мұғалімге оның берерлік маңызы зор.

Өздігінен жұмыс түрлеріне қатысты материалдарды саралау және өз тәжірибеміздің қорытындысы негізінде біз шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсетін өздігінен жұмыс түрлеріне төмендегі негізгі үш жұмыс түрлерін жатқыза аламыз. Олар:

1. Логикалық дамытушы ойындар мен берілген тапсырмалар (кұрастырмалы ойындар, ребус, сөзжұмбақ, анаграмма) өздігінен жұмыс түрлері; Өз ойынан еркін тақырыпқа құрастыруға берілген әдеби шығармашылық бағыттағы жұмыстар (өлең құрастыру, әңгіме, шығарма жазу, т.б.).

2. Берілген тапсырманы түрлендіру бағытындағы жұмыс түрлері (кері есеп құру, мәтіннің мазмұнын өңдеу, т.б.)

3. Жаңа форматтағы оқытудың әдістері. Яғни, қазіргі таңдағы педагог кадрларының біліктілігін арттырудың деңгейлі бағдарламаларының үшінші /базалық / деңгей бағдарламасы оқушының өздігінен білім алуына бағыттайтынын айта кеткім келеді.

Өзім осы бағдарламаның үшінші /базалық / деңгейін аяқтадым. Сондықтан осы бағытта жұмыстанып, оқушылардың білімді өздігінен игеруіне баса назар аударып келемін.

Өздігінен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыру мақсатында оқушыларды алдымен топтық, жұптық жұмыс түрлерін жүргіздім. Оқушылардың білімді менің көмегімсіз өзінен өзі меңгеруіне баса назар аудардым. Бұл ретте мен тек бағыттаушы, оқушыға жәй бағыт беруші ретінде қалуға тырыстым.

Сабақтарымда оқытудың жаңа әдістерінің ішінде стоп кадр, сұрақты ұстап ал, /ойлан, жұптас, талқыла, сұрақтар шеңбері, рөлдік ойын, мозаика сияқты әдіс- тәсілдерді сабақтарымда жиі қолданамын. Аталған әдістердің көпшілігі оқушының сыни ойлау жүйесін қалыптастырады, оқушылар өз ойларымен еркін бөліседі. Сөйлеу дағдысы, яғни, топ алдында сөйлеу, пікір алмаса білу сияқты қасиеттері артады. Оқушыларым да оқытудың бұл түріне төселіп, бағыттталып қалды. Бұның бәрі диалогтік оқытудың жемісі деп білемін. Сонымен қатар, сабақтарымда жиі қолданатын әдістерімнің бірі сыни тұрғыдан ойлау әдістері. Жаңа форматтағы оқыту әдістері мен сын тұрғысынан ойлау әдістері бір –бірімен тығыз байланысты. Сыни, шығармашылықпен ойлай алу қабілетін бастауыш сыныптан бастап қалыптастырған дұрыс деп білемін. Сыни ойлай білетін, берілген тапсырманы мұғалімнің көмегімсіз шеше алатын оқушы болашақта өзіне кездескен кедергілерді жеңе алады, өмірлік жолында жолыққан проблемаларды да шеше алатына көз жеткізіп келеміз.

Жаңашыл ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану барысында learningApps бағдарламасын қолдану арқылы сауат ашу, математика пәндері бойынша әртүрлі тапсырмалар құрастырдым. Мысалы, «Қ дыбысы мен әрпі» тақырыбында:

Осы тапсырмалар арқылы оқушылар тек оқулықта берілген тапсырмалармен ғана шектеліп қана қоймай, шығармашылық тапсырмалар орындау арқылы алған білімдерін толықтыра түседі. Сонымен қатар, оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыту барысында қызықты ребус қолдандым. Оқушыларды өз ойын толық баяндай білуге үйрету, байланыстырып сөйлеу дағдысын қалыптастыру – әр мұғалімнің парызы. Сөздік жұмысы да, көрнекіліктермен орындалатын тапсырмалар да оқушыларды байланыстырып сөйлеуге даярлайды. Тиісті затты көзбен көру, қолмен ұстау немесе суретін көрсету арқылы жүргізілетін сабақ есте жақсы сақталады. Сурет бойынша мәтін құрастыру балалардың ойын, тілін дамытумен бірге, оқушыларды суреттің мазмұнын түсінуге үйретеді.

Жоғарыда айтылған тапсырмалардың барлығынан көретін нәтиже, оқушының; сөздік қоры молаяды, ізденімпаздыққа үйренеді, ойлау қабілеті артады, ойын еркін айтады, белсенділігі артады, шығармашыл жұмыс істейді, қиялы ұшталады, тапқырлыққа үйренеді. Оқу процесінде қолданылған тапсырмаларды қолдану кезіндегі оқушының іс-әрекеті критериалды бағаланып, рефлексия жүргізілсе онда біздің де алдымызда отырған оқушының да жұмысы, даму деңгейі бірден көрінеді және олардың функционалды сауатты болып

дамитындығы сөзсіз.

Қорыта айтқанда, бастауыш

х	т	ы	ы	ю	ч	ш	д	с	г	ш	м	к	л	б	ғ	э	
ю	и	а	с	х	ю	з	р	е	я	ы	ш	қ	а	қ	п	а	н
н	в	с	ч	х	е	т	ч	е	қ	и	ь	у	а	ь	т	к	
д	т	ш	у	р	и	ф	а	з	қ	а	р	б	ы	з	ц	и	н
ч	х	ь	й	қ	қ	д	л	қ	а	р	ғ	а	н	ц	ь	т	э
и	и	ш	к	о	у	з	қ	о	й	ю	л	в	з	ц	о	и	ы
с	д	ц	ш	ш	ы	т	а	э	м	ы	л	т	ы	к	а	қ	т
ь	т	с	қ	а	р	ы	н	д	а	ш	п	м	о	ё	к	а	и
в	ф	с	а	қ	ш	м	у	в	қ	ұ	л	п	ы	н	а	й	к
ё	ш	ж	с	а	а	а	з	б	о	ш	ғ	р	ч	с	л	ы	д
ё	д	п	қ	н	қ	к	р	ш	я	д	ц	у	е	ч	а	қ	д
қ	а	й	ы	н	ш	й	ё	с	н	ч	ы	ь	к	ь	м	у	н
у	у	я	р	л	с	в	з	т	д	ш	б	ю	ф	я	қ	ц	о

1. қаймақ
2. қарға
3. қарындаш
4. қой
5. мылтық
6. қарбыз
7. құпльнай
8. қошақан
9. тымақ
10. қасқыр
11. талқан
12. қаз
13. қар
14. қалам
15. қауын

сынып оқушыларының тілін дамытуда, функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда, өздігінен жұмыс жасаудың, білімді өздігінен игерудің маңызды екенін түсіндік. Бастауыш сынып оқушылары жаңа жүйелі оқу әдістері арқылы ізденгіш, зерттегіш, шығармашыл, проблемаларды өздігінен шеше алатын, қиын жағдайларда тығырықтан шығу

жолдарын таба білетін , функционалды сауатты тұлға ретінде қалыптасады. Сонымен өзіндік жұмысты ұйымдастыруға қойылатын талаптар мыналар:

– жұмыстың көлемін шамадан айырмай, оның санасын арттыруға көңіл аудару;

– оқушының дербестігін арттырып, өзіндік білім алу қабілетін жүйелі түрде дамыту;

– өзіндік жұмыстың мазмұнына күнделікті өмірден алынған материалдарды, хабарларды енгізу;

– оқушыларды алған білімдерін іс-жүзінде қолдана білуге дағдыландыру;

– оқушыларды оқу жұмысына шығармашылық тұрғыдан қарауға, белсенді әрекет жасауға баулу;

Біздің алдымызда, келешек ұрпақты тәрбиелеуде үлкен де, жауапты міндеттің тұрғаны баршамызға белгілі. Оқыту барысында қол жеткен жетістіктерді айтар болсақ , оқушымен орындалатын әрбір өздігінен жұмыс өз нәтижесін беруде. Әрине, бұл мұғалімге де, балаға да өте үлкен жауапкершілікті артады. Мектепте заман талабына сай білім беру бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Әрбір мұғалімнің басты міндеті оқушының жеке басының қасиеттерін, қабілеттерін дамыту. Олардың талантын, шығармашылығын ашуда өздігінен іздену, талпыну, өз нәтижесін береді.

Жаңа технологияны меңгеру тұлғаның интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі

Осы мақсатты жүзеге асыру үшін ақпараттық технологияларды пайдаланудың маңызы зор Ақпараттық технологияның негізгі мақсаты - оқушыны қазіргі қоғам сұранысына сай өзінің өмірлік іс әрекетінде дербес компьютердің құралдарын қажетті деңгейде пайдалана алатындай жан-жақты дара тұлға тәрбиелеу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. Астана, 2000.
2. Беспалько В.П. Программированное обучение. Дидактические основы. – М., 1970 (11).
3. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. - Алматы, 2004. – 21
4. Сарбасова Қ.А. Инновациялық технологиялар. - Алматы, 2006. 5.
5. Жанпейсова М.М. Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде. - Алматы, 2002.
6. Таубаева Ш.Т., Лактионова С.Н. Педагогическая инноватика как теория и практика нововведений в системе образования. - Алматы, 2001. 7.
7. Щуркова Н. Е. Педагогическая технология. - М., 2002. - С. 12.

ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІГІ

ЖОМАРТ Ж. Е.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі
zhakonyia@mail.ru

«Ел мен елді, халық пен халықты теңестіретін - білім».

Мұхтар Әуезов.

Егеменді еліміздің тірегі – білімді ұрпақ. XXI ғасыр- білімділер ғасыры болмақ. Жаңа кезеңге бет бұру оңай емес. Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді, бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық коммуникациялық технологиялар педагогтар қызметінің барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. «Білім берудегі АКТ» ұғымы «оқытудың жаңа ақпараттық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технологиялары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты. Білім мен ғылымды өз дәрежесінде меңгерген елдер ғана әлемдік дамудың алдында, озық көштің бұйда ұстар тұсында тұрады десек, қазіргі кезеңде еліміздегі білім саласында жүріп жатқан реформаларға байланысты білім беру жүйесі терең құрылымдық өзгерістермен сипатталады. Қазіргі ғылыми-техникалық өрлеу ғасырында жоғарғы деңгейде сапалы білім беру мәселесі-ең негізгі мәселелердің бірі. Бұл бағытта балаларға жоғары деңгейде білім беретін, еңбекке баулитын, талабын оятып, қозғау салатын орын-мектеп. Бүгінгі өркениетті қоғамда білім беру жүйесінің ең басты мәселесі – білім сапасының деңгейін халықаралық дәрежеге көтеру.

Бүгінгі күні әлемдік ақпараттық білім кеңістігінің тиімді жолы - білім беру саласын толықтай ақпараттандыру. Қазақстан Республикасының «Білім беру» Заңында білім беру жүйесін ақпараттандыру осы саладағы мемлекеттік саясат негізінде анықталып, осы жүйедегі басты міндеттердің біріне айналып отыр. [1] «Қазақстан-2030» стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңістігіне кіріктірумен сипатталады. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Назарбаевтың жыл сайынғы жолдаулары жақсы дәстүрге айналды. 2008 жылғы Жолдауында «... Білім беру саласының басты міндеті – 2010 жылға дейінгі білім беруді дамыту жөніндегі мемлекеттік бағдарламаны орындай отырып, осы саланың сапалы қызмет көрсету аясын кеңейту» керек екеніне назар аударды. Инвестиция жұмсаудың ең тиімді, ең ұтымдысы – білім беру саласын инвестицияландыру», - дейді. Елбасы Н.Назарбаев XXI ғасыр – ақпарат ғасыры болғандықтан адамзатқа компьютерлік сауаттылық қажет. Бұл сауаттылықтың алғашқы баспалдағы мектептен басталады. Өйткені, оқушы мектеп қабырғасынан теориялық біліммен қатар іс жүзіндегі білімінің

алғы шарттарын меңеруі тиіс. Ал теориялық білімді өмірмен ұштастыру үшін компьютердің қажет екендігі даусыз.

Мектептегі білім беруді ақпараттандыру – бұл заман талабы, ғасыр ағымы. Ұрпағымыздың кемеңгерлікке ұласқан ақыл-ойының, парасат – пайымының және жаңа арнада өріс алған мәдениетінің асқар шыңы болып табылады. Қазіргі педагогика жаңалықтарын пән ерекшелігіне қарай қолдана білу — оқыту мақсатына жетудің бірден — бір жолы. Осы жолда педагогикалық технология оқыту мақсатына жетудің тиімді, нақты жолдарын көрсетеді. Оқытудың жаңа технологиясы іс-әрекеттің жоспарланған нәтижесіне жетудің шартты тәсілі ретінде қарастырылатын жаңа әдістердің жиынтығынан тұрады. Оның дәстүрлі оқыту технологиясынан ерекшелігі мынада:

- білім алушы тұлғаның интеллектуалды дамуы аз уақыт ішінде қабылдау дәрежесінің жоғары мөлшеріне жетуіне бағытталғандығы;
- білім алушы мен мұғалімнің белсенділігінің сәйкес болуы;
- мұғалім мен білім алушының өзара қарым — қатынасында жауапкершіліктің міндеттілігі.

Оқытудың дамыту функциясы білім алушы тұлғасын жетілдіруге бағытталған арнайы дайындалған кейбір оқыту технологиясында, әдістемелік жүйелері мен әдістерде жүзеге асырылады. Оларға бүгінгі өркендеп келе жатқан жаңа сипаттағы жаңа технологияларды жатқызуға болады. Олар: «Дамыта оқыту технологиясы», «Модульдік оқыту технологиясы», «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы» т.б. жатады.

Бастауыш сынып оқушыларын оқытуда тиімді әдістерді пайдалану арқылы оқушының білімге деген қызығушылығын арттыруға, терең ойлау қабілетінің белсенділігін қалыптастыруға болады. Бұған дейін оқушы мұғалім мен оқулыққа ғана бағынатын тыңдаушыдан өз ойын дәлелдей алатын тұлғаға айналады. Бұл технологияның білім үрдісіне енуінің себебі – оқу ақпараттық материал көлемінің кеңеюі, оқушы жіктемесі көбейді, барлық оқушыны тек жоғары деңгейде оқыту мүмкін еместігін түсіндік. Деңгейлік тапсырмаларды енгізудің мақсаты – сынып оқушыларын «қабілетті және қабілетсіз» деп жасанды түрде әртүрлі жіктерге бөлуді болдырмау. Деңгейлік тапсырмалардың ауқымы өте кең. Оқулықтағы жаттығулар - өтілген ережелер бойынша қайталау, пысықтау, бекіту жұмыстарына арналған тілдік, грамматикалық жұмыстар жүйесі. Деңгейлік тапсырмалар құрамында мәтіндер, кроссворд, қызықты грамматика, тестік сұрақтар, іскерлік ойындар мен тренингтер жүйесі қамтылады. Бұлар оқытудың деңгейіне сәйкес оқушыны саралап оқытуға ыңғайлы, әрі оқу бағдарламасы бойынша оқушының жас ерекшелігі мен білім деңгейіне сай құрылып, оқулыққа қосымша пайдалануға беріледі. Оқушыны деңгейге бөліп оқыту үшін сабақ жаңаша жоспарланады. Балаларға деңгейлік тапсырмалар беру арқылы сан түрлі жұмыс жүргізіледі және алған білімін жүзеге асыра алатындығы тексеріледі. Өз бетімен жұмысты орындауға бейімділігі бақылауға алынады. Қорытындысында деңгейлік тапсырмалар арқылы жұмыс жасаудың тиімділігі байқалады. Оқушының белсенділігі мен іскерлігі артып, шығармашылыққа ұмтылады. Деңгейлік оқыту барысында біліктілікке жетеді. Алдына қойған мақсаты мен шеберлігін ұштастыра түрлендіріп отыруы тиіс. Шәкірттердің қабілеті мен

мүмкіндік деңгейіне сай білім орталарға көмектесіп, қабілеті жоғарыларға ерекше назар аударуы қажет. Мұнда деңгейлік оқыту технологиясының маңызы ерекше. Оқушы тұлғасының дамуына максималды себепкер болу үшін дамыта оқыту идеясы бойынша ұстанымдар жүйесі қалыптасқан. Соның ішінен әдебиеттік оқу сабағында басшылыққа ала отырып, қолдануға ыңғайлысы мыналар: - Оқыту үрдісінде танып-білуге арналған материалға және оны игеруге оқушының қызығушылығын тудыру. - оқытуда білім дайын берілмеуі тиіс, оқушы білім тереңіне қарқынды ой еңбегін қажет ететін тапсырманы орындау арқасында өзі жетуі керек. - Жұмысты тексеруде баға оқушының жеткен нәтижесіне емес, оның еңбегінің мөлшеріне сәйкес қойылуы керек.

Деңгейлеп саралап оқыту технологиясын оқушыларды әртүрлі іс-әрекетке тартуды құптайды, сабақта дидактикалық ойындар, пікірталастар, ойлау, қиялдау, есте сақтау, тіл байлығын, логикалық ойлауын, шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған оқыту әдістерін қолдануды ұсынады. Яғни күнделікті сабақта оқушылардың жоғары білімдік пен адамгершілік құндылықтарын арттырсақ, жеке тұлға білімдегі шындықты іздеу, салыстыру, дәлелдеу, зерделеу, өз іс-әрекеттерін салыстырып, өзіне-өзі баға беруге дағдыланады. Оқушылардың танымдық белсенділігін және оқыту үрдісінде, тілді дамытуда өзіндік жұмыстарды жүргізуге көп көңіл бөлінуі керек. Өздігінен жасайтын түрлі оқу жұмыстары балалардың белсенділігін арттырады, тапсырмалармен белсенді түрде жұмыс істеуге ынталандырады. Өзіндік жұмыс балалардың шығармашылық әрекеті мен ынтасын дамытуда және көздеген мақсатқа жетуге мүмкіндік береді. Ал жаңа технологиялар дәстүрлі түрде оқытуға жаңаша сипат беріп, оқу материалын түсіндіру үрдісін оңтайландырады және балалардың оқуға деген ынтасын арттыруға ерекше ықпал етеді.

Бастауыш сыныпта деңгейлеп саралап оқыту технологиясын пайдаланудың тиімділігі ретінде мынадай мәселелерді атап өтуге болады: [2]

а) Оқушылар өздеріне қажетті ақпаратты жедел түрде алады;

ә) Білім сапасын арттыруға септігін тигізеді;

б) Көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақпен есту мүмкіндіктері болмайтын түрлі құбылыстар мен әртүрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезінуге мүмкіндік береді;

в) Оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырады, оқу іс-әрекетін белсендіреді;

г) Оқушылардың ой-өрісін, дүниетанымын кеңейтуге ықпал жасайды.

Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Егер мұғалім жаңаша әдіс-тәсілдерді жүйелі, орынды қолдана білсе, оқушылар өз ойларын еркін айтып қорытынды жасай алады, шығармашылық жұмыс жасауға дағдыланады, жүйелі білім алады. Деңгейлеп саралап оқыту технологиясының қазақ тілі сабақтарында тиімді пайдаланудың оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыруда алатын орны ерекше. Оқушының ойы шыңдалып, белгілі бір жетістіктерге жетеді, танымдық белсенділігі, сабаққа қызығушылығы артады, өз бетінше білім алуға талпынады. Жас бала не нәрсені болса да білуге

құмар, қызыққыш, қолымен ұстап, көзбен көргенді жақсы көреді. Оқушылардың қызығушылығын арттыру жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан, әрбір сабақта бұрыннан белгілі мәліметтерді қайталай бермей, оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін іздестіру қажет. Мұғалім қызықты тапсырмалар жүйесін жасап, тапсырманы шешудің қарапайым әдісінен күрделіге ауыстырады. Тапсырманың табысты орындалуы және оған дер кезінде жақсы баға берілуі дербестіктің қалыптасуына, жетілуіне жағдай жасайды. Сабақ үстінде шығармашылық дербестіктің қалыптасуы үшін оқушылар мыналарға міндетті: мәселені талқылауда белсенділік көрсету, өз пікірін дәлелдеу және негіздеу, сұрақ қоя білу, жолдастарының жауабы мен жазбаша жұмысын бағалау, талдау, өз бетімен өзіндік жұмыс түрін таңдау, танымдық тапсырманың шешімдерін табуда бірнеше нұсқасын көрсету, шығармашылықпен дербес жұмыс істей білу, т.б. Оқушылардың шығармашылық дербестігін ескере отырып, сабақ жоспарын құру ерекшеліктері мен кезеңдеріне тоқтала кетелік. [3]

1. Шығармашылық сабақ жоспары-мұғалімнің білім беру бағдарламасын жүзеге асыру құралы. Сондықтан сабақты жоспарлау тақырыпты (бөлім, тарау) жоспарлаудан басталады. Мұғалім өзара байланысты бірнеше сабақты: мақсаты, тақырыбы, іс-әрекет түрі, мүмкін болатын нәтижелерін ойластырады. Пән бойынша жалпы бағдарлама негізінде және оқылып отырған тарау бойынша оқушының мүмкін болатын жетістіктерін болжап, негізгі білімдік нәтижелерді белгілейді.

2. Оқушылардың шығармашылық әлеуетін ескеру. Мұғалім сабақ өтетін сынып оқушыларының ерекшеліктерін еске түседі. Өткен сабақтың жетістік жақтарын ескереді.

Оқушының тақырып пен мәселеге байланысты көзқарасын ойша елестетіп, жоспарлап отырған сабақтың мазмұны мен құралдарын реттейді.

3. Тақырып мәселесіне мұғалімнің жеке қатынасын көрсету. Осы мақсатта сабақ тақырыбы бойынша мұғалім түрлі кітаптармен танысады, өзіне қызықты мәселелерді іздеп табады. Бұл мәселе төңірегінде айтылған пікірлерді немесе кем дегенде бір-біріне қарамақайшы 2 ғалым пікірін табуы қажет. Пікірлерді оқушы назарына ұсына отырып, қай ғалымның айтқаны дұрыстығын анықтауды ұсынады. Мұндай іс-әрекет оқушының талдау, ой қорытындысын жасау сияқты қасиеттерін дамытып, дербес шығармашылық ой-өрісін қалыптастыруға негіз болады.

4. Сабақтың мәнін анықтау. Пәндік мақсаттар мен сабақ мәнінің қатынасын анықтау. Сабақ мәні және оқылып отырған тақырып мазмұны әр кітапта түрліше болуын ескеру қажет. Бұл жағдайда оқушының жеке ерекшелігі мен қызығуын, жеке білім алу бағдарламасы бағыттарын білу пайдалы.

5. Сабақ түріне және мүмкін болатын шығармашылық нәтижелерге негізделген сабақ идеясы жасалады. Оқушының қабілеттерін, жеке ерекшеліктерін көрсетуге мүмкіндік беретін сабақтардың бірнеше түрі ойластырылады.

6. Оқушының жеке өзінің білім мазмұнын «пайда ететін» (дүниеге әкелетін) материал, құралдар, әдістер мен тәсілдер таңдалынады.

7. Оқушының шығармашылық нәтижелерінің білім беру стандарттарымен сәйкес келуі. Жоспарланған шығармашылық нәтижеге оқушы алдын ала мәдени-тарихи түпнұсқаларды саралайды. Мысалы, тапсырмаларды орындауда оқушы әр ғасырда өмір сүрген ғалымдар еңбегімен танысады.

8. Оқытудың түрлі субъектісіне қатынасы бойынша түрліше дәрежедегі сабақ мақсаттары жазбаша құрастырылып, нақтыланады. Оқушыларға қатысты 3 деңгейдегі мақсат бойынша мысал келтірсек, олар мыналар: «Өзінің жеке математикалық заңдылықтары бойынша сандарды тізіп жаз» (пәндік мақсат); «Заңдылық» ұғымын түсіндір (пәнаралық мақсат); «Өз жұмыс мақсатында, әдіс-тәсілдер мен кездесетін қиындықтарды тап, графикалық рефлексия тәсілін игер» (әдіснамалық мақсат).

9. Сабақ құрылымының бірнеше нұсқаларын ойлап табу. Сабақтағы оқушы әрекеті алуан түрлі болып ауысып отыруы қажет.

10. Сабақ жоспарын жасау. Оның үлгі ретіндегі құрылымы мынадай болады:

сабақ тақырыбы, сыныбы, уақыты;

сабақ түрі;

сабақ мақсаттары;

сабақтың құрал-жабдықтары;

оқушының жоспарланып отырған іс-әрекетіне бағытталған іргелі білім беру нысандары;

сабақтың негізгі мәселесі (бір немесе бірнеше мәселе жазылады);

оқушы іс-әрекет түрі мен кезеңдерін минуттық жіктеп жазу;

сабақтың әр кезеңдеріндегі оқушы тапсырмасын құрастыру.

Жалпы, жаңа педагогикалық технологияларды іс-тәжірибе кезінде қолданғанда оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтары ояна түсті. Яғни, деңгейлеп саралап оқыту, проблемалық оқыту технологиялары және т.б. технологиялармен қатар, АКТ қолданудың орны ерекше болды. Әсіресе, шығармашылық сабақ тапсырмаларының орындалуы түрліше болуы үшін бір-біріне ұқсамайтындай тапсырма дайындалады:

тапсырманы орындаудағы мүмкін болатын нәтижелері (нәтиженің 2-3 вариантын көрсету керек);

қарастырылып отырған мәселенің тарихи – мәдени нұсқаулары;

суреттер, тапсырмалар, кесте, сызбалар;

оқушы іс-әрекетіндегі рефлексия бойынша тапсырмалары;

бақылау түрі және сабақты бағалау;

үйге тапсырма (әртүрлі варианттағы өзіндік жұмыс);

оқушыларға ұсынылатын материалдар (оқулықтар, т.б.)

мұғалімнің сабаққа дайындалу кезеңінде пайдаланған әдебиеттер тізмі, түрлі дерек көздері.

өткізілген сабақты талдау формасы, сабаққа қатысқан мұғалімдер мен оқушылардың пікірлері бойынша қорытынды.

Шығармашылық жұмыстарды ұйымдастыруда, яғни шығармашылық тапсырмаларды іріктеуде қойылатын әдістемелік талаптар:

1. Шығармашылық тапсырмалар мазмұнының пән бағдарламасында белгіленген оқу материалынан асып кетпеуі керек.

2. Шығармашылық тапсырмаларды орындау үшін пән бағдарламасында көрсетілмеген ұғымдар мен заңдылықтардың қажет болмауы шарт.

3. Шығармашылық тапсырмалар мазмұны танымдық сипатта, яғни оқушының ой-өрісін, қиялын т.б. дамытатындай, соған байланысты іс-әрекеттің түрлі амалдарын қолдана алатындай білік қалыптастыруды көздеуі қажет.

4. Шығармашылық тапсырмаларды құрастыруда оқушының дара ерекшелігін, әдебиетке құштарлығын есепке алу қажет.

5. Шығармашылық жұмыстарды орындау нәтижесі оқушының «Қазақ тілі» пәнінен алатын білімін тереңдетуге, пәнге қызығушылығын арттыруға бағытталуы тиіс.

Шығармашылыққа жетелейтін әдістер:

1. Бақылау сұрақтары арқылы шығармашылыққа үйрету әдісі.

2. Қарама-қайшылықтарды шешу әдісі.

3. Сиқырлы объектілер әдісі. Бақылау сұрақтары арқылы шығармашылыққа үйрету әдісі. Бұл әдіс – жазба жұмыстар жазуға үйретуде таптырмайтын құрал. Сұрақтар арқылы жазушы, яғни оқушы монолог түрінде жауаптар жазады. Берілген тапсырмаға қарай сұрақтар да ауысып отырып, олар болашақ әңгіменің, шығарманың желісін түзеді. Мысалы, «Менің отбасым» тақырыбындағы жазба жұмысын сұрақтары төмендегідей болуы мүмкін. Менің отбасым (ой түрткі сұрақтары) 1. Отбасы дегеніміз не? 2. Отбасы деген сөзді естігенде сенің көз алдына кім, не келеді? 3. Отбасынды ойлағанда қандай бейнелер көз алдына елестейді? 4. Қандай дыбыстар естіп, иістерді сезіп отырсың? 5. Дәл қазір қандай сезімге бөлендің? 6. Адамға отбасы неге керек? Ал шығармашылықтың алғашқы кезеңінде оқушыларға ойдан ертегі шығаруға төмендегідей сұрақтар тізбегі жақсы көмектеседі: 1. Ертеде Кім? Не? өмір сүреді? 2. Ол кіммен дос болады? 3. Олар қайда барады? 4. Кімді? Нені? Кездестіреді? 5. Жаңа таныстар қандай екен? 6. Кездесу қалай аяқталады? Келесі екінші әдіс қарама-қайшылықтарды шешу әдісі арқылы оқушыға өмірде «жақсы» деп қабылдаған заттың немесе құбылыстың екінші «жаман», «жағымсыз», «тиімсіз» жақтары да болатындығын зерттеу арқылы білдіруге болады. Қарама-қайшылықтарды шешуде «жақсы», «жаман» ұғымдарын дәйекті түрде дәлелдей алу талап етіледі. Мысалы мынадай тапсырмалар:

Компьютердің пайдасы мен зияны.

Көрші үйдегі музыка үні, жақсы, жаман жақтары.

Ас – адамның арқауы немесе қатты тойып жеу.

Орман іші керемет, бірақ.

Қарама-қайшылықтар шешу әдісіне «Ұқсастық пен айырмашылық», «Қарсы сөздер» тапсырмаларын да беруге болады. Мысалы, таңертең – кешке, аштық – тоқтық, сиыр – жылқы, өтірік – қателік, сәтсіздік - жетістік сөздерін оқушылардың жеке ойын білуге болады. Келесі әдіс – сиқырлы объектілер әдісі, яғни оқушыларды образды сөйлеуге машықтандыру, өмірде бола бермейтін, орын алмайтын заттар мен құбылыстардың қиял арқылы қисының келтіріп, балалардың сүйікті ісіне айналдыру әдісі. Мысалы, сен ұшып келе жатқан ұшақ бұзылып, ұшуға жарамай қалды да саған кенеттен қос қанат бітті. Сен не істер

едің? Ойын әр оқушы өз қиялымен қызықты да, тартымды етіп жалғастырады. Оқушы жауаптары ішіндегі тапқыр ойлар оның шығармашылығының белгісі. .

Қорыта келе, қазіргі таңда жаңа әлеуметтік жағынан қорғанған адам-ол технология ауысуына және нарық талабына сай терең білімді, жан-жақты адам. ХХІ ғасыр ақпарат ғасыры болғандықтан адамзатқа компьютерлік сауаттылық қажет. Ал бұл сауаттылықтың алғашқы баспалдағы мектептен басталады. Мектеп қабырғасынан теориялық біліммен қатар практикалық білімнің алғы шарттарын меңгеруі тиіс. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру тұлғаның интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Осы мақсатты жүзеге асыру үшін ақпараттық технологияларды пайдаланудың маңызы зор. Ақпараттық технологияның негізгі мақсаты - оқушыны қазіргі қоғам сұранысына сай өзінің өмірлік іс әрекетінде дербес компьютердің құралдарын қажетті деңгейде пайдалана алатындай жан-жақты дара тұлға тәрбиелеу.

Ұлт болашағы, өркениетті елдер қатарына жету үшін білім алу, жас тұлғаның ғылымды игеруге, имандылыққа, адамгершілікке, өнерлі болуға тәрбиелейді. Болашақта жаңа педагогикалық технологияны жекелеген пәндерді оқытуға білім технологияларын интеграциялау мұғалімнің қарқынды дамуына, өзара байланыста белсенді қолдануына өте қажет деп түсінемін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру курсының бағдарламасы. Мектептегі тәжірибеде орындауға арналған тапсырмалар. Үшінші (базалық) деңгей. ІІІ басылым. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012. [1,1 бет]

2. [Мұғалімге арналған нұсқаулық, Екінші (негізгі деңгей), үшінші басылым, [2,2 бет]

Тұрғынбаева Б.А. Оқыту барысында бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілетін дамыту. П.ғ.к...дисс.авторөф. -Алматы, 1998. - 26 б. [3,3 бет]

БАЛАБАҚША – ТӘРБИЕНІҢ АЛТЫН БЕСІГІ

ИСКАКОВА С.Д., МУХАММЕДИНА С.Г.

«Балапан» бөбекжайы КМҚК

salta_iskakova78@mail.ru

msaulet1984@gmail.com

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың: «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына жолдауында еліміз

дамуының жаңа кезеңінің келесі он жылға арналған бағыт - бағдарын айқындап берген болатын. Осыған орай, бүгінгі қоғам мүддесіне лайықты, жан-жақты жетілген, бойында ұлттық санамен психология қалыптасқан парасатты азамат тәрбиелеп өсіру – отбасының, балабақшаның, барша халықтың міндеті. Замана алға қойған бұл міндеттерді өз мәнінде шешу үшін мектепке дейінгі тәрбие мен білім берудің маңызын түбегейлі жаңарту көзделуде. Қазіргі өмірдің өзінен туындап отыратын талаптарды орындау, жанашылдыққа жаршы болу үзіліссіз тәрбие негізінің бастап бұлағы-мектепке дейінгі ұйымдардан басталғаны орынды. Бала тәрбиесі отбасынан бастау алады десек те, ғылымға негізделген әдіс-тәсілмен берілетін тәлім-тәрбие ісі көбінесе балабақшадан басталып, мектепте жан-жақты педагогикалық өрісін табады. Әсіресе, балабақшадағы тәрбие бала табиғатына ерекше әсер етіп, оған өмір бойы өшпестей із қалдыра алады.

Мектепке дейінгі тәрбие мәселесіне пікір білдіріп, қоғамдық ойдың тамызығы болған алғашқы басылымдарға имене тұрып тұңғыш өлең-жырларын, көкейде жүрген арманды ойлары мен тілектерін ұсынған, оқыған алғашқы қарлығаштар-сауатты қазақ қыздары еді. Бұл қатар: Н.Күлжанова, С.Есова, А.Оразбаева, Н.Арыкова, М.Хакімжанова, М.Бегалиева, Ә.Кемелова, М.Шонанова, т.б атап айтуға болады.

Мектепке дейінгі тәрбиенің негізін қалауда Н.Күлжанованың еңбегі ерекше оның педагогикалық ойлы пікірлерінің медицина ілімімен сабақтасуы оның нағыз ғалымдығын дәлелдейді. Оның «Мектептен бұрынғы тәрбие», «Ана мен бала тәрбиесі», «Баланың аурулары», «Баланың күлімі» т.б еңбектері бүгінгі күнде бала тәрбиесінде маңызын жойған жоқ [1].

Жалпы балабақшаның алғаш дүниеге келуі шет елдерде ағылшын педагогы Роберт Оуэннің (1771-1858) есімімен байланысты. Ол 1802 жылы педогогикалық балабақшаларына қоғамдық тәрбие беретін мектеп-балабақша ашып, «қоғамдық тәрбие ғана жан-жақты дамыған адамды қалыптастыруға мүмкіндік береді» деп тұжырымдаған.

Кейіннен неміс педагогы Фрэнрих Фребль, 1837 жылы мектепке дейінгі мекеме ұйымдастырып, оны «балабақша» деп атаған. Осындай шетелдік тәжірибелердің негізінде Ресейде XIX ҒАСЫРДЫҢ 60 жылдары төлем ақылы жеке адамның меншігіндегі ең алғашқы балабақшалар дүниеге келе бастаған. Атақты педагог А.С. Макаренконың «баланы дүниеге келген сәтінен тәрбиелеу керек» деген тұжырымдарды терен орын алады және тәрбие тал бесіктен басталатынын ескерсек, ата-бабадан бүгінгі ұрпаққа жеткен «Ел болам десең, бесігінді түзе» деген даналық сөзі де осы мақсатпен үйлесім тапқан. Қазақ халқы осы жайлы елдікпен ойламады деп кім айта алады? Ойладық, әйтсе де ойдың да, арманны да жүзеге асуы өмір сүріп отырған қоғамға, уақытқа байланысты екені даусыз [2].

Жасыратыны жоқ, еліміз егемендік алғанға, дейін байтақ қазақ жерінде баланың бесіктегі кезінен тәй-тәй басқан, былдырлап шығып, айналасындағының бәріне аңқалақтай қарап, «анау не?» деп тіл қатып, түссігі ояна бастаған кезеңнің тәрбиесі дейтіндей қилы-қилы, мәнді мәселелерді қозғап, тәлімгерлік әдісті үйрететін, түбегейлі жазатын арнайы басылым, газет-журнал

болмағаны шындық. Мәскеуден шығатын «Дошкольные воспитание» журналын ата-аналар мен тәрбиешілер місе тұтатын. Бірақ бұл журнал қазақ және басқа ұлттар бүлдіршіндерінің табиғаты, ерекшеліктері оларға ұлттық тәрбие берудің талаптары мен соған орай мәселелерді ескеріп, байыптап, бас қатырып жатпайтын. Қазақстан балабақшаларының жайы мен мүдделерін ауызға да алмайтын, тиіп-қашып та жазбайтын. Сондықтан да бізде бүлдіршіндерді отбасында, балабақшада тәрбиелеу талаптары көбіне елеусіз қалып келгені осының салдарынан ұрпақ тәрбиесінде халықтық педагогика, ана тілі мен салт-дәстүріне баулу. Ұлттық психология мен этика. Эстетика мәселелері қалыс қалып, соның зардабынан қазақша жетік білмейтін дүбара, «шала қазақ» өркендерін пайда болғаны қазақтың тілі мен мәдениетінің шешек ата гүлденуіне кедергі жасап, келеңсіз кесел бел алғаны хас шындық.

Әлемдік білім кеңістігінде мектепке дейінгі педагогиканың мәселелерін шешуде тәрбиелеу мен білім берудің жаңаша жетілдірілген әдіс-тәсілдерін іздестіру, үнемі жаңалыққа жол ашу бағыттары қарастырылуда. Осы орайда, Қазақстандағы мектепке дейінгі тәрбиені ғылыми-теориялық, педагогикалық, әдістемелік тұрғыдан негіздеуде Ыбырай Алтынсарин атындағы білім академиясы тарапынан ұзақ жылдар бойы ғылыми зерттеулер жүргізіліп келді. Оқытудың жаңа бағыттары мен технологиясын іздеу, тәжірибеге енгізу нәтижесінде әдістемелік жұмыстар жүйелене түсуде. Ең негізгі мәселе – педагогикалық ұжымның кәсіптік шеберлігін арттыру, әр тәрбиешінің шығармашылық дамуына жағдай туғызу, озат тәжірибені пайдалана білу, тәрбиелеу ісін демократияландыру. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты мен оқу әдістемелік кешендердің дайындалуы осының айғағы [3].

Балабақшада тәрбиенің негізін қалаудың тиімді жолдарын қарастырар болсақ, ол күнделікті қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырып, мектепке дейінгі ұйымдардағы білім санасын арттыруға байланысты болмақ. Ол үшін жалпы жағдайларды жақсарту басты міндет. Біріншіден, білім мен тәрбие беруге арналған дамытушы ортаны жабдықтау қажет десек, ол мектепке дейінгі кезеңнің өзіндік ерекшелігі мен құндылықтарын сақтайтын, баланың балалығына бағытталуы шарт. Екіншіден, тәрбие ұйымдарының басшысы мен тәрбиеші педагогтар қауымы кәсіби шеберліктерін үнемі шыңдап, білімін жетілдіруге жүйелі көңіл бөліп, ұжымның шығармашылық бағыт-бағдарын айқындап, оны жүзеге асыруға белсенділікпен ат салысуға және жағымды психологиялық ахуалдың тұрақтануына ықпал етуі қажет. Сондай-ақ, отбасының сұранысы мен талап-тілектерін қанағаттандыру және балаға берілетін білім мен тәрбие үдерісі жайында ата-анамен үнемі бірлескен ынтымақты негізде жұмыс істеуде өте маңызды. Әсіресе ұжымда өз еңбегінің нәтижесімен, жаңалығымен шығармашылықпен көзге түскен мамандарды марапаттау (мақтау қағазы, үздік еңбек ері, орден, медальдар) өзгеге өнеге, жастарға үлгі боларлық мәртебе, тәрбиеге тірек, білім санасын арттыруға негіз болар еді. Үшіншіден, балабақшаларда еңбек етуге толық жағдай жасалып, тәрбиелеу мен білім берудің технологияларын сауатты меңгеріп, жаңа педагогикалық әдіс-тәсілдер жүйесін кәсіби шеберлікпен игеріп, оны тәжірибеде пайдалануға шығармашылықпен

үлес қосып отырса құба-құн. Бұл аталған мәселелер тәрбиелеу мен білім сапасын көтерудің жалпы жағдайлары болса, енді оған қажетті негізгі жағдайлар ретінде төмендегі міндеттерді жүзеге асыру қажет: -балабақшадағы жұмыс істейтін бағдарлама мазмұнын жаңарту және оның толық меңгерудің тиімді әдіс-тәсілдерін таңдай білу;

-арнаулы мамандармен қамтамасыз ету және тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудың тиімді жолдраын меңгеру;

-оқу әдістемелік құралдармен қамтамасыз ету;

-заттық дамытушылық ортаны жабдықтау, оның тәрбиелік ықпалды болуына көңіл болу;

-педагогикалық ұжымның басқа да білім беру ұйымдармен өзара тығыз байланыста болу;

-оқу-тәрбие жұмыстарында психологиялық қызмет көрсету;

-мектепке дейінгі ұйымдарды басқарудағы жаңашылдық ымырашылдық және кәсіби шеберлік пен адами қасиеттердің басым болуы шарт [4].

Мектепке дейінгі тәрбие ұйымдарында тағылымды тәрбиенің негізін қалау үшін оған арнаулы мамандар дайындауды жолға қою, жоғарғы оқу орнындағы мектепке дейінгі тәрбие факультеттерінің санын да сапасын да жақсартуға басқа назар аударылғаны жөн. Бүгінге дейін жоғарғы оқу орнындағы мектепке дейінгі білім беру мамандығын, педагогикалық колледж және бакалаврлар дайындаудың мазмұны бірін-бірі қайталайтындығы байқалуда. Сондықтан бұлардың әр деңгейінде өзіндік күрделену мен қазіргі кезеңдегі мектепке дейінгі тәрбиенің даму тенденциялары ескерілуі қажет. Сондай-ақ, болашақ ұрпаққа білім мен тәрбие беретін мамандарды, тәрбиеші-педагогтарды әлеуметтік жағынан қамтамасыз ету, тұрғын-үй, жатақана беру, еңбек ақысын көтеру сияқты мемлекет тарапынан көрсетілер қамқорлыққа зәрулік те артып отыр.

Балабақшадағы «балалардың балалығын өзіне қайтару» мектептік жүйені қайталамау, балалардың жағдайы жақсы болу үшін педагогикалық талаптардың қайталамау, балалардың жағдайы жақсы болу үшін педагогикалық талаптардың орындалуы, күн кестесі кезеңдерінің жүйелі дұрыс ұйымдастырылуы, тамақтану мерзімі мен сапасының дұрыс болуы, олардың денсаулығын сақтау, құқығын қорғауда ата-аналармен ынтымақтастыққа бірлесе еңбек ету маңызды болмақ. Бүгінгі таңда балабақшада балалардың алған білім, білік дағдыларын күнделікті өмірде іс-әрекетте өз тәжірибесінде қолдана білуге үйрету, яғни өмірлік дағдыны қалыптастыру қажет. Тоқсан ауызды сөздің тобықтан түйініне келер болсақ, балабақшадағы тағылымды тәрбиенің негізі: тәуелсіз Қазақстан Республикасын өркениетке жеткізу жолында келер ұрпақты жоғары мәдениеттілік пен имандылыққа тәрбиелеу; баланың бойына рухани-адамгершілік қасиеттерді ерте жастан сіңіру; жаңа ғылыми көқарас қалыптастыру; білім мазмұнын жаңарту; оқу-әдістемелік еңбектермен қамтамасыз ету; өз болашағына үлкен жауапкершілікпен қарау; Аталған ауқымды мәселелер мектепке дейінгі тәрбие ұйымдарынан бастау алатын алатын болғандықтан олардың желісін қалпына келтіру, балабақшаларды көптеп ашу, оны басқаруда педагогикалық менеджментті қолдану, жаңашылдықпен, тың көзқарастармен еңбек етуге бағыт-бағдар алу кезек күттірмейтін мәселе. Қазіргі өмірдің өзінен туындап отырған

талаптарды орындау, жаңашылдыққа жаршы болу үзіліссіз тәрбие негізінің бастау бұлағы мектепке дейінгі ұйымдардан басталғаны орынды. Бала тәрбиесі отбасынан бастау алады десек те, ғылымға негізделген әдіс-тәсілмен берілетін тәлім-тәрбие ісі көбінесе балабақшадан басталып, мектепте жан-жақты педагогикалық өрісін табады. Әсіресе, балабақшадағы тәрбие бала табиғатына ерекше әсер етіп, оған өмір бойы өшпестей із қалдырады [5].

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Мектеп ұстаздарының әлемі №3 2017 ж.
2. Мектепке дейінгі педагогика Идрисова М.Ә. 2011 ж.
3. Бала мен балабақша №5 2011ж.
4. Мектепке дейінгі тәрбие №1,2 2011ж.
5. Отбасы және балабақша №3 2008 ж.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ РУХАНИ ЖАҢҒЫРУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДЕРІН ДАМЫТЫП, ОЙ-ӨРІСТЕРІН КЕҢЕЙТУ

АДИЛОВА.Н.С.

КМҚК «Қарлығаш» бөбекжайы
Қарағанды қаласы

Балабақшадағы балаға берілетін бүгінгі тәрбиенің ең өзек алатын жері, ол ата-бабадан қалған асыл мұра. Біз, яғни болашақ ұрпақ тәрбиесімен айналысатын қазақ халқының таусылмас бай асыл мұрасына жүгінсек, ұрпағымыз біздің іс-тәжірибемізге, ой-санамызға, парасатымызға жүгінуі тиіс. Біздің балабақшамыздағы жүргізіліп жатқан жұмыс бағыты балаларды ата-бабадан қалған салт-дәстүрлерге, адамгершілікке баули отырып, жаңа дәуір технологиясын пайдалана отырып, оны табысты игеру. Алға қойған мақсатымызды ойдағыдай жүзеге асыру үшін біз ең алдымен өзіміздің ана тілімізді толық меңгеруіміз қажет. Сондықтан балабақшадан бастап өз ана тілімізде сөйлеп, өз халқымыздың қадір-қасиеті рухани құндылығымызды біліп өссек, болашақ ұрпақ өз тілін қадір тұтады. Бала бойына Отанына деген сүйіспеншілік қасиет сәби шағынан бастап сінеді. Тіліміздің құндылығы бала жүрегіне сақталады. Әр халықтың ұлттық дәстүрінің, сана-сезімінің, сөйлеу, ойлау тәсілінің, мінез-құлқының, мәдениеті мен әдебиетінің айрықша белгілері тіл арқылы бейнеленеді. Сондықтан баланы дұрыс сөйлей білуге үйретудің маңызы зор.

Өйткені ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып келе жатқан халық шығармашылығы, ғажайып ертегілер, мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, тәрбие әліппесі, өнер көзі Тіл мәдениетін тәрбиелеуде жұмбақтар үлкен роль атқарады. Жұмбақтар баланы байқағыштыққа, тапқырлыққа баулып, ой-қиялын ұштастыруға көп әсер етеді, жұмбақтарды қоржынға салып жасырып отырса, балалардың сөздік қорлары молайады. Ойыншықтар, жануарлар, тағамдар, тұрмыстық заттар т.б.

Тәрбиенің ең алғашқы бастамасын бала өз отбасынан алса, жалғасы балабақшамен байланысты болар еді, яғни бала тәрбиелене отырып білім алады. Мектеп жасына дейінгі балалар түсінгенін, қабылдағанын, естігенін, көргенін, қиялын, ойын тіл арқылы жеткізеді. Яғни, ауызша қатынастың алуан түрлі құралдарын ана тілінде пайдалануға болады екен. Сонымен қатар қазіргі жағдайда мектеп жасына дейінгі балалардың рухани жаңғыруға байланысты тілдерін дамытумен қатар, көзбен көріп, оны есте сақтау қабілеттерін, асық технологиясын пайдалана отырып, бүлдіршіндерді өзіміздің салт-дәстүрімізге және балалардың ойлау, сыйпап сезу, көздеп атып дәлдікті бағдарлауды және де математика сабағынан тақтайшаға әртүрлі шегелерді қадай отырып, жіңішке резенкені пайдаланып түрлі геометриялық фигураларды жасап, баланың саусақтағы ұсақ моторикасын дамытуға болады.

Менің өзім жұмыс істейтін балабақшадағы №8 «Көгершін» ортаңғы тобында пайдаланып күнделікті бүлдіршіндермен күніне кем дегенде бір-екі қазақтың салт-дәстүріне байланысты ойындар ойнатып бүлдіршіндерді өз елін, жерін, Отанын сүйеге үйретемін!!!

Мен өз тәжірибемде мектеп жасына дейінгі балалардың тілдерін дамыту үшін келесі ойын түрлерін қолданамын.

1. «Қандай ойыншық жасырынып тұр?»

Көзбен кріп, оны есте сақтау

Ойынның мақсаты: Үстелге көп ойыншықтарды қойып балаларға көрсетіп естерінде сақтауға үйретеміз. Сол ойыншықтардан бір немесе екі ойыншықты алып жасырып қоямыз, бала қандай ойыншық жасырылғанын айтады.

2. Қазағымыздың салт-дәстүрін сақтай отырып балаларды қазақтың әртүрлі ойындарын ойнатып көрсетуге болады. Солардың бірі «Арқан тарту» ойынның мақсаты: Балалардың жылдамдығын және күштілігін, ептілігін аңғартады.

3. «Соқыр теке» ойынының мақсаты: Балаларды қолдарының сипап-сезу мүшелері арқылы, балаларды дәлдікке және есте сақтау қабілетін арттыруға баулиды. Айта берсек ойын түрлері көп, солардың арасынан теріп жазып отырмын.

Енді асық технологиясына келетін болсақ, асықпен ойнайтын ойын түрлері де көп. Солардың арасынан өзім күнделікті ойнатып баланың ой-өрісін дамытып жүрген ойындарымның түрлері.

4. Асықты біз математика сабағына пайдаланамыз

1) Асықты әртүрлі түстерге бояп түстерін айырамыз, санаймыз, сосон түсіне қарай әртүрлі дорбаларға салып, балалардың көздерін жұмғызып, алдарына қоямыз, балалар саусақтарымен сипай отырып, дорбада не бар және неше асық бар екеніне, түсі қандай екеніне жауап береді. (Саусақ моторикасын дамытады)

5. Асықты тағы да әртүрлі ойынға пайдаланамыз

а) (Ханталапай)

б) (Көздеп ату)

в) (Бес тас) т.б

6. Ал енді математика сабағына қатысты тағы бір құрал-жабдығымыз, ол кішкентай тақтайшаға әртүрлі шегелерді қағып және оған әртүрлі резенкелерден

геометриялық пішіндер құрастырамыз. Біздің бұл іс-әрекетіміз балалардың саусақтарының ұсақ маторикасын дамытуға бірден-бір септігін тигізеді.

Өзімнің жұмыс тәжірибем барысында қолданатын ойын түрлерінің бірі-саусақ ойыны арқылы да баланың сөйлеуге деген талпынысы, қабілеті дамып, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашады. Саусақ ойынын балабақшада және үй жағдайында әсерлі, және оны көңілді түрде ұйымдастыруға болады. Мен жұмысымда балаларды ұжымшылдыққа тәрбиелеу, бір-бірімен қарым-қатынасқа түсу арқылы тілдерін дамыту үшін, сюжеттік-рөлді театрландырылған, саусақ ойындарының, үстел үсті ойындарын кеңінен пайдаланамын. Осы мектепке дейінгі ұйымдағы өзімнің тәжірибемдегі пайдаланған жұмыстарымды қортындылай келе, мектеп жасына дейінгі балалардың тілдерін дамыту жұмыстарында, баланың қоғамдық белсенділігін қалыптастыру. Балалардың өзара қарым-қатынастарын дамытуда, белгілі бір еңбекке баулу, әрі жетілдіру үшін ойынның маңызы өте зор деп ойлаймын. Бұл жерде басты мәселе бала болғандықтан, ойын арқылы тәрбиелеп, білім беру біздің басты міндетіміз болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. Астана, 2000.
2. Беспалько В.П. Программированное обучение. Дидактические основы. – М., 1970 (11).
3. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. - Алматы, 2004. – 21
4. Сарбасова Қ.А. Инновациялық технологиялар. - Алматы, 2006. 5.
5. Жанпейсова М.М. Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде. - Алматы, 2002.
6. Таубаева Ш.Т., Лактионова С.Н. Педагогическая инноватика как теория и практика нововведений в системе образования. - Алматы, 2001. 7.
7. Щуркова Н. Е. Педагогическая технология. - М., 2002. - С.

ДЕТСКОЕ УПРЯМСТВО

КЛЮЕВА Е.И., ПЛАТУНОВА Т.Н.
КГКП я/с «Мөлдір»

«Если с человека не потребовать многого,
то от него и не получишь многого»
А.С. Макаренко.

Можно ли считать, что ваши отношения с вашим ребенком основаны на разумной требовательности, такой требовательности, которая не подавляет, а направляет, не отстает от развития ребенка, а зовет вверх?

«Можно», «нельзя», «надо»- три первоначальных нравственных понятия, которые ребенок должен усвоить в раннем возрасте.

Послушание- это первая ступень дисциплинированности. И чтобы подготовить растущего человека к жизни в социуме, уже сейчас надо учить его подчинять свое «я» (в меру детских возможностей) родительскому требованию. Ведь сегодняшним будущим гражданам предстоит выполнять определенные жизненные обязанности, уметь властвовать собой. Часто родители не в силах уговорить ребенка, настоять на своем, уступают капризам своего чада. Утешая себя мыслью « если ребенок упрямый, значит волевой». Оправдано ли такое мнение? Можно ли поставить знак равенства между этими понятиями? Ведь детское упрямство- признак слабой воли, неумения преодолеть свое желание и мобилизовать себя на выполнение требуемого. Упрямство присуще избалованным детям, не приученным к дисциплине, не умеющим считаться с родительским словом. В случаях упрямства педагог должен иметь в виду, что корень упрямства лежит очень часто не в ребенке, а в поведении окружающих его взрослых.

Упрямство и настойчивость не одно и то же. Упрямство - проявление отрицательной черты в характере, и ее следует искоренять, иначе она может перерасти в негативизм - крайнюю степень упрямства, когда ребенок сопротивляется любому требованию взрослого. Негативизм всегда направлен в адрес тех, кто балует ребенка. Растить свободную личность- не значит предоставлять ребенку полную свободу действия, ничего не запрещать и ни в чем не отказывать, если требовать от ребенка послушания и умения отказываться от своего желания - значит растить безвольную и пассивную личность. Это глубокое заблуждение. Воля это не только умение чего- то пожелать и добиться, но и умение заставить себя отказаться от чего-то, когда это нужно. Воля – это не просто желание и его удовлетворение, а это желание и остановка, и желание и отказ одновременно. Если ваш ребенок упражняется только в том, что он свои желания приводит в исполнение, и не упражняется в тормозе. У него не будет большой воли.

Ребенок в младшем возрасте должен беспрекословно слушаться родителей, ибо если он не послушен сейчас, то он совершенно утратит послушание в 6-8 лет. В этом совете заключена мудрая мысль, чем младше ребенок, тем меньше его жизненный опыт и багаж нравственных представлений, тем больше он нуждается в руководстве со стороны старших. Недопустимо, чтобы его природная активность, стремление к деятельности были неуправляемы. Ведь иначе они могут проявиться в уродливых формах - в дурном поведении, неразумных, а то и безнравственных поступках.

Замечали ли вы, что дети не желают слушаться тех, с чьим мнением они не считаются? Ответ лежит на поверхности- для детей эти люди не авторитетны, и их слово, как правило, вызывает у ребенка сопротивление. Именно те родители, которые чрезмерно уступчивы и щедры в своем потворстве ребенку, увы, не имеют авторитета в его глазах. Будет ли у ребенка своевременно формироваться готовность выполнять родительское требование, или его поведение станет трудно управляемым, всегда зависит от нас с вами, от всей системы воспитания, от нашего умения воздействовать на ребенка так, чтобы не подавлять его активность, а направлять ее в нужное русло. Воспитание

не может быть нетребовательным, ибо отсутствие требовательности к растущему человеку есть не что иное, как воспитание стихийное.

С раннего возраста необходимо учить ребенка осознанно относиться к своим поступкам, оценивая их посылными для него нравственными понятиями: хорошо- значит можно, плохо- значит нельзя. Разумная, справедливая, обоснованная и в меру взыскательная требовательность развивает ребенка нравственно. Требовать, уважая, - именно этот принцип должен быть в основе отношений между воспитателем и воспитанником. Только тогда у ребенка не возникает сопротивления воспитательным воздействиям, а у взрослого – растерянности в выборе подхода к нему.

Часто родители допускают одну из характерных ошибок - подходят к ребенку с заниженными требованиями: «Уступите маленькому». Ребенок воспринимает это как должное, как свое неоспоримое право, у него как бы снимается ответственность за капризные притязания. Если родители не стремятся окультивировать поведение ребенка, и он не знает ограничений и все интересы в семье подчинены маленькому диктатору, то хотят родители, или не хотят они невольно растят эгоиста. Попробуйте отказать в чем- либо такому ребенку, чего - не разрешить, и он ответит вам бурей капризов, упрямством, а то и упадет на пол, катаясь в истерике.

Будет ли ребенок приобретать положительный опыт поведения, зависит от позиции, занимаемой им в семейном коллективе. Более успешным будет воспитание в ребенке нужных качеств, если он правильно воспринимает ограничения. Только своевременно воспитанные тормоза, позволят малышу в дальнейшем самостоятельно управлять своими желаниями и поступками, не выходя за рамки дозволенного. Ребенок растет, умнеет, обретает способность к волевым усилиям. И здесь нельзя упустить момент, когда к понятиям «нельзя» и «можно» прибавляется еще одно - «надо». Чувство ответственности за выполнение своих пусть несложных обязанностей (которые непременно должны быть у ребенка) не приходит само собой. Оно формируется всей предшествующей жизнью и начинается со знакомства с понятием «надо». Ведь даже трехлетние дети по опыту знают, что делать приходится не только то, что хочется, но и то, что надо. « Не хочу, чтобы папа и мама уходили на работу. Но для взрослых это обязательно. И с этим нельзя не считаться», «Не хочу после себя убирать игрушки, но в доме существует правило: все и всегда убирают за собой».

Присмотритесь, каким растет ваш сын, или дочь, и одновременно обратите взгляд на себя, как на воспитателя собственных детей. Как часто вы идете на уступки ребенку? Как часто он отказывается выполнять ваши распоряжения? Усвоил он лишь удобное и приятное для себя понятие «можно» или и другие, требующие от него волевого напряжения - «нельзя» и «надо»?

Ведь чем раньше входит в человеческую жизнь понятие долга, формируя другие, более высокие потребности, вытекающие из него, тем благороднее, духовно богаче, честнее будет расти ваш ребенок.

Используемая литература:

1. Л.И. Островская «Можно», «нельзя», « надо».

М.: Просвещение 1989г.

2. Макаренко А. С. Педагогические сочинения: В 8-ми т. Т. 4

М.: Педагогика, 1984

АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР САБАҒЫНДА ДИАЛОГТЫҚ ОҚЫТУДЫ ҚОЛДАНУ

ТЕЛБАЕВА А.К.

«Жезқазған гуманитарлық колледжі» КМҚК,

эл.пошта: aktolkyn_75@mail.ru

Педагогтардың жаһандану дәуіріндегі білім беру жүйесіндегі жаңашылдықтар еліміздің жастарын өзіне деген сенімін арттыруға, өмірде өз білімдерін қолдана білуге үйретеді, оқытудың озық практикалық тәжірибесінің ықпалдасуын, оқушылардың қалай оқу керектігін үйретіп, нәтижесінде еркін, өзіндік ойларын жеткізе білетін, сыни көз қарастары жүйелі дамыған, ақпараттық технологияларды қолдануда құзырлылық танытатын тұлға ретінде қалыптастырады. Сонымен қатар әр баланың өзін өзі жетілдіруін, бірін-бірі оқытуды, ізденіс, саналы ой-толғау, кәсіби іскерліктің артуын, басқалардың жақсаруына себепші болуын көрсетеді. Студенттермен жүргізілетін сабақтар барысында бұл бағдарлама олардың қызығушылығын арттырып, дарынды оқушылармен қатар орташа деңгейдегі оқушылардың оқу үрдісінде ерекше серпіліс болатындығына сенуге болады.

Содай-ақ оқытуда дарынды және талантты балаларды анықтауға болады. Болашақ ұстаздарға жаңа жеті модул әдіс-тәсілінің қыр-сырын толық жеткізу жоспарланды. Олай болса оқытушыдан авторитарлы қарым-қатынастан көрі демократиялық тұрғыда қызмет етуді талап етеді.

Жеке тұлға ретінде әрбір адамның қоғамдағы өзге адамдармен қарым қатынас құра білуі, олармен тіл табысуы өмірдегі ең қажетті қасиеттердің бірі деп санаймын. Біздің ата-бабаларымыз ежелден «өмірдің мәні- түсінісу, араласу, дидарласу, жүздесу» деген тұжырымға келген. Сондықтан да қалыптасушы тұлғаны болашаққа әзірлеу барысында осы мәселе төңірегіндегі ақыл ойы мен көзқарасын арттыру ұстаздардың міндеттерінің бірі. Оқушылар бір-бірімен тек күнделікті қарапайым өмірде ғана емес сабақта да сөйлесіп, пікір алмасып, бір-біріне сұрақ қою арқылы жауап алуы тиіс. Ондай әдістің сабақ барысында қолданылуы – диалогтік оқыту деп аталады. Диалогке деген қажеттілік студенттерде мынандай шарттардан туындайды: егер оқушыда білім бірлескен жұмыс нәтижесінде ғана қалыптасса, жаңа білімді меңгеру қызығушылықтан, психологиялық алаңдамаушылықтан тұрады.[1]

Әлеуметтік-мәдени теориядағы маңызды ұғым – жақын арадағы даму аймағы. Выготскийдің айтуы бойынша, жақын арадағы даму аймағы (ЖАДА) – оқушының өз бетінше шешкен міндеттердің көмегімен анықталған өзекті даму деңгейі мен үлкендердің басшылығымен және анағұрлым қабілетті жолдастарымен бірігіп шешілген міндеттер арқылы анықталатын болжамды даму деңгейі арасындағы қашықтық. [1] Мен МДБ-9 оқу тобында информатика пәні бойынша өткен сабақта диалогтық оқыту әдісін тиімді пайдалана алдым. ЖАДА арқылы белгісіз жайттар белгілеп алынды. Үй тапсырмасын миға шабуыл әдісі бойынша тексерілді. Әр тыңдаушы студенттер тарапынан жауап берушіге қосымша сұрақтар қойып, диалогтық оқытудағы зерттеушілік әңгіме жүзеге асып, әркім ақылға қонымды мәлімет алды. Мысалы: - «Слайдтағы мәтін элементтеріне (әріп, сөз, сөйлем, абзац) анимациялық эффектілер қосуға бола ма? - деген сұрақты орта деңгейде оқитын Еркеназ деген студент қойып, өз-ара әңгіме дебатқа ұласып, ресурстар біріктіріліп алға талпыныс жасалды. Қойылған сұрақтарға қанағаттанарлық жауаптар алынды. Әр топқа түрлі проблемалық сұрақтар қойылды. Қорытындылау кезеңінде студенттер қорғаған постерлеріндегі тақырып бойынша байланыс, ықпалдастығын тауып, әңгіме-дебат, кумулятивті әңгіме жүрді.

«Постер» қорғау

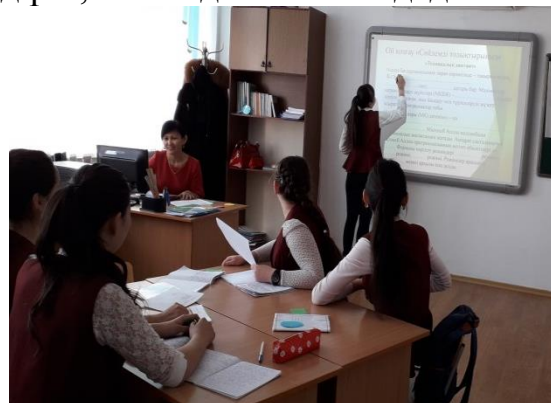
Студенттер нені білу керектігін, ненің маңыздылығын түсініп сезінді. Айта кетер болсақ, постер құрып, оны қорғау арқылы диалогке қатысушылардың мысалы, сөйлеуші әрбір сөзін түсінікті етіп, мәнерімен сөйлеу, дұрыс сұрақ қоя білу, сөздік қорын тереңдету, ал тыңдаушы тарапынан – айтуға мүмкіндік беру, шыдамдылық таныту керектігіне көз жеткізді.

«Постер» қорғау

Студенттер берілген мәтінді өзара бөлісіп, оқып түсінгеннен кейін оны тобындағы басқа оқушыларға түсіндіруі қажет болды. Осы кезде де диалог белсенді жүрді. Берілген мәтіннің ішіндегі кездескен оқыту құрылымын түсіндіруде әрқайсысы өз пікірін қолдап, түрлі типтегі сабақ құрылымын зерттеушілік әңгіме әдісі негізінде дәлелдей білді. Бұл топпен жұмыс болғаннан соң, барлық оқушылар қызыға атсалысты. Тіпті, сабаққа деген қызығушылығы төмен оқушылардың қызығушылықтары артып, өздеріне берілген жұмыстарды жауапкершілікпен әрі белсенді орындап шықты. Сондай-ақ осы жұмыс арқылы оқушыларды өздігінен, жұппен және ұжыммен жұмыс атқаруға үлкен септігін тигізіп, жұмысқа белсенді қатысуына мүмкіндік берді.

Студенттердің тақырыпты түсінуіне қол жеткізу үшін мен сұрақтардың екі түрін қолдандым: «төмен дәрежелі» және «жоғары дәрежелі». Мысалы: Слайдтағы графикалық объектілер мен диаграмма элементтеріне эффектілер қалай қосылады? Өсу реттілігімен жоғары дәрежелі сұрақтар қойылғанда, студенттер ақпаратты белгілі бір жолдармен қолданды, қайта құруға, кеңейтуге, өзіндік көзқарастарын білдіріп, бағалады және талдады.

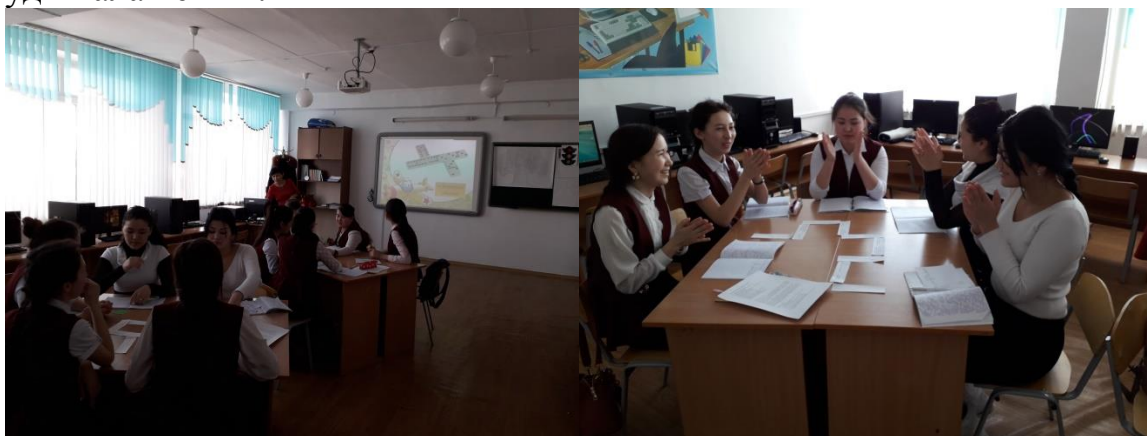
«Футбол» ойыны

Бірін – бірі оқытты, пікірлесті, ой бөлісті, бір-бірімен әңгімелесті. Осы бағдарламаға сай, сабақ өткізу барысында «диалогтік оқыту» тәсілін басшылыққа алу арқылы жаңа тақырыпты түсіндіру, меңгертуде тиімді екеніне көз жеткіздім.

«Техникалық диктант»

Оқушылар «Миға шабуыл», «Көршіме айтамын» диалог әдісін қолдана отырып, мысалы: талқылау, білімді бірлесіп құру, түсіну мен дағдылану т.б қасиеттерін жетілдірді. Әрбір сабақта оқушыларға сұрақтар қою арқылы, тақырып бойынша өз ойларын айтуға мүмкіндік болды. Өзара талқылау арқылы, түрлі ойлардың болатындығы, бір-бірінің түсінуіне көмектескені, бірінің білімін бірі толықтыруы байқалды. Сұхбаттасу арқылы өз ойларын дәлелдеуге тырысты. Диалогтік тәсіл оқушылардың қандай деңгейде екенін түсінуге, жаңа қырынан ашылуына, ойын жеткізуіне, сөздік қорының молаюына көмектесетінін түсіндім. Сонымен қоса, оқушылардың өздеріне де сұрақтар қойғызып, әңгіме –дебат құрғыздым, диалогтік қарым – қатынас жасаттым. [4]

Диалогтік оқыту барысында әңгімелесудің оқу-танымдық, тілдік-дамытушылық, әлеуметтік-бағдарлаушы міндеттері қамтылуы маңызды болып табылады. Менің ойымша сұрақ қою маңызды дағдылардың бірі болып табылады. Себебі сұрақ дұрыс қойылған жағдайда ғана танымдық сұрақ сабақ берудің тиімді құралына айналады және де оқушылардың ізденуіне қолдау көрсетіп, ізденушілік, зерттеушілік қабілеттерін жақсартады және білім, ақпарат алу көкжиектерін кеңейте түседі. Жоғары дәрежелі сұрақтарды қоя отырып студенттерден ақпаратты белгілі дәрежеде қолдануды, қайта ұйымдастыруды, дамытуды, зерттеуді, бағалауды, талдауды, яғни, ойлау операцияларына дайын болуды талап еттім.

«Домино» стратегиясы

Ашық сұрақтарды көбірек пайдалану оқушыларға әлдеқайда жоғарырақ деңгейде ойлануға көмектесті. Мен бірінші сабақта үй тапсырмасын «Домино» стратегиясы арқылы жүргізіп, екінші сабақта үй тапсырмасына «Иә/Жоқ» стратегиясы бойынша сұрақтар ойластырып келуге берген болатынмын. Оқушылар оны мүлтіксіз орындап келді. Бір топ екінші бір топқа сұрақ қойып, алған жауаптары арқылы оларды бағалады. Бұл жерде оқушылардың ойлау деңгейі дамыды, әділ бағалауға және топпен бірлесіп сұраққа дұрыс жауап беруге тырысты. Тіпті студенттер аса белсенділікпен қызығушылық танытты. Кейбір студенттерім сұрақ-жауап барысында өздерінің тапқырлығымен көзге түсті. Яғни топ оқушылары сабаққа бірлесе қатысты.

Диалог жүру кезінде байқағаным:

- студенттер бойында білімге деген шынайы қызығушылық;
- белгісіз, түсініксізді зерттеуге ынталану;

- сыни тұрғыдан терең ойлау;
- бір-бірінен үйрену;
- басқалардың идеясын құрметтеу, бағалауы өз дәрежесінде жүрді. [3]

Осының нәтижесінде оқушылар терең ойланып, жеке рефлексиялық қабілеттерді дамытты. Өз әрекеттері мен идеяларын талдап, баға бере білуді үйренді. Ақпаратты өздігінен түсініп, оны сараптап, дұрыс таңдай білуді, пікірталасқа қатысып, өз ойы мен пікірін дәлелдеуге, шешім қабылдау және қиын мәселелерді шешуді, өзара бірлесе жұмыс атқаруды осы диалогтік оқытуды пайдаланғанда үйренді деп толық айта аламын. Сонымен қоса, оқушылардың сөйлеу мәдениеті, ойлау қабілеттері ғана артып қоймай, бір-біріне деген жақсы көзқарас, топпен жұмыс, белсенділіктері мен өзара татулық, достық та артты десе болады. Бұрынғы оқушылар тек қана тыңдаушы болса, қазіргі оқушы - өздігінен білім іздейтін қалай оқу керектігін түсінетін жеке тұлға екендігіне ерекше мән бергеніміз жөн.

Студенттердің күннен күнге өздеріне деген сенімділіктері жетілді. Өз ойларын бүкпей айтуға, болашақ ұстаз ретінде сабақ түсіндіруге, өзекті сұрақ қойып, ұтқыр жауап беруге дағдыланды. Ендеше курс идеялары негізіндегі білім беру тиімді екеніне сенімдімін.

Дегенмен кейбір студенттер үнемі кумулятивті әңгіме төңірегінде қала береді. Осындай студенттерді алдағы уақытта әңгіме-дебат, зерттеушілік әңгімеде белсенді болуға бағыттау қажет.

Қорыта келгенде, білім беруде диалогтік әдістерді пайдалану студенттерге талқылау, дебат, ынтымақтастық, білімді бірлесіп құру арқылы түсінік пен дағдыларды қалыптастыру арқылы білім алуға, әлеуметтік-сындарлы оқыту да дағдылардың ықпалдасуына және тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Барлық әдістер мыналарға назар аударады:

- ✓ оқушының белсенділігі;
- ✓ қызмет бағыттарын күтілетін нәтижелерге сай жүзеге асыру;
- ✓ кері байланыстың маңыздылығы;
- ✓ шоғырлану (тәжірибе) және ықпалдасу мүмкіндігі.

Оқу теориясы мұғалімдер үшін тікелей нұсқау бермегенімен, оқу мүмкіндіктерін ұлғайту үшін оқу ортасын қалай құру туралы нақты қорытындыларды тұжырымдауға мүмкіндік ашады. [1]

Пайдаланған әдебиеттер

1. Студенттерге арналған нұсқаулық.
2. Үлестірме материалдарм екінші «Бетпе-бет».
3. Тренерге арналған нұсқаулық
4. Үлестірме материалдарм бірінші «Бетпе-бет».
5. Оқытудағы итербелсенді әдіс – тәсілдер. А.Әлімов

БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

ТЮЛЕМБЕКОВА М. Ж., НАКИНА Г.И.

КМҚК "Гауһар" бөбекжайы

gauhar_134@mail.ru

Тіл – ұлт мәдениетінің қайнар көзі. Әр халықтың ұлттық дәстүрінің, сана сезімінің, сөйлеу, ойлау тәсілінің, мінез-құлқының, мәдениеті мен әдеп ниетінің айрықша белгілері тіл арқылы бейнеленеді. Тіл өнерінің құнын халқымыз өте биік бағалап, «Өнер алды – қызыл тіл» деген.

Мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқыту мәселелерімен айналысқан Н.Құлжанова, Б.Баймұратова, А.Бақреденова, Х.Қожахметова, А.Меңжанова, т.б. ғалымдардың еңбектерін талдау барысында балалардың сөйлеу дағдысын қалыптастыру мәселесінің әр қырынан анықталған.

Б.Баймұратованың пікірінше, балалар жеке заттарды біліп қана қоймай, оларды жіктеп, топтап айта білуге, әр заттың қайдан, неден жасалатынын, қалай пайда болатынын түсінуге тырысатындығын айтады.

Сәбилердің дүниетанымын кеңейтіп, ойын өрістетіп, тіл байлығын жетілдіруде балабақша тәрбиешілерінің рөлі ерекше. Балабақшада балаларды дұрыс сөйлей білу мәдениетіне айнала қоршаған ортамен, сондай-ақ көркем әдебиетпен таңыстыру арқылы жүзеге асырылады. Әрбір ұйымдастырылған оқу қызметінде дидактикалық ойындарды қолдану арқылы балалардың сөйлеу дағдысын қалыптастырып, қиялын шарықтатып, ойлау қабілетін ұштауға болады. [1]

Балалардың сөйлеу дағдысын қалыптастыруда тапсырмаларды құру барысында балалардың жас ерекшеліктеріне, сөйлеу тіл мүмкіндіктеріне, тапсырмаларды қалай түсінетініне назар аудару қажет. Тапсырмаларды ауызша және көрнекілік арқылы беруге болады.

Балабақшадағы балаға берілетін бүгінгі тәрбиесінің ең өзекті мәселесі ол атабабадан қалған асыл мұра.

Балабақшадағы жүргізіліп жатқан жұмыс бағыты балаларымызды атабабадан қалған салт-дәстүрге, адамгершілікке баули отырып жаңа дәуір технологиясын табысты игеру. Алға қойған мақсатымыз ойдағыдай жүзеге асыру үшін біз ең алдымен өзіміздің ана тілімізді толық меңгертуіміз қажет. Бүгінгі таңда тіл туралы көп айтылып жүр. Ана тілін қастерлеген адам өз халқының тарихын, тұрмысын жағдайын, тыныс-тіршілігін жақсы біледі. Тіл білген адам-мәдени, рухани жан азығы мол адам. Адамның ойы оның тілінен көрінеді, ал тілдің өз адам психологиясын байқататын құрал. Сондықтан балабақшадан бастап өз ана тілімізде сөйлеп өз халқымыздың қадір-қасиетін, рухани құндылығымызды біліп өсек, болашақ ұрпақта өз тілін қадір тұтады. Тіпті өмірде болып жатқан жаңалықта, басқа да өзгерістер біздің сана сезімімізге өз деңгейінде келіп жетіп жалғасын табады. Тіл-ұлт мәдениетінің қайнар көзі. Әр халықтың ұлттық дәстүрінің, сана сезімінің сөйлеу, ойлау тәсілінің, мінез-құлқының, атын атай білуге, қасиеті мен сапасын, түр-түсін және пішінін ажырата білуге, өмірдегі қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы ұғым, түсініктерін дамыта отырып, белсенді түрде тілдік қарым-

қатынас жасай білуге үйретеміз. Балалардың сөздік қорын дамытуда ойын, тапсырма жаттығулардың орны ерекше. Соның ішінде ойын баланың шын тіршілігі. Ойын балалар үшін айналаны танып, білу тәсілі. Келешек қайраткер азаматты тәрбиелеу алдымен ойыннан басталады. Ойындар мазмұнына қарай, өзіне тән ерекшеліктеріне қарай сюжетті-рөлді, дидактикалық құрылыс ойындары, қимылдық ойындар, ұлттық ойындар болып бөлінеді. Ойын арқылы бала айналасындағы нәрседен өзіне қызықтысына ықылысы ауып, таңдап алады. Ойын баланың тілінің дамуына ықпалын тигізеді. [2]

Тіл мәдениетінің даму жұмыстарын қазақ халқының ғасырлар бойы жинаған ауыз әдебиеті негізінде ұйымдастыру тиімді тәсілі. Өйткені, ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып келе жатқан халық шығармашылығы ғажайып ертегілер, мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, өнер көзі. Тіл мәдениетіне тәрбиелеуде жұмбақтар үлкен роль атқарады.

Жұмбақтар баланы байқағыштыққа баулып ой-қиялын ұштастырға көп әсер етеді. Ойыншықтар, жануарлар, тағамдар, тұрмыстық заттар туралы жұмбақтарды жасырып отырса, балалардың сөздік қоры молаяды. Баланың тілін дамыту жұмысының негізгі мазмұны сөзге жалпы ұғым беріп, ойлау қабілеттерін дамыту өз ойын еркін жеткізуін қоршаған ортамен айналасындағы адамдармен еркін қарым-қатынасқа түсу сөйлеу қабілеттерін қалыптастыру. Балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту ісінің бір ерекшелігі көрнекіліксіз іске аспайды. Қазақ халқының салт дәстүрі, әдебиет келер ұрпаққа берер тәрбиесі көп. Соның ішінде халық ауыз әдебиетінің маңызы ерекше. Балалар ертегі тыңдап бір-біріне жұмбақ жасырып, жаңылтпаш айтқанды, тыңдағанды ұнатады.

Халық ауыз әдебиетінде ерекше орны бар. Баланың ойының ұшқыр қиялының өткір зерек болып тілінің бай, ертегілердің тигізер әсері мол. Өз тәжірибемде оқыту қызметі үстінде әр түрлі көрнекі құралдарды түрлендіре пайдаланғанды жөн санаймын, өйткені сол арқылы балаларды қызықтырып, өзіне тартуда қиынға соқпайды. Ертегілерді әр түрлі суреттер арқылы түсіндіріп аламыз, кейіпкерлерге қысқаша мінездеме береміз. Балабақшадағы балаларды өз ана тілінде сөйлеуге үйрету, тәрбиесмен білім беру жұмыстарын ұйымдастыруда олардың сөйлеу түрін дамытуда сөз құрастырып сөйлеуіне сөздік қорының молаюына аса көңіл бөлген жөн. Сәбилердің дүние танымын кеңейтіп ой-өрісін, тіл байлығын жетілдіруде көркем әдебиетінің алатын орны ерекше. Балабақшада тіл дамыту жұмыстарын көркем әдебиетпен байланыстыру арқылы жүзеге асыруға болады. Баланың тілін дамытудың негізгі көркем шығарманың мәтіні екеніне тоқталып өтетін болсақ, 3-4 дейінгі балалардың суретті кітаптарды қызыға қарайтыны мәлім. Сондықтан оларға суретті айқын кітапшаларды көрсетіп, мазмұнын айтып беру қолайлы. Бұл жастағы сәбилерге оқиғасы қызық, қорқыныш сезім тудырмайтын, халық ауыз әдебиеті нұсқауларын жатқа айтып беріп, ойната отырып, тыңдату тиімді. [3]

Мысалы «Бесік жыры», «Бауырсақ», «Торғай», «Мақта қыз бен мысық», шығармаларын ұсынуға сондай ақ «Бауырсақ» ертегісін қуыршақ театры арқылы өткізуге болады. Ол үшін алдын ала дайындық кезегінде рөлдерді бөліп беру, әр кейіпкердің дауыстарын келтіріп, еркін ойнауға үйрету керек. Рөлдерге бөлініп ойнау арқылы, бұл ертегі балалардың есінде жатталып қалады. Бұл әдістер

балалардың тілін дамытуға ,байланыстырып сөйлеулеріне, дыбыстарды дұрыс айтуға,екпін,ырғақ,интонацияны дұрыс қолдануға септігін тигізеді.

Заман талабына сай түрлі әдіс-тәсілдер көбейіп, жаңарып келеді. Біздің «Гауһар» бөбекжайында ұйымдастырылған оқу қызметі жаңа стандарт бойынша жүргізіледі.Біздің негізгі міндетіміз,жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелеу.Сондықтан біздің бөбекжайымызда балаларға барлық жағдай жасалған ұлттық дәстүрімізді дәріптейтін құрал жабдықтар,көрнекіліктермен жабдықталған.Педагог жазушы Л.Н.Толстой: «Үйренген сөзін баланың қолдана білуіне жағдай туғызу керек,сол сөзін сөйлеу тілінде, өзінің ауыз екі сөйлеу тілінде бір рет қолдана білсе,ол сөз сонда ғана өзінің меншігіне айналады» деген.Олай болса мектепке дейінгі балаларға сөйлеу тілін түсінікті әрі нақты, дұрыс қадаммен түсіндіре отырып өз тілімізге деген сүйіспеншілігін арттыру,жаңа инновациялық технологияларды қолдану арқылы өзге ұлтты балалардың жүрегіне қазақ тілін жеткізе білуіміз керек, ұмыт қалып бара жатқан салт-дәстүрімізді қайта жандандыруға,қазағымыздың алғыр батыл,зереқ ұлы мен қызын тәрбиелеуде өз үлесімізді қосайық.Өйткені қазақтың халық ауыз әдебиетімен сусындаған балаларымыздың тілі ұшқыр, ойы зерек, тәрбие өнегесі көрегенді болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер.

1. Мемлекеттік жалпы міндетті мектепке дейінгі 3 жастан 5 жасқа дейінгі балаларға білім беру стандарты. Ресми басылым. Астана. 2007 ж.

2. Баймұратова Б. Мектеп жасына дейінгі балалар тілін дамыту методикасы. 2-6 жас аралығы. Алматы: Рауан, 1992.

3.Л.П. Федеренко, Г.А.Фомичева, В.К. Лотарев, Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту методикасы. А., «Мектеп», 1981, 670 б.

БАЛАНЫҢ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕ БЕЙІМДЕЛУІН АТА-АНА ТӘРБИЕШІНІҢ АРАСЫНДАҒЫ ПСИХОЛОГПЕН ОРНАТУ

АХАНОВА М.Т., НАЗЫРОВА А.Е.

КМҚК«Гауһар» бөбекжайы
gauhar 134@mail.ru

Қазіргі заманда балаларды балабақша жағдайына бейімдеуді тиімді ету қажеттілігі жылдан жылға артып отыр. Бейімделу кезеңінің тиімділігі бұл үрдіске отбасының араласуы барысында тиімді бола түсетіні анықталды. Мазасыздану, бейімделудің ауыр формасы әдетте ата ананың баласының жаңа өмір жағдайына эмоционалдық дайын болмауымен байланысты түсіндіріледі, әсіресе оларда мектепке дейінгі мекемеге қатысты мазасыздану басым болады.

3-5 жас аралығындағы балаларда өздеріне тән ерекшеліктер бар. Бұл кезең балалардың ата- анасынан айырылу мен жаңа жағдай алдындағы қорқыныш сезімдерінің өткір болуымен сипатталады. Мектепке дейінгі мекемедегі

жағдайға бейімделу аса ауыр өтеді. Сондықтан бұл кезең балаға аз жарақат әкелетіндей ұйымдастырылуы тиіс. Баланың балабақшаға келуі күйзеліске түсіреді. Өзіне бөгде адамдар мен көп балалардың болуы, айналадағы таныс емес жағдай осының бәрі олардың стрессінің негізгі себебі.

Бейімделу үрдісінің алғашқы кезеңінде қиындықтар болмас үшін баланың отбасынан балабақшаға өтуі біртіндеп жүруі тиіс. Сондықтан мектепке дейінгі мекеменің қызметкерлері мен ата - ана арасындағы өзара әрекет пен ынтымақтастық баланың балабақша жағдайында жеңіл бейімделуінің негізгі кепілі болмақ. Мұндай ынтымақтастық балада ғана емес ата-аналардың да балалармен айырылысудағы мазасыздануын азайтады.

Бұл тақырыптың өзектілігі осы мәселе бойынша жалпы балабақша жағдайындағы бейімделу үрдісіне негізделеді.

Психологиялық кеңеске деген сұранысты талдау баланың балабақшаға келуімен байланысты ата - аналар тарапынан уайым мен мазасызданудың артатынын көрсетті. Бұл ең алдымен ата - ананың баланың жаңа жағдайға бейімделуі туралы, педагогтардың мүмкіндіктері мен мекеменің іс әрекет мазмұны туралы ақпараттануының төмендігімен байланысты. Сонымен қатар ата - аналардың мекемемен байланысқа түсуге деген ынта тілектерінің тұрақсыздықтары да анықталған. Бұл олардың бала тәрбиесінен алшақтап тәрбиешілерге, педагогтарға итере салуынан байқалады.

Мектепке дейінгі мекеменің мамандарының бақылауы мен талдауының нәтижесі балалардың соматикалық, психологиялық, физиологиялық өзгерістермен бірге жүретін және баланың денсаулығына кері әсер ететін мектепке дейінгі мекемеге орташа және ауыр бейімделу оқиғаларының артқанын анықтады және осыған байланысты бейімдеу бағдарламасын жасау қажеттілігін туғызды.

Сондықтан біздің ойымызша балалардың мазасыздану деңгейін төмендетіп, сәтті бейімделуі үшін қажетті жағдай ата аналар мен тәрбиешілердің ынтымақтастығын арттыру, отбасы мен балабақшада балаға деген қатынасты жақындастыру. Біздің бағдарламаның мақсаты балалардың мектепке дейінгі мекемеге бейімделуі кезінде балабақша қызметкерлері мен ата - аналар арасындағы өзара байланысын нығайтуға қажетті ашық кеңістік құру.

– Ата - аналарды баланың бейімделу кезеңіне деген қызығушылықтарын оятып, жауапкершілігін арттыру.

– Баланың жаңа жағдайға бейімделуі кезінде ата - аналарға кеңес беруді ұйымдастыру.

– Мектепке дейінгі мекеме мен отбасында тәрбиелеудің ортақ стратегиясын жасау.

– Ата - аналардың өздерінің педагогикалық мүмкіндігіне сенімін арттыру және оларды қолдау, мазасыздану деңгейін азайту.

– Білім беруге қатысушыларды психологиялық жақындастыру.

Жеңіл бейімделу – баланың жүріс - тұрысының 10 - 15 күн ішінде қалыпты жағдайға оралуы, соған сәйкес салмақтың артуы, ұжымда өзін дұрыс ұстауы, мектепке дейінгі мекемеге барған бірінші ай ішінде ауырмауы.

Мектепке дейінгі мекемеге барудың 20 күнінде баланың ұйқысы қалыпты нормаға келеді, өз уақытымен тамақтана бастайды. Көңіл - күйі сергек және қызығушылығы болады, бірақ мұның бәрі таңғы жылаумен сәйкесінше жүреді. Жақын адамдармен және ересектермен қарым - қатынасы бұзылмайды. Балаларға деген қарым-қатынасы қызығушылықпен немесе немқұрайлылықпен сипатталады. Ортаға деген қызығушылығы үлкендердің қатысуымен екі аптада өз қалпына келеді. Сөйлеу мәнерінің дамуы тежеледі, бірақ бала үлкендердің айтқан нұсқауларын орындауы мүмкін. Бірінші айдың соңына қарай сөйлеу мәнерінің белсенділігі қалпына келеді. 10 күннен артыққа созылмайтын, ешқандай ауыр салдарға соқтырмайтын аурудың болуы мүмкін. Вегетативтік жүйке жүйесінде өзгерістер немесе невротикалық реакциялардың белгілері болмайды.

Орташа бейімделу – қозғалыстар бір ай көлемінде қалпына келеді, психикалық стресстің белгілері бар. Жалпы жағдайының бұзылуы айқын және созылыңқы түрде көрініс береді. Ұйқы және тәбет тек 20 - 40 күннен кейін ғана қалпына келеді. Бір ай көлемінде көңіл - күйінің тұрақсыз болуы тән. Жүріс - тұрыс реакциялары мектепке дейінгі мекемеге келгеннен 30 күнде өз қалпына келеді. Баланың жақын адамдармен қарым - қатынасы эмоционалдық қозу жағдайында болады (жылау, кездескен кезде немесе қоштасқан кезе айқайлау). Балаларға деген қарым - қатынасы немқұрайлы, сирек жағдайда қызығушылық болуы мүмкін. Сөйлеу мәнері қолданылмайды немесе белсенділігі төмендейді. Ойында бала өзінде қалыптасқан дағдыларды қолданбайды, жағдайға байланысты ойнайды. 10 күннен артық созылмайтын, ауыр салдарсыз екі рет ауруы мүмкін. Салмағы өзгеріссіз немесе төмендейді. Невротикалық реакциялар көрініс береді: үлкендермен және балалармен қарым - қатынаста таңдау, нақты бір жағдайларда ғана қарым - қатынас жасау. Вегетативтік жүйке жүйесінің өзгерісі: бозару, терлеу, бет терісінің жарылуы, көздің астының көгеруі, беттің албыртып тұруы – 1,5 - 2 апта көлемінде.

Ауыр бейімделу – ұзақтығы 2 айдан 6 айға дейін. Бала жиі ауырады, алған әдет - дағдыларын жоғалта бастайды, физикалық жағынан ғана емес, сонымен қатар психикалық жағынан үдеуі мүмкін. Бала жақсы ұйықтай алмайды, ұйқысы қысқа және жылап немесе айқайлап оянып кетеді, тәбеттің тартпауы ұзаққа созылып, тіпті тамақтан бас тартуға алып келуі мүмкін, невротикалық құсу, функционалды дәретке отырудың бұзылуы. Көңіл-күйі немқұрайлы, бала өте көп және ұзақ жылайды, жүріс-тұрыс реакциясы мектепке дейінгі мекемеге келген күннің 60-күнінде өз қалпына келеді. Жақындармен қарым-қатынас эмоционалды қозу күйінде болады және олармен бірлескен әрекет жасаудан бас тартады. Балаларға деген қарым-қатынасы: олармен қарым-қатынастан бойын аулақ ұстайды немесе агрессиялық қарым - қатынас көрсетеді. Бейімделудің ауыр жағдайы 2 нұсқа бойынша көрініс беруі мүмкін:

- Жүйкелік-психикалық дамуы 1-тоқсанға артта қалады, респираторлық аурулар 10 мөлшерінде болып, үш реттен көп қайталаынады. Соның әсерінен бала 1-2 тоқсан уақытында өспейді және салмақ қоспайды.

- Жүйкелік-психикалық даму 2-3 тоқсанға артта қалады, бойының өсуі және салмақ қосуы баяулайды, жиі ауырады.

- Әлсіз көрініс фазасы – баланың адекватты жүріс-тұрысымен сипатталады. Психикалық жағынан жетілуі орташа жағдайдан баяу болады. Фаза 3-5 айға созылады.

Ауыр жағдайдағы бейімделудің симптомдары. Балабақшаға бару баланың осы уақытқа дейін қалыптасқан стереотиптерін қайта құруға мәжбүр етеді. Ол үшін бұл қиын соғады және көп жағдайда стреске алып келеді. Л.Н. Галигузова бейімделудің ауыр түрінің симптомдарын бөліп көрсетті :

- эмоционалды жағдайдың бұзылуы;
- қарым-қатынас сферасының бұзылуы;
- амбиваленттік мінез-құлық;
- заттармен жұмыс жасауда іс-әрекеттің әлсіз жетілуі өмір сүру барысының өзгерісі бірінші кезекте баланың эмоционалдық жағдайының бұзылуына алып келеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1 Әубәкірова Ж.К. Мектеп жасына дейінгі балалармен қарым қатынас тренингін ұйымдастырудың педагогикалық психологиялық негіздері. Автореф.к.пс.н. – Алматы, 2001, -88б.

2 Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений /Сост. И.В. Дубравина и др. - М.: Изд. центр Академия, 1998. - 313 с.

3 Немов Р.С. Психология. Учеб. для студентов вые. Пед. Учеб. заведений. В 2 кн. Кн.2. Психология образования.- М.: Просвещение: Владос, 1994.- 496с.

4 Общение детей в детском саду и семье. / Под ред. Рониной Т.А., Стеркиной

КӨПТІЛДІК - БҮГІНГІ КҮННІҢ ТАЛАБЫ

КАЛИАКПАРОВА Н.А., НАСЫПХАНҚЫЗЫ А.

КМҚК_ Гауһар» бөбекжайы
gauhar_134@mail.ru

XXI ғасыр – ғылым ғасыры. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты халыққа Жолдауында: «Білім беру реформасы табысының басты өлшемі-тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады. Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз»-деген болатын. Осы мақсатта Қазақстан Республикасының азаматын қалыптастыру, оның тез өзгеріп отыратын әлемде табысты білім алуға деген сұранысын қалыптастыру, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу және оқыту басты мақсат болып отыр.

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сөз өнерін бар өнердің алдына қойып, жоғары бағалаған. Әдетте тіл жөнінде,

тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы деп, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл - мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген.

Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге сәйкес айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, осыдан 12 ғасырдың алдында жасаған энциклопедик ғалым, әлемде Аристотелден кейін екінші аға ұстаз аталған ұлы ғұлама Әбу Насыр Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70 - ке жуық ұлттың тілін жеттік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалтырып кеткендігі анық.

Көптілді меңгерген адам әуелі өз тілінде ой қортып, туған халқына өнеге болып, өзге жұртпен бәсекеде ырықты орынды иелеп, сан мәдениетті санасына салып сараптай алса, онда ол өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері қақ.

Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ... көптілділік, белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты.

Көптілді оқыту білім берудің қоршаған әлемде болып жатқан үдемелі өзгерістерге бейімделгіштігін күшейтетін лингвистикалық біліктілігі жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті жастардың қалыптасуына септігін тигізетін тұжырымдамалық тұрғыдан жана үлгісін құруды көздейді. Осы орайда үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын) бірдей оқытуды білдіретін көптілді оқыту бағдарламасының бірегейлігін атап өту керек.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Тілдердің үштұғырлылығы» мәдени жобасын кезеңмен іске асыруды қолға алуды ұсынды. «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» атап көрсетілді.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі. Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ... көптілділік, белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Көптілділіктің үштілді меңгеру дәрежесі сол адамның

немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты.

Кез-келген қоғамда азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеудің негізгі факторлары өз елінің тіліне деген құрмет болып табылады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады.

Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Кез-келген қоғамда азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеудің негізгі факторлары өз елінің тіліне деген құрмет болып табылады. Бала тілді неғұрлым ерте жастан үйренсе, соғұрлым ол оны жеңіл меңгереді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнын жаңартуға сәйкес мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға және терең білім беруге, соның ішінде тілді үйрету мүмкіндіктерін кеңейтуге ерекше назар аударылады.

Білім беру саласына үш тілге үйретуді енгізу қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттерінің бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты «Қатынас» білім беру саласында мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің алдына қойылған міндет - тілдің негізгі құндылықтарын меңгерген, ана тілінде және өзге тілде әлеуметтік-мәдени қарым-қатынасқа дайын, сөздік және сөздік емес құралдардың көмегімен қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауға қабілетті көп мәдениетті жеке тұлғаны тәрбиелеу.

Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті - Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан бастап, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдерге қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Балабақшамызда ағылшын тілі мектепке дейінгі ересек топтарда және ортаңғы топтарда жүргізіледі. Балалар осы тіл үйрену оқу іс-әрекеттеріне қызығушылықпен қатысады.

Біздің балабақшаның алға қойған мақсатын орындау барысында ағылшын тілін үйрену мақсатында ағылшын тілі мұғалімі Зейнельгабиденова А.Н. мектепке дейінгі жастағы балаларға арналған «Ағылшын тілінде сөйлеуді үйренейік» атты оқу бағдарламасын үш тілде дайындады.

Мемлекеттік мәртебе алған ана тіліміздің абыройын асқақтату, біздің балабақша есігін ашқан әрбір өзге ұлт баласына тіл үйретіп қана қоймай, қазақтың ұлттық құндылықтарымен қатар, барлық ұлттың салт-дәстүрлерін таныту, әр баланы отансүйгіш, елжанды жеке тұлға етіп қалыптастыру – ынтымақтастық балабақшасының басты мақсаты.

«Бала өмірге келмей жатып ананың құрсағында жатқаннан бастап тәрбиеленеді» деген бала тәрбиесіне байланысты айтылған сөздің астарында көп ой жатқан сияқты. Кейбіреулер баланы өмірге келген күннен бастап, енді біреулері бір жастан бастап тәрбиелеу керек деп жатады. Осы айтылған сөздердің қайсында болмасын шындық бар сияқты. Бала тәрбиесі – зор адамгершілік пен имандылықты талап етеді. Баланы тәрбиелеу тек ата-анаға ғана тән емес, қоғамның да тәрбиеге қосар зор үлесі бар. Бала отбасында тәрбие алып өсіп-өніп жетіледі де, ал қоғамда белгілі бір тұлға болып қалыптасады. Кез келген ата-ана баласының жақсы тәрбиеленіп, өмір сүруіне ықпал жасайды. Ол үшін баланы шамалары жеткенше мектепке дейінгі мекемеге, яғни, балабақшаға беруге тырысады.

Бала бақшада арнайы білімдері бар мамандырылған тәрбиешілер жұмыс жасайды. Отбасындағы тәрбие мен балабақшадағы тәрбиенің айырмашылығыосында. Бала бақшада балалар өз құрбы-құрдастарымен араласып, ойын ойнай алады. Ойын демекші, бала бақшада берілетін білім оқу-тәрбие үрдісі барлығы ойын арқылы жүзеге асады. Бала бақшада баланың балалық шағы жан-жақты білімдерді меңгерумен өтеді. Балалар дене шынықтырудан, шет тілдерінен, орыс тілінен, хореографиядан, ән-күйден, тіл дамытудан білімдерін дамытады. Тіл дамыту демекші, тілге деген құрметіміз қандай деңгейде. Тіл үйрену дегеніміз сөз бен ереже жаттау емес, сөйлеу түрлерін меңгеру. Кез келген өркениетті елде көп тіл білу жақсы дамыған. Қаласаң өз үйренгеніңше тілді меңгеруге болады. Ал, бірақ өз ана тілінде сөйлеу – басты мақсаттардың бірі.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға қазір бес тіл болсын, он тіл болсын, жақсылап үйретсе, меңгеріп кетеді. Балаларды бір тілмен шектеу – дұрыс емес. Сол үшін, ең болмағанда, үштілділікті кішкентай жасынан бастап жетілдіруіміз керек. Балалар тілді табиғи түрде тез меңгереді. Қазіргі балаларға білім алуға барлық жағдай жасалынған. Олар бүгін жақсы оқыса, көптілді меңгерсе, келешекте Қазақстанымыздың өркениетті дамуына өз үлестерін қосады, дүниежүзін шарлайды. Үш тілді емес, одан да көп тіл үйретуіміз керек. Мен бұл жерде қазақ тілін қазақтар білмесін деп отырған жоқпын. Әрине, балабақшадан бастап қазақ тілін үйретуге тиіспіз. Әрине қазақ тілін үйрету керек, ол бірінші орында болсын. Бірақ сонымен бірге, орыс тілі, ағылшын тілі т.б. тілін балаларға үйретуге тиіспіз. Болашақта біздің балаларымыз басқа елдің адамдарымен қатынас жасай алу үшін біз оларға жас кезінен бастап өз тілін ғана меңгермей басқа да тілдерді меңгеруге мүмкіндік жасауымыз керек.

Елбасымыздың үштілділік жоспарын іске асыру мақсатында біздің бала бақшаның балалардың ана тілге деген сүйіспеншіліктерін арттыру, орыс, ағылшын тілдерін жетік білуге баули отырып, еске сақтау, мінерлеп оқу, әдемі сөйлеу мәдениеттерін қалыптастыруының мақсатына қойып жатыр. Өз, тілдерімен қоса өзге де тілдерді бағалай білуге баулу.

Үштілділік – қоғамды топтастыратын таңғажайып мүмкіндік. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасында 2020 жылға балалардың мектепке білім алуға дайындығының жоғары болуын қалыптастыру оларды жастай оқуды әлеуметтенуін қамтамасыз ету деген міндеттер қойылған.

Сонымен, әр білім беретін, балаларды тәрбиелейтін мекеменің басты міндеті – Қазақстанның жаңа азаматын тәрбиелеу болуы тиіс. Сондықтан кішкентай жасынан бастап, балабақшаға келген күндерінен бастап балалардың шетел және басқа тілдеріне қызығушылықтарын арттырып, үштілділік арқылы тәрбиелеу керек.

Әдебиеттер:

1. Солташұлы Ы. Заман Талабы – көптілді болу. // Ақиқат. 26 қараша- 2012 ж. № 11. 14-15 б.
2. Жаминова Р.Ж. Модульдік оқыту технологиясын қолдана балалардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру. // Мұғалімнің кәсіби дамуы: дәстүрлері мен өзгерістер. II халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. II том. Астана-2012 ж. 115-120 б.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению, 2-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 116 б.
4. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово/Slovo, 2008. С– 264-270
5. Республикасы Президентінің Ресми сайты.
6. Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
7. «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени бағдарламасы.
8. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
9. «Ағылшын тілінде сөйлеуді үйренейік» атты оқу бағдарламасы-2009ж

МЕТОДЫ ПРИМЕНЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА В

ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

АХМЕТОВА Г. Б., ИДРИСОВА А. А.

КГКП я/с «Гауһар» Караганда

gauhar_134@mail.ru

Чтобы добиться максимальной эффективности на занятиях русского языка в детском саду, необходимо использовать различные методы работы. Поэтому, для педагога очень важно использовать методы и средства, которые помогают сделать классическое занятие более интересным и увлекательным в современных условиях дошкольного образования.

Материал для занятия должен подбираться с учетом логической последовательности и его усложнения. На всех этапах занятия должна активизироваться речевая и умственная деятельность детей. Постепенная смена деятельности позволит избежать переутомления детей. На занятиях должна прослеживаться четкая структура построения, соответствия теме и задачи занятия, логичность и последовательность. Реализация цели занятия должны способствовать применению различных групп методов: наглядного, словесного, практического, которые отображают одну тематику и взаимосвязаны. Данный комплекс методов позволит повысить освоение материала детьми.

Использование разнообразного приема: образец речи учителя, вопросы, речевые пояснения к действиям, приемы мнемотехники, тоже способствует освоению материала. Для получения более высоких результатов деятельности детей можно применить разнообразные материалы: наглядные пособия, дидактические игры и т.д.

Детей дошкольного возраста пытаемся обучать по-новому, ставя во главе обучения игру. Следуя новым образовательным требованиям необходимо вносить свои новые идеи. Очень важно создавать комфортные условия для детей. Начинать занятия с динамических упражнений (Улыбнулись друг другу, рассердились, удивились) – позволит снять напряжение у детей. И ребенок, после таких упражнений готов к восприятию информации.

В системе современного дошкольного образования игре отводится ключевое место. Задача: разбудить в ребенке такие качества, как активность, любознательность, общительность, эмоциональность, отзывчивость.

Одна из любимых игр детей – это пальчиковый театр. Можно театральных кукол сделать без лица, т.е персонажи не имеют эмоции, чтобы настроение задумывали дети сами. Таким образом, развивается эмоциональное воображение. Такая работа учит детей распознавать свои эмоции и эмоции сверстников, чтобы было легче общаться с другими. Воображение, мышление, речь – все это в детях развивается комплексно. Необходимо создавать инструменты, которыми можно учить детей. Нужно дать детям возможность стать самостоятельным. Развивая детскую инициативность, дать возможность детям учиться рассуждать, планировать и оценивать свои действия. Используемые методы должны позволять каждому ребенку индивидуально развивать свои особенности и проявлять стремление к получению новых знаний. Какие цели и задачи не ставил бы перед собой педагог, главным критерием успешности деятельности является заинтересованный рассказ воспитанника о том, что нового он узнал на занятиях.

Литература

1. К.Ю. Беляя. Инновационная деятельность в ДОУ. Методическое пособие.
2. Н.В. Микляева. Инновации в детском саду. Пособие для воспитателей.
3. Инновационный процесс в образовании: теория и практика. Сборник научных статей. Москва - 2003

БІЛІМ БЕРУ КЕҢІСТІГІНДЕГІ ТҰЛҒАНЫҢ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

РАИМБЕКОВА Д.А., СМАҒҰЛОВА Г.Қ.

КМҚК "Гауһар" бөбекжайының

gauhar_134@mail.ru

Білім беру жүйесінің басты міндеті – жеке тұлғаның ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде қалыптасуы мен дамуы және оның кәсіби жетілуі үшін қажетті жағдайлар жасау; баланы тәрбиелеу, білім алу және жан-

жақты қалыптасу, ана тілін, ұлттық салт-дәстүрлерді сақтау, ақпараттану, денсаулығын нығайту сияқты құқықтарын іске асыру болып табылады.

Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты мақаласында білім беру жүйесін жаңғыртудың бағыттары төмендегідей қарастырылған[1].

Қазақстандағы білім беру жүйесін жаңғырту үш басты бағыт бойынша жүргені көкейге қонымды:

1. білім беру мекемелерін оңтайландыру;
2. оқу-тәрбие үдерісін жаңғырту;
3. білім беру қызметтерінің тиімділігі мен қолжетімділігін арттыру.

Ол үшін білім беру үдерісінде бала тұлғасының дене бітімі және зияткерлік аспектілерін ғана емес, баланың жоғары рухани-адамгершілік табиғатын ашу қажет. Осы орайда жалпыадамзаттық құндылықтар мен ұлттық құндылықтарға негізделген «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру бағдарламасының ролі ерекше.

Рухани-адамгершілік тәрбиесі өзіндік сананы дамытуға жағдай жасауды, жеке тұлғаның әдеп ұстанымын, оның қоғам өмірінің нормалары мен дәстүрлерімен келістірілетін моральдік қасиеттерін және бағдарларын қалыптастыруды болжайды. Рухани-адамгершілік құндылықтармен білім жүйесін дамытып қалыптастыру жаңа қоғамның дамуындағы мәні зор, маңызды бағыт[2]. Балаларды рухани-адамгершілікке тәрбиелеу, болашағына жол сілтеу – бүгінгі қажетті, кезек күттірмес мәселе. Рухани-адамгершілікке тәрбиелеу білім берумен ғана шектелмейді. Баланың сезіміне әсер ету арқылы ішкі жан дүниесін ояту нәтижесінде оның рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптасады. Рухани-адамгершілік тәрбиені қалай іс жүзіне асырамыз? Олар мына қағидаларды сақтағанда нәтиже береді. Егер:

-тәрбие үрдісі балалардың рухани адамгершілік қасиеттерді игеруіне бағытталса;

-балалар рухани-адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру мақсатында әрекеттік, іскерлік дағдыларды игерсе;

-балалар жеке тұлғаның және әлеуметтік мәні бар рухани-адамгершілік қасиеттерді өз іс-әрекетінде, мінез-құлқы мен тіршілік әрекетіне көрсете алу мүмкіндігін ерікті таңдаса.

Демек, рухани-адамгершілік тәрбиесіндегі басты мәселе – баланы құрметтеу. Қазіргі уақытта Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлгісі қалыптасуда. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында оқыту әдістерін, технологияларын таңдауда көп нұсқалық қағидасы бекітілген, бұл білім педагогтарға өзіне ыңғайлы нұсқаны қолдануға, педагогикалық үрдісті кез келген үлгімен, тіпті авторлық үлгімен құруға мүмкіндік береді. В.Г.Белинский: «Тәрбие – ұлы іс, тәрбие арқылы адам тағдыры шешіледі» деген болатын. Тәрбиенің маңыздылығы сондай, біздің болашақ ұрпағымыз тәрбиеден ғана рухани байлық алып, тәрбие арқылы ғана Адам болып қалыптасады. Біздің мақсатымыз–балаларымызды мүмкіндігінше жан-жақты тәрбиелеу. Оның тәртібі, іс-қимылы, балалар және үлкендермен қарым-қатынасы балалар үшін үлгі бола отыра, педагогтың ықпалы әсерлі енеді, баланың жеке басы

қалыптасады. Оның ықпалы неғұрлым белсендірек болса, баланың сезімдерін жан-жақты қамтыған сайын, олардың ерік күшін жұмылдырып, санасына ықпал етеді. Мектепке дейінгі жастағы баланың рухани-адамгершілік дамуы балабақшасы мен отбасы арасындағы қарым-қатынастың тығыздығы артқан сайын ойдағыдай жүзеге асады[3]. Әрбір бала қандай да болмасын бір міндетті орындау үшін, өзіндік ерекше жағдайлар жасалады. Мәселен, ойында ұнамды әдеттер, өзара қарым-қатынастар, адамгершілік сезімдер қалыптасады, еңбекте-еңбек сүйгіштік, үлкендер еңбегін құрметтеу, сондай-ақ ұйымшылдық, жауапкершілік, парыздың сезімі сияқты қасиеттер, патриоттық сезімдер жайлы мағлұматтар. т. б. қалыптасады. Мектепке дейінгі жаста балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі міндеттері мына жайлармен түйінделеді: ізгілік бастамасымен тәрбиелеу, балалар мен үлкендер арасындағы саналы қарым-қатынас/ тұрмыстың қарапайым ережелерін орындау/ кеңпейілдік, қайырымдылық, жақын адамдарға қамқорлықпен қарау және т.б./ Ұжымға тәрбиелеу, балалардың өзара ұжымда қарым-қатынасын қалыптастыру, Отанға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу, әр түрлі ұлт өкілдерін қадір тұту және сыйлау. Осылайша мейірімділіктің негізі қаланады, немқұрайдылықтың пайда болуына, құрбыларына, төңіректегі үлкендерге қалай болса солай қарауға мүмкіндігі жасалмайды. Қарапайым әдеттерді тәрбиелей отырып педагог балдырғанның бар істі шын пейілмен әрі саналы атқаруына қол жеткізеді, яғни сыртқы ұнамды мінездері оның ішкі жан дүниесін, оның ережеге деген көзқарасын айқындайды. Атақты педагог Сухомлинский; «Бала кезде үш жастан он екі жасқа дейінгі аралықта әр адам өзінің рухани дамуына қажетті нәрсенің бәрін де ертегіден алады. Тәрбиенің негізгі мақсаты- дені сау, ұлттық сана сезімі оянған, рухани ойлау дәрежесі биік, мәдениетті, парасатты, ар-ожданы мол, еңбекқор, іскер, бойында басқа да игі қасиеттер қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу. Ертегінің рухани тәрбиелік мәні зор. Ол балаға рухани ләззат беріп, қиялға қанат бітіретін, жас баланың рухының өсіп жетілуіне қажетті нәрсенің мол қоры бар рухани азық», деп атап көрсеткен. Сананың қалыптасуы-ол баланың мектепке бармастан бұрын, қоғам туралы алғашқы ұғымдарының қалыптасуына, жақын адамдардың өзара қатынасынан басталады. Баланы жақсы адамгершілік қасиеттерге, мәдениетке тәрбиелеуде тәрбиелі адаммен жолдас болудың әсері күшті екенін халқымыз ежелден бағалай білген. Рухани бай адам – ең алдымен әділ, шыншыл, мейірімді, кешірімді, қанағатшыл, ақылды болады. Егер жабайы аңдар Адамға мейірімділік көрсетсе, адамдар неге бірін-бірі тәрбиелемеске? Жаңа білім парадигмасы бірінші орынға баланың білімін, білігі мен дағдысы емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы дамуын қойып отыр. Я.А.Коменский «Тәрбиені мойындамау – адамдардың, жанұяның, мемлекеттік және бүкіл әлемнің құруы» деген болатын[4].

Адамгершілік құндылықтардың қалыптасуы үшін жүйелілік және тұлғалық мүшелерінің ара салмағын дұрыс айқындаудың маңызы зор. Жеке адамды әлеуметтік қатынастардың жемісі деп қарастыру, адамды бағаламауға әкеп соғады. Құндылықтар әлемі – сөздің кең мағынасында мәдениет әлемі, адамның рухани әрекетінің саласы, тұлғаның рухани байлығы өлшемін білдіретін, оның

адамгершілік санасының, басымдылықтарының саласы. Әрбір мәдениеттің өз құндылықтар кешені бар. Құндылықтар адам болмысының әртүрлі формаларына деген қатынасты білдіретін адамзат мәдениеті болып табылады. Құндылықтар – өмірге, еңбекке, шығармашылыққа, адамгершілік насихаттарға, адам өмірінің мәніне деген бағалаушы қатынас. Құндылықтар – материалдық және рухани қажеттәләктерді өтеу үдерісіндегі қалыпты нәрселер. Қалыпты мәнге қайырымдылық, сұлулық, әділеттілік идеялары ие болуы мүмкін. Құндылықтар—қасиеттер. Қасиетсіз адам жануарға айналып кетеді. Оларға деген табынушылық қатынас бала кезден, ана сүтімен бірге,өзінің ана тілі арқылы,мораль негіздері ретінде, өз тарихын, мәдениетін, әдет-ғұрптары мен салт-дәстүрлерін игеру нәтижесінде орнығады. Қасиеттер адам бойына моральдық жауапкешіліктер жүктейді, сезімін айқындай түседі.

Рухани дүниесі бай, құндылығы мол, қажеттіліктері мен қызығушылықтары, талғамы, ой-өрісі кең адамдарды толық қалыптасқан, мінезі тұрақты адам дейміз. Мінездің тұрақтылығы адамның рухани-адамгершілік түсініктерінен туындайды. Ендеше, балаларды рухани-адамгершілік тәрбиесі арқылы толыққанды жетілген азамат етіп тәрбиелеу – қоғамымыздың басты мақсаты.

Қорыта келе айтарым, тұлға рухани-адамгершілік тәрбие арқылы өзінің ізгілік ұстанымдарын тәрбиелеп, ақыл-ойы мен іс-әрекеттерін ізгілік мұраттарға бағыттап, рухани көзқарасын қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әмірәлиев Ш. «Рухани байлық-өмірден». – Қазақстан мектебі,№11-12.1992ж
2. Құрманбаева М. «Тұлғаны рухани-адамгершілікке тәрбиелеу». Бастауыш мектеп, №1.2005ж.
3. Қазақстан Республикасы үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасы.
4. Утебаева А. «Рухани-адамгершілікке тәрбиелеу – басты мақсат». Бастауыш мектеп, №9.2005ж.

ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МЕКТЕП
ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ДАМУ
МАГРУПОВА К. Ж., ДЮСЕКЕЕВА А.Н.

КМҚК "Гауһар" бөбекжайы
gauhar_134@mail.ru

Интерактивті әдістер қазіргі білім беру үрдісінде кең қолданысқа ие болып отыр. Бұл ХХІ ғасыр - ақпараттық қоғам дәуірі,технологиялық мәдениет пен интерактивті ресурстармен жұмыс жасайтын ғасыр. Білім беру үрдісін ақпараттандыру жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану ғасыры. Сол білімді мықты тұғырлы етіп ұйымдастырумен қалыптастыру үшін интерактивті оқытудың білім беру ісіне тигізер ықпалы мол. Сондықтан ұстаздар оқытудың

қазіргі педагогикалық технологиялардың мән- мағынасын терең түсініп, өз тәжірибесінде қолданудың маңызы өте зор. Қазіргі заман ағымы болашақ ұрпақтың ой - өрісінің шыңдалуын, жеке тұлға ретінде қалыптасуын талап етуде. Осы орайда ұлы педагог Ушинскийдің «Бала балқытылған алтын», - деген қанатты сөзді еске түсіреді.

Ж.Аймауытов «сабақ беру үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер»- деген, яғни оқу үрдісін жаңаша ұйымдастыру, балалардың әрекеті арқылы ойлау дағдыларын жетілдіруге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға негізделуі қажет.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев халыққа жолдаған жолдауында «Біздің міндет жаңа технологияларды, идеялар мен көзқарастарды пайдалана отырып, білім мен бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу» деп ұстаздар қауымының алдына жаңа міндеттер қойды. Білім беру жүйесінде электронды оқулықтарды пайдаланып, үлкен табыстарға жетуге болады. Электронды оқулықтарды пайдалану барысында бала екі жақты білім алады: біріншісі-пәндік білім, екіншісі-компьютерлік білім. Электронды оқулықтарды пайдалану баланың өз бетінше шығармашылық жұмыс жасауына, теориялық білімін практикамен ұштастыруына мүмкіндік береді. Электронды оқулыққа оқу технологиялары жинақталған. Мысалы: ойын арқылы оқыту, блокты оқыту, тірек- сигналдар арқылы оқыту, т.с.с. Электронды оқулық арқылы бала көптеген қосымша материал ала алады, осы алған мәліметтерін компьютерден көргендіктен есінде жақсы сақтайды, өз бетінше жұмыс жасау қабілеті қалыптасады. Осылайша жас ұрпақты оқытуда инновацияны пайдаланудың – шығармашылық жетістіктің негізгі көзі болып табылады. Оқытудың интерактивті әдістері: интерактивті сабақ, видео-аудио материалдарды қолдану, компьютерлік оқыту, рольдік ойындар (оның ішінде бейнежазбаға талдау жасату арқылы), тренингтер, кейс-стади (case-stady – нақты, практикалық жағдаяттарға талдау жасату), (нақты жағдаяттарды (Fallstudie), іскери ойындар, шағын топтардағы жұмыс, топтық дискуссия, миға шабуыл жасау, жағдаяттық ойындар, жобалау әдісі, портфолио, проблемалық тапсырмалар, жарыстар, әркім-әркімді оқытады, мозайка, бағаланатын дискуссия, деңгейлік тапсырмалар т.б. Әрине, бұл әдістерді қолдану баланың жай дәрісінен гөрі көп уақытты талап етеді. Алайда, «оқыту пирамидасына» байланысты, нақ осы кезде ғана білімді жетік меңгеру жүзеге асады. Интерактивті әдістерінің мақсаттары:

1. Ақпаратты қабылдап, бағалай алуы;
2. Ақпаратты талқылауға қатыса алуы;
3. Шешім қабылдай алуы;
4. Өз пікірлерін топтың басқа мүшелеріне жеткізе алулары;
5. Ортақ мақсаттарға жету үшін топ мүшелерімен бірлесе әрекет ете алулары қажет.

Жағымды атмосфера тудыратын, қатысымдықты ұйымдастыратын интерактивті әдістердің үдерісі ұстаз тарапынан өзге тілді ортаға енгізу кезеңінде жүзеге асырылатын « коммуникативтік шабуыл» өзара әрекеті арқылы сипатталады. Ондай әдістерге «Сұхбат», «Дөңгелек үстел»

(дискуссияға үйрету кезінде), «Ассоциациялар», «Сөйлеу минутасы», «Рефлексивті шеңбер», «Тірек сызба», «Сергіту жаттығулар», «Фразаны аяқта», т.б. жатады.

Интерактивті оқыту – адамдар қарым-қатынасының ынтымақтастықты негізіне құрылады. Жұпқа, топқа, ұжымға бөлініп бір мақсатқа жету үшін бір-бірімен түсінісіп, ортақ сөйлеу әрекеті іске асырылады. Оқытудың өзара әрекетінің түрлері мен тәсілдері тіл үйренушілердің қарым-қатынас жасауға, ақпаратпен алмасуға белсенді және үздіксіз жұмылуын қамтамасыз етеді. Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін, әр ұстаз алдында отырған баланың жас ерекшелігін ескеріп, өзінің шеберлігіне орай таңдап алады. Міне, осындай оқытудың жаңа технологияларының бірі интерактивті оқыту әдісі.

Әдетте мұндай қарым-қатынас балалар әлдебір мәселені талқылап соның шешімін табуға талпынған маңызды. Себебі интерактивті оқытудың басты мақсатының өзі - балалардың өз бетінше ой қорытып жауап табуға үйрету. Интерактивті технология өзара қарым -қатынастың мол ауқымын қамтиды. Білім берудегі интерактивті технология мұндағы интерактивті сөзі - «inter» - бірлесу, «act» - әрекет жасау ұғымын білдіреді. Сабақ барысында баланың топпен жұмыс жасауға қатыспауы мүмкін емес, бірін-бірі толықтыратын, сабақ барысында барлық балалардың қатысуын ұйымдастыратын оқыту әдісі. Интерактивті әдісімен оқытқанда, баланың: -ақыл-ойы дамиды, -еркін ойлауға мүмкіндік береді,

- шығармашылық белсенділігі артады,
- ұжымдық іс-әрекетке тәрбиеленеді,
- тіл байлығы жетілдіріледі,
- жан-жақты ізденушілігі артады.

Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін, әр ұстаз алдында отырған баланың жас ерекшелігін ескеріп, өзінің шеберлігіне орай таңдап алады. Міне, осындай оқытудың жаңа технологияларының бірі интерактивті оқыту әдісін мен өз тәжірибемде қолданып келемін. Мысалы «Құрманғазы» тақырыбында өткен сабақта «Адай» күйін көз жұмдыра тындатып, баланың ойын, түсінігін сұрап, басқа жолдастарының жауаптарымен салыстырып, содан соң бейнеклипті көрсеттім. Сабақтың жаңа ақпаратты қабылдау бөлімінде оқушылар тақтада берілген тапсырманы көріп, түсініп, жауабын тауып, тапсырманы толық, дұрыс орындауға тырысады. Тапсырманы орындауға барлық бала қатысады. Әсіресе тұйық, өз ойын жеткізе алмайтын, өздеріне сенімсіздеу балалардың өздері жазбаша жұмысты қызыға орындайды. Өйткені интерактивті тақтаның келесі бетінде ол тапсырманың дұрыс жауабы беріледі, сол арқылы бала өзінің жауабын салыстыра тексеріп, өзін-өзі бағалайды. Топпен жұмыстану барысында белсенділік көрсете отырып, топтау, Венн диаграммасына түсіру, сәйкестендіру әдістерін интерактивті тақтада орындап, уақытты үнемдеуге болатынын көруге болады. Сабақты бекіту бөлімінде активпультті пайдаланып, уақытты

үнемдеу, оқушының шапшаңдық қабілетін, өз білімінің нәтижесін көруді дағдыландыруға болады.

Біз осы әдісті пайдалана отырып, балалардаң білімін жетілдіре алдық. Топпен жұмыстану барысында белсенділік көрсете отырып топтау, Венн диаграммасына түсіру, сәйкестендіру әдістерін интерактивті тақтада орындап, уақытты үнемдеуге болатынын көруге болады. Сабақты бекіту бөлімінде активпультті пайдаланып, уақытты үнемдеу, баланың шапшаңдық қабілетін, өз білімінің нәтижесін көруді дағдыландыруға болады. Бүгінгі таңда өскелең ұрпаққа сапалы білім беру барысында осы аталмыш технология нәтижелі жетістік, балалар бірінші болып интерактивті тақтаның педагогикалық мүмкіншіліктерін аса жоғары бағалап, оны іс жүзінде тиімді қолдану тәсілдерін үздіксіз зерттеу үстінде. Шынында да, интерактивтік тақта сабақты түрлендіруге көмегін тигізіп, яғни оқытудың барлық кезеңінде, әсіресе жаңа тақырыпты оқытуды қызықты да әсерлі өткізуге ықпалын тигізеді.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Г.Кертаев. Оқытудың кейбір әдістері. Алматы, 1991.
2. Б.Р.Айтмамбетова . Жаңашыл педагогтар идеялары мен тәжірибелері. Алматы, 1991.
3. Абраменко Н.К. Подготовка ребенка к школе. Минск, 1972.
4. Джеральдина Чейпи. Готовность к школе. М., 1992.
5. Оспанбекова Н.Ж., Чанбаева М.Қ. Болашақ мұғалімдерді дайындауда ақпараттық технологияларды пайдалану. Алматы. 2013.
6. Авдарсолқызы С., Авдарсолұлы М. Ақпараттық – коммуникациялық технологияны оқыту. Алматы. 2013.
7. Қармысова Л. Интерактивтік оқыту. Қазақстан мектебі. 3/2011.

ҮШТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ – МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК-ТІЛДІК БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

ИСИНА Ж.Р., АҚБАРОВА Г.К.

КМҚК «Гәуһар» бөбекжайы

gauhar_134@mail.ru

Әлем күннен күнде түрлене келе, көптеген тілдердің алуандығымен таң қалдырады; сол себептен бала бір тілден аса, яғни бірнеше тілдік ортаға тап болатын жағдайлар көбеюде. Қоғам қазіргі білім беру жүйесіне түпкілікті айрықша мақсат қояуда. Бүгінгі күні мектепке дейінгі мекемеде уақыт өте келе бөбекжайдан жоғарғы оқу орны мен ғылымға интеграцияланатын білім берудің инновациялық моделі қалыптастырылуы қажет.

Мектепке дейінгі мекемелерде инновациялық технологиялар мен жаңашыл білім беру технологияларын енгізу баланың ары қарай мектепте, колледжде, ЖОО-да оқуын сапалы және сәтті білімін жалғастыруда потенциал

қалыптастырады. Бұл өз кезегінде қазіргі заманғы ұрпақтың бүтіндей болашағына әсер етеді.

Мектепке дейінгі мекеменің жалпыға бірдей білім беру стандарты күтілетін нәтиже ретінде баланы мектепке дайындығымен қатар, оқуға деген дайындығын қарастырады. Соның ішінде «Коммуникация» саласы баланы көптілділікке, тіл білуге деген құштарлыққа, ана тілінде немесе шет тілінде әлеуметтік-мәдени қарым-қатынасқа түсуге, айналадағы адамдармен вербалды немесе вербалды емес құралдар арқылы сөйлесуге деген құштарлығын дамытуды көздейді. Мектепке дейінгі жас тіл үйретуді бастаудың ең қолайлы кезі, себебі бұл кезде баланың назарының концентрациясы тиімді, логикалық ойлау қабілеті жоғарырақ, және есте сақтауға арналған жады әлдеқайда көлемдірек.

«Гауһар» бөбекжайында ағылшын тілі оқу қызметі стандартқа, оқу кестесіне сай өткізіледі. Оқу қызметі кезінде түрлі әдіс–тәсілдер қолданылады. Бөбекжайда тіл үйренуде ақпараттық және коммуникациялық әдістер кеңінен қолданылады, оның ішінде компьютерлік құрылғылар, мультимедиялық құралдар, аудиолар және т.б. Оқу қызметінде АКТ қолдану мотивацияның 2 түрін дамытады: өзіндік мотивация, яғни берілген материал баланың қызығушылығын тудырады, және бала осы тілді біліп, үйреніп түсіне алатынын көрсету арқылы баланы мотивациялау. Бұл баланың өзінің жетістіктеріне қанағаттануын, өз күшіне сенімділігін тудырып, баланы әрі қарай сол жетістіктерін жетілдіріп, жоғары сатыға көтеруге ынталандырады. Менің пайымдауымша, ертегіні не болмаса әңгімені тыңдау, немесе танымдық фильмдер көру оқытатын бағдарламалардан анағұрлым қызығырақ. Балалар тілдің мағыналық (семантикалық) негізін тез ұғып, өздері сөйлей бастайды. Әсіресе оқытуда баланы тілдік ортаға толық жайғастыру әдісі қолданылса бұл тиімдірек болады. Бұл әдісте ағылшын тілімен жиі және терең байланыста болу көзделеді. Оқыту құралдары жайлы сөз қозғағанда, мектепке дейінгі жастағы балаларға арналған компьютерлік ойындар туралы айтып кеткен де жөн. Олар балаға жеңіл әрі қызықты формада ағылшын, орыс, қазақ тілдерінде сөздерді, сөз тіркестерін, есте сақтауға ақыл-ойын және компьютерлік біліктерін дамытуға көмектеседі. Баланың соқыр сезімі өте алғыр, қазір нәтижесі айқын білінбесе де, бір-екі жыл ішінде баланың ерекше дамыған тілдік (лингвистикалық) қабілеттерін көретінімізге кәміл сенімдімін. Сол себепті «Гауһар» бөбекжайында осы тақырыпта жоба бастадым. Осы жоба аясында балалармен АКТ көмегімен ұйымдастырылған іс-әрекеттер жүргізіліп басталды. Ағылшын тілі ұйымдастырылған іс-әрекеті барысында балаларға ұнтаспалар, видеолар, оның ішінде мультфильмдер көрсетілу көзделуде.

Баланың сөздік қоры бірнеше ондық сөзге жеткенде ұйымдастырылған іс-әрекетті ағылшын тіліндегі аудиоертегілермен түрлендіруге болады. Бастапқы кезеңде кішкентай әңгімелер тыңдатылған жөн. Бұл әңгімелер балаға түсінікті болуы шарт. Өйткені бала материалды түсінбесе, оның қызығушылығы төмендейді. Ал қызығушылықсыз өткен іс-әрекет құнды әрі тиімді болуы екіталай. Аудиоертегілерді тыңдау барысында балаларға көрнекілік құралдар көрсетіп, сонымен қатар сөздерді қайталу ұсынылады. Аудиоертегілерді тыңдауды неғұрлым қызықты ету үшін тағы бір әдісті қолдану-балаларға ертегінің суретін салғызу. Бірақ ертегіні тыңдау барысында сол ертегіні бірден

салу тек бала сол ертегінің сюжетін білген жағдайда ғана мүмкін. Бала ертегіні бұрын естімеген болса, сол ертегіні екінші немесе үшінші рет тыңдалуында ғана балаларға қарындаштар мен қағаз берген жөн. Өйткені ертегіні тыңдау барысында бала сурет салу баланың түпкілікті біліктеріне әсер ететін үдеріс. Бұл түпкілікті біліктіліктеріне бір уақытта ақпаратты қабылдау мен сол ақпаратты өңдеп шығару жатады. Сурет салу кезінде балада естіген- білгенімен ассоциативті байланысы пайда болады[2, 146.]. Суреттегі сюжетпен ассоциацияланып, ағылшын тіліндегі сөздер ерікті, тіпті еріксіз түрде де баланың есінде қалады. Мұндай ағылшын тілі іс-әрекеті кезінде әр балаға көңіл бөліп, бір уақытта тыңдауды әрі сурет салуды білетіндігіне көз жеткізген абзал. Төрт-бес жастағы балада тыңдалған ақпаратты өңдеу, яғни сол сәтте сурет салу біліктілігі болмайды. Бірақ ертегілерді үнемі тыңдап, оларды лезде өңдеуге бейімделген бала бір уақытта естіп, оны тыңдап-түсініп әрі естіген ақпаратын түрлендіруді үйренеді.

Видеофильмдердің басты мақсаты- мектеп жасына дейінгі балалардың коммуникативті оқыту әдісі арқылы ағылшын тілін үйрету болып табылады. [3, 56.]. Сөздік қор (лексика) мен грамматикалық материал ойын түрінде енгізіледі. Тек сөздер ғана емес, сонымен қатар бұл сөздің қай жерде қолданылатынын, қандай әрекет орындауға болатыны айқын көрсетіледі, бұл баланың сөзді тез жаттап, баланың ағылшын тілінде сөйлеу біліктілігін арттырады[1, 216.].

Фонетикалық материал (дыбыстар, екпін, ритм, интонация) еліктеу, яғни имитация арқылы жаттықтырылады. Ағылшын тілі өз ана тілі болып табылатын адамның ұйымдастырылған іс-әрекетке қатысқаны фонетикалық материалдың жақсы меңгерілуіне септігін тигізеді. Бірақ бөбекжайда мұндай мүмкіндіктің болмауын ағылшын тілінде мультфильмдер көрсетумен алмастырылады. Балалар мультфильм көруді өте ұнатады және сол мультфильмді бірнеше рет көруден жалықпайды. Балада «бұл сөздерді не үшін жаттаймын» деген сұрақ туындамайды[4, 17 б.]. Оған мультфильм көру өте қызықты болғандықтан, ол кейіпкерлердің фразаларын қызығушылықпен қайталайды. Бұл балаға жаңа сөздерді үйренуге ғана көмектеспейді, сонымен қатар ағылшын тіліне тән дыбыстарды игеруге көмектеседі. Балаға мультфильм ұнаған жағдайда бірнеше рет қайталап көру бірте-бірте оның жатталуына септігін тигізеді. Ағылшын тілін үйретуге қажетті роликтер ретінде 2-3 жастағы балаларға арналған арнайы анимацияланған өлеңдер мен мультфильмдер таңдаған жөн(мысалы Мэйзи тышқаны-Maisy Mouse туралы роликтер), өйткені бұл мультфильмдердің тақырыптары балаға түсінікті, яғни санау, жануарлар аттары және тағы да басқа.

Тіл үйретуде дәстүрден тыс әдістердің бірі – театралды-ойындық қызмет. Бұл баланы ешбір қысымсыз диалогтық сөйлеуін дамытуға, мимика, жест, қозғалыс арқылы ипровизациялауына, коммуникативтік мәселелерді шешуге көмектеседі. Мұндай әдіс «Гауһар» бөбекжайында ағылшын тілі вариативтік бөлімінде кеңінен қолданылады. Баланың мультимедиялық құралдар арқылы көрген ертегілерін сахналау оқу қызметі мен вариативтік бөлімнің байланысын ұштастырады.

Театр қызметі –сөйлеудің ең нақты моделі. Театрды диалогтық сөйлесуге үйретудің формасы ретінде де қарастыруға болады. Сонымен қатар, бұл ойын, ал

ойын – баланың тұлғалық даму механизмінің басты құралы. Ертегі қойылымын балалар ойын ретінде қабылдап, бір–біріне әлдебір кейіпкерді қалай дұрыс ойнау керектігін көрсетіп, бір–бірінің сөздерін жаттап та алады. Театрдың мағызды аспектәсенәі бірі – балаларды түрлі эмоцияға бөлеуінде. Осындай тәсілмен берілген ақпарат жылдамырақ қабылданып, шет тілдерін үйренуге деген құлшынысын ұлғайтады. Оған қоса, бала оқу қызметінде көрген ертегілерін театр арқылы өзі ойнап шығады. Образды сомдау шығармашылық шеберлікті қажет етеді. Шынайы орта жасалынады. Мысалы, тәрбиеленуші әнші рөлін сомдаса топқа микрофон әкелу т.б. Артықшылығы тәрбиеленушілердің қызығушылықтары мен ынтасын арттырады, ұялшақ, тұйық балалардың өзіне деген сенімділігін қалыптастырады. Себебі балалар мұндай әрекет кезінде өздерінің емес басқаның рөліне енетіндіктен жауапкершілікті сезінбейді және еркін болады.

Тіл білу –әлемдік үрдіс, яғни ол мәдениетаралық тіл табысудың бірден бір көзі. Біздің бүгінгі мектепке дейінгі жастағы балалар – ертеңгі күнгі еліміздің басқарушылары, иелері. Бала бойында азаматшылдық пен патриоттық сезімдерді қалыптастыру ана тілге деген сүйіспеншілік пен өзге тілдерге деген құрметтен басталады. Жақсы жағдай жасалған ортада бала жасы неғұрлым кіші болса, соғұрлым шет тілдерді жақсы игеру мүмкіндігі көбірек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Земченкова Т.В. Английский для дошкольников.-М.:ВАКО, 2008г.
2. Конышева А.В., Английский для малышей. – СП. КАРО, 2010г.
3. Шишкова И.А., Вербовская М.Е., Английский для самых маленьких: Учебник. – М.: ЗАО «РОСМЭН-ПРЕСС», 2008г.
4. Губанова Н.Ф., Театрализованная деятельность дошкольников: 2–5 лет. Методические рекомендации, конспекты занятий, сценарии игр и спектаклей. - М.:ВАКО, 2011

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫ СЫНЫБЫНЫҢ КӨРКЕМ-
ЭСТЕТИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ ДАМУ ЖОЛДАРЫ
ӘЛМЕНОВА М.Б., ДУЙСЕКЕЕВА Д.Н.

КМҚК «Гауһар» бөбекжайы тәрбиешілері:
gauhar_134@mail.ru

«Біз бүкіл елімізде әлемділік деңгейінде сапалы білім беру қызметін жолға қоюға тиіспіз» деген Н. Ә. Назарбаев жолдауында. Ол-тәрбиелеу мен оқыту нәтижесінде пайда болар жаңа интегралды сапа. Бұл балаға өз кезегінде алған білім, іскерлігі мен дағдыларын, өмірлік тәжірибесін іс-жүзінде қолдана алуға мүмкіндік береді.

Алайда, заман ағымымен қоғамдағы сапалық өзгерістер осы жылдар төңірегінде білім жүйесіне бірқатар жаңа талаптар енгізіп, жаңа жүйемен толықтыруда.

Тәжірибе-эксперименталды жұмысының бағдарламасы мен үшін өзекті болады, себебі бағдарлама тұжырымдамасын әзірлеу мен мазмұнын іріктеу

(2008-2013). Мектепалды даярлық сынып оқушыларының алдына қояр – тәбие мен білім беру мәселесіне ерекше көңіл аударылады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда мектепалды даярлық сынып балаларының жас ерекшелігіне орай қолданылатын оқу-тәрбие әдістерінің түрлері өте көп. Осы әдістемелік тісәлдерді пайдалану арқылы қабілеті әр түрлі балалардың ортасынан қабілеті жоғарғы бала да болады, онымен жұмыс жасап, оқушылардың шығармашылық деңгейін бақылап отыру-әрбір тәрбиешінің негізгі міндеті.

Шығармашылық дегеніміз – адамның өмір шындығына, өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі керек. Уақыт талабына сай оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту үшін, оқытудың жаңа ақпараттық технологиясын пайдаланған жөн деп ойлаймыз.

Тәрбиеші үнемі балаға шығармашылық қабілетін дамыту жолдарын нұсқап отырса, онда балалардың өздері де ізденіске түсер еді.

Баланы жастайынан шығармашылық өнеріне қалай баулу керек. Ол үшін:

- тәрбиеші ең алдымен, сыныпта шығармашылық көңіл-күй тудыру үшін баланың назарын бір нәрсеге бағытауы керек. (Мысалы: сынып бұрышына...)әрбір шығармашылық тапсырманы ұсынудың мазмұны жас ерекшілігіне, (5-6 жас) қызығушылығына үйлесу керек.
- баланың шығармашылықпен айналысуына мектепте, сабақ үстінде, үйде қолайлы жағдай туғызу қажет.

Жан-жақты білімді, жоғарғы мәдениетті, эстетикалық талғамы зор, шығармашылықпен ой толғай білетін, оқу арқылы өзінің ой-өрісін, шығармашылық қабілетін дамыта алатын жекетұлға қалыптастыруымыз керек.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсу үшін шығармашылықтарын, қабілеттерін сабақта және сабақтан тыс уақытта дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдер қолдануға болады.

Тақырыпты мазмұнына қарай жинақтау. Мысалы: Л. Толстойдың «Қарғаның тапқырлығы» атты әңгімесін алайық: Мәтінді оқып таныстырып, балаларды белсенді түрде әңгімеге тартып, олардың зейінін, қиялын, ойын талдаудың соңына дейін ұстау, талқылайтын сұрақтан ауытқып кетпеу және шығармашылық бағыт-бағдар беріп отыру керек. Ол үшін:

баланың сезімін, көңіл-күйін бақылау;

өз сезімдерін білдіріп айта білуге үйрету (орыс тілі, бейнелеу өнері)

Қиялдау арқылы сурет салу. «Шәйнек пен кесе» суретін салады.

диолог немесе мәтін құрап,, салған суреттері бойынша өздері баяндайды.

Балалар өз ойын жеткізу барысында сөз тауып, өмірде әр заттың өз орны, қажеттілігін барлығына талдау жасап, көздерін жеткізе білді.

Мәтін, әңгіме, ертегіні өз бетінше аяқтау.

«Адам және егінші» ертегісі бойынша, ертегіні талдауда тәрбиеші тек ауызша ғана әңгімелеп қоймай, оның мазмұнына сай салынған суреттерді тамашалап, басқа ат қойып «Шыдамдылық жемісі», театр сабағында сахналық көріністі пайдаланса, балалар есте сақтау процесін жүзеге асырады. Сонда ғана ертегінің

тәрбиелік мәні ашылып, балалар ол жөнінде қорытынды жасап, ертегі кейіпкерлерін салыстырып, өмірмен байланыстыра алады. Бұдан байқағанымыз тәрбиеші үшін ең негізгі көрсеткіш балалардың көркем шығарманы қабылдауы яғни ертегіні тыңдай отырып, оның кейіпкерлерінің жақсылықтың жамандықты жеңуі, бастығын ісін аяғына дейін аяқтауға, шыдамдылықпен жемісін жеуге, еңбекке, білімділікке жетуі және т. б.

4. Ойын әдістері: сюжетті-ролді ойындар, драмалық және дидактикалық. Көркем шығарманың мазмұны сай ойналатын (Мақта қыз бен мысық, түлкі мен торғай және бауырсақ т.б.) Сюжетті ролді ойындарында балалардың кейіпкерді өз шығармашылығында бейнелеуі, оның ойын әрекеті барында қайталауында баса назар аударсақ.

Сахналау ойындарын қолданғанда көркем шығармаларды рөлдерге бөліп ойнатып, ондағы балалар әрекетін оқиға желісі орындауына көңіл бөлінеді.

Ертегіні тыңдай, көре отырып бала уайымдап қана қоймай, сонымен қатар кейіпкердің әрекетіне іштей қолдау көрсетеді. Нәтижесінде жас тұлғаның бойында адамға, заттарға құбылыстарға деген жаңа эмоционалды көзқарас туындайды.

Ересектер-балаға өз ойын артпай, оған естігенін сезінуге, ойлануға өз бетімен ойын дамытуға үлгі беру керек.

Оқушылар кез-келген мәтінді оқып әңгімелей отырып, тілдік-көркемдік әрекеттері дамиды. Балалар бейнелі суреттерді, ойыншықтарды пайдаланып, оқыған ертегі, әңгімелерге ұқсас өздерінің қиялымен әңгіме құрастырады. Кей жағдайда өмірде көргендін теледидардан тамашалаған мультипликациялық фильмдерді, киноларды әңгімелейді.

Мұндай жұмыс түрлерін жүргізуден байқағанымыз балалардың көрген-білгендерін байланыстыра отырып әңгімелеу, оқылған шығарма мазмұнын естеріне түсірту арқылы айтып беру, өз шығармашылығымен әңгіме, ертегі құрастыру мүмкіндіктері одан ары арта түседі.

Қорытындылауға келсек: көркем шығармашылыққа балалардың қызығушылығын, белсенділігін арттыру мақсатында көптеген әдіс-тәсілдерді танысқан тақырып бойынша қолданып, жасаған жұмыстың нәтижесін көруге қол жеткіздік; оны өмір тәжірибесімен байланыстырып, шындықты жалғастыруды үйрендік; оны өмір тәжірибесімен байланыстырып, шындықты жалғастыруды үйрендік. Мәтінді талдауда балалар күнделікті өмірден көргендерімен байланыстыруға да жағдай қарастырылған. Балалардың сабаққа қызығушылығын, әдіс –тәсілдерді орындау барысында берілген тапсырманың нәтижесін салыстыруға, өзін-өзі бақылау, іс-әрекеттің және жолдастарының іс-әрекеттерін бақылап, оған өздері баға беріп, қошемет көрсете білуге мүмкіндік туды.

Тәрбиешінің ең үлкен міндеті бала белгілі бір көркемдік шешім тауып өз туындысын ұтымды аяқтап шыққанға дейін оны назардан тыс қалдырмай шығармашылық бағыт-бағдар беріп отыру.

Сонымен қатар, тәрбиеші оқығанды, көргенді әңгімелеу, түсіндіріп айтуға, сұрақтарды дайындауда балаға өзінің сезімін, алған әсерін, уайымдауын, кейіпкерлерге деген көзқарасын ұғынуға, адал қасиеттерін бекітуге жағдай

туғызуды қажет. Әңгімелесу тек шығармашылық қабілет емес, сонымен қатар, білімді нақтылау және тілді дамытудың құнды әдісі болып табылады. Көркем-эстетикалық шығармашылыққа балудың басты мақсаты оны өмір тәжірибесімен байланыстыру шындықпен жалғыстыру болғандықтан үнемі әдеби мәтінді талдауда балалар күнделікті өмірден көргендерімен байланыстыруға жағдай жасалып отырылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ бала – бақшаларындағы тәрбиелеу, оқыту мазмұнын жаңарту тұжырымдамасы – Алматы, 1991.
2. Тұрғынбаев Б.А. Кіші жастағы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту. Алматы, 1977.
3. Меңжанова А.К. Мектеп жасына дейінгі балаларды көркем әдебиет арқылы тәрбиелеу. Алматы, Мектеп, 1987.

ОТБАСЫНДАҒЫ ТӘРБИЕДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

ӘЛДЕБЕК А. Қ., ОХАНОВА Л.

КМҚК «Гауһар» бөбекжайы

gauhar_134@mail.ru

Отбасы – адам ғұмырының тірегі ғана емес, қоғамның да басты негізі. Яғни, отбасы – қоғамның маңызды буыны және өзінше бір кішігірім ұжым. Көп ұлтты мемлекетіміздің негізі осы шағын ұжымдардан қаланады. Осы жағынан кез келген отбасы өзін қоғамның бір бөлігі деп түсінеді.

К.Маркс «Отбасы-кішігірім мемлекет. Оны басқару үшін өзара келісім, саясат керек», деп текке айтпаған. Бүгінгі таңда ғасырлар қойнауында қалыптасқан ұлттық тәрбиені, озық өнегелі дәстүрлерді, адамгершілік асыл қасиеттерді жастар бойына қалыптастыруда, оны ұтымды пайдалану аса маңызды міндеттердің біріне айналып отырғаны даусыз [1].

Сондай-ақ, ұлттық мәдениеттің, әдебиеттің, тілдің, халықтық педагогиканың тағдыры мен болашағы да мектептегі жас ұрпақ тәрбиесіне байланысты. “Отбасы адамның өте маңызды, өте жауапты ісі. Отбасы өмірді кемеліне келтіреді, отбасы бақыт әкеледі, бірақ әрбір отбасы, ең алдымен мемлекеттік маңызы бар зор іс болып табылады”, - деп анықтама берген А.С. Макаренко болатын.

Әрбір отбасының қалыптасқан әдет-ғұрпы, ата дәстүрі болады. Сонымен бірге жалпы қазақ отбасына ортақ дәстүрлер де бар. Оларды атап өтсек мыналар: жасы кішілер үлкендердің атын атамай, ата-әже, әпке, аға, әке деп сыйлап қарым-қатынас жасауы, сондай-ақ жасы кішілер үлкендердің, әсіресе қариялардың алдын кесіп өтпеуі, отбасы мүшелерінің бірін-бірі ренжітпеуі, әрқайсысының шама шарқынша іс атқаруы.

«Ұлдың ұяты-әкеге, қыздың ұяты-шешеге» деп қараған халқымызда ұл баланы тәрбиелеуді аталар мен әкелер өз қолына алса, ал қыз баланы тәрбиелеу әжелер мен аналардың міндеті болып саналған [2].

Тәлім-тәрбие тұжырымдамасында тәрбиедегі басты бағыт: “Әрбір адам ең алдымен өз халқының перзенті, өз Отанының азаматы болу керек екенін, ұлттық болашағы тек өзіне байланысты болатынын есте ұстауға тиіс. Оның осындай

тұжырымға тоқталуына ұлттық әдет-ғұрыптар мен дәстүрлер көмектеседі, солар арқылы ол жалпы азаматтық мәдениетке аяқ басып, өз халқының мәдени игілігін басқа халықтарға жақын да түсінікті ете алады. Сондықтан әрбір ұрпақ өз кезімен өткеннің тағдыры мен талаптарын, объективті факторлар ретінде ұсынып, сол арқылы ұрпақты өмірге даярлап, оларды жинақталған бай тәжірибе негізінде тәрбиелей отырып, өзінің ата-аналарының рухани мұрасын игере түсуі керек” екені айтылған.

Халқымыздың сан ғасырдан бергі даналығына құлақ ассақ, «Адамның бақыты - балада» деген екен. Кез келген адам өзі өмір бойы қуып жете алмайтын бақыт деген құдыретті сөздің өлшемі өмірінің жалғасы ұрпағымен келетініне мән бермеуі де мүмкін. Біреу бақытын байлықтан тапқысы келсе, екінші біреуі даңқ пен атақтан, мансап пен қызметтен іздестіреді. Мұның бәрі түсінген адамға қолдың кірі сияқты нәрсе. Адамға нағыз бақытты - тәрбиелі ұрпағы ғана сыйлай алады. «Адам ұрпағымен мың жасайды» деген сөз тегін айтылмаса керек. Олай болса адам өмірінің мәні — өз ұрпағы, болашағы. Шыр етіп сәби дүниеге келген сәттен бастап ата-ана алдында нәзік те қиын да , қыр-сыры мол үлкен қоғамдық міндет тұрады.

Ол - бала тәрбиесі. Бала үшін үй ішінен, ата-анадан артық тәрбиеші жоқ. Адамгершілік, бауырмалдық, татулық, қайырымдылық, әдептілік, инабаттылық, кішіпейілділік, мейірімділік сияқты қасиеттер-жанұяда тәрбие балаға сөзбен, теориямен дамымайды, үлкендердің үлгісімен сіңеді. «Әкеге қарап ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер» дейді халық даналығы.

Бала тәрбиесіндегі басты тұлға— ата-ана. Сондықтан әке де, шеше де балаларының жан дүниесіне үніліп, мінез-құлқындағы ерекшеліктерді жете білгені жөн. Балалар мен әңгімелескенде олардың пікірімен де санасып отырған орынды. Өз баласымен ашық сөйлесе алмай, сырласа білмейтін ата-аналар «Екеуміз де жұмыстамыз, кешкісін үй шаруасынан қол тимейді, баламен сөйлесуге уақыт жоқ» дегенді айтады. Бұл дұрыс емес. Баламен сөйлесуге тіпті арнайы уақыт бөлудің қажеті жоқ. Себебі үй шаруасында істеп жүріпте әңгімелесіп, сырласуға болады. Бірақ бұл дегеніміз баланың көзінше жанұядағы жанжал, үлкендердің аузына келген сөздерді айту емес, себебі баланың көзінше басқа біреуді сөгуі, біреудің сыртынан өсек айтуы балаға теріс әсер етеді. Бала алдында әке-шеше үй ішінің үлкендердің әдептілік танытқаны жөн.

Баланың бойына барлық жақсы қасиеттерді дарыту, тіпті жанында жүрген достарына дейін мән беру, табиғат сыйлаған дарыны болса дамыту, дұрыс білім алуына жағдай жасау - ата-ананың басты парызы. Ендеше бала тәрбиесінде ұсақ-түйек дейтін ешнәрсе жоқ және сол нәрседен де қателесуге қақымыз жоқ. Бала - әр жанұяның бақыты. Олай болса, өз бақытымызды бағалай білейік. Шәкәрім атамның « Адамның жақсы өмір сүруіне үш сапа негіз бола алады, олар барлығынан үстем болатын адал еңбек, мінсіз ақыл, таза жүрек. Бұл сапалар адамды дүниеге келген күнінен бастап тәрбиелейді» дегеніндей, құнды қасиеттерге не рухани адамды қалыптастыру - шынында да оның туған кезінен басталса керек. Ал адамның адам болып қалыптасуында ата-анамен қатар тәрбиеші мен мұғалімнің де рөлі бар.

Қарапайым мысалға жүгінсек, мектепке келген кезінде сондай сүйкімді, тілалғыш, жүрегі таза, сезімі пәк жас бүлдіршін орта немесе жоғары буынға келгенде неге өзгеріп сала береді? Сондықтан мына бала қандай еді, қалай өзгеріп кетті? Мынадай жаман әдеттерді қайдан үйреніп ала қойды? Неге озбырлық жасуға бейім болып алды? -деген сияқты сауалдар алдыңнан кесе-көлденеңдейді. Әрине, оның себептерін жан-жақтан іздеуге болады. Ата-анасын жүрген ортасын қосқанда оның тәрбиесіне мұғалімнен басқа бірнеше адамның қатысы бар. Балаға жүрек жылуы қашан да қажет және ол ешқашан артық болмайды. Ата-анасынан көрмеген сүйіспеншілікті мұғалімнен көрген бала менің ата-анам да осындай болса, деп армандауы мүмкін. Мұғалімін тек жақсы қырынан таныған оқушы үшін оның айтқаны анық, дегені дәл болып көрінеді. Баласын қалай жақсы көретінін дұрыс білдіру кез келген ата-ананың қолынан келе бермейді.

«Көрінген таудың алыстығы жоқ» дейді, ертең-ақ ұл өсіп ер жетеді, қыз өсіп бой жетеді. Осындай қиында шешімі жоқ мәселеге душар болғанша баланы ұлттық нақышта тәрбиелеген жөн [3].

Қазақ халқының отбасы тәрбиесіне қатысты педагогикалық идеялары мен тәрбиелік тәжірибелері өте бай. Отбасы – халықтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарының сақтаушысы. «Ат тұяғын тай басар» деп аға ұрпақ келер ұрпақтың ата салтын бұзбауын талап еткен.

Тәрбиенің біртұтас өзіндік жүйесінің қалыптасуына ықпал етуші басты себеп қазақ халқының балажандылығы, балаға деген ерекше махаббаты, ілтипаты болса керек. Халықтың осындай асыл қасиетіне кезінде тамсанып, таңданған этнограф, фольклорист, зерттеушілер жеткілікті екені белгілі. Мәселен, Шиле: «Қазақтың өз әйеліне немесе балаларына қол жұмсағанын біреулер көрді ме екен?! Олар, әсіресе, балаларға мейірімді» -десе, А.Диваев: «Қазақтардың арасындағы тіпті аз уақыт болғандардың өзі олардың балажан екенін байқатады», -деп атап көрсетеді. Зерттеуші ғалымдардың сөздерінде үлкен шындық жатыр.

Қазақ баласының тәрбиесі ата-аналардың күнделікті іс-әрекеттері мен көшпелі тұрмыс қалпына байланысты болды. «Атадан бала тусайшы, ата жолын қусайшы» деп аға ұрпақ келер ұрпақты ізгілікке тәрбиеледі.

Отбасындағы тәрбие мына бағыттарда (Ш.Ахметов) жүрді:

Тәрбие басы- әдептілікке үйрету;

Мейірімді бала тәрбиелеу;

Тіл алғыш, елгезек бала тәрбиелеу;

Адалдық пен шыншылдыққа баулу;

Білгір болу, ұстаз бен ғалымның, көпті көрген данышпан қарияның сөзін тыңдату, «Ақпа құлақ болма, құйма құлақ бол» дегенді бойларына сіңіре беру;

• Үлкенді, ата-ананы сыйлауға үйрету-басты міндет;

• «Кісі айыбын бетіне баспа» дейді. Бұл кемшілікті айтпа деген сөз емес, ғаріп кісілердің табиғи табиғи кемдігін көрсетпе деген сөз;

Ел қорғаны батыр болу, халық алдында қызмет ету, өнеріңді соған жұмса дегенді үйретеді.

Отбасы тәрбиесінің ұлттық ерекшеліктері; туыстық қарым-қатынас, жеті ата туралы түсінік, перзенттік парыз бен қарыз, ұлттық намыс, сана-сезім,

отансүйгіштік, еңбексүйгіштік қасиеттер ұлттық тәрбиенің негізгі бағыттарына жатады. Тұрмыс – салтқа байланысты туған әдет-ғұрыптар мен салт-дәстүрлердің, бәрінде халықтың арман-тілегі, ой-пікірі, келешек ұрпаққа айтар өсиеті көрініс беріп отырады. Қазақта мынадай құнды өсиеттер бар. Мысалы: Жеті қазына, Жеті ата, Жеті жұт, Жеті күн, Жеті ғалым, Жеті әулие, Жеті жоқ, Жеті жетім, Бес қару, Бес өсиет, Бес намаз Бес жаратылыс, Бес қатер, Үш ғайып, Үш қадірлі, Үш қуат, Үш даусыз, Үш арсыз, Үш тәтті және т.б.

Қазақ халқының ұлттық тәрбиесі – әлемде теңдесі жоқ тәрбие. Жалпы «ұлттық» деген сөздің астарында елге-жерге, тілімізге, дінімізге деген құрмет жатыр. Ал осы ұлттық тәрбиені бала бойына сіңіруде бастауыш сыныпта атқарылатын жұмыстың орны ерекше. Яғни тәрбие алуды сәби ана құрсағынан бастаса, оны білім теңізінің мектеп атты кемесінде ұлттық құндылықтарымызбен жетілдіру өте маңызды.

Ұлттық тәрбиенің мақсаты – ұлттық сана-сезімі қалыптасқан, ұлттық мүдденің өркендеуіне үлес қоса алатын ұлттық құндылықтар мен жалпы адамзаттық құндылықтарды өзара ұштастыра алатын ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеу.

Ұлттық тәрбиенің міндеті – мәдени-әлеуметтік өзгермелі жағдайдағы ұлттық тәрбиенің діңгегі - ана тілі болып қалатынын негіздеу, қазақ тілі мен тарихын, мәдениеті, салт-дәстүрі мен дінін құрметтеуде жастардың ұлттық интеллектуалдық мінез-құлқын қалыптастыру, бүгінгі қазақ елінің индустриалық-инновациялық жүйесінің дамуын қамтамасыз ететін парасатты, ұлттық сипаттағы белсенді іс-әрекетке тәрбиелеу, білім және мәдени-рухани тұрғыда басқа өркениеттермен бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету, қоғам мен адам, адам мен табиғат қарым-қатынасының өркениеттілік сана-сезімін ұлттық рухта қалыптастыру.

Ұлттық тәрбиенің көздері: Фольклор, халық ауыз әдебиеті, ұлттық әдебиет, әдет-ғұрып, салт-дәстүр, ұлағатты қағидалар, шешендік сөздер, мақал-мәтелдер, ұлы ойшылдардың еңбегінде жатыр. Мыс: «Үйде оңбаған, Түзде де оңбайды.», «Отанды сүю - от басынан басталады», «Екі кісі сығылысса, бір кісілік орын бар», «Кішіпейілділік-кісінің көрк» және т.б.

Ұлттық тәлім-тәрбиенің негізгі қағидалары:

- Ақылды, намысқор және көпшіл болу. Өнегелі және арманшыл болып өсу. Айтқан сөзді тыңдау. Адамгершіл, шыншыл және байсалды болу;
- Өскен ортаның ықпалдарына мән беру. Табиғат заңдылықтарын, жануарлар дүниесін, өсімдік жамылғысымен танысу;
- Ақылды, білімді болып өсу. Ақыл-ойды дамыту әрекеттері. Дамыта отырып тәрбиелеу үрдістері;
- Қонақжайлылық. Сыпайылық. Мейірбандылық. Әдет-ғұрыптарды қастерлеу. Үлкен адамдарды сыйлау. Бата-тілектерді дәріптеу;
- Парасатты, қанағатшыл, елжанды және отансүйгіш болып өсу. Қайратты, әділетшіл һәм адалдық қасиеттері бойына сіңірген тұлға болу;
- Тыйым сөздер мен ырым-сырымдарды сақтау және қастерлеу;
- Тәлім-тәрбиенің біртұтас этнокомплексті түрде жүргізілуі;

- Денсаулықты шыңдау және тазалықты (гигиенаны) сақтау. Салауатты өмір салтын қалыптастыру;
- Үлкенді өнеге тұту. Кішіге ізет көрсету. Ұлттық қазыналарды қастерлеу. Өсиеттер мен аманаттарға назар аудару.

Қазақ ұрпағына барлық тәрбиені осы отбасында берген. Халқымыз салт-дәстүрі, әдет-ғұрыптары, ырым-тыйым сөздері арқылы баласын тәрбиелеген.

Баланың тәрбиелі болып өсуіне берекелі отбасының әсері мол. Отбасының әрбір мүшесі, өзара сөйлесіп, не болмаса ата-ананың, баланың міндетін атқару ғана емес, береке-бірлік, сүйіспеншілікпен араласса, босағасы берік, шаңырағы биік отбасына айналары сөзсіз [4].

Қазақ ұрпағына барлық тәрбиені осы отбасында берген. Халқымыз салт-дәстүрі, әдет-ғұрыптары, ырым-тыйым сөздері арқылы баласын тәрбиелеген.

Баланың дүниеге келіп, ер жетіп өсуі, қалыптасуында отбасы үлкен рөл атқарады. Отбасындағы ата мен ана баланың қамқоршысы, әрі оған үлгі-өнеге көрсетуші. Бала солардан көргенін істеп, солардан үлгі алып өседі. Халқымыз «әкеге қарап, ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер» деп бекер айтпаған. Адам өзінде жоқ нәрсені даладан іздейді. Егер сол отбасынан үйренетіндей ештеңе таба алмаса баланың көше тәрбиесіне бой алдырып кетуі оңай-ақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Р. Қоянбаев. Тәрбие теориясы. - Алматы, 1991
2. Қазақ бала – бақшаларындағы тәрбиелеу, оқыту мазмұнын жаңарту тұжырымдамасы – Алматы, 1991.
3. Қазақстан Республикасы үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасы.

ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕНІ ҰРПАҚ БОЙЫНА СІЦІРУ

АНАРБЕКОВА Н.Т., ТЕНДИКОВА Э.Т.

КМҚК «Гауһар» бөбекжайы, Қарағанды қаласы

gauhar_134@mail.ru

Қазақстанымыздың тұңғыш президенті Н.Ә.Назарбаев ұсынған «Қазақстан-2030» стратегиясында негізгі бағыттардың бірі ретінде халықтың ұлттық моделі мен салт-дәстүрлерін есепке ала отырып, білімі мен білігі жағынан өркениетті елдердегі замандастарымен қатар тұра алатын, бойында ұлттық, отаншылдық рухы мықты қазақстандықтардың жаңа ұрпағын тәрбиелеу қажеттігі баса айтылған.

Мектеп жасына дейінгі балалардың мемлекеттік міндетті білім беру стандартының жобасында: «Мектепке дейінгі білім беру – Қазақстан Республикасының жалпы білім беру жүйесінің құрылымдық бөлімі ретінде маңызды роль атқарады, себебі оның шегінде баланың табиғилық сапалары мен ерекшеліктері анықталып, олардың даму жағдайлары қамтамасыз етіледі...» деп көрсетілген.

Тәуелсіздік алған еліміздің келешек ұрпағын отаншылдық рухта тәрбиелеуі бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Бала тәрбиесіндегі адамгершілік ұстаным педагогтің бала пікірімен санасып, оның сезімі мен көңіл күйін ескеріп, өзіне тең құқылы серіктес ретінде қабылдай отырып, бойына жоғары адами құндылықтар – отаншылдық, туған жерге деген махаббат сезімін дарыту болып табылады.

Патриоттық дегеніміз- адамдардың өз елін, өз халқына, өз Отанына деген сүйіспеншілік сезім. Баланың алғашқы патриоттық рухта тәрбиеленуі, оның ата-анасына, өз еліне, өз халқына, өз Отанына деген сүйіспеншілік айналасындағы жақын туыстарына, аға-апаларына, бауырларына деген сүйіспеншілік сезімінен басталады. Баланы отбасында өзі еңбек етуді сүйетіндей етіп және еңбекте даңқы шыққан халық қадір тұтып, сыйлайтын адамдарды құрметтеуге, еңбек адамдарды сыйлауға, қарттарды қадірлеуге үйрету керек. Балада мұндай сүйіспеншілік сезімінің қалыптасуы оның патриоттық сезімі оянуының бастамасы болып есептеледі. Сол секілді баланы өз елінің бай табиғатын, туған өлкесін өмір сүрген жерін сүйуге үйрету де патриоттық сезімін оятады.

Отанға сүйіспеншілік, бар күші жігері мен білімін отан игілігі үшін жұмсау. Ана тіліне, өз елінің әдет – ғұрпына, салт – дәстүріне деген сүйіспеншілік адамдарда ерте заманнан бастап – ақ қалыптаса бастаған. Ол көздің қарашағындай сақтап келген жерін қорғау, елінің салт – дәстүрімен әдет – ғұрпын сыйлау, ана тіліне сый құрмет көрсету, туған жерінің өркендеуіне үлес қосу.

Балабақшаның жаңа оқу бағдарламаларында патриотизмнің негізгі мақсаттарына аса зор мән беріледі. Онда мектеп жасына дейінгі балалардың бойында қалыптасуға тиісті мына ізгіліктерге көңіл аударылады:

– ана тіліне сүйіспеншілік, яғни туған тілін білу, өз ана тілінде оқу мен сөйлеу, жаза білу;

– туған жерге сүйіспеншілік, яғни туған өлке табиғатын сүйу, туған жердің орман – көлі, тау-тасы, аң- құстарына қамқорлық көрсету, оны аялау мен қорғау, күтіп- баптау;

– туған елге сүйіспеншілік, яғни өз ұлтын сүйу, Отанын сүйу, ұлтының әдет – ғұрпын, салт дәстүрін қастерлеу, ұлт мәдениетінің өркендеуіне, ел экономикасының гүлдеуіне үлес қосу-азаматтық сапа аясы;

– өз отбасына сүйіспеншілік, яғни ата- анасын, туыс бауырларын сыйлап құрметтеу, қамқорлық жасау, сыйластық қатынас орната білу- кісілік қасиет қалыптастыру;

– Қазақстанды мекен ететін халықтарға деген сезімін қалыптастыру, басқа ұлт өкілдеріне түсінікпен қарау, сыйластық қатынас орната білу, өзге ұлттардың салт дәстүрін сыйлау, халықтар мәдениетінен, әлемдік үлгі алу- қатынас – мәдениетінің аясы.

Әр дәуірдің тарихи кезеңдерінде Отансүйгіштікке тәрбиелеудің өзіндік мүдделері болады. Ол ең алдымен „ұлтжандық”, “Отансүйгіштік”, ”патриотизм” ұғымдары сол заманның ақиқаты наным – сенімнен туындайды.

Балабақша балаларын патриотизмге тәрбиелеу бағыттары мемлекет ұстанып отырған басты идеяны, одан шығатын мақсатты, оның мазмұны, әдістері, құралдарын біртұтас жүйеге келтіруге негіз бола алады.

Патриотизмге тәрбиелеудің негізгі бағыттары мыналар:

- балаларда патриоттық сананы қалыптастыру;
- балалардың патриоттық сезімдеріне түрткі беріп отыру;
- өсіп келе жатқан жас буындардың патриоттық іс-әрекетін ұйымдастыру және оны өмір салтына ендіру арқылы әдет-дағдыға айналдыру;
- әр баланың өз іс-әрекетін талдауы (қадағалау, бақылау, байқау) арқылы өзін-өзі тәрбиеленуі.

Мектеп жасына дейінгі балаларды патриотизмге тәрбиелеуге арналған кейбір іс – шаралар тәрбие сағаттары, кештер, ертеңгіліктер, кездесулер т.б. жалпы педагогикалық талаптарға толық сай келе бермейді. Себебі оларда көбінесе мақсат – міндеттер дұрыс нақтыланбаған, сол себепті нәтежелерінің тиімділігі байқалмайды. Осы кемшіліктерді жоюға мынадай талаптар қойылады:

1. Патриотизмге тәрбиелеудегі арналған іс шаралардың мақсаты жоғарыда аталған бағыттар көлемінде анықталу керек. Мақсаттың тақырыппен тығыз байланыста болуы тиіс;

2. Қойылған міндеттерді шешудің тәсілдері, әдістері т.б нақтылануы қажет;

3. Олардан келіп шығатын нәтежені алдын –ала болжау қажет.

Тәрбиелік іс шараларының мақсаты: патриоттық сана қалыптастыру болса ар, намыс, ождан, қарыз, парыз секілді т.б ұғымдар мен түсініктерді нақтылау, олар туралы білімдерін жетілдеру және олардың ауқымын кеңейтіп, тереңдету және Отан, мемлекет, ел, ұлт, халық, атамекен секілді киелі ұғымдармен байланысын алып көрсету.

Қоғамдық тәрбиенің ықпалымен патриоттық сезімдер тұрақтанып мектеп жасына дейінгі балалардың іс – әрекеті, мінез құлқының, сөзі мен ісінен көрініс беріп, ұлты, халқы, Отаны үшін қызмет етуге дайын тұрады.

Патриоттық сана, яғни патриоттық сезімінің көрсеткіші мектеп жасына дейінгі баланың іс – әрекетімен анықталады. Қоғамдық іс шараларға қатысу, өзіне қызмет етуі, үй шаруасына көмектесу секілді іс – әрекеттердің барлығы балалардың басты міндеті екенін түсіндіру қажет. Мектеп жасына дейінгі балалардың жеке басының мүддесін ұлттық, Отан, мемлекет, халық мүддесімен ұштастырып отыруы қажет. Балалардың өзін-өзі тәрбиелеу деңгейіне жеткізу дегеніміз- оның ішкі қажеттерінен туындаған ой- сана, мінез құлық, іс әрекеттерінің сыртқы жағдайларға сәйкестенуі болып табылады. Бұл өзіне қойылған талаптарға іс- әрекетін ұйымдастыру арқылы жағымды жауап беруі. Мектеп жасына дейінгі баланың өзін-өзі тәрбиелеуін ұйымдастыруға жетекшелік етуге ұстаздар мынадай жұмыстарын ұйымдастырады:

- өзін-өзі танып білуі;
- өзін-өзі тәрбиелеу бағдарламасы не жоспарын түзу;
- өзін-өзі иландыру, өзіне бұйрық беру.

Сонымен қатар, патриоттық тәрбиенің осы кезеңінде өз туған қаласының тарихы, көркем жерлері, ескерткіштері, сонымен қатар көшелер мен алаңдар жайлы білімдерін тексеру арқылы отбасылық өткізулер мен конкурстар өткізілуі мүмкін.

Патриоттық тәрбиеде ересектердің үлгісі үлкен маңызы бар, әсіресе жақын адамдардың. Отбасыдағы үлкен адамдардың адамдардың (аталардың және апалардың, Ұлы Отан соғысының қатысушылары, олардың майдандағы және еңбек ерліктері) айқын дәлелдеріне сүйеніп балаларға осындай маңызды ұғымдарды дағдыландыру қажет, мәселен, «Отан алдындағы парыз», «Отанға деген сүйіспеншілік», «жауға деген өшпенділік», «еңбек ерлігі» және т.б.

Балаға біздің жеңісіміз, Отанға деген махаббатымыздан, біздің Отанымызды сүйетінімізді, адам бақыты үшін өзінің өмірлерін бергендерін, Отанның өзінің батырларын құрметтейтіні туралы түсінікті тұрақты түрде қалыптастыру қажет.

Әдебиеттер:

1.Виноградова А.М. Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников. М., 1991.

2.Комратова Н.Г., Грибова Л.Ф., Патриотическое воспитание детей 4-6 лет: Методическое пособие, М., 2007.

3.Буре Р.С., Островская Л.Ф. Тәрбиеші – балалар. М., 1995.

ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫ ЕҢБЕККЕ ТӘРБИЕЛЕУ

АБЕУГАЛИЕВА Г.Е., СЕРИКОВА М.М.

КМҚК «Гайһар»
gauhar_134@mail.ru

Жас ұрпақтың бойына еңбек ету дағдысын, өмірге дұрыс көзқарасын қалыптастырып, дамытуда, еңбек тәрбиесі шешуші факторлардың бірі болып табылады. Еңбек тәрбиесі баланың қоршаған дүние мен нақты заттарды танып, білуінің бірден-бір сенімді құралы. Еңбек тәрбиесі балалар өмірінің алғашқы жылдарынан – ақ, ойын әрекеті үстінде басталып, кейін еңбек әрекетінде жалғасын табады. Н.К.Крупская дамып келе жатқан бала организміне қимыл іс-әрекеттің аса қажеттілігі мен тәрбиелік маңызына ерекше назар аударады. Балабақшада балаларды еңбекке баулу ересектердің еңбегін баулуға және тапсырмаларды орындауға, өзін-өзі күте білуге, заттарды, ойыншықтарды ұқыпты ұсауға, оларды өз орнына қоя білуге үйрету - деп еңбекті ойын арқылы іске асыруды ұсынды. Е.И.Тихеева балабақшада мектеп жасына дейінгі балаларды еңбекке баулудың ерекше әдісі ойынды еңбекпен ұштастыру керек екенін айта отырып, күнделікті өмірде қолданып жүрген еңбек құралдарын пайдаланып, балалар еңбегін ұйымдастыру қажеттігін, ойын мен еңбектің

байланысын мектеп жасына дейінгі бала үшін ең маңызды деп есептеледі. ойын баланың көңілін өсіріп, бойын сергітіп қана қоймайды, сонымен бірге таным-түсінігін арттырады, ептілікті, сергектікті, тапқырлықты үйреніп, бір-бірімен тіл табысып, қарапайым еңбек дағдыларын меңгере бастайды. Мектеп жасына дейінгі балалардың психологиялық ерекшелігіне, еңбек дағдылары мен біліктіліктерін игеру деңгейлеріне, ұйымдастырылу әдістемесіне қарай еңбек түрлерін өзін-өзі қызымет ету, шаруашылық-тұрмыстық еңбек, қол еңбегі, табиғаттағы еңбек деп атап кетуге болады. Өзіне-өзі қызымет ету еңбегі негізінде заттарына, киім-кешектеріне ұқыпты қарай алуы, топтағы тазалық, ас дастарханына кезекшілік, қуыршақтарды жуындыру, ойыншықтарымен кітаптарын жинай білуі, т.б. қажет. 5-6 жастағы балалардың табиғаттағы еңбегі өсімдіктер мен жануарларды күту, аквауимды тазарту сияқты жұмыс түрлерін қамтиды. Табиғаттағы еңбек тек балалардың еңбек дағдыларын қалыптастырып қоймай, адамгершілік сезімінің дамуына, экологиялық білім негізінің қалауына көмектеседі. жануарларға күтім жасау, өсімдіктерді өсіру баланы тірі объектімен қатынас жасай тырып, байқағыштыққа, жауапкершілікке үйретеді. Аталған қасиеттер мен талаптар сақталмаса, онда тірі ағзалардың өлуіне әкеліп соқтыратынын түсінеді. Еңбекке баулу - баланың алуан түрлі ойындары - оның қызықты да қиын еңбегі. Еңбек тәрбиесі қашан да ең маңызды қоғамдық міндеттердің бірі болып табылады. Сондықтан жас жеткіншектің жан-жақты өсіп дамуы үшін бірден-бір қажетті нәрсе – еңбек екендігін айқын аңғарамыз. А.С. Макаренко «Балаларды еңбекке қай жастан тәрбиелеу керек?» деген сұраққа «мүмкіндігінше ертерек бастау керек» деп көрсетті. Ал баланы еңбекке тәрбиелеудің бастапқы ұясы – үй, сосын балабақша. Бұл ретте ата-ананың, балабақша тәрбиешілерінің орны бірінші кезекке қойылады. Бала кез келген сәтте үйдегі адамдарға, алдындағы тәрбиешісіне еліктейтін болғандықтан, олар өздерінің бала алдындағы іс-әрекет, қимылдарына ерекше мән беруі керек. Балалар сол үлкендерден көргенін жасауға талпынады. «Өзім киемін», «өзім жинаймын» сияқты дамылсыз әрекеттеріне мүмкіндік беріп, қолдап отырған дұрыс. Өйткені, дәл осының өзі еңбек нышанының алғашқы бастамасы.

Педагогтың айқын ұстанымының бірі – балаға белсенді және өзіндік тәжірибені жинақтау үшін және белгілі бір еңбек дағдыларын жетілдіруге көмектесу (баланың жас ерекшелігіне сай). Баланың еңбек тәрбиесін ұйымдастыруда басты бағыт болып ойын қала береді, ол мектеп жасына дейінгі баланың логикалық өзіндік дамуына әсер етеді. Педагогикалық іс-әрекеттерде ойын тәсілдерін қолдану барысында өзіндік қызығушылық пайда болатыны бізге мәлім. Ойын барысында бала мен тәрбиеші арасында қызығушылықтары түйіседі. Ойын арқылы оқытудың арқасында Баланың өзіндік дамуында міне, сондықтан да ойын арқылы оқыту тиімді болып табылады. Бала мен тәрбиеші арасындағы қатынас формасы қызметтестік болып табылады. Бағдарлама бала тәрбиесінде еңбекті ойлау құралы ретінде қарастырады, себебі еңбек тәрбиесі баланың ойлауына, зейініне, тапқырлығына, шығармашылық қиялына, өз жұмысын жоспарлауына септігін тигізеді. Педагог ойын арқылы балада еңбек тәрбиесінің сұрақтарын қарастыруға, қоршаған ортадағы сұлылықты көруге, адам қолымен жасалып шыққан туындыларды байқап, бағалауға және

кемшіліктерін жойып, сұлылыққа ұмтылуға үйретеді. Әлем бала өміріне біртіндеп кіреді. Бала ең алдымен оны үйде, балабақшада не қоршап тұрғанын ұғынады

Бала мен тәрбиеші арасындағы қатынас формасы қызметтестік болып табылады. Бағдарлама бала тәрбиесінде еңбекті ойлау құралы ретінде қарастырады, себебі еңбек тәрбиесі баланың ойлауына, зейініне, тапқырлығына, шығармашылық қиялына, өз жұмысын жоспарлауына септігін тигізеді. Педагог ойын арқылы балада еңбек тәрбиесінің сұрақтарын қарастыруға, қоршаған ортадағы сұлылықты көруге, адам қолымен жасалып шыққан туындыларды байқап, бағалауға және кемшіліктерін жойып, сұлылыққа ұмтылуға үйретеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мектепке дейінгі педагогика Алматы 2005
2. Бастауыш мектеп Алматы 2007
3. Р. Қоянбаев. Тәрбие теориясы. - Алматы, 1991
4. 2. Бастауыш мектеп Алматы 2008

ТЕАТРАЛИЗОВАННЫЕ ИГРЫ, КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ
ВЗАИМООТНОШЕНИЙ СО СВЕРСТНИКАМИ И РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ
РЕЧИ У ДОШКОЛЬНИКОВ
ЧЕРНЫШЕВА Л.Н., РАССКАЗОВА С.Р.
КГКП «ясли - сад «Айгерім»
Svetlana_lr@mail.ru

«Только та игра целесообразна, в которой ребенок активно действует, самостоятельно мыслит, строит, комбинирует, преодолевает трудности»

А.С.

Макаренко.

Дошкольники, как правило, бывают рады приезду в детский сад кукольного театра, но не меньше они любят и сами разыгрывать небольшие спектакли при помощи кукол, которые всегда находятся в их распоряжении. Дети, включившись в игру, отвечают на вопросы кукол, выполняют их просьбы, дают советы, перевоплощаются в тот или иной образ. Они смеются, когда смеются персонажи, грустят вместе с ними, предупреждают об опасности, плачут над неудачами любимого героя, всегда готовы прийти к нему на помощь. Участвуя в театрализованных играх, дети знакомятся с окружающим миром через образы, краски, звуки.

Театрализованные игры дошкольников можно разделить на две основные группы:

- режиссерские игры,
- игры-драматизации.

К режиссерским играм можно отнести
- настольный,

- теневого театр,
- театр на фланелеграфе,

Ребенок или взрослый не является действующим лицом, а создает сцены, ведет роль игрушечного персонажа, действует за него, изображает его интонацией, мимикой. Драматизации основаны на собственных действиях исполнителя роли, который использует куклы или персонажи, надетые на пальцы. Ребенок в этом случае играет сам, используя свои средства выразительности - интонацию, мимику, пантомимику.

Существует следующая классификацию режиссерских игр.

Настольный театр игрушек. Используются самые разнообразные игрушки и поделки. Главное, чтобы они устойчиво стояли на столе и не создавали помех при передвижении.

Настольный театр картинок. Персонажи и декорации - картинки. Их действия ограничены. Состояние персонажа, его настроение передается интонацией играющего. Персонажи появляются по ходу действия, что создает элемент сюрпризности, вызывает интерес детей.

Стенд-книжка. Динамику, последовательность событий изображают при помощи сменяющихся друг друга иллюстраций. Переворачивая листы стенда-книжки, ведущий демонстрирует различные сюжеты, изображающие события, встречи.

Фланелеграф. Картинки или персонажи выставляются на экран. Удерживает их фланель, которой затянута экран и обратная сторона картинки. Вместо фланели на картинки можно приклеивать кусочки бархатной или наждачной бумаги. Рисунки подбираются вместе с детьми из старых книг, журналов или создаются самостоятельно.

Теневого театр. Для него необходим экран из полупрозрачной бумаги, черные плоскостные персонажи и яркий источник света за ними, благодаря которому персонажи отбрасывают тени на экран. Изображение можно получить и при помощи пальцев рук. Показ сопровождается соответствующим звучанием.

Виды игр-драматизаций дошкольников.

Игры-драматизации с пальчиками. Атрибуты ребенок надевает на пальцы. Он «играет» за персонажа, изображение которого находится на руке. По ходу разворачивания сюжета действует одним или несколькими пальцами, проговаривая текст. Можно изображать действия, находясь за ширмой или свободно передвигаясь по комнате.

Игры-драматизации с куклами бибабо. В этих играх на пальцы руки надевают куклы бибабо. Они обычно действуют на ширме, за которой стоит водящий. Таких кукол можно изготовить самостоятельно, используя старые игрушки.

Импровизация. Это разыгрывание сюжета без предварительной подготовки.

В традиционной педагогике игры-драматизации относят к разделу творческих игр, в которых дети творчески воспроизводят содержание литературных произведений.

Основные требования к организации театрализованных игр

- Содержательность и разнообразие тематики.

- Постоянное, ежедневное включение театрализованных игр во все формы педагогического процесса, что делает их такими же необходимыми для детей, как и сюжетно-ролевые игры.

- Максимальная активность детей на этапах и подготовки, и проведения игр.

- Сотрудничество детей друг с другом и с взрослыми на всех этапах организации театрализованной игры.

Последовательность и усложнение содержания тем и сюжетов, избранных для игр, соответствуют возрасту и умениям детей.

В младшей группе прообразом театрализованных игр являются игры с ролью.

Малыши, действуя в соответствии с ролью, полнее используют свои возможности и значительно легче справляются со многими задачами. Действуя от имени осторожных воробушков, смелых мышек или дружных гусей, они учатся, причем незаметно для себя. Кроме того, игры с ролью активизируют и развивают воображение детей, готовят их к самостоятельной творческой игре.

Дети младшей группы с удовольствием перевоплощаются в собак, кошек и других знакомых животных, однако развить и обыграть сюжет пока не могут. Они лишь подражают животным, копируя их внешне, не раскрывая особенностей поведения, поэтому детей младшей группы важно научить некоторым способам игровых действий по образцу. Рекомендуется с этой целью проводить игры «Наседка и цыплята», «Медведица и медвежата», «Зайчиха и зайчата», а на занятиях разыгрывать небольшие сценки из детского быта, организовывать игры по литературным произведениям: «Игрушки» А. Барто, «Котик и козлик» В. Жуковского.

Формируя интерес к играм-драматизациям, необходимо как можно больше читать и рассказывать детям сказки и другие литературные произведения.

В средней группе можно уже учить детей сочетать в роли движение и слово, использовать пантомиму двух-четырех действующих лиц. Возможно использование обучающих упражнений, например «Представь себя маленьким зайчиком и расскажи о себе».

Воспитание и обучение.

С группой наиболее активных детей целесообразно драматизировать простейшие сказки, используя настольный театр (сказка «Колобок»). Привлекая к играм малоактивных детей, можно драматизировать произведения, в которых небольшое количество действий (потешка «Кисонька-мурысонька»).

В старшей группе дети продолжают совершенствовать свои исполнительские умения. Воспитатель учит их самостоятельно находить способы образной выразительности. Драматический конфликт, становление характеров, острота ситуаций, эмоциональная насыщенность, короткие, выразительные диалоги, простота и образность языка - все это создает благоприятные условия для проведения игр-драматизаций на основе сказок.

Наблюдая за играми старших дошкольников, можно отметить: такая игра сложнее для ребенка, чем подражание событиям из жизни, потому что в ней

требуется понять и почувствовать образы героев, их поведение, выучить и запомнить текст произведения.

Сказки по-разному отражаются в играх детей: малыши воспроизводят отдельные сюжеты, старшие дошкольники - сказку целиком. У дошкольников 6-7 лет игра-драматизация часто становится спектаклем, в котором они играют для зрителей, а не для себя, как в обычной игре. В этом же возрасте становятся доступными режиссерские игры, где персонажи - куклы и другие игрушки, а ребенок заставляет их действовать и говорить. Это требует от него умения регулировать свое поведение, обдумывать свои слова, сдерживать свои движения.

Ни для кого не секрет, что телевизор и компьютер, компьютерные игры стали заменять и детям, и взрослым общение и игровую деятельность. В настоящее время коммуникативное развитие дошкольников вызывает тревогу. Ребята, испытывают серьёзные трудности в общении и взаимодействии со сверстниками и взрослыми, в системах «ребёнок-ребёнок», «ребёнок-взрослый». Дети не умеют общаться друг с другом, испытывают трудности в усвоении нравственных норм, отмечается повышенная конфликтность в общении детей друг с другом, проявление безразличия к проблемам сверстников, нежелание уступить или договориться. Общение, и только живое человеческое общение обогащает жизнь детей, формирует коммуникативные умения и взаимоотношения.

Среди различных способов коррекции эмоциональных трудностей существенное место занимает игра. Игра - ведущий вид деятельности детей, она возникает без принуждения взрослых. Это значит, что самые важные изменения в психике ребенка, в развитии его социальных чувств, в поведении происходит в игре. Социально-коммуникативное развитие дошкольников происходит через игру как ведущую детскую деятельность. Общение является важным элементом любой игры. Игра дает детям возможность воспроизвести взрослый мир и участвовать в воображаемой социальной жизни. В игре проявляются первые ростки дружбы, начинаются общие переживания, открываются большие возможности воспитания таких качеств как доброжелательность, вежливость, заботливость, любовь к ближнему. И задача педагога – правильно и умело помочь детям приобрести в игре необходимые социальные навыки.

Дети учатся разрешать конфликты, выражать эмоции и адекватно взаимодействовать с окружающими. Вступая в игру в реальные отношения со своими партнерами, ребенок проявляет присущие ему личностные качества и обнажает эмоциональные переживания. В игре, с одной стороны, обнаруживаются уже сложившиеся у детей способы и привычки эмоционального реагирования, с другой формируются новые качества поведения ребенка, развивается и обогащается его социально-коммуникативный опыт.

Считается, что сюжетно-ролевая игра является наиболее эффективным средством для развития коммуникативных способностей дошкольников. В сюжетно-ролевой игре эффективно воспитывается умение жить и действовать сообща, оказывать помощь друг другу, развивается чувство коллективизма, ответственности за свои действия. Дети учатся играть не рядом с другими детьми, а вместе с ними, формируется умение слушать собеседника, решать

конфликтные ситуации. Организация сюжетно-ролевой игры уже подразумевает вступление детей в контакт, в общение, как со сверстниками, так и с взрослым, и чем чаще организуется игра, тем больше возникает желание поиграть еще и еще.

Таким образом, организуя сюжетно-ролевую игру, педагог вовлекает детей в прямое общение. Сюжетно - ролевые игры: «Семья», «Магазин», «Парикмахерская», «Детский сад», «Больница», «Школа»- это игры с более содержательным сюжетом или несколькими сюжетами.

Также можно использовать театрализованную игру (обыгрывание сценок). Театрализованная игра также является средством развития общения детей дошкольного возраста. Участвуя в театрализованной игровой деятельности, дети познают мир, учатся связно рассказывать, чувствовать, передают интонацию, активно пользуются движениями, мимикой и жестами. После просмотра сценки, с ребятами проводится беседа, ребята отвечают на вопросы, обсуждают поступки героев, нравственные стороны увиденного, анализируют ситуацию.

Велика роль театрализованной деятельности и в речевом развитии ребенка. Театрализованные игры детей способствуют активизации разных сторон их речи – словаря, грамматического строя, диалога, монолога, совершенствования звуковой стороны речи. При этом, интенсивному речевому развитию служит именно самостоятельная театральная-игровая деятельность, которая включает в себя не только само действие детей с кукольными персонажами или собственные действия по ролям, но также и художественно - речевую деятельность (выбор темы, передача знакомого содержания, сочинение, исполнение песен от лица персонажей, их инсценирование, приплясывания, напевание).

Театрализованные игры позволяют решать многие педагогические задачи, касающиеся формирования выразительности речи интеллектуального, коммуникативного, художественно-эстетического воспитания, развитию музыкальных и творческих способностей и коммуникативных умений.

В активизации речевой деятельности дошкольников играет огромную роль театрализованные игры. Театрализованные игры один из самых эффективных способов воздействия на детей, оказывают большое влияние на речевое развитие ребенка. Стимулируют активную речь за счет расширения словарного запаса, совершенствует артикуляционный аппарат.

Театрализация сказок очень увлекает детей. Ребёнок, используя выразительные средства интонации, соответствующие характеру героев и их поступков, старается говорить четко, чтобы его все поняли. Речь становится более выразительной, грамотной, средством познания окружающего, продолжает обогащаться ее смысловое содержание.

Развитие театрализованной деятельности -это долгая работа, которая требует участие педагогов, детей, родителей. Среда является одним из основных средств развития театрализованной деятельности ребенка. Чтобы развивать театрализованную деятельность, необходимо создать театрализованную зону, перспективный план, изучение и подбор соответствующей литературы, изготовление кукол по видам театров и декораций. Предметно-пространственная среда должна не только обеспечивать совместную театрализованную

деятельность детей, но и являться основой самостоятельного творчества каждого ребенка, своеобразной формой его самообразования.

Театрализованная деятельность в детском саду организационно пронизывает все режимные моменты: включается в занятия, в совместную деятельность взрослого и детей в свободное время, осуществляется в самостоятельной деятельности детей.

Вовлекая детей в театрализованные игры, необходимо формировать интерес, складывающийся в процессе просмотра кукольных спектаклей, которые показывает воспитатель, взяв за основу содержание знакомых детям потешки, стихов, сказок. В дальнейшем важно стимулировать его желание включиться в спектакль, дополняя отдельные фразы в диалогах героев, устойчивые обороты зачина и концовки сказки. Потом постепенно нужно расширять игровой опыт, привлекая в игры-драматизации, последовательным усложнением игровых заданий и игр-драматизаций, в которые включается ребенок. В старшем дошкольном возрасте происходит углубление театрально-игрового опыта за счет освоения разных видов игры-драматизации и режиссерской театрализованной игры. Игра драматизация часто становится спектаклем, в котором они играют для зрителей, а не для себя, как в обычной игре. В режиссерской игре, где персонажи-куклы и другие игрушки, ребенок заставляет их действовать и говорить. Это требует от него умения регулировать свое поведение, обдумывать свои слова, сдерживать свои движения. В этом возрасте наравне с образно-игровыми этюдами, играми-импровизациями, инсценирование становятся доступны самостоятельные постановки спектаклей, усложняются тексты и постановок.

Играя в театр, ребенок становится и актером, и режиссером, и сценаристом своего спектакля. Во время игры в театр интенсивно развивается речь, в том числе диалогическая, монологическая обогащается опыт общения в различных ситуациях.

Таким образом, театрализованная деятельность один из самых эффективных способов воздействия на ребенка, в котором происходит активизация и совершенствования словарного запаса, грамматического строя речи, звукопроизношения, навыков связной речи, темпа, выразительности речи. А участие детей в театрализованных играх доставляет им радость, вызывает активный интерес, увлекает, создает психологический комфорт пребывания детей в дошкольном учреждении.

В настоящее время активно изучается, разрабатывается и используется такая форма воспитания, как досуг (развлечения, праздники, викторины). Тематика игр и викторин разнообразна. Занимательные задания во время праздника или развлечения дети могут выполнять парами, по командам, проявляя сотрудничество, сплочённость, умение договариваться, слушать товарища. В играх создаётся атмосфера, способствующая развитию эмоциональной отзывчивости детей, поддержке детьми друг друга, взаимовыручке.

Широкое использование методик, где игра выступает своеобразной сферой, в которой происходит налаживание отношений ребенка с окружающим миром и

людьми позволяет ребенку активно изучать и осваивать окружающий мир и является непременным условием разностороннего развития личности.

Список литературы

1. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения. Астана 2016.
2. Антипина А.Е. Театрализованная деятельность в детском саду. - М.: ТЦ Сфера, 2006.
3. Щеткин А.В. Театральная деятельность в детском саду. Для занятий с детьми 4-5 лет. - М.: Мозаика-Синтез, 2008.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ЖАҢАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

ТОЛЕНДИНА А.А., СЕРІК Г.Б.

КМҚК «Айгерім» бөбекжайы, Қарағанды қаласы

Білім беру мазмұны факт түрінде қалып, білім алушыларды қоғам өміріне құзыретті, жауапты және шығармашылық түрде қатысуға даярлауға бағдарланбаған. Білім беруді басқарудың бірыңғай жүйесінің аймақтық деңгейде болмауы, білім беру бөлімдерінде мамандардың штаттық санының жетіспеушілігі білім беруді тиімді басқаруға кері әсерін тигізеді.

Дамыған мемлекеттердің көпшілігі мектепке дейінгі білім беруге тең дәрежедегі қол жеткізуге мүмкіндік жасайды.

Жаңа кезеңдегі білім берудің өзекті мәселесі жас ұрпаққа адамгершілік – рухани тәрбие беру. Құнды қасиеттерге ие болу, рухани бай адамды қалыптастыру оның туған кезінен басталуы керек. Халықта мынадай жақсы сөз бар ғой, «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни адамгершілік құнды қасиеттерді сіңіріп, өз – өзіне сенімділікті тәрбиелеуде отбасы мен педагогтардың шешуші роль атқарады. Тәрбие - екі жақты процесс.

Бір жағынан ол үлкендердің, ата – аналардың, педагогтардың балаларға белсенді ықпалын, екінші жағынан – тәрбиеленушілердің белсенділігін қамтитын қылықтарынан, сезімдері мен қарым – қатынастарынан көрінеді. Сондықтан белгілі бір мазмұнды іске асыра, адамгершілік ықпалдың әр түрлі әдістерін пайдалана отырып, педагог істелген жұмыстардың нәтижелерін, тәрбиелеушілерінің жетістіктеріне зер салып талдау керек.

Баланың өмірге белсенді көзқарасының бағыты ата – ана арқылы тәрбиеленеді. Тәрбиелеу, білім беру жұмысының мазмұны мен формалары балалардың мүмкіндігін ескеру арқылы нақтыланады. Адамгершілікке, еңбекке тәрбиелеу күнделікті өмірде, үлкендердің қолдан келетін жұмысты ұйымдастыру процесінде, ойын және оқу ісінде жоспарлы түрде іске асады.

Тәрбиешінің ең бастапқы формалары педагогтың балалармен мазмұнды қатынасында, жан – жақты іс әрекетінде, қоғамдық өмірдің құбылыстарымен танысу кезінде, балаларға арналған шығармалармен, суретшілер туындыларымен танысу негізінде іске асады. Мұндай мақсатқа бағытталған

педагогтық жұмыс еңбек сүйгіштікке , ізгілікке , ұжымдық пен патриотизм бастамасына тәрбиелеуге , көп дүниені өз қолымен жасай алуды және жасалған дүниеге қуана білуді дамытуға , үлкендер еңбегінің нәтижесін бағалауға тәрбиелеуге мүмкіндік жасайды. Балаларда ортақ пайдалы жұмысты істеуге тырысу , бірге ойнау , бір нәрсемен шұғылдану , ортақ мақсат қою және оны жүзеге асыру ісіне өздері қатысуға талпыныс пайда болады. Мұның бәрі де баланың жеке басының қоғамдық бағытын анықтайды , оның өмірге белсенді ұстанымын бірте – бірте қалыптастырады. «Балалар бақшасындағы тәрбие бағдарламасы» мектепке дейінгі балалардың жан – жақты дамуын , олардың мектепке дайындығын қарастырады. Бұл бағдарламаны жүзеге асыруда басты ролді атқарады. Оның тәртібі , іс – қимылы , балалар және үлкендермен қарым – қатынасы балалар үшін үлгі бола отыра , педагогтың ықпалы әсерлі енеді , баланың жеке басы қалыптасады. Оның ықпалы неғұрлым белсендірек болса, баланың сезімдерін жан – жақты қамтыған сайын , олардың ерік күшін жұмылдырып , санасына ықпал етеді. Мектепке дейінгі жастағы баланың рухани – адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі міндеттері мына жайлармен түйінделеді: ізгілік бастамасымен тәрбиелеу, балалар мен үлкендер арасындағы саналы қарым-қатынас/ тұрмыстық қарапайым ережелерін орындау/ кеңпейілділік, қайырымдылық, жақын адамдарға қамқорлықпен қарау және т.б./ Ұжымға тәрбиелеу, балалардың өзара ұжымда қарым-қатынасын қалыптастыр, Отанға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу, әр түрлі ұлт өкілдеріне қадір тұту және сыйлау. Осылайша мейірімділіктің негізі қаланады, немқұрайдылықтың пайда болуына, құрбыларына, төңіректегі үлкендерге қалай болса солай қарауға мүмкіндігі жасалмайды.

Қарапайым әдеттерді тәрбиелеу отырып педагог балдырғанның бар істі шын пейілмен әрі саналы атқаруына қол жеткізеді, яғни сыртқы ұнамды мінездері оның ішкі жан дүниесін, оның ережеге деген көзқарасын айқындайды. Атақты педагог В.А. Сухомлинский; «Бала кезде үш жастан он екі жасқа дейінгі аралықта әр адам өзінің рухани дамуына қажетті нәрсенің бәрін де ертегіден алады».

Мектепке дейінгі тәрбие-балалардың сана-сезімін, мінез-құлқын қалыптастыруды қамтиды. Дәлірек айтқанда, адалдық пен шындылық, адамгершілік, кішіпейілдік, қоғамдағы және өмірдегі қарапайымдылық пен сыпайылық, үлкенді сыйлау мен ибалық адамгершілік тәрбиесінің жүйелі сатылап қамтитын мәселелері. Тәрбиенің әрқайсысының ерекшеліктерін жетік білетін ұстаз халық педагогикасын ғасырлар бойы қалыптасқан салт-дәстүрлерді, әдет-ғұрыпты жан-жақты терең білумен қатар, өркениетті өмірмен байланыстыра отырып, білім берудің барлық кезеңдерінде пайдаланғаны дұрыс. Ата –ананың болашақ тәрбиесі үшін жауапкершілігі ұрпақтан ұрпаққа жалғасуда. «Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» дегендей, ата-ананың күн сайын атқарып жүрген жұмысы-балаға үлкен сабақ. Жас балалардың үлкендер айтса, соны айтатынын, не істесе соны істегісі келетінін бәріміз де білеміз. Баланың үйден көргені, ештеңе жақындарынан естігені-ол үшін адамгершілік тәрбиесінің ең үлкені, демек жақсылыққа ұмтылып, жағымды істермен айналысатын адамның айналасындағыларға көрсетер мен берер тәлімі мол болмақ.

Мектепалды сыныбындағы балаларды оқытып тәрбиелеуді ата-аналармен байланыста болудың маңыздылығын баланың бастауыш сыныптарындағы өзін-өзі ұстауына, өз ісіне жауап беруіне, білім алудың қажеттілігіне көз жеткізуден көрінеді. Әр отбасындағы ата-анасының еңбек етуге деген талпынысы, көздеген мақсатына жетудегі ізденісі, алдынан кездескен қиындықтарды жеңіп шығуы, жалпы өмір сүруге деген құлшыныстары балаға әсер етеді. Жеткен жетістіктерге қарап балада өзіне мақсат қоя бастайды. Білім алуға қызығушылығы артады. Сондықтан әр ата-ана мектепалды даярлық сыныбындағы баланың әрбір жетістігін қолдап, қиналған кезінде көмектесіп, өздігінен қыйындықтан шығу жолдарын іздеуді табуына жол көрсету маңызды. Мектепалды даярлық сыныбында баланың табысқа жетуін ұйымдастыруда белгілі педагог Мария Монтессоридің «Менің өздігімнен жол табуыма көмектесіңізші» деген идеясын алға ұстаған орынды. Ата –ана үшін, үлкендер үшін қаншалықты таныс, оңай болғанымен бала үшін жаңалық. Міне баланың қоршаған ортаны танып білуінде, заттар мен құбылыстар жайында мәлімет алуында жаңа дүниенің есігін ашқандығын ұмытпау қажет. Егер ата-ана баланың өздігінен ойлануына мүмкіндік бермесе, болашақта бала тек дайын нәрсеге, ойланып күш жұмсамауды, ауырдың асты, жеңілдің үстімен жүргенді қалайды.

Жас өспірім тәлім-тәрбиені, адамгершілік қасиеттерді үлкендерден, тәрбиешілерден насихат жолымен емес, тек шынайы көру, сезім қатынасында ғана алады. Жеке тұлғаның бойындағы жалпы адамзаттық құндылықтардың қалыптасуы осы бағытта жүзеге асады, сөйтіп оның өзі-өзі тануына, өзіндік бағдарын анықтауына мүмкіндік туғызатындай тәлім-тәрбие берілуі керек. Жақсы адамгершілік қасиеттердің түп негізі отбасында қалыптасатыны белгілі. Адамгершілік қасиеттер ізгілікпен ұштастырады. Әсіресе еңбекке деген тұрақты ықыласы бар және еңбектен білуде өзін көрсететін балаларды еңбек сүйгіштікке тәрбиелеу басты міндет болып табылады. Өз халқының мәдениетін, тарихын өнерін сүю арқылы басқа халықтардың да тілі мен мәдениетіне, салт-дәстүріне құрметпен қарайтын нағыз мәдениетті азамат қалыптасады. Қазақ халқының әлеуметтік өмірінде үлкенді сыйлау ұлттық дәстүрге айналған. Отбасында, мектепалды даярлық сыныбында, қоғамдық орындарда үлкенді сыйлау дәстүрін бұзбау және оны қастерлеу әрбір адамнан талап етіледі. Халқымыздың тәлім-тәрбиелік мұрасына үңілсек, ол адамгершілікті, қайырымдылықты, мейірбандықты дәріптейді. Ата –бабаларымыздың баланы бесігінен жақсы әдеттерге баулыған.

Қолданылған әдебиеттер:

1. [Қазақстан ұлттық энциклопедиясы]
2. [//журнал Мәдени мұра №6, 2011.ж]
3. [// журнал Тұмар №5, 2010.ж]
4. [// журнал Дәстүр №2, 6. 2011.ж]
5. [// журнал Мәдениет №5, 8. 2010.ж]
6. [// журнал Саясат №2. 2009.ж]

ӨЗІН ӨЗІ ТАҢУ- ӨМІРДІ ТАҢУ

СЕРІК Г.Б.

. «Айгерім»бөбекжайы» КМҚК, Қарағанды қаласы

Өзін - өзі тану, өмірді тану. Аты да дәл айтып тұрғандай біз алдымен балаларға өзін өзі таныту арқылы ғана өмірді, өмір туралы заңдылықтарды үйрете аламыз.

Өзін өзі тану - сөз айтуына қарағанда тек өзінді ғана тануың керек сияқты болып көрінгенімен бұл сөздің астарында көп мағына жатыр. Біз осы сөз астарына үңіліп көрер болсақ онда адамгершілік, сыпайылық, көмектесу, біреуге қуаныш сыйлау ...Тіпті айтып тауыса алмайтындай. Демек өзінді тану арқылы өмірді танитыныңның дәлелі іспеттес. Бізді анамыз дүниеге әкелді. Дегенмен де біз өзімізге яғни, тәнімізге қажеттілікті өзімізді қоршаған әлемнен аламыз. Ал бойымыздағы қасиетті ана сүтінен сонымен бірге күн шуағынан аламыз. Олай дейтінім анамыз қала қамқар болса сол қамқорлықты өз баламызға, күннің шуағы бізге қалай жылу сыйласа, бізде сол жылуды басқа адамға сыйлауды үйренеміз. Бала дүниеге келгенде ол пәк, таза, адал болып туылады Демек біз сол өмірге келген жас нәрестенің бойына өмірді тануға деген жақсы қасиеттерді сіңіруіміз керек. Әр бала өзінің руханилығымен, өзінің тазалығымен және өмірді таза күйінде қабылдай алуымен талантты. Ал баланы алға қарай жетілдіру және бойында жақсы мінез-құлық қалыптастыру ең алдымен осы өзін-өзі танудан басталады. Өйткені, бала өзінің кім екенін, қандай екенін білмейді. Сондықтан жетілдіру тәрбиесінің қай бағытта жүретінін және қандай мінез-құлық қалыптастыру қажеттігін білуге өзін -өзі тану пәні жол сілтейді. Сонымен бірге " Өзінді-өзі тану – даналықтың бірінші белгісі." деп К.Маркс айтқан сөзді бала бойына сіңіре өсіру оның келешегіне жол ашады. Себебі өзін-өзі тану - балада жалпыадамзаттық, адамгершілік құндылықтар қалыптастырып, әдемі қарым-қатынас туралы түсініктер кеңейтеді. Осы арқылы адам алдына мақсат-міндеттер қойып, өз жүрегінде жалпыадамзаттық рухани құндылықтар бар екендігіне көздерін жеткізіп, өмірде осы құндылықтарды басшылыққа алуға үйренеді.

"Адам-өз өмірінің суретшісі" деп бекер айтылмаған. Себебі ол өмірді сырлап бояуға, оған ажар, түр беруге, оны әшекейлеп өрнектеуге еңбек етеді және сол өмірді қалай өрнектесе сондай өмір кешеді.

"Өмір ешқашан шешуі табылмас жұмбақ, Ешкім шығара алмас қиын есеп" деп Оралхан Бөкей айтқандай өмір туралы барлық адам ойланады. Бірақ ешкімде сол ойының түбіне жетіп, бір пікірге келе алмайды. Себебі әркім өмірді өзінше түсініп, өзінше бағалап содан өзінше ғибрат алады. Жаңа айтып өткеніміздей біреулер өзі өрнектеген өміріне риза болса. біреу өмірден түңіліп кетеді. Осы тұрғыда өзін-өзі тану пәні адам үшін әлемдегі ең басты қажеттілік – адамның өмір сүруі, бақыты, қуанышы үшін құнды дүние. Өмірдің осындай қарапайым шындығына, жол соқпақтарына – иманды да инабатты адам болуға тұлғаны жастайынан үйрету біздің басты міндетіміз. Халықта «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады,ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан

ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни адамгершілік құнды қасиеттерді сіңіріп, өз-өзіне сенімділікті тәрбиелеуде, өзіндік таңдау жасауына ықпал етуде отбасы мен педагогтер шешуші рол атқарады.

Өзін – өзі тану өмір бойы жалғасатын үрдіс. Өзін -өзі тану баланы құштарлыққа, сүйікті ісімен шұғылдануға, қиял - армандарға, өз отанын сүйге бағыт көрсетеді. Осыларды бала алға мақсат етіп қоя отырып алғыс айтуды, көмектесуді, аяушылықты үйренеді. Сонан соң балада еңбектену, еңбектену арқылы өмірді тану деген идея туындап, алға ұмтылып өмір жолымен күрес басталады. Яғни, өзін – өзі тану жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды меңгеріп, өмірдің мәнін түсінеді. Өзін – өзі тану өзін –өзі, өзінің жан дүниесін тануына көмектеседі.

Біз өзімізді - өзіміз тану арқылы ғана өмірді танитынымызды бұрынғы данагөйлер болжап, жазып кеткен. Себебі ежелгі грек философы Платон өзінің еңбегінде "Әлемнің жеті данагөйі" Дельфадағы Аполлон сарайында бас қосып, бәрі бір тұжырымға келіп латын тілінде "Өзіңді - өзің таны" - деп жазып қалдырған екен.

Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған "Өзін өзі тану" пәнінің тақырыптары да өте өзекті мәселелер қамтылған. Онда "Мен адаммын" тарауында балаға өзі жайлы өзінің есімі, туған күндері жайлы көптеген қызықты мағлұматтар беріледі. Осы мағлұматтарды өз бойына сіңіре отырып, балада қарым- қатынас, адамгершілік, әлем жайлы шынайы, таза көзқарастар қалыптасады. "Өзін -өзі тану" оқу қызметіне балалар өте қызыға, құлшына қатысады. "Мен адаммын" тарауында балаларға; "адам болам десеңіз", "мен қандай адаммын" тақырыптарында ой қозғадым. Балалар көбіне ата - аналарын мысалға келтіре отырып жауап берді. Сол кезде менде "бала көбіне өмірге деген қадамын алғашында жолды ата - анадан, ұясынан алады екен" деп ой түйдім. "Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің" деген сөз бекерге айтылмаған екен.

Қорыта айтқанда өзін - өзі тану арқылы рухани байлығы артады, өзінің осы қоғамға керек адам екенін сезінеді. «Өзін - өзі тану» пәні жас ұрпаққа өмірді үйретеді. Сонымен бірге алға мақсат қойып, сол мақсатқа жетуге мүмкіндіктер туады. Адам өз бойына жағымды қасиеттер сіңіру арқылы өзін өзі тануы арта түседі, өмірге қызығушылығы артып, көзқарастары өзгереді. Осыны білсем, үйренсем деген құлшыны артады, қиындықтарға мойымай алға ұмтылып, ізденіс үстінде болады.

«Өзін өзі тану» пәні –атынан көрініп тұрғандай, адам өмірді, өзгені тану үшін біріншіден өзін жақсы танып білуі керек. Иә, біз, кез - келген ісімізді өзімізден, өзімізді танудан бастауымыз керек. Сонда ғана өзгені тани аламыз!

Пайдаланған әдебиеттер:

Өзін-өзі тану журналы

Интернет беттері

Өзін-өзі тану мұғалімге арналған әдістемелік құрал

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МНЕМОТЕХНИКИ В РАЗВИТИИ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

РАССКАЗОВА С.Р., ТОЛЕНДИНА А.А.

КГКП «ясли - сад «Айгерім»

Svetlana_lr@mail.ru

Если ребенок молчит, покажите ему картинку, и он заговорит.

Ушинский К.Д.

Мнемотехника в переводе с греческого — искусство запоминания, технология развития памяти. Это система методов и приёмов, обеспечивающая успешное и эффективное запоминание информации. Идея: на каждое слово или словосочетание придумывается картинка и весь текст зарисовывается схематично. Любой рассказ, сказку, поговорку, стихотворение можно «записать», используя картинки или символичные знаки. Глядя на эти схемы, ребенок воспроизводит полученную информацию.

Схемы служат зрительным планом, помогающим ребенку воссоздать услышанное. Такие карточки схемы-опоры очень эффективно используют логопеды и педагоги. Мнемотехникой и кинезиологией (наукой о развитии головного мозга через определенные движения рук) пользовались Аристотель и Гиппократ.

На сегодняшний день - образная, богатая синонимами, дополнениями и описаниями речь у детей дошкольного возраста – явление очень редкое. В речи детей существуют множество проблем.

Односложная, состоящая лишь из простых предложений речь. Неспособность грамматически правильно построить распространенное предложение.

- Бедность речи. Недостаточный словарный запас.
- Употребление нелитературных слов и выражений.
- Бедная диалогическая речь: неспособность грамотно и доступно сформулировать вопрос, построить краткий или развернутый ответ.
- Неспособность построить монолог: например, сюжетный или описательный рассказ на предложенную тему, пересказ текста своими словами.
- Отсутствие логического обоснования своих утверждений и выводов.
- Отсутствие навыков культуры речи: неумение использовать интонации, регулировать громкость голоса и темп речи и т. д.
- Плохая дикция.

Поэтому педагогическое воздействие при развитии речи дошкольников – очень сложное дело. Необходимо научить детей связно, последовательно, грамматически правильно излагать свои мысли, рассказывать о различных событиях из окружающей жизни.

Учитывая, что в данное время дети перенасыщены информацией, необходимо, чтобы процесс обучения был для них интересным, занимательным, развивающим.

Рассмотрим факторы, облегчающие процесс становления связной речи.

Один из таких факторов, по мнению С. Л. Рубинштейна, А. М. Леушиной, Л. В. Элькониной и др. - наглядность. Рассматривание предметов, картин помогает детям называть предметы, их характерные признаки, производимые с ними действия.

В качестве второго вспомогательного фактора мы выделим создание плана высказывания, на значимость которого неоднократно указывал известный психолог Л. С. Выготский. Он отмечал важность последовательного размещения в предварительной схеме всех конкретных элементов высказывания.

Взяв в основу мнение великих педагогов, увидев эффективность наглядного материала, пользуясь готовыми схемами педагогов, но изменяя и совершенствуя их по-своему, в течение трёх лет я использую в работе по обучению детей связной речи приёмы мнемотехники.

Мнемотехнику в дошкольной педагогике называют по-разному:

Мнемотехника – это система методов и приемов, обеспечивающих успешное освоение детьми знаний об особенностях объектов природы, об окружающем мире, эффективное запоминание структуры рассказа, сохранение и воспроизведение информации, и конечно развитие речи.

Как любая работа, мнемотехника строится от простого к сложному. Необходимо начинать работу с простейших мнемоквадратов, последовательно переходить к мнемодорожкам, и позже - к мнемотаблицам.

Содержание мнемотаблицы - это графическое или частично графическое изображение персонажей сказки, явлений природы, некоторых действий и др. путем выделения главных смысловых звеньев сюжета рассказа. Главное – нужно передать условно-наглядную схему, изобразить так, чтобы нарисованное было понятно детям.

Мнемотаблицы-схемы служат дидактическим материалом в моей работе по развитию связной речи детей. Я их использую для:

- обогащения словарного запаса,
- при обучении составлению рассказов,
- при пересказах художественной литературы,
- при отгадывании и загадывании загадок,
- при заучивании стихов.

Опираясь на опыт педагогов, я разрабатываю мнемотаблицы для составления описательных рассказов об игрушках, посуде, одежде, овощах и фруктах, птицах, животных, насекомых. Данные схемы помогают детям самостоятельно определить главные свойства и признаки рассматриваемого предмета, установить последовательность изложения выявленных признаков; обогащают словарный запас детей.

Для изготовления этих картинок не требуются художественные способности: любой педагог в состоянии нарисовать подобные символические изображения предметов и объектов к выбранному рассказу.

Для детей младшего и среднего дошкольного возраста необходимо давать цветные мнемодиаграммы, т. к. у детей остаются в памяти отдельные образы: елочка - зеленая, ягодка – красная. Позже - усложнять или заменять другой заставкой - изобразить персонажа в графическом виде. Например: лиса – состоит из оранжевых геометрических фигур (треугольника и круга), медведь – большой коричневый круг и т. д. Для детей старшего возраста схемы желательно рисовать в одном цвете, чтобы не вовлекать внимание на яркость символических изображений.

Для систематизирования знаний детей о сезонных изменениях существуют модельные схемы, предложенные Бондаренко Т. М. , Воробьевой В. К. , Ткаченко Т. А. и др. Но не всегда готовые модельные схемы устраивают по содержанию, поэтому мы вместе с детьми дополняем и уточняем схемы. Совместно с детьми составили мнемодиаграммы по блокам "Зима", "Весна", "Лето", "Осень".

Данные схемы служат своеобразным зрительным планом для создания монологов, помогают детям выстраивать:

- строение рассказа,
- последовательность рассказа,
- лексико-грамматическую наполняемость рассказа.

Хотелось бы рассказать ещё о применении модельных схем при заучивании стихотворений. Использование моделирования облегчает и ускоряет процесс запоминания и усвоения текстов, формирует приемы работы с памятью. При этом виде деятельности включаются не только слуховые, но и зрительные анализаторы. Дети легко вспоминают картинку, а потом припоминают слова.

При ознакомлении с художественной литературой и при обучении составлению рассказов я широко использую мнемодиаграмму. Вместе с детьми беседуем по тексту, рассматриваем иллюстрации и отслеживаем последовательность заранее подготовленной модели к данному произведению. А в более старшем возрасте – дети сами под руководством взрослого учатся выбирать нужные элементы модели, последовательно их располагать в единую модельную цепь, которые необходимы для пересказа литературного произведения.

Таким образом, постепенно осуществляется переход от творчества воспитателя к совместному творчеству ребенка со взрослым. Если на начальном этапе работы даю готовые схемы, то на следующем - коллективно выдвигаем и обсуждаем различные версии и отбираем наиболее удачные варианты, т. е. здесь педагог выступает как равноправный партнер, который незаметно помогает ребенку находить и выбирать наиболее удачные решения, оформлять их в целостное произведение. Постепенно ребенок начинает проявлять творческую самостоятельность, т. е. мнемодиаграммы создаем, придумываем вместе, сообщаем.

После развивающих занятий с использованием мнемодиаграмм , дети составляют сказки практически на любую тему, используя лексику, соблюдая общие принципы построения сюжета, пробуют свои силы в таких вечно волнующих темах, как добро, дружба, хитрость, жадность. В этих сказках

отражаются собственные переживания ребенка, его понимание окружающей жизни.

Но надо отметить, что дошкольники начинают испытывать некоторые сложности, так как трудно следовать предложенному плану модели. Очень часто первые рассказы по моделям получаются очень схематичными. Чтобы этих сложностей было как можно меньше, в программное содержание каждой мнемотаблицы необходимо вводить задачи по активизации и обогащению словаря.

Всё перечисленное - это только определенные виды деятельности детей по развитию речи. Но я считаю, и думаю, что вы согласитесь, что применять модельные схемы можно и на других занятиях.

Мнемотехника многофункциональна. На основе их можно создать разнообразные дидактические игры. Продумывая разнообразные модели с детьми, необходимо только придерживаться следующих требований:

- модель должна отображать обобщённый образ предмета;
- раскрывать существенное в объекте;
- замысел по созданию модели следует обсуждать с детьми, чтобы она была им понятна.

Подчеркну, что мнемотаблицами не ограничивается вся работа по развитию связной речи у детей. Это – прежде всего как начальная, «пусковая», наиболее значимая и эффективная работа, так как использование мнемотаблиц позволяет детям легче воспринимать и перерабатывать зрительную информацию, сохранять и воспроизводить её.

Параллельно с этой работой необходимы речевые игры, обязательны использование настольно-печатных игр, которые помогают детям научиться классифицировать предметы, развивать речь, зрительное восприятие, образное и логическое мышление, внимание, наблюдательность, интерес к окружающему миру, навыки самопроверки.

Используемая литература:

1. Тихеева Е. И. «Развитие речи детей раннего и дошкольного возраста».
2. Ушакова О.С. «Развитие речи дошкольников». Москва, 2001.
3. Большева Т.В. «Учимся по сказке». С.-Петербург: «Детство-пресс», 2001.
4. Венгер Л.А., Венгер А.Л. «Домашняя школа мышления». М. Знание, 1994.
5. Петровский В.А., Кларина Л.М., Смывина Л.А., Стрелкова Л.П.
6. Построение развивающей среды в дошкольном учреждении. - М., 1993

ДОШКОЛЬНОЕ ДЕТСТВО
НАБОКОВА Е.Д., АМАНҚҰЛ Ә.О.
КГКП «ясли - сад «Айгерім»

Дошкольное детство — один из самых важных этапов жизни ребенка, в значительной мере определяющий все его последующее развитие. На протяжении этого периода идет интенсивное развитие и созревание всех систем

и функций детского организма: увеличиваются рост ребенка (на 20— 25 см), масса тела и объем мозга, совершенствуется нервная система и развивается высшая нервная деятельность. Все это создает предпосылки для дальнейшего развития и становления познавательных психических процессов и личности ребенка, овладения новыми видами деятельности.

На границе раннего и дошкольного детства принципиально меняется характер совместной деятельности ребенка и взрослого: ребенок уже способен к определенной доле самостоятельности и испытывает острую потребность в реализации этой новой способности. Удовлетворение потребности в самостоятельности, предполагающее изменение всей сложившейся к этому времени системы отношений взрослого и ребенка, снимает негативные симптомы периода перехода от раннего детства к дошкольному.

В концепции ведущей деятельности (А. Н. Леонтьев, Д. Б. Эльконин, А. В. Запорожец и др.) в качестве ведущей деятельности в дошкольном возрасте рассматривается сюжетно-ролевая игра, именно в ней созревают новообразования дошкольного возраста, формируются познавательные процессы и развивается личность ребенка. Сюжетно-ролевая игра неоднородна — она развивается по мере взросления ребенка. Конечно, помимо игровой, для дошкольного возраста характерны разные формы продуктивной деятельности: конструирование, рисование, лепка, аппликация и пр. Можно наблюдать также элементы учения и труда, хотя учебной и трудовой деятельности в развитой форме еще нет.

Динамика развития в дошкольном возрасте достаточно высока, поэтому разумнее рассматривать его, в соответствии с отечественной традицией, в три этапа: младший (3—4 года), средний (4—5 лет) и старший (5—7 лет) дошкольный возраст.

Младший дошкольный возраст (3—4 года).

Социальная ситуация развития характеризуется увеличивающейся самостоятельностью ребенка, расширением его знакомства с окружающим миром.

Особенное изменение претерпевает *общение*: ребенок пытается оказывать влияние на взрослого, на смену деловому сотрудничеству раннего возраста приходит познавательная форма общения, наступает возраст "почемучек". Постепенно общение с взрослым приобретает внеситуативный характер. Главный мотив общения — познание окружающего физического мира. Именно в этом общении с взрослым формируются привычки и эталоны поведения ребенка.

Взрослый по-прежнему — главный партнер по общению, однако в этом возрасте начинает усложняться общение со сверстниками: совместные действия начинают обсуждаться и согласовываться, но ребенок пока легко меняет сверстников-партнеров по общению, не демонстрируя привязанности к кому-либо из детей.

Появляется *сюжетно-ролевая игра — ведущий вид деятельности в дошкольном возрасте.*

В три-четыре года дети в сюжетно-ролевых играх подражают взрослым, имитируя предметную деятельность. Поглощены процессом выполнения действий, забывая о результате, действия не согласованы, роли сменяются. Игра продолжается, как правило, 10—15 мин. Основные сюжеты взяты из повседневной жизни, знакомой ребенку — семья, детский сад, сказки, мультфильмы.

Надо упомянуть и другие виды деятельности, важные с точки зрения развития ребенка — это изобразительная деятельность, конструирование — разнообразие творческой активности и, конечно, труд. В три года появляются зачатки трудовой деятельности, в три-четыре года дети способны трудиться рядом; коллективные формы труда по своей сути — с распределением обязанностей и т.д. — еще отсутствуют.

В первую очередь через игру происходит созревание и развитие новообразований, становление познавательных процессов, личностных качеств ребенка.

Среди познавательных процессов, наиболее развивающихся в этом возрасте, Л. С. Выготский называл *память*. Именно она во многом влияет на развитие всей познавательной сферы 3—4-летнего ребенка. Память пока произвольная, однако ребенок легко запоминает стихи, сказки, новые слова, которые ему читают, склонен к повторению — любит слушать одни и те же сказки по нескольку раз. У большинства детей в этот период доминирует зрительно-эмоциональная память, реже встречаются дети с развитой слуховой памятью. Ребенок начинает повторять и осмысливать те сюжеты, которые он услышал или увидел (в мультфильмах, в своем окружении), появляются зачатки произвольности запоминания.

Ощущение и восприятие постепенно утрачивают аффективный характер, к четырем годам восприятие приобретает черты произвольности — ребенок способен целенаправленно наблюдать, рассматривать, искать, хотя и не долгое время. Возраст три-четыре года — это возраст формирования сенсорных эталонов — представлений о форме, цветах, размерах, однако сенсорные эталоны пока являются предметными, т.е. существуют в тесной связи с предметом, они не абстрактны.

Активно развивается *речь* ребенка. В этом возрасте пассивный словарный запас значительно превышает активный — ребенок может хорошо понимать обращенные к нему слова взрослого, но пока не в состоянии полноценно поддержать диалог, ответы его, как правило, односложны, повторяют слова взрослого, речь ситуативна. Постепенно в словаре формируются обобщающие слова, близкие к опыту ребенка, — одежда, игрушки, и он начинает активно их использовать, согласуя в роде, числе, падеже. Этот возраст является сензитивным для развития речи детей — они легко схватывают слова и речевые обороты, копируют акценты и произношение, поэтому важно, чтобы взрослый в общении с ребенком произносил слова правильно. Дети в биэтнических семьях в этот период начинают говорить на двух языках, их речевое развитие из-за этого может отставать от детей из моноэтнических семей. В этот период язык, на котором говорит ребенок и его ближайшее окружение (семья), начинает

укореняться в психике ребенка как ведущий. Если дома говорят на одном языке, то к трем-четырем годам строй и произношение этого языка становится родным для ребенка.

В речи и общении формируется *мышление*, до трех с половиной — четырех лет ведущим является наглядно-действенное мышление, и в нем постепенно закладываются основы наглядно-образного мышления. Они закладываются благодаря отделению образа от предмета и обозначению образа с помощью слова.

Мышление ребенка эгоцентрично, он не способен поставить себя на место другого, это своего рода внутренняя позиция, которая к концу дошкольного возраста преодолевается в связи с взрослением.

Познавательное *воображение* развивается в тесной взаимосвязи с мышлением и является основой появления наглядно-образного мышления: ребенок начинает отделять образ от предмета, используя его в процессе мышления и воображения. Аффективное воображение призывает на помощь в ситуации негативных эмоциональных переживаний героев сказок, используя которых, ребенок в воображении выстраивает ситуации,

снимающие угрозы с его "Я". В этот период можно услышать истории-фантазии, когда ребенок рассказывает о себе как о положительном герое.

Внимание приобретает все большую сосредоточенность и устойчивость, ребенок впервые после раннего возраста начинает управлять своим вниманием и пытается сознательно направлять его на предметы.

Эмоциональный мир ребенка этого возраста очень лабилен, благополучие его зависит от ситуации и ближайшего окружения. Чем благоприятнее окружение, чем полнее близкие понимают и принимают ребенка, тем лучше складывается общая ситуация развития, ребенок положительно оценивает себя, у него формируется адекватная самооценка и доверие к миру взрослых. В этот период могут проявляться последствия кризиса трех лет: негативизм, упрямство, агрессивность, но они легко преодолеваются при правильном отношении к ребенку.

Центральным механизмом *развития личности* в этот период является подражание, ребенок копирует поступки взрослых, еще не осознавая их смысла. Уже в три года ребенок реагирует на оценку взрослыми своего поведения, ему приятны похвалы. Он пока не может оценить поступок, а просто ориентируется на мнение взрослых и испытывает эмоциональное удовлетворение от признания своих успехов. Дети уже к трем с половиной годам могут достаточно адекватно чувствовать свои возможности — достигая успехов в познании, получая поддержку, похвалу от взрослого, ребенок развивается как личность. Появляются первые представления о себе как о личности, отличающейся самостоятельностью действий, постепенно возникает осознание самого себя. Развитие самосознания начинается в этом возрасте с отделения себя от других, появления чувства "Я" и с позитивного отношения к своему имени. Ребенку важно знать, что он ценен, что его имя признается, так постепенно формируется базовая установка самосознания: Я — Вася (Маша) хороший (ая).

Список литературы

- Свирская Л. Работа с семьей: необязательные инструкции. - М. : ЛИНКА-ПРЕСС, 2007.
- Аралова М. А. Формирование коллектива ДОУ: Психологическое сопровождение. - М. : ТЦ Сфера, 2005.
- Голицина Н. С. Копилка педагогических идей. Работа с кадрами. - М. : "Издательство Скрипторий 2003", 2006.
- Белая К. Ю. Педагогический совет в дошкольном образовательном учреждении. -

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

КИКЫМОВА А.А., ТОРШАЕВА Ш.М.

«Айгерім» бөбекжайы» КҚМК, Қарағанды қаласы
aigul.kikimowa@mail.ru

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстан – 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында: «Жаңа қазақстандық патриотизм – біздің көпұлтты және көпконфессиялы қоғамымыз табысының негізі» екені айтылып, Елбасы өз сөзінде: «Біздің бұл бағыттағы басты мақсатымыз қарапайым және түсінікті: біз қоғамдық келісімді сақтауға және нығайтуға тиіспіз. Бұл – біздің мемлекет ретінде, қоғам ретінде, ұлт ретінде өмір сүруіміздің айнымас шарты. Қазақстан патриотизмінің іргетасы – барлық азаматтардың тең құқылығы және олардың Отан намысы алдындағы жалпы жауапкершілігі» [1] – деп ерекше атап өтті.

Егер қазақы патриотизмнің қайнар көзін бажайласақ, біздің ұлтқа ол ешқашан жат болмағанына, қайта бесіктегі сәттен бастап ұлттық тәрбиемен бірге бойға дарығанына көз жеткізуге болады. Бағзы ата-бабаларымыз Отанды қорғауда жан-тәнін аямай, патриотизмнің ең озық үлгісін көрсеткен. Себебі, ол табиғаттан, ұлттық тәрбиеден берілген сезім болатын. Қазыбек би: «Атадан жақсы ұл туса, елінің туы болады. Атадан жаман ұл туса, көшінің соңы болады», – деген. Осындай аталы сөздер ғасырлар бойы халқымызды жігерлендіріп, қанына сіңген қасиетке айналған. Біз әлі де осы қасиеттен ажыраған жоқпыз.

Әр дәуірдің тарихи кезеңдерінде Отансүйгіштікке тәрбиелеудің өзіндік мүдделері болады. Ол ең алдымен, "ұлтжандылық", отансүйгіштік", "патриотизм", ұғымдары сол заманның ақиқаты – наным – сенімінен туындайды.

Еліміз егемендік алғаннан бері жас ұрпақ тәрбиесінің темірқазығы – қазақстандық патриотизм болды. "Қазақстандық патриотизм" ұғымы біздің тәуелсіздігімізбен қоса туған жаңа сөз болып, еліміздегі саяси – әлеуметтік ахуалдың ерекшелігін көрсетеді. Елімізде жүзден аса ұлттар мен ұлыстардың өкілі өмір сүруде. Қазақстан олардың көпшілігінің туған Отаны және бұдан былай да мәңгі тұрақтап қалар мекені болмақ. Сондықтан олардың әрқайсысы Қазақстанды ата – жұртым деп танып, оның тәуелсіздігін қорғауға және материалдық байлығын арттыруға еңбек етуі тиіс. Сол себепті қазақстандық патриотизм ұғымы күнделікті өмірде жиі қолданылып, кеңінен қалыптасып келеді. Бұл ұғымның педагогикалық жүгіне келер болсақ, ол болашақ Қазақстан азаматтарын тәрбиелеумен тығыз байланысты. Қазақстандық патриотизм – Отан – анаға деген сүйіспеншілік пен азаматтық ерлік, өнеге көрсетушілік, бойдағы білім мен білікті, ақыл – парасатты ел игілігіне жұмсау, атамекен мүддесіне арнау болмақ.

Патриотизм идеясының дамуына француз материалистерінің, неміс философтарының да қосқан үлесі мол.

Орыс революционер – демократтары да көптеген құнды идеялар көтерді. Жүсіп Баласағұни, Қожа Ахмет Яссауи, Әбу Насыр Әл – Фараби, Махмуд Қашғари т.б. еңбектерінде келелі, пікірлер айтылған. Асан Қайғы, Шалкиіз, Бұхар жыраулар, Махамбет Өтемісұлы да өз шығармаларына арқау етті. Патриоттық сезімді қазақ ағартушылары Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, Абай шығармаларынан да байқауға болады. Отаншылдық сезім – адамға туа біткен қасиет емес. Ол адамның саналы өмірімен қабаттас қалыптасатын психологиялық, саяси – әлеуметтік құбылыс. Патриоттық сезім жалпы адам баласының еліне, жеріне, өз тілі мен мәдениетіне, ұлттық құндылықтарына жеке қатынасын, өзіндік бағасын түйсінуін, қуаттап қолдауын пайымдайтын сезім көрсеткіші болып табылады. Осыған орай Н.Ә. Назарбаев, – патриотизмді "әр этностың ұлттық сезімін сыйлап, бірде – бір ұлтпен қарама – қайшылық туғызбау" – [2] деп белгілеген.

Еліміздің болашағы-жас ұрпақты тәрбиелеуде бірінші бесік-отбасы, ата-ана тәрбиесі болса, екінші бесік – білім беру мекемесі. Мектепке дейінгі кезеңдегі тәрбие-адам қалыптасуының алғашқы баспалдағы болса, бүлдіршіндеріміздің бойында руханипатриоттық сана-сезімді қалыптастыру бағыты бойынша тәрбие беріп, ел болашағына өз үлесін қосуда. Қазақстан Республикасының жаңа әлеуметтік даму жағдайында мектеп және мектепке дейінгі балаларға патриоттық тәрбие беру» тұжырымдамасында патриоттық тәрбие беру міндеттері төмендегіше айқындалады:

- Қазақстан Республикасының Конституциясына, мемлекеттік рәміздеріне, Қазақстанда мекендейтін барлық халықтардың тарихына, дәстүрлеріне, мәдениетіне және ұлттық ерекшеліктеріне құрметпен қарау;

- Мемлекеттік тілге, әлемдік тілдерге және ұлтаралық тіл болып есептелетін орыс тіліне, Қазақстанда мекендейтін басқа халықтардың тілдеріне құрметпен қарау;

- Жалпы адамзаттық құндылықтар мен өркениеттілікті бағалау, құрметтеу; Мектепке дейінгі жастағы балалардың адами-патриоттық міндеттері:

1. баланың өзінің отбасына, үйіне, балабақшасына, көшесіне, қаласына деген сүйіспеншілік пен бауыр басып кетуін тәрбиелеу;
2. табиғат пен бүкіл тірі жанға ұқыпты қатынасты қалыптастыру;
3. еңбекке деген сыйластықты тәрбиелеу;
4. халық салтына және кәсіптікке қызығушылығын тудыру;
5. адам құқығы жайлы қарапайым білімдерді қалыптастыру;
6. Қазақстан қалалары жайлы хабарын кеңейту;
7. балаларды мемлекет рәміздерімен таныстыру (елтаңба, ту, әнұран);
8. мемлекет жетістіктері үшін жауапкершілік пен абырой сезімдерін дамыту;
9. өзара сыйлау, басқа ұлттарға олардың салттарына деген сыйластықты қалыптастыру. [3]

Осы міндеттер балалық жұмыстың бүкіл түрлерінде шешіледі: сабақтарда, ойындарда, еңбекте, үйде – баланың тек қана патриоттық сезімін ғана емес, сонымен қатар оның ересектермен және құрдастарымен өзара қатынастарын қалыптастырады.

Мектепке дейінгі жастағы балаларды туған қаласымен таныстыру оңай міндет емес, өйткені кішкентай балаға үлкен қаланың құрылысын, оның құрылу тарихын, әсемді жерлерін елестету қиын. Осы жұмыс дәйекті түрде жүргізіледі, ең жақын орналасқаннан, таныстан (отбасы, балабақша, микроаудан), ең қиынына – қала, мемлекет. [4]

Мектепке дейінгі мекемеде балалардың ойын еркін жеткізуде, рухани патриоттық тұрғыдан білім алуына тәрбиеленуіне барлық жағдай жасалған.

Балалардың Отандық мұраға бойсұнуы, сыйластықты, өзі тұратын жері үшін мақтанышты тәрбиелейді. Кішкентай бала үшін Отан туған үйінен, өзі және отбасысы тұрып жатқан көшеден басталады, отбасыда болашақ өз елінің азаматы «өсіп» келе жатыр. Осы сұрақ бойынша ата-аналармен әрекеттесуі, өз халқының мәдениеті мен дәстүріне эмоционалды, ұқыпты қатынасын туғызады, сонымен қатар тік отбасылық қатынастарды сақтауына әкеледі. Сонымен, балалардың адами-патриоттық тәрбиесі – мектепке дейінгі білім мекемесінің негізгі міндеті болып келеді, ал оның негізгі шарты болып ата-аналармен, отбасымен тығыз байланысы болып табылатын, қоғамның ұяшығы мен ұлттық дәстүрлердің қорғаушысы іспеттес.

Патриоттық сезім, адамгершілік – жеке бастың, ұлттың, Отанның мақтанышы деп-, бекер айтпаған. Балаларды ұлтжандылыққа тәрбиелеу мақсатында еліміздің болашақ ұрпағын елін, жерін, ана тілін сүйетін қадірлейтін, үлкенге құрмет, кішіге ізет, көрсете білетін қасиеттерді бойына сіңіре отырып, мектепке дейінгі ұйымдарда балаларға патриоттық тәрбие беру мақсатында көптеген тәрбиелік іс-шаралар, «Менің қалам осындай» атты сурет көрмелері, туып өскен жеріміздегі өлкетану мұражайына саяхаттар ұйымдастырылуы керек. Сонымен бірге «Менің Отаным-Қазақстан», «Отаным-бақыт ордасы», «Біз Отаншыл баламыз» атты тақырыптарда стендтер жасақталып, үнемі толықтырылып отыру керек. Сонымен қатар, ұлттық тәрбие беру- ұрпақ санасына ғасырдан ғасырға жалғасып келе жатқан өз ұлтымыздың салт-дәстүрлерін насихаттау барысында ұлттық бұрыштар мен орталықтар жасақтау қажет. Тұлғаның елжандылық сезімін қалыптастыру өте күрделі және

ұзақ үрдіс. Сондықтан жеке тұлғаның елжандылық сезімін қалыптастыру мәселесі – мектепке дейінгі білім беру мен тәрбиелеуде жүзеге асырылуы керек. Біздің тәрбиеміз ұрпағымызды әдепті, қайырымды, елгезек, еңбексүйгіш, адал және шыншыл, ұлтшыл, намысшыл, ел қорғаны болатын, халқына адал қызмет ететін ұрпақ тәрбиелеу. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерді құрметтеу – әрбір азаматтың міндеті. Жеке тұлғаны тәрбиелеу, бала бойына өз елінің ажырамас бір бөлігі ретінде саналылықты қалыптастыру, адамгершілікті, руханилықты, патриотизмді және ұлттық мәдинетті құрметтеу сезімдерін тәрбиелеу.

Қазақстан азаматтарын патриотизмге тәрбиелеудің педагогикалық негізгі – тұлғаның патриоттық сана-сезімін қалыптастыру, патриоттық іс-әрекетін ұйымдастыру; мінез-құлқына патриоттық сипат беру, балабақшадағы оқу-тәрбие ісінің өзегі.

Ендеше, егеменді елдің азаматын тәрбиелеуде әр тәрбиешінің, ұстаздың мақсатыдені сау, ұлттық сана-сезімі оянған, рухани ойлау дәрежесі биік, мәдениетті, парасатты, аrojданы мол, еңбекқор, іскер бойында игі қасиеттері бар адамды тәрбиелеу.

Қорытындылай келе патриоттық құндылықтары қалыптасқан тұлға мына төмендегідей қасиеттерге ие болуы тиіс:

- Жалпы адамзаттық, ұлттық құндылықтарды меңгерген;
- Халықтар арасындағы достықты нығайтуға күш салатын;
- Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздеріне, тарихына, тіліне, дәстүріне, дініне құрметпен қарайтын;
- Жас ұрпаққа өз ауданымыздың тарихымен тереңірек таныстыру;
- Өлкемізде әртүрлі замандарда өмір сүрген тарихи тұлғалармен қайраткерлердің өмірі мен қызметін зерттеп білу;
- Туып өскен жерлеріндегі өлкетану мұражайларына саяхаттар ұйымдастыру;
- Балаларға елін, жерін сүйетін патриоттық сезімдерін аша түсіп, жетілдіру қажет.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. - Астана 2012 ж.

2. «Қазақстан Республикасының азаматтарына патриоттық тәрбие берудің 2016-2018 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы» ҚР Президентінің Жарлығы. – Астана: Ақорда, 2016. Қазан. №200.

3. «Отбасы және балабақша» журналы №3. 2017жыл 4. Струмилин С. Г. Нетрадиционные формы работы с родителями ДОУ // Новый мир. 1960. N 7.

“ӨЗІН-ӨЗІ ТАЛУ” ПӘНІМЕН БОЛАШАҚҚА

КИКЫМОВА А.А. АЙТАНОВА А.Ө.
«Айгерім» бөбекжайы» КҚМК, Қарағанды қаласы
aigui.kikimowa@mail.ru

Қай ғасырда болмасын бала тәрбиесі үлкен мәселе болып саналады. Әрбір қоғамның дамуына байланысты бұл мәселе әрқалай шешіліп отырған. Қазіргі жаңару кезеңінде біздің қоғамымыздың ілгерілеу процесінде адам факторы және оны жандандыру, ел өмірінің барлық жақтарын жаңарту бала тәрбиесінің мәні мен оның проблемаларын күрделендіріп отыр. Осыған байланысты тәрбие берудің тиімділігі мен сапасын арттырудың негізгі бағыты – барлық тәрбиелік істе әрбір баланы жеке тұлға деп танып біліп, жан-жақты қалыптастыру. Осы себептен, “Өзін - өзі тану” пәні “Бөбек” қорының төрайымы Назарбаева Сара Алпысқызының бастамасымен өмірге келіп, тәжірибе нысаны ретінде республикамыздың көптеген білім беретін мекемелерінде жүргізіліп келеді.

Адамгершілік – рухани тәрбиесіндегі басты нысана баланы құрметтеу. Баланың қуат қоры мол болғандықтан, оның өмірді танып білуге ұмтылысы зор екенін мойындап, соған орай баланың сезімін тәрбиелеуге, сұлулықты сезінуге, көңіл – күйін реттей білуге көмектесетін “Өзін-өзі тану” пәні болып отыр. [1]

Бұл пән болашақ ұрпақтың бойына рухани адамгершілік қайнарын сіңіріп, мінезқұлқын тәрбиелеуге, жалпы адамзаттық құндылықтарды, адамгершілік принциптер мен мұраттарды ғұмыр бойы басшылыққа алатын тұлға қалыптастыруға негізделген. Жас ұрпақтың қабілеті мен мүмкіншілігін жан-жақты ашып, адамгершіліктің биігіне көтеретін Қазақстандық білім беру үлгісі. Ізгілік пен сулулықтың шын мағынасын түсінуге, шынайы мейірімділік пен ақиқатқа ұмтылуға, өз өмірін жоғары мәнмен өткізуге жетелейді.

“Өзін-өзі тану” эксперименттік курсы бойынша– рухани білім беру жобасының эксперименттік алаңы боп аталады. “Өзін-өзі тану” курсы қойған міндеттерді жүйелі түрде шешу үшін, “Бөбек” ұлттық ғылыми – тәжірибелік, білім беру және сауықтыру орталығы мамандарының дайындаған оқу-әдістемелік кешенін қолданудамыз. Эксперимент мемлекеттік тілде өтіп, оған ересек топ балалары қатыстырылды, “Өзін-өзі тану” пәнін жүргізу барысында бүлдіршіндердің өзін биік ұстауы, аса ілтипатылықпен қарауы, біздер үшін, ата-аналар үшін қуаныш сыйлауда. Жұмыс барысында арнайы дайындалған әдістемелік құрал-жабдықтарға жаңаша көзқараспен қарап, саралап, өз жетістігімізді қосып жұмыс жүргізудеміз.

Жоғары ізгілік мұраттардың ең құндысы – руханилық. Өзін-өзі жетілдіретін тұлға үнемі ізгілік ұстанымдарын өз бойында шындап, жетілдіруге ұмтылады. Сондықтан біз өз балаларымызға оқу-тәрбие жұмысы барысында алдымызға қойған ұстанымдар мен әдістердің жан-жақты айқындалған, бір-бірін аша түсетін жаңашыл интерактив әдісін меңгердік. Интерактив әдісін пайдалану оқытудың дәстүрлі түрімен ерекшеленуде. Анықтап айтқанда амандасу сәті, армандайық, жүректен-жүрекке, тындайық-ойланайық, ойнайық бұл шығармашылық тапсырмалар өз мазмұнында дәстүрлі оқыту және тәрбиелеу мақсаттарына жеткізуде. [2]

“Өзін-өзі тану” пәнінің ерекшелігі балалардың бойындағы ерекшеліктері мен қасиеттерін ажырата алуына және өз іс-әрекеттеріне баға бере алуға үйретуді міндет етіп қояды. Бұл міндеттің негізгі шешімі – сабақтар. Сабақтар

тақырыптық жоспар бойынша өтіп, әрбір сабақ талқыланылып отырады. Әрбір сабақта балалар “Махаббат”, “Мейірімділік”, “Сүйіспеншілік” және т.б. ұғымдармен танысса, сабақтан тыс кезде, жағдаяттарды шешу, мақал – мәтел жаттау, әңгіме оқу барысында алған білімдерін тиянақтап отырады. Балалар өз ойларын жеткізу үшін, “Сен не істер едің?”, “Сен қалай ойлайсың?” – деген сұрақтар ой-түрткі болды.

“Өзін - өзі тану” курсының оқу-әдістемесінің ішінде берілген сабақ құрылымының бөліктері, басқа сабақтарда да қолданылып тығыз байланыс жасалды. Балалар, әсіресе шығармашылық жұмыстарға ынталылық білдіріп, белсене қатысатыны сөзсіз. Әңгіме бойынша сурет салу, тақырыптық суреттерді бояу, “шаттық шеңберінде” және “сергіту сәтінде” зор ықылас танытады. Оқыту пәнінің соңғы бөлімі “жүректен жүрекке” балалар үшін ерекше орын алады. Балалар ойды ізгілік күйге бейімдеуге, өзіне және жақындарына іштей игі тілек білдіруге, өз ойларын ашық, жасқанбай айтуға үйренеді.

Баланың өзін - өзі тануы, бағалауы, “мен” деген болмысының қалыптасуын зерттегенде бала өзін өзгелермен салыстырғанда ғана, өзін - өзі танитыны байқалады. Мұндай тоқтамаға балалардың өзіндік сана – сезімнің дамуын бақылағанда нақтылауға көз жеткіздік. Баланың заттарды өзгерту ойын үстіндегі құрастыру, бұзу, біріктіру, өзгерту әрекеттері кезінде өзіндік сана – сезімнің жетілуі дамиды. Оның үлкен мәні бар.

Ал баланың жеке тұлға ретінде өзіндік сана – сезімнің қалыптасуына оның құрдастарымен үнемі араласуы және бірге болуы шешуші рөл атқарады. Өйткені бала басқа балалар: қалай жазады, қалай санайды, қалай сөйлеседі, сұраққа қалай жауап береді, жіптен қалай секіреді, суретті қалай салады, бір – бірімен қалай сөйлеседі және ересектер мен құрбы – құрдастары, үлкендер мен кішілер қалай тіл катады деген әрекеттердің бәріне өте қырағылықпен үніледі. Сондайда өз басының жеке қасиеттерін, өз табыстарын, жетістіктері мен сәтсіздіктерін, өзге балалардың да іс әрекетімен үнемі еріксіз салыстырады да өзін - өзі бағалап, тани бастайды. Бірақ баланың өзін бағалауы жеткілікті деуге келмейді, өз бағасы оған тәрбиешінің қатынасының әсерімен пайда болады. Өзіне деген қатынастар баланың жеке бастың талаптану деңгейіне байланысты деп жүрген тұрғыда көрінеді.

Әдетте баланың өзіне мұндай қатынас, яғни көтермеленген, адекватты немесе төмендетілген өзіне деген бағасы мектепке дейінгі жаста – ақ қалыптаса бастайды. Демек, өзіндік баға балаға ата – аналар мен тәрбиешілер тарапынан болатын, әрі - өзі көріп жүрген қатынастардың нәтижесі ретінде қалыптасады.

Баланың өзін көрсетуге барынша ұмытылуы, оның “мені” өз қасиеттеріне зор ынта қоюы жиі байқалады. Балалардың өзіндік санасы мен өзін - өзі бағалауы, әдетте, ата – аналардың және басқа да беделді үлкендерден алған бағаны қайталайды. Бірақ бала неғұрлым есейген сайын оның мінез – құлқы дайын бағалардан көрі өзін - өзі бағалауға соғұрлым бағдар ала түседі.

Өз “менінің” бейнелері күрделі, әрі бір тектес болмайтыны белгілі. Мұнда нақты “мен” де, қиялдағы “мен” де, динамикалық “мен ” де, көз алдына елестететін басқа да толып жатқан “мендер” бар.

Өзін - өзі бағалаудың екі тәсілі бар. Біреуі, өз талаптарының деңгейін өзінің жеке мүмкіндігімен өлшемдестіру. Бірақ баланың өмірлік тәжірибесінің аздығы мұндай өлшемді қиындатады. Ересектердің көзқарасы тұрғысымен қарағанда баланың қыйсынсыз көптеген қылықтары қауіпті сотқарлығы, даңғойлығы, - көзге түсіп, айналасына танылғысы келгеннен көрі өзінің батылдығын, өжеттігін тағы да басқа ерекшеліктерін көрсеткісі келеді.

Өзін - өзі бағалаудың екінші жолы - әлеуметтік жарыс, өзі туралы төңірегіндегілердің пікірлерін салыстыру. Төңірегіндегілердің өзі туралы пікіріне сезімтал қарайтын баланың өзі – ақ әркімнің бағалары ғана емес, бағалайтын өлшемдерінің өзі әр қыйлы болатынына көзі жетеді.

Өзін - өзі талдау жасаудың өзін - өзі мақсатсыз байқаумен шатастыруға болмайды. Қайталанбас дара адам ретінде өзін өзі ашу адам өмір сүруге байланысты. Өзін - өзі талдаудың қажетсізіндігі өзі дамыған адамның қажетті белгісі және нысаналы түрде өзін - өзі тәрбиелеудің алғы шарты.

Баланың “мен өзім” деген бейнесіндегі жағымды жағдайларды сезініп, өз - өзіне ризашылықпен және сын көбен қарауға тәрбиелеу қажет екені айтпас да белгілі. Балалардың рухани және тәндік психологиялық дамуы кеңейтіп, өз құқылары мен міндеттері туралы түсініктерін кеңейтіп отыруымыз қажет.

Мектепке дейінгі алты – жеті жастағы балалар өзінің ақыл – ойын, күш – жігерін жинақтайды. Бұл жастағы балалардың ұжыммен жұмыс жасауды, бірге болуды, өзінің және жолдастырның пікірлерімен санаса білуге мүмкіндіктері болады. Кейбір жағдайларда бұл жастағы балаларға ата – ана оның өз ойын білдіруге тырысқаны үшін іс әрекетіне қажетті баға беріп отыруы қажет.

Осы пән арқылы балалар өз ойы мен сезімдерін еркін білдіруге, өзін-өзі бағалауға ұмтыла бастады. Өзін қоршаған ортаға, табиғат аясындағы жанды-жансыз заттарға көңіл бөліп, қамқорлық жасауға, айналасындағы балалармен достық қарым-қатынас орнатуға тырысатын болды. Мінез - құлық пен іс-әрекеттегі жағымды және жағымсыз әдеттерді ажыратып, өз қателіктерін дер кезінде мойындауға дағдыланды.

Балабақшада әрбір өткізілетін ата-аналар жиналыстарында, педагогикалық кеңестерде, ертеңгіліктерде, ата-аналарға берілген сауалнамаларда “Өзін-өзі тану” пәнінің қаншалықты адам өміріндегі ролін айқындай түскенін ата-аналар, әріптестер, балалар ойларынан байқадық.

Мектеп жасына дейінгі балалардың бір-біріне деген алақан жылуын беру арқылы бір-біріне ақ жүрекпен айтқан тіліктері, арман тілегін айта отырып, өзіндік “менін” табу, бойындағы күш-қуатын жақсылыққа бағыттау, өзін тұлға ретінде сезінуі - өзін-өзі танудағы игі нәтижелер. Бала дүниеге келген күннен бастап, ата-анасы және айналасындағы адамдармен тығыз байланыста өмір сүреді. [4]

Ата – ана – баланың бірінші тәрбиешісі болғандықтан бағдарлама міндетін шешуде алғашқы қадамымызды ата-аналармен жүздесуден бастадық. Оларға осы пәннің қазіргі таңдағы маңыздылығын, қажеттілігін түсіндірдік. “Өзін-өзі тану” пәнін меңгертуде жүйелі, әрі тұрақты еңбек нәтижесіне жету үшін, әр балаға шығармашылық портфолиосын құрдық. Портфолионың міндеті - баланы өз тәжірибесін қорытындылауға, білім жинақтауға, “өзін-өзі көрсете білуге” үйрету. Портфолионың педагогикалық міндеттері: баланың белсенділігі мен

оның дербестігін мадақтау мен өзін-өзі бағалау әрекеттерін дамыту. Біз осы мектепке дейінгі баланың шығармашылық портфолиосын құру барысында отбасы мүшелерінің қатысуын жөн көрдік. Ата-аналарға мектепке дейінгі баланың шығармашылық портфолиосы “Өзін-өзі тану” пәні отбасында жалғасын тауып отыратының және қазіргі таңда маңыздылығын, қажеттілігін түсіндірдік. Мектепке дейінгі баланың шығармашылық портфолиосы балалардың шығармашылық жұмыстарынан, отбасы фотосуреттерінен, жағдаяттарды шешуден тұрады. Ата-аналар осы портфолио арқылы “Өзін-өзі тану” пәнінің балаға әкелетін септігін, сабақтан алған әсерін және өз тәжірибесін қорытындылауға, білім жинақтауға, “өзін-өзі көрсете білуге” үйретудің тиімді жолы екендігіне көз жеткізді. Сонымен қатар шығармашылық портфолио арқылы отбасы мүшелерінің арасында өзара байланыс нығайып, балаға деген ата-ананың жылуы мен жауапкершілігі артты, ата-аналар бала тәрбиесі мәселелерімен кеңінен танысып, балабақша мен отбасы арасында ынтымақтастық, байланыс нығая түсті. Шығармашылық портфолио эксперимент жұмыстарын жүйелі, толыққанды жүргізуде өз тиімділігін көрсетті. Жыл аяғында экспериментке қатысқан балалардың тіл байлығы дамып, өз пікірі мен ойын еркін білдіре алатынын, өзара қарым-қатынастары үйлесімді болып келгенін байқадық. Рухани азықты тауып, дәмін татып, мейірін қандырған адам ғана бұл дүниенің ақ пен қарасына, баянсызымен бақыттарына жүрек бойламай, алаңсыз, толық жетілген адам болып, өмірден өзінің нақты, орнын табады. Сонда ғана ол өзінің адам деген атына заты сай көзі ашық, көкірегі ояу кемелдеген дәрежесіне жетеді.

Қорыта айтқанда, “Өзін-өзі тану” бағдарламасының мазмұнында ескеріліп, көзделген эмоционалдық тұрғыдағы ауқымды жүргізілген алуан түрлі іс-әрекеттер баланың адамгершілік рухани дамуының негізін қалауға және өмірлік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл білімдік кеңестік мектеп жасына дейінгі балалардың бойында ең басты қажеттілік өзін-өзі дамытушылық қажеттілігін қалыптастыруы тиіс. “Өзін-өзі тану” бұл тек баланың өзін ғана танып, білуімен ғана шектеліп қоймайды, оның мазмұны тереңде. Баланың өзін тануы әлемді тануымен, ортаны тануымен, адамды тануымен ұштасып жатыр. Сол себепті де “Өзін-өзі тану” курсының бүгінгі таңда барлық адамзат үшін маңыздылығы өте зор.

Біз болашақта Қазақстан Республикасын өркениетті, бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына қосамыз деп үміт етіп отырған халықпыз. Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстанның әлемдеге бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясында: - “Білім беру реформасы – Қазақстанның бәсекеге нақтылы қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аса маңызды құралдардың бірі. Бізге экономикалық және қоғамдық жаңару қажеттіліктеріне сай келетін осы заманғы білім беру жүйесі қажет”. Сондықтан сол елдердегі бар жетістіктер бізде де болуы керек, өйткені жаңа ХХІ ғасыр – бәсеке ғасыры. [3]

Еліміз жыл сайын білімді, ақылды жасөспірімдермен толығып келеді. Ендеше, болашаққа деген сенімділік те бізде мол.

Қолданылған әдебиеттер:.

1. «Өзін-өзі тану» пәні бойынша жалпыға міндетті мемлекеттік стандарты.- Алматы: «Бөбек» ҰҒПББСО, 2016. – 75 бет.
2. Өзін-өзі тану терминдерінің түсіндірме сөздігі. “Бөбек” ҰҒПББСО, 2016 ж.
3. ҚР бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы. – Қарағанды 2017ж.
4. «Біз мектепке барамыз» (5-6 жас) балаларды тәрбиелеу мен оқыту бағдарлама – Астана 2018ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ЗАТТЫҚ-ДАМЫТУШЫЛЫҚ ОРТА

КАСЫМОВА Г.Б., ТОЛЕНДИНА А.А.

«Айгерім» бөбекжайы» КҚМК, Қарағанды қаласы

gul_7319@mail.ru

Мектеп жасына дейінгі балаларды жан-жақты дамытудың бір түрі заттық - дамытушы ортаны құру. Балалар мұндай ортада өздерін еркін ұстап кез-келген іс-әрекет түріне тез үйренісіп кетеді (ойын, жобалау, немесе көркем шығармашылық). Тәжірибелер жасайтын орта құру балалардың теорияда алған білімдерін іс жүзінде зерттеп, нәтижелеріне көз жеткізуге мүмкіндік береді. Балалар тәжірибе жасай отырып бидайды тор көзден өткізіп оның жартысы неге түспей қалғанын, дымқыл құмнан құрылыс жасап оны салыстыруға, темірден және резенкеден жасалынған шарлар суда қандай күйге түсетінін, бір пішіндегі ағашпен тасты салыстырып қайсысының ауыр екенін анықтауға т.т.

Балалардың тәжірибелер жасауы үшін арнайы алгоритм-схемалар жасауға болады. («Ыдыстағы кір суды қалай таза қылдыруға болады?», «Сабын көпіршіктеріне қалай сұйықтық жасуға болады?», «Суға түскен топырақ, сазбалшық, құмның қайсысы тез тұнады?») т.т

Көркем -шығармашылық ортасында ойлауды дамытуға арналған модельдік сызбалар болса , сол арқылы балалар түрлі мәселелерді шешеді, мысалға: «Төрт түрлі бояу ғана болған жағдайда қызғылт, сиякөк,қоңыр, жасыл түстерді қалай жасауға болады?». Тәжірибе барысында балалар өздеріне қажетті түсті алады, сөйтіп алған білімдерін бекітеді.

Табиғат бұрышында арнайы өсімдіктерді күту алгоритімін құрса, бұны құруға заттық суреттер қолдану, шемішке-өсімдік .Оны пайдалан отырып бала жетіспей тұрған бөлшегін толықтырады.

Топтағы жұмсақ модульдер, ойын экрандары, балалардың жаңа ойын сюжетін құрастыруға мүмкіндік береді.

Танымдық бұрышында түрлі ойындар қойса: лабиринттар, заттық суреттер логикалық тапсырмаларды шешуге. «Жейде қалай алқаптан өсті?», «Нан қалай үстелге келді?», «Ыдыстар қалай пайда болды?».

Топта заттық дамытушылық ортаны құру арқылы балаларға көптеген мүмкіндіктер береміз: олар мәселелерді өз беттері мен шешуді, алгоритмдерді тәжірибеде қолдануды үйренеді.

Бұл жерде педагогтын міндеті- балаларға өз алдына мақсат қоя білуге және одан шығу жолын табуды үйрету. Сонымен қатар өз жұмыстарына баға беріп, бақылау жасауды қалыптастыру.

Қазіргі заман талаптарына сай барлық педагогтар білім берудің жаңа түрлеріне көшіп кете қойған жоқ, әлі де дәстүрлі білім беру, оқыту әдістері мен келе жатырмыз. Мектепке дейінгі мекемелер осы мәселелерді жылдық жоспардың бір бағыты ретінде алып, педагогтар арасында семинар-практикум, кеңестер, ашық көрсетілімдер, тақырыптық бақылаулар ұйымдастыру арқылы педагогтардың білімдерін көтеріп, тәжірибе алмасуға мүмкіндік беруге болады.

Мектепке дейінгі мекемелер арасында әдістемелік жұмыстардың ең қолайлы түрлері: шеберлік-классы, дөңгелек үстелдер, дискуссия, жобалық-семинарлар, кейс-технологиялар, іскерлік құжаттарды талқылау, шығармашылық шеберханасы, викториналар т.т.

Шығармашылық шеберханасы – бұл педагогтарға шығармашылықпен, жекелей жұмыс істеуге мүмкіндік береді, олардың креативті ойлауын, ұжыммен жұмыс істеуін, шығармашылық бастамаларын, мәселелерден дәстүрлі емес жағдайлар арқылы шығуларын дамытады.

Шығармашылық шеберханасы- бұл қарым-қатынас түрі, педагогтар бір-бірі мен жекелей, ұжыммен ашқан жаңалықтары арқылы жаңа тәжірибемен, білімдері мен алмасады. Бұнда әр педагог өз ойларын, білімін, шығармашылық жетістіктерін көрсете алады.

Сонымен қатар қазіргі кезде жаңадан шығып жатқан балаларға арналаған үстел үсті ойыны бар. Балалардың ойлауын есте сақтауын дамытуға, таным деңгейін арттыруға пайдасы мол: «VALEO» зияткерлік – дамытушы жиынтығы мектепке дейінгі білім беру бағдарламасын іске асыру үшін жаңа мүмкіндіктер ашады.

Ойынның бұл жиынтығын пайдалану денсаулықты сақтау ортасын құру кезінде, экологиялық таза құралдардан геометриялық фигуралар құрастыру, сабақты жоспарлы түрде ұтымды ұйымдастыруға, басқа әдістемелермен біріктіруге және шаршауды басуға, зерделі жұмысқа қабілеттілігін жоғарлатуға мүмкіндік береді.

Мақсаты: денсаулық сақтау кеңістігі жағдайында мектепке дейінгі баланың ойын процесінде конструктивті іс-әрекетін және оқытуда, балалардың логикалық ойлауы қабілетін дамытуда, балалардың шығармашылығын дамытуда қолданылады.

«Valeo» ойын жиынтығын қандай жағдайда пайдалануға болады?

- Қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыруда;
- Танымдық – зерттеулер мен өнімділік (конструктивтік) іс – шараларды әзірлеуде;
- Әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларын дамытуда;
- Логикалық қабілеттерін дамытуда;
- Сенсорлық дамытуда;

- Ұсақ моториканы дамытуда.

Ойын жиынтығының ерекшелігі баланың физикалық, зияткерлік және жеке қасиеттерін дамытуға үлес қосады.

«VALEO» зияткерлік-дамытушы жиынтығы типтік оқу бағдарламаны іске асыру үшін жаңа мүмкіндіктер ашады. Ойынның бұл жиынтығы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жалпыға міндетті мемлекеттік стандартының және типтік оқу бағдарламасының талаптарына сәйкес баланың коммуникативтік дағдыларының қалыптасуына, танымдық және әлеуметтік мотивтерінің көрінуіне, қызығушылығы мен білім алуға деген құштарлығының дамуына ықпал етеді.

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында айқындалған мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың негізгі міндеттерінің бірі: балаларды сапалы мектепке дайындауға бағытталған инновациялық әдістер мен технологияларды енгізу. «Valeo» зияткерлік-дамытушы жиынтығын қолдануда мектеп жасына дейінгі балалардың ойлау қабілетінің, логикасының, сенсорлық қабілеттерінің дамуына ықпал ететіні өткізілген диагностика нәтижесінен көруге болады.

Мектепке дейінгі мекемелерде педагогтардың инновациялық технологияларды пайдалануда ұсынатын қағидалар:

Біріншіден жүргізілетін жұмыстарды жоспарлау, мақсаттар мен міндеттерін анықтау. Екіншіден тәрбиелеу мен білім беру үрдісін тиімді ұйымдастыра білу, оның бір ізділігін сақтау, қолданылатын әдістерін, формаларын нақтылау. Үшіншіден балалар мен қарым-қатынас жасаудың тиімді жолын тандау, баланың еркін ойлауына, өз бетімен шешім қабылдауға, әрекет етуіне толық мүмкіндік жасау.

Қорыта келгенде, мектепке дейінгі білім мазмұнын жаңартуда инновациялық технологияларды пайдалану арқылы педагогтың шығармашылық қабілетін қалыптастыру мектепке дейінгі ұйымдарда білім беру мазмұнын жаңартуға қатысты мүмкіндіктерді жетілдіріп, құндылық бағдарларды ескеріп, жаңа нәтижелерге, жаңашылдықты, шығармашылықты дамытуға ықпал етеді.

Мектепке дейінгі білім беру мазмұнын жаңарту тұжырымдамасында теория мен тәжірибенің байланысы, білім мазмұнын жаңартудың қажеттілігі, оған қойылатын талаптар, қазіргі кездегі ғылыми зерттеулер мен тәжірибелік мүмкіндіктердің тиімді тенденциялары, өлшемдері мен көрсеткіштері, принциптері, негізгі бағыттары мен күтілетін нәтижелері. Оны іске асыру кезеңдері мен шарттарының нақты көрсетілуі мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбиелеу мен білім беру үдерісіне қажеттілігі көрсетіліп отыр. Жас ұрпақты тәрбиелеудегі, оқытудағы тиімді әрі ұтымды жолдарының белгіленуі баланың жан-жақты дамуына ықпал етеді және педагогтың шығармашылығын жетілдіруге септігін тигізеді деп сенемін

Қолданылған әдебиеттер:

1. Бала мен балабақша журналы 2017 жыл №6
2. «Справочник Старшего воспитателя» 2016 жыл №1,2
3. «Справочник по дошкольному воспитанию»
4. Мектепке дейінгі білім –тәрбие журнал 2018 жыл №3

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ДЕНСУЛЫҚ САҚТАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

ИСКАКОВА А.С., АБДИЛЬДИНА М.К.

«Айгерім» бөбекжайы» КҚМК, Қарағанды қаласы

gul_7319@mail.ru, meku_30@mail.ru

Қазіргі кездегі елімізде жүргізіліп жатқан білім саясаты әлемдік білім кеңістігімен ықпалдасуға бағдарланған. Әлемдік білім кеңістігінен жалпы білім берудің басымдылық мақсаты – өзгермелі өмір жағдайына тез бейімделетін, өз жолын дұрыс таңдай білетін, оң шешім қабылдай алатын тұлға даярлау. Қай кезеңде болмасын білім мен тәрбие егіз ұғым екендігін ескерсек, отбасынан бастау алған бала тәрбиесі мектепке дейінгі тәрбие ұйымдарында жалғасын тауып, болашаққа қадам басары анық. Олай болса, мектепке дейінгі тәрбие ұйымдарындағы бүлдіршіндер тәрбиесін жан-жақты жетілдірудің жолдарын айқындап, бала денсаулығын сақтаудың жолдарын қарастыру заман талабынан туындап отырған жағдайлардың бірі.

Мектепке дейінгі білімде баға жетпес гигиеналық тәрбиенің тәжірибеиесі мол болғанымен, қазіргі заманға сай баланың денсаулығының нашарлап, әлеуметтік жағдай баланың дұрыс өмір сүру бейнесін қалыптастыруда жаңа қарым-қатынасты меңзейді. Ұлттық денсаулық сақтау ұйымында баланың салауатты өмір салтына тәрбиелеу негізгі міндеттердің бірі болып саналады. Баланың салауатты өмір салтын құру баланың тек психологиялық жеке-дара ерекшеліктері ғана емес, оны қоршаған ортасы мен жанұясы қолдап отыру қажет.

Қазақстандағы салауатты өмір салтын дамытудың бастамасы мектепке дейінгі ұйымдардағы балалардың денсаулығын сақтаудың аса қажет екендігін көрсетеді. Балабақша жұмысына денсаулық сақтау технологияларын енгізу қажетті заман талабынан туындайды.

Осыған орай жұмыстың объектісі – мектепке дейінгі жаста баланың денсаулығын қорғау болып саналады.

Жұмыстың мақсаты - мектепке дейінгі ұйымда баланың денсаулығын сақтаудың, салауатты өмір салтын ұйымдастыру мен бала денсаулығын шыңдаудың мүмкіндіктерін қарастыру болып табылады.

Міндеттер:

- мектепке дейінгі ұйымда денсаулық сақтау технологиясын қолдану мүмкіндіктерін анықтау;
- денсаулық сақтау технологиясына сипаттама бере отырып, мектепке дейінгі ұйымда денсаулық сақтау технологиясын пайдалану әдістемесін ұсыну;
- білім берудің жаңа технологияларын қолдану (денсаулық сақтау, ақпараттық) ғылыми -әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз ету, оларды іске асыру механизмдерін жетілдіру;
- балалардың денсаулығын сақтау мақсатында инновациялық бағыттағы материалдық-техникалық база қалыптастыру.

Күтілетін нәтижесі:

Мектепке дейінгі мекемедегі балалардың дені сау, психологиялық және интеллектуалдық тұрғыда жан-жақты қалыптасқан, бастауышқа дайын болған мекеме түлегі.

Тәрбиешінің балалармен жұмыс жүргізуіндегі денсаулық сақтау технологиялары.

Баланың денсаулығын сақтау және нығайту, дене жаттығуларын жасауға қызғушылықтарын арттыру, қимылдық іскерліктерін жақсартуда мектепке дейінгі мекемеде денсаулықсақтау технологияларының түрлері:

Балабақшада оқу-тәрбие жұмыстарын заман талабына сай жүргізу, баланың денсаулығын сақтау мен нығайту мәселелерін тиімді шешу медициналық және педагогикалық қызметкерлердің бірлескен нәтижелі еңбектеріне байланысты. Осындай мәселені шешу барысында біздің анықтағанымыз, баланың денсаулығын нығайтуда және аурудың алдын-алуда тек қана баланың қимыл белсенділіктерін көтеру өте аз, сонымен қатар шынықтыру шараларын жүйелі өткізу керек. Ол үшін педагог дәстүрлі жұмыстарға дәстүрден тыс жұмыс түрлерінің жүйесін тудыруы жөн.

Мысалы, жалаң аяқ жүру табан мен буындарды бекіту әдісі болып табылғандықтан барлық жаттығуларды жалаң аяқ ұйымдастырған өте ұтымды болады.

Ертеңгілік жаттығуда әртүрлі формаларды қолдану:

- Тыныс алу жаттығулары
- Жалпақтабандылықтың алдын-алу жаттығулары
- Сымбатты түзету жаттығулары
- Созылу(стретчинг) жаттығалары
- Йога жаттығулары
- Көзге арналған жаттығулар

Таңертеңгі жаттығудан кейін тыныс алу немесе тұзды жолмен жүру өте тиімді. Сонымен қатар дене тәрбие сабақтарында дәстүрден тыс құрал-жабдықтарды қолданған жөн.

Баланың дені сау, салмақты, дене дамуы мықты, тәбеті жақсы, ұйқысы толыққанды болып өсуі үшін күн тәртібін қатаң сақтау қажет. Бұл балаға балалық шақтан бастап ағзасын кез-келген ауруға қарсы тұруына маңызды.

Себебі ағзада барлық өмірлік әрекеттер белгілі бір тәртіппен жүріп отырады. Жүрек ырғақты жұмыс жасайды, жиырылуы-босауы, тыныс алу, дем алумен - дем шығару кезектеседі, асқазандағы аста белгілі уақытта қортылып отырады.[2]

Жалпы табиғатта барлық жағдайлар белгілі реттілікпен жүреді: жыл мезгілдерінің, күн мен түн ауысуы...

Міне, сондықтан мектепке дейінгі мекемелерде күн тәртібі сақталуға қатаң көңіл бөлінген. Шынықтыру-сауықтырудыңда тәртібі болған жағдайда ғана баланың ағзасына тиімді болады.

Мектепке дейінгі ұйымындағы денсаулық сақтау педагогикалық технологиялары

Мектепке дейінгі кезең – бала ағзасының өте қарқынды дамиды кезеңі екенін білеміз. Яғни осы жас шамадағы баланың ағзасының барлық жүйке

жүйелері мен дене мүшелерінің, жүйкелік-психикалық дамуы қалыптаса түскен кезі.

Сондықтан да мектепке дейінгі ұйымда денсаулық сақтау іс-шаралары кешенді де жүйелі жүргізілуі қажет. Сонда ғана жаңа өсіп келе жатқан өскелең ағза сыртқы факторлар әсеріне төтеп бере алатын болады. [3]

Денсаулық сақтау технологияларының кешенді жүргізудің басты мақсаты

Мектепке дейінгі балалардың қимыл-әрекеттерін жетілдіріп, оның ағзасын суыққа төзімді болуға жаттықтыру.

Дені сау баланы өсіруде бірнеше бағыттар алынды.

Балалар ауруларын төмендетуге мүмкіндіктер жасау үшін педагогтардың кәсіби-шеберліктерін өрлету және де ата-аналармен ынтымақтаса отырып, шынықтыруды кешенді ұйымдастыру

Бұл іс-шаралар барлық білім салаларымен байланыстырып, әрекеттестіріп жалпы «Денсаулық сақтау технологиялары» деп аталады.

Шынықтырудың негізгі міндеттері

Баланың тұлғалық ерекшелігін ескере күш-қайраттарын қалыптастыру және денсаулығын шынықтыруды жүзеге асыру. Бұл міндеттерге, тек шынықтыру шараларының кешенді түрде өткізгенде ғана нәтижеге қол жеткізді, яғни балабақшадағы баланың болған бір күні - оның ағзасына пайдалы дәрумендерді енгізіп асмәзірін түрлендіріп, оны балаға жеткізу, қарапайым шынықтыру мен қатар арнайы жоспарланған шараларды, қимыл-әрекеті үйлесімді ұйымдастырылады.

Баламен шынықтыру шараларын ұйымдастыру алдында бірнеше ережелерді сақтау керек:

Дені сау баламен шынықтыруды жүйелі жүргізу, оның теріс эмоциясын (үрей, жылау, мазасыздық) тудырмайтын және біртіндеп үдетіп, ұзартылып, медбике мен педагогтың қатаң қадағалауында болуы қажет.

Оқу тәрбие үрдісін бала денсаулығына жүктеме болмайтындай, керісінше оны нығайтуға көмектесетіндей етіп ұйымдастыру керек. Балабақшаның жұмыс ерекшелігін ескере отырып, бала денсаулығын нығайту мәселелері, мектепалды балалардың физикалық дамуы – мектепке дейінгі мекеменің жұмысының негізгі бағыты болып табылады.[4]

Мектепке дейінгі ұйымындағы шынықтыру-сауықтырудың негізгі міндеттері

- Баланың денсаулығын нығайту және сақтау
- Баланың дене тәрбиесінің сапалық дамуын, тұлғалық ерекшеліктерін ескере отырып, оның өміріне қажет қимыл ептілігін қалыптастыру
- Баланың қиыл белсенділік талабын жүзеге асыруға жағдайлар тудыру
- Салауатты өмір салтының талаптарына сай тәрбиелеу
- Психологиялық және физиологиялық саулықпен қамту

Мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеуді қамтамасыз етудегі бағыттар.

- Баланың физиологиялық даму және балалардың ауруларының төмендету үшін жағдайлар жасау

- Балабақшадағы педагогтардың шеберліктерін және іскерлік біліктіліктерін жоғарлату
- Медициналық қызметкерлермен байланысты шынықтыру-сауықтыру міндеттерін кешенді шешу

- Балабақша және жанұя жағдайларында бірігіп дені сау баланы тәрбиелеу
Балалардың дене тәрбиесінің толыққанды дамуына, қимылдау талаптарын жүзеге асыру үшін балабақшада арнайы жағдайлар туғызу.

Топтарда шынықтыруға арналған бұрыштар, спорт залда дене тәрбие сабағына арналған құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету және балабақша алаңында спорт алаң болу. Осының барлығы баланың дене тәрбиесіне деген қызығушылықтарын жоғарлатады, сабақтың тиімділігін арттырады, балалардың барлық негізгі қимыл түрлерін жасауға мүмкіндік береді.

Құрметті әріптестер, тәрбиешілер мен педагогтар Қазақстанның болашақ ұрпақтарының денсаулығын нығайту мен сақтау сіздердің аяулы алақандарыңызда.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.А. Казахстан- 2030- Алматы: Білім, 1997.- 96с.
2. ҚР Білім туралы Заңы, - Астана. - 2007
3. Ф.Жумабекова., Мектепке дейінгі педагогика, Астана-2012
4. Жалмагамбетова Б.Ч., Серemenко Н.П., 2013. Организация здоровьесберегающего пространства в образовательных учреждениях области.
5. Г.У.Демешева., Педагогические условия формирования основ здоровьесберегающей компетентности у детей дошкольного возраста., Білім, ғылыми – педагогикалық журнал-2010. - №5

ИНТЕГРАТИВНЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕРИОД ЕГО ОБНОВЛЕНИЯ

АМАНҚҰЛ Ә. О., АҚТАЙ С.О.

КГКП Ясли – сад «Айгерім»

E-mail: amankul_a@bk.ru

Дошкольный возраст характеризуется большими нереализованными возможностями окружающего мира. Раскрыть их помогает образовательная деятельность. У детей успешно развивается самостоятельность, творчество, познавательные способности, учебные интересы, что содействует процессу активного овладению знаниями. С внедрением обновленного ГОСО 2016, четко обозначены общие требования к организации педагогического процесса, который осуществляется через интеграцию образовательных областей. Все это приводит к активному поиску межпредметных связей, использованию их в

дифференцированном обучении и воспитании. Встает вопрос об использовании интегративного подхода в образовании дошкольников.

Что такое *интеграция*? Многие специалисты определяют ее как один из путей достижения качества образования, его обновления и эффективности в развитии личности ребенка, сохранении здоровья и свободного пространства детства. Интеграцию мы понимаем как более глубокую форму взаимосвязи, взаимопроникновения различных разделов воспитания и образования детей. Она охватывает все виды художественно-творческой и речевой деятельности, разнообразные игры: дидактические, подвижные, игры-драматизации, сюжетно-ролевые; изобразительную деятельность, художественно-речевую, музыкальную. Интеграция основывается, с одной стороны, на общности психических процессов, развитие которых необходимо для успешного осуществления любой детской деятельности (эстетического восприятия, образных представлений, образного мышления, воображения, эмоционально-положительного отношения к действительности, а также памяти и внимания). С другой — основой интеграции применительно к предметам и содержанию эстетического, художественного направления является образ, замысливаемый и передаваемый в разных видах художественной деятельности специфическими средствами выразительности (Т.С. Комарова).

Актуальность интегрированного подхода объясняется следующими *причинами*:

- интегрированный подход на занятиях способствует раскрытию потенциала воспитанников, побуждают их к активному познанию мира, осмыслению и нахождению причинно-следственных связей, развитию логики, мышления, коммуникативных способностей и т.д;

- различные виды деятельности поддерживают внимание детей на высоком уровне в течении каждого занятия, что позволяет говорить об их достаточной эффективности.

Практическая значимость заключается в том, что интеграция дошкольного образования важна и современна как для теории, так и для практики. Ее актуальность продиктована новыми социальными запросами, предъявляемыми к дошкольному образованию.

Использование интеграции в дошкольном образовании позволяет выделять компоненты содержания соответствующие целостным представлениям о явлениях и процессах, происходящих в окружающей среде. Интеграция в дошкольном образовании позволяет воздействовать на воспитанников во много раз активнее и предпочтительней, чем влияние каждого из них по отдельности, что обеспечивает позитивный результат обучения и воспитания.

Идеи интегрированного обучения сегодня особенно актуальны, поскольку способствуют успешной реализации образовательных задач, определенных обновленным содержанием дошкольного воспитания и обучения. В целях эффективной реализации Типовой программы дошкольного воспитания и обучения предложено ввести в образовательный процесс дошкольной организации перспективное планирование на основе «сквозных» тем.

Перед дошкольной организацией поставлена задача – разработать целостный интегративный процесс взаимодействия взрослого и ребёнка на определённую

тему в течение одного дня, в котором будут объединены различные образовательные области. Так, например, расширяя представление детей о природе, животных и растениях в старшей группе, педагоги детского сада преследуют цель:

- воспитывать у детей бережное отношение ко всему живому (образовательная область «Социум»);

- побуждать к эстетическим переживаниям, связанным с красотой природы (образовательная область «Творчество»);

- решать задачи развития речи (образовательная область «Коммуникация»); - формировать практические навыки по уходу за растениями и животными (образовательная область «Познание»);

- учить отображать знания о животных и растениях в игровой деятельности (образовательная область «Здоровье»).

В результате у детей формируются целостные социальные и психологические представления, которые легко переносятся из одной сферы в другую и способствуют развитию творческих способностей.

Интегративными формами обучения и воспитания в дошкольной организации могут выступать совместные праздники, спектакли, досуги, экскурсии, творческие проекты, сюжетно-ролевые игры, эксперименты и т.д. Особенность организации такого процесса в дошкольной организации такова, что все перечисленные формы не могут существовать сами по себе, выбор определённой темы предполагает их интеграцию.

Таким образом, организация образовательного процесса через «сквозные» темы осуществляется в дошкольной организации через интеграцию всех образовательных областей, разных видов детской деятельности в единое пространство. Следовательно, педагог планирует свою деятельность, следуя за ребенком, наблюдая за его развитием, за его интересами.

Внедрение данного способа планирования в образовательном процессе позволит педагогам:

- реализовывать творческий подход при планировании содержания деятельности детей в соответствии с их интересами;

- использовать самостоятельно выбранные технологии и методы, способы, направленные на развитие детей, и осуществлять рефлекссию профессиональной деятельности;

- управлять образовательным процессом: видеть проблему и решать ее по собственному замыслу в соответствии со «сквозной» темой, учебно-методическим обеспечением, уровнем владения современными технологиями.

Перспективное планирование по сквозным темам должно строиться с обязательным учетом следующих компонентов:

- социокультурный компонент;

- региональный компонент;

- межкультурный компонент (сферы коммуникативной деятельности, темы, ситуации общения, языковой и речевой материал);

- коммуникативно-речевые знания и умение оперировать этими знаниями.

Структура построения перспективного планирования организована по 9 сквозным темам (в т.ч. 4 подтемы), рассчитанных на весь учебный год с сентября по май. Таким образом, каждая из тем изучается в течение одного месяца:

1.«Детский сад» - направлено на формирование у детей чувства привязанности, любви к детскому саду, друзьям; развитию интереса к совместной деятельности.

2.«Моя семья» - способствует расширению представлений о семье, роли матери, отца, бабушки, дедушки, сестры, брата; о трудовых обязанностях членов семьи; воспитанию положительных взаимоотношений в семье, взаимовыручке, любви ко всем членам семьи.

3.«Растем здоровыми» - направлено на охрану и укрепление здоровья ребенка; формирование навыков безопасного поведения в быту, на улице, в условиях природы и обогащение двигательного опыта детей через совершенствование основных движений, потребности в двигательной активности, используя творческие, познавательные и речевые способности.

4.«Мой Казахстан» - способствует формированию у детей духовно-нравственных общечеловеческих ценностей, патриотизма и толерантности, основанных на общенациональной идее "Мәңгілік Ел".

5.«Мир природы» - направлено на расширение знаний о предметах и явлениях живой и неживой природы, о сезонных явлениях, растениях; формирование представлений о необходимости сохранения всех видов животных, насекомых и растений; приобретение непосредственно связанного с природой опыта; развитию бережного отношения к окружающей среде и понимание значения жизненной среды.

6.«Мир вокруг нас» - способствует развитию личности ребенка, владеющего элементарными навыками познавательной деятельности, необходимыми для взаимодействия с окружающим миром; осмыслению 6 нравственных норм и формированию терпимости и уважения к разным людям.

7.«Традиции и фольклор» - направлено на воспитание доброжелательного и уважительного отношения к людям других национальностей, проживающим на территории Республики Казахстан, их культуре, традициям и обычаям.

8.«Трудимся вместе» - обеспечивает воспитание элементарных трудовых навыков, трудолюбия, уважения к людям труда, бережного отношения ко всему, что сделано руками человека; развитие речи детей, внимания, воображения; создание условий для формирования у детей дошкольного возраста творческих способностей и мышления.

9.«Пусть всегда будет солнце» - способствует воспитанию в детях таких нравственных качеств, как любовь к близким людям, стремление заботиться о них, чувство привязанности к своему родному городу, своей стране, интерес к ее истории. Данные темы интегрируются через все образовательные области в самостоятельной, игровой и других видах деятельности взрослого с детьми.

Интегрирование педагогического процесса, во-первых, дает ребенку возможность реализовать свои творческие возможности, так как здесь он сочиняет, фантазирует, думает, познает законы и хитрости родного языка; во-вторых, в интересной, игровой форме происходит обогащение словаря детей,

формирование грамматической структуры их речи, а главное, развиваются коммуникативные умения — свободно высказать свою мысль, поделиться впечатлением, рассказать о чем-либо; в-третьих, у детей развивается познавательная активность, поскольку вопросы и задания требуют от детей активизации имеющегося речевого опыта и применения опыта реальной жизни в нестандартной ситуации интегрированного занятия. Важно, что педагогический процесс, выстроенный на принципах интеграции содержания, способствует более тесному контакту всех специалистов (воспитатель, музыкальный руководитель, учитель казахского и английского языков, инструктор по физвоспитанию детей и др.). Интегрированное содержание не только объединяет педагогов, но и развивает способности детей в комплексе. А так же:

- интеграция педагогического процесса способствуют формированию целостной картины мира, так как предмет или явление рассматривается с нескольких сторон: теоретической, практической, прикладной;

- переход от одного вида деятельности на другой позволяет вовлечь каждого ребёнка в активный процесс;

- интеграция объединяет детей общими впечатлениями, переживаниями, способствуют формированию коллективных взаимоотношений;

- способствуют более тесному контакту всех специалистов и сотрудничеству с родителями, в результате образуется детско-взрослое сообщество;

- интеграция помогает сократить количество занятий, освободить время для игровой деятельности и прогулок, что способствует укреплению здоровья детей.

Осуществление синтеза как взаимодействия, соединения (интеграции) выступает основным принципом построения педагогического процесса и приводит к такому важному познавательному результату, как формирование целостной естественно-научной картины мира. Это ведет к появлению качественно нового типа знаний.

Использованная литература:

1. Выготский Л.С Педагогическая психология
2. Дыбина О.В. Ребенок в мире поиска
3. Инновация и образование. Сборник материалов конференции.
4. Глебова С. В. Детский сад - семья: аспекты взаимодействия. - Воронеж: ТЦ "Учитель", 2005.
5. Журналы «Справочник старшего воспитателя 2 полугодие 2014г

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АДАМГЕРШІЛІККЕ
ТӘРБИЕЛЕУ

АЛИЛЕНОВА Н.Қ., АБУОВА А.А.
КМҚК «Айгерім» бөбекжайы
Alilenova_93@mail.ru Aselabuova@mail.ru

«Бала естігенін айтады, көргенін істейді» - деп қазақ халқы бекер айтпаған. Мектеп жасына дейінгі балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің маңызы зор. Кішкентай сәбилеріміз ата - анасының, тәрбиешісінің, достарының мінезінен, жүріс - тұрысынан, сөйлеген сөзінен, істеген ісінен үлгі алуға тырысады. Бала бойына адамгершілік қасиеттерді ойын, салт - дәстүр, мақал - мәтелдер, ертегілер, жұмбақтар, айтыс өлеңдер арқылы сіңіру ата - ана мен тәрбиешілердің басты міндеті. Ертегінің тәрбиелік мәні зор. Ол сәбидің қиялына қанат бітіріп, бойындағы игі қасиеттердің қалыптасуына жол бастайды. Мысалы «Шалқан» ертегісін тыңдап болған соң, балалар шалқанды көптің көмегімен жұлып алғанын білді. Ал, «Ақмышым» ертегісін тыңдап болып, кішкентай бүлдіршіндер қамқорлық, мейірімділік сезімдерімен танысты. Адамгершілік дүниесіндегі ұрпақтан - ұрпаққа жалғасып келе жатқан қымбат қазыналарымыздың бірі – бесік жыры, мақал - мәтелдер болып келеді. Сәбилер «бесік жырын» тыңдай отырып, ананың бесік жырымен, әлдиімен, өзінің туған тілінің әуенінен тұңғыш рет нәр алады. Мақал - мәтелдер арқылы кішкентай бүлдіршіндеріміздің қайырымдылық, ілтипат сезімдерін арттырамыз, адамгершілік сезімдерін оятамыз. «Үлкенге – құрмет, кішіге - ізет» деген мақал – мәтел арқылы бала бойына үлкенді құрметтеу, қамқорлық сезімдерін туғызамыз. Балаларды еңбек сүйгіштікке баулу арқылы, адамгершілік, эстетикалық қасиеттерін дамытуға болады. Өз – өзіне қызмет ету; - Кішкентай топтарда балалар тәрбиеші көмегімен киініп, жуынып, сүртінеді, бір - біріне көмектеседі, «рахмет, кешір, өтінемін» сөздерін айтуға баулу. Ұжымға тәрбиелеу, балалардың өзара ұжымда қарым - қатынастарын қалыптастыру. Осылайша мейірімділіктің негізі қаланады немқұрайлықтың пайда болуына, құрбыларына, үлкендерге қалай болса солай қарауға мүмкіндігі жасалмайды. - Тұрмыстық қызметте топтағы ойыншықтарды жинау, оларды күтіп ұстау, топты таза ұстау. Ұйымдастырылған оқу іс – әрекетіне қажет ермек саз, тақтайша, қылқалам т. б дайындауға көмектесуі. Осылайша біз бүлдіршіндерімізді қайырымдылыққа, кішіпейілділікке шақырып, жақын адамдарына қамқор болуға үйретеміз. - Серуен кезінде гүлдерді қопсыту, шөптерін жұлу, ойын алаңымызды таза ұстауға үйрету. Бірде серуенде сәбилерді жапырақ жинауға шақырдым, балалар 2 - 3 жапырақ жинаған соң «жинағым келмейді» деп тарай бастады. Сол кезде мен жұмыс жоспарын ойын жоспарына айналдырып жібердім, әкелген жапырақтардан бастарына гүлшоқ жасадым, оны көрген кішкентайлар қуанып, барі де жинай бастады. Бұл серуенде балаларды тек қана жапырақ жинауға емес, топпен жұмыс жасауға, үлкендерге көмектесуге, еңбексүйгіштік қасиетінің алғашқы игеріміне баулыдым. Әрбір жасалынған істен кейін «Жарайсыңдар балалар! Тобымыз немесе ойын алаңымыз қандай сәнді болып қалды, бәрекелді!» деген сөздерді есту арқылы жасаған еңбектерінің дұрыс екеніне көз жеткізеді. Ұжым болып жұмыс жасай білуі, ұқыптылық, ізденімпаздық, аяушылық, қамқорлық, сезімдерін бойына сіңіруі аса маңызды. Жас ұрпақтың

бойына адамгершілік қасиеттерді сіңіру – ата - ана мен ұстаздардың басты міндеті. Кішкентай бүлдіршіндеріміздің бойына ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, адамгершілік қасиеттерін сіңіріп, өз - өзіне деген сенімділікті тәрбиелеуде отбасы мен тәрбиешілер шешуші рөл атқарады.

Адамгершілікке, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу күнделікті балабақша өмірінде, тәрбиешінің жұмыс күнін ұйымдастыру процесінде, ойын және оқу ісінде жоспарлы түрде қамтылады. Тәрбиешінің тәртібі, іс - қимылы, балалармен, үлкендермен қарым - қатынасы кішкентай сәбилер үшін үлгі болып, олардың жеке басының қалыптасуына ықпал етеді. Балабақша мен отбасы арасындағы тығыздық артқан сайын бүлдіршіндеріміздің адамгершілік құнды қасиеттері арта түседі. Осыдан келіп, бүлдіршіндерімізде жақсы қылықтар, ұжымдық қарым - қатынас, адамгершілік сезімдері, еңбексүйгіштік, үлкендер еңбегін құрметтеу, жауапкершілік, патриоттық сезімдер туралы түсініктер қалыптасады. Кішкентай бөбектеріміз адамгершілік қасиеттерді ата - анасынан, үлкендерден, тәрбиешілерден насихаттау арқылы емес, тек шынайы көру, сезіну қатынасында алады.

Адамгершіліктің құнды қасиеттерінің негізі отбасында қалыптасады. Адамгершілік тәрбие отбасынан бастау алатын болғандықтан инабаттылық, мейірімділік, ана сүтімен, ана тілімен келетіні анық. Сол себепті халық даналығы: «Сүтпен біткен мінез, сүйекпен кетеді» бекер айтпаған. Дана, ойшыл Абай атамыз бұл туралы былай деген: «балаға мінез үш алуан адамнан жұғады; бірінші – ата - анасынан, екінші – ұстазынан, үшінші – құрбысынан». Адамгершілік әр адамға тән асыл қасиеттер. Адамгершіліктің қайнар көзі – халқында, отбасында, олардың өнерлерінде, әдет - ғұрпында. Әр адам адамгершілікті күнделікті тұрмыс – тіршілігінен, өзін қоршаған табиғаттан бойына сіңіреді. Қазақ халқы баланы жастайынан жақсы әдеттерге баулыған. «Үлкенді сыйла, жолын кеспе» деген ұлағатты, тыйым сөздердің мәні зор. Бала бойына кішіпейілділік, сыпайылық, сыйластық сияқты қасиеттерді сіңіре білсек, адамгершілік тәрбиесінің жемісіне бөленетініміз анық! Тәрбиенің алтын бесігі - балабақшамыздағы сәбилерімізді адам баласына тән асыл қасиеттерге, адамгершілікке тәрбиелеуден жалықпайық!

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Отбасы және балабақша» журналы
2. «Воспитание в труде» А.С. Макаренко
3. «Воспитание интереса к труду» А.К. Бондаренко

БІЛІМ БЕРУДІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ МЕН ТҮРЛЕРІ

ЕСМАГАМБЕТОВА А.А., РАМАЗАНОВА А. М-18-3(11) СТУДЕНТІ

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі

E-mail Aiken55@mail.ru

Инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдануда оқытушы сабақты дайын күйінде бағалайды, әрбір білім алушының өзі ізденіп, ғылыми негіздерін өз бетінше игеріп, ғылыми зерттеуді көздейді, ал оқытушының негізгі міндетіне білім алушының іс-әрекетін бақылау жатады. Инновациялық құбылыстар білім беру саласында өткен ғасырдың сексенінші жылдарында кеңінен тарала бастады. Әдетте инновация бірнеше өзекті мәселелердің түйіскен жерінде пайда болады да, берік түрде жаңа мақсатты шешуге бағытталады, педагогикалық құбылысты үздіксіз жаңғыртуға жетелейді. Масырова Р., Линчевская Т. «Жаңару» дегенімізді былай деп түсіндіреді: «Жаңару – белгілі бір адам үшін әділ түрде жаңа ма, әлде ескі ме оған байланысты емес, ашылған уақытынан бірінші қолданған уақытымен анықталатын жаңа идея.

Бұл технологиялар теориялық тұрғыдан дәлелденіп, тәжірибеде жақсы нәтиже көрсетіп жүр. Қазіргізаманғы педагогикалық технологияны жүзеге асыруда мұғалім белсенділігі, шығармашылық ізденісі, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі, еңбегін шәкірттерінің бағалауы, пәндік білім сапасының жоғары болуы ерекше орын алады. Әдіскер С. Көшімбетова өзінің зерттеуінде оқу-тәрбие үдерісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін қолданудың мынадай ерекшеліктерін атап көрсеткен: - ізгілендіру технологиясында педагогика ғылымының алдыңғы қатарлы ғылыми жаңалықтарды тәжірибеде «бала – субъект», «бала – объект» тұрғысынан енгізіле бастайды да, ал ғылыми білімдер «оның тұрмысының әлеуметтік жағдайы мен іс-әрекетінің әлеуметтік нәтижесінің бірлігінде қарастырады; - ақпараттық бағдарламалап оқыту – оқытудың мазмұнын пәнаралық байланыс тұрғысынан ұйымдастыру; - қоғам мен табиғат заңдылықтарын кіріктіру негізінде меңгеруі; - иллюстрациялы түсіндірмелі оқытуда «адам-қоғам-табиғат» үйлесімдік бағыттағы дүниетанымында жүйелі саналы мәдениет қалыптасады; - саралап деңгейлеп оқыту технологиясында оқытудың мазмұны мен әдістері шығармашылық ізденіс іс-әрекет жасау негізінде адамның инновациялық қабілеттерінің қалыптасуына бағытталады. - оқытушы білмейтін шығармашылық ізденіс негізінде өмірге келген жаңа қабілет; - дербес оқыту технологиясы оқу-тәрбие үдерісінде ғылымның негіздерін игерту үшін ізгілік, адамгершілік қасиеттерді қалыптастыра отырып, жеке тұлғаның әлеуметтік-психологиялық жауапкершілігін арттырады. Ал жалпы инновацияны модификациялық, комбинаторлық, радикалдық деп үш түрге бөлуге болады. Модификациялық инновация – бұл бұрын қолда барды дамытумен, түрін өзгертумен айналысу. Бұған В. Ф. Шаталовтың биологияға жазған тірек конспектісі және оны көптеген мұғалімдердің пайдалануы мысал бола алады. Комбинаторлық модификация – бұрын пайдаланылмаған, белгілі әдістеме элементтерін жаңаша құрастыру. Бұған пәндерді оқытудың қазіргі кездегі әдістемесі дәлел. Радикалдық инновация – білімге мемлекеттік стандарттарды енгізу жатады. Мемлекеттік стандарт білім беруде, негізінен, мөлшерлерді, параметрлерді, деңгейлік және сапалы оқытудың көрсеткіштерін қалыптастырады. Қазір республика оқу орындары ұсынып отырған көп нұсқалыққа байланысты өздерінің қалауына сәйкес кез келген үлгі бойынша қызмет етуіне мүмкіндік алды. Бұл бағытта білім

берудің әртүрлі нұсқадағы мазмұны, құрылымы, ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар, қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар бар. Сондықтан әртүрлі оқыту технологияларын, оқу мазмұны әрбір білім алушының жас және жеке дара психологиялық ерекшеліктеріне орай таңдап, тәжірибеде сынап қараудың маңызы зор. Ғылыми-педагогикалық әдебиеттерде іс жүзінде анықталып табылған оқыту үдерісінің нәтижесін көретін әдіс-тәсілдері, түрлері көбіне жаңашыл, инновациялық болып табылады.

Инновациялық әдістердің классификациясы- оқытудың инновациялық әдістерінің классификациясы мынадай топтарға бөлінеді:

1. Қатысушы саны бойынша;
2. Ұйымдастыру жері бойынша;
3. Оқу-танымдық қызметі бойынша;
4. Қатысушылардың іс-әрекеттерінің үлгісі бойынша;

5. Компьютерді қолдану принципі бойынша. Енді осылардың әрқайсысын жеке-жеке қарастырайық.

1. Қатысушы саны бойынша: жеке, топтық, ұжымдық болып бөлінеді.

Педагогикалық инновациялар мағынасына, мазмұнына, нәтижесіне қарай екі түрге бөлінеді: - білім беру жүйесіндегі инновациялар; - оқу тәрбиелеу жұмысының жоспарлары мен бағдарламаларының мазмұны мен құрылысына жататын инновациялар. Жаңа инновациялық оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл – өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілііскерлікқасиетібарадамдықажетететінжұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады.

Инновациялық технологиялар – ол білім саласындағы қолданатын жаңа ақпараттық технологиялар, ғылым жетістіктеріне негізделген әдістер. Отандық дәстүрлі педагогика тәжірибесінде оқыту әдістері үш топқа бөлінеді: Олардың өздері төмендегідей топтамаларға бөлінеді: XXI ғасырда болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру мәселелері – кезек күттірмейтін өзекті қоғам талабы. Сондықтан болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды қолдануға даярлығын қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалды. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды қолдануға даярлықты қалыптастыру мына өлшемдер арқылы жүзеге асады: Мотивациялық өлшемдеріне танымдық қызығуды қалыптастыру бейнесі жатады.

Оған болашақ мамандарды қалыптастыру, құндылық қарым-қатынас, болашақ маманның өзінің кәсіби шеберлігін дамытуға талпынуы, болашақмамандығын ерекшежақсы көруі, ұрпақ тәрбиесінде ұстаздың жетекші орнын сезінуі, кәсіби жеке біліктілік деңгейін көтеруге бағыттылығы, инновациялық ісәрекетке ұмтылу әрекеттері кіреді. Мазмұндық өлшемдеріне болашақ маманның жалпы мәдениеттілік дайындығы мен мәндік әдіснамалық дайындығының деңгейі, мамандығы бойынша білімі, педагогикалық біртұтас

білім жүйесі, біртұтас педагогикалық үдерістің заңдылықтары, мен қозғаушы күштерінің жалпы теориялық білім негіздерімен қарулануы кіреді.

Оған біртұтас педагогикалық үдерістің теориялық негіздерін және жеке тұлға теориясының ғылыми негіздерін меңгеруі, педагогикалық іс-әрекет теориясының негіздерін білуі, білім алушылардың барлық мүмкіндіктерін пайдаланғанда инновациялық іс-әрекеттің көбіне нәтижелі болатындығын сезіне алуы жатады. Бейімділік өлшемдерін болашақ маманның барлық жағдайға бейімделе алу қабілеті жатады: бейімділік жағдаятына бағдарлана алуы, микроорта өзгерістеріне сай қолайлы инновациялық педагогикалық технологияларды таңдай алуы. Бейімділік өлшемдері болашақ маманның білімгер мәртебесінен оқытушы, ұстаз мәртебесіне ауысуының ерекшелігін сезіне білуімен бейімділік іс-әрекетті жүзеге асырудың жаңа әдіс-тәсілдерін пайдалана алуларымен ерекшеленеді. Танымдық өлшемдері болашақ маманның әлеуметтік кәсіби қоршаған ортаны жедел тани алуымен, өзін кәсіби жүзеге асырудың нәтижелі әдіс-тәсілдерін пайдалануымен, инновациялық педагогикалық технологияларға қызығу танытумен ерекшеленеді. Оған болашақ маманның әлеуметтік кәсіби қоршаған ортаны біліп тануы, кәсіптік білімін өз тәжірибесінде қолдана білуі, инновациялық педагогикалық технологияларды оқып меңгеруі, үйренуі жатады. Іс-әрекеттік өлшемдері болашақ маманның өзінің кәсіби іс-әрекетінің мақсаты мен міндеттерін анықтай алуы және педагогикалық қарым-қатынастық үдерісті тиімді жүзеге асыра алуымен өлшенеді. Оған болашақ маманның өз пәнін жете меңгеруі, біртұтас оқу-тәрбие үдерісінің психологиялық, педагогикалық негіздерін білуі, педагогикалық үдерісті жоспарлап, жүзеге асыра алуымен өлшенеді. Технологияның өлшемдері оқытудың әдістемелік мақсаттары, оқыту үдерісі, оның міндеттерін анықтай алуы, оқытудың нәтижесін болжай алуы және психологиялық-педагогикалық білімдерді меңгерумен анықталады.

Оған болашақ маманның біртұтас оқу-тәрбие үдерісінде сабақты тиімді ұйымдастыра білуі, оқушылармен ынтымақтастық қарым-қатынасты жүзеге асыра алуы, біртұтас педагогикалық үдерісті диагностикалай алуы және сабақтың нәтижесі жоғары болатындай ең тиімді педагогикалық технологияны таңдай алуы қажет. Шығармашылық өлшемдеріне шығармашылық ептілікті, шығармашылық белсенділікті болашақ маманның шығармашылық ізденушілігін дамыту кіреді.

Оған болашақ маманның ғылыми зерттеу жұмыстарына өзіндік талдау жасай алуы, өз білімін көтеруге, жетілдіруге талпыныстың болуы мен инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдануға өзіндік (авторлық) жаңалықтар, өзгерістер енгізумен және жаңалықты шығармашылықпен қолдана алуымен сипатталады. Осы аталған көрсеткіштердің әсерінен білім, кәсіп, іскерлік, іс-әрекет, игеру, нәтиже құралады. Білім жалпы, кәсіби, техникалық, арнайы білім болып бөлініп кәсіппен ұштасады. Ал кәсіп – мамандық таңдау, мамандықты меңгеру. Білім алып кәсіп иесі болу үшін іскерлік қажет. Іскерлік – оқу, білім, кәсіп, тәжірибе, ізденушілік, өзіндік жұмыс, іс-шаралар, дағдыдан туындайды. Іскер болу үшін іс-әрекетті меңгеру қажет. Іс-әрекет әрекеттен, операция, қимылқозғалыстан

тұрады. Барлық үдеріс байланыса орындалғаннан соң нәтиже көрсеткіші пайда болады.

Өзіндік жұмыс тапсырмалары:

1. «Инновация» ұғымына түсінік беріп, инновацияның түрлерін сипаттаңыз.
2. Білім берудің инновациялық әдістері мен түрлеріне сипаттама беріңіз.
3. «Инновациялық технологиялар» ұғымына сипаттама беріп, инновациялық технологиялардың өлшемдерін саралаңыз.
4. Инновацияның көлемділігі нені тудырады?
5. Хонерин инновацияны қандай түрлерге жіктейді?
6. Владимир Мужич, Зита Главашкина инновацияларды қалай бөледі?
7. 5-6 сұрақтар бойынша анықталған инновация түрлерін кестеге сипаттап жазыңыз.

Қорыта келе айтатын болсақ, мынандай мәселелер туындауы мүмкін:

- қарастырып отырған сұрақтарда мүмкін болатын қиындықтар;
- оқушылардың көп жіберетін қателіктері;
- оқушының оқу стандарты талабының деңгейіне көтерудің педагогикаға тән шараларының жүйесі.

Қолданылған әдебиет:

1. Бұзаубақова К. Ж. Инновациялық технология. – Алматы, 2009.
2. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике. – Рига: Эксперимент, 1998.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ІСКЕ АСЫРУ ПРИНЦИПТЕРІ

ЕСМАГАМБЕТОВА А.А., АХМЕТКӨРІМ А. М-18-3(11) студенті

Қарағанды «Volashaq» жоғарғы колледжі

e-mail aiken55@mail.ru

Педагогикалық технологияларды іске асыру принциптері -жаңа білім беру технологиясын іске асырудың қажетті шарты ретінде мынадай әдіснамалық принциптерге міндетті түрде баса көңіл аудару аса маңызды:

1. Мұғалімнің педагогикалық кәсіби қабілетіне сену принципі;
2. Оқытудың кез келген уақыты аралығында берілген пәннен бастауыш сынып оқушысының кепілді дайындығы болу принципі;
3. Оқу үдерісінің модульдік жобалау принципі;
4. Бастауыш мектептегі кері тартпалық пен шек қойып тежеулікті жойып, бұрынғы дәстүрлі оқыту көздерін дұрыс арақатынаста үйлесімді пайдалану принципі;

5. Ұйымдастыру және оқыту технологияларын қолдану мен қалыптастырудағы мәліметтердің дұрыстығы мен шындыққа сәйкестік принципі;
6. Бастауыш мектептің мұғалімдері мен оқушыларының оқу үдерісіндегі арақатынасының жарасымды даму принципі;
7. Бастауыш сынып оқушыларының жалпы біліктілігінің нәтижесінде пәндік біліктілік әдістерін меңгеруді жүйелі түрде үйлестіру принциптері;
8. Қазіргі заманғы педагогикалық технологияны жобалаудағы мазмұндық, бірізділік, мотивациялық жақтарының бірлігі принципі;
9. Әр бастауыш сынып оқушысының жалпы білім бойынша дайындығының базалық деңгейге міндетті түрде жету принципі.

Педагогикалық технологиялармен жұмыс істеу шарттары -қазіргі заманғы педагогикалық технологиямен жұмыс істеу үшін төмендегі алғышарттар қажет:

- оқу үдерісін интенсивтендіруді жаппай қолға алу;
- оқушылардың сабақбастылығын болдырмау шараларын кешенді түрде қарастыру. Оның ғылыми-әдістемелік, оқытуәдістемелік, ұйымдастырушылық себептеріне үнемі талдау жасап, назарда ұстау;
- жаңа буыноқулықтарыныңмазмұнынзерттепбілу, пәндік білім стандартымен жете танысу, білімді деңгейлеп беру технологиясын игеру арқылы оқушыларға білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде игертуге қол жеткізу;

• оқыту үдерісін ізгілендіру мен демократияландыруды үнемі басшылыққа алу.

Кез келген елдің экономикалық қуаты, халқының өмір сүру деңгейінің жоғарылығы, дүниежүзілік қауымдастықтағы орны мен салмағы сол елдің технологиялық даму деңгейімен анықталмақ. Жалпы қоғам дамуы мен қазіргі заманғы педагогикалық технологияны енгізу сапалылығы осы елдегі білім беру ісінің жолға қойылғандығы мен осы саланы ақпараттандыру деңгейіне келіп тіреледі. Экономикалық күшті дамыған елдердің тәжірибесі білім беру жүйесін ақпараттандыру экономика, ғылым және мәдениеттің қарқынды дамуының негізгі кілті екендігін көрсетіп отыр. Ендеше қазіргі заманның ақпараттық және телекоммуникациялық технологиясын игеру міндетіміз. Педагогикалық технологиялардың нәтижесінің жетістіктері Педагогикалық технологиялар бірнеше топтарға бөлінетіні баршамызға мәлім. Осыны толық меңгерген мұғалімдер қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды өз тәжірибелеріне тиімді ендіре алады. Оқытудың жаңа инновациялық технология әдістерін дәріс беретін білімгерлермен практикалық сабақтар жүргізу барысында жиі қолданып отырамыз. Инновациялық технологияны пайдалану барысында сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы қызығушылықтан бастап білімгерлерге тақырыпқа болжам жасатып, мақсат қойып, сұрақ беріп жауап алуға, мазмұнды толық түсінуге жағдай туғызады. Бұл бағдарламада мұғалімдерге де, білімгерлерге де міндеттер қояды. Осы міндеттерді орындауға мұғалім өзінің тақырыбы мен сабақ арасындағы біріккен іс-әрекет ұйымдастырады.

Мысалы, бұл бағдарламаны сабақтарда қолдану барысында оқушыларға:

- 1) еркін ойлауға мүмкіндік береді;
- 2) ақыл-ойын дамытады;
- 3) шығармашылық белсенділігі артады;
- 4) тіл байлығы жетілдіріледі; 5) жан-жақты ізденеді;

- 6) өз ойын жеткізеді;
- 7) ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелейді.

Анық айтқанда, сабақта қолданатын стратегиялар көмегімен жеке тұлға ретінде, жан-жақты дамыған шығармашылық ойлау ретінде білімді меңгереді. Педагогикалық технологияларды талдау барысында алынып отырған технологияның сабақтың тақырыбы мен мазмұнына сай болуы және тиімді, жүйелі болуы ескеріледі. Қорыта келе, технологияның білім беру үдерісіне енуі білім беру тұжырымында мақсатты қалыптастыруға; адамгершілік ақыл-ой, психологиялық, медициналық, экологиялық көрсеткіштер негізінде қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды талдауға, сонымен қатар дифференциалды оқыту жағдайында олардың тиімділігін бағалауға; оқытудың перспективалық құралдарын олардың негізінде педагогикалық технологияларды құруға; бұл үдерістерді технологизация үдерістерін реттейтін тұтас мемлекеттік білім беру бағдарламасы мен стандарттары негізінде басқаруға ықпал етеді.

Өзіндік жұмыс тапсырмалары:

1. «Оқыту бағдарламалары» ұғымына түсінік беріп, оқыту бағдарламаларының түрлерін саралаңыз.
2. «Эвристикалық технология», «Креативтік технология», «Когнативтік технология» түрлеріне сипаттама беріп, олардың бірбірінен ерекшеліктерін Венн диаграммасы бойынша салыстыру.
3. Педагогикалық технологиялардың классификациясын айқындаңыз.
4. Педагогикалық технология дұрыс жобаланған болу үшін қандай элементтер болуы керек және оларға сипаттама беріңіз.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Капустин Н. П. Педагогические технологии адаптивной школы: Уч. пособие. – М.: Академия, 1999.
2. Краткий справочник по педагогической технологии. Под ред. Щурковой Н. Е. – М.: Новая школа, 1997.
3. Ксензова Г. Ю. Перспективные школьные технологии. – М.: Педагогическое общество России, 2000.
4. Педагогические технологии: Методические рекомендации /Сост. А. П. Чернявская. – Ярославль: изд-во ЯГПУ им. К. Д. Ушинского, 2002.
5. Селевко Г. К. Авторские программы

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

ЕСМАГАМБЕТОВА А.А., ҚАСЫМОВА Г. М-18-3(11) студенті
Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі
E-mail Aiken55@mail.ru

Білім беру жүйесінде қолданылатын қазіргі заманғы педагогикалық технологиялардың негізгі ұстанымдары -ғылыми-педагогикалық зерттеулерге жасалынған талдау жаңа педагогикалық технологиялардың бірнеше түрлерін бөліп көрсетуге мүмкіндік берді. Енді солардың ішінен жоғары оқу орындарының оқу үдерісінде қолдануға ұсынылатын бірқатарына тоқталайық. Бүгінгі таңда республикадағы және аймақтағы экономикалық нарықтық қатынастардың қалыптасу жағдайында еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы қоғам өмірінің барлық саласында, оның ішінде мектепте оқыту мазмұны мен оқытудың қазіргі технологияларын жетілдіру өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында (1999) білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың ұстанымдарының бірі – жеке адамды қалыптастыруға бағытталған рөлі және педагог қызметкерлер оқушылардың мемлекеттік білім беру стандартында көзделген деңгейден төмен емес білім, білік, дағды алуын қамтамасыз етуге, олардың жеке шығармашылық қабілеттерінің дамуы үшін жағдай жасау қажеттігі қарастырылған. Дәстүрлі оқыту технологиясының білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде толық меңгеруіне кепілдік бермей отырғандығы оқушылардың білім жетістіктерінің нәтижелерінен көрініс табуда. Осыған орай, оқу-тәрбие үдерісін жетілдірудің қазіргі технологияларын жетілдіріп, мектепте сабақ беруде қолдану арқылы білім сапасын жақсартуға болатындығына басым бағыт берілуде.

Қазіргі кезде мектептің оқу-тәрбие үдерісінде 50-ден астам педагогикалық технологиялардың қолданылып жүргені мәлім. Бұл технологиялардың бәрін бір сабақта қамту мүмкін емес. Сондықтан, мектептегі әрбір пәнді оқыту технологиясын таңдап, іріктеу және оны іс-әрекеттік тұрғыда жетілдіру арқылы оқушының білім жетістіктерін арттыруға болады. Мұнда оқушының әрекеті технологияны қабылдауы, ынтасы, құштарлығына көңіл бөлінуі тиіс. Бастауыш сатыда «Математика» пәні бойынша оқушылардың оқу жетістіктерінің өлшеуіштер тәсілдері ретінде деңгейлік тапсырмалар жүйесін дайындауға болады. Оқушының дайындық деңгейін саралау оқушының жеке 62, 63 танымдық мүмкіндігін ескерудің басты тәсілі ретінде қарастырылуы тиіс. Тапсырмаларды білімді қабылдауға бағдарланған іс-әрекеттік модель ретінде қарастыруға болады. Оқытудан күтілетін нәтижелер тізбесін негізге ала отырып, әртүрлі деңгейдегі тапсырма түрлерін ауызша тексеру, жазбаша тексеру, тапсырма беру, жауапты талдау тапсырмалары, бір ғана дұрыс жауабы бар тапсырмалар, ашық және еркін жауабы бар тапсырмалар, түрлі практикалық сипаттағы тапсырмалар түрінде қарастыруға болады. Тапсырмалардың мұндай түрлері оқушының іс-әрекеттік – компетенттік тәсілге (өз бетінше іздену, өз бетінше білім алу, өзін-өзі білім алуға тәрбиелеу, дамыту) бейімделуіне мүмкіндік береді. Әртүрлі әдістерді қолдану және оқушылар бірін-бірі тексеру арқылы есептің дұрыстығына көз жеткізулеріне болады, дамыта оқыту технологиясы (Л. С. Выготский, Л. В. Занков) дамыта оқыту жүйесі жеке тұлғаны жеделдете қарқынды, барлық сапалармен сәйкестікте жан-жақты дамытуға бағытталған, оқытудың модульдік технологиясы (В. М. Монахов) оқу үдерісін мақсатты жобалап, құруға болады.

Оқытудың компьютерлік технологиясы компьютермен жұмыс істеу техникасын меңгеру, сыныпта белсенділік көрсету, жеке жұмыс істеу, жекелеп көмек көрсету, проблемалық оқыту технологиясы, тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясы (В. Ф. Шаталов) теория және практиканы блок түрінде топтау, тірек-схема, тірекконспект түрінде берілген теориялық, материалдарды сыныпта меңгеру, үйде өз бетімен іздену, жұмыс істеу, түсіндіре басқарып, оза оқыту (С. Н. Лысенкова) алынатын білімнің алғашқы бөлігін алдын ала оқыту, деңгейлеп саралап оқыту технологиясы бірнеше деңгейде тапсырма беру және т.б. Республикадағы ауыл мектептерінің оқу-тәрбие үдерісінде деңгейлеп оқыту технологиясы (Ж. Д. Қараев) жүйелік негізде оқыту технологиясы (Г. Г. Ғалиев), шоғырландырып-қарқынды оқыту технологиясы (Қ. А. Әбдіғәлиев, Н. Н. Нурахметов), блоктықмодульдық технологиясы (М. Н. Жанпеисова) қолдау табуға. Ғалымдардың пікірінше шағын комплектілі мектептер жағдайында оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыруда жүйелік негізде оқыту мен шоғырландырып оқыту технологияларының оқыту сапасын арттыруда дидактикалық мүмкіндіктері мол. Оқу-тәрбие үдерісінде қолданып, айтарлықтай нәтиже беріп жүрген жаңа педагогикалық технологиялар мыналар: Лысенкованың алдын ала оқыту, Хазанскиннің есептер шығару, Палтышевтың физиканы есептеп шығару, Шаталовтың интенсивті оқыту (тірек сигналдарын пайдалану арқылы), Эрдниевтің мәселелік оқыту оқытудың белсенді әдісі, т.т. Ал, соңғы жылдары оқытудың модульдік технологиясымен Дьяченконың оқытудың ұжымдық тәсілі, сондай-ақ профессор Қараевтің оқытуды дифференциялау және білім беру демократияландыру мен ізгілендіру ұстанымдарына негізделген жаңа педагогикалық компьютерлік технологиясы еліміздің көптеген мектептерінде қолданылып жүр. Мәселен, Л. Б. Эльконин, В. В. Давыдовтың бірлесе жасаған «Дамыта оқыту жүйесі» бір-бірімен тығыз байланысты әрі мынадай ұстанымдардан құралады:

- Жоғарғы деңгейдегі қиындыққа оқыту
- Теориялық білімнің жетекші рөлі
- Оқу материалын жеделдете оқыту
- Оқу үдерісін оқушының сезінуі
- Барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу Л. В. Занковтың оқыту жүйесінде оқушы өзін емін-еркін сезінеді, оның әлеуметтік мүмкіндігі мен дербестігінің дамуына жағдай жасалады.

Осы жүйеде оқушы мен мұғалімнің арасындағы жаңаша қарым-қатынастың іргетасы қаланады. Мұғалім түсіндіруші, оқытушы тұрғысында емес, оқушының оқу әрекетін ұйымдастырушы, бағыттаушы ретінде көрінеді. Д. Б. Эльконин мен В. В. Давыдовтың зерттеулері оқу әрекеті және оның субъектісін қалыптастыруға бағытталады. Осыған орай, соңғы кезде оқытудың әр түрлі педагогикалық технологиялары жасалынып, мектеп өміріне енгізілуде. Олар: С. Н. Лысенкованың алдын ала оқыту, Шаталовтың интенсивті оқыту (тірек сигналдарын пайдалану арқылы), Эрдниевтің ірі блоктан оқыту, мәселелік оқытудың белсенді әдісі, т.б. Ал соңғы жылдары оқытудың модульдік технологиясымен В. М. Монаховтың, Дьяченконың оқытудың ұжымдық тәсілі

сондайақ, профессор Ж. Қараевтың оқытуды дербестендіру мен ізгілендіру ұстанымдарына негізделген жаңа педагогикалық компьютерлік технологиясын еліміздің көптеген мектептерінде қолданып жүр.

Оқу-тәрбие үдерісін инновациялау – бүгінгі күннің өзекті мәселесі Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Қазақстан-2030» Республика халқына жолдауында айқындалған негізгі басым бағыттар мен міндеттерді жүзеге асыру үшін білім мазмұнын жаңартумен қатар оқытудың өзіндік жаңа жолын, қазіргі заманғы педагогикалық технологиясын қалыптастыру – өмірдің талабы болып отыр. Қазіргі кезеңде республиканың білім беру жүйесінің ең басты мәселесі – қазақ мектебі түлегінің білім сапасының деңгейін халықаралық дәрежеге жуықтату. Ол үшін мектепке заман талабына сай мемлекеттік білім стандартын енгізу, соған сәйкес кәсіби шеберлігі дамыған кадрлармен қамтамасыз ету, өркениетті ғылымиәдістемелік бағытқа ынталандыру, жаңа базистік оқу жоспары мен жаңа буын оқулықтарына көшу, орта білімді ақпараттандыру, тағы сол сияқты білім беру саласында жүйелі жұмыстар атқару – еліміздегі ең маңызды әрі кезек күттірмейтін ауқымды істер. Өткенге қарап басымызды иеміз, ертеңге қарап білек сыбанамыз демекші, бүгінгі бала – ертеңгі жаңа әлем. Демек бұрыннан қалыптасқан бағдарлама мен тәртіп ол үшін ескірген, тозған. Ал қазір ол барлық тұлғасымен жана тұрмысқа, жана оқуға, жана қатынастарға бейімделуі тиіс. Сондықтан оған жүйелі жәрдем беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттайтын, қабілет-қасиеттерін дамытатын мектеп шаңырағы қажет. Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне еруге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие үдерісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жана көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі – маңызды мәселелердің бірі. Елбасы Н. Назарбаевтың «Қазақстан білім қоғамы жолында» деп аталатын Назарбаев Университетінде оқыған лекциясында білім сапасын арттыру жөнінде тұжырымды ой айта келіп, білім нәрімен сусындататын біздің асыл да ардақты ұстаздарымызға да үлкен міндеттерді жүктегені барлығымызға мәлім. Ендеше келешекте Қазақстанның ғарыштап дамуына өз үлесін қосатын бүгінгі ұрпақ ертеңгі азамат болғандықтан, оқу-тәрбие үдерісін жаңартып, білім сапасын арттыру – оқытушылар құзырындағы өте үлкен жауапты іс. ХХІ ғасырда қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру саласында төмендегідей міндеттерді шешу көзделіп отыр.

Олар: білім сапасын көтеру компьютерлендіру, интернет, компьютерлік желі, электронды және телекоммуникация, электронды оқулықтар даярлау. Бұлардың оқушылардың қазіргі заман талабына сай білім алуына, білік сапасын көтеруге тигізетін әсері мол. Жаңа электронды оқулықтардың дүниеге келуімен берілетін білім мазмұны да өзгерері сөзсіз. Болашақта әр оқушы компьютерлік технология арқылы интернет, электронды желі, электронды почта арқылы дүниежүзілік білім әлеміне еніп, онда өзінің қажетін өтейтін білімді толығымен алуға, қажетті ақпараттық мәліметтерді ғылым саласына байланысты озық тәжірибелерді, осы мәселенің шетелдегі жағдайымен танысуына толық мүмкіндік туады. Қазақстан

Республикасы 2015 жылға дейінгі білім беру тұжырымдамасының түбегейлі мақсаты да әлемдік өркениетке сай сапалы білім беру және ақпараттық интеллектуалдық ресурстарды өз бетімен ала алатын, талдай білетін, идея бере алатын, ылғи даму үстінде болатын, адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті жеке тұлға қалыптастыру болып отыр. Қоғамды ілгері дамытатын күш білім десек, болашақтың иегері – жас ұрпақты саналы да білімді етіп тәрбиелеу ұстаздардың қолында. Қазіргі мұғалім:

1. Педагогикалық үдерісте жүйелі жұмыс істей алатын;
2. Педагогикалық өзгерістерге тез төселгіш;
3. Жаңаша ойлау жүйесін меңгере алатын;
4. Оқушымен ортақ тіл табыса алатын;
5. Білімді, шебер, іскер болуы тиіс.

Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекеттің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі – маңызды мәселелердің бірі. Ал ғылым мен техниканың жедел дамыған, мәліметтер ағыны күшейген ХХІ ғасырда жан-жақты дамыған шығармашыл жеке тұлғаны қалыптастыру мектептің басты міндеті болып саналады. Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келмек. Сондықтан да әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Өйткені мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді. «Инновация» туралы жалпы түсінік Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру. Қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде.

Инновацияны енгізудің алғышарттары мен кезеңдері:

Оқу-тәрбие үдерісінде инновациялық педагогикалық жаңалықтарды енгізудің IV кезеңін бөліп көрсетуге болады:

I кезең: Жаңа идеяны іздеу. Ақпараттандыру және инновацияларды ұйымдастыру, жаңалықтарды іздестіру.

II кезең: Жаңалықтарды ұйымдастыру. Оқу-тәрбие үдерісінде жаңалық енгізулерді алғашқы байқаудан өткізу.

III кезең: Жаңалықтарды енгізу. Оқу-тәрбие үдерісінде инновациялық әдіс-тәсілдерді пайдалану.

IV кезең: Жаңалықтарды бекіту.

Оқу-тәрбие үдерісінде енгізілген жаңалықтардың нәтижесін бағалау. Бүкіл дүниежүзілік білім беру кеңістігіне кіру мақсатына қазіргі кезде Қазақстанда білімнің жаңа жүйесі құрылуда. Бұл үдеріс педагогика теориясы мен оқу-тәрбие

үдерісіне нақты өзгерістер енгізумен қатар елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауды, жастардың шығармашылық қабілетін дамытуды, мұғалім іс-әрекетін жаңаша тұрғыда ұйымдастыруды талап етеді. Жаңа педагогикалық технологиялар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға көмектеседі.

Қазіргі заманғы педагогикалық технологиямен жұмыс істеу үшін төмендегідей алғышарттар қажет: - оқу үдерісін интенсифтендіруді жаппай қолға алу; - оқушылардың сабақтастығын болдырмау шараларын кешенді түрде қарастыру. Оның ғылыми-әдістемелік, оқыту-әдістемелік, ұйымдастырушылық себептеріне үнемі талдау жасап, назарда ұстау, жаңа буын оқулықтарының мазмұнын зерттеп-білу пәндік білім стандартымен жете танысу, білімді деңгейлеп беру технологиясын меңгеру арқылы оқушыларға білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде игертуге қол жеткізу, оқыту үдерісін ізгілендіру мен демократияландыруды үнемі басшылыққа алу қажет. Оқытудың инновациялық технология бойынша әдістемелік жүйесі сапалы нәтижеге жеткізуге мүмкіндік беретін танымдық іс-әрекеттер түрлерінің мазмұнымен тікелей байланысты. Сондықтан инновациялық әдіс-тәсілдерді оқыту үдерісіне енгізу барысында танымдық іс-әрекеттер түрлерінің мазмұнын, белгілі деңгейде белсенділігін көздейді. Осы екі үдерісінің өзара сапалы нәтижесінде оқушының өз ісіне сенімділігін, жауапкершілік сезімін, шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру мақсатын жүзеге асыруға жағдай туғызатын оқытудың инновациялық негізгі түрлері анықталады.

Инновациялық үдерістің негізі – жаңалықтарды қалыптастырып жүзеге асырудың тұтастық қызметі. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады. Білім сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады: - оқушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты; - жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады; - жаңа инновациялық оқыту технологияларын енгізу барысында әрбір оқу орнының материалдық-техникалық базасының бүгінгі талапқа сай еместігі, әрі жетіспеуі, кадрлық әлеуеттің төмендігі көп кедергі жасайды. Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты – оқу орындарындағы білім беру үдерісіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өндеп, нәтижені пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады. Біздің ойымызша, оқу орындарында инновациялық басқару жүйесін енгізіп, оны жүзеге асыру – міндет.

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай: - әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу; - білім мен білігіне сай келетін

бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу; - өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту; - аналитикалық ойлау қабілетін дамыту
Қолданылған әдебиеттер:

1. Капустин Н. П. Педагогические технологии адаптивной школы: Уч. пособие. – М.: Академия, 1999.
2. Краткий справочник по педагогической технологии. Под ред. Щурковой Н. Е. – М.: Новая школа, 1997.
3. Ксензова Г. Ю. Перспективные школьные технологии. – М.: Педагогическое общество России, 2000.

ТРИЕДИНСТВО В ОБУЧЕНИИ И ВОСПИТАНИИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА – ЗАЛОГ УСПЕХА ВСЕХ УЧАСТНИКОВ ПРОЦЕССА

АРЗЯМОВА Н.В., ШАТАЛОВА Л.И.
КГУ «СОШ № 52 имени академика Е.А.Букетова»
nadya-roza-vetrov@mail.ru
Lada1776@mail.ru

Когда маленький первоклашка приходит в школу, у него начинается сложный, для некоторых очень тяжелый адаптационный период. В это время ребенку нужно не только научиться взаимодействовать с коллективом, но получать и осваивать новые знания.

В обновленной системе образования многим родителям сложно помочь своему ребенку. Учителю важно объяснить материал не только ученику, но и родителю. И тогда закрепление дома в домашних заданиях пройдет успешно, что будет большим подспорьем учителю. Совместная работа учителя и родителей имеет огромное значение и приносит максимальный результат.

Обеспечение психолого – педагогической поддержки родителей, повышение их компетентности, вовлечение их в педагогический процесс в рамках сотрудничества педагогов и родителей - вот главный приоритет современного образования. Важные принципы по взаимодействию родителями с учащимися это:

1. целенаправленность
2. системность
3. открытость
4. доброжелательность
5. учёт специфики каждой семьи
6. учёт опыта родителей

Классный руководитель выступает как психолог и должен знать каждую семью в своём классе, и тогда многие вопросы будут решаться намного проще и быстрее. Учитель должен знать и уметь общаться с каждым из родителей, используя индивидуальный подход не только к ученику, но и к его родителям.

Здесь важно построить доверительные отношения. Главными помощниками педагога являются активные и инициативные родители. В своё время В. А. Сухомлинский говорил «Педагогика должна стать наукой для всех - и для учителей и для родителей, поэтому мы делаем всё возможное, чтобы родители принимали участие во внеклассной работе. Будь то классное мероприятие, общешкольное мероприятие, экскурсии, линейки. Обязательным должно быть сотрудничество учителя и родителей в учебно-воспитательном процессе. « В воспитательном процессе в рамках педагогики сотрудничества выделяется три главных направления:

- Участие родителей в управлении - это родительский комитет. Его задача управлять родительским коллективом в классе 30 детей, в среднем это 60 родителей, 60 разных точек зрения, мнений. Роль родительского комитета – быть посредником между учителем и другими родителями.

- Участие родителей непосредственно в учебно-воспитательном процессе, будь то мероприятие в классе или в школе. Это классные часы, участие родителей в подготовке учеников, в оформлении работ учеников. Важно, чтобы родители помогали, поддерживали, сопереживали.

- Обучение самих родителей. Индивидуальная работа учителя с каждым из родителей, нуждающихся в разъяснениях, в помощи, поддержки при различных ситуациях учебно- воспитательного процесса.

Всем известно, что в последнее время усилился кризис института семьи, по данным социологических вопросов в стране снижается престиж семьи, растёт количество разводов и матерей одиночек, падает рождаемость, так же бывают ситуации, когда в благополучных на первый взгляд семьях у родителей практически не бывает времени заниматься воспитанием своих детей. Родителям не достаёт профессионализма, знаний в вопросах воспитания, всё это должен учитывать педагог при работе с родителями и детьми.

Формы и методы работы учителя с родителями должны быть направлены на развитие психо-педагогической культуры и знание родителей, взаимодействие школы и семьи на привлечение родителей к участию в школьном самоуправлении и к самому учебно-воспитательному процессу. Формы и методы работы должны быть выбраны таким образом, чтобы сформировать активную позицию родителей, подготовить их к взаимодействию со школой и учителями. При правильной организации работы с родителями можно решить многие проблемы, возникающие в процессе обучения.

Осуществление выбора методов и форм работы с родителями в начальной школе должно быть с учётом психологических особенностей младших школьников, так как в этот период идёт перестройка познавательных процессов, формирование саморегуляции поведения и воли, развития мышления, расширение сферы общения, формирование отношения в учебном коллективе. К формам работы с родителями относятся: консультации, посещения на дому, родительские собрания, конференции, дискуссии, практикумы, устные журналы, тренинги. Используемые методы работы с родителями – это различные беседы, тестирования, наблюдение, анкетирование. Формы и методы бывают индивидуальные и коллективные.

Индивидуальные: посещение ребёнка на дому, использование памяток, встречи, беседы, консультации, изучение семьи школьника на основе документов.

В коллективные формы и методы входят родительские собрания, клубы, лекции, тематические мероприятия, консультации.

Работу педагогов начальных классов с родителями можно разделить на три этапа:

На первом этапе охватывается начальный период обучения детей в школе. На этом этапе учитель знакомится с семьёй школьника, условиям быта и жизни ребёнка. Здесь можно использовать беседы с детьми, имеющиеся документы, работу школьного психолога с ребёнком, проводить анкетирование родителей. Анализ анкет позволит узнать о поведении и увлечении ребёнка в семье, его чертах характера, его домашних обязанностях о воспитании в семье. С помощью этой информации учитель сможет построить план работы с родителями.

На этом этапе важным является первое родительское собрание. На нём учитель знакомит родителей с нормативными документами школы, с основными требованиями пребывания ребёнка в школе. Здесь учителю может помочь использование памяток. В памятках может быть информация общего характера либо информация по усмотрению учителя. На первом собрании выбирается родительский комитет, который оказывает большую помощь во взаимодействии родителей и педагогов.

Второй этап- это период до выпуска ребёнка из начальной школы это основной этап в работе с родителями младших школьников. На этом этапе педагог должен:

- помочь родителям повысить их уровень педагогических знаний;
- помочь родителям в руководстве учёбой детей в домашних условиях;
- подсказать родителям средства и приёмы воспитания детей;
- помочь родителям укрепить доверие детей к учителю, к школе и поднять авторитет самих родителей;
- способствовать участию семьи школьника в воспитательной работе и школьных мероприятиях.

На втором этапе работы с родителями используются такие формы и методы как, родительские собрания, диспуты, семинары по темам. К родительским собраниям могут быть приурочены различные выставки(тетрадей, рисунков, поделок, достижений в спорте), спортивные соревнования («Мама, папа, я – спортивная семья»). Проведение совместных мероприятий с детьми и родителями даёт очень большой эффект в воспитании. Это такие мероприятия как: концерты, представления детей, походы класса с родителями на природу, экскурсии в музей, зоопарки, посещение театров. Все эти мероприятия так же способствуют формированию коллектива в классе. Замечено, что большую роль объединения детей и родителей играет совместная работа по изучению истории своей семьи. Это изучение родового древа в первом классе и совместное изготовление его. Эту работу можно представить на классных часах. Ученики знакомятся с понятиями и сведениями о родословных, о профессиях и фамилиях родственников, об участии в войне, о семейных праздниках и традициях.

Большим потенциалом в работе по взаимодействию семьи и школы имеют бабушки и дедушки младших школьников. Они обладают свободным временем, желанием, большим жизненным опытом, готовы участвовать в совместной работе по воспитанию детей. Привлечение бабушек и дедушек к организации мероприятий даёт хороший воспитательный эффект (конкурсы бабушкиных пирогов, беседы с дедушками о профессиях).

В наше время информационные технологии дают учителю большие возможности в улучшении работы с родителями, укрепление связей с ними. Использование ИКТ позволяет организовать различные мероприятия на современном доступном уровне. Это и классные часы (оперативное информирование родителей посредством интернета, например электронный дневник, интернет оповещения). Эту работу можно организовать в виде классной социальной сети, в которой родители могут в любой момент связаться друг с другом и педагогом. Также для этого может быть использовано приложение Watsap (конференции, вопросы класса, индивидуальные консультации, фронтальные консультации).

Третий этап по работе учителя с родителями- это период после окончания школьником начальной школы. Учитель начальных классов на этом этапе должен передать своим коллегам имеющийся опыт работы с учениками и их родителями, это сохраняет преемственность в воспитательной и учебной работе с детьми и их родителями. Здесь может быть проведено такое мероприятие, как родительское собрание на тему "Из рук в руки".

Мастерство педагога, его авторитет в глазах детей и родителей, играют важную роль в работе с родителями, а в итоге и влияют на качество обучения и результат воспитания младших школьников. На начальном этапе у младших школьников формируется самооценка на основании оценивания его учителем и достигнутых результатов в учёбе. Учитель становится для маленького школьника непререкаемым авторитетом с первых дней обучения, что является одной из важнейших предпосылок для обучения и воспитания в младших классах. Известно, что выделяют три фактора оценивания педагога родителями:

- наличие у учителя педагогического авторитета в глазах родителей;
- уровень индивидуального подхода к их ребёнку;
- воспитательная привлекательность педагога.

Практика показывает, что использование просмотренных выше методов и форм работы с родителями в современной школе помогает родителям усовершенствовать воспитание детей, укрепить связи в семье, развить у ребёнка стремление к сотрудничеству, помогают родителям способствовать творческому самовыражению и уверенности в себе их ребёнка.

Список литературы:

1. Алешина В.О. Клубная форма работы с семьёй//Начальная школа.2008.№1.
2. Валькова Л.Н. Семейный клуб- одна из активных форм повышения компетентности участников образовательного процесса// Начальная школа. 2010.№6
- 3.Тимарцева Л. В. Изучение истории семьи// Начальная школа. 2008. № 2. С. 67—74.

- 4.Рябов А. Е. Что определяет отношение родителей к учителям, работающим в начальной школе? // Начальная школа. 2001. № 4. С. 27—30.
5. ГОСО РК 1.4 002-2012
6. В.С. Сухомлинский “О воспитании”, 2 изд.,М.,1975г

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ СОЦИАЛЬНО - КОММУНИКАТИВНОГО РАЗВИТИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

ЕРБАТЫРОВА Р.С., БАБИНА Г.Ф.

КГКП детский сад «Думан»

Babina-Galina62@mail.ru

Проблема технологий дошкольного образования и внедрение их в образовательный процесс дошкольных образовательных учреждений не нова, актуальна и значима, особенно сейчас, в условиях модернизации. Современный педагог нуждается не только в освоении тех педагогических технологий, с помощью которых можно строить эффективный образовательный процесс, но и в осмыслении таких технологий, на основе которых возможна разработка собственных системных подходов во взаимодействии с детьми дошкольного возраста и другими участниками образовательных отношений.

Согласно Государственному образовательному стандарту, полноценное развитие личности ребенка осуществляется по пяти образовательным областям: социум, познание, коммуникация, творчество, здоровье. Известный постулат о том, что «личность формируется в деятельности» не потерял на сегодняшний день своей актуальности. Поэтому процесс воспитания и обучения детей рекомендуется осуществлять с ориентацией на деятельностный подход в целом или на его модификации (лично-деятельностный, системно-деятельностный и т.п.). Соответственно и технологии работы с современным дошкольником должны носить деятельностный характер и обеспечивать активную совместную и самостоятельную деятельность детей.

Социально-коммуникативное развитие направлено на: усвоение норм и ценностей, принятых в обществе, включая моральные и нравственные ценности; развитие общения и взаимодействия ребёнка со взрослыми и сверстниками; становление самостоятельности, целенаправленности и саморегуляции собственных действий; развитие социального и эмоционального интеллекта, эмоциональной отзывчивости, сопереживания, формирование готовности к совместной деятельности со сверстниками, формирование уважительного отношения и чувства принадлежности к своей семье и к сообществу детей и взрослых в Организации; формирование позитивных установок к различным видам труда и творчества; формирование основ безопасного поведения в быту, социуме, природе.

Если пронаблюдать за детьми в детском саду, то можно заметить, что многие из них сталкиваются с трудностями в общении со сверстниками. Часто они не умеют слушать собеседника, выражать свои переживания, подбирать нужные слова и решать конфликтные ситуации. Многим детям трудно адаптироваться в коллективе, найти себе друзей. На данный момент детей интересуют телевизор и компьютер. Из-за этого они мало общаются с родителями и между собой, а ведь живое общение является источником различных эмоций и ощущений, которые обогащают жизнь ребенка. В связи с этой проблемой, появляются дети с низким уровнем коммуникативных навыков.

Формирование социальных навыков у детей дошкольного возраста – это одна из наиболее приоритетных задач, которую ставит перед собой педагог. В настоящее время для организации воспитательного процесса большую роль играет инновационная деятельность. Переход дошкольного образования на новый уровень не может осуществляться без внедрения инновационных технологий, которые активно используются на практике [4].

На данный момент существуют здоровьесберегающие технологии, игровые технологии, метод наглядного моделирования, метод проектов.

Игры представляют собой серьезное образовательное средство. С помощью игрового сюжета можно проиграть возможные способы решения проблем, найти выход из возникших проблемных ситуаций. Благодаря этому, ребенок лучше чувствует ситуацию [5, с.171].

Игра — это ведущий вид деятельности дошкольников. Она имеет социальную основу. Наблюдая за игрой детей, мы каждый раз убеждаемся в том, что она связана с миром взрослых.

К.Д. Ушинский считал, что игра обеспечивает вхождение ребенка в окружающий его мир и все его сложности [3, с.260].

Каждый вид игры по-своему полезен. Выделяют следующие функции игры как педагогического феномена культуры.

1. Социокультурное назначение. Игра – это средство социализации ребенка, которое включает в себя процессы целенаправленного воздействия на формирование личности, усвоение ею знаний, духовных ценностей и норм, присущих обществу или группе сверстников, а также спонтанные процессы, которые влияют на становление человека.

2. Благодаря игре, у ребенка есть возможность моделировать разные жизненные ситуации, искать выход из конфликтов, не прибегая к негативным проявлениям, например, агрессии. Игры учат разнообразию эмоций в восприятии всего, что существует в жизни.

3. Важной функцией является функция самореализации человека через игру. Через игру он реализует себя как личность. Именно в этом плане ему важен сам процесс игры, а не ее результат, конкуренция или достижение какой-либо цели.

В образовательных областях Социум и Коммуникация программой предусмотрены игры в парах, пальчиковые игры, сюжетно-ролевые, театрализованные, дидактические, подвижные. Сюжетно-ролевые игры являются важным средством социально-коммуникативного развития дошкольников. Они помогают ребенку овладеть определёнными умениями и

социальными навыками, усвоить нормы и правила поведения в обществе. Дети играют в игры: «Магазин», «Семья», «Больница», «Парикмахерская» и другие. В процессе игры они примеряют на себя различные роли, моделируют ситуации разного характера. Это поможет им быстрее справиться с реальными проблемами в будущем. Чтобы формировать коммуникативный опыт у детей, воспитатель должен уметь создавать в совместных играх условия, которые помогут преодолеть отрицательные эмоции, устранить влияние на игру таких черт характера, как застенчивость, неуверенность, обидчивость [1, с.109-110].

Игра – это ведущий вид деятельности детей дошкольного возраста. Игровые технологии формируют у ребенка субъектную позицию по отношению к его собственной деятельности, к самому себе и общению со сверстниками. Через отношения в игре активизируется творческий потенциал, возможности личности, возникает интерес искать новые пути решения проблем [2].

Социально-коммуникативное развитие реализуется во всех видах образовательной деятельности в течение всего времени пребывания ребенка в ДОО: в общении, игре, познавательно-исследовательской деятельности, в образовательной деятельности, осуществляемой в ходе режимных моментов, в самостоятельной деятельности детей, в процессе взаимодействия с семьями детей по реализации основной общеобразовательной программы дошкольного образования.

Задачи социально-коммуникативного развития:

- обеспечить эмоционально насыщенное общение в продуктивной деятельности.
- обогатить социальный опыт ребенка, помочь в осознании и принятии норм и правил поведения.
- помочь в освоении разнообразных социальных ролей в коллективной жизни сверстников.
- формировать умение сотрудничать, отстаивать свои суждения, воспитывать чувство достоинства.
- обеспечить реализацию права выбора роли, игрушки, материала, возможность самостоятельного принятия решения.
- планировать совместную деятельность, формировать умение согласовывать свои действия и мнения.
- воспитывать чувство ответственности за общее дело.

Список использованных источников:

1. Белорусова, Т.В. Игровые технологии как средство социально-коммуникативного развития детей дошкольного возраста / Т.В. Белорусова // Современные технологии обучения и воспитания в образовательном процессе – 2016. – С. 109-111.
2. Кирсанова, Т.В. Применение игровых технологий в решении задач социально -коммуникативного развития дошкольников / Т.В. Кирсанова, Н.А. Матуняк, С.П. Кузьмина // Научное отражение – 2017. – № 3 (7). – С. 12-14.
3. Козлова, С.А. Дошкольная педагогика / С.А. Козлова, Т.А. Куликова. – М.: Издательский центр «Академия», 2016. – 416 с.

4. Меринова, Н.Н. Применение здоровьесберегающих и интерактивных инновационных технологий в дошкольном образовании / Н.Н. Меринова, Н.Е. Родионова // Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации. – 2018. – С. 128-131.

5. Полат, Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина. – М.: Издательский центр «Академия», 2017. – 368 с.

ПЕРЧАТОЧНЫЙ ТЕАТР

ЦАРУК Н.В., ПЬЯНКОВА О.В., МЕЩАНИНЦЕВА О.Ю.

КГКП «Ясли–сад «Таңшолпан»
olgazhilyaeva@mail.ru

Одним из самых эффективных средств развития и воспитания ребенка является театр и театрализованные игры, так как игра – ведущий вид деятельности детей дошкольного возраста, а театр – один из самых доступных видов искусства, который позволяет решать проблемы педагогики и психологии, связанные с художественным и нравственным воспитанием, развитием коммуникативных качеств личности, воображения, фантазии, инициативности и т.д.

Театрализованная деятельность является источником развития чувств, глубоких переживаний ребенка, приобщает его к духовным ценностям. Не менее важно, то, что театрализованные игры развивают эмоциональную сферу ребенка, заставляют его сочувствовать персонажам.

В детский сад приходят разные дети: сообразительные и не очень, контактные и замкнутые. Но всех их объединяет одна черта – они удивляются и восхищаются все меньше, интересы их однообразны: куклы Барби, модели машинок, компьютеры, игровые приставки, а ведь наше общество как никогда нуждается в активных творческих людях. Пресса, телевидение, фильмы, даже детские мультфильмы несут в себе достаточно большой заряд агрессии, атмосфера насыщена отрицательными тревожными и раздражающими явлениями. Все это обрушивается на незащищенное эмоциональное поле ребенка. Отсюда, неутешительные результаты в процессе исследования психологами эмоционального фона детей старшего дошкольного возраста, которые показали, что у многих детей неблагоприятный эмоциональный фон: проявление тревожности, страхов; высокая эмоциональная напряженность, заниженная самооценка и неуверенность в себе. Общение с перчаточными куклами помогает детям почувствовать себя свободными и раскрепощенными,

обрести уверенность в себе, развивает фантазию и творчество, умение понимать эмоциональное состояние персонажей и сверстников.

Театрализованные игры позволяют формировать опыт социальных навыков поведения благодаря тому, что каждое литературное произведение или сказка для детей дошкольного возраста всегда имеют нравственную направленность. Любимые герои становятся образцами для подражания. Именно способность ребенка к такой идентификации с полюбившимся образом оказывает позитивное влияние на формирование качеств личности. Театрализованная деятельность позволяет ребенку решать многие проблемные ситуации опосредованно от лица какого-либо персонажа. Это помогает преодолевать робость, неуверенность в себе, застенчивость.

Совместная театрально-игровая деятельность – уникальный вид сотрудничества. В ней все равны: ребенок, педагог, мамы, папы, бабушки и дедушки. Играя вместе со взрослыми дети овладевают ценными навыками общения.

Каждый воспитатель должен научить ребенка театрализованной игре. Прежде всего, необходимо формировать интерес к театрализованным играм, складывающийся в процессе просмотра небольших кукольных спектаклей, которые показывают педагоги, взяв за основу содержание знакомых ребенку потешек, стихов или сказок. А если в работу по театрализованной деятельности включить такой вид как театр перчаточных кукол, то ребенок почувствует себя свободным и раскрепощенным, обретет уверенность в себе, проявит фантазию и творчество, научится понимать персонажей и сверстников. Перчаточные куклы можно использовать в повседневном общении (например, если ребенок не хочет есть или спать).

Перчаточную куклу еще называют ручной, пальцевой: чтобы заставить куклу шевелиться, актер шевелит ее пальцами или кистью руки. Первой перчаточной куклой был Петрушка, ведущий свое происхождение от искусства скоморохов. Кукловоды, участвующие в ярмарках и развлекающих зрителей прямо под открытым небом, назывались петрушечниками. Процесс изготовления персонажей сам по себе увлекательный, интересный и воспитывающий.

Работа с куклой позволяет совершенствовать мелкую моторику руки и координацию движений, нести ответственность за управление куклой, проявлять через куклу те эмоции, чувства, состояния, движения, которые в обычной жизни по каким-либо причинам ребенок не может или не позволяет себе проявлять; позволяет осознавать причинно-следственные связи между своими действиями и изменением состояния куклы, научиться находить адекватное телесное выражение различным эмоциям, чувствам, состояниям. Эта работа развивает произвольное внимание, а также позволяет совершенствовать коммуникативные навыки и культуру.

Рассмотрев, множество практического опыта связанного с перчаточным театром мы остановились на методике Инны Ярославцевой. На наш взгляд ее методика более развернута и интересна. Опираясь на ее опыт, мы организовали проект «Создание театра перчаточных кукол», который успешно вошел в

практику детского сада и с интересом воспринялся детьми старшего дошкольного возраста.

Проект дает нам возможность научить детей кукловождению и постановке спектаклей, повысить уровень эмоционально-положительного состояния детей, коммуникативных навыков, творению самовыражения и осуществить личностно-ориентированный подход к каждому ребенку.

Цель проекта: создание системы эмоциональных воздействий на ребенка через театр перчаточных кукол.

Задачи проектной деятельности:

1. Предоставить детям возможность реализовать их естественные потребности в физической и эмоциональной разрядке, в накоплении положительного эмоционального потенциала.

2. Стимулировать развитие основных психических функций – зрительного внимания, памяти, творческого воображения. Развивать выразительность речи, мимики, жестов.

3. Формировать коммуникативные навыки, умение выражать свое эмоциональное состояние, понимать эмоции окружающих.

4. Развивать устойчивый интерес к театрализованной деятельности.

Данный проект дает возможность сформировать коммуникативные навыки общения, уверенное поведение, творческое самовыражение.

Содержание проекта включает три блока:

1. Информационно-практический.

2. Игровой.

3. Творческий.

В информационно-практический блок входят следующие виды организованной учебной деятельности: ознакомление с окружающим миром, развитие речи, изобразительная деятельность, ручной труд.

В «ознакомлении с окружающим миром» мы осветили следующие аспекты:

*Рассказ о театре с рассматриванием иллюстраций.

*Экскурсия в кукольный театр «Буратино» с просмотром кукольного театра «Приключение Буратино».

*Беседа в группе после экскурсии на тему «Что мне понравилось в театре».

*Экскурсия в Музей и производные цеха Карагандинского Академического театра музыкальной комедии, с последующей беседой об увиденном.

В «развитии речи» нами были рассмотрены:

*Речевые упражнения «Жила–была кукла».

*Творческое рассказывание «Придумай историю куклы – сломанной, потерянной, старой...»

*Театрализованное музыкальное занятие «В гостях у Феи кукольного театра».

В «изобразительную деятельность» включили:

*Рисование и лепка на тему: «Рисуем и лепим на тему В. Берестова».

*Рисование по замыслу «В некотором царстве, в некотором государстве...».

*Рисование и лепка на тему: «Рисуем и лепим на тему А. Барто «Игрушки».

В «ручной труд» вошла:

*Мастерская «Очень умелые ручки» по изготовлению реквизита (афиш и билетов).

В игровом блоке мы организуем:

*Самостоятельную игровую театрализованную деятельность.

*Сюжетно-ролевую игру «Кукольный театр».

*Игры на развитие зрительного внимания.

*Игры на развитие эмоционального интереса к перчаточной кукле.

*Игры на оживление кукол.

*Кукольные игры с правилами.

В творческом блоке мы используем следующие формы работы с детьми и родителями:

*Мастер-класс по выразительному чтению.

*Мастер-класс по кукловодению.

*Упражнения по обработке движений куклы (голова, руки, туловище).

* Упражнения для передачи выразительности речи куклы (для обработки кукольного диалога, ситуации кукольного общения).

*Музыкально-танцевальные импровизации с перчаточной куклой (задание на музыкальную импровизацию, танцевальный марафон).

*Постановка этюдов (по стихотворениям В. Берестова, А.Л. Барто).

*Консультации для родителей «Секреты кукловода».

*Организация творческой мастерской по изготовлению перчаточных кукол.

*Вернисаж детских рисунков на тему «В тридевятом царстве».

Завершила наш проект презентация, которая включила в себя следующие формы работы: спектакль театра перчаточных кукол «Цыпленок и утенок» старшими дошкольниками сверстникам и родителям; фотоальбом «В гостях у сказки»; мини – музей перчаточных кукол.

В рамках проекта были проведены следующие занятия и игровые моменты: «Фея кукольного театра», «Знакомство с куриным семейством», «Кто-кто в теремочке живет», «Здравствуй Хрюша», «Мастер кукол», «Кукла зеркало», «Найди куклу», «Кукла оживи». Такие занятия и игры позволяют ребенку решать многие проблемные ситуации опосредованно от лица какого-либо персонажа, преодолевать робость, неуверенность в себе, застенчивость.

В создании перчаточных кукол для занятий и игр, в стороне не остались и родители воспитанников. Они с большим энтузиазмом участвовали в изготовлении кукол, декораций, организации выставок для перчаточного театра. В результате получились яркие, необычные куклы, которыми наши дети очень гордятся и с удовольствием играют в них.

Литература

1. Ярославцева И. Кукла я тебя знаю. – М., 2001.
2. Доронова Т.Н. Играем в театр: театрализованная деятельность детей 4–6 лет: Метод. пособие для воспитателей ДО учреждений. – М. Просвещение, 2005.
3. Сорокина Н.Ф. Играем в кукольный театр: Программа «Театр–творчество–дети»: Пособие для воспитателей, педагогов дополнительного образования и музыкальных руководителей детских садов. – М.: АРКТИ, 2004.

4. Маханева М.Д. Театрализованные занятия в детском саду: Пособие для работников дошкольных учреждений. – М.: ТЦ Сфера, 2004.

5. Соломоник И.Н. Куклы выходят на сцену: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1993.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ ТРИЗ

ИЩЕНКО Т.В., КАЮМОВА С.Е.

КГКП «ясли-сад Акбота» г. Караганда
ibenko_1967@mail.ru, kayumova.lana@list.ru

В современном образовании основной задачей является воспитание творческой личности, подготовленной к стабильному решению нестандартных задач в различных областях деятельности. Именно поэтому образование на современном этапе развития не возможно представить без использования современных технологий активного обучения, которые позволяют традиционный способ обучения перевести в активно-деятельный, идущий на смену объяснительно-иллюстративному типу, учитывают и используют закономерности развития, позволяют приспособливаться к уровню и особенностям индивидуума.

Обществу нужны люди интеллектуально смелые, самостоятельные, творческие, оригинально мыслящие, умеющие принимать нестандартные решения.

Дошкольное детство – это особый возраст, когда ребенок открывает для себя мир, когда происходят изменения во всех сферах его психики, когда появляется способность к творческому решению проблем, возникающих в различных жизненных ситуациях.

Целью использования ТРИЗ-технологии в детском саду является развитие, с одной стороны, таких качеств мышления, как гибкость, подвижность, системность, диалектичность; с другой – поисковой активности, стремления к новизне, речи и творческого воображения.

Основной задачей использования ТРИЗ-технологий на занятиях в детском саду является привитие ребенку радости творческих открытий. Для решения этой задачи необходимо стараться:

- организовать проведение занятий таким образом, чтобы они органично вписывались в естественную жизнь детей, а не носили «академический» характер;

- использовать специальную игрушку-героя занятия, которая «помогает» воспитателю.

С самого начала дети, получая информацию и анализируя ее, активно познают мир, пытаются выстроить систему, понять закономерность

происходящих процессов. Практическая диалектика, как иногда называют ТРИЗ, призвана помочь воспитателям и детям понять многогранность окружающего мира, его противоречивость, закономерности развития. Используя элементы ТРИЗ в игровом процессе, педагоги помогают детям анализировать все происходящее вокруг, видеть явления и системы не только в структуре, но и во временной динамике.

Наша цель - не только развить воображение детей, а научить мыслить системно, с пониманием происходящих процессов. Мы считаем, что ТРИЗ – это инструмент по конкретному практическому воспитанию у детей качеств творческой личности, способной понимать единство окружающего мира, решать свои маленькие проблемы.

Лучше применять ТРИЗ постепенно, включая отдельные ее методы и приемы в беседы, прогулки, игры, занятия.

На занятиях с детьми необходимо постоянно пытаться в каждом предмете видеть пользу и вред, хорошее и плохое. От противоречий не надо уходить, их надо решать. Для этого можно использовать такие приемы, как «дробление-объединение», решение противоречий в пространстве, времени и т.д.

Разрешение противоречий – это важный этап мыслительной деятельности ребенка. Для этого мы применяем целую систему методов и приемов, подкрепляя их игровыми и сказочными задачами. Детям предлагаем игры «Хорошо-плохо», «Наоборот». «Перевертыши», «Конструирование фраз».

Для развития воображения, речи, фантазии используем метод фокальных объектов (МФО). Детям предлагают придумать фантастическое животное, дать ему название, наделить его такими возможностями, которые помогут ему приспособиться к окружающей среде, защитить его.

Эффективен метод «Системный оператор», позволяющий рассмотреть любой предмет в системе. К примеру, рассуждая с детьми о зиме, весне, лете, осени, о смене времени года, нам не обязательно посвящать детей во все сложнейшие природные закономерности, достаточно обозначить главную функцию системы – переход одной структуры (зимы) в другую (весну). А на этот смысловой стержень дети уже сами нанизывают кольца своих детских познаний – и о погоде, и об одежде, и о настроении. Далее, разбивая систему на подсистему, мы говорим об одежде, о том, как она меняется со сменой сезонов у людей, животных, у деревьев. В результате приходят к выводу, что все в мире устроено системно, и если нарушить одно звено этой цепочки, то нарушится другое звено, другая система.

Использование элементов ТРИЗ в изо деятельности приносит детям устойчивое увлечение сказочным миром искусства, что способствует развитию его воображения и способностей. Творческие способности – это необходимый навык для успешной жизни. К счастью, эта способность может развиваться, так как она дана от рождения. Проснувшийся творческий дух — значит гораздо больше, чем обычная интуиция. Эта способность регулярно и непрестанно решать повседневно возникающие проблемы уникальным, новаторским образом, быть по ту сторону рутины и шаблонов, использовать вдохновение, всегда живущее в нас, и следовать нестандартным мыслям.

«Пальцевая живопись», «Монотипия», «Волшебный рисунок» (рисование свечой), «Кляксография», «Ниткопись» и т.д., все это приемы ТРИЗ. Разработанные и проведенные экспериментальные занятия по рисованию с использованием нестандартных техник, способствовали обучению детей с проявлением повышенного интереса и увлечения.

Использование ТРИЗ нашли свое широкое применение на прогулках. Здесь такой огромный спектр возможностей. Мы используем приемы фантазирования: динамизация, увеличение, уменьшение, изменение законов природы, оживление.

Например: воспитатель предлагает оживить камень. Представить: Кто его друзья? Что он может рассказать нам о себе? Как он попал на эту поляну? Можно использовать приемы эмпатии – дети «примеряют» на себя роль наблюдаемого: «Представь, что ты превратился в муравья», «Кого ты боишься?», «Что тебе хочется?».

Такое общение с природой помогает детям увидеть мир неизвестного, мир превращений и изменений, сделать самостоятельный вывод о том, что все вокруг нас меняется и движется. Эти маленькие открытия детей раскрепощают, позволяют снять боязнь перед новым, неизведанным.

Основным средством работы с детьми является педагогический поиск. Педагог не должен давать детям готовые знания, раскрывать перед ними истину, он должен учить ее находить.

Используя в работе ТРИЗ, мы вместе с детьми учимся находить логический выход из любой жизненной ситуации, а ребята грамотно, и самое главное, самостоятельно решают возникшие у них проблемы, готовя себя к активной деятельности в окружающем мире. ТРИЗ позволяет снять психологические барьеры, убрать боязнь перед новым, неизвестным, сформировать восприятие жизненных и учебных проблем не как непреодолимых препятствий, а как очередных задач, которые следует решить.

Литература:

1. Альтшуллер Г.С., Вёрткин И.М. Как стать гением: Жизненная стратегия творческой личности. – Минск: Беларусь, 1994.
2. Корзун А.В. Веселая дидактика: элементы ТРИЗ и РТВ в работе с дошкольниками. – Мн.: Университетское, 2000.
3. Страунинг А.М. Росток. Программа по ТРИЗ-РТВ для детей дошкольного возраста. – Обнинск, 1995.

3-4 ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЗАТТАРДЫҢ КӨЛЕМІН ҚАБЫЛДАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

СОПОВА М.Н.

**ГПОУ «Сыктывкарский гуманитарно-педагогический колледж им. И.А.
Куратова»**

Кішкентайлардың екінші тобындағы балалар нәрселердің өлшемі мен формаларын қабылдауын дамыту олардың сезім арқылы қабылдау тәжірибесін жетілдіреді және молайта түсу маңызды. Бұл жұмыс тек сабақ кезінде ғана емес, сондай-ақ дидактикалық ойындарда және күнделікті өмірде өткізіліп отыруы тиіс. Нәрселердің өлшеміне балалар ерте кезден-ақ назар аудара бастайды.

Балалардың өз іс-әрекеті процесінде өздерін қоршаған заттардың қасиеттері (түсі, өлшемі, формасы) жөнінде айқын да дұрыс түсініктері бірте-бірте қалыптасып отыруы тиіс.

Заттармен іс-әрекет жасағанда баланың сенсорлық тәжірибесі молаяды; заттарды сипап-ұстау арқылы бала олардың үлкендігін, формасын танып біледі. Ал егер оның іс-әрекеті заттардың сапасын және баланың орындаған іс-әрекетін көрсететін ересектердің сөздерімен қосарласа жасалып отырса, баланың сөз қоры байып, ақыл-ойы дамиды. Балалардың әр түрлі заттармен жасаған іс-әрекетінің тәжірибесі оларды ең қарапайым қорытынды жасауға келтіреді: әр түрлі заттар үлкен, кіші, ұзын, қысқа бола алады. Заттар сондай-ақ дөңгелек (тәрелке, табақ, доп) және бұрыштары бар (кітап, үстел, дәптер) т. с. с. болып келеді.

Жыл басында балаларды шағын топтарға (төрт-бес баладан) бөліп, олармен сабақтарды дидактикалық ойындар түрінде өткізуге болады. Мысалы, тәрбиеші 10 сақинадан құрастырылған пирамиданы алады да оның теп-тегіс, сақиналар бір түсті екеніне балалардың назарын аударады; балалар пирамиданы, оның формасын қолдарымен сипап-ұстап көреді: «Пирамиданың барлық сақиналарының өлшемі бірдей ме?» - деп сұрайды тәрбиеші.

Сақиналарды жеке-жеке шығарып алады. Балалар бір сақинаны екіншісінің үстіне салып, олардың үлкендігі түрліше екендігіне көз жеткізеді. Тәрбиеші кезектестіріп балаларға ең үлкен сақинаны тауып алып, оны шыбыққа кигізуді ұсынады. Әр бала басқа сақиналардың ішінен ең үлкенін таңдап алады, бірақ алдыңғымен салыстырғанда ол кіші болып шығады. Тәрбиеші бұған балалардың назарын аударады және үлкен – кіші деген ұғымдардың салыстырмалы екендігімен оларды алғашқы рет таныстырады. Тәрбиеші ол сақиналардың бәрінің дөңгелек екенін атап айтады.

Осыдан кейін тәрбиеші екінші бір пирамиданы алады, бұл да бір түсті, бірақ ол бара-бара кішірейе беретін квадраттардан құрастырылған. Балалардың назары мұның бірінші пирамидадан өзгешелігіне аударылады (біріншісі теп-тегіс, жұмыр, екіншісі – бұрыштары бар, тегіс емес). Шыбықтан квадраттарды шығарып алып, балалар олардың формасымен танысады, оны атайды, саусағымен айналдыра жүргізіп көрсетеді. Сақина мен квадраттың формаларын салыстыра отырып, балалар бір пирамиданың сақиналары дөңгелек, ал екіншісі пирамиданың квадраттарының бұрыштары бар деген тұжырымға келеді. Салыстыру үшін бір квадратты екінші квадратқа беттестіріп салып, олардың

үлкенді- кішілі екендігіне көз жеткізеді. Әр балаға кезегімен ең үлкен квадратты таңдап алып, шыбыққа кигізу тапсырылады. Үстел үстінде қалған квадраттың ең үлкені шыбыққа кигізілген квадраттан кіші екендігін балалар тағы да көреді.

Балаларға сақиналары мен квадраттары үстелге шашып тасталған екі пирамида беріледі де олар екі-үштен бірігіп өздері әр жолы ең үлкен сақинаны (немесе ең үлкен квадратты) таңдап алу керектігі жөніндегі ережеге сүйеніп құрастырады.

Келесі сабақтарда тапсырма күрделірек болуы мүмкін: пирамиданың сақиналарын (квадраттарын) балаларға берілген үлгі бойынша таңдап алу. Мұндай сабақта бірдей екі пирамида пайдаланылады: біреуі – тәрбиешіде, екіншісі – балалар сақиналарды берілген үлгі бойынша таңдап алу үшін үстелге шашып тасталған. Сақиналарды үлгі бойынша таңдап алу балалар үшін біршама қиынырақ тапсырма болып табылады; сондықтан бұл әдісті үйретуді, заттардың балаларға көбірек таныс қасиеті ретінде, үлкен-кішіні айыру жөнінен өткізілетін сабақтардан бастаған дұрыс. Балалар үлгі сақинаны (квадратты) таңдап алған сақинамен беттестіру арқылы салыстырады да ең алғаш тәрбиешіге әкеліп береді, кейін олар өздігінен құрастыратын болады.

Мұндай сабақтардың варианттары мейлінше көп болуы мүмкін, үлгілер кішірейе немесе үлкейе беретін ретпен бейберекет түрде берілуі мүмкін, таңдап алу үшін сақиналарды бір үстелге немесе бөлменің әр жеріне шашып тастайды. Үлгі сақиналар бір түстілерінен, ал балаларға деген сақиналар басқа түстілерінен таңдап алынады т. с. с.

Көрсетілген үлгіні есте сақтап қалу және есінде қалғаны бойынша үлкендігі сондай сақинаны таңдап алу керек болатын (бұл әдіс көзмөлшерін дамытуға көмектеседі) тапсырма біршама күрделірек болады.

Көзмөлшерін дамыту мақсатымен халық арасында тараған дидактикалық ойыншықты (кубиктер-қыстырмалар, матрешка қуыршақтар, табақшалар, жұмыртқалар, бөшкелер т. б.), сондай-ақ Монтессори системасында ұсынылатын кейбір құралдарды (цилиндрлері бар білеушелер, геометриялық қыстырмалар, ұзын әрі енді баспалдақ т. б.) пайдаланған дұрыс.

Нәрсенің өлшемін оқып үйренгенде халық дидактикалық ойыншықтар кең түрде қолданылуы тиіс. Ол балаларды тек көп-аз (үлкен-кіші) деген ұғымдармен ғана таныстырып қоймай, ұзындықтың басқа да параметрлерімен танысуға мүмкіндік туғызады: жоғары – төмен, биік – аласа (матрешкалар), жуан – жіңішке (бөшкелер), терең – саяз (ыдыстар) т. с. с. Матрешкаларды бірінің ішіне бірін салғанда балалар кеңістікті бағдарлауға үйренеді, ыдыстарды матрешкаларға таратып бергенде бір заттардың үлкендігін екінші заттардың үлкендігіне қарай сәйкестейді т. с. с.

Н. К. Крупская халықтық ойыншықтарға үлкен мән берген болатын. Бұл жөнінде ол былай деп жазды: «Бала әлі үлкен- кішіні айыра білмейді: оған үлкен-кішіні түсінуге көмектесетін ойыншықтар беріп отыру керек.

Бұл кезде ең дұрысы – бірінің ішіне бірі салынатын жұмыртқалар, әр түрлі қораптар, балаларға таныс үлкендігі түрліше ойыншық аңдар немесе адам бейнелері сияқтылар. Балалар адам бейнелерін бойына, үлкен-кішілігіне қарай орналастыра алар еді» .

Н. К. Крупская сондай-ақ балаларға «...шамалары әр түрлі сызықтарды жан-жаққа қарай жүргізу және оларды өшіріп басқаларын сызу үшін оларда тақта мен түсті бордың болуы керектігін айтқан. Одан кейін Н. К. Крупская балаларға әр түрлі ойыншықтар, қатаң, жұмсақ, қатты, ірі, ұсақ ойыншықтар беріп, оларды түйсік арқылы сезе білуін жетілдіру үшін» ... қапшықтан қандай да бір затты алғанда оны ұстап-сипау арқылы айыра білуге, оның формасын ұстап-сипап айыра білуге үйрету.

Осылайша, балалар заттың өлшемдерімен және формасымен алғаш танысу негізінде балаларды ұзындықтың әр түрлі параметрлерін: ұзындығын, енін, биіктігін айырып тани білуге үнемі үйретіп отыру мүмкін болады. Сабақтарда балаларға шамаларды салыстыру әдістерін үйреткен жөн. Осы мақсатпен ұзындығы, ені немесе биіктігі жөнінен өзгеше материалдар болуы қажет. Өлшемдері бір-біріне кереғар картон (не ағаш) жолақтарды, мысалы, ені бірдей ұзын және қысқа жолақтарды немесе ұзындығы бірдей жалпақ және жіңішке жолақтарды т. с. с. пайдалануға болады (түсті 15-және 16-суреттеді қараңыз).

Тәрбиеші бір жолақты екіншісіне беттестіріп не тұстастырып салып, жолақтың ұзындығын немесе енін салыстыру әдісін көрсетеді. Қандай да бір параметрді (ұзындығын немесе енін) бөліп көрсету үшін әр түсті жолақтар, мысалы, ұзын қызыл жолақ пен қысқа сары жолақ алған дұрыс болады. Беттестіру әдісін кішкентайларға үйреткенде, олардың назарын бір жолақтың екі ұшы (бұрышы) екіншісінің екі ұшымен (бұрышымен) дәлме-дәл келуі тиіс болатындығына аудару керек: сонда ғана жолақтардың қайсысы ұзынырақ, ал сары жолақ қысқарақ» деген сөзбен тиянақтау керек.

Көрсетіп, түсіндіргеннен кейін барлық балаларға әр түске боялған, ұзындықтары түрліше жолақтар үлестіріліп беріледі. Жолақтарды біріне-бірін беттестіріп салу арқылы кімнің қандай жолағы ұзынырақ, ал қайсысы қысқарақ екенін анықтайды. Жолақтарды ұзындығын анықтау үшін ғана салыстырып қоймай, салыстыру процесін, сондай-ақ жолақтар арасындағы қатынастарды сөзбен айта білуге балаларды үйретудің маңызы зор: «Қызыл жолақ сары жолақтан ұзынырақ, ал сары жолақ қызыл жолақтан қысқарақ».

Сабақтың барысында балалар екі-үш рет әр түсті жолақтармен алмаса алады. Тәрбиеші балаларды жолақтардың үлкендігі түсіне байланысты болмайтындығы жөніндегі тұжырымға келтіреді.

Балаларды бір жолақты екіншісіне тұстастыру әдісіне үйрету бойынша сабақ жоғарыдағыға ұқсас өткізіледі. Бұл жағдайда ұзындығы (немесе ені) әр түрлі, бірақ түсі бірдей, жолақтарды пайдаланған жөн. Тұстастыру әдісін үйреткенде жолақтардың екі жағы: ең қысқа жағы вертикаль түзу сызық жасап біріне-бірі жалғасып келгендей, ал қысқа және ұзын жолақтардың ұзын жақтары дәлме-дәл келуі керектігіне балалардың назары аударылады.

Көрсетілген әдіс іс-әрекетпен және сөзбен (айтылу арқылы) пысықталуы тиіс.

Көрсетілген әдістерді қолдана отырып, балаларға тәрбиеші екі жолақты ені жөнінен салыстыра білуге үйретеді (кең – тар), (енді – еңсіз).

Алған білімдерді басқа сабақтарда да пайдалану қажет, мысалы, кең және тар соқпақтың суретін салу, ұзын және қысқа сәбізді пластилиннен жабыстырып

жасау. Иллюстрацияларды қарастыру немесе әңгімелеп беру кезінде «Алғаш үйден биік» деген сөз тіркестерін пайдаланатын болсын немесе серуенде жүргенде ағаштар бұталардан биік, бір ағаштың діңі екіншісінің діңінен жуан, ағаштардың бұтақтары жуан және жіңішке, өзен бұлақтан кең (енді) т. с. с. екенін анықтайтың болсын, соны тәрбиеші қадағалап отыруы керек.

Ұзындық параметрлерінің өзін тіпті сәбилердің де танып білетінін еске сақтау маңызды, бірақ ең бастысы – олардың атауларының дәлдігін дифференциялап алу, ал бұл болса түгелдей балалармен өткізілетін тәрбие жұмысына байланысты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сансызбайқызы М. Балдырғандарға арналаған қызықты математикалық тапсырмалар. – Алматы: рауан, 1993. – 54 бет.

2. Учебно-методический комплекс по истории и философии науки: для спец.:дошкольное обучение, педагогика и методика и воспитание начального обучения, педагогика и психология, история и др.: 1 курс/ Караганд.гос.ун-т им.Е.А.Букетова; Сост. К. Ш. Джалилов и др. . - Караганда: КарГУ, 2005. - 163 с..

3. Дошкольная математика: 2-й год обучения:Индивидуальные задания и раздаточные карточки для детей 4-5 лет:Пособие для педагогов/ Касицына М.А.. - М.: ГНОМ и Д, 1999. - 26с

4. Индивидуальный подход в воспитании ребенка: Пособие для воспитателя детского сада/ Я. И. Ковальчук . - 2-е изд., доп.. - М.: Просвещение, 1985. - 112 с.

5. Занятия по математике в детском саду: Формирование у дошкольников элементарных математических представлений: Пособие для воспитателя детского сада/ Л. С. Метлина. - 2-е изд., доп.. - М.: Просвещение, 1985. - 223 с.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ КЕҢІСТІКТЕ БАҒДАРЛАУЫНЫҢ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

ГУРЬЕВА Е.Н.

ГПОУ «Сыктывкарский гуманитарно-педагогический колледж им. И.А.
Куратова»

ҚАЛИАҚПАР Д.М.

КГКП «Карагандинский гуманитарный колледж»
mira1993_12@mail.ru

Адамның кеңістікте бағдарлаудың мәселесі әрі кең әрі көп қырлы. Оған шамамен форма туралы түсінікпен қатар кеңістік айыру да, кеңістікте қабылдау

да алуан түрлі кеңістік қатарларын түсуні де енеді (нәрсенің кеңістегі басқа нәрселер арасындағы қалпын анықтау, тереңдікті қабылдау т.б.).

Психолог-педагогтардың зерттеулер кеңістік өте ерте басталып деп отыр, алайда ол нәрсенің сапасын айырудан гөрі анағұрлым күрделі процесс болып табылады. Кеңістікте түсініктерді және кеңістікте бағдарлан қалыптастыруда көптеген анализаторлар қатысады (кинестетикалық, иіс сезу, сипап сезу, көріп білу, есту, иіс сезу). Алайда кішкене балаларда кинестетикалық және көру анализаторлардың атқаратын ролі ерекше.

Кеңістік бағдарлау тікелей кеңістік қабылдау негізінде және де кеңістік категорияларын (орын қалпы, қашықтығы, нәрселер арасындағы кеңістік қатынастар) сөзбен өрнектеп айту арқылы жүзеге асады.

Кеңістік бағдарлау ұғымына қашықтықтарды, өлшемдерді, форманы, нәрселердің өзара араласуын және олардың бағдарлаушы денеге қарағандағы орнын бағалау енеді.

Кеңестік бағдарлау өрнектемесі тар мағынада ұғынсақ, оны жер бетінде бағдарлау деп түсінеді. Бұл мағынада алғанда кеңістікте бағдарлау дегеніміз:

а) «Тұрған нүктесін» анықтау, яғни өзін қоршаған объектіге қарағанда субъектінің тұрған орны, мысалы: «Мен үйдің оң жағында тұрмын»;

б) Кеңістікте бағдарлаушы адамға қарағандағы айнала қоршаған объектілердің локализациясы, Мысалы: «Шкаф оң жақта тұр, ал есік сол жақта тұр»;

в) Кеңістіктегі нәрселердің бір-біріне қарағандағы орнын анықтау, яғни олардың арасындағы кеңістік қатынастарды, мысалы: «Қуыршақтың оң жағында қонжық отыр, ал сол жағында доп жатыр».

Кіші жастағы баланың кеңістік қабылдауының даму ерекшелігін зерттеуге көптеген ғалымдар бағыталып отыр.

Олардың көрсетуіне қарағанда, кеңістік қабылдау қабілеті 4-5 аптада білінеді: Нәресте 1-1,5 жердегі нәрсеге көз тоқтатып қарайды. Алғашқы кезінде көзін кенет аударып қараса, кейін кеңістікте қозғалып бара жатқан нәрседен көзін айырмай қарайтын кез әртүрлі балада 3-5 айға дейін кездеседі. Дененің вертикаль қалпы дами келе және өзі қозғала басталғаннан кейін бала кеңістікті іс жүзінде игеруі едәуір кеңейеді. Өзі қозғала бастағаннан кейін отырып, бала бір нәрседен екінші жерге дейінгі жерге арақашықтықты тіпті игереді. Арақашықтықты тіпті өлшемек болып әрекет жасайды.

Баланың кеңістікті іс жүзінде осылайша игеруі оны кеңістікте бағдарлануы бөкіл құрылысын функцияналды түрде өзгертеді. Кеңістікті қабылдау дамуының сыртқы өмір нәрсесінің кеңістік белгілері мен қатынасының жас кезеңі басталады.

Нәрсенің кеңістіктегі қозғалысын байқау былайша өрістейді: оны алдымен бала өзінен ілгері қарай горизонталь бағытта қабылдайды, одан кейін ұзақ жаттығулар нәтижесінде бала нәрсенің вертикаль бағыттағы қозғалысын да бақылап үйренеді, мұның өзі оның өрісін кеңейтеді, оның нәрсеге өзінің үмлттылуына себепші болады.

Кеңістікті бағдарлану үшін қандай да болмасын санау жүйесін пайдалана білу керек. Алғашқы кезде бала кеңістікте түсініктің анықжүйесі дегенмен негізінде, яғни өз денесінің жан-жағына қарай бағытайды.

Мектеп жасына дейінгі бала негізгі кеңістік бағдарлары сөзбен айтылатын жүйесін игереді: ілгері - кейін, жоғары-төмен, оңға-солға. Мектепте оқып жүрген балалар жаңа санақ жүйесін игереді, ол горизонт жақтарына қарап: солтүстік, оңтүстік, батыс, шығыс.

Кішкене баланың негізгі кеңістік бағдарларын дифференциялауы. Баланы өзіне қарай бағдарлау деңгейі мен келеді. Ал мұның өзі шындығында түйсіктің санақ жүйесі болып табылады да, кейінірек оған өзге санақ жүйесі сөзбен айтылу қосылады.

Бұл балаларды бағыттарды түйсіктік айыруға қатыстарды атауларды жоғары төмен, аласа - биік, ілгері – кейін бекіту нәтижесінде пайда болады. Сонымен мектеп жасына дейінгі жас – негізгі кеңістік бағыттар бойынша сөздік санақ жүйесін игеру кезеңі.

Зерттеулердің көрсетуіне қарағанда айыратын бағыттарды бала ең алдымен өз бойындағы белгілі бір өлшемен байланыстырады. Мысалы: жоғары – басы жағында, ал төмен жағы – аяғы жағында, оң қол оңға қол, оң қол жағында, солға сол қолдың жағында.

Бала айнала қоршаған кеңістікті бағдарлану кезінде өздерінің игерген санақ жүйесін қолдану немесе пайлану іскерлеген қалайша икемделетін екен.

1 кезең «Іс жүзінде лайықтап өлшеуден» басталады, мұның өзі айнала қоршаған объектілерді санақ жүйесінің бас нүктесімен реалды арақатынасын өрбетеді.

2 кезең Бастапқы нүктеден қандай да бір қашықтықта жатқан объектілердің өзара қалпын көріп, баға бере бастайды. Мұндай да қозғалыс анализаторлардың ролі өте зор. Мұның қатысы кеңістік айыруда біртіндеп өзгереді.

Кеңістік бағдарлау тәжірибесін игергеннен кейін балаларда сырттай байқалатын қозғалыс реакцияларының интеллектенуі пайда болады. Біртіндеп оймен іс-әрекет жасау жағында көшу процесі материалданған, практикалық іс-әрекеттен ақыл-ой іс-әрекетіне өтуді дамытудың жалпы тенденциясының көрінісі.

Кеңістік бағдарлануының дамуымен бірге қабылданатын кеңістік бейнелену сипаты да жетіле түседі.

Алғашқы кезде бала өзінің алдыңғы жағында, артқы жағында, оң жағында, сол жағында орналасқан объект деп оның өз денесіне тиіп тұрған немесе аса жақын тұрғандарды атайды. Бала бағдарланатын жер бас кезінде тым шектеулі болады.

Үш жасар балаларда объектілердің бастапқы санақ нүктесіне қарағанда тұрған орнын көріп бағалау мүмкіндігі біліне бастайды. Алғашқы кезде балалар кеңістікті жайылыңқы қабылдаған болса, енді оны жерлерге бөліп қабылдайтын сияқты.

Бес жаста баланың бөлген жерлерінің аудандары: алдыңғы, артқы, оң жақ, сол жақ біртіндеп артады. Біртіндеп балалар тұрған жердің бетін бөлінбейтін біртұтас деп түсінеді. Кейінірек бала негізінен екі зонаны бөліп алады: оң жақ

пен сол жақ, на арты мен алды. Бұлардың әрқайсысын тағы да екі жерге бөледі: алдыңғы, алдыңғы оң жақта және алдыңғы сол жақта орналасқан. Артқы, артқы оң жақта және артқы сол жақта. Егерде оң жақпен сол жақ зоналар болып бөлінген болса, онда оның жерлері мыналар болмақ: оң жақтан алда және сол жақтан артта. Кеңістік аралық нүктелерін енді бала айқын бейнелеп айта алады. Бұл жастағы бала қабылдап отырған біртұтас кеңістік бағыттар бойынша жіктелуін мағыналы түрде түсінеді. Олардың әрқайсысының ішінен әртүрлі зоналарды және жерлерді бөліп алады, сонда өзара ауысып жатуы және олардың шекараларын біршама қозғап та қоятын болады.

Балалардың кеңістік бағдарын дамытуда қозғалыс анализаторының атқара ролі зор. Кеңістікте бағдарлану процесі және оның бейнеленуі балаларда жалпы түрде былайша дамиды: алдымен – аралас күйде қабылдау себебі, нәрселер арасындағы кеңістік қатынастарынан тысқары кейбір объектілер ғана бөліп шығады, әрі қарай негізгі кеңістік бағыттар жөніндегі түсініктерге сүйене отырып түсінеді.

Бөліп алынған учаскелер ұзынынан және енінен артқан сайын, олар ұштаса бастайды, сөйтіп жер беті жөнінде бөлінбейтін тұтас сияқтанып жалпы түсінік қалыптасады.

Баланың кеңістікті танып білуі және онда бағдарлануы күрделі де ұзақ процесс, ал кеңістік түсініктерді балаларда дамыту үшін арнайы оқыту керек.

Кеңістік айырып жіктеудің екінші сигналдық реттеу механизмін қалыптастыру үшін сөздікпен істелетін жұмыстың және әр түрлі сабақтарда (математика, тілді жетілдіру, өнер саласында) тіл мәдениетін қабылдаудың ойындарында да, олардың күнделікті өмірінде де маңызы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сансызбайқызы М. Балдырғандарға арналаған қызықты математикалық тапсырмалар. – Алматы: рауан, 1993. – 54 бет.

2. Учебно-методический комплекс по истории и философии науки: для спец.: дошкольное обучение, педагогика и методика и воспитание начального обучения, педагогика и психология, история и др.: 1 курс/ Караганд. гос. ун-т им. Е. А. Букетова; Сост. К. Ш. Джалилов и др. . - Караганда: КарГУ, 2005. - 163 с..

3. Дошкольная математика: 2-й год обучения: Индивидуальные задания и раздаточные карточки для детей 4-5 лет: Пособие для педагогов/ Касицына М. А. . - М.: ГНОМ и Д, 1999. - 26с

4. Индивидуальный подход в воспитании ребенка: Пособие для воспитателя детского сада/ Я. И. Ковальчук . - 2-е изд., доп.. - М.: Просвещение, 1985. - 112 с.

5. Занятия по математике в детском саду: Формирование у дошкольников элементарных математических представлений: Пособие для воспитателя детского сада/ Л. С. Метлина. - 2-е изд., доп.. - М.: Просвещение, 1985. - 223 с.

**ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ ЖӘНЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІКТІ
ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ**

МАХМЕТОВА К.К., КОЖАБЕКОВА М.Б.

№68 Мектеп-интернат

Қарағанды қ,

«Оқушыларды қазақстандық патриотизмге, шығармашылық жағынан дамыған жеке тұлға ретінде тәрбиелеу қажет. Бүгіннен бастап ұлттық мінез-құлық, биік талғампаздық, тәкаппарлық, тектілік, білімділік, биік талғам, ұлттық намыс қасиеттерін сіңіріп қалыптасуымыз керек»

Н.Ә.Назарбаев

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арнаған мемлекеттік бағдарламасының мақсатында экономиканың орнықты дауы үшін сапалы білімнің қолжетімділігінің қамтамасыз ету арқылы адами капиталды дамыту, білімнің бәсекеге қабілеттілігін арттырумен қатар жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан республикасының зияткерлік, дене бітімі және рухани дамыған азаматын қалыптастыру көзделген, сонымен қатар жастардың бойында белсенді азаматтық ұстанымды, әлеуметтік жауапкершілікті, отансүйгіштік сезімді жоғары адамгершілік және көшбасшылық қасиеттерді қалыптастыру міндеттері де айқындалған.

Әлеуметтік жүйедегі кез-келген адам үшін шындық өмірде қолы жеткен жетпегеніне қарамастан жақсы өмір сүру құндылық болып табылады. Әлеуметтендіру- мәдени элементтерді түсіндіру, әлеуметтік мұраттар мен құндылықты игеру негізінде жеке тұлға қасиеттерін қалыптастыру. Ұлттық құндылықтың әлеуметтік мәні жоғары екендігін, оның мән-мағынасын ұғындыру, оны баланың санасына, сезіміне, мінез-құлқына әсер ететіндей дәрежеде жеткізу тәрбиешіден шеберлікті талап етеді. Өйткені, тұлғаның құндылық бағдары туралы түсінікті бастауыш сыныпта қалыптастыру сол жас кезеңіндегі тұлғаның барлық сфераларының өзара үйлесімділігін қажетсінеді. Ұлтты ұлт ретінде танытатын үш нәрсе бар: бірі қасиетті Жер-Ана, екіншісі тіл, үшіншісі-қазақтың дәстүрлі ұлттық құндылықтарын қалыптастыру жолы.

Тұлға әлеуметтік тіршілік ету әдісі жағынан дара болады, оның өзіндік дүниесі ерекше өмір жолын белгілейді және ол мазмұны жағынан әлеуметтік жағдайлармен анықталады. Б.Г.Ананьев тұлғаның дамуының әлеуметтік мәселелеріне тоқтала келіп: «Тұлға – тарихи дамудың белгілі бір кезеңінде, белгілі бір қоғамдық –экономиялық формацияда, белгілі бір ұлттық құрамы бар елде қоғамның жеке адамға көптеген экономикалық, саяси, құқықтық, адамгершілік және т.б. әсерлерінің нысанасы», -деген анықтама береді. Тұлғаның рухани-адамгершілік және этикалық принциптерін, өзін –өзі тәрбиелейді. Қоғамда табысты әлеуметтенуімен бейімделуі үшін, тәрбиеленушілердің шығармашылығын дамыту, жағдай құқықтары мен ынталандырып, оқушыларды адамгершілік өлшемі және рухани қасиеттерді қалыптастыру.

Ұлттық тәрбиенің адамгершілік ұстанымдары қоғам дамуының кең көлемдік, әлемдік мәселесі ретінде қарастырылуда қазақ халқы тәрбиесінің өне бойынан табылады. Жеке адам туралы сөз болғанда, жеке адам - көптің бірі, ол әлі тұлға емес. Осы мағынада алғанда «жеке адам» және «тұлға» ұғымдары көлем жағынан да, мазмұны жағынан да бір-бірінен қарама-қарсы болып табылады. Жеке адам ұғымында адамның жекеше ерекше түрі, сапасы бейнеленбейді, сондықтан оның мазмұны аз болады, бірақ өте көлемді, өйткені әрбір адам-индивид. Әр адам өзінше жеке тұлға. Жеке адамның айтарлықтай ерекшеліктерінің бірі-оның өзіне тән мінез-құлқында, іс-әрекетінде, көзқарасындағы ерекшеліктерімен даралануы. Жеке адам болу дегеніміз-азаматтың адам ретінде сезіну, сан ғасырлар бойы халық тәжірибесі туғызған рухани мәдениеттің мәңгілік игіліктерін бойына дарытып, осы игіліктерді еңбекке, әлеуметтік мәнді қызметке, қоғамдық өмірге, адамдар қатынасы, күнделікті тұрмысқа енгізу.

«Жеке тұлғаның дара ерекшеліктері оның жас ерекшеліктерімен тығыз байланыста болады. Жеке тұлғаның жас ерекшеліктері деп белгілі бір адамға тән оның мінез құлқындағы, ақыл ойындағы, қабілетіндегі, тағы басқа басты қасиеттерін басқа адамдардан елеулі айырмашылығын айтуға болады. Оқыту мен тәрбие жұмыстарының мақсатын, мазмұнын жүзеге асыруды қолданылатын формалармен әдістерді таңдау, көптеген жағдайда жас және дара ерекшеліктеріне байланысты өзгеріп отырады. Сондықтан да мұғалімнің педагогикалық әрекетін нәтижелі ұйымдастыру шарттарының бірі-балалардың жас және дара ерекшеліктерінің даму заңдылықтарын жете меңгеру» [3].

Қазақ халқының ұлы, ағартушысы Ыбырай Алтынсарин өзінің еңбектерін ана тілінде жазып, «бала тәрбиесі оның табиғи ортасы мен халқының салт-дәстүрі рухында тағлым болса, оның сана-сезімінің дамып, жетілуі-де ұлты мен халқына қызмет ететін көкірегі ояу, тұлға болып өседі» деп ой түйіндеген. Еңбекті сүйю, үлкенді құрметтеу, мейрімділікке, кішіпейлдікке сияқты қасиеттерді жастарға түсінікті болатындай еңбектері арқылы жеткізе білді.

Қазақ ағартушылығында, қазақ халқының мәдениеті тарихында орасан үлкен орын алған ұлы, ақын ойшыл Абай Құнанбаев. Ақынның эстетикалық және этикалық мәселелер жөніндегі ой-пікірлері сол кездегі қоғамдық ойдың үлкен белесі болып табылады. Оның шығармаларындағы басты тақырыптарының бірі моральдық мәселелер болып табылады. Адамгершілік адамның тұлғалық сипаты болып саналады да, мейрімділік, парасаттылық, адалдық, шыншылдық, әділдік, еңбек сүйгіштік, ұжымдылық деген қасиеттерді біріктіреді. Абай шығармашылығының негізгі өзегі-адамның адамгершілік, ар-ұяты, ақылдығы болып келеді.

Халықтың рухының асқақтауын, кемелдене бастағандығын оның барынша қоғамдағы рухани құндылықтарға мән беріп, маңыз беріп соларды жетілдірі, өркендету жолына түскенінен және адами қарым-қатынастағы терең адамгершілік принциптерді көкке көтере бастағанын, аңғаруға болады. Нағыз қазақи рухтың сипатын рухани жетілуімізден, адамгершілік

принциптерін сонау балабақшадан бастап халқымыздың діліне енгізе берудің тәсілдерін, іздеуіміз керек. Көне грек философиясында адам белгілі бір ұлтқа жатуын сезіну үшін бес түрлі шартқа сай болуы тиіс делінген. Олар: ұлтының тілін жақсы білу, ұлтының ділін меңгеру, ұлтының дәстүрін толық бойына сіңіру, ұлтының тарихын түгендей алуы, ұлты мекендеген жердің ой-шұңқырын жақсы білу және бұл әр адам үшін парыз деп ұғынылған.

Сондықтан келешек ұрпақтың болашағы үшін толыққанды жетілген жеке тұлға болып қалыптасуының ең маңызды деген моральдық нормалар, әдет-ғұрып, ар-ождан, адамға ізгілік әкелетін ұлттық құндылықтар және адамгершілік-рухани қасиеттерге тәрбиелеп бойына сіңіру үшін атқарылатын іс-шараларды дұрыс ұйымдастыру, әр ұстаздың басты міндеті мен мақсатына айналуы қажет. Яғни, ата – бабамыздан қалған ұлттық тәрбиеміз қазіргі өмірімізге лайық деп танымыз. Өйткені, ұлттық тәрбие – кемел келешектің кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан 2030», - А; Білім, 1997ж
2. Дулати М. Х. Тарих-и-Рашиди. Алматы. 1999.
3. С Ш Әбенбаева, А.М Құдиярова Ж.Ә . Әбиев педагогика 2003 ж.
4. Жұмабаев.М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 1994ж

ПРОБЛЕМА ПОЛИТИЧЕСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ (НА ПРИМЕРЕ СТУДЕНТОВ КВК «VOLASHAQ»)

ШАЛТАБАЕВА К.А., ИШАНКУЛОВА Р.М.
Карагандинский высший колледж «Volashaq»

E-mail: xka1985@mail.ru

Политическая социализация - это сложный и длительный процесс, через который должен пройти каждый человек, если говорить о студенческой молодежи, то сегодня она является самым активным пластом социума, её общественная и политическая активность намного выше, чем у представителей старшего поколения. В Казахстане, после переходного периода, в процессах политической социализации, как и во многих других областях, наметился значительный кризис. Семья, родители, выросшие при советском политическом режиме, не могут передать своим детям нужную информацию и политические традиции, так как они не будут соответствовать действительности сегодняшнего государства. Казахстанские реалии отражают, что молодое поколение казахстанцев понимает политическую активность, как электоральную активность, иногда сопоставляя эти два понятия, как синонимы друг друга.

Одной из значимых функций изучаемого в цикле общеобразовательных дисциплин предмета политологии является политическая социализация через

образование. Знания о политике должны не только информировать обучаемых о системе властных отношений, но и быть побудителями в особенности молодежи к активному участию в политике [1, с.234]

Среди задач формирования в стенах учебных заведений политического сознания и политического поведения как основы политической культуры молодежи можно выделить следующие:

1. Усвоение студентами определенной суммы политических знаний как современного, так и исторического характера, раскрывающих сущность и роль политики в жизни общества.

2. Расширение политического кругозора молодежи через выделение политических аспектов и социально-экономических, правовых и других общественных процессах в ходе преподавания соответствующих наук в вузе.

3. Раскрытие особенностей политической жизни в РК.

4. Воспитание студентов вузов в духе патриотических ценностей, гражданственности и, в целом, лояльного отношения к существующей политической системе, что не исключает плюрализма в суждениях, неприятия тех или иных сторон этой системы, их здоровой критики. Но вызывает беспокойство тот факт, что преподавание социально-политических дисциплин в учебных заведениях еще не в полной мере соответствует требованиям переходного периода, политическим преобразованиям в обществе. Занятия нередко носят информативный характер, без ясно определенной воспитательной цели, выявления проблем и поиска их решений, не используется в полной мере возможность участия индивида в политической жизни. Общеизвестно, что большинство граждан, в том числе - многие юноши и девушки - не имеют ни средств, ни возможностей для постоянного участия в политике, единственным доступным средством участия является голосование на выборах - для достигших соответствующего возраста. Еще не редки случаи, когда преподавание гуманитарных дисциплин ведется в отрыве от конкретных политических и социально-экономических проблем, волнующих молодежь. Зачастую это происходит потому, что преподаватели, учителя недооценивают морально-политический облик современных студентов и учащихся, и потому, что сам уровень преподавания отстает от их запросов и не способствует возникновению у них интереса к политическим событиям, сопровождающегося непосредственной обратной реакцией, поэтому система образования должна отражать потребности молодого поколения. Повышение общего уровня образованности общества, ликвидация односторонности в его психологических установках придает любому государству стабильность. Система образования в своей основе должна ориентироваться не на консервативное прошлое, а на прогрессивное будущее.

С целью изучения степени политической социализации студенческой молодежи в Карагандинском высшем колледже «Bolashaq» был проведен социологический опрос студентов 2-4 курсов всех специальностей. В ходе опроса респондентам были заданы следующие вопросы:

1. Заинтересованы ли вы в участии в политической жизни РК?
2. Осведомлены ли вы о политической обстановке в РК?

3. Обладаете ли вы политическими понятиями?
4. Помогает ли вам колледж в становлении политических приоритетов?
5. Участвуете ли вы в общественной и политической жизни РК?
6. Реализуете ли вы свою гражданскую позицию?
7. Является ли достаточным уровень получаемых знаний, умений, навыков для успешного выполнения будущих общественных и политических функций?
8. Интересна ли вам геополитическая ситуация в стране и в мире?
9. Влияет ли уровень политической социализации на общее развитие личности?

10. Сможете ли вы проанализировать политическую ситуацию в РК?

Респондентам были предложены варианты ответов:

- а) Да
- б) Скорее да
- в) Затрудняюсь ответить
- г) Скорее нет
- д) Нет

В опросе приняли участие 98 студентов. Результаты опроса приведены в Таблице 1.

Вопросы Ответы	Да	Скорее да	Затрудняюсь ответить	Скорее нет	Нет
1. Заинтересованы ли вы в участии в политической жизни РК?	58 %	24%	6%	8%	4%
2. Осведомлены ли вы о политической обстановке в РК?	50 %	22%	4%	12%	12 %
3. Обладаете ли вы политическими понятиями?	40 %	18%	14%	15%	13 %
4. Помогает ли вам колледж в становлении политических приоритетов?	34 %	38%	10%	4%	14 %

5. Участвуете ли вы в общественной и политической жизни РК?	44 %	20%	20%	5%	11 %
6. Реализуете ли вы свою гражданскую позицию?	30 %	22%	10%	12%	26 %
7. Является ли достаточным уровень получаемых знаний, умений, навыков для успешного выполнения будущих общественных и политических функций?	40 %	25%	18%	12%	5%
8. Интересна ли вам геополитическая ситуация в стране и в мире?	45 %	27%	14%	9%	5%
9. Влияет ли уровень политической социализации на общее развитие личности?	35 %	20%	25%	10%	10 %
10. Сможете ли вы проанализировать	32 %	22%	30%	10%	6%

политическую ситуацию в РК?					
--------------------------------	--	--	--	--	--

Анализ полученных результатов показал, что в оценках респондентов преобладают положительные ответы («Да», «Скорее да») на вопросы об уровне политической социализации студентов колледжа. Ответы студентов показывают, что полученный ими базовый уровень навыков и опыта в сфере политической жизни страны весьма высок. Так, наибольшее количество положительных ответов было получено именно при ответе на вопрос об уровне основных политических знаний. Большинство студентов не чувствуют оторванности от политической жизни общества или своей социально-политической нереализованностью. Количество студентов, которые не смогли точно определиться в ответах на поставленные вопросы (в среднем, 9%), указывает на неопределенность их социально-политической позиции и необходимость уделить особое внимание формированию их политической ориентированности в рамках учебной программы. Процент отрицательных ответов («Нет», «Скорее нет») составил небольшое суммарное количество (в среднем, 16,8%), однако стоит обратить внимание на ответы в пунктах «5» и «6» где было получено в сумме 44% и 30% положительных откликов соответственно. Это означает, что лишь чуть меньше половины респондентов никогда не сталкивались с какими-либо проблемами при попытке в полной мере реализовать свою социально-политическую позицию.

Сегодня роль государства в формировании политической социализации молодежи значительно усиливается. И именно оно все больше задает формат процесса политической социализации молодежи, направляя различные политические институты на выполнение этой роли. На сегодняшний день наблюдается усиление вовлечения молодежи в политическую жизнь. Таким образом можно сделать вывод: процесс политической социализации молодежи в настоящее время проходит в обстановке идеологического плюрализма, выражающегося в разнообразии существующих в социуме позиций и ориентаций в условиях расширения демократии. У молодежи появились возможности действенной интеграции в политическую систему общества посредством политических институтов, идентифицируя себя с определенными социальными группами, участвующими в политических процессах. Однако процесс политической социализации казахстанской молодежи не является линейным и бесконфликтным, содержа в себе противоречия переходного периода и трансформации политической системы государства.

Список использованной литературы:

1. Г. Иренов, «К вопросу о необходимости государственной молодежной политики», Журнал «Саясат - Policy» № 6, 2003 г.
2. Практикум по политологии: Учебное пособие для вузов / Под ред. М. А. Василюка. М: Гардарики, 1999.
3. Социологический энциклопедический словарь. – М.: Норма-Инфра, 2003.

4. Методические рекомендации для подготовки к экзамену по дисциплине «Политология». Часть 2. (для студентов всех специальностей). Составители: Марченко А.И., Демин Д.М. – Горловка: АДИ ДонНТУ, 2006.

5. Головин Н. А. Теоретико-методологические основы исследования политической социализации. - СПб, 2004.

6. Милорава А. Р. Процесс политической социализации молодежи в современном российском обществе // Молодой ученый. - 2017. - №13. - С. 505-507.

БАЛАБАҚШАДА ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

КОШЖАНОВ А. С.

«Арман» бөбекжайы КМҚК

ds108@kargoo.kz

Кейінгі жылдарда елімізде болып жатқан өзгерістер білім ұйымдарында, оның ішінде мектепке дейінгі ұйымдарда маңызды реформалар жасауды қажет етті. Қазақстан Республикасындағы білім берудегі басты идеясы – білімді, дені сау жас ұрпақ тәрбиелеу және жеке тұлғаны дамыту болып табылады. Сондықтан осы мектепке дейінгі балалық шақ кезеңінде баланың жеке тұлғасының құрылуында, қабілеттерінің қалыптасуында маңызды үрдістерді ұйымдастыру қажет. Себебі, қазіргі қатаң бәсекелестік жағдайда қоғамымызға дені сау ұрпақты өсіріп, тәрбиелеу еліміздің болашағы үшін өте маңызды.

XXI ғасырмен бірге біздің өмірімізге жаңа әдістер мен технологиялар қарыштап ене бастады. Оның бірі адам денсаулығына пайдалы болса, бірі зиянды болды. Мектеп жасына дейінгі балалардың денсаулығының нашарлауы, дене және қимыл-қозғалыстарының деңгейлері төмендеуі туралы үрейлі мәліметтер қалыпты жағдай болып бара жатыр. Ал мектепке дейінгі білім беру мен тәрбиелеу ұйымының барлық бағдарламаларындағы басты тезис баланың денсаулығын сақтауға, қызметтік мүмкіндіктерін, дене және қимылдық дайындықтарының деңгейін арттыруға байланысты ішаралар болып отыр.

Осылайша, білім беру ұйымы жұмысының негізгі қағидасы - болашақ ұрпақтың дене шынықтыру мен интеллектуалдығының бірлігі, дене шынықтыру нұсқаушысының білімін үнемі жүзеге асыру. Кішкентай балалардың денсаулығына үлкен жауапкершілікпен қарау денсаулық сақтау және сауықтыру жұмысына бағытталған жаңа әдістер мен технологияларды меңгеріп, іс-тәжірибеде үнемі қолданып, жетілдіріп отыруды көздейді. Сондықтан балалардың денсаулығын дамыту мен сақтауға мүмкіндік беретін жаңа тиімді әдістерді іздеп, енгізіп, ақпараттық технологияларды қолданып жұмыстар жасалуда. Оқу үрдісінде дәстүрлі әдіс-тәсілдермен бірге инновациялық

технологияларды жүйелі түрде қолдану балалардың дене шынықтыру сабағына деген қызығушылықтарын арттырады.

Салауатты өмір салты ұғымдары мен дағдыларын қалыптастыру бойынша жұмыстар балабақша мен балалардың барлық іс-әрекеті түрлері арқылы жүзеге асырылады. Балада қимыл-қозғалыс көп болған сайын, оның дене, ақыл-ой қабілеті байып, дами түседі.

Дене тәрбиесі бойынша сабақта балалармен дәстүрден тыс педагогикалық технологиялар мен әдістердің бірі «СА-фи-дансе» инновациялық технологиясының кейбір элементтерін қолданамын. Атап айтсам: ырғақтық-би гимнастикасы «Моторлар», ырғақтық ойын «Ырғақтар», гимнастикалық ойын «Жер шарын аралаймыз», би ойын «Хореографиялық суреттер», дәстүрден тыс жаттығулар: массаж ойын «Керемет көңіл-күй», саусақ жаттығуы «Қиялшылдар», музыкалық –қимылдық ойындар, кретивтік гимнастика «Иілгіш арқалар», стретчинг ойын «Мені қайтала!», саяхат ойын «Лабиринт» және т.б.

Балабақшада баланың толыққанды дене және психикалық дамуы үшін заманауи денсаулық сақтау технологияларын қолдану да өте маңызды. Мектепке дейінгі ұйымдағы денсаулық сақтау технологиялары – заманауи мектепке дейінгі білім міндеттерін шешуге, яғни балабақшада педагогикалық үрдістің денсаулық субъектілерін қолдануға, байытуға және сақтауға бағытталған. Олар: балалар, педагогтар мен ата-аналар. Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыста төмендегі денсаулық сақтау технологияларын қолданып жатырмыз: табанмен жасалатын жаттығулар, футбол, тыныс алу жаттығулары, иілгіштікті дамытуға, дұрыс дене бітіміне арналған жаттығулар, түс терапиясы және т.б.

Дене шынықтыру сабағында арнайы тыныс алу жаттығуларының да маңыздылығы ерекше. Олар бронхлардың толыққанды дренажын қамтамасыз етеді, шырышты қабық тыныс алу жолдарын тазартып, тыныс алу жолдарын, бұлшықеттерін бекітеді. Денеге жүк түсу мен эмоционалдық қозудан кейін тыныс алу арқылы ағзаны босатып, орынына қайта келтіруге болады. Балалар белгілі бір бұлшықеттеріне қосымша дене жүктемесін қажет етеді. Бұл мәселені шешуде степ-аэробиканы қолданамыз.

Табан техникасы - сауықтыру гимнастикасының нәтижелі жиынтықтарының қатарындағы орындауға ең оңай әрі тиімдісі. Ол қысқа мерзімде жақсы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді, яғни өмірлік тонусты арттырады, бұлшықеттерді нығайтады және денені өмірлік энергиямен толтырады. Заттармен гимнастикалық жаттығуларды орындау үшін әртүрлі жағдайларда футбол қолданылады. Еденде жатқан футболдың тұтқасы қосымша тірек болып, онымен жұмыс жасауды жеңілдетеді. Футбол-гимнастика - үлкен түрлі-түсті доптармен жасалады. Футболда жай ғана дұрыс отырудың өзі жамбастың дұрыс дамуына, дене бітімінің түзу болуына себеп болады. Ал тепе-теңдікті сақтау көптеген бұлшықет топтарының жұмыстарын түзетуге негіз болып, арқа және іш бұлшықеттерін нығайту арқылы мүсіндерінің түзу болып қалыптасу міндеттерін шешеді. Дене шынықтыру құрал-жабдықтарының, балалармен жаттығулар мен дамыту ойындары өткізілетін бөлменің түстік үйлесімділігі өте маңызды. Дене шынықтыру бөлмесі балалардың топ бөлмелерінен ерекше болуы қажет.

Осылайша, әрбір қолданылған технологиялар сауықтыруға бағытталуы өте маңызды, ал қолданылған денсаулық сақтау жиынтығы нәтижесінде балалардың тұрақты салауатты өмір салты белсендіріліп, толыққанды дамуы қалыптастырылады.

Жоғарыда айтылған жаңа технологиялар сабақ барысында былайша қолданылады. Дене шынықтыру сабағының кіріспе бөлімінде бұлшықеттер мен буындарды қыздыру, «көңіл-күй жаттығулары» арқылы балаларды сабаққа эмоционалды дайындау өте маңызды. Ол үшін маған қимыл-қозғалыс түрлері туралы бейнелік ұғымдарды беретін, жан дүниесінің эмоционалдық жағдайын білдіретін жаттығулар көмектеседі. Мысалы: «Көңілді-көңілсіз», «Кішкентай және үлкен адамдар», «Суық-ыстық» және т.б. Ал негізінде бұлар ишарамен, ыммен және дене қозғалысымен берілетін жаттығулар. Сонымен қатар, музыканың сүйемелдеуімен өткізілетін дене шынықтыру сабақтарда әсерлі суреттерді, түрлі-түсті эффектілерді де тиімді қолданудамыз. Бұл жеке тұлғаның үйлесімді дамуына көмектеседі. Сабақта ұжыммен жұмыс істей білуге тәрбиелеп, қозғалыстық қиялдары, шығармашылық негіздері, моторикалары ұдайы жетілдіріледі. Осы мақсатта балаларға арнайы ойын тапсырмаларын ұсынамын, тапсырманы орындау барысында бала аталған затпен қозғалыстық таптаурындарды жеңеді. Ол үшін балалар дене шынықтыру құрал-жабдықтарын қолданудың жаңа тәсілдерін ойлап табады. Мысалы, допты алсақ, онымен көрінбейтін сызықтар салуға тырысады, еденде шыр айналдырады, немесе қалпақтың орынына басына ұстап жүреді.

Қорытынды бөлімде ағзаны қалпына келтіру үшін психагимнастика, релаксация өткіземін. Бұл балалардың өткізілген сабақтан алған әсерлері мен рахат сезімдерін қалыптастырып, жағымды көңіл-күйлерін туғызады.

Әрбір жас ерекшелігі топтарда дене шынықтыру сабағы бірнеше бағытта жүргізіледі:

-екінші кіші топтарда –қызығушылықтарын арттырып, оларды кеңістікте бағыт алуға үйретеміз, қарапайым сақтандыру тәсілдеріне машықтандырамыз;

-ортаңғы топтарда – дене шынықтыру қасиеттерін дамыту (ең бастысы, күш-жігерлері мен шыдамдылық) ;

-ересек топтарда – қимыл кезіндегі қажеттіліктерді қалыптастырып, қозғалыстық қабілеттері мен дербес қимыл белсенділіктерін дамыту.

Дене шынықтыру сабағында, сабақтан тыс ішараларда инновациялық технологияларды, заманауи денсаулық сақтау технологияларын жүйелі және мақсатты түрде қолдану мектеп жасына дейінгі балалардың денсаулығын нығайтып, жүйке жүйелерінің, жүрек қантамырларының, тыныс алу жолдарының қызметін белсендіріліп, тірек-қимыл апараттарын бекітеді. Балалардың өз денесін бағындыра алу, тілдік қатынастарын, эмоцияларын ретке келтіру іскерліктері қалыптасып, психологиялық және әлеуметтік бейімделулері үшін қажетті жағдайлар жасалды. "

Қолданылған әдебиеттер:

1. ҚР мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеудің жалпыға міндетті білім беру стандарты – Астана -2016 жыл

2. Ж.Е.Фирилёва, Е.Г.Сайкина «СА-ФИ-ДАНСЕ» Танцевально-игровая гимнастика для детей.-СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС».
3. Фомина Н.А, Горина Е.А. Музыкально-ритмическая дыхательная гимнастика для дошкольников
4. Хухлаева Д.В.Теория и методика физического воспитания в дошкольных учреждениях. М.,- 1978 год.
5. Оверчук Т.И. «Здоровье и физическое развитие детей в дошкольных образовательных учреждениях: проблемы и пути оптимизации» - М.: Издательство ГНОМ и Д.,2002.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЕМОВ МНЕМОТЕХНИКИ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ МЛАДШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

ТАСЫРБАЕВА А.С., ПАНЮШКИНА В.А.
Детский сад «Акжаркын»

Arai_02.89@mail.ru, vera.dp@mail.ru

Древнегреческую покровительницу памяти, рассуждений и всех названий звали Мнемозина, именно это имя ложится в основу многих определений, связанных с запоминанием. На сегодняшний день стало популярно такое направление как мнемотехника для развития детей. Метод основан на визуальном восприятии информации с возможностью последующего ее воспроизведения с помощью изображений.

Качество запоминания, которое дает мнемотехника, можно сравнить с перемещением по папкам в компьютере. Но, к сожалению, в каждой "мнемонической папочке" может быть записано не так много информации - от одного до нескольких десятков телефонных номеров, например. Запомненные сведения могут быть воспроизведены как в прямом, так и в обратном порядке, а также выборочно, без перебора всей имеющейся в памяти информации.

Длительность сохранения информации в памяти полностью контролируется. Можно запомнить сведения всего лишь на один час, а можно сохранить на всю жизнь. Запомненные сведения можно сознательно стирать из своего мозга, путем запоминания на их места новых сведений.

Современная мнемотехника дает возможность накапливать в памяти большое количество точной информации. Это экономия времени при запоминании – процесс запоминания полностью контролируется. Это сохранение запомненных сведений в памяти – то, что вы запомнили, вам больше не придется учить заново. Это мощная тренировка внимания и мышления. 1188

Актуальность мнемотехники для дошкольников обусловлена тем, что как раз в этом возрасте у детей преобладает зрительно-образная память. Чаще всего запоминание происходит произвольно, просто потому, что какой-то предмет или явление попали в поле зрения ребенка. Если же он будет пытаться выучить

и запомнить то, что не подкреплено наглядной картинкой, нечто абстрактное, то на успех рассчитывать не стоит. Мнемотехника для дошкольников как раз помогает упростить процесс запоминания, развить ассоциативное мышление и воображение, повысить внимательность. Более того приемы мнемотехники в результате грамотной работы воспитателя приводят к обогащению словарного запаса и формированию связной речи.

Мнемотехника в детском саду, как результативный метод запоминания, обычно осваивается на простых примерах. Для начала детей знакомят с мнемоквадратами — понятными изображениями, которые обозначают одно слово, словосочетание, его характеристики или простое предложение. Затем воспитатель усложняет задания, демонстрируя мнемодорожки — это уже квадрат из четырех картинок, по которым можно составить небольшой рассказ в 2-3 предложения. И, наконец, самая сложная структура — это мнемотаблицы. Они представляют собой изображения основных звеньев, в том числе схематические, по которым можно запомнить и воспроизвести целый рассказ или даже стихотворение. Первоначально таблицы составляют воспитатели, родители, потом к этому процессу можно подключить и ребенка, таким образом, мнемотехника будет влиять не только на развитие памяти, но и на фантазию, визуализацию образов ребенком. Основные приемы запоминания мнемотехники основаны на ассоциациях, логическом мышлении, наблюдательности.

Примером мнемотехники в работе с младшими дошкольниками могут быть таблицы, построенные на изображении последовательности процессов умывания, мытья рук, одевания, сервировки стола. Маленькому ребенку сложно запомнить весь алгоритм действий, придуманный взрослыми, поэтому наглядные картинки, расшифрованные на занятиях и самостоятельно пересказанные, позволят ребенку, каждый раз подходя к раковине в умывальной комнате или шкафчику с вещами, легко воспроизвести этапы.

Следующие примеры мнемотехники - рассказы по мнемотаблицам. Воспитатель предлагает дошкольникам посмотреть на таблицу, затем расшифровывает ее. Например: «Зима длится три месяца. В это время года часто идет снег. Снежинки кружатся в воздухе и укрывают белоснежным одеялом дорожки и деревья. Солнышко зимой садится раньше, поэтому на улице раньше темнеет. Дома зимой отапливаются, чтобы людям было тепло. Для птичек в это время года делают кормушки, чтобы они могли полакомиться крошками. Домашние животные прячутся в домах, чтобы не замерзнуть во дворе. Зато мальчики и девочки могут зимой играть со снегом и лепить смешных снеговиков». Затем дети воспроизводят получившийся рассказ, глядя на таблицу.

Еще один пример использования мнемотехники — разучивание стихов, когда каждой фразе или строчке соответствует своя картинка. Ребенок очень быстро запоминает стихотворение, если может его увидеть.¹¹⁸⁹

В настоящее время воспитатели всё чаще сталкиваются с такими проблемами в развитии детей, как:

- маленький словарный запас;
- неумение согласовывать слова в предложении;
- нарушение звукопроизношения;

- плохое развитие связной речи;
- несформированность психических процессов;
- несовершенство различных видов мышления. Использование же мнемоквадратов, мнемодорожек и мнемотаблиц помогает упростить для детей процесс непосредственно-образовательной деятельности.

Данные схемы помогают детям самостоятельно определить главные свойства и признаки рассматриваемого предмета, установить последовательность изложения выявленных признаков; обогащают словарный запас детей.

Для изготовления этих картинок не требуются художественные способности: любой педагог в состоянии нарисовать подобные символические изображения предметов и объектов к выбранному рассказу.

Для детей младшего дошкольного возраста необходимо давать цветные мнемотаблицы, т. к. у детей остаются в памяти отдельные образы: елочка - зеленая, ягодка – красная. Позже - усложнять или заменять другой заставкой - изобразить персонажа в графическом виде. Например: лиса – состоит из оранжевых геометрических фигур (треугольника и круга), медведь – большой коричневый круг и т. д.

Для систематизирования знаний детей о сезонных изменениях существуют модельные схемы, предложенные Бондаренко Т. М., Воробьевой В. К., Ткаченко Т. А. и др. Но не всегда готовые модельные схемы устраивают по содержанию, поэтому можно дополнять и уточнять схемы в соответствии с необходимостью. Подготовленные схемы служат своеобразным зрительным планом для создания монологов, помогают детям выстраивать: строение рассказа, последовательность рассказа, лексико- грамматическую наполняемость рассказа.

При этом виде деятельности включаются не только слуховые, но и зрительные анализаторы. Дети легко вспоминают картинку, а потом припоминают слова. При заучивании стихотворений можно также использовать опорные рисунки. Данный прием увлекает детей, превращает занятие в игру. Зрительный образ, сохранившийся у ребенка после прослушивания, сопровождающегося просмотром рисунков, позволяет значительно быстрее запомнить текст.

Таким образом, предлагаемая методика очень хорошо себя зарекомендовала и имеет высокую эффективность при работе с детьми. Она основывается на том, что мозг человека гораздо проще «опирается» на образы, и именно по ним проще запомнить слова, фразы и даже цифры, которые до этого запоминались с большим трудом. Другими словами, если ребенку сложно запомнить текст, то с нарисованными к нему образными картинками – эффективность запоминания увеличивается на порядок.

Используемая литература

1. Ильина М.В. «Воображение и творческое мышление». 1190 Серия «Психологическая служба». Книголюб. М. 2005
2. Наглядно-дидактическое пособие Ткаченко Т.А. «Составление описательных рассказов по опорным схемам» Метод. руководство, картинный комплект. М.: Книголюб, 2005.

3. Юзбекова Е.Ю. «Ступеньки творчества» Место игры в интеллектуальном развитии дошкольника. М. Линка-пресс. 2006.

THE FEATURES OF UPDATED CONTENT OF EDUCATION FROM THE POINT OF VIEW OF YOUNG TEACHER

OSPAANOVA ALISSA, SHOYENBAYEVA SALIYA
Karaganda Higher College «Bolashaq»
santa_sh@mail.ru

Strategy Kazakhstan 2030 is characterized by the formation of the national model of education and the integration of the education system of Kazakhstan into the world educational council. Nowadays, the modern requirements for the use of the new ideas in every lesson in the teaching of the Kazakh language - the state language, the language of communication - the Russian language and the English language - the recognition of the world space are found. [1,1].

The teaching paradigm has changed. The content of education has been renewed and new approaches have emerged. In this regard, it is important for teachers to constantly update their teaching methods, master the technology, and apply it effectively. The teachers have a great responsibility. Teachers must work tirelessly to teach the skills pupils need to succeed in all aspects of life in the 21st century. Within the framework of the updated curriculum, only teachers who have the knowledge of their subject, who are bound to love their profession can work.

I think that the main objective of the educational program is to update the content of education, to introduce the system of criteria-based assessment and to increase the effectiveness of the use of various teaching methods and tools. The feature of the upgraded education program is the spiral principle. The assessment system also undergoes radical changes and goes to the system of criteria-based assessment. In evaluating the criteria, students' progress is measured by a set of predetermined criteria. Successful students are assessed in two ways: Formative Assessment and Summative Assessment. The Criterion Rating System is used in countries such as the Philippines, Singapore, Japan, France, Finland. The advantage of this rating system is that it encourages the child to develop thinking and engage in science. The five-point assessment system of the Soviet era will be abolished. Formative assessment is an integral part of the daily learning and learning process and is conducted regularly throughout the quarter. Regular assessment provides feedback between pupils and teachers continuously and allows to correct the learning process without score or rating. Assessment is carried out by obtaining a mark and score for obtaining information about the progress of the student who completed the curriculum sections (a common subject and a specific study phase (quarter, academic year, secondary education).) The formative assessment and the cumulative assessment are applied to all disciplines, language skills: Listening, Speaking, Reading, Writing, These four skills have been

deployed in a Curriculum, and are interconnected. is repeated, and the class grew more complicated language in the goal.

I have learned that the methods that are being taught help students to work together in cooperation, to free choice of play, and to develop their creative abilities. There is plenty of training available to help each teacher master the skills, work with the younger generation to be productive.

The descendants of the eternal nation, who are waiting for the future, need a clear plan and a concrete step to be educated, competent. It is important that every teacher develops a new content program. Each teacher, learn effective ways of teaching and learning into their teaching the principles of active learning activities. It is clear that learning the goal would be to reach the goal in learning and teaching. If a teacher is able to effectively use the methods he / she is accustomed to in practice, the critical thinking skills of the pupils are developing and understanding the need for knowledge. That is why they start looking for answers to questions like "Why?", "How?", "Why?"

The distinctive feature of this program is the presence of common themes on disciplines. Among newly introduced disciplines, there are such disciplines as English language, natural science, and information technology. The first concepts of natural sciences (chemistry, physics, and biology) in worldview (geography, history, social science) are formed. In the selected disciplines, the use of keywords in the Kazakh, Russian and English languages is provided in the classroom. Educational objectives are defined and the students' academic achievement is assessed as "achieved", "motivated" for that purpose. For each pupil, the student achieves the goal of achieving the learning objective and is used to formulate a portfolio that reflects student progress and is used for formulating assessment. Along with the achievements of this program, it is true that there are problems with individual subjects. In particular, the lack of a formative environment in the use of English, Russian, or English-speaking discourse shows a tendency for pupils to speak fluently. However, under the skill of subject teachers, individual work is underway to identify pupils for their own work.

The idea of integrated learning based on interdisciplinary communication begins with Komensky. The didactic: "The things that are related to one another need to be studied by showing that connection." At present, integrated programs are one of the most important conditions for the educational process.

Currently, since the use of realistic evaluation is the basis of effective learning, assessment technology has a significant impact on how students are interested in the subject. One of the most important problems is the introduction of formal approaches to school practice. The student's progress in the subject is assessed in two ways: Formative assessment and final assessment. This will encourage the child to explore each other. The advantage of this evaluation system is that it encourages the child to develop thinking and engage in science. This type of assessment is formulated as a prerequisite for determining the value of a particular student, his / her shortcomings in the educational content and the most effective clarification of his / her place of residence. The teacher can accurately determine the purpose of the subject through this evaluation. This can help the student to present a holistic, harmonious picture of past topics, identify appropriate control methods and encourage them to reach a higher level. The goal of the Formative Assessment is an integral part of teaching and learning,

which directly affects student performance and progress in learning and provides feedback between learners and teachers [2,3].

Presently all countries are working on a high-quality education system. Because today's competitiveness of the country is determined by the wisdom of its citizens, so the education system should develop according to the expectations of the future. That is why the need to educate students in a modern way - on the dances and to educate a broad, conscious, free citizen. The essence of this program is to develop the functional literacy of the child. The student should be able to apply the knowledge he or she gains at school. That is why this program is based on the notion of "Life Link". The teachers have a great responsibility. In order to be successful in all aspects of life in the 21st century, teachers need to work hard to get the skills they need.

Therefore, the modern stage of modernization of the Kazakhstani system of education and science ensures access for every person to quality preschool education and training, the acquisition of new skills in the college and at the university, as well as the development of research and creative competencies. [3,4].

Қолданылған сайттар:

1. <https://articlekz.com/en/article/17992>

2. Қазақстан Республикасының білім беруді және ғылымды дамытудың 2016–2019 жылдарына арналған мемлекеттік бағдарламасы (2016) [State program of education and science development of the Republic of Kazakhstan for 2016–2019]. Actana. zan.kz. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1600000205> [in Kazakh].

3. Қазақстан Республикасының білім беруді және ғылымды дамытудың 2016–2019 жылдарына арналған мемлекеттік бағдарламасы (2016) [State program of education and science development of the Republic of Kazakhstan for 2016–2019]. Actana. zan.kz. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1600000205> [in Kazakh].

THE USE OF CLIL TECHNOLOGY IN TEACHING PHYSICS IN ENGLISH

SYZDYKOVA A.K., SHOYENBAYEVA S.S.

Karaganda Higher College «Bolashaq»
aisulu92k@mail.ru, santa_sh@mail.ru

The Republic of Kazakhstan is carrying out a fundamental modernization of its education system by the active implementation of multilingual policy in the educational process. While most of the post-Soviet republics have turned their language policy towards monolingualism, Kazakhstan is developing multilingualism at the state level in accordance with the tasks set by the President of the Republic of Kazakhstan N.Nazarbayev in his project “The Trinity of Languages” [1].

The process of introducing and developing multilingual education in the country's education system is ongoing. As part of the implementation of multilingual education, the task is to increase the role of the state language as a factor in strengthening the statehood of Kazakhstan, to maintain a high level of knowledge of the Russian language, and to create conditions for successful mastering of the English language. According to the principles of multilingual education, the place of the English language as the language of international communication is defined [2]. At the same time, the study of the English language is one of the most significant criteria for ensuring practical and professional human life in the modern multilingual and multicultural world. In this regard, in Kazakhstan it was decided to introduce English language training in elementary school with further improvement and deepening of language skills in the successive structure of educational institutions of basic, secondary specialized, post-secondary vocational and higher education.

Thus, the state program documents regulating the education system (the State Program for the Development of Education and Science of the Republic of Kazakhstan for 2016–2019, “Roadmap for the Development of Trilingual Education for 2015–2020”, etc.), accentuate and strengthen the role of foreign language training of students, which required modernization and reform of the educational process at all levels of education.

Reforming the secondary education system, led to update the content of secondary education that assure a gradual transition to a competence-oriented learning model and introduction of the practice of teaching subjects of natural and mathematical cycle (computer science, physics, chemistry, biology) in English [3].

In order to achieve the effectiveness of multilingual education in general education schools, a special organization of the educational process in the classroom, a variation in the approaches to its planning and definition of goals, selection of educational material, allowing to combine the content of the subject and the process of learning the language and assessment are necessary. One of the most common and effective approaches to multilingual learning of non-language subjects is integrated learning of the subject and language.

CLIL technology considers learning a foreign language as a tool for studying other subjects. The experience of introducing this method shows that when designing a course of study based on this methodology, it is necessary to take into account the CLIL principles.

When planning studies on the basis of this methodology, it is necessary to take into account its mandatory components, the so-called “4 C”: “content” (content), “communication” (communication), “cognition” (thinking abilities), “culture” (knowledge of cultural science) [4,10].

On the basis of CLIL technology can take as an example the theme of radio waves. Subject goals: students can explain how radio waves propagate. Language objectives: students know and use the following terms. This can be clearly represented by the example of different types of tasks on the topic of "radio Waves" as Lead-in, Vocabulary, Reading, Speaking.

Lead-in:

Match the information below with numbers.

a) Distance from the satellite dish on the balcony	24
b) Channels received in the same frequency band using multiplexing	442
c) The band in which the band was transmitted	55
d) Channels created in one frequency band using five states of the angular momentum of the orbit, including untwisted waves	11

Vocabulary section:

accessible (Adj) – доступный	lighthouse (N) – маяк
band (N) – диапазон волн, полоса частот	orbital (angular) moment – орбитальный (угловой) момент
centerline(N) – ось, осевая линия	multiple transmission (Adj) – мультиплексирование, многократная передача
congestion (N) – перегрузка (каналов связи)	position(N) – режим, положение
digital (Adj) – цифровой	projection (N) – проекция
dish antenna (N) – параболическая антенна, тарелка	phase (N) – фаза
freak (N) – частота	satellite (N) – спутник
GHz (N) – сокр. от Giga Hertz – гигагерц	volumetric (Adj) – трехмерный, объемный

Choose the appropriate words.

1. The method of generating and detecting twisted **radio waves** / **fusilli-paste** can cause an explosion in the number of available communication channels.
2. A group of Italian and Swedish researchers seem to have solved the problem of radio **interference** / **congestion**.
3. The number of **radio bands** / **bands** available for broadcast information is becoming less and less.

Reading section:

All types of speech activity should be present at the lessons, although one of the key techniques of this technology is working with text. Texts should contain pre-text and post-text tasks.

We use reading strategies.

1. View reading.

What are ultra short waves used for?

2. Detailed reading.

True or False (true or false)

1. Short waves do not spread over long distances.
2. The ability of ionosphere radio waves affects the time of day and time of year.

At the initial stage of studying the subject in English, you can use the following tasks.

Listening/Speaking section:

Answer the following questions.

1. How does the radio wave originate?

2. Why are radio waves invisible to the eye?

Writing section.

Try to write the ending of these sentences.

1. A group scientific researchers
2. A solution to the congested bands are

Solve the problem

The pulse frequency sent by the radar is 1500 Hz. Pulse duration 1 μ s. What are the largest and smallest distances at which a locator can detect a target?

Rebus

As can be seen from the example above, the communicative component of the Listening section on the topic "Radio waves" is to teach students to describe the waves, its principles and possibilities of application through the parallel development of their listening skills, Dialogic (work in pairs and group) and monologue (oral presentation of their ideas to the class) speech on this topic. Besides, through the implementation of the task is consolidating grammatical structures and rules - and also, there is the extension of professional terminology when performing assignments.

As for the cultural component of the task, first of all, it is reflected in the socio-cultural information provided in reading texts and audio materials, which students not only learn to perceive correctly, but also to analyze, correctly interpret, compare with the realities of their culture and further systematize in the general system of their knowledge about the language and the countries of the Communicative task for the student how to describe radio waves, mastered them through the execution of tasks in the sections Reading, Listening, Speaking and Writing, which are just tasks for the development of receptive and productive types of speech activity. These types of tasks provide an understanding of the larger volume of material and its better assimilation, as its study is based on the existing knowledge of students and is directly related to the personal experience of each student. Moreover, it allows for the parallel development of several types of speech activities (reading and speaking, listening and speaking, listening and writing, etc.), which not only contributes to the comprehensive mastery of the language, but also the development and consolidation of professional vocabulary, grammar, as well as more rational and fruitful use of teaching time in the classroom.

To sum up, the idea of the three unity of languages is especially essential because it was formulated by the head of state as a response to the challenge of time, as a solution to the immediate need of a society actively integrating into the global world. Although we want to say that, despite all the difficulties of using CLIL, this technique is an exceptional approach to learning foreign languages, which enables us to solve many problems of the educational process. With due regard to all factors of the application of the method of subject-language integration lets you to: significantly increase the students' motivation to learn foreign languages, to teach consciously and freely use a foreign language in everyday communication; to expand the horizons, knowledge, and recognition of students of other cultures and values; to prepare students

for further training in the chosen specialty; and to develop and improve the language and communication skills through the study of a foreign language. However, we should not forget that this approach to learning requires a teacher of great willingness, a great creative search.

Literature:

1. Report on the implementation of the strategic plan of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan for 2014-2018, approved by the Government of the Republic of Kazakhstan dated March 26, 2014 № . 258.

2. B. Zhetpisbaeva. Multilingual Education: Theory and Methodology: Monograph .- Almaty: Bilim, 2009.- 343p.

3. The State Program for the Development of Education and Science of the Republic of Kazakhstan for 2016-2019.

4. Coyle D., Hood P., Marsh D. Content and language integrated leaning. - London: Cambridge University Press, 2010. - 184 p.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУЫ

МЫРЗАХАНОВА М.Б.

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК тәрбиешісі
dsshanyrak@kargoo.kz

Мектеп жасына дейінгі бала психикасының қалыптасуы мен дамуы оның есейген шағымен салыстырғанда шапшаң жүреді. Балалық шақтың осы таңғажайып мүмкіншіліктері мидың, белгілі бір жүйке құрылымдарының толысып, пісіп - жетілуіне және олардың функционалдық қасиеттеріне байланысты. Бұдан шығатыны мектепке дейінгі кезеңдегі баланың жас ерекшеліктеріне байланысты қасиеттер оның шығармашылық қабілеті дамуының негізін қалайтын жағдайларды тудырады.

Балалардың шығармашылық қиялы мен қабілеттерін дамыту, олардың практикалық дағдыларды именденуі сәбилік кезеңнен басталады. Баланың ақыл-ой ерекшеліктері жаратылыстан шығармашылық, ізденгіштік сипаттарға ие, алайда оны дұрыс бағытта дамыту жағдайлары әрқилы, сондықтан баланың ақыл-ой қабілетін дамыту, оның нақты дара ерекшеліктерін ескеріп тәрбиелеуге байланысты балалардың толыққанды ақыл-ой тәрбиесін сенсорлық процестерді қалыптастырудан бастау қажет.

Мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылық қабілетін үш кезеңге бөлуге болады.

Бірінші кезең – материалды тез қабылдап, жылдам меңгеретін бала.

Екінші кезең – арнаулы тапсырманы мұқият орындайтын бала.

Үшінші кезең – берілген көркемдік білімді баяу қабылдайтын бала.

Осы орайда баланың ынта-жігерін арттыру арқылы шығармашылық деңгейін дамытуға болады. Баланың қабілеттілігін дұрыс түсіну үшін баланың жас ерекшелігін психологиясын білу және ескеру қажет. Шығармашылықты тежейтін бірнеше кедергі бар: біреулер «жасай алмаймын, қолымнан келмейді» деп өздерін үрейге, қорқынышқа билетсе, екінші бала өз жұмысына өзі қанағаттанбайды; ал үшінші біреу – жасқаншақтық немесе ұяндықтың кесірінен өз талантын танытуға енжар болады; төртіншісі – жалқаулыққа жеңдіреді. Психологиялық дайындық, яғни педагогтың психологиялық әсері шығармашылық кезеңде баланың шабытын оятып, құлшындырып еліктіріп отырады. Шығармашылық шеберлік үшін балаға педагогтың берер психологиялық әсері мынадай болмақ керек деп ойлаймын:

«Сенің қолыңнан бәрі келеді», «сен қабілеттісің», деген сөздермен баланың ерік-жігерін билеп, сенім білдіру;
Бүлдіршіндердің кішкентай жетістігі болса да, жоғары бағалап, мадақтап, көтермелеу.

Шығармашылық сәтте балаға құптаушылық көзқарас білдіру, сезім күйін бақылау, қамқорлық таныту;
Балалар үшін педагог өзін қарапайым жан есебінде таныта білу, оқиға, сюжет, образ жасауда оларға сенім білдіру;
Баланың қойған сұрақтарына пейілмен дұрыс жауап беру, олардың еркіндігін қамтамасыз ету сияқты әрекеттерді педагог білуі тиіс.

Қазіргі таңда шығармашылық тапсырмалар мектепалды даярлық топтарында әр сабақта ұйымдастырылады. Ал қазір дәстүрлі оқу іс-әрекеті мен шығармашылық оқу іс-әрекетінің айырмашылығын көрсете кетейін.

Мектеп жасына дейінгі өнімді шығармашылық қызметін ұйымдастыруда, бейнелеу өнерінің сабақтары барлық жас топтарында өткізіледі. Мектеп жасына дейінгі балалар бейнелеу өнерімен жалпы топтық оқу іс-әрекетінен тыс та, ойынға бөлінген уақыт мезгілінде шұғылданады. Тәрбиеші бұл ынтаны, алынған бейнелеу дағдыларын қолдануға баланың шығармашылығын қолдап отырады. Іс-әрекетің түрлеріне үнілсек сурет салу, жапсыру, мүсіндеу, құрастыру – балалардың шығармашылық белсендігін көрсету үшін үлкен мүмкіндік беретін сабақтардың бірі. Мектеп жасына дейінгі балалар бейнелеу кезеңінде заттарды салыстыра алмауы мүмкін, дегенмен нәрсеге қарап сурет салуда дәл ұқсастықпен бейнелеуге мүмкіндік бар. Сондықтан бала бақша балаларына бейнелеу өнерінен білім беруде көрнекілік құралдарды жүйелі пайдаланғаны жөн.

Сурет салуда балалардың екі типін кездестіруге болады: байқағыштар және арманшылдар. Байқағыштардың шығармашылығындағы бейнелер мен сюжеттер өмірден алынған болса, ал арманшылдардың суреттерінде қиялдан алынған кейіпкерлер көбірек кездеседі. Біреулер әр түрлі көліктерді, үйлерді, өмірдегі оқиғаларды, енді біреулері тауды, космостық бейнелер, ойдан шығарылған жануарлар бейнелерін салады. Бейнелеу өнерінде баланың шығармашылық қабілеті тек қана тәрбиешінің тікелей басшылығымен дами алады. Баланың жағымды эмоциялық жағдайы бейнелеу өнері оқу іс - әрекетінде міндетті түрде қажет. Баланың шығармашылық белсенділігін арттыруда ата-аналар мен тәрбиешінің қолдау жағдайы дұрыс болуы қажет. Бейнелеген затпен

қоршаған ортаға баланың қызығушылығының артуы шығармашылық қабілетін дамуына септігін тигізеді. Бала өз жұмысын айналасындағыларға көрсетуге ұмтылады. Осыны тәрбиеші естен шығармай, дұрыс бағалауы және дұрыс бағыттауы қажет. Баланың байқау қабілеті, шыдамдылығы басым болса, оның жұмысыда соншалықты қызықты болады. Бала сурет сала отырып заттар мен құбылыстарды жай ғана бейнелемейді, суретінде өз сезімдерін білдіреді.

Баланың тілін дамытуда оның шығармашылдығы қалыптасқан белгілі тақырып бойынша әңгіме құрау, сурет бойынша әңгіме құрастыру әдістерімен қатар балалардың қиялы мен арманшылдығын дамытатын «Мен ұшқыш болсам», «Мен президент болсам», «Мен әке болсам» тақырыптарда әңгіме құрастыру тапсырмалары жиі қолданылса бала қоршаған ортада өз орнын таба білуді үйренеді. Баланың сөйлеуде тапқырлығы мен анық мәнерлеп сөйлеу қабілетін жетілдіруде жұмбақ, жаңылтпаш, мақал-мател айтуды басынан бастап аяғына дейін балаларға айтқызу ең кеңінен таралған әдістердің бірі. Балалардың әңгіме құрауда шығармашылдығын дамыту бағытында қуыршақ театры, саусақ және үстел үстіндегі театр құралдарының әсерін ерекше атап өту қажет.

Баланың шығармашылық іс-әрекетіне жағдай туғызу дегеніміз - баланы ойлай білуге үйрету екені сөзсіз. Мектеп жасына дейінгі баладан шығармашылық қабілетті талап етпестен бұрын, оны соған үйреткен жөн. Баланың зейінін, есін, қиялын, интелектісін дамыта отырып, ойлау қабілетін, шығармашылық іс - әрекетін жоғары деңгейде көтеруге болады. Баланың математика оқу іс-әрекетінде шығармашылық қабілетін дамыту.

Балалардың зейінін жаттықтыруға жеке дамытуға берілген тасырмалардың кейбірімен таныстыра кетейін .

Бала бейімділігі мен икемділігі сәби күннен қалыптаса бастайды. Оқу және еңбек үстінде ол әрі қарай дамып, нығаяды. Өмірді танып білу, әдетте, оқып - үйренуден бастау алады. Содан соң адам сол білімін шығармашылықпен пайдалануға, қоғамға пайда келтіруге ұмтылады. «Барлық мүмкіндіктер балалардың бойында» деп, Лев Толстой айтқандай, ашылмай бұйығып жатқан мол мүмкіндікті дер кезінде дұрыс жолға бағыттай білу керек.

«Мектепке дейінгі балалардың шығармашылық қабілетін дамыту» бағытында жүргізілген жұмыстар нәтижесінде:

- Ойын - тапсырмаларын орындау барысында балалардың қиялдары дамып, шығармашылық қабілеттері белсенді түрде артады.
- Шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы баланың өз мүмкіндіктері дамып жетіледі.
- Оқу әрекетінде бала өзін-өзі қалыптасуына өз идеясын жүзеге асыруына бағытталған жаңа әдіс - тәсілдерді іздеп, проблеманы өзінше, жаңаша шешуге талпыныс жасайды.
- Тілдік тапсырмаларды орындау барысында сөздерді өзгерте, жаңа сөздер ойлап табуға белсенді тәжірибелер жасайды, сөйлеу іс - әрекетіне шығармашылықпен кіріседі.
- Бейнелеу іс- әрекетінде зат пен қоршаған ортаға баланың қызығушылығының артуы шығармашылық қиялының дамуына септігін тигізеді.

- Музыкалық іс - әрекетте баланың жеке басын жан – жақты дамыту эстетикалық тәрбие, дене тәрбиелерімен өзара тығыз байланысы арқасында қамтамасыз етіледі.

- Баланың бойында батылдық, еркіндік, ұшқырлық, сезімталдық сияқты қасиеттермен қатар ерекше ой қызметі, қайшылықтарды түсіну, заңдылықтарды анықтау, шығармашылыққа деген құштарлық дамиды.

Қорыта айтқанда, ұзақ жылдар бойы шығармашылық барлық адамның қолынан келе бермейді деп қарастырылып келсе, қазіргі ғылым жетістіктері негізіне қабілеттің мұндай дәрежесіне белгілі бір шарттар орындалған жағдайда кез келген баланы шығармашылыққа бейімдеуге болатыны көп айтылуда. Адамның шығармашылыққа ынтасы оның өз даралығын, өз қабілеттерін іске асыруға жол ашады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Дьяченко О. М. Развитие воображения дошкольника. - М.: Международный Образовательный и Психологический Колледж,, 1996. - 128с.
2. Кондратьева Н. В. Сущность понятия «творческие способности» // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2015. – № 9 (сентябрь). – С. 106–110. – URL: <http://e-koncept.ru/2015/15320.htm>.
3. Котова Е.В., Кузнецова С.В., Романова Т.А. Развитие творческих способностей дошкольников: Методическое пособие. - М.: ТЦ Сфера, 2010. - 128 с.

ТӘРБИЕШІНІҢ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУДЕГІ АТА –АНАЛАРМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ

ҚҰТЖАНОВА Қ.Р.
«Шаңырақ»бөбекжайы

Мектепке дейінгі жастағы балаларды тәрбиелеу отбасында және мектепке дейінгі ұйымдарда жүргізіледі. Отбасы мен мектепке дейінгі ұйымдардың алдына қойған мақсаттары мен міндеттері ортақ. Ол – салауатты да саналы ұрпақ тәрбиелеу. Отбасы бала үшін – өмірлік маңызды әлеуметтік орта. Бұл ортаның маңызы өте зор. Себебі, отбасы – баланың эмоционалдық қорғаны, психологиялық жан тыныштығын саясы, өмірлік тірегі. Отбасының жылылығы мен махаббаты баланың өзіне сенімін арттырып, болашағына қадам жасауына зор ықпал етеді. Тәрбиеші отбасымен ынтымақтаса отырып бала тәрбиесінде оң нәтижелеріне жету жолында бағыт-бағдар береді.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі кезеңнен болашақ ұрпақты жете бағалайтын ,өз тілегі мен сезімін қажетті арнаға бұра алатын .өзіне талап қоя алатын.өз қабілетіне.өмірлік мақсаты міндетіне жету жолындағы мүмкіншілігіне сенімді.Отаның елін-жерін.сүйетін.адамгершілік құндылықтары қалыптасқан толық адамды тәрбиелеуге бағдарлану тиіс.Осы тұрғыда алғанда мектепке

дейінгі кезеңнен әлеуметтік дамуын қамтамасыз ету және баланы әлеуметтендіру жағдайлары қарастырылуы қажет.

Бүкіл дүниежүзілік «Балалар құқы Конвенциясында» балаларды туылғаннан әлеуметтендіру, әртүрлі әлеуметтік ортаға бейімделуі мен жаңа қатынастардың нормалар мен құндылықтардың пайда болуына жетелейтін нышандардың пайда болу кезеңі немесе алғашқы сатысы деп қарастырылады. Сол себепті Қазақстанның білім беру жүйесінің алғашқы деңгейі мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуда балалардың жас және өзіне тән ерекшеліктерін ескере отырып, әлеуметтендірудің маңызы зор.

Қазірге таңда мектепке дейінгі педогогика ғылымында мектепке дейінгі балаларды әлеуметтендіру жүйесінің мазмұнын балалардың әлеуметтік даму барысында балалардың әлеуметтік бейімделуі мен даму жолдарын әлеуметтендірудің жағдайлары мен қозғаушы күштерін, еліміздегі және шетелдегі мектепке дейінгі балаларды әлеуметтендіру басты мәселесі болып саналады. Мектепке дейінгі мекемелер балаланың даму мен тәрбиелеу нәтижесіне тікелей байланысты. Ата-аналардың сеніміне ие болу үшін балабақша үлгілі тәрбие ошағына айналу тиіс. Ал педогогтар мен тәрбиешілер өздерінің педогогикалық білімдеріне деген талаптарын үнемі жоғарлатып отыруы тиіс. Тәрбиеші балабақшадағы жұмысты балалардың ата-аналарының педогогикалық білімдерін арттыруды ұйымдастырудан бастағаны дұрыс.

Тәрбие ата-аналар мен тәрбиешінің мақсаты ұйымдастырылған әрекеттесуінің кезінде іске асырылады. Сонымен ата-аналардың педогогикалық ұстанымын қалыптастыру қалыптастыру ең басты міндеттердің бірі болып есептеледі. Дұрыс ұйымдастырылған жұмыстың үйретушілік қасиеті болады. Педогог жанұя тәрбиесіндегі ұнамды тәрбиеге сүйеніп, тәрбие үрдісін пайдалана алады. Тәрбиеші ата-аналар арасында байланыс орнатып ата-аналарды тәрбие үрдісіне деген қызығушылықты оятып, өз күштеріне сеніп, жетістікке жету қажеттіліктерін туындатуға тырысу керек. Екінші өте маңызды мақсат – теория мен практикада белгілі жағдайда ұйымдастырылған оқу қызметі барысында жанұяларды педогогикалық біліммен қаруландыру. Мұндай іс-шараның салдарынан ата-ана өз баласының тәрбиесімен қатар топ балаларын тәрбиелеуге қатысып кетеді. Тәрбиеші мен ата-аналар әріптестер ретінде бір-бірінің ісін толықтырып отыруы керек. Әріптестік қатынас екі жақтың теңдігін, жанұя мен балабақшаның әрекеттесуіне бірегей тәрбие үрдісінде жалпы дәйекке негізделеді. Олар тәрбиеде ақпараттандырушылық, өздік тәрбиелік, бақылаушылық қызметтерді атқарады.

Балабақша мен жанұяны байланысын ұйымдастыру дегеніміз

- Өз баласын жеке балабақша балаларын тәрбиелеудегі мүмкіндіктерін анықтау үшін жанұяны зерттеу.
- Өзінің жеке топ балалары тәрбиелеу үшін адамгершілік шамаларын байланысты жанұяны топтастыру.
- Ата-аналармен педогогтардың бірігіп атқаратын іс-әрекеттерінің бағдарламасын топтастыру;
- Бірігіп атқаратын тәрбие іс-әрекеттің буынаралық және соңғы нәтижелерін талдау

Ата-аналармен жұмыс дифференциялық түрде ұйымдастырылу қажет. Дифференциялау арқылы кез келген жанұяға тиісті қатынас жасауға болады. Дифференция тесілеу, анкеталау негізінде, жанұяны зерттейтін белгілі бағдарлама арқылы жүргізілуі тиіс.

1. Жанұя құрылымы, жанұялық психологиялық жағдай.
2. Жанұялық өмірдің стилі мен фоны. Қандай әсерлердің басым екендігін айқындау.
3. Әкесінің, шешесінің жанұясындағы әлеуметтік мәртебесін тәрбие үрдісінде қатысу деңгейлерін, баланы тәрбиелеудегі ынтасын арттыру.
4. Жанұядағы тәрбие жанұялық жағдайды, педогогикалық жүйенің бар не жоқ екенін анықтау.

Әр баланың отбасымен серіктестік қарым-қатынас орнату; баланы дамыту мен тәрбиелеу барысында күш біріктіру; ортақ қызығушылықтармен туындаған қиыншылықтарды бірлесіп шешім қабылдау, бір-бірін қолдау.

Ата-аналардың бала тәрбиесіндегі оң көзқарастары мен дұрыс бағдарын және баланың ата-анасына, жақындарына мейірім мен сыйластығын қалыптастыру.

Баланың балабақшадағы өмірімен танысуға, құрдастарымен қарым-қатынасын байқауға, баласының әр-түрлі іс-әрекет жасау үстіндегі «ойын, еңбек, компьютер, тамақтану, серуендеу кезінде» жағдайын бақылап көруіне мүмкіндік беру. Балалардың үлкендермен бірлесіп әр-түрлі жұмыс түрлерін: мүсіндеу, жапсыру, сурет салу, ойын, би т.б. жасауына жағдай жасау.

Тәрбиешілер ата-аналарды білім беру үрдісіне қатыстырып, ұйымдастырылған іс-әрекет пен сабақтан тыс әрекет түрлерінің жүргізілу барысының көрсетеді. Осылайша, ата-аналар балаларын басқа қырынан мүмкіншілігіне ие болады. Тәрбиешілер отбасы мүшелеріне бүгінгі болған маңызды оқиғалармен балалардың жетістігі, әрекеті туралы айтып отырады.

Ата-аналар мен тәрбиешілер балаға қатысты барлық мәселелерге «әлжуаз, жетілуі мен дамуында ауытқушылықтары бар, көңіл-күйі тұрақсыз балалар туралы» бірлесе отырып шешім қабылдайды. Балаға ата-анасы оны қандай болса да жақсы көретінін сезінетініндей эмоционалдық тыныштық пен қамқорлық ортасын қалыптастыру жөнінде ақыл-кеңестер береді.

Тәрбиешілер баланы жан-жақты дамытуға, оның білуге құштарлығын арттыруда есімен зиының тұрақтандыруда тілді қатынасымен сөздік қорын байытудағы отбасының мүмкіншіліктерінің анықтайды. Отбасы мен тәрбиешілер бірлесіп отырып баланың бойындағы ерекшеліктерімен қабілетін ашып, талантын шыңдауға күш салады. Тәрбиеші ата-аналармен қарым-қатынас жасаудың тиімді түрлерін қолданады. Мысалы: тренингтер, пікірталастар, әңгімелер, . Отбасының бала тәрбиесіндегі қиыншылықтарын, жіберген қателіктерін ата-аналардың тұлғалық ерешектелерімен көзқарастарын, балалардың жеке ерешеліктерін анықтауға мүмкіндік алады. Ата-аналардың әр балаға деген қамқорлығы зор, саналы бала тәрбиесі арта берсін.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Арнаутова Е.П. В гостях у директора: Беседы с руководителем дошкольного учреждения о сотрудничестве с семьей. М.: Линка – Пресс, 2004 г.
2. Березина В.А, Виноградова Л.И. Волжина О.И. Педагогическое сопровождение семейного воспитания: Программы родительского всеобуча. С.-Пб.: Каро, 2005 г.
3. Давыдова О.И, Богославец Л.Г., Майер А.А. Работа с родителями в ДОУ/ Этнопедагогический подход. М.: Творческий Центр, 2005 г.
4. Доронова Т.Н., Соловьева, Е.В., Жичкина А.Е. «Дошкольное учреждение и семья – единое пространство детского развития: методическое руководство для работников ДОУ». М.: Линка – Пресс, 2001 г.
5. Евдокимова Е.С. «Педагогическая поддержка семьи в воспитании дошкольника». М.: Творческий Центр, 2005 г.

ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ СРЕДСТВАМИ ФОЛЬКЛОРА

ИБРАЕВА Ж.И.

КГКП «Ясли-сад «Шаңырақ» города Караганды

dsshanyrak@kargoo.kz

Воспитательное, познавательное и эстетическое значение фольклора огромно, так как он расширяет знания ребенка об окружающей действительности, развивает умения тонко чувствовать художественную форму, мелодику и ритм родного языка. исходя из этого – одной из важнейших задач развития личности ребенка дошкольного возраста является освоение им духовного богатства народа, его культурно-исторического опыта, создаваемого веками громадным количеством предшествующих поколений.

Старая поговорка гласит: «Всё новое – хорошо забытое старое». Если народ теряет связи с прошлым, он теряет силу, теряет своё будущее. Знание культуры собственного народа, умение понять, желание приобщиться к её дальнейшему развитию могут стать основой активной творческой деятельности человека, если его знакомить с родной культурой с самого раннего детства. К счастью, детство - то время, когда возможно подлинное, искреннее погружение в истоки национальной культуры. Воспитание гражданина и патриота, знающего, любящего свою Родину, – задача особенно актуальная сегодня не может быть успешно решена без глубокого познания духовного богатства своего народа, освоения народной культуры. Процесс познания и усвоения должен начинаться как можно раньше, через колыбельные песни, потешки, прибаутки, игры – забавы, загадки, пословицы, поговорки, сказки.

Наша задача – показать детям красоту языка через устное народное творчество; поэтапно формировать интерес к фольклору и, как следствие,

обогащать словарный запас детей. Малыш с первых дней жизни слышит народные песенки, если взрослые, играя с ребёнком, не забывают повторять песенки – потешки – ребёнок легко овладевает речью. Дети очень любят такие игры и радостная приподнятость, эмоциональный подъём значительно активизируют способности детей. Они по первым словам потешки уже знают, что за этим последует. Так всё больше ребёнок сживается с родной речью, её смыслом, звучанием. Дети спешат овладеть речью, чтобы вступить в контакт с окружающими и понять их взаимоотношения, правила жизни. Забавляясь и играя звуками, малыш всё увереннее, всё чаще проговаривает каждое слово потешек, он запоминает их, а вместе с ними запоминает и первые понятия: нельзя стоять в стороне от общего дела, если приключилась у кого-то беда - все должны дружно помогать, выручать из беды («Тили – бом»). В песенках, потешках, ребенок улавливает отношение человека к животному, его доброту и ласку:

-«Уж как я свою коровушку люблю,
свежей травкой я Бурёнушку кормлю,
ты иди, моя коровушка, домой,
напою тебя водою ключевой ».

Малышу ещё недоступно осознание смены времён года и связанных с этим погодных явлений. Природа, как особая область познания не выступает ещё перед ним во всём её многообразии. Но уже в этот период он ситуативно познаёт метаморфозы вчерашнего и сегодняшнего дня. Он быстро откликается на солнышко, ветер, снег, дождь.

- С закличками и приговорками дети забавляются по какому — либо случаю (дождь, солнце)

- «Дождик, дождик пуще, будет травка гуще. »

-Тербеледі ағаштар,
Алдымнан жел еседі.
Кіп-кішкентай ағаштар,
Үп-үлкен болып өседі.

- Бетімізге жел соғады,
Тербеледі ағаштар.
Тына қалса қатты жел,
Тоғай биік көрінер.

Эти первые наблюдения уже играют определённую роль в ознакомлении с родным краем, родной стороной, родной природой. Поэтому уже в этом возрасте связывают наблюдения с детьми в природе с короткими художественными текстами: «Снег, снег кружится, белая вся улица... »

Действительно, приходишь к выводу: организовать режимные моменты, провести игру – занятие, встретить новичка, успокоить не в меру расходившегося малыша поможет - фольклор, создававшийся народом в течении веков и вобравшие в себя всю его мудрость, доброту, нежность и любовь к детям.

Наблюдая за игрой детей в кукольном уголке, особенно в тот момент, когда «измученная мама» не может уложить своего плачущего «малыша», можно предложить спеть колыбельную, умиротворяющую, светлую, монотонную.

- «Баю, баюшки, баю, не ложися на краю...»

- «Әлди-әлди, ақ бөпем,
Ақ бесікке жат, бөпем.
Әлди-әлди, аппағым,
Қойдың жүні қалпағым.
Жұрт сүймесе сүймесін,
Өзім сүйген аппағым»

Образы, создаваемые в колыбельных песнях, конкретны, близки и понятны детям с момента рождения. Они несут в себе пожелание добра и благополучия своему ребёнку со стороны матери, уверенность в том, что он будет здоров и счастлив. Малые фольклорные формы помогают детям постигать окружающий мир, учат быть добрыми, ласковыми, погружают их в стихию исконно народной речи, создают у детей положительный эмоциональный настрой.

Пословицы и поговорки называют жемчужинами народного творчества, они оказывают воздействие не только на разум, но и на чувства человека: поучения заключённые в них легко воспринимаются и запоминаются.

- «Еңбек етсең ерінбей,

Тояды қарның тіленбей».

-«Еріншектің ертеңі бітпес».

-«Труд человека кормит, а лень портит», «Не учись безделию, учись рукоделию».

- О ценности дружбы: «Не имей сто рублей, а имей сто друзей», «Старый друг, лучше новых двух».

Они украшают и обогащают речь детей, взрослых, расширяют воображение. Ведь, чтобы использовать простейшие пословицы и поговорки, ребёнок должен достаточно быстро оценить ситуацию, как бы приложить её к поговорке, снова сравнить их соответствие и только тогда высказать своё суждение. Разумеется, в воспитательной работе необходимо использовать только те пословицы и поговорки, терминология которых понятна современному ребёнку. Иначе эффект от их употребления пропадает.

Загадка — жанр народного творчества, который, как пословицы и поговорки, также относится к малым фольклорным формам. Ценность загадок состоит в их образности, художественности и поэтичности. Они направлены на нахождение тождества, или сходства различных предметов и явлений. Чаще всего в загадках фигурирует животное, окружающие ребёнка предметы, явления природы. Дети очень любят загадки. Они заметно развивают у детей дошкольного возраста наблюдательность, сообразительность, воображение, умение анализировать. Отгадывание загадок требует определённых знаний об окружающем мире.

-Кішкентай ғана бойы бар,
Айналдырып киген тоны бар. (Қой)

- Тікірейіп құлағы
Менен бұрын тұрады.

Бойын жазып керіліп,
Беті-қолын жуады. (Мысық)

В народном творчестве, сказка, вероятно, самое большое чудо. Читая, или слушая сказку, мы не замечаем, как оказываемся во власти удивительного вымысла. В сказках добро и зло ведут постоянную борьбу, в которой всегда побеждает добро. Утверждение нравственного закона жизни — это и есть правда сказки. Своим чудесным содержанием сказка всегда зовёт на борьбу со злом, с врагами Родины, призывает отстаивать справедливость, добро, гуманизм. Сказки воспитывают в детях доброту, чувство отзывчивости, стремление помочь обиженному, нетерпимость к проявлению жестокости, злобности. Но сказка и предупреждает детей и о вреде излишней доверчивости. После встречи колобка с волком, медведем, оказалось, что страшен не тот, кто прямо говорит: «Я тебя съем», а тот, кто расхваливает тебя самого и твою песенку. Учат сказки, и вслушиваться, сравнивать, думать. Смелость, находчивость, выдержка, помогают Машеньке вернуться домой. Желательно в работе над сказкой провести рисование, по мотивам сказки, игры драматизации определённых эпизодов сказок. Любят дети слушать сказки в грамзаписи. Музыка, сопровождающая сказку, песенки персонажей помогали детям вслушиваться в характер героев, насладиться нежностью, напевностью народного языка. Очень любят дети скороговорки и чистоговорки, которые быстро откладываются в памяти, развивают речь. Скороговорки — отражение различных сторон жизни народа: быта, интересов, верований. Употребление в речи скороговорок развивает у детей чувство языка, предупреждает косноязычие.

-Ала-ала алашалар,
Тамаша олар,
Оған кім таласа алар.
- Тоқпақ жаттап,
Айтсақ жақсы-ақ.
Жатка тақпақ
Жатта тақ-тақ

Проводя такую работу с детьми, наблюдая за ними, можно с уверенностью сказать: дети, покидая детский сад, смогут объединить прошлое с будущим, народное творчество войдёт в жизнь, быт, семью воспитанников. Они твёрдо будут знать правила: «Умей говорить языком доброты»; умей веселиться, но помни: «Делу время, потехе час»; береги дружбу и помни: «Дружба и братство — дорожке богатства»; люби и цени семью свою, знай: «В семье лад, так не нужен и клад»; цени Отчизну свою: «Дерево крепко корнями, а Отчизна сыновьями.

Литература:

- 1.«Отбасы және балабақша» 2008 год
- 2.«Мектепке дейінгі тәрбие» 2009 год
- 3.«Дошкольное воспитание» 2010 год
- 4.«Старший воспитатель» 2011 год.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ЖӘНЕ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІНІҢ АУЫТҚУЛАРЫН ТҮЗЕТУ ЖОЛДАРЫ

Б. Н. ЖУНУСБЕКОВА

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК логопед
dsshanyrak@kargoo.kz

Сөйлеу және ойлау қабілетін меңгеру процесі сөзсіз адамның үлкен ми сыңары қыртысындағы шартты байланыстардың негізгі бөлігі міндетті және басым түрде сөз тітіркендіргіштерінің қатысуымен түзілуіне әкеп тірейді, бұл жағдай жағымды, сондай – ақ жағымсыз шартты байланыстардың түзілуін тездетеді. Жекелеген сөз тітіркендіргіштерін жалпылаудың және түр одан соң дерексіз ұғымдарды білдіретін сөздерге сөйлеу шартты байланыстары түзілуінің баланың жоғарғы дәрежесі нерв қызметінде елеулі маңызы бар. Қозудың талғамды иррадиация процесі жалпылаушы ұғымдардың пайда болу негізіне алынған. Баланың үлкен ми сыңарлары қыртысының аналитикалық – синтездің қызметі бірте – бірте шындықтан дерексіздендіретін, абстракты ойлауға жетелейтін жаңа жалпылаудың қайнар көзі болады. Оқу мен жазуды үйрету ойлау процесінің одан әрі дамуына жәрдемдесе отырып, екінші сигналдық тітіркендіргіштердің маңызын одан әрі күшейте түседі:

Мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалар арасындағы сөйлеу қатынасын қалыптастыру мен баланың психикалық үрдістерді жетік меңгеруіне, ойлау операцияларын орындай білуіне көмек көрсетуде педагогтың ролі өте зор. Мұнда, балалардың ойлау және сөйлеудің бірінші маңызды шарты педагогтың еркін және айқын сөйлеуі болып табылады.

Баланың ойлауы оның білімімен тікелей байланысты және 6 жаста оның дүниетанымы едәуір үлкен. Н.Н.Поддъяковтың жүргізген зерттеулерінде мектеп жасына дейінгі баалардың білімінде бірнеше қызықты жайттар байқалған:

Бірінші - қоршаған орта туралы нақты, тереңдетілген көлемі бар ойлау іс әрекеті жүзеге асырылады. Бұл тұрақты білім баланың танымдылық аймағының негізін құрайды.

Екінші - ойлау іс әрекетінің негізінде белгісіз, танылмаған білім аймағы туындайды да ол сұрақ қою, диалог, болжам негізінде көрініс алады. Бұл дамушы білім негізі баланың ақыл ойлық жетілудің негізгі күші болып саналады. Осы екі тенденцияның өзара қатынасының негізінде белгісіз білім кеміп, нақтыланып, дәлелденеді де нақты білімділік аймағына ауысады.

Үшінші тәсілмен тек 5 – 7 жасар (15-22%) балалар шығара білді. 6 жасар балалардың түсінікті ойлау қабілеті әлі де болса қалыптаспаған, бірақ осы тұрғыдағы есептерді шығара білу қабілетінің алғашқы нышандарының бар екендігі дәлелденген.

Бейнелік ойлау іс - әрекеттің мүмкіндіктерін нақты жағдайлар мен есептер шешімінің негізінде жоспарлауға көмегін тигізеді. Егер осы функцияда логикалық ойлауға көшірілсе, онда жеке дара жағдайлардың ерекшеліктердің мүмкіндіктері бала үшін қиындыққа соғады.

Л.А.Вагнер т.б. ғалымдар біршама жалпыланған логикалық ойлаудың әлсіздігі, кең тараған «ойлау формализмі» түсінігін зақымдайды деген қорытынды жасады.

Бала көбінесе қызығушылықты көрсететін бұл не? Оны қалай атайды? Бұл кім? Ол қайда? Ол кімдікі? деген сұрақтарды көп қояды.

Ойлау қабілетін дамыту балаға танымал іс – әрекет негізінде жүзеге асырылады. Сонымен қатар терең танымдылықты жүзеге асыруда балаға қолайлы жағдай жасалу қажет.

Үлкендердің көмегімен бала тиісті өмір сүретін аймақтарындағы жануарларды бақылады. Сосын оған: берілген жануарға жалпы сипаттаманы сурет арқылы жеткізу ұсынылады. Бала жануарды әртүрлі табиғат негізінде, басқа да аңдармен салыстыра отырып дәлелдеуге тырысты.

Осындай іс әрекет негізінде заттар мен құбылыстарды қандайда бір сипаттамалық аймақта танымдылығын дамыту жолдары айқындалуда.

Мектеп жасына дейінгі балалардың ойлау қабілетінің бұзылуы немесе соның салдарынан туындаған сөйлеу қабілетінің нашарлығы бір қарағанда байқалмайды. Баламен тікелей қарым – қатынас жасап, дамуына қолайды жағдай туғызып, күннен – күнге мұғалім жекедара жұмыс жасауының нәтижесінің негізінде алдын алу, коррекциялық жұмыстарын жүргізуге болады.

Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жүргізуде логопед олардың психофизиологиялық дамуын ескере отырып жұмыс барысын төмендегідей бағыттарда құрастырады:

- Баланың дүниетанымын кеңейту;
- Бақылау барысында баланың ойын, ой қорытуын, жинақтаған ақпаратты талдау мен бекітуге жағдай жасау;
- Баланың сөйлеу қабілетін жетілдіруде қоршаған ортада кеңістік түсініктерін қалыптастыру;
- Ойлау операцияларын орындай білу қабілетін дамыту; жалпылау, жинақтау, жіктеу операцияларын орындау қабілетін дамыту
- Естіп қабылдау, есте сақтау, ықыластылық, еріктілік пен қабылдаушылығын дамыту;
- Қарапайым ойлау операцияларын орындауын дамыту;
- Жалпы таным процестерін жетілдіруде коррекциялық бағдарлама қолдану;
- Жеңілдетілген логикалық операцияларды орындай білуге үйрету;
- Сөйлеудің коммуникативті, таным және жүйелеу қызметтерін дамыту.

Түзету – логопедтік ықпал, баланың жеке психологиялық ерекшелігі, дене бітістік дамуының негізінде баланың жеке дара физиологиялық

ерекшеліктерін, сөйлеу қабілеті, ойлау, есте сақтау, қиял, ынталығы, еңбек қабілеттілігі дүниетанымы негізін ескере отырып жүргізіледі.

Коррекциялық жұмыс барысында логопед баланың сөйлеуі мен қатар ойлау қабілетін кеңінен ашуда жұмыс барысын дұрыс ұйымдастыруы қажет, бұл жағдайда баланың мотивациялық деңгейі ескеріледі. Баланың қызығушылық қарқынының негізінде танымдылық қызметінің кеңдігін байқауда балаға қолайлы жағдай туғызылуы қажет.

Ақыл-ой жағынан қалған балалардың психикалық және денедегі даму кемшіліктерін түзету немесе осы кемшіліктерін әлсіздету, осы балалардың қалыпты дамып келе жатқан балалардың даму деңгейіне жақындауға мүмкіндік береді. Ақыл – ойы жетіспейтін балалардың дамудағы кемшіліктерін түзету нәтижесі, мектептегі барлық оқу - тәрбие жұмыстарын дұрыс қоюдан және оқытудың арнайы тәсілдерін қолдануға байланысты. Оқыту барысында арнайы педагогикалық тәсілдер қолданылады, яғни жеке бастың дамуы, көмекші мектептің оқушыларына тән кемшіліктерді түзету бағыттылығы деп аталады.

Түзету жұмысының мақсатына - ақыл- ойы жетіспейтін балалардың психикалық дене дамуындағы кемшіліктерді жою да жатады. Түзету жұмысының педагогикалық тәсілдері - балаларда жаңа сапалық қасиеттер дамытумен ерекшеленеді. Оқу-тәрбие жұмысының нәтижесі болып, балалардың нақты білім көлемінің ұлғаюы, дағды-іскерліктерінің қалыптасуы жатады. Түзету жұмыстарының нәтижесінде балаларды жалпыланған оқу және еңбектену іскерліктері қалыптасады, бұл балалардың өз бетінше жаңа оқу тапсырмаларын орындау деңгейін көрсетеді. Оқу-тәрбие және түзету жұмыстарының нәтижеге жету барысы былай ерекшеленеді; балаларды нақты білім, дағды, іскерліктерге үйрету, олардың даму кемшіліктерін түзетуге қарағанда тез өтеді.

Ақыл – ойы жетіспейтін балалардың кемшіліктерін түзетудегі физиологиялық негізі дегеніміз орталық нерв жүйесінің жұмысының кемшіліктердің иілгіштігін зерттеу. Қызмет бұзылуында ағзаның бір қалыпқа биімделуі өтемділікті (компенсацияны) құрайды. Ақыл – ойы жетіспейтін балалардың кемістігін түзету үшін, бала ағзасының қызметінің өзіндік құрлымын түсіну қажет. Бала ағзасы иілгіш болып келеді. Сондықтан, балаларды түзету жұмыстарының арнайы ерекшеліктері бар. Кішкентай балалардың орталық нерв жүйесінің қызметі-көбінесе қалыптасу жағдайында болады. Арнайы оқыту мен тәрбиелеу шарттарының әсерімен, педагогикалық іс-әрекеттің бір мақсатта бағытталғандығымен-қызметті дамытуға мол мүмкіндіктер ашылады. Оқу-тәрбие жұмысының дұрыс жүргізілуінен орталық нерв жүйесінің қызметін қалыптастыру қайта құруда маңызды рольге ие болады. Осыған байланысты баланың танымдық іс-әрекетінде сапалық өзгерістер туындайды. Оқыту жағдайында білім мен іскерлікті меңгеру балада танымдық іс-әрекеттің әдістері мен тәсілдерін қалыптастырады. Компенсация бірден дамымайды, біртіндеп яғни, ережеге байланысты дамып дамудың нақты кезеңдерін құрайды. Ақыл-ойы жетіспейтін

балалардың кемшіліктерін түзетудегі психологиялық негізіне дамудың мүмкіндіктері және заңдардың біріктірілу қағидалары жатады.

Осы өзгерістерді белгілі психолог Л.С.Выготский өз еңбектерінде көрсетіп берді және оның басшылығымен бірнеше психологтар (Л.Вязанко, А.И.Леонтьев, И.М.Соловьев) осы бағытта жұмыс жүргізді. Л.С.Выготский айтқандай, «ақыл-ой жетіспейтін бала- ол ең алдымен, дамуға қабілетті бала, бірақ ондағы даму өзгеше болуымен ерекшеленеді» - деді.

Л.С.Выготский дамудың жолдарын теория жүзінде былай негіздеді: «ақыл –ойы жетіспейтін баланың дамуында, қандай баланың болмасын дамуындағы сияқты, баланың жеке басы мен ағзасы түрлі қиындықтарға ұшырайды, осы ортаға белсенді биімделуімен, кемшіліктерін жоятын қызмет барыстары пайда болады». Оның еңбектерінде мынадай ойлар қайталап кездеседі: яғни ауру балада кейбір психикалық қызметтер сақталып қалуымен байланысты, компенсацияға бейімделеді. Ақыл ойы жетіспейтін балалардың ерекшеліктерін зерттей отырып, Л.С.Выготский былай деп көрсетті: «барлық балаларда, қоршаға орта әсерімен психикалық іс -әрекеттердің күрделі түрлері қалыптасады». Ақыл-ойы жетіспейтін баланың дамуы жоғары психиканың қызметінің есебінен дамиды. Оқу мен дамудың ара қатынас мәселесін талдай отырап, Л.С.Выготский оқу – дамуды басып озу керек, - деді. Осы мәселені талдаудың барысында дамудың көкейтесті аумағы және дамудың жақын аумағы деген түсінік енгізілді, яғни бала мұғалімнің көмегіне сүйене отырып, тапсырманы орындайды. Л.С.Выготскийдың оқудың жетелеуші ролі туралы көзқарасын көптеген психологтар өз еңбектерінде нақтылап бекітті. «П.Я.Гальперин, Л.В.Залков, А.В.Запорожцев, Г.С.Костюк, А.А.Смернов, Д.Б.Эльконин және т.б» бұдан мынадай жалпы қортынды шығады: балалардың дамуында оқу іс-әрекеті маңызды роль атқарады және үлен нәтижелерге қол жеткізеді.

Түзету жұмысында кемшіліктерді түзетудің мынадай бағыттары бар: Ақыл ойы жетіспейтін балаларға тән жалпы түзету және кейбір топ балаларына арналған жекелеген түзету. Бәрімізге белгілі болғандай ақыл-ойы жетіспейтін балалардың танымдық іс – әрекерінде, әсіресе ойлауында кемшіліктің күрделі түрі орын алады. Осындай балаларда талдау және жіктеуде, жалпылауда қиындықтар болады. Оларға ойлаудың енжарлалағы, кейбір іс – әрекеті тоқтап қалуы тән. Өз бетінше қарапайым жағдайды шешу қиынға соғады. Сондықтан, жалпы түзету жұмысы ойлау кемістігіндегі кемшілікті жоюға арналады. Оқыту барысындағы түзету жұмысын дұрыс ұйымдастыру үшін психикалық іс – әрекетінің мәні мен даму заңдылықтарын есепке алу жөн. Ойлау негізіне ми әрекетінің талдау және жіктеуі, сөз және сезім жүйесінің біріккен жұмыстары жатады. Алғашқыда ойлау операциялары тәжірибе бөліктеріне бағынады. Сондықтан, бұл кезеңге ойлаудың көрнекі іс – әрекеті жатады. Әр бала өз дамуында осы кезеңнен өтеді. Балалардағы бұл қалыптасу кезеңі мектепке түсу кезеңімен аяқталады.

Оқу процесінде қабылдауды дамыту жұмысы түзету жұмысына жатады. Ақыл – ойы жетіспейтін балаларда қабылдаудың жетіспеушілігін мынадан білуге болады, олар объектідегі белгіні ажырата алмай кездейсоқ байланыстармен белгілерге көңіл аударады. Ойлаудың осы ерекшелігін түрлі құралдар мен тәсілдер арқылы жеңіп шығуы қажет. Қабылдау барысын белсендіретін тәсілдердің біріне зерттелетін объектіні саластыру жатады. Объектілерді салыстыру арқылы балалар олардың айырмашылық ұқсастық белгілерін табады, осылайша оларда талдағыш іс -әрекеті қалаптасады. Кемістігі бар балаларға заттарды белгілері бойынша салыстыру қиынға түседі. Сондықтан мынадай методикалық тәсіл қолданылады, яғни үшінші объектінің белгісін басқа екі объектіге қарағандықтан айқын көрінетіндей қылып алады. Балалардың қабылдау барысындағы талдау және жіктеу іс әрекетінің нәтижесі мәні болып, тәжірбиелік іс әрекетті қолдану табылады. Осылай балалар зерттелетін заттың бірнеше қасиеттерімен танысады. Ақырында, сабақ барысында оқушы бақылаған затын сөз арқылы айтып баруі қажет. Мұғаліммен бірге заттың іс әрекетіне түсінік беріп, қайталануы керек, орындаған тапсырмасына есеп жасауы қажет. Осылайша мектепке дейінгі топтардың оқыту сабақтарында көрнекілік, сөз және тәжірбиелік іс әрекет болуы керек. Бұл үшін тіл дамыту сабағы үлкен роль алады, бұл сабақта түрлі әдістемелік тәсілдер қолданылады, берілген көрнекілік бойынша оқушы мұғалімнің көмегімен әңгіме құрайды, заттың қасиетіне байланысты қортынды жасайды. Тіл дамытудың келесі кезеңі-балалардың ақыл – ой әрекеті ұйымдастыруда берілген тақырап бойынша әңгіме құрату, маман бастаған әңгімені жалғастыру. Бұл жерде оқиғаның бірізділігін арасындағы байланысы, берілген сұраққа жауап беру арқылы сақтау керек. Баланың сөздік қисын ойлауын математика сабағында, еңбекке баулуда ұйымдастырады. Сондықтан балаларды еңбекке баулуын кемшілігін түзету үшін еңбектік іс әрекетін қалыптастырады. Ептілігін –дәлдігін координатасын дамыту керек. Істелетін жұмыстың жоспарын былай құрады: сұрақ бойынша жоспар құру істелген жұмысқа сөзбен есеп беру, заттың картасының көмегімен жоспар құру. Көмекші мектептің ересек сынып оқушыларының оқу іс -әрекеті сөздік қисын ойлауларына негізделеді. Кәсіпті еңбекке баулудағы жұмыстыры, қоғамдағы еңбек іс әрекетінің мақсатына жақындастырады. Бұл кезең арнайы оқытусыз дамымайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Выготский Л. С. Сборник сочинений 6 томов Том 2 2009ж, Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников Москва 1985ж.
2. ЖұмабековаФ., Жұматаева А., Таналова Л. Балаңыз мектепке дайын ба? Алматы 2003ж, Баймуратова А., Қасымова Г., Ойын терапиясы. Көмекші мектепке арналған байқау бағдарламасы Алматы 2004ж, Серкебаев Қ./ Ұлағат. Дефектология; зерттеу және тәжірибе 2002ж. №1.3. Қ.Қ.Өмірбекова С.Ж.Өмірбекова «Сөйлеу тілін тексеру әдістері» Алматы кітап 2002ж, Тебенова Қ.С. Дамуында ауытқулары бар балалар. Оқулық құрал. Қарағанды 2005ж.

3. В.А.Лапшин, Б.П.Пузанов Основы дефектологии Москва Просвещение 1990г.
4. Гвоздев А.Н. «Развитие речи детей в онтогенезе» В кн. Растройства речи у детей и подростков/ под ред. С.С.Ляпидевского. М., 1969г, Лалаева. Нарушение речи у детей с задержкой психического развития – М, 1992 г.

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ БАСТЫ ҚҰРАЛЫ

ЗУЛХАДЫЛОВА Ф.,АБИЛОВА Р. Т., БЛЯЛОВА А. С.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі.

Faruza.1988@mail.ru

Abilova.r.t@mail.ru

Ainurchik_0101@mail.ru

Педагогикалық қызметке ынтасы жоғары, білім беру саласындағы үнемі жаңарып отыратын өзгерістерге икемді, жаңа технологияларды оқу-тәрбие үрдісінде қолдана алатын мұғалім ғана қоғамдағы өзгерістерге бейім оқушының жеке тұлғасын қалыптастыруда түйінді тұлға болып табылады. Бүгінгі таңда білім берудегі басты міндетәртүрлі әдіс – тәсілдерді, жаңа технологияларды қолдана отырып оқушының пәнге деген қызығуларын арттыру және білім сапасын жақсарту. Елбасының жолдауында «Білім беру жүйесі реформасының орталық буыны осы заманғы білім беру үрдістерін, ақпараттық технологияларды жаппай енгізу, бұл кезеңде назарды оқушылардың біліктілігін арттыруына аудару қажет» дегеніндей, біз инновациялық оқытуды тәжірибемізге енгізіп, ойлау қабілеті дамыған, өз бетінше шешім қабылдай білетін білімді ұрпақты тәрбиелейміз. [1,3-б.].

«Инновация» термині ғылымға ХІХ ғасырда енді. ХХ ғасырдың екінші жартысында инновация әлеуметтік өзгерістердің жалпы үрдістерінің сатысы ретінде қаралып, оның негізгі элементтері атап көрсетілді: «жаңашылдық», «жаңашыл», «бағалаушылар». Үрдістің сындарлы, өзгермелі мерзімін қандай да бір жаңа енгізілмелерге сәйкес «бағалаушылардың» іс-әрекетіндегі өзгерістер айқындайды. Жаңашылдық – нағыз құрал, ал инновация осы құралды меңгеру үрдісі. Сауатты түрде таңдап алынған жаңашылдық барынша мүмкін дәрежеде жаңа енгізілімнің табысқа жетуіне кепілдеме беруі тиіс. Инновациялық үрдіс деп жаңалықты жасау, меңгеру, пайдалану және тарату бойынша жүргізілетін кешенді іс-әрекетті айтады. Бүгінгі жағдайда жаңа ғылыми, тәжірибелік білімді жасау және оларды меңгеру мен іске асыруды инновациялық тұрғыдан қарастыруға болады. Педагогикалық технология оқу үрдісімен, яғни мұғалім мен оқушының іс-әрекетімен, оның құрылысымен, құралдармен, әдістері және түрлерімен түбегейлі байланысқан. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнен асқан шеберлікті, арнайы дайындық пен ізденісті, сауаттыдықты қажет етеді.

Инновациялық оқыту білімді тереңдетумен қатар оқушыны оқу әрекетіне жетелеп, олардың оқуға деген ынтасын оятады. Бұл жаңа технологиялар шығармашыл қабілеттің дамуына жағдай туғызады. Әр мұғалім қазіргі жаһандану саясатына сәйкес жаңа технологияны өз ыңғайына, пәніне лайықтап пайдалануға тиіс. Сабақты тартымды өткізу және оқушылардың оқуға деген қызығуын арттыру үшін әр сабақты түрлендіріп, арттыруы шарт. Ол үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмай, әр түрлі технологияның сан қилы элементтерін пайдалану артық етпесі анық. Сабақта мәселелік оқыту технологиясының басты мақсаты – оқушыны өз бетімен ізденуге үйрету, олардың танымдылығы мен шығармашылық икемділіктерін дамыту. Ерекшелігі: оқу материалында баланы қызықтыратындай құпиясы бар мәселе туғызу. Инновация көпсалалы, кең қолданыста. Педагогика ғылымында өзіндік категориясы болмаса да, зерттеуші ғалымдар білім беру жүйесіне жаңалық енгізу деп қолданып жүр. Инновация ұғымы ең алғаш мәдениет танушылардың зерттеулеріне енді, ал қазір барлық салада кеңінен қолданылады. [2, 63-б.].

Жаңа парадигмалық жағдайдағы педагогикалық инновацияда (неология, аксиология, прагматологиялық жағдайдағы) білім беру жүйесінің әдіснамалық негіздері мен даму бағыттарының кәсіби шығармашылық деңгейді көтерудегі басым бағыттары қарастырылады. Жаңа парадигмаға көшуде қазіргі таңдағы отандық және шетелдік зерттеушілер (Роджерс, Д.Дьюи, Курт, Льюин, П.Ф.Каптеева, Ю.К.Бабанский, В.П.Сазанов, Г.С.Құдайбергенова және т.б) еңбектерінде ғылыми негіздердің педагогикалық-психологиялық, ғылыми, әдіснамалық бағыттары басшылыққа алынады. Зерттеуші ғалым Ф.Янушкевич «жаңа технологиялық сабақ мұғалімнің өз әдісін жаңартуға арналған емес, оқушының пайдасына, қажеттілігіне арналу қажет, сонда ғана сапа болады» дейді. Бұл пікірге қосылуға болады. Өйткені педагогтің жеке тұлға қалыптастырудағы іс-әрекетінің басты материалы – педагогикалық технология. Сондықтан мектепте жүргізілетін ғылыми – әдістемелік жұмыстың негізгі бағыты, мазмұны, формасы, мақсат пен міндет айқындалса, бұл мектепте оқу – тәрбие үрдісінің сапалық деңгейі жоғары болары сөзсіз. Ал оқу тәрбие үрдісінің технологиясы – оқушы тұлғасын дамытуға бағытталған мақсат, мазмұн, құрал, форма және әдістер жүйесі. Қазіргі кезеңде білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс тәсілдерін инновациялық педагогикалық технологияларды игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан бұрынғы ескі сұрлеуден тез арада арылуға қабілетті және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог-зерттеуші, ойшыл мұғалім болуды қажет етеді. Ұлы ойшыл ғұлама әл-Фараби «Адам бойындағы ең үлкен қасиет – қабілет өмірді түсіну, қанағаттұту, ұстанымдылық және өзгеге ұқсамайтын даралық» деген. Ғұламаның осы өмірлік ұстанымы бүгінгі білімнің басты үйлесімділігінде екеніне көз жеткізуге болады. Сонымен инновациялық технология дегеніміз – педагогтың білімі, білігі, интеллектуалдық, кәсіби әдіс-тәсілдер жүйесін қолданудағы шығармашылық қабілет жиынтығы, мұндағы қажеттілік, қабілет, мүмкіндік тентуындайтын нәтиже даму мен ұмтылыс арқылы жүзеге асады. Білім беруді дамыту үрдісін

ің әлемдік үрдіске кірігуі, дамыған елдердің стандартына деген ұмтылыс қоғам дамуындағы қажеттіліктерді туындатып отыр. Педагогикалық технология жетілдірілген оқыту мен тәрбие жүйесін құру және оқу-тәрбие үрдісін жобалаумен айналысады. Педагогикалық технология басқарылатын қайта жаңғыртылатын оқу тәрбие үрдісін жобалауды көздей отырып, білім берудің негізгі мақсаты мен міндеттерін шешуді қамтамасыз ететін ғылыми тұрғыдан негізделген амал тәсілдердің жүйесін құрайды. Оның негізгі құрылымдары мыналар болып табылады:

-тұжырымдамалық негізі:

-мазмұндық бөлігі:

-әрекеттілік бөлімі-техникалық үдеріс. [3, 13-б.].

Педагогикалық технологияның тиімділігі педагогикалық шарттарға байланысты. Педагогикалық шарттарға, ең алдымен, педагогтің дербес ерекшеліктері: тұлғалық даралығын, мәдениеттілігін, қызығуын, т.с.с. жатқызуға болады. Сонымен бірге, оқушылармен қарым-қатынас жасау біліктілігі мен кәсіби шеберлігі ерекше мәнге ие болады. Сабақты оқытуда жаңа педагогикалық технологиялардың көптеген түрлерін пайдалана отырып сабақ өткізуге болады. Жаңа педагогикалық технологиялардың жіктелуін мына кестеден көруге болады. Жаңа педагогикалық технологияны қолдана отырып, оқытуда төмендегідей басты ұстанымдарды ескеру қажет.

1. Жаңа педагогикалық технологияны пайдалану арқылы оқу материалдарын оқытуды бір жүйелікпен үздіксіз жүргізу.

2. Оқу-тәрбие үрдісінде оқытуда пәнаралық байланыстардың болуы.

3. Оқытуда туындаған экологиялық, экономикалық, әлеуметтік проблемаларды т.б анықтап, оны түсіндіруде өзара байланыстылығын ашу. [4, 63-б.].

Оқу-тәрбие үрдісінде жаңа педагогикалық технологияларды қолданудың өзіндік ерекшеліктері бар. Инновациялық білім берудің нәтижесінде оқыту мен тәрбиелеудің соңы әдіс-тәсілдерін инновациялық-педагогикалық технологияны меңгерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог, зерттеуші жағаша мұғалім болып шығады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Методика преподавания информатики. Лапчик М.П., Семакин И.Г., Хеннер Е.К. М.: Академия, 2001ж. — 624 с.

2. Информатиканы оқыту әдістемесі. Халықова З.Е.-Алматы: 1997

3. Т.Қ. Қойбағарова «Информатиканы оқыту әдістемесі» Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты, 2010.

4. Оқу -әдістемелік кешені “Ақпараттық мәдениет негіздері”Е.К.Балафанов «Аруна», 2007

5. А.Құнанбаев атындағы СГТК студенттеріне арналған «Бастауыш сыныптарда информатиканы оқыту әдістемесі» оқу-әдістемелік құралы. М.Қ.Аманжолова, А.А. Абеугалиева. Қарағанды 2011

6. Қойбағарова Т.Қ. Информатика, Оқу-әдістемелік құралы. –Павлодар, 2006. – 246 бет.

7. Методика преподавания информатики. Лапчик М.П., Семакин И.Г., Хеннер Е.К. М.: Академия, 2001ж. — 624 с.
8. Информатиканы оқыту әдістемесі. Халықова З.Е.-Алматы: 1997
9. Т.Қ. Қойбағарова «Информатиканы оқыту әдістемесі» Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты, 2010.
10. Оқу -әдістемелік кешені “Ақпараттық мәдениет негіздері”Е.К.Балафанов «Аруна», 2007
11. А.Құнанбаев атындағы СГТК студенттеріне арналған «Бастауыш сыныптарда информатиканы оқыту әдістемесі» оқу-әдістемелік құралы. М.Қ.Аманжолова, А.А. Абеугалиева. Қарағанды 2011
12. Қойбағарова Т.Қ. Информатика, Оқу-әдістемелік құралы. –Павлодар, 2006. – 246 бет.

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҰСТАНЫМДАРЫ МЕН ТАЛАПТАРЫ

ЗУЛХАДЫЛОВА Ф.,АБИЛОВА Р. Т.,БЛЯЛОВА А. С.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі.

Faruza.1988@mail.ru, Abilova.r.t@mail.ru, Ainurchik_0101@mail.ru

«Білім беру» заңына сәйкес білім беру мазмұнына қойылатын талаптар:

1. Білім беру мазмұны қоғамның экономикалық және әлеуметтік факторларының бірі болып табылады және ол жеке тұлғаның өзін-өзі тануын қамтамасыз етуге өзін пайдаға асыруына жағдай жасауға, адамзаттық қоғамның дамуына, құқықтық мемлекетті нығайтуға және жетілдіруге бағытталуы тиіс.

2. Білім мазмұны төмендегілерді қамтуы тиіс:

- оқушыларда қазіргі заманғы білім деңгейіне және білім беру жоспарына сәйкес көзқарас қалыптастыру;

- қоғам мәдениетінің жалпы және кәсіптік деңгейін әлемдік деңгейге жеткізу;

- жеке тұлғаның әлемдік және ұлттық мәдениет жүйесіне мемлекет аралық қатынасын жасау;

- қазіргі заманғы қоғамға енген және сол қоғамды жетілдіруге ынталы азамат-адам қалыптастыру;

- қоғамдағы кадр потенциалын көтеру және дамыту.

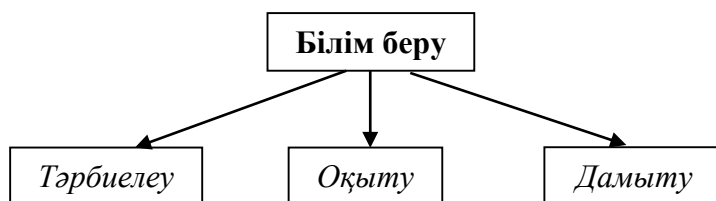
3. Білім беру мазмұны адамдардың, әр ұлтты халықтың, әртүрлі нәсілдің, ұлттық, этникалық, діни және әлеуметтік топтардың бірлесіп жұмыс істеуіне, өзара түсінісуіне әсер етуі керек.

Көзқарастардың әртүрлілігін ескере отырып, оқушылардың өз көзқарасы мен сенімін еркін таңдап алу құқының жүзеге асырылуына мүмкіндік жасау.

Белгілі дидакт В.С. Ледневтің пікірі бойынша «білім берудің мазмұны – біріншіден, өткен ұрпақ тәжірибесін меңгеруімен, екіншіден, жеке тұлғаның өзіне тән қасиеттерінің қалыптасуымен, үшіншіден, адам денесі мен ақыл ойының дамуымен сипатталатын біртұтас үш бірлікті үдерістің мазмұны. Мұнда

оқыту жетекші қызмет атқарады, тәжірибені меңгеру – білім берудің ең жақын және тікелей мақсаты болып табылады.

Тәрбиелеу мен дамыту жанама түрде жүзеге асырылады, бұл алыстан әрекет ететін аймақ тәрізді. Соған қарамастан білім беру үдерісі үш бірліктен тұрады» [6, 54-б.]. Осыдан білім берудің үш компоненті шығады, «оқыту» орталық орынға ие болады:

Б.Т.Лихачев жалпы орта білім беру мазмұнын құрудың төмендегідей негізгі жалпы әдіснамалық принциптерін белгілейді [8, 371-б.]:

- оқу материалының жалпы білімділік сипаты;
- білім мазмұнының адамзаттық және ізгілік бағыты;
- оқу материалының қоғамымыздағы өзгерістер тәжірибесімен байланысы;
- оқу материалының негіз қалаушы және жүйелік сипаты;
- оқылатын курстардың байланыстылығы (интегративтігі);
- білім беру мазмұнының ізгіліктік-этникалық бағыттылығы;
- оқу материалының дамытушы сипаты;
- оқу пәндерінің өзара байланыстылығы және үйлесімділігі;
- білім беру мазмұнының эстетикалық жайлары;

Дидактиканың жалпы принциптері информатика курсына оқытуда нақтылана түседі.

Ғылыми принципі. Бұл принцип білім беру мазмұнынан оқушының танымдық мүмкіндіктеріне бейімделген сәйкес ғылым саласының жана жетістіктері орын алуын талап етеді. Аталған мәселе тұтасымен алғанда жеңілдей түседі, өйткені информатика курсына «жоғарғы», «төменгі» деп бөлінетін нақты бөліну жоқ, пәнішілік байланыс өте жоғары. Олай дейтініміз – информатика ғылымындағы көптеген түсініктер мектептегі пәннен өзінің ұқсастығын тауып жатады. Курста қарастырылатын «информация», «алгоритм» және «атқарушы» ұғымдарының ірлелі ұғым екені белгілі. Алғашқы екі ұғымның мағынасының айқын екені түсінікті, ал атқарушы ұғымы көп мағыналы, ол информатика курсына бірнеше қызметтер атқарады:

1) Алгоритмді атқару процесіне көрнекілік беретін дидактикалық құрал (тасбақа, робот және т.б. атқарушылар);

2) Бұл көптеген мәселелерді бірыңғай бағытта сипаттауға мүмкіндік беретін ұғым: тасбақа – графикалық атқарушы, редактор – тексттік атқарушы, операциялық жүйе – файлдар атқарушысы, принтер – текстті қағазға шығаратын атқарушы және т.б.;

3) Кез келген атқарушыдағы компьютерлік модель құрылым компьютерлік білімділікті қалыптастыру мақсатын ашады.

Сондай-ақ, кез келген атқарушыдағы компьютерлік модельді объектілі бағдарланған программалау терминдеріндегі модуль немесе объект ретінде түсінуге болады.

Оқытудың ғылымилық принципі оқытудың жаңа әдістеріне сүйенеді. Ол информатикаға қатысты модельдеу, алдымен, кең мағынада оқушының зерттеу іс-әрекетін қамтитынын көрсетеді.

Білімділік және қайталау. Бірізділікті тура мағынасында алып қарайтын болсақ, оқу материялы логикалық тізбектелген күйінде немесе логикалық тұйықталмаған тармақ түрінде берілген, ал қайталау тек берілген, ал қайталау тек берілген материалды бекіту үшін деп түсіну мүмкін. Бірақ, бұл түсінік информатика курсына аса күшті пәнішілік байланыстың әсерінен басқаша сипат алады.

Іс-әрекетті меңгерудің ұғынықтылығы. Дәстүрлі оқыту әдісінде ұғынықтылық оқушылардың өз іс-әрекетіндегі білім мазмұны мен құралдарын толық түсінуі болып табылады, сондай-ақ, бұл қағида барлық пән үшін орындалады деп есептелінеді. Бірақ, компьютер бұл ұғынықтылықты оқыту мақсаттарымен шектеуге мәжбүр етеді.

Мазмұнның тиімділігі. Тиімділік принципі оқыту деңгейлерін бөлу мен компьютердегі жұмыс мөлшерін анықтау арқылы жүзеге асырылады. Қарапайым дайын программалық құралдармен жұмыс компьютерді пайдаланудың ең төменгі деңгейі болып табылады. Барлық оқушылар үшін бұл деңгей компьютерді тиімді пайдаланудың белгісі іспетті.

Іс-әрекеттегі мазмұнның көрнекілігі. Өрнекілікті информатиканы оқытудың ажырамайтын бөлігі деп те айтуға болады. Ол информатика курсының мазмұнындағы информация ұғымының әртүрлі сипатта берілуімен түсіндіріледі: бір информацияның өзін графикалық бейнелер жиынтығы түрінде беруге болады.

Белсенділік және өз бетінділік принципі. Оқушының белсенділігі оның іс-әрекеті арқылы жүзеге асырылады. Басқа пәндерді оқыту барысында педагог оқушылармен тікелей байланыста жұмыс істейді, олардың реакциясын көріп, өзі басқарады. Ал, информатика курсына оқушының жұмысы мұғаліммен жекпе – жек болуы мүмкін. Сөйтіп, информатика сабағында оқушының белсенділігі тек мақсат қана емес, табысты оқытудың қажетті шарты болып табылады.

Білімнің беріктілігі мен жүйелілігі. Білімнің беріктілігі пәнаралық және пәнішілік байланыстарды құру мен ізденіске негізделген білімнің жүйелілігімен тығыз байланысты. Көптеген заңдылықтардың жиынтығына байланысты ұғым әлсіз байланысқан ұғыммен салыстырғанда адамның есінде ұзақ сақталады.

Оқытуды дербестендіру мен коллективтендіру. Оқытуды дербестендіру мен коллективтендіру, әсіресе, информатика сабағында бірін-бірі толықтырып отырады. Орнықты коллективті жұмысты ұйымдастырғаннан кейін ғана өте мықты және әлсіз оқушылармен жұмыс істейтін уақытты табуға болады. Осы тұрғыдан алғанда компьютер дидактикалық екі жақты құрал болып табылады.

Жалпы мектептік білім беру мазмұнының жалпы дидактикалық сипаттамасы көптеген жұмыстарда кездеседі [5]. Оларда кездесетін көзқарастардағы қарама-

қайшылық қойылған мәселенің мағынасында емес, сол бір ұғымның түсіндірілу әдісінде жатыр.

Ондай ұсыныстардың ішінен айтарлықтай тұжырым табылмаса да, оқу құралдары мен жоспарларын жасау үшін пайдасы көп екені белгілі.

В.С. Леднев [15] тұжырымдаған жалпы білім беру мазмұнындағы білім саласының бейнелеу принциптерін атауға болады. Автор оны «базалық компоненттерді білім беру құрылымына бинарлы кірістіру» принципі деп атады, себебі, әрбір білім саласы білім беру мазмұнында екі рет қайталанатын. Біріншіден, жеке пән ретінде, екіншіден, тұтас мектептік білім беру мазмұнында «тура бағыт» ретінде қарастырылады. Информатика және ақпараттық технология үшін мұндай принциптің маңызы үлкен, себебі олар жеке оқу пәні ретінде де, бүкіл мектепті ақпараттандыру арқылы да таратылады.

Информатиканың мектептік курсы таңдауда аталған принциптерді қолдана отырып, әдетте диалектикалық қарама-қайшылықта болатын негізгі факторлардың екі тобына тоқталайық:

1. Ғылымилығы және практикалығы. Информатика пәнінің мазмұны информатика ғылымынан бастау алу керек (яғни, ғылымның қазіргі күйіне қарсы келмейтіндей және әдістемелігі жағынан біртұтас болуы керек). Пәнді оқыту нәтижесінде келешекте әртүрлі салаларда кәсіби қызмет атқара алатындай деңгейде оқушыларды іргелі біліммен қамтамасыз ету керек (практикалығы).

2. Жалпыға бірдейлігі және жалпы білім беретіндігі. Оқу пәнінде қамтылған материалдар оқушылардың көпшілігі меңгере алатындай болуы, олардың ақыл-ойының даму деңгейіне және біліміне, біліктілігіне, дағдыларына сай келетіндей болуы тиіс. Сонымен бірге информатика курсы информатика ғылымының тиісті бөлімдерінен, мейлінше жалпы маңызды, жалпы мәдениетті, жалпы білім беретін мәліметтерді қамтуы керек.

Қарапайым тілмен айтқанда, информатиканың мектептік курсы, бір жағынан қазіргі заманғы ғылым мен практика талаптарына сай болуы, екінші жағынан, қарапайым және оқуға оңтайлы болуы тиіс. Осындай екі топтағы талаптарды біріктіру әдістемелік мәселе жағынан оңай емес.

Информатикалық білім беру мазмұнын Кеңес мектептерінде қалыптастыру күрделі де, қарама-қайшылыққа толы үдеріс және ол кезең өткен ғасырдың 60-шы жылдарынан басталады. Бұл жерде оқушылардың ақпараттық білімінің мазмұны мәселесіне арналған теориялық жаңалықтар, осы саладағы жекелеген тәжірибелік жетістіктер өте әлсіз, жай дамыды, сондықтан практик мұғалімнің бұл салада қажетті әдістемемен қарулануы баяу түрде жүргізілді. Информатика және есептеуіш техника негіздері курсы орта мектепке енгізу кезеңінен бастайық.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Информатика, Дидактикалық материалдар. Практикум. - Алматы: Атамұра, 2003ж.
2. Информатика. Оқыту әдістемесі 7-9сынып. - Алматы: Атамұра, 2003ж.
3. Концепция Республики Казахстан Информатизации системы общего образования.
4. Курманалина Ш.Х. Оценка качества профессиональной компетентности

- учителя. - Алматы: Байтерек, 2006ж.
5. Семакина И.Г., Хеннера Е.К., Информатика. Задачник-практикум в 2 т - М: Лаборатория Базовых Знаний, 2000ж.
 6. Симонович С., Евсеев Г., Алексеев А. Специальная информатика. - М: Информ-пресс, 2000ж.
 7. Шарипбаев А. “Англо-русско-казахский словарь по информатике” - Алматы: “Сөздік-Словарь”, 2002ж.
 8. Информатика в экономике: Учебное пособие/Под ред. Б.Е. Одинцова, А.Н. Романова. - М.: Вузовский учебник, 2008ж.
 9. Информатика: Базовый курс: Учебное пособие/Под ред. С.В. Симоновича. - СПб.: Питер, 2009ж.
 10. Информатика. Общий курс: Учебник/Соавт.: А.Н. Гуда, М.А. Бутакова, Н.М. Нечитайло, А.В. Чернов; Под общ. ред. В.И. Колесникова. - М.: Дашков и К, 2009ж.
 11. Информатика для экономистов: Учебник/Под ред. Матюшка В.М. - М.: Инфра-М, 2006ж.
 12. Экономическая информатика: Введение в экономический анализ информационных систем.- М.: ИНФРА-М, 2005ж.

МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУҒА ҚАЖЕТТІ ІСКЕРЛІКТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ

ЗУЛХАДЫЛОВА Ф., АБИЛОВА Р. Т., БЛЯЛОВА А. С.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі.

Faruza.1988@mail.ru

Abilova.r.t@mail.ru

Ainurchik_0101@mail.ru

Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлгісі қалыптастасуда. Білім берудегі ескі мазмұнның орнына жаңасы келуде. Жаңа білім парадигмасы бірінші орынға баланың білімін, білігі мен дағдысын емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы, дамуын қойып отыр. Қоғамдағы түбегейлі өзгерістер білім беру жүйесінің алдына жаңа адамды қалыптастыру, дамыту мақсаттарын қойып отыр.

Қазіргі уақытта педагогика ғылымының бір ерекшелігі- студенттің тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуы.

Стандартты емес сабақтың бір түрі модульдік сабақтар. Бұл сабақтар басталысымен бала сабақ мақсатын анықтау арқылы не істеу керектігі, сабақ соңында өзінің нені біліп шығатыны туралы толық мағлұмат алады. Бұл арнайы стратегия нені үйреніп шығамын деген мақсатпен, күзиреттілікті білімді

күнделікті кәсіптік дағдыда қолданады. Модульдік оқытудың тиімді жолы топпен жұмыс істеу кезінде ойын түрлері көптеп қолданылады. Сонымен қатар, бұл сабақ кезінде сабақтан тыс қалатын бала болмайды, яғни барлық оқушының білімін тексеруге мүмкіндік береді.

Студенттердің ойлау қабілетін дамыту, ой-пікірінің дербестігі мен еркіндігін кеңейту, олардың өз бетімен білім алуға деген ынтасын арттыру, оны өз тәжірибелерінде жаңа жағдайларға байланысты қолдана алу, яғни біліктіліктерін қалыптастыру және дамыту болып табылады. Педагогикалық үрдістің тиімділігінің артуына мүмкіндік беретін білім беру мен тәрбие бірлігін сақтай отырып, студентке берілетін білімнің үйлесімділігімен қатар, әрбір жеке тұлғаның ерекшелігін ескере отырып, білімділігіне сәйкес бағдар беру, танымдық ізденімпаздығын дамытудағы оқытудың прогрессивтік қадамының бірі - модульдік оқыту.

Арнайы пәндерді оқытудағы модульдік технологиясы - білім мазмұны, білімді игеру қарқыны, өз бетінше жұмыс істей алу мүмкіндігі, оқудың әдістері мен тәсілдері бойынша оқытудың дербестігін қамтамасыз етеді.

Ал «модуль» дегеніміз - іс-әрекеттің мақсатты бағдарламасы белгілеген деңгейіне (жоспарланған алдағы нәтиже) жету үшін сұрыпталған, дидактикалық өңделген білім, білік, дағдының белгілі мазмұнының бірлігі және оның әдістемелік нұсқауы немесе аяқталған оқу ақпараты болып табылатын модульдік бағдарламаның негізгі құралы. Басқаша айтқанда, адамның өзіндік дамуының шамасы. Жалпы «модуль» сөзі «оқытудың мазмұны мен технологиясын» білдіреді. «Модуль мазмұны» өзіндік мағына беретін оқу материалының көлемі ретінде ұсынылады.

Модуль - оқу мазмұны мен технологияны біріктіріп тұрған мақсатты функционалды байланыстырушы. «Педагогикалық технологиялар - бұл білімнің басымды мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің: оқу -тәрбие процессін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамамен байланысқан міндеттерінің, мазмұнын, формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері, мұнда әр позиция басқаларына әсер етіп, ақыр аяғында студенттің дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды».

Модульдік оқу технологиясы АҚШ пен Батыс Еуропада 1960 жылдары

дәстүрлі оқуға балама ретінде ұсынылған білім игеру жүйесі. Бұл технологияның мәні – оқушы модульмен жұмыс орындау барысындағы нақты мақсатқа өз бетінше (не белгілі шамада мұғалім жәрдемімен) жетеді (П. Юцявичене, Т.И. Шамова). Модуль – мақсатқа орайластырылған оқу мазмұны мен оны меңгеру жолдарын (технологиясын) біріктірген түйін, топ (блок). Бұл технологияға орай оқу мазмұны өз алдына белгілі жинақы құрамға келтірілген ақпараттық топ (блок) күйінде беріледі. Ол ақпарат оқу мазмұнының көлемін ғана емес, әдістері мен олардың игерілу деңгейін де көрсететін дидактикалық мақсатқа сәйкес меңгеріледі. Модульдік оқуда өзіндік жұмыстарға аса көп уақыт бөлінеді. Бұл оқушыға оқу әрекеттеріне кірісумен өз мүмкіндіктерін сезінуге, білім игеру деңгейін өзі анықтауына, өз білімдері мен ептіліктеріндегі кемшіліктерді байқауына жәрдемдеседі. М. Жанпейісованың модуль

дік оқыту технологиясының негізі баланың тұлғасын алға қояды, бұл жаңа білім парадигмасына сай келіп отыр. Модульдік технологиясының басты ерекшелігі – оның тек қана білімді меңгеруге емес, тұлғаның танымдық қабілеттерін және танымдық процестерді, яғни жадының 229 алуан түрлерін ойлауды, ынтаны, қабылдау қабілетін арнайы жасалған оқу және танымдық жағдайлар арқылы дамытуға, сондай-ақ тұлғаның қауіпсіздігін, өзін-өзі өзіңділендіру, өзін-өзі бекіту, қарым-қатынас, ойын танымдық және шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттануға а белсенді сөздік қорын дамытуға бағытталады. Модульдік оқыту технологиясын қолдану:

- Оқушы тұлғасының танымдық қабілеттерін дамытуға.
- Танымдық процестерді жетілдіру.
- Оқуға жағымды қызығушылық қалыптастыруға.
- Белсенді сөздік қорын, ауызша және жазбаша тілін ұстартуға.
- Тұлғаның қиындықтарға даяр болу және оны білу, қарым – қатынас, ойын, өзін- өзі бекіту қажеттіліктерін қанағаттандыруға ықпал етеді.

Модуль дегеніміз – қандайда бір жүйенің, ұйымның нықталатын, біршама

дербес бөлігі. Модуль – қандай да бір жүйенің, ұйымның анықталатын, бірнеше дербес бөлігі. Оқытудың тұтас технологиясын жобалау, алға қойған мақсатқа жетуді көздейтін педагогикалық процесс түзу. Оқушылардың әрбір модульде өткен тақырыптардан алған білімдерін тексеру мақсатында тест жұмыстары қолданылады. Тест жұмыстары модульге негізделіп құрастырылады. Бұл жұмыс модульді қорытындылауда, нәтиже сабақта жылдық қайталау кезінде қолдануға өте ыңғайлы. Тест жұмыстары оқушылардың білімін пән бойынша аз уақыт аралығында тексеруде мұғалімге де, оқушыға да көмектеседі. Қазіргі уақытта Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлгісі қалыптастасуда. Бұл процесс білім парадигмасының өзгеруімен қатар жүреді. Білім берудегі ескі мазмұнның орнына жаңасы келуде. Я.А. Каменскийдің, И. Герbartтың дәстүрлі объект-субъектілері педагогикасының орнын басқасы басты, ол бала оқу қызметінің субъектісі ретінде, өзін өзі өзектілендіруге, өзін-тануға және өзін-өзі жүзеге асыруға ұмтылатын тұлға ретінде бағытталған. Мұндай жағдайда педагогикалық процестің манызды құрамы оқу ісіндегі субъектілер - оқытушы мен оқушының тұлғалық бағытталған өзара әрекеті болып табылады. Жаңа білім парадигмасы бірінші орынға баланың білімін, білігі мен дағдысын емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы, дамуын қойып отыр. Қазіргі уақытта педагогика ғылымының бір ерекшелігі- баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуы [9]. Оқу модулі қайта жаңғыртушы оқу циклі ретінде үш құрылымды бөліктен тұрады. Кіріспеден, сөйлеу бөлімінен және қорытынды бөлімнен тұрады. Әр оқу модулінде сағат саны әр түрлі болады.

Бұл оқу бағдарламасы бойынша сол тақырыпқа, тақырыптар тобына немесе тақырыпқа бөлінген сағат санына байланысты. Оқу модулінің ерекшелігі – жалпы сағат санына қарамастан, кіріспе және қорытынды бөлімдерге 1-

2 сағат беріледі. Барлық қалған уақыт сөйлесу бөлімінің меншігінде болады. Педагогикалық технология негізінде оқу циклін қайта жаңғырту идеясы алынған.

Бүгінгі таңда М.Чошановтың проблемалық модульді оқыту технологиясы, П.И.Третьяковтың, К.Вазинаның модульді оқыту технологиясы, В.М.Монаховтың, В.П.Беспальконың және басқа көптеген ғалымдарың технологиялары кеңінен танымал.

Қазақстанда Ж.А.Караевтің, Ә.Жүнісбектің және т.б.ғалымдардың оқыту технологиялары белсенді түрде қолданылуда. Модуль дегеніміз - қандайда бір жүйенің, ұйымның нықталатын, біршама дербес бөлігі.

Модульдік оқыту технологиясының жеке тұлғаның өз-өзін дамытуға, шығармашылық қабілеттерін арттыруға қажетті іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыратын бірден-бір технология.

Арнайы пәндерде модульдік оқыту технологиясының тиімділігі: 1) қысқаша сызбалар арқылы түсіндірілуі; 2) студенттің әрбір сабақта іс-әрекетін бағалау үшін диалогтық қарым-қатынас негізінде танымдық іс-әрекетін ұйымдастыру, 3) барлық тақырыптар бойынша тест, сынақ жүргізу.

Студентерге: 1) өз ойларын толық жеткізе алмауы; 2) материалды мұғалімнің жеңілдетіп түсіндіруін қалауы; 3) нақты фактілерге мән бермеуі; 4) білімді жинақтауға мән бермеуі.

С.И.Ожеговтың пайымдауынша «Модуль дегеніміз - белгілі бір тақырып ішіндегі бөліктердің өзара топтастырылған жүйесі». Ал «технология» гректің «шеберлік» деген сөзі.

Яғни, модуль - тұтас жүйенің бір бөлшегі, пәннің негізгі заңдылықтарын ашатын ұғымдардың бір-біріне байланысты элементтердің жиынтығы.

Модульдік технология дегеніміз-білім алушының ішкі мүмкіншілігіне, қабілетіне қарай өз бетімен ізденуіне, әрекет етуіне лайықталған дидактикалық құрылым, адамның өзін-өзі дамуының амалы, жолы.

Сөз соңында бүгінгі күн талабына сай нақты, терең білім беруде жаңа технологиялар бірден-бір ұстаз сүйенер тұтқа дегім келеді.

Модульдік оқыту технологиясы - студенттің белсенді оқу қызметін ұйымдастырады, бала өз әрекетін жоспарлай, талдай, өз бақылай білуге үйренеді. Оқу процесінде жеке тұлғаға бағытталған оқыту технологияларын қолдану мен оны озық тәжірибемен сабақтастыра зерттеу - бүгінгі күн талабынан туындап отырған педагогика ғылымының маңызды міндеттерінің бірі.

Соңғы он жылдықта оқу-тәрбие процесіне жеке тұлғаны дамытуға бағытталған оқыту технологияларын енгізу мен жеке тұлғаның шығармашылығын дамытуға үлкен мән берудің өзі Қазақстанда болып жатқан өзгерістерді жаңаша тұрғыдан қарастыруды талап етуде.

Модульдік оқытудың өзегі - оқу модулі. Оқу моделі ақпараттардың аяқталған блогынан, бағдарламаны табысты жүзеге асыру үшін берілген оқытушының нұсқауларынан және оқушы іс-әрекетінің мақсатты бағдарламасынан тұрады.

Модульдік оқыту білім мазмұны, білімді игеру қарқыны, өз бетінше жұмыс істеу алу мүмкіндігі, оқудың әдістері мен тәсілдері бойынша оқытудың дербестігін қамтамасыз етеді.

Бұл технология, біріншіден, дамыта оқыту идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ оқушылардың ойлау, елестету мен есте сақтау қабілетінің, ынтасының, белсенділігінің, білім сапасының дамуына көмектеседі. Әр оқушының кемінде мемлекеттік (стандарттық) деңгейде білім алуына кепілдік береді.

Модельде 3 деңгейлік тапсырмалар: тест сұрағы, сынақ тапсырмасы, шығармашылық жұмыс бойынша жұмыс жүргізіледі.

3 деңгей - мемлекеттік стандарт деңгейі, бұны барлық студенттер орындауы, білуі міндетті. 2 деңгей - бұған қарағанда күрделірек, ал 1 деңгейді - өзіндік пікірін жеткізе алатын, өз ойын шығармашылықпен дәлелдей алатын қабілетті, озат студенттер ғана орындай алады.

Қорыта айтқанда, модульдік оқытудың өзегі - оқу модулі. Оқу моделі ақпараттардың аяқталған блогынан, бағдарламаны табысты жүзеге асыру үшін берілген оқытушының нұсқауларынан және оқушы іс-әрекетінің мақсатты бағдарламасынан тұрады

Модульдік оқыту білім мазмұны, білімді игеру қарқыны, өз бетінше жұмыс істеу алу мүмкіндігі, оқудың әдістері мен тәсілдері бойынша оқытудың дербестігін қамтамасыз етеді.

Арнайы пәндерде модульдік оқыту технологиясы жеке тұлғаның өз-өзін дамытуға, шығармашылық қабілеттерін арттыруға қажетті іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыратын бірден-бір технология.

Қорыта айтқанда, оқушыларға тілдік коммуникативтік білім беруде М.М.Жанпейісованың модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде өте жоғары деңгейде. М.М.Жанпейісованың модульдік оқыту жүйесі арқылы тіл дамыту іске асады.

Модульдік оқыту технологиясын қолдану арқылы мынадай жетістіктерге қол жеткізуге болады:

1. Уақыт үнемделеді.
2. Сабақтың сапасын көтереді.
3. Оқу әдісі мен құралдарын таңдауға мүмкіндік тудырады.
4. Оқушылардың белсенділігін мен қызығушылығын арттырады, сондықтан оқу үлгерімі көтеріледі.

Модульдік оқыту технологиясын енгізе отырып, білім беру мен тәрбиелеу ерекшелігі мынада

Оқу материалдарын белгілі бір жүйеге келтіріп, тірек-сызба арқылы беру. Жаңа тақырып бойынша алған білімдерін бекіту, еске түсіріп үнемі қайталап отыру.

Модульдік оқыту технологиясын сабақта қолдану- мемлекеттік тілді оқытуда сабақтың білім сапасын көтереді факторы болып табылады.

Модульдік оқытудың сөйлесу бөлімінде оқушылар көбінесе топтарға бөлініп, өтілген материалды қайта жаңғыртып, терминдерді, негізгі ұғым-ережелерді біледі.

Модульдік оқытуда интерактивті тақтаны пайдалану өте тиімді. Өйткені, қажетті сызбаларды, электронды оқулықты, зертханалық тәжірибелерді керек болған жағдайларда пайдалануға мүмкіндік береді.

Қазір арнайы пәндерді нәтижелі үйрету, оқыту әдістемесін жетілдіре түсу - бүгінгі күннің маңызды мәселесі. Сол себепті білім жүйесінде көптеген жаңа технологиялар қолданылып жүр. Оқушыларды еңбекке, шығармашылық пәндерге деген ынта-ықыласын арттыру үшін дизайн мамандығына осы жаңа технологиялардың бірі - модульдік оқыту технологиясын қолдануға болады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Жанпейісова М.М. «Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде». Алматы 2006 жыл.
2. Қамзина М. «Модульдік оқыту технологиясы» //Тәрбие құралы. 2005 жыл, №4.
3. Педагогтың кәсіби деңгейін өсіруде әдістемелік жұмысты ұйымдастыру жолдары. //Ғылыми-практикалық жинақ. Алматы, 2008 жыл.
4. Искакова Р., Ерназарова З. «Жаңа технологияны пайдалану әдістері». Қызылорда, 2004 жыл.
5. Жадрин М.Ж. «ҚР-дағы жоғарғы білім беру дамытудың тенденциялары мен мәселелері». Алматы 2002 жыл.
6. Назарбаев Н.Ә. Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан //Қазақстан халқына Жолдауы//, 28.02.2007.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРҒА АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУДЕ ОТБАСЫНЫҢ РӨЛІ

ЖАППАРОВА Р.А.

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК тәрбиешісі

dsshanyrak@kargoo.kz

«Отбасында, балабақшада, қоғамдық орындарында үлкендер мен бала арасындағы сыйластық, махаббат пен мейірімділік, шапағат шуағы мен ізгілік нұрына бөленуі тиіс. Өйткені біз баланы адал еңбек етіп, елін, халқын сүюге тәрбиелеп отырмыз. Сондықтан ұл – қызымызға көзбе - көз айтқан сөзіміз, берген тәрбиеміз жүректен - жүрекке жетсе, қандай ганибет.»

Сара Алтысқызы.

Отбасы- белгілі дәстүрлердің, жағымды өнегелердің, мұралардың сақтаушысы. Онда бала алғашқы рет өмір жолымен танысады, моральдық нормаларды игереді. Сондықтан отбасылық өмір жеке адамның азамат болып өсуінің кепілі. Отбасы – оқыту мен тәрбие жұмысындағы балабақшаның одақтасы. Ол бала тәрбиесі жөнінде балабақшамен тығыз байланысты болуды өте жақсы түсінеді. Өйткені бала тәрбиесінің отбасында, балабақшада нәтижелі болуы осындай ынтымақтастыққа негізделеді. Отбасының негізгі қызметі баланы өмірге келтіру ғана емес, оның бойына көне заманнан келе жатқан ұлттық тәрбиенің тағылымдары мен аға ұрпақтың тәжірибесін сіңіру, қоғамға

пайдалы жеке тұлға етіп тәрбиелеу болып табылады. Ата-ананың өз борышын мүлтіксіз орындауы – үлкен тәрбие мектебі. Осылайша, адамға тән рухани-адамгершілік сапа-қасиеттерді қалыптастырып, дамытудың негізі ең алдымен отбасында қаланады. Ал, отбасындағы тәрбие бесік жырынан бастау алады. Осыған орай ұлы жазушы М. Әуезов «Халқым ел болам десек, бесігіңді түзе» деп айтып кеткендей, отбасындағы тәрбиенің бесік жырынан нәр алуының маңызы айрықша. Ата-ана баласына ертегі, аңыз, әңгіме, жыр-дастандарды айту арқылы, оның ойлау, қиялдау, тыңдай білушілік пен армандау қабілетін ұштайды.

«Адамзаттық күштің маңыздысының бірі – адамгершілікке ұмтылу.» Осыдан біздің ішкі тұрақтылығымыз бен тіршілік етуіміз басталады. Біздің өмірімізде адамгершілік қана біздің қылықтарымызға әсемдік пен сенімділікті береді. Оны жігерлендіру мен оның мағынасын анық түсінуге көмектесу – білім берудің басты мақсаты. Адамдарды сүю, оған жақсылық жасау, жанашыр болу – адамгершіліктің белгісі. Адамның шынайы байлығы затта емес, рухани қазынада В.Сухомлинский Отбасы - адамзат баласының түп қазығы, алтын ұясы. Бала тәрбиесінде отбасының алатын орны ерекше. Оны қоғамдық тәрбиенің қандай саласы болса да алмастыра алмайды.

Жас ұрпақ өкілдеріне отбасында тәрбие беруде ғасырлар бойы ұрпақтан ұрпаққа беріліп келе жатқан ұлттық тәлім-тәрбиенің, халықтық педагогиканың маңызы орасан. Халықтық педагогиканың негізінде ұлттық сана-сезімді, ар-ожданды, ұлтжандылықты, отансүйгіштікті, қоғамдағы ережелер мен ұстанымдарды, ұлттық рухты ұрпақ жадына тоқыту әрекеті жүзеге асырылады. Осыған орай белгілі педагог-ғалым К. Оразбекова

«Иман және инабат» еңбегінде: «Халық педагогикасының негізгі көздер мақсаты - бай тарихи тәжірибеге сүйене отырып, келер ұрпақты еңбекке, өнер-білім машықтарын меңгеруге, отбасы, ауыл-аймақтың, елдің ар-намысын қорғауға тағы басқа ізгі қасиеттерге баулу, яғни, адамның белсенді бет-бағдарын қалыптастыру»- деген тұжырым жасайды. Сонымен, халықтық педагогиканың тәлім-тәрбиелік негізі ретінде - ата-ананы, үлкенді құрметтеу, кішіге қамқор болу, жағдайы төмен адамдарға қайыр қылу, әдептілік, парасаттылық, адалдық, шыншылдық, тектілік сияқты және т.б. қасиеттер кең байтақ өлкемізде ғасырлар бойы буыннан буынға жалғасын табуда.

Бала тәрбиесінде алғашқы ұстаз — ата-ана. Ата-ана — бала тәрбиесіндегі басты тұлға. Бала үшін үй ішінен, ата-анадан артық тәрбиеші жоқ. Адамгершілік, бауырмалдық, татулық, қайырымдылық, әдептілік, инабаттылық сияқты қасиеттер-жанұяда тәрбие балаға сөзбен, теориямен дамымайды, үлкендердің үлгісімен сінеді. Сондықтан әке де, шеше де балаларының жан дүниесіне үңіліп, мінез-құлқындағы ерекшеліктерді жете білгені жөн. Балалармен әңгімелескенде олардың пікірімен де санасып отырған орынды. Өз баласымен ашық сөйлесе алмай, сырласа білмейтін ата-аналар. «Екеуіміз де жұмыстамыз, кешкісін үй шаруасынан қол тимейді, баламен сөйлесуге уақыт жоқ» дегенді айтады. Бұл дұрыс емес. Баламен сөйлесуге тіпті арнайы уақыт бөлудің қажеті жоқ. Әке мен шеше ұл-қыздармен үй шаруасында жүріп-ақ әңгімелесіп, ой бөлісуге неге болмасқа. Жанұядағы жанжал, үлкендердің аузына

келген сөздерді айтуы, баланың көзінше басқа біреуді сөгуі, біреудің сыртынан өсек айтуы балаға теріс әсер етеді. Бала алдында әке-шеше үй ішінің үлкендердің әдептілік танытқаны жөн. Мысалы, арақ пен темекінің толып жатқан зиянын біле тұра, балалардың көзінше арақ ішіп, үсті-үстіне темекі тартқандар бар. «Көрінген таудың алыстығы жоқ» дейді, ертең-ақ ұл өсіп ер жетеді, қыз өсіп бой жетеді.

«Әкеге қарап ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер» дейді халық даналығы. Бала кішкентай кезінен-ақ әр нәрсеге әуестеніп үлкендерге көмектескісі келеді. Бұған кейбір әке-шеше «жұмысымды бөгейсің, істеп жатқан ісімді бұлдіресің» деп ұрысып жіберуі мүмкін. Бұл қате түсінік. Керісінше, өзің жұмыс істеп жүргенде баланың қолынан келетін ісіне жағдай туғызып, оның үйренуіне көмектескен орынды. Тіпті балаға берген тапсырмаңыздың аяғына дейін орындаулына төзімділікпен бақылау керектігін де ұмытпаған жөн. Осылай баланың бірте-бірте еңбекке деген болашағына жол ашылады. Әрі істеген ісін ұқыпты да тындырымды орындауына бағыт бересіз. Баланың жақсы ісін мадақтап, терісін оң етіп түсіндіріп отырса, ол да ересектерді сыйлап, кез келген тапсырмасын орындауға қарсылық білдірмейді.

Отбасында басты мәселелердің бірі – баланың тіршілік іс - әрекетін дұрыс ұйымдастыру. Ол үшін баланың күн тәртібі, жеке басына қойылған талаптар, міндеттер, үй еңбегіне араласуы, білімі, қызығушылықтары, бос уақытын дұрыс ұйымдастыруына көмектесіп ықпалын тигізу. Баланың бойына барлық жақсы қасиеттерді дарыту, тіпті жанында жүрген достарына дейін мән беру, табиғат сыйлаған дарыны болса дамыту, дұрыс білім алуына жағдай жасау — ата-ананың басты парызы. Демек, отбасы - адам өмірінде, оны жеке тұлға ретінде қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Ата-ана мен отбасының өзге мүшелері баланың жас және жеке-дара ерекшеліктерін ескере отырып, рухани-адамгершілік тәрбие берудің формалары мен әдістерін нақты жүзеге асыра білуі тиіс. Қоғамда рухани-адамгершілік тәрбие беру үдерісінде ұлттық және әлемдік деңгейдегі құндылықтарды өзара байланыстыра отырып, жеке тұлғаның бойындағы рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастырып, дамытудың мәні зор. Себебі адамгершілік - адамның рухани арқауы. Өйткені адам баласы қоғамда өзінің жақсы адамгершілік қасиетімен, адамдығымен, қайырымдылығымен ғана ардақталады. Ал, қоғамдағы адамгершілік тәрбиесі - адамгершілік сезімді, ұлттық сананы, парасатты мінез-құлық дағдыларын қалыптастырып, жетілдіруде жалпыадамзаттық құндылықтарды тиімді пайдалануға бағытталған жалпыадамзаттық тәрбиенің бір бөлігі. Сондықтан бүгінгі таңда оқу-тәрбие үдерісінің басты мақсаты - ақылды да әдепті, жан-жақты жетілген, адамгершілігі мол жас ұрпақ өкілдерін тәрбиелеу болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Березина В.А, Виноградова Л.И. Волжина О.И. Педагогическое сопровождение семейного воспитания: Программы родительского всеобуча. С.-Пб.: Каро, 2005 г.
2. Давыдова О.И, Богославец Л.Г., Майер А.А. Работа с родителями в ДОУ/ Этнопедагогический подход. М.: Творческий Центр, 2005 г.

3. Доронова Т.Н., Соловьева, Е.В., Жичкина А.Е. «Дошкольное учреждение и семья – единое пространство детского развития: методическое руководство для работников ДОУ». М.: Линка – Пресс, 2001 г.
4. Евдокимова Е.С. «Педагогическая поддержка семьи в воспитании дошкольника». М.: Творческий Центр, 2005 г.
5. Зверева О.Л., Кротова Т.В. Общение педагога с родителями в ДОУ: методический аспект. М.: Творческий центр, 2005 г.
6. Зверева О.Л., Кротова Т.В. Родительские собрания в ДОУ: методическое пособие. М.: Айрис Пресс, 2006 г.
7. Козлова А.В., Дешеулина Р.П. Работа ДОУ с семьей: диагностика, планирование, конспекты лекций, консультации, мониторинг. М.: Творческий Центр, 2004 г.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДЕРІН ДАМУЫ АРҚЫЛЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

ЖАКИНА Г. К.

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК тәрбиешісі
dsshanyrak@kargoo.kz

*«Ойын баланың алдынан өмір есігін ашып, оның шығармашылық қабілетін
дамытады ойынсыз ақыл-ойдың қалыптасуы мүмкін емес»
В.А.Сухомлинский*

Балабақшадағы оқыту- тәрбиелеу жұмысында балалардың тілін дамыту, сөздік қорларын молайту, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, үйренген сөздерін күнделікті өмірде еркін қолдану, одан әрі күнделікті іс-әрекет кезіндегі тілдік қарым-қатынаста қолдана білуге жаттықтыру ісіне ерекше мән берілген. Халық даналығында «Ойнай білмеген, ойлай да білмейді», «Ойында озған, өмірде де озады» деген аталы сөздер сырына жүгінсек, мектепке дейінгі жастағы баланың ойынға деген құлқы, қарым-қатынасы, мінез-құлық көріністері олар өсіп-өсейгенде де жалғаса береді. Ойындардың негізгі мақсаты балаларың ықылас зейінін, сөздік қорын, байқампаздығын, есте сақтау, қабылдауын дамытуға, икемділікті арттыруға, өзінің жеке құрбыларының іс-әрекетін бағалай, құрметтей, өз ісінің дұрыстығын дәлелдей білуін анықтау, қалыптастыру. Ұрпақтан-ұрпаққа жалғасын тауып келе жатқан, әрі үлкен мәні бар мәдени шығармашылық-саусақ ойыны. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануаларды, құрастырды, ағаштарды т.б көптеген бейнелерді бейнелей алады. Сөйлеу тілі мүшелері әрекетінің қозғалуларының дамуы қол саусақтарының нәзік қимылдарының дамуымен тығыз байланыста болғандықтан, бала қолының

ептілігін толық жетілдіру, түзету- тәрбие жұмысын жүйелі жүргізуді қалайды. Ұсақ моториканы дамыту жұмыстарын ерте сәбилік шақтан бастаған дұрыс.

Мектепке дейінгі кезеңде бала қоршаған ортаны танып біледі. Баланың табиғатты танып білуге деген қызығушылығын оята отырып, тәрбиеші оны табиғатпен таныстырып қана қоймай, оны түсінуге, өсімдіктер мен құстарды қамқорлауға, табиғаттың сұлулығын сезіне білуге үйретеді. Қарапайым экологиялық түсініктерді меңгерту баланың қоршаған орта нысандарына танымдық қызығушылығын арттырумен тығыз байланысты болып табылады. Баланың танымдық дамуы ойын барысында, табиғи нысандар мен құбылыстарға бақылау жасау, заттарды қарап, зерттеу кезінде, табиғат пен табиғат күнтізбесіндегі ауа-райы жағдайына бақылау нәтижелерін айта білу, еңбек және басқа да әрекеттер барысында жүзеге асады. Мектепке дейінгі балалық шақ кезеңінде баланың танымдық дамуы эмоционалдық қызығушылықпен қабылдайтын қарым-қатынастар арқылы қалыптасады. Әрбір жеке бала -

қоршаған ортаны кішкентай зерттеуші. Бала белсенді әрекеттерге талпынады. Сондықтан да серуен арқылы бақылау мен зерттеу сияқты әдістер балаға неғұрлым жақын болып табылады. Серуен: тәрбиешінің көмегімен атқарылатын іс-әрекет. Серуен барысында балалардың табиғатқа қызығушылықтарын арттыра отырып, бақылау жұмыстарын өткізу.

Қорыта айтқанда, балабақшада балалардың тілін дамытуда әрдайым әдіс-тәсілдер ізденуде болу керек. Ойын – балалардың негізгі іс - әрекеттерінің бір түрі. Бала өмірі ойынға байланысты. Сондықтан да тіл дамыту сабақтарында сөздік қорын байытуға ойын элементтерін пайдаланудың балалардың ой белсенділігін арттырудағы маңызы зор.

Сонымен қатар «Шалқан», «Бауырсақ», «Қияр мен капуста» ертегілері арқылы баланың бойына экологиялық мәдениетті қалыптастырамыз

Ертегі сахналау арқылы балаларды рольге бөліп беру, әр кейіпкердің дауыстарын келтіріп айтуға машықтандыру қажет. Шығармаларды оқыған кезде іс-әрекеттерге байланысты жаңа сөздердің мән-мағынасын түсіндіріп отырған жөн. «Шалқан» ертегісін саханалап өю арқылы балаларға экологиялық тәрбие беру мен қатар мәдениетін қалыптастыру. Экологияны таза ұстауға, табиғатты қорғауға тәрбиелну. «Табиғатсыз адамзаттың күні жоқ, оны айтуға табиғаттың тілі жоқ».

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Выготский Л. С. Сборник сочинений 6 томов Том 2 2009ж, Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников Москва 1985ж.

2. Жұмабекова Ф., Жұматаева А., Таналова Л. Балаңыз мектепке дайын ба? Алматы 2003ж, Баймуратова А., Қасымова Г., Ойын терапиясы. Көмекші мектепке арналған байқау бағдарламасы Алматы 2004ж, Серкебаев Қ./ Ұлағат. Дефектология; зерттеу және тәжірибе 2002ж. №1.3. Қ.Қ.Өмірбекова С.Ж.Өмірбекова «Сөйлеу тілін тексеру әдістері» Алматы кітап 2002ж, Тебенова Қ.С. Дамуында ауытқулары бар балалар. Оқулық құрал. Қарағанды 2005ж.
3. В.А.Лапшин, Б.П.Пузанов Основы дефектологии Москва Просвещение 1990г.
4. Гвоздев А.Н. «Развитие речи детей в онтогенезе» В кн. Растройства речи у детей и подростков/ под ред. С.С.Ляпидевского. М., 1969г, Лалаева. Нарушение речи у детей с задержкой психического развития – М, 1992 г.

БАҚЫТТЫ БАЛАЛЫҚ ШАҚ БАСТАУЫ – БАЛАБАҚША

БЕКБУЛАТОВА К.К.

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК тәрбиешісі
dsshanyrak@kargoo.kz

Балабақша – баланың жүйелі түрде білім – тәрбие алатын ең алғашқы қоғамдық орын. Балабақшаның балаға беретін тәлім – тәрбиесінің қаншалықты мықты болуы, сол балабақшада қызмет ететін педагогикалық ұжымға, тәрбиешіге байланысты.

Тәрбиеші болу – жүрек жылуын, мейірім шуағын, адамгершілік ұлылығын баланың бойына дарыту, сонымен қатар балаларға ата-анасындай болып тәрбие сыйлау.

Ұрпақ болашағы, халқымыздың келешегі қазіргі тәрбиешілердің қолында. Тәуелсіз ел атанып, төбемізге ту тігіп, тіліміздің мәртебесі артып, әлемге атымызды танытып жатқан кезеңде ұлттың, елдің болашағы-жас ұрпақ тәрбиесіне де мықты көңіл бөлінуде. Осы егеменді, тәуелсіз Қазақстанда өркениетке бастар жолдың бастауы балабақшададан басталады.

Мағжан Жұмабаев атамыз өзінің ұлағатты бір сөзінде былай деген: «Баланы тәрбиешінің өзіндей қылып шығармай, келешек заманына лайықтап дайындау керек». Өйткені елдің ертеңгі тірегі – біздің болашақ балаларымыз.

Заман талабына лайық тәрбие мен білім беру жұмысын кешенді ұйымдастыру жаңа технологияларды, идеялар мен шығармашылық, инновациялық жаңашылдықты қажет етеді. Жас ұрпаққа білім беруді жетілдіру мәселесі толассыз күн сайын өзгеріп тұрған әлеммен бірге жүрері анық. Балабақшада берілетін тәрбие – барлық тәрбиенің бастамасы, әрі жан – жақты тәрбие мен дамыту ісінің түпкі негізін қалайтын орын. Бала бойындағы жақсы қасиеттер мен мүмкіндіктерді ашып олардың өнегелі, тәрбиелі болып өсуіне балабақша ошағының тигізер әсерінің маңызы зор.

Қазіргі таңда тәрбиешілер қауымына үлкен жауапкершілік жүктеліп отыр. Бала тәрбиесі – баршаның ісі. Отбасының да, балабақшаның да, мектептің де мақсат-мүддесі біреу, ол – заман талабына сай ұрпақ тәрбиелеу.

Мектепке дейінгі мекемелерде тәрбие мен білім саласында заманауи педагогикалық технологиялар қаншалықты маңызды болса, мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мен тәрбиелеуде де педагогикалық технологиялар ұғымы кеңінен қолданылатын ұғымның біріне айналды. Ендеше мектепке дейінгі білім беру саласының басты міндеттерінің бірі – өскелең ұрпақты оқыту мен тәрбие беру үрдісіне заманауи әдістерін енгізу.

Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде тәрбиешілердің ұстанымы: ол балаларға саналы білім берумен қатар, тұлға ретінде қалыптасына ықпалын тигізу. Мұндай оқыту баланың интеллектуалды қабілеттілігін айтарлықтай шамада анықтайды, балалардың мінезін қалыптастыруға, логикалық ойлаумен қатар, дүниетанымды дамытуға мүмкіндік береді.

Жаңа заман баласы – ертеңгі еліміздің болашағы. Демек, дені сау, ұлттық сана сезімі оянған, рухани ойлау дәрежесі биік, мәдениетті, парасатты, ар-ожданы мол, еңбекқор, іскер, бойында басқа да игі қасиеттер қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Отбасы және балабақша» №9-10, 2016, 2017
2. Жұмабекова Ф.И. Көркемдік тәрбиені ұйымдастыру ерекшеліктері.

[\\Бакшадағы](#) көркемдік тәрбие.

БАЛАЛАРДЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫ

АЙТХОЖИНА Б.М.

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК тәрбиешісі
dsshanyrak@kargoo.kz

Мақсаты:

Мектепке дейінгі жастағы баланың табысты әлеуметтенуіне және жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтарға негізделген негізгі құзыреттіліктерді игеруіне ықпал ететін баланың жеке дамуының кешенді ұйымдастыру және толыққанды кеңістіні құру, қоғамдағы жағымды қатынастарға қабілетті шығармашыл тұлғаны тәрбиелеу.

Міндеттері:

Қазақстан халықтарының ұлттық дәстүрлері негізінде салауатты өмір салтының құндылықтарын қалыптастыру, баланың өмірін сақтау және денсаулығын нығайту, денесін шынықтыру;

- мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде педагогикалық үдерісті қоғам талаптарына сәйкес жаңғырту;
- балада қоршаған әлем, табиғат, өзі және айналасындағы әлеуметтік

ортасы туралы алғашқы түсінігін қалыптастыру;

- баланың танымын дамыту, ақыл-ой іс-әрекетінің тәсілдерін қалыптастыру, танып білуге қызығушылығы мен құштарлығын арттыру;

- баланың сөйлеу тілі мен ана тілін таным және ойын әрекеті негізінде дамыту;

- баланың дұрыс дыбыстауын, байланыстырып сөйлеуін, қатынас мәдениетін, сауат ашу негіздерін игеруге даярлау;

- баланың эстетикалық сезімін, айналасындағының шынайылығына эстетикалық қатынасын және бейнелеу, көркемдік-тілдік, музыкалық әрекеттерінде шығармашылық қабілеттерін дамыту.

5-6 жаста сюжеттік-рөлдік ойындар ойнату арқылы тәрбиелеу мен оқыту одан әрі жетіле түседі. Балалар сомдауы арқылы жасалған адамдар арасындағы қарым-қатынас ойынның негізгі мазмұнын құрайды. Балалар 3-4 адамнан құралған тұрақты ойын бірлестігін құрады. Рөлдік ойындарда бала сомдап тұрған кейіпкерінің атынан басқа кейіпкерлермен сөйлеседі. Осылайша баланың мазмұнды сөйлеу тілі қалыптасады, рөлдік қарым-қатынастардың мәні ашылады. Қойылымда көрсетілетін әрекеттер ықшамдалып, баланы жалықтырмайтындай қысқа, рет-ретімен, орынды қойылып, сюжеттің мазмұны ашылатындай болуы керек.

Осы кезеңде баланың жаңа дағдылары мен білімдері, қалыптасқан тәртіп ережелері мен психикалық үдерістері, қиялы, қарым-қатынас жасау дағдылары мектепке дейінгі жастағы жетекші іс-әрекет — сюжеттік рөлдік ойындар арқылы қалыптасып, дамиды. Басқа әрекет үстіндегі баланың мінез-құлқы бұл әрекет кезінде мүлдем басқаша болады. Қойылым кезінде бала өз-өзін тез жинап, өзін байсалды ұстайды, сюжеттің мазмұнын есінде тез сақтап қалады. Ойын үстінде басқалардың пікірімен санаса отырып, өз талаптарын да орындата алады. Осылайша түсініспеушіліктерді шешіп, бірлесіп жұмыс жасайды. Басқаша айтқанда, қарым-қатынас іскерлігіне үйренеді.

Осы кезеңдегі маңызды құрылымдардың бірі — өзін-өзі ұстау ережелері болып табылады. Балабұрын өзінің эмоционалды көңіл күйін кез келген ортада еркін көрсетсе, енді өзінің іс-әрекетінде тәртіп нормалары мен қағидаларын сақтайды. Дегенмен де, бұл кезеңде өзін-өзі ұстай білу дағдысы енді қалыптасу сатысында болады. Алғаш рет өзін қалай ұстау керек деген сұрақ туады. Бала санасында өз қызметін реттеп отыратын өзін-өзі ұстау тәртібінің үлгісі құрылады. Сол үлгі арқылы бала өз әрекетін реттеп отырады. Өз мүмкіншіліктерін, нені істей алатындығы мен істей алмайтындығын сезеді, өзгелермен қарым-қатынаста өз орнын біледі, өз әрекетін ғана емес, ішкі жан күйінің тербелістерін (қуаныш, реніш, қобалжу, толқу, т.б.) де сезінеді, үлкендердің талаптарын түсініп, өз пікіріне сай келсе саналы түрде орындай алады. Психологтердің пайымдауынша, бес жастан кейін олармен «келісуге», тапсырмалар беруге, жаңа іспен қызықтыруға болады.

Дәл осы кезеңде өзін-өзі ұстау еркіндігі - бала психикасының дамуы мен жан дүниесінің қалыптасуының көзі болып табылады. Бала нені қаласа, соған жетуге тырысады. Оның өзін-өзі ұстауы айналасындағы жағдайға байланысты емес, өз

шешіміне қарай болады. Осы құбылыстар бала дамуының бар саласында көрініс табады және бекітіледі.

Дүниетанымдық түсініктері. 5-6 жастағы балалар қоршаған әлем мен өзі туралы тұрмыстық түсініктерді біледі. Тұрмыстық түсініктер бұл күнделікті сөйлеу тілімен байланысты ұғымдар. Осыған орай мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың түрлі дүниетанымдық мәселелер туралы өзіндік түсініктері бар. Жағдайдан тыс-тұлғалық қарым-қатынас пен сюжеттік-рөлдік ойындардың нәтижесінде баланың үлкендердің өзара қарым-қатынасы мен әлеуметтік жағдайы туралы түсініктері қарқынды дамиды. Сөздік-қисынды ойлау қабілеттерінің дамуы кейбір түсініктердің нақты-бейнелі мазмұнының абстрактілі, ерікті салыстырмалы түрін жасайды. Өзін ерекше бағалап, өзінің «мен»-ін жақындарынан да, достарынан да оқшау қояды.

Бұл кезеңде бала жаны тез жараланғыш келеді. Сонымен қатар көптеген балаларда ашуланшақтық, ұялшақтық, ызақорлық, өзін-өзі көрсетуге құмарлық сияқты қасиеттер пайда болады. Үлкендер бұл өзгерістерді дер кезінде байқап, тиісті шаралар қолданбаса, ол бала бойында өмір бойы сақталып қалуы мүмкін.

Баланың ойлау қабілеті. Ішкі психологиялық өмірі мен өзін-өзі реттеуінің қалыптасуы – танымдық салада бірқатар жаңа құрылымдардың пайда болуымен байланысты. Ең алдымен, бала ортақ түсініктер бойынша әрекет ету қабілетін меңгереді, оқиғалар мен құбылыстардың себеп-салдарлық қарым-қатынасын құра алады.

Бұл кезеңде баланың қоршаған әлемді түсінуге талпынысы артады және әлем туралы алғашқы түсінігінің кескіні пайда болады. Алайда, бұл қисынды түсінік емес, небары көрнекі-бейнелі ойлау ғана.

Көрнекі-бейнелік ойлау — ойлау қабілетінің кең тараған түрі. Ол тікелей затқа емес, сол заттың бейнесі мен баланың зат туралы түсінігіне бағытталған. Ойлау қабілетінің бұл түрінің маңызды шарттарының бірі — ойын. Ойын арқылы балада бір затты екінші заттан айыра білу дағдысы қалыптасады. Жаңа бейне жасау мүмкіншілігі туады. Бұл мақсатты осы кезеңнің маңызды құрылымдарының бірі — елестету арқылы іске асырады.

5-6 жаста сөздік-қисынды ойлау қабілетінің күрт дамуы байқалады. Сол арқылы балада көзге көрінбейтін заттар мен құбылыстар арасындағы байланысты түсіну қабілеті қалыптасады. Осылайша, өзі қолымен ұстап, көруге болмайтын заттар мен құбылыстардың байланысын бақылауына, түсінуіне мүмкіншілік береді. Нақты бейнелі ойлауға бағытталған түсініктен, қисынды шешім шығарып, оны сөз арқылы бейнелеуді меңгереді, оқиғалар мен құбылыстардың себеп-салдарлық қатынасын белгілей алады.

Ең бастысы, бұл кезеңде бала психикасы қалыптасу мен даму үстінде екендігін естен шығармауымыз керек.

Күтілетін нәтижелер:

- әр баланың тұлғалық қасиеті және оны ауыспалы өмір жағдайында әрі қарай сәтті дамыту мақсатында өзін-өзі тану, өз ойын еркін білдіру және оны іске асыру дағдыларын жетілдіру;

- салауатты өмір салты негіздерін қалыптастыру мақсатында баланың толыққанды физиологиялық дамуын қамтамасыз ету үшін қолайлы кеңістік құру;
- әр баланың интеллектуалдық қабілеттері мен шығармашылық әлеуетін дамыту;
- мектепте білім алуға жан-жақты дайындау.

Қолданылған әдебиеттер:

- 1.«Ойын арқылы даму жолдары» Қ.С. Тебенова. Қарағанды 2012.
- 2.«Сөз мәдениеті» Н.Уалиев -Алматы
- 3.«Үш тілдегі дидактикалық ойындар жинағы»әдістемелік құрал –Астана 2013 ж
- 4.«Сөйлеуді дамыту» әдістемелік құрал. Алматыкітап. 2015.

БАЛАНЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР

ШАЛГИНБАЕВА А.А.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі

E-mail: ayana-15.91@mail.ru

Ойын балалардың негізгі іс-әрекеті ретінде психологиялық, физиологиялық, педагогикалық маңызы зор қызметтер атқарады. Ойын баланың даму құралы, таным көзі, тәрбиелік дамытушылық мәнге ие бола отырып, адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына өзіндік ықпал етеді. Сондықтан келешек қайраткерді тәрбиелеу ең алдымен ойыннан басталады. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Ойын – баланың қажетті іс әрекетінің бірі болып табылады. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Балалардың еңбегі, оқуы ойыннан басталады. Ойын арқылы баланы білім алуға, оқуға қызықтыра отырып, тұлғалы дамуын қалыптастыруға болады. Ойын айналадағы болмысты, қоршаған ортаны бейнелейді.[1] Ойын барысында балалар дүниені тани бастайды, өзінің күш-жігерін жұмсап, адамдармен араласуға үйренеді. Бала ойын барысында айналадағы өмір құбылыстарын, ерекшеліктерін байқай отырып, қандайда бір затты білуге қызығушылығы туындайды, осы сезім баланы талпыныстарға жетелейді. Ойын негізінде ойлай отырып, тапсырмалары өзінше зерттеп, орындау, өзінше шешім жасау өз ойындағысын айту жағдайларына мүмкіндік туғызылса ғана бала еркін ойлы, өзіне сенімді, ерік-жігерлі, дүние танымы кеңейген, сөйлеу тілі жақсы қалыптасқан, болашаққа қызығушылығы оянған дара тұлға ретінде жан-жақты дами алады. Баланың ақыл-ойының дамуы тек белгілі бір білім көлемін ғана емес, жалпы тәлім-тәрбиелік іс-әрекеттерді игерумен бірге, ойлау, қиялдау, есте сақтау, елестету және қиялдау сияқты қабілеттерінің, танымдық, іскерлік, шығармашылық қасиеттерінің дамуын қамтиды. «Ойы саяздың, тілі саяз» деген ұлғатты сөз бекер айтылмаған. Ойлау негізі баланың сөйлеу тілін қалыптастырады. Сонымен тіл арқылы бала адамдармен қарым қатынаста

болады. Баланың тілін жетілдіру үшін оны әңгімеге тарта отырып, баланың сөздік қорын жаңа сөздермен толықтырып, түсінігін молайту қажет. Баланың тілін дамытуда ойын түрлерін жүргізу арқылы, ойын шарттарын айта отырып та байытуға болады. Ойын арқылы балалардың сабаққа деген қызығушылығын арттыру.[2] Баланы жан жақты жетілдіру арқылы оқуға деген қызығушылығын арттыру. Бүгінгі динамика ғасырында оқу үрдісінде ойын алдыңғы орында, яғни ойын технологиясы арқылы баланың оқуға деген ынтасын, қызығушылығын арттыру жеңіл болмақ.

Ойын дегеніміз не? Ойын дегеніміз баланы әдептілікке, сауаттылыққа баулитын құралдардың бірі. Айта кететін болсақ ойынның түрлері өте көп. Мысал келтіретін болсақ: рөлдік ойындар, қимыл ойындары, дидактикалық ойындар. Дидактикалық ойын элементтерін пайдаланудың маңызы зор. Дидактикалық ойындар кез келген сабақ өткізу кезінде қолданылады. Балалардың өздері де ойын элементтері араласқан сабаққа зор ынтамен, жігермен араласатыны анық. Бір пәнге тоқтала кететін болсақ, мысалы «сауат ашу» оқулығында тақырыпты өту барысында тапсырмалар беріледі. Осы тапсырмаларды ойын арқылы өткізуге болады. «Сиқырлы қоржын», «Өлең жолын құрастыр», Ұйқасын тап», «Фигураларды ретімен орналастыр» тағыда басқа ойындар.

Қимыл ойындары- балаға жүгіру, секіру өрмелеу, лақтыру, қағып алу қабілеттерін жетілдіруге, дамытуға мүмкіндік береді. Қимыл ойындары баланың жүйкенің қалыптасуына зор ықпал етеді. Қимыл ойынында ережелер, ұйымдастырушы роль атқарады. Олар ойынның барысын, жүйелілігін, ойнаушылардың қарым- қатынасын, баланың мінез- құлқын анықтайды. Қимыл ойындары аулада және серуен кезінде бірнеше баламен немесе бүкіл топпен өткізіледі. Олар сондай-ақ дене тәрбиесі сабақтарының құрамына енеді. Балалар ойынды игерген соң өздігінен ойнай алады.[3] Қимылды ойындар баланың барлық жас ерекшелік кезеңінен өтеді.

Сауат ашу, тіл дамыту пәндерінде рөлдік, сюжеттік ойындарды қолдануға болады. Осы ойындар ұзақта және қысқа да болуы мүмкін. Сипаты жағынан көбінесе еліктену, шындықты көрсету болып табылады. Мысалы, «Дүкен» ойының ойнағанда балалар сатушы және сатып алушы әрекеттеріне еліктейді, ал «Мектеп» ойының ойнағанда педагог әрекетіне еліктейді.

Құрылыс ойынының негізгі мазмұны қоршаған өмірді алуан түрлі құбылыстарды және соларға байланысты іс әрекеттерді бейнелеу болып табылады. Құрылыс ойыны бір жағынан сюжетті, рөлді ойнауға ұқсас келеді. Балалар конструктордың көмегімен стадиондар, темір жолдар, көпірлер, машиналар тағы басқа ірі құрылыстар салады. Мұндай ойынды ұйымдастырудың және басқарудың сипаты мен жолдары және жолдары және оларды қолданудың тиімді бөліктері жан-жақты ойластырылуы керек. Ойын үрдісінде балалардың білімі тереңдей түседі, осыған дейінгі білімдері мен түсініктері айқын болып, жаңа білім игеріледі. Ойын - адамның өміртанымының алғашқы қадамы деп білеміз. Оның басты ерекшелігі баланың ойлау қабілетін жетілдіру болып табылады. Атау ұйқастарын санау арқылы оқушылар сан үйренеді, санға аты ұйқас заттарды танып біледі. Санамақтар сан үйретеді, әрі

дүние танытады, әрі баланың қисынды ойлауы мен математикалық ойлау қабілетін дамытады. Санамақтың түрлері өте көп. Ойында балалар әр нәрсеге жақсы зейін қояды және көбірек есіне сақтайды. Ойын үстінде ол алға қойылған мақсатты шұғыл және оңай жүзеге асырады. Ойын шарттарының өзі баладан заттарға, айналатын көріністер мен сюжетке зейін тоқтатуды талап етеді. Егер бала ойын талабына зейін қойғысы келмесе, ойын шарттарын есте ұстамаса, онда оны құрдастары ойыннан шектетуі ықтимал.[4]

Белгілі психолог Л.С.Выготскийдің айтуы бойынша: «қандай да бір оқыту үшін тиімді, яғни өте бір қолайлы мерзімдер болады. Яғни тым ерте, не болмаса тым кеш оқыту мерзімдері баланың ақыл-ойының даму барысында қолайсыз әсерін тигізеді» деген. Осы орайда, «Балаларды мектепке дайындау – оларды оқытып, санатып, әйтеуір білім беріп шығару» - деп, білімдік, тәрбиелік үрдістердің дәстүрлі мектеп сабағы түрінде жүргізу ойдағыдай нәтиже береді. Мектепке дейінгі балалардың жасы мен психофизиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту, тәрбиелеу жұмыстарында түрлі әдіс-тәсілдердің тиімді жолдарын қолданып, ойын түрінде ұйыдастыру нәтижелі болмақ.[5] Ал, осы талаптағы жұмысты іске асыру әр оқытушының шығармашылық ізденістері мен шеберлігін қажет етеді.

Айта кететін болсақ, оқыту мен тәрбиелеу мазмұнын жаңарту арқылы баланың логикалық ойлау қабілетін арттыру.

- танымдық, білімдік, іскерлік қасиеттері жан-жақты дамыған еркін ойлы, тілі жетік, ерікті-жігерлі, өзіне сенімді келесі білім сатысына - дайындау;

- баланың логикалық ойлау қабілетін дамыту жұмысының қаншалықты маңызды екенін ата-аналарға түсіндіре және жеткізе отырып, оқыту-тәрбиелеу жұмыстарына ата-аналарды белсене қатыстыру;

- баланың логикалық ойлауын дамыту бағытында тәжірибеде жүргізілетін жұмыстар;

оқыту мен тәрбиелеу жұмысын баланың жас ерекшелігі мен өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып, мектепке дайындау;

- мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеудің бағдарламасы мен Қазақстан Республикасының мемлекеттік стандарты талаптары негізінде ұйымдастыру;

- балалардың бір орнында ұзақ уақыт отырып қалмауын, жалығып кетпеуін ескеріп сабақтарды ойын түрінде ұйымдастыру (қимыл-қозғалыс барысындағы тапсырмалар, шағын топтар жұмысы, тапсырмаларды алма-кезек ауыстырып орындату, эстафеталық ойын барысындағы тапсырмалар және т.б.);

- логикалық ойлау қабілеттеріне арналған тапсырмаларды (жұмбақ суреттер, ситуациялық тапсырмалар, тест тапсырмалары, ертегі негізіндегі тапсырмалар және т.б.) қолдану;

- балалардың өздерінің талаптануы, өзіндік қалауы еркіндігіне жағдай жасап өзіндік іс-әрекеттерді орындау;

бастаған жұмысты соңына дейін жеткізуге, өз ойларын еркін жеткізуге бейімдеу;

- көмекті қажет ететін балалармен жеке жұмыс түрлерін жүргізу;

- психологиялық ойындар, жаттығулар қолдану арқылы балаларға жан-жақты жағдай жасау;
- ата-аналарды сабақтарға, күн тәртібі бойынша жүргізілетін тәрбиелік шараларға, ойын сауықтарға, тағы сол сияқты басқа шараларға тек бақылаушы ретінде ғана емес, білімдік, танымдық жұмыстарда үлес қоса отырып, балаларына білікті көмек көрсете алатындай жағдайда қатыстыру;
- балаларды мектепке педагогикалық және психологиялық тұрғыдан дайындау мақсатында оқытушымен қарым-қатынаста болу.

Ойымызды қорытындылай келе, баланың логикалық ойлауын дамытудағы ұйымдастырудың тиімді жолдары, әдіс-тәсілдері айқындалады, ол өз ретінде, балалардың логикалық ой-қабілеттерін қалыптастыру жұмысының жағдайын бір шама арттырды – деп ой түйіндейміз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. «Отбасы және балабақша» 2002 ж., №5.
2. Айтмамбетова Б. Жаңашыл педагогтар идеялары мен тәжірибелері. -А., 1991.
3. Бала тәрбиесі № 2 2006 ж , № 4 2008 ж.
- 4.«Казахские детские игры» кітабы авторы: Молдагаринов АскарАлма-Ата Жалын 1987ж.
5. «Ұстаздар» сайты материалдары.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ЗАМАНАУИ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ДАМУ

ТУСУПОВА С.А.

ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІСІ:ЕРКИНОВА З. А.

Қарағанды “Volashaq” жоғары білім беру колледжі

Еліміздің білім саласында жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты – ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет атқара алатын, дүниетанымы жоғары, жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу. Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі қазіргі таңда мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр.

Бала болашағымыз десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттауды, қабілет-қасиеттерін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек. Қазіргі уақытта педагогика ғылымының бір ерекшелігі – баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуы.

Заманауи жаңа технологиялар – бұл білімнің басымды мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің: оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамамен байланысқан міндеттерінің,

мазмұнының, формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері, мұнда әр позиция басқаларына әсер етіп, ақыр аяғында баланың дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды.

Жаңа заман баласы ертеңгі еліміздің болашағы. Жаңа заман баласын қалыптастырып, дамыту үшін, тұлғаның ішкі дүниесі мен оның қыр сырын анықтап, мүмкіншіліктері мен қабілетінің дамуына жағдай туғызу қажет.

Әрине, ол үшін мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде балалардың жеке басының қалыптасуы мен дамуында педагогтардың педагогикалық технологияларды қолдана білу сауаттылығына байланысты.

Яғни, педагогикалық технологияны қолдану негізінде келешек ұрпақтың еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, белсенді, шығармашыл болуына жағдай жасау қазіргі таңдағы әрбір педагогтың міндеті. Қоғамдағы қазіргі даму кезеңінде мектепке дейінгі мекемелердегі білім беру жүйесінде оқыту, тәрбие беру үрдісін технологияландыру – басты мәселенің бірі. Осыған орай мектепке дейінгі мекемелердің тәжірибесіне оқыту мен тәрбиелеудің әр түрлі технологиялары жасалып енгізілуде.

Балабақшада жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың басты мақсаты: оқыту мен тәрбиелеуде инновациялық ойын технологиясының элементтерін пайдалана отырып, жан-жақты, білімді, құзыретті тұлға тәрбиелеу.

Балабақшада қолдануға тиімді технологиялар:

1. Дамыта оқыту технологиясы.
2. Ақпараттық – коммуникативтік технологиялар (АКТ).
3. 4. Ойын технологиясы.
4. Мнемотехника технологиясы.
5. ТРИЗ технологиясы..

Балаларға күнделікті ҰОІӨ – де жаңа технологияны қолдану арқылы, балалардың сабаққа деген қызығушылықтарын ояту. Балалардың тілін дамытудағы жаңа технологияны қолдану арқылы, ой-өрісі дамыған, тәрбиелі, білімді, заман талабына сай белсенді ұрпақ тәрбиелеу. Бала өмірінің алғашқы мектепке дейінгі кезеңі – оның өсіп жетілуіндегі ең жауапты кезең, бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Бұл кезде баланың ақыл-ойы, қабілеті, қасиеттері және эстетикалық сезімдері қызықты, мазмұнды ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті, еңбек, ойын үдерісінде жан-жақты қалыптасады. Балабақшада ойынның маңызы ерекше. Ойын барысында білім мен біліктілігін арттырамын. Тәрбиенің алдағы міндеттерінің бірі балалардың ойлау қабілеттерін қалыптастыру болса, ойын – осы мәселенің шешімі. Балада ойлау қабілеті мен сөйлеу қызметі бірге дамиды. Баланы ойната отырып сөйлетуде суретті әңгіме, дидактикалық ойынды сурет арқылы өткізу, шығарманы оқып таныту оң нәтиже береді. Мектеп жасына дейінгі балаларды тіл мәдениетіне тәрбиелеу, сөздік қорын дамыту, сурет қарау, заттарды сипаттау, жұмбақ шешу, құрастыру, тақпақтар, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштармен қатар ертегі тындау әңгімелесу баланың тілдік құзіреттілігін, қызығушылығын арттырады.. Жаңадан шыққан әдіс-тәсіл қолдану арқылы балалардың жаттауға, есте сақтауға деген ынталарының дамуына, тілдерін машықтандырғанына көз

жеткіземіз. Күнделікті жаңа ҰОІӘ-де тәрбиелеу мен оқыту ісінің бір ерекшелігі көрнекіліксіз іске аспайды. Мен іс тәжірибе кезінде әр тақпақ пен жаңылтпаштарға сызба-сурет салып көрнекілік ретінде пайдаланамын деп маған жетекшім айтқан болатын.

Ойын түрінде өткен бұл әдіс бала тілінің дамуына ықпал тигізіп, таным, қатынас, шығармашылық, әлеумет, денсаулық салаларындағы белсенділіктерінің дамуына, қолдануына жол ашады. Ойын баланың ойлау, есте сақтау, салыстыру, қиялдау, еркін сезінуге, еркін сөйлеуге, жеке тұлға болып табылуына көмектеседі.

Сол сияқты іс-тәжірибеде көптеген тәрбиешілер қолданған ТРИЗ технологиясына тоқталып өтейін. Бұл ең жас, әрі кең тараған таным педагогикалық инновациялық жүйе. Ол – тапқырлық тапсырмаларды шешу теориясына және шығармашылық тұлға дамыту теориясына негізделген. Оны Ресейлік ғалым және қиялшыл – жазушы Генрих Альтшуллер жасаған. **ТРИЗ - дің мақсаты** - тек қана балалардың қиялын ғана емес, сонымен қатар шынайылықты түсініп жүйелі ойлауға, өзін - өзі тануға, қоршаған ортаның қиындығын байқауға және де өздерінің шағын қиындықтарын шешуге баулу болып табылады. Тризшылардың ұраны – «Барлығын айтуға болады!».

Көркем әдебиет арқылы балалардың тілін ТРИЗ технологиясының әдісін қолдана отырып дамыту. Балабақшадағы балаға берілетін бүгінгі тәрбиенің ең өзек алатын жері – ол ата-бабадан қалған асыл мұра. Балаларды адамгершілікке тәрбиелеп, тілдерін дамыту мақсатында көркем әдебиет асыл-мұралары – жұмбақтар, ғажайып ертегілер, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, тәрбие әліппесі, аңыз әңгімелер, жырларды қолданудың маңызы зор тиімді тәсіл екені белгілі. Мен баланың тілін дамытуда көркем әдебиет жұмбақ түріне негізделіп жүргізген тиімді болады дегім келеді. Жұмбақтар тіл мәдениетін тәрбиелеуде үлкен рөл атқарады. Жұмбақтар баланы байқағыштыққа, тапқырлыққа, баулып, ой-қиялын ұштастыра әсер етеді. Жұмбақ баланың ойлау қабілетін дамытады. ҰОІӘ-де жұмбақтарды балаға үйрету барысында «ТРИЗ» технологиясының әдіс-тәсілдерін болашақта қолданатын болам. Осы технологияның жұмбақпен жұмысты айтып кетейін.

Ойын арқылы оқыту технологиясының мақсаты: дидактикалық, тәрбиелік, дамытушылық, әлеуметтендірушілік мақсатқа жету.

Ойын технологиясының ерекшелігі: ойындық іс-әрекеттің психологиялық механизмі жеке бастың өзіндік талап-талғамдарына сүйенеді. Баланың бойындағы білімділік, танымдық, шығармашылық қасиеттерін аша түсуді көздейді. Ойын – балалар үшін оқу да, еңбек те. Ойын айналадағы дүниені танудың тәсілі. Ол баланың жасына қарай өзін қоршаған ортаны танып білуге құштарлығын арттырады.

Сандар құрамы бала үшін қиын, бірақ оны игеруге **Кюизенер** технологиясының көмегі зор. Кюизенер таяқшалары – түстер саны, қол арқылы әртүрлі дерексіз түсініктерді ұғынуға мүмкіндік беретін көпсалалы математикалық нұсқаулық болып табылады. Кюизенер таяқшалары санауға пішіндерді орналастыруда тиімді.

Дьенештін логикалық ойындары баланың логикалық ойлауын, епшілдігін, талдау қабілетін, коммуникативтік дағдыларын логикалық тапсырмалар арқылы қалыптастырады, объектілердің әртүрлі қасиеттерін атауға, жоқ затты сөз арқылы көрсетуге, айқындауға үйренеді, есте бір мезгілде дерексіз заттың бірнеше қасиетін сақтап тұруға үйретеді.

Дамыта оқыту технологиясы – баланы оқыта отырып, дамыту. Бала бойына еркіндік, мақсаткерлік, ар-намыс, мақтаныш сезім, дербестік, адамгершілік, еңбексүйгіштік, белсенділік, т.б. қасиеттерді дамыту.

Ақпараттық технологиялар деп оқыту педагогикасында арнайы техникалық ақпараттық құралдарды (интерактивті тақта, электронды-есептеуіш машиналар, аудио, бейне) пайдаланатын барлық технологияларды атайды. Компьютерлер білім беруде кеңінен қолданыла бастады, **«оқытудың компьютерлік технологиясы»** термині пайда болды. Қазіргі заман талабына сай енгізіліп жатқан жаңа бағдарламалар, ақпараттық-коммуникативтік технологиялар арқылы балаға тәрбие мен алғашқы білім беру негізі – балабақшадан басталады. Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар педагогтардың біліктілігін көтеруге, олардың оқу үрдісін жүйелі, қызықты етіп өткізуге, балалардың ойлау, есте сақтау, тыңдау қабілеттерін дамытуға үлкен септігін тигізіп отыр. Ақпараттық технологиялар бойынша тәрбиешілердің жасалған электрондық оқу кешендері, құралдары жинақтары бар. «Қызықты грамматика», «Кел балалар ойнайық», «Ойнайықта, ойлайық» осы құралдарды пайдаланамыз. Мысалы, қызықты грамматикада ертегілер тыңдаймыз. Есіне сақтамаған балаға қайтадан көрсетуге болады.

Мнемотехника – тіл дамытуда тиімді есте сақтау, оны дұрыс жеткізе білудегі әдіс пен тәсілдер жүйесі. Қазіргі кезде мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытуда мнемотехниканы қолдану өзекті болып тұр. Бұл мақсатты іске асыру үшін, баланың тілін дамытуға әртүрлі тәсілдер мен әдістерді қолдану қажет. Қойылған мақсатты нәтижелі етуге қолданылатын тәсілдер:

– көрнекіліктер, дидактикалық ойындар, суреттер, буындық кестелер, тірек-сызба, үлгілер, т.б.

Луллий шеңбері. Мектепке дейінгі баланың тілін дамыту әрқашанда өзекті мәселе болып табылады. Сөздік қорын байытады. Дыбыс, сөз, буын, сөйлем құрудың структурасын үйретеді.

Жаңа технологияларды қолдана келе ҰОІӘ және педагогикалық процессте топтың жұмысын жоспарлап жүргізуге болады, сондықтан өткізілген ҰОІӘ және педагогикалық процесс мазмұнды, жүйелі, қызықты, балалардың жасына сай құрастырылады.

Қорыта айтқанда, балалардың ана тіліндегі дыбыстарды анық айтып, дұрыс сөйлей білуге балабақшада берілер тәрбиенің ықпалы зор.

Қазіргі заман талабына сай оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру, яғни әр баланы жеке тұлға ретінде қабылдап, мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндерді ойына, бойына шақ әдеби мұралармен сусындатып тәрбиелеу, тәрбиешінің алға қойған міндеті. Айналадағы дүниені, табиғатты бақылап түсіндіріп әрдайым жаңа сөздермен, сөздік қорын толықтырып отыру қажет деп

есептеймін. Жоғарыда айтылған мүмкіндіктерге сай балалардың сөйлеу қабілеттерін тереңдетіп, шығармашылық қабілеттерін дамытуда айтқан әңгімесіне, өзі құрастырған қысқа әңгімелеріне бағыт-бағдар бере отырып, тіл байлығын, сөздік қорын дамытуды басты назарда ұстау керек деп ойлаймын.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. В.И., Сохин Ф.А. Мектепке дейінгі педагогика. . А «Мектеп», 1982.
2. Большева Т.В. Учимся по сказке «Развитие мышление дошкольников с помощью мнемотехники», 2003
3. Козаренко В.А. Авторлық әдістемелер. «Учебник мнемотехники» 2010г.
4. Журнал «Балабақша» 2009 жыл

**МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНДЕ
ХАЛЫҚТЫҚ ПЕДАГОГИКАНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУДЫҢ
МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ**

ТӨЛЕШОВА Л.Т., ЕСПАЕВА Р.О.

«Тілек» бөбекжайы

Адамның рухани дамуына тікелей әсер ететін, оның көркемдік туралы талғамын, өмір шындығына деген эстетикалық қатынасын қалыптастыратын өнер түрлерінің бірі-бейнелеу өнері. Өйткені ол-айналамыздағы қоршаған өмір шындығын, қоғам, адам өмірінде өтіп жататын оқиғалар мен құбылыстардың бар болмысын жазықтық бетінде немесе кеңістікте көркем бейнелер арқылы көрнекті кескіндеп, баланың көруі арқылы түйсіне, сезіне алатын өнер. Бастау көзі халықтық өнердің бай дәстүрінің мағыналы аңғарында жатқан бейнелеу өнері күрт көтеріліп, бұрын сонды болмаған жанрлар тез туып, жылдам қарқынмен дамыды. Қашанда өнердің қарыштауы үшін басты ықпал сырт әсер, еліктеу, қоғамдық құбылыс қажеттілігі, әлеуметтік фактор заңдылығы болса керек. Қазақ бейнелеу өнерінің алғашқы кезеңін өте күрделі мезгілді қарастырғанда, зерттеп бағалағанда, есте ұстар қағидалардың бірі дәстүр сабақтастығы.

Еш уақытта ешбір елдің бейнелеу өнері томаға тұйық қалыпта ұлттық шеңбердің ішінде ғана өсіп жетілген емес. Ғасырлар бойы қалыптасып ұлттық дәстүрде қалыпсқан өнер басқа жұрттардың озық, асыл қазыналарынан нәр алып байығанда ғана өркен жаймақ. Негізінен халық өміріндегі жоталы тартыстар, белді оқиғалар бейнелеу өнері шығармаларында сан алуан жанрда бейнеленеді. Бір тақырыпта көптеген суретшілердің шығарма жазуы бейнелеу өрісін тарылтпайды, қайта мәселені жан-жақты, әр қырынан көтеру ұлттық өнер үшін бағалы олжа болмақ.

Қазіргі кездегі бейнелеу өнерінде әртүрлі шығармашылық ізденістер, барлаулар жүріп жатыр. Негізінен ұлттық фольклор үлгілерінен нәр алып, арқау етіп шындалған жанр-қазақ бейнелеу өнерінде жаңа образдар-жаңа дәуір

адамдарының жаңа тұрпатты қаһармандарының сан тұлғаны келбеттерін бейнелеу ең негізгі кездесетін нысана.

Мектепалды балаларына қабылдауды қалыптастыру кезінде халық өнерін қолдана білудің атқаратын қызметі өте күрделі. Бұл жерде тәрбиешілердің халық өнерін көркемдік түр жағынан ғана емес, мазмұн жағынан да бұрынғы дәстүрді кеңейтіп сәтті қолдана білуінде, әдістемелік шеберлігі мен іс-тәжірибесіне тікелей байланысты. Бейнелеу өнері сабағын берерді тәрбиеші әрбір сабақ тақырыбының түп негізін, халық өнерінің дәстүрлік үлгілерін шебер пайдалана отырып, көркемдік тұрғыда көздеген мақсаттарына жетуге тырысады. Мысалға, халық өрнектері бір жағынан балалар ұғымында бұрын қалыптасқан ұғым түсініктерді жаңғыртатын болса, екіншіден сол жаңғырған білімді күнделікті өмірмен байланыстыра отырып жаңа мағлұматтар тың мазмұнымен едәуір кеңейтіп, бекіте түседі.

Халық өрнегі мектепке дейінгі балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты түсінігіне лайықты, ықшам мөлшерде алынған жөн. Ал ой мен идеяның брілуі, бір жүйеге түйінделуі, баланың сол өрнекі айналадағы өмірмен байланыстыру заңдылықтары аясында жүзеге асады. Әсіресе әрбір өрнекті формалары, бөлшектері мейлінше сәтті берілуі шарт.

Әрине, бұл жерде тәрбиешілердің сұрақ-жауап әдістерін таңдап алуының да атқарар қызметі өте үлкен. Ал енді осы формаларға ерекше көңіл бөлген жағдайда ғана ұлттық өрнектің балалар көкейіне ұғымдылығы да, қонымдылығы да, соншалықты айқындық сипат алған болар еді. Ал тәрбиешілердің осындай амал-тәсілдерін қолдануда ерекше формаларды таңдауында, тағы да дәстүрлі халық өрнек өнерінің әсері жатқаны даусыз.

Бүгінгі кезеңде ұлттық балабақшаларда өткізілетін бейнелеу өнері сабағында тәрбиешінің ертегі, аңыз, жұмбақ, мақал-мәтел, жаңылтпаш, мысал, халық күйлері мен әндері және де басқа осындай халқымыздың дәстүрлі фольклорлық мұрасымен тығыз байланысты құра білуіне негізделеді. Бейнелеу өнері пәндерінен дәріс берудің мұндай әдіс-тәсілдері балаларға халық өнерінің ішкі және сыртқы жаратылысын, мазмұндық мәні мен құрылымдық формалық жетілу жолдарын айқындай түседі. Халық аыз әдебиетінің көрнекті дәстүрі болған ертегі, аңыздар, жұмбақ, мысалдар балалар шағармашылықтарына дәнекер болудың озық үлгісі. Бұл бүгінгі күннен тақырып таппаған шарасыздық емес, халық дәстүрін, салтын, халықтың шығармашылық қуатын саналы түрде бала шығармашылығына қолдана білудің басты проблемасы.

Бүгінгі балаларды бейнелеу өнерінде тәрбиелеу саласында барымен базар деп қанағат етпей, халық дәстүрінің жалғасы ретінде ұлттық өнер тұрғысынан қарасақ көптеген көлеңкелі жайларға көз сүрініп, олардың орнын алу себептерін іштей іздестіруге тура келеді.

Жас ұрпаққа эстетикалық әсемдік тәрбие беруде халықтың ұлттық өнерінің атқарар міндетінің шексіздігін толассыз мойындасақ та, шеберлік, шындау, оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін қалыптастыру, оқып үйренудің педагогикалық әдістемелік, дидактикалық жүйелі жолдарын табуды, сөйтіп теориялық негізін қалыптастыруды әлі күнге қалпына келтіре алмай жатқанымыз соның бір айғағы. Өйткені өмір шындығын, халқымыздың ұлттық өнерін бала психологиясына,

қабылдау түсінігіне лайықтап бейнелеу, айтылар ойдың тек образдан туындауын жүзеге асыру-тәжірибелі тәрбиешілер мектебін қажет етеді.

Халық өнерінің дәстүрі арқылы мектепалды даярлау тобындағы балаларды бейнелеу өнеріне баулу, бұған: адамгершілік мұраттарымен сенімдерін қалыптастырып, қандай жағдайда да осы істі табандылықпен жүзеге асыру; баланың бойындағы ізгілік пен көпшілдік; сурет салуға жауапкершілікті сезіну, еңбексүйгіштік, адалдық пен турашылдық сияқты парасаттылық қасиеттерді дамыту жатады.

Халық өнерін оқытудың ізгі мақсаты өнер дәстүрі арқылы мағлұматтар ғана беру емес, балалардың эстетикалық талабын өтеу әсемдік әлеміне, өнердің айрықша қасиетіне дағдыландыру.

Сөйтіп бүгінгі халық өнерінің дәстүрін көркем туындысын ұлттық өнер ескерткіші ретінде танып, сол өнер иесінің шеберлігі тұрғысынан да, сонымен қатар оның өнердегі тәсіл айналысын танып білу ретінде де шамалау қажет. Жалпы балаларды бейнелеу өнері сабағында сабақ берудің тиімді тәсіл-әдістеріне төмендегілер жатады:

Балаларды халық өнеріне сендіру. Оның арнаулы түрлерін үйрету /бұған дүниетаным, мұрат-мақсат, сенім, ұлттық өнерге деген тұрақты қызығу енеді.

Ұлттық өрнек өнерінің салыну, жасалу жолдарына жаттықтыру, дағдыландыру /бұған іскерлік, дағды, әдет, білім қоры жатады/.

Халық өнерінен үлгі-өнеге алу және еліктеу /бұған эстетикалық адамгершілік, патриоттық тәрбиелер жатады/.

Балалардың шығармашылық сезімдерін көтермелеу және дамыту, ойлау мен танымдық қабілетін қалыптастыру /бұған қабылдау, зейін, ойлау, ес, ерік, сезім ерекшеліктері жатады/.

Балаларға түрлі өрнектердің шығу тарихы, оқиғасы өте қызықты, динамикалы, ашық та айқын өрнектердің айрықша ұнайтыны белгілі. Тарқала туындап, табиғилылықпен, қарапайымдылықпен жалғасатын сөйтіп өзінің атауына байланысты көп жағдайларда хабардар қылатын тартымды өзек, желілі оқиға ретінде әр алуан тақырыптарға мысалдар ретінде «Гүл». «Қошқармүйіз», «Түйетабан», «Тайлақ», «Ит» атты өрнектердің тақырыбына қарай өрнектерге айналу әдептелу жолдарын ұсынуға болады.

Әдептеу дегеніміз-өрнектің атауына, жанрына, эстетикалық мақсатына және «Өрнек образы» деген ұғымға сол өрнектің үндес келуі.

Сондай-ақ, түрлі өрнектердің атауы арқылы әдептеу халық өнерінің өзекті шындығын тануға деген талапқа жетелейді.

Халық өнерінің дәстүріне тәрбиелеуде балалар шығармашылығына деген осы жаңа көзқарастар халық өнерін үйретудің әдістемелік, тәжірибелік жолмен орнығуы оның көркемдік сапасының кемелденуіне бірден-бірфактор ізденіс көзін ашып, тың талаптарға жетелейді.

Халық дәстүрін оқытып-үйретуде баяндалар ой, айтылар оқиға қаншалықты қызғылықты, әсерлі болғанмен балалардың өрнек элементтерін орындаудың әдіс, айла тәсілдерін немесе қарапайым техникалық процестерін мүлтіксіз орындамаса, кішкентай балалар жүрегіне тәжірибелі тәрбиешілердің өзі де жол таба алмайтыны белгілі шындық.

Сәби санасына табиғат құбылыстары, қоршаған орта, балалардың әр түрлі мінез-құлқы, аң-құстар, жәндіктер, өсімдіктер әлемі т.б. толып жатқан тақырыптардың сондай керек жақтарын кішкентай өнерпаздардың қиялын қанаттандырып, көбірек көзін ашатын тұстарын тап басып ұстау, жаңылмау көре білу. Назар аударарлық тағы бір жай, бейнелеу өнері сабағын беру кезінде қызықты да күтпеген оқиғалар, тосын шешімдердің пайда болуы, оларды тапқырлаққа, жігерлілікке баулып, шығармашылық қиялын қалыптастырады. Тек қана балалар ойынында жасалатын әрбір образ, жайдақ сюжеттерге ғана құралмай, табиғи тіршілік шеңберіндегі шындықты суреттеуден шығармашылық бағытты сезінуден туындауы қажет.

Қорыта келгенде, осының барлығы кез келген құбылысты бала көңілімен қабылдап, оны бейнелей білуге себеп боларлық сәттерін тәрбиешілердің аңғарымпаздықпен көре білудің, жанды жерлерін дәл басып ұстай білудің нәтижесі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Әбілова З., Қалиева Қ. -“ Этнопедагогика оқулығы” / Алматы, 1999 ж.
2. Балкенов Ж. «Халық мұрасындағы ұлттық өрнек және рең» / Қарағанды 1996 ж
3. Балкенов Ж. «Тарихи дәстүр және келбет өнері» / Қарағанды 1996 ж
4. Балкенов Ж. «Сыршырай өнеріндегі реңктердің үйлесімдігі» / Қарағанды 1994 ж
5. Балкенов Ж. «Әдептеу» / Қарағанды 1995 ж
6. Балкенов Ж. «Өрнек өнері арқылы болашақ мұғалімдерді көркем шығармашылыққа даярлау» / Қарағанды 1996 ж
7. Жұмабаев М. - “Педагогика” / Алматы «Ана тілі», 1992 ж.
8. Қалиев А. - “Халық педагогикасының ауыз әдебиетіндегі көрінісі” / Алматы, 1987 ж.(80-100 бет)

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫН ІСКЕ АСЫРУДА ФЛИПЧАРТТЫ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ

ТУСУПОВА У. К.
Қарағанды қаласы
«Толағай» бөбекжайы КМҚК
tologay@mail.ru

*«Бүкіл әлемдегі сияқты, Қазақстан мектепке дейінгі
білім берудің жаңа әдістеріне көшу керек»
Н.Назарбаев.*

Бүгінгі таңда Қазақстанның халықаралық интеграциялық процестерге белсене араласуын бірыңғай әлемдік білім беру кеңістігіне қосуына бағытталу

білім беру ұжымдарына жаңа талаптарды жүктейді. Қазақстан Республикасында әлемдік қауымдастыққа қабылданған жалпыға бірдей білім беруді енгізудегі басты міндет – мемлекеттік білім беру жүйесін әлемдік үлгіге сәйкес деңгейге шығару, бәсекеге қабілетті балаларды дайындау қажет. Бұл жағдайда жалпы білім берудің мақсаты көп міндетті құзырлармен, шығармашылық әрекет тәжірибесімен қаруланған, бүгінгі өзгермелі жағдайларға бейім тұлғаны дамыту көзделіп отыр.

Қазіргі таңда еліміздегі білім беру жүйесінің ең басты міндеті – білім берудің ұлттық моделіне өту арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық деңгейге жеткізу. Осы бағытта мұғалімдер алдында оқытудың және тәрбиелеудің жаңа технологияларын қолдана отырып, жеке тұлғаның дамуына қолайлы жағдай туғызу қажеттілігі тұр.

Тәуелсіз ел тірегі – білімді ұрпақ десек, қазіргі кезде күн тәртібінде тұрған мәселе - білім беру, ғылымды дамыту. Мұғалімдердің басты міндеті – өз ұлтының тарихын, мәдениетін, тілін қастерлей және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылықтарға ұштастыра білетін тұлға тәрбиелеу. Мұғалімдердің басты міндеттердің бірі – оқытудың әдіс – тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру, заманауи педагогикалық технологияны меңгеру. Заманауи технологияларда басты міндет – баланың оқу – танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету. Оқу үрдісінің тиімділігі мен сапасы мұғалімнің әдістемелік дайындығы және сабақ жүргізу тәсілдері мен әдістеріне, жаңа педагогикалық технологиялық технологияларды игерулеріне тікелей байланысты болады.

Оқытудың жаңа технологияларын меңгеру мұғалімнен орасан зор іскерлік пен шығармашылыққа негізделген ізденістерді қажет етеді. Осындай мақсат көздеген жүйелі ізденістер мұғалімнің жаңа технологияны меңгеріп, инновациялық жетілуіне әкеледі.

және балаларды мектепте оқытуға дайындауға, балаларды қоғамда табысты әлеуметтендіру үшін жағдайлар жасауға көмектеседі. Білім берудің негізгі мақсаты – білім мазмұнын жаңартумен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әр түрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Осы мақсатты жүзеге асыруда ақпараттық технологияны пайдалану әдісі зор рөл атқарады. Мектепке дейінгі ұйымдарда ақпараттық коммуникациялық технология құралдарын қолданудағы мақсат – баланың танымдық қызығушылығын қалыптастыру. Заман талаптарына сай мектепке дейінгі ұйымдарда АКТ оқыту процесінде кеңінен пайдаланады. Мектепке дейінгі жастағы балаларды тәрбиелеу мен оқытудың негізгі мақсаты – баланың жеке басының қалыптасуы мен дамуы болып отыр. Ал негізгі міндеттері баланың өмірін қорғау мен денсаулығын нығайту, баланың зиялылық, жеке тұлғалық және дене дамуын қамтамасыз ету, баланың дамуындағы ауытқушылыққа қажетті түзетулерді жүзеге асыру, балаларды жалпы адами құндылыққа тарту, баланың толыққанды дамуын қамтамасыз ету үшін отбасымен бірге өзара әрекет болып табылады. Жаңа заман баласы ертеңгі күнгі еліміздің болашағы. Жаңа заман баласын қалыптастырып, дамыту үшін, тұлғаның ішкі дүниесі мен оның қыр сырын анықтап, мүмкіншіліктері мен қабілетінің дамуына жағдай туғызу қажет.

Сонымен қатар, мектепке дейінгі ұйымдарда инновациялық білім беру құралдарын қолданудың маңызы зор. Инновациялық білім беру құралдарына: аудио, видео, құралдар, компьютер, интерактивті тақта, интернет, мультимедиалық құрал және тағы басқалары жатады.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жаңартылған мазмұнын енгізу мектепке дейінгі ұйымдарда білім беру процесін жетілдіруге ықпал ететін жаңа тәсілдерді және жаңа технологияларды талап етіп отыр. Сондықтан қазіргі кезде білім кеңістігінде заманға сай ақпараттық технологиялар қолданылууда.

Жаңа ақпараттық коммуникациялық технологияны пайдалану:

- білім мазмұнының заман талабына сай болуына,
- балалардың болашаққа қажетті білімді толығымен алуына,
- білімді өздігімен меңгеруіне,
- өзін-өзі бағалай алуына,
- өз күшіне сенімділіктің болуына бағыттайды.

Бүгінгі таңда бұрыннан қалыптасқан оқытудың әдістері мен тәсілдерін біртіндеп қазіргі заманғы ғылымның қолы жеткен жоғары технологияларды қолданып оқытатын прогрессивті тәсілдер ығыстырып келеді. Сондай тәсілдердің бірі - флипчарт.

Флипчарт – бұл интерактивті, мультимедиа сияқты қасиеттерді сипаттайтын электронды көрнекілік.

Флипчартты қолданудың ерекшелігі мен тиімділігі:

- бейнелеу фонын қосуға;
- ескертулер жазуға және түсініктеме белгілер енгізуге;
- суреттер құруға немесе кең ауқымды кітапхана қорынан суреттер қолдануға;
- интернет желісінен онлайн материалдар пайдалануға, сілтемелер қосуға;
- аудио, видео файлдарды жақсы сапада көрсетуге;
- үнемі ізденуге, жаңашылдық енгізуге;
- балалардың ақпараттық технологияларды қолдануға қызығушылықтарын арттыруға болады.

Флипчарттың қандай артықшылығы бар және практикада қалай қолдануға болады?

Флипчарт құралының ең ерекше бір түрі үлкейткіш шыны арқылы суреттерді көрсету. Ұйымдастыру-іздірету кезеңі. Музыка әуенімен флипчарт құралдарының бірі үлкейткіш шыны арқылы суреттерді көру. Мысалы: Жазғы орман күн шығып тұр, құстар, көбелектер, қоңыздар ұшып жүр, жерде ұлу, құмырсқа, тасбақа, суда балық, бақа жүр. Ормандағы тағы нелер бар? түлкі, қоян, тиін, кірпі, аю бар суреттерін көрсетіп, бүгін орманда кездескен жәндіктердің қазақша атауымен танысамыз, аңдардың атауын есімізге түсіреміз дейміз.

Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша балаларға дайын жауапты ұсынуға асықпаймын, оларға ойлануға, талаптанып көруге және өздерінің ойларын айтуға мүмкіндік беріледі. Мысал ретінде «Қорапта не жасырылған?» деген тапсырма беріледі. Ол – ойыншық, онымен қыздар ойнайды деген сияқты жауап беруге жетелейтін сөздер айтылады. Содан кейін балалар «қуыршақ» екенін

айтады, ал педагог бүгін ойыншықтардың қазақша атауымен танысатындықтарын айтады.

Ойын: «Жемістерді бірінші себетке, көкөністерді екінші себетке жина». Балалар экранға жақындап, қалам арқылы жемістер мен көкөністерді бөлек себептерге жинайды.

«Анама арналған сиқырлы моншақтар» тапсырмасы. Бұл тапсырманы баланың деңгейіне қарай қиындатып жеңілдетуге болады. Бір бала экраннан қалам арқылы моншақтарды жинайды да қалған балалар орындарында отырып аяқтайды. Сонымен қатар сергіту сәтінде аудио, бейнежазбаларды қосу арқылы сергіту жаттығуларын бірге қайталауға болады. Түрлендіруге де болады.

Рефлексияны да флипчарт арқылы өткізуге болады.

Флипчарт сабақтарын оқу үрдісінде пайдаланудың педагогтер үшін артықшылығы:

- балалардың материалдарды меңгеру үрдісін психологиялық жағынан жеңілдетеді;
- заттарды тануда жанды қызығушылыққа еліктіреді;
- балалардың жалпы ой-өрісін кеңейтеді;
- тіпті ұяң, ұялшақ балалардың қызығушылығын арттыра түседі;
- ұйымдастырылған оқу қызметтеріне көрнекіліктерді қолдану деңгейі артады.
- ең бастысы уақытыңызды үнемдейсіз;
- әріптестермен оқу материалдарын оп-оңай алмастыра аласыз.

Техникалық құралдардан ақпараттық коммуникациялық технологиялардан үйрету айырмашылығы баланы тек қатаң түрде таңдап алынған көптеген дайын білімді қалыптастырып және бекітіп қана қоймай, сонымен қатар, балаларды зияткерлік, шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Мектеп жасына дейінгі балаларда ес, қабылдау сияқты психикалық процесстер әлі де болса қалыптаспаған. Сондықтан оларға өз қолдарымен заттарды ұстап көріп, көздерімен көру қажет. Балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, үйрету барысында іс-әрекеттердің жетекші түрі ойын технологиясы болып табылады. АКТ ерте жастан өзекті болып табылатын мүмкіндік, ол – өздігінен жаңа білімді игеру біліктілігі. Мектепке дейінгі ұйымдарда флипчарт-сабақты жүргізу мен ақпараттық технологияларды қолдану барысында білімді меңгеру көлеміне байланысты балалардың жас ерекшеліктерін ескеру қажет. Мектепке дейінгі ұйымдарда флипчарт-сабақты қолдану тәрбиелеу-оқыту үрдісін жаңғыртуға, тиімділікті арттыруға, балаларды іздену іс-әрекеттеріне итермелеуге, балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып саралауға мүмкіндік береді. Ақпараттық технологияларды қолдану ұйымдастырылған оқу қызметтерінде көрнекіліктерді қолдану деңгейі өседі. Ақпараттық технологиялар құралдары мектепке дейінгі білім үшін жаңа мүмкіндіктерін ашады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. А.К. Ахметов. Принципы технологии и содержание образовательной программы. Алматы 1995г.

2. «Мектепке дейінгі білім» №5 2008 ж.
3. «Бала тәрбиесі» журналы №12 2013ж.
4. «Ұстаздар ұясы» Павлодар 2004
5. «Жаңа технология» Әдістемелік жинақ

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ С ДОШКОЛЬНИКАМИ ПО ОЗНАКОМЛЕНИЮ С КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИМ НАСЛЕДИЕМ КАЗАХСТАНА

КУДАРИНОВА С.Т.

КГКП я/сад «Толағай»,

г. Караганды

tologay@mail.ru

Коренное обновление содержания воспитания и обучения в дошкольных организациях направлено на возрождение духовной, культурно-созидающей роли системы образования в обществе.

Дошкольное воспитание и обучение - первый уровень системы непрерывного образования Республики Казахстан, создающий условия для формирования и развития личности ребенка с учетом возрастных, психофизиологических и индивидуальных особенностей. В этой связи основной задачей дошкольной организации является воспитание гармонически развитой личности с национальной психологией, воспитанной на лучших традициях народа[1].

Древние говорили, что для абсолютного счастья человеку необходимо славное Отечество.

Дошкольнику доступно чувство любви к родной природе, родному городу, к своей стране. Чтобы сформировать в человеке чувство гордости за свою родину, необходимо с детства научить его любить и беречь те места, где он родился и живет. Родной город, поселок, аул дороги ребенку, потому что здесь живет он сам, его близкие, здесь находится его детский сад. Соприкосновение с народным искусством и традициями, участие в народных праздниках духовно обогащает ребенка, воспитывает гордость за свой народ, поддерживает интерес к его истории и культуре[2].

Народное достояние - это призывающие ребенка к светлым чувствам колыбельные песни матери, наполненные мудрости пословицы, поговорки, загадки, скороговорки, сказки, эпос, вызывающие неиссякаемый интерес народные игры - должно быть постоянным лейтмотивом работы дошкольной организации.

Чтобы дети хорошо знали и уважали свое прошлое, свои истоки, историю и культуру своего народа воспитателями нашей дошкольной организации была создана программа по ознакомлению старших дошкольников с историей и культурой Казахстана «*Наследие казахской степи*».

Цель программы «Наследие казахской степи» - *формировать интерес к жизни казахского народа в разное историческое время, воспитать у детей уважение к истории и культуре, к национальным героям, просветителям, людям искусства.*

В основу программы положены следующие принципы:

- учет возрастных особенностей детей при отборе содержания, темы занятий, задач воспитания и обучения;
- обеспечение эмоционально-психологического комфорта для детей;
- уважение к личности каждого ребенка

Программа «Наследие казахской степи» предусматривает всестороннее развитие ребенка: *эстетическое, нравственно-патриотическое и физическое.*

Содержание программы носит развивающий и воспитывающий характер. Она составлена на основе принципов доступности и последовательности; включает темы занятий, конкретные задачи, способы их решения. В содержание программы входят такие тематические блоки:

- «Корни казахского народа»;
- «Моя страна - Казахстан»:
- «Путешествие в прошлое Казахстана»,
- «Жизнь предков - пример потомкам»,
- «Жизнь ребенка - волшебный мир»;
- «Народно-прикладное и изобразительное искусство казахской степи»;
- «Природа - родная колыбель»;
- «Богатство земли - богатство народа»;

Материал каждого тематического блока изучается в течение месяца и проходит через все виды деятельности.

Остановимся на содержании некоторых тематических блоков. Так, при прохождении *темы «Корни казахского народа»*, большое внимание уделяется значению семьи.

Семья имеет огромное значение в жизни любого человека, особенно ребенка. Все начинается в ней - и хорошее, и плохое. Вот почему так важно научить ребенка почитать не только маму, папу, братьев, сестер, чтобы знал не только бабушек и дедушек, но знал и гордился своими предками во втором, третьем поколении, то есть знал свою родословную, семейные традиции, происхождение своей фамилии, значение своего имени.

Много интересного дети узнали в ходе прохождения материала *тематического блока «Путешествие в прошлое Казахстана»*. В доступной и занимательной форме педагоги познакомили детей с древними городами Отрар, Туркестан, с выдающимся памятником древнего зодчества архитектурным комплексом Ахмеда Ясави. Дети узнали, откуда пошло название нашей страны, кто были ее основатели. На примерах казахского эпоса, легенд показали красоту, мудрость, силу и смелость казахского народа, народных героев: Наурызбай, Богенбай, Кабанбай, Махамбет батыров, Абылай хана.

У казахского народа принято отмечать каждую ступеньку жизни ребенка обрядовыми праздниками. С ними познакомили детей при прохождении *блока «Жизнь ребенка - волшебный мир»*. Народная мудрость, пройдя через века, не

устарела, она просто забыта нынешним поколением. Знакомим дошкольников с такими народными праздниками, как «Перерезание пут», «Имянаречение», «Добрая весть» и др. Постоянным спутником народных праздников является устное народное творчество, которое позволяет делать речь детей богаче, образнее. В нашей дошкольной организации дети, а порой и взрослые, впервые узнают, как проводились праздники в древности, как они назывались. Ведь в них со всей полнотой отражается национальный характер. Народные праздники - неиссякаемый источник не только традиций и обрядов, но и жизненного оптимизма. Знакомство с ними обогащает детскую душу.

Работа по ознакомлению старших дошкольников с культурно-историческим наследием Казахстана, формированию казахстанского патриотизма, культуры поведения и характера осуществляется не эпизодически, а систематически, в комплексе, на занятиях по ознакомлению с окружающим и экологии, обучению грамоте, развитию речи, по ознакомлению с художественной литературой, в процессе изобразительности, на музыкальных занятиях, в сюжетно-ролевых и развивающих играх, а также в свободное время (в соответствии с сеткой занятий).

Для решения поставленных программой задач использовались разнообразные методы и приемы. Дети своими руками изготавливают из глины и войлока различные сувениры, из папье-маше - предметы быта, из ткани шьют национальную одежду для кукол, вместе с родителями и педагогами изготавливают атрибуты для сюжетно-ролевых и народных игр, участвуют в приготовлении блюд-угощений.

К концу пребывания в дошкольной организации выпускники твердо знают непреложные истины: « В учении трудно, да плоды учения сладки». «Все земли хороши, а своя - всех лучше» и владеют следующими знаниями и умениями:

- ✓ знают, любят и умеют играть в казахские народные игры;
- ✓ используют в активной речи народный фольклор, творчество казахстанских поэтов и писателей;
- ✓ умеют соотносить увиденное в природе с народными приметами, имеют представления об особенностях животного, растительного мира, знают растения и животных, занесенных в Красную книгу Казахстана;
- ✓ принимают осмысленное и активное участие в проведении народных праздников:
- ✓ знают сказочных героев и героев казахского эпоса, узнают их в произведениях изобразительного искусства;
- ✓ знают историю национального костюма, его элементы, умеют объяснить значение орнамента;
- ✓ умеют различать изделия народно-прикладного искусства;
- ✓ узнают и могут рассказать об исторических личностях, о их вкладе в становление независимого Казахстана;
- ✓ имеют представления о национальных героях, просветителях, людях искусства;
- ✓ имеют практические навыки в работе с тестом, тканью, войлоком.

Литература:

1. И.А. Абаева. Этнопедагогика. Алматы «Кайнар», 2009 г.
2. К.У. Ишмагбетов. Народное искусство и традиции, 2014 г.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ: ДӘСТҮРЛЕР, ТӘЖІРИБЕ, ИННОВАЦИЯЛАР.

ЕГЕУБАЕВА АЙНҰР АЗАТОВНА

Қарағанды қаласы
«Толағай» бөбекжайы КМҚК
tologay@mail.ru

Мектепке дейінгі білім беру – адамның білім беру жүйесіндегі бірінші білім беру сатысы. Білім берудің басқа сатыларынан өзгешелігі мақсатында да, мазмұнында да, формасында да кездеседі. Мектепке дейінгі балалармен педагогикалық жұмыстың негізгі міндеті - баланы дамыту, зияткерлік қызметтің негіздерін, басқа да қызмет түрлерінің тәжірибесін, жеке тұлғаның негіздерін, әлеуметтік мінез - құлық формаларын қалыптастыру. Әрине, мұндай міндеттер мектеп алдында да тұр, бірақ бала жасында тұлғалық және зияткерлік даму базасы қаланады, оның маңызын асыра бағалау қиын. Сондықтан баланың ішкі дүниесінің өзгеруінің, оның сыртқы көріністерінің жетекші заңы - бұл үдерістердің интеграциялануы мен даралануы заңы.

Дәстүр және инновация - бұл екі қарама-қарсы түсінік сияқты, бірақ кез-келген дәстүр бір кездері инновациялық енгізу болды, ал үнемі жүзеге асырылып жатқан жаңашылдық міндетті түрде дәстүрге айналуда. Сондықтан дәстүр мен инновациялар ұғымдары өзара байланысты деген қорытынды жасауға болады. Бұдан басқа, мектепке дейінгі ұйымдарда белгілі дәстүрлерді сақтауды білім беру процесін жүзеге асыру барысында ересектер мен балалардың бірлескен іс-әрекетінің инновациялық нысандарының бірі ретінде анықтауға болады.

Мектепке дейінгі жалпы білім беру мекемелерінің инновациялық қызметі мектепке дейінгі білім беруді дамытудың басты бағыттарының бірі болып табылады. Бүгінгі күні білім беруді жаңғыртудың басты мәселесі оның сапасын арттыру, стандартқа сәйкес келтіру болып табылады. Мектепке дейінгі білім беруге қойылатын заманауи талаптар педагогтарға үлкен қайтарыммен, шығармашылықпен, мақсатты түрде жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Біздің балабақшада инновация мен ойлауды іздеу режимі - бұл өмір нормасы және біз өзіміздің тартымдылығымызға және қажеттілігімізге қол жеткіземіз. Бұған, бірінші кезекте, мектепке дейінгі білім беру сапасымен қол жеткізіледі, өйткені ҚР қазіргі заманғы заңнамасы білім беру кеңістігінің шекарасын неғұрлым толық кеңейтуге, мектепке дейінгі балалардың толыққанды өмір сүруі үшін қолайлы жағдай жасауға және баланы қазіргі қоғамда өмірге дайындауға мүмкіндік береді.

Ең алдымен, "дәстүр" және "инновация" ұғымдарын нені білдіретінін анықтаймыз. Дәстүр - бұл ұрпақ жинаған тәжірибе. Біздің бүкіл өміріміз дәстүрлі: мысалы, арнайы рәсімдері, мерекелер, түрлі отбасылық дәстүрлер мен т.б. және білім алу процесі, шын мәнінде, дәстүр болып табылады, содан кейін өмірлік реалиялармен берілген объективті қажеттілік болып табылады. Осыған байланысты, дәстүр – кез келген құрылымның ажырамас элементі екені анық.

Инновацияның кейбір мысалдарын келтірейік.

Мазмұны бойынша - жаңа білім беру бағдарламалары, мектепке дейінгі ұйымдардың арнайы бағдарламалары, педагогтердің жеке бағдарламалары, балалар бақшалары ұсынатын қосымша қызметтер.

Технологияларда - проблемалы, дамытушы, Денсаулық сақтау және денсаулық қалыптастыратын.

Балалармен жұмыс—әр түрлі қызмет түрлері, балаларды жеке дайындау, балаларды жеке дамыту бағыттары, демалыс күні топтары.

Ата-аналармен жұмыс жасауда-интерактивті әдістер, баспасөз қызметі, клубтар.

Пәндік-дамытушы ортада-ортаны байыту, инграция, гендерлік көзқарас ұстанымдары бойынша орта құру.

Инновацияны таныстыру формалары: педагогикалық кенестер, шығармашылық топтар, әдістемелік бірлестіктер, жарияланымдар, Конкурстар, педагог-инноваторлар клубы және т. б.

Алайда, дәстүрдің өзі өзін таныта білген және өзінің өмір сүруге құқығын ақтаған инновацияның өзі екенін атап өту керек. Кез келген дәстүр даму үрдісіне ие. Бұл даму бұрынғыдан өзгеше қандай да бір мәселеге жаңа көзқарастар пайда болуы арқылы жүреді. Ал инновация оң сапалы өзгерістерге итермелейтін қазіргі немесе жаңадан пайда болатын проблемаларды шешуге арналған қағидаттар, жаңа құралдар және тәсілдер.

Білім беру кеңістігінде, қоғам мен мемлекет өмірінің басқа салаларындағы сияқты осы құрылым бар: дәстүр-инновация мен инновация - дәстүр. Егер өткенді қарайтын болсақ, бізге белгілі барлық педагогикалық дәстүрлер, тұжырымдамалар бір кездері инновация болды.

Дәстүрлер мен инновациялар олардың үйлесімді өзара іс-қимылын түсінетін ажырамайтын бірлікте өмір сүреді. Осы санаттардың эволюциялық дамуында бір бірінен айқын басымдық жоқ. Демек, бұл ұғымдарды ерекше маңызды тарихи-педагогикалық феномен ретінде қарастыруға болады, өйткені олардың өзара әрекеттестігінің арқасында тек білім ғана емес, сонымен қатар қоғамдық өмірдің барлық институттары, әлеуметтік күйзелістер мен реформалар дәуірінде өзін-өзі тұрақты дамытуға қабілетті болып қала береді.

Жоғары дамыған ақпараттық және нано-технологиялар, жаһандану үдерістері, жаңа экологиялық мәселелер ғасырында білім беру саласының алдында жаңа міндеттер қоятын барлық қоғамдық және мемлекеттік институттарда сапалы өзгерістер орын алады. Қазіргі заманғы мектепке дейінгі мекемелердің басты міндеттерінің бірі-қоғам мен мемлекеттің өмір сүруінің сапалы өзге деңгейлеріне көшуді қамтамасыз ететін түбегейлі және стандартты

емес шешімдерге қабілетті ұрпақты тәрбиелеу болып табылады. Және мұны сауатты түрде қамтамасыз ету қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Қазақстан – 2050» стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты.

Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы 2012ж

2. К.Ж. Бұзаубақова. Жаңа педагогикалық технология. Оқулық. Тараз.
3. «Бала мен балабақша» журналы №8 2004ж.

БАЛАБАҚШАДА ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЛАРЫН ДАМУ

ХАСЕНОВА Ы. Е.

"Тілек" бөбекжайы

Балабақшада ойын арқылы балалардың сөздік қорларын дамыту жолы мектепке дейінгі балаларға тәрбие мен білім беру жұмыстарын ұйымдастыруда олардың сөйлеу, тілін дамыту, байланыстырып сөйлеу мәдениетін жетілдіруге, құрастыра, сөйлеуге, сөздік қорының молаюына аса көңіл бөлінеді. Сәбилердің дүниетанымын кеңейтіп ойын өрістетіп, тіл байлығын жетілдіруде көркем әдебиеттің алатын орны ерекше. Балабақшада балаларды дұрыс сөйлей білу мәдениетіне айнала қоршаған ортамен, сондай-ақ көркем әдебиетпен теңестіру арқылы жүзеге асыруға болады. Әрбір ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде дидактикалық ойындарды қолдану арқылы балалардың қиялын шарықтатып, ойлау қабілетін ұштауға болады.

Балабақшадағы тәрбиелеу-оқыту жұмысында балалардың тілін дамыту, сөздік қорларын дамыту, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, үйренген сөздерін күнделікті өмірде еркін қолдану, әрі оны күнделікті іс-әрекет кезіндегі тілдік қарым-қатынаста қолдана білуге жаттықтыру ісіне ерекше мән берілген. Мектеп жасына дейінгі кезеңдегі балалармен сөздік жұмысын жүргізу ісі- тіл дамытудың негізгі бір міндеттері болып есептелінеді. Біз балалармен сөздік жұмысын жүргізе отырып, оларды айналасындағы заттармен таныстырып, атын атай білуге, қасиеті мен сапасын, түр-түсі және пішінін ажырата білуге, өмірдегі, қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы ұғым, түсініктерін дамыта отырып, белсенді түрде тілдік қарым-қатынас жасай білуге үйретеміз. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөздік қорларын дамыту ісінде тәрбиешінің: — балалардың сөздік қорларын дамыту; — жаңа сөздерді меңгерту; — үйренген сөздерін тиянақтап, анықтап, әрі байытып отыру басты міндет саналады.

Осы аталған міндеттерді тәрбиеші үнемі сөздік жұмысын жүргізуде басшылыққа алып отыруы тиіс. Балалардың сөздік қорын дамытуда ойын, тапсырма, жаттығулардың орны ерекше. Соның ішінде ойын – баланың шын

тіршілігі. Ойын арқылы бала айналасындағы нәрседен өзіне қызықтысына ықыласы ауып, таңдап алады. Баланың бір ерекше қасиеті сөйлеуден еш жалықпайды. Ойын бала тілінің дамуына ықпалын тигізіп, таным белсенділігінің дамуына жол ашады. Қай бала болмасын ойынмен өседі, өйткені бала табиғатының өзі тек ойынмен байланысты. Ойын үстінде бала еш нәрсеге тәуелсіз. Ол өзін еркін ұстайды. Ал еркіндік дегеніміз барлық дамудың баспалдағы, бәрін білуге деген талпынысы мен құлшынысы. Баланың білуге деген құштарлығы, сөйлеуі ойын үстінде қалыптасады.

Сөздік қорды дамыту ісін ұйымдастыру жұмысында ойын сабағы ең негізгі орын алады. Тәрбиеші бақылау, заттарды қарау, сурет қарау, жұмбақ шешу және құрастыру, саяхат, ойын-сабақтарын ұйымдастыру барысында балалардың сөздік қорларын дамытады.

Арнайы ойын-сабақ және сабақ мазмұнына қарай танымдық, дамытушы ойындарды, тапсырмаларды қолдану, балаларды заттарды бір-бірімен салыстыруға, оларды қасиетіне қарай ажыратуға және оны танып білуге үйретеді. Сөйтіп бала топтағы жасына сәйкес бағдарламалық міндетті меңгереді. Ойын ұйымдастыруда тәрбиеші өзі жетекші бола отырып, балаларды ойнай білуге, ойын ережесін сақтауға, әрі оларды ойната отырып, ойлануға бағыттайды, заттың атын немесе қасиетін есінде сақтап қалуға жол ашады, ойынға қызықтыра отырып зейінін, қиялын дамытады. Тәрбиеші балалармен ойынды (заттармен, үстел үсті және сөздік ойын) үш түрлі етіп өткізуіне болады.

Заттармен ойналатын ойын ойыншықтарды, табиғи заттарды қолдану арқылы өтіледі. Мысалы: «Салыстыр да, атын ата», «Қай ағаштың жапырағы», «Бірдей ойыншықты тап», «Қайсысы көп, қайсысы аз», т.б.

Үстел үсті ойынын ұйымдастыруда домино, лото, суреттер қолданылады. Мысалы: «Суретті құрастыр», «Қандай затқа ұқсайды?», «Қай сурет тығылды?», «Бір сөзбен ата», «Кім байқағыш», «Қиылған суреттер», «Ұқсасын тап», «4-ші не артық?», «Есінде сақта». Ал сөздік ойын арқылы сөзді орынды қолдана білуге, дұрыс жауап айтуға, сөз мағынасын түсінуге, орынды сөйлеуге үйренеді. Мысалы: «Сөз ойла», «Сөз құра», «Жұмбақ ойла», «Жалғастыр», «Үш сөз ата».

Сонымен қатар балалардың сөздік қорларын дамыту жұмысына ойындарды қолданумен қатар, «Пішіндер көрмесі», «Өрнекті есінде сақта», «Қиын жолдар», «Суретті жалғастыр», «Биші адамдар», «Көңілді таяқшалар» тәрізді жаттығу тапсырмаларды да пайдаланып отыру өз нәтижесін берді. Бұл аталған жаттығу, тапсырмалар балалардың сөздік қорын дамыта отырып, таным белсенділіктерін және саусақ бұлшық етін дамытады. Жалпы ойынды ұйымдастыру ойынды өткізуге әзірлік, ойынды өткізу, ойынды талдау сияқты үш бағытты қамтиды. Ойынға қажетті құрал, заттарды даярлау ойынды өткізуге әзірлік болып табылады.

Балаларды ойынның мазмұнымен таныстыру ойынды өткізу болып табылады. Ойынды талдау, бұл ойынның өз мақсатына жетуі, балалардың белсенділігі және олардың іс-әрекеті болып табылады.

Сонымен балалардың сөздік қорларын дамытуда ойындарды, тапсырма-жаттығуларды қолдану үлкен нәтиже береді. Ойын арқылы балалардың сөздік

қоры дамып, ауызша сөйлеу машығын игереді, таным белсенділіктері қалыптаса түсіп, ақыл-ойы өсіп жетіледі, әрі адамгершілік қасиеттер бойына сіңіреді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қалиев С.Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту . Отбасы және балабақша. 2009. №5
2. Жұмабекова Ф.Н.Баланың сөздік қорын дамыту . Отбасы және балабақша. 2009. №6

SOCIALIZATION THROUGH TECHNOLOGIES

TASBULATOVA M.A., ZHEKSENOVA B.O., BAHSHIEVA F.A.

Karaganda, Karaganda higher college “Bolashaq”

Man is by nature a social animal; an individual who is unsocial naturally and not accidentally is either beneath our notice or more than human. Society is something in nature that precedes the individual. Anyone who either cannot lead the common life or is so self-sufficient as not to need to, and therefore does not partake of society, is either a beast or a god.

Aristotle

Politics, c.328 BC

Humans are “social animals”, we live, grow and develop among other human beings. From first sight we attached to mother and learn to communicate by using different signs and sounds. This relationship has been established through history as a strongest relation between humans. First stage of communication according Erikson [1950] - *incorporation*, when a child first time meet a mother, who feed him and gives first “understanding of human relationship”. According to Bowlby [1988], infant’s attachment to a caregiver is the foundation for all future social development. Ainsworth et al. [1978] defines four categories of attachment: *securely attached* (about 65%), *avoidant-insecurely attached* (about 20%), *anxious- ambivalently attached* (about 10%), *disorganizes- disoriented* (about 5%). Ainsworth believes that attachment pattern develops through life of every human. Sroufe et al. [2005] in their research in summer camp found out that securely attached children tended to have more friends among peers and had better social skills. Erikson [1950] highlighted that skills, which could develop a range of future adult such as trust, mistrust depends on early relationship with caregivers. Children must learn rules of communication, work with others, and solve problems. Failure in these stages is a result of “wrong” patterns, given by caregivers, who could effect on a formation of competence, productiveness among peers and social roles. Moreover, Bandura [1986] in his research of social learning and social cognition reveals three categories of influences on developing social competence (self-efficacy):

1. *Behaviours children and adolescents observe within their home or culture,*
2. *Cognitive factors such as a student's own expectations of success*
3. *Social factors such as a classroom and school climate.*

He believes that all these categories related and shapes every person development and social intelligence. The “area” of development and social intelligence are defining component of human ability and behavioural part of life [Gardner 2006]. Albrecht [2006] defines social intelligence as “the ability to get along well with others and to get them to cooperate with you”. Regarding to this definition of social intelligence could be said that social development is human ability to cooperate with surroundings, but not avoid, which could lead to problems with development in general. Moreover, here is strong connection between social development and academic learning, which is one of the no less important stages of our life and at some point defines every person being. This relation between social development and successful academic learning has been studying by many researchers, Hartup [199] concluded that the crucial factor of identification and adaptation in adolescence is not academic progress but ability of the child to come along with other children.

Would be unfair to claim that everyone has to be academically developed, however there are strong evidences of importance of social development. Moreover, Wentzle [1993] in his research found that “prosocial” and “antisocial” behaviour related to grades and test results. This study and many others shows that a “socially adjusted child” is more likely to be more successful in academic learning. Also Caprara et al. [2000] explain that children with “undeveloped social skills” more likely to have aggressive behaviour and prone to drug use later. Moreover, Buhs et al. [2006] pointed that poor social activity in childhood is important due to having long-lasting negative effect and associated with problems with successful performance at school, relationships in later childhood and more important in adolescence.

No less important to add that process of social learning one of the crucial factors in identity development of a child. Wenger [1998] suggested the concepts of “communities of practice”, which defines the process of learning depends and happens within social group existence. Development and modification of own identity develops as a reflection of being part of social group and ability to divide wrong and right, especially for young people, who creates own understanding.

These and more similar researches gives understanding of importance of social development. These are purely human-human relationships oriented theories, which proves that social communication shapes everyone and builds a personality. However, could not be denied that no less important role plays not only humans around us but “inanimate world”, buildings, technologies, technological progress in one word. Could not be denied that trough history people had changed by influence of technological progress. Even one hundred years ago people could not imagine that today we easily can reach each other in different parts of planet in seconds. Although it has significant impact on human relationships, and life become easier in almost all areas of modern existence.

Definitely could be said that the present is a result of past actions, for now we are who we are as a human being. Are the humans from the past different from nowadays us? Despite on development similarities and patterns through history, why a result is

different. One of the reasons is our surroundings, which shape every generation. For example, in compare with only 50 years ago a toddler and today's toddlers are enormously different due to outside world influence. Even if a physical development could be the same mental, social and cultural development are totally different. Nowadays, a toddler can easily recognise and use some devices such as a mobile phone or a computer. Can we call it development or it is reflection of outside world and other humans, which shapes every generation accordingly situation at that specific moment? Vygotsky [1978] in his theory argued that a child shaped by external world, in other words – social surrounding. Vygotsky defined that children could be learnt in a systematic and logical way as a reflection and interaction with other humans and things within a *zone of proximal development*. In our era of booming market of digital “devices” even twelve-month child attracted by innovations and a range of “educational” programmes directed on child audience. Vandewater et al. [2006] in their survey for study asked respondents to rate by day how long their children watched television, watched a video or DVD, played computer games or used computer for different purpose. Respondents were asked to report by categories: 5 minutes, 15 minutes, 30 minutes, 45 minutes and up. The results revealed that young generation are “growing up in media-saturated environment”. Half of children had television in their bedroom and only 0.3% of parents reported that television was not often used by their children. On typical day children of all ages were watching TV about 1 hour and 19 minutes. And it is only TV and almost the same result about video-gaming among very young children, which is proves that children are developing in and with techno world. Moreover, Ahearne et al. [2015] in their research revealed that 71% of toddlers had access to touch-screen devices about 15 min per day, 24 month had ability to swipe and unlock. Finally results shows that from 2 years’ children able to use touch-screen devices and it is another evidence of technologically developed children compared with only children 20 years ago. According to *zone of proximal development* theory it will change a development of modern child and next generation definitely will differ from today generation. It is incredible skill of human to adopt and develop in every environment, which has enormous advantage. However, with growing trend of technologically enhanced life, called to improve our life, there is a range of side effects of progress effort. Here appears a question about social part of this rapid technological child development. If technologies replacing human interactions, would it change social development of a child or it is enough to successful social development, which is one of the important parts of human development.

Social development through lenses of online pseudo communication

Regarding to above written it is important to highlight that social development is one of the important keys of child development and through history a shape of social development obviously has changed. Due to world changing every minute we as humans have to adopt this changes, a new-born today will be definitely different than new-born 5 years ago. Previous century was called industrial due rapid growth of industry, following this we can call our century – a digital era. When every part of our life contains digital component, from industrial subjects to usual life and even communication. A range of technological inventions and devices make life easier from different prospective, one of them is a communication between people. Despite on

distances and location people can connect with each other by different “communication platforms” or “social media apps” such as Facebook, WhatsApp, my Space, Twitter and others. It also has an entertainment component on it, which allows to spend time by watching videos, listen music, share opinion, follow news. Moreover, “online communication” gives opportunity to meet new people and build new relationships. From ethical side it has a huge impact on human development due to different preferences and devaluation of human communication and moral qualities. Following this idea possible to “blame” social communication platforms in decreasing level of humanity and morality at some point, due to distanced relationships people losing understanding of mercy, humanity, respect, thankfulness and compassion and became more “hard-hearted” to each other. Nevertheless, the main impact of “online communication” is mostly related with social development. For example, well known Facebook app, which recently in quantity of users has growth enormously, it increased its membership from 1 million in 2004 to 1 billion in 2012 [Smith et al. 2012]. Some researchers believe that using Facebook gives opportunity to people, who cannot easily create social ties to increase this ability by being socially active online.

In fact, there are more behind these opportunities of being socially active online. K.C. Montgomery [2015] in her research found out that 80% of teens use social media and it becomes “vital” part of their life and social development.

Teens are more vulnerable to information, which they can face during “communication” with friends and scrolling pages with a huge amount of offered information, which may contain inappropriate calls or standards, due to not fully formed understanding of outside world and behavioural patterns. In fact, living in the digital era may cause a variety of problems, such as cyberbullying, low self-esteem, loneliness, social isolation, misunderstanding, especially among young generation. Recently, has emerged a new kind of bullying – “cyberbullying”, caused by rapidly growing trend of digital technology, even if it has a positive side of using. [Gross et al. 2002]. Smith et al. [2008] give a definition of cyberbullying as “an aggressive, intentional act carried out by a group or individual, using electronic forms of contact, repeatedly and over time against a victim who cannot easily defend him or herself”. The psychological and emotional pressure caused by cyberbullying may produce a range of psychological problems such as anxiety, poor physical health and depression. [Kowalski et al. 2012].

Kowalski and Limber [2007] in their research revealed that 11% and 4% of students in age 11-12 were victims of cyberbullying, moreover Li et al. [2007] reported that 20% and 15% in children aged 11-12 respectively. With growing trend of technologies across the globe the size of cyberbullying predicted to increase. Some research shows the relationship between cyberbullying and psychosocial factors such as loneliness, self-esteem and empathy. Another reason of becoming cyberbullying victim is a low self-esteem. Cenat et al. [2014] in their study about cyberbullying revealed that victims show lower self-esteem and as a result, may appear problems with socialization, which is important for more successful identification of a person.

Moreover, Rosen et al. [2013] in their research reported that result of using Facebook app and other apps leads to “iDisorder”, which defined as “*the negative relationship between technology usage and psychological health*”. They related

technology usage with a list of disorders, which appears as a result: depression, dysthymia and mania, as well as personality disorders including narcissism, antisocial personality disorder, OCD, paranoia, histrionic personality disorder and schizoid personality disorder. And in addition, anxiety about not being able to check technological devices as often as possible. Kalpidou et al. [2011] reported that participants, who spent a more time in using internet or Facebook app compared with them who did not, have been exposed to high levels of loneliness and daily stresses. Moreover, Sheldon [2008] found that socially anxious individuals used Facebook to reduce emotional stresses and tried to become a part of society. In fact, socially anxious individuals try to replace face to face communication by creating digital world of “friends”, which is at some point become running in circles and ironically people try develop socially without social relationships.

In contrast, Ellison et al. [2007] in their study found that Facebook usage among students, who were active users 94% had obvious positive side. For example, using well known app students, especially who had problems with communication can easily connect with others, which in future may lead to communication offline. Moreover, there are advantages of usage Facebook in terms keeping in touch with school, college, university after graduation. Today, almost every university has own “page”, support, service and advice centres for alumni and staying in touch with them. For those, who are not socially confident Facebook may give opportunity to join to communities with similar interests, which also in future may help to build new relationships. People who have problems with communication with others may become more confident by being member of online communities by sharing own opinion or knowledge, which could help to feel themselves more open to create new offline social ties.

However, Facebook usage does not include all internet usage, it is only part of global “online information access”.

Moreover, Facebook app is only example, which shows influence on psychological well-being. The Internet use by itself is one of the burdens of our era. Kraut et al. [1998] in their longitudinal study examined the effects of internet use on “social involvement and psychological well-being”. The result showed that permanent use of the Internet leads to feeling of loneliness among active users.

However, Casale and Fioravanti [2011] in their study focused on the link between growing trend of the internet use, addiction and loneliness. Study revealed that despite common opinion about depression and low self-esteem were predictors internet addiction, loneliness was “the only significant predictor of GPIU (generalized pathological internet use)”.

In addition, LaRose et al. [2003] suggests that increased level of internet usage helps to individuals cope with sadness, stress, anxiousness or loneliness inevitably leads to internet addiction. People, who choose internet communication instead face to face most likely to became internet addicted, which leads to increasing amount of time spending online. Increasing rate of “internet life” enlarge a risk of developing became a victim of cyberbullying and loneliness.

Ideally, online relationships have to provide an opportunity to avoid loneliness trough creating new contacts of communication [Valkenburg and Peter, 2011].

However, in fact communication through technologies decrease real social interactions and leads to weaker and superficial social relationships [Subrahmanyam and Lin, 2007]. Developed social skills are vital for young generation to prepare and be successful in adult life within family, community and working place [Ten Dam and Volman, 2007].

For example, Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning [2007], identified five teachable “stages” of a foundation for effective personal development

1. *Self-awareness: knowing what one is feeling and thinking; having a realistic assessment of one’s own abilities and well-grounded sense of self-confidence;*

2. *Social awareness: understanding what others are feeling and thinking; appreciating and interacting positively with diverse groups;*

3. *Self-management: handling one’s emotions so they facilitate rather than interfere with task achievement; setting and accomplishing goals; persevering in the face of setbacks and frustrations;*

4. *Relationship skills: establishing and maintaining healthy and rewarding relationships based on clear communication, cooperation, resistance to inappropriate social pressure, negotiating solutions to conflict, and seeking help when needed;*

5. *Responsible decision making: making choices based on an accurate consideration of all relevant factors and the likely consequences of alternative courses of action, respecting others, and taking responsibility for one’s decisions.*

Analysing and comparing these stages with sequences of online communication such as loneliness, social isolation, low self-esteem is clear that online relationships contribute to the development of socially “unlearned” person. As a result, people, who live in virtual world vast majority of life unable to adapt to real life, along with it appears problems with a personal development and leads to social isolation. Social isolation definition, given by the Miller-Keane Encyclopaedia and Dictionary of Medicine, Nursing, and Allied health, approved by The North American Nursing Diagnosis Association

Aloneness experienced by an individual as a negative or threatening state. Contributing factors are many and varied and include delay in accomplishing developmental tasks, alterations in physical appearance or mental status, social behaviour or social values that are not accepted, inadequate personal resources, and inability to engage in satisfying personal relationships.

Shows an importance of social development for a human, and how, it otherwise may turn into not a mentally health person. However, the online communication is not only which has to be blamed at this point. A virtual communication has more impact on young generation and early adolescence, which are able to use it and has enormous influence on a person development. Would be unfair to devalue a positive side of digital era and blame a progress in appearance of social isolation. It is only one of the reasons which may contribute this phenomenon alongside with a range of factors leading to aloneness.

References

1. Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., & Waters, E. (1978). *Wall. s. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation.*
2. Ahearne, C., Dilworth, S., Rollings, R., Livingstone, V., Murray, D. (2015). Touch-screen technology usage in toddlers. *Archives of Disease in Childhood.* 101(2).
3. Albrecht, K. (2006). *Social intelligence: The new science of success.* San Francisco, Jossey-Bass.
4. Alpass, F.M., Neville, S. (2003). Loneliness, health and depression in older males. *Aging Mental Health,* 7(3), p 212-216.
5. Aristotle. eds. (1999). *Politics.* Oxford, Clarendon.
6. Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social – cognitive theory.* Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
7. Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development.* New York: Basic Books.
8. Boen, H., Dalgard, O.S., Bjertness, E. (2012). The importance of social support in the associations between psychological distress and somatic health problems and socio-economic factors among older adults living at home: a cross-sectional study. *BMC Geriatrics,* 12, p 27.
9. Brenner, V. (1997). Psychology of computer use: XLVII. Parameters of internet use, abuse and addiction: the first 90 days of the Internet Usage Survey. *Psychological Reports,* 80, p879-882.
10. Brummett, B.H., Barefoot, J.C., Siegler, I.C., Clapp-Channing, B.L., Bosworth, H.B., Williams, R.B., Mark, D.B. (2001). Characteristics of socially isolated patients with coronary artery disease who are at elevated risk for mortality. *Psychosomatic Medicine,* 63, p 267-272.
11. Buhs, E.S., Ladd, G.W., Herald, S.L. (2006). Peer exclusion and victimization: processes that mediate the relation between peer group rejection and children's classroom engagement and achievement? *Journal of Education and Psychology,* 98, p 1-13.

ТӘРБИЕ ЖӘНЕ ҚОҒАМДАҒЫ АТҚАРАТЫН РӨЛІ

СУЛЕЙМЕНОВА Л.Б.

«Тілек» бөбекжайы

Адамзат басына осы өмірдің сынағына түсуге бірақ рет мүмкіндік беріледі. Өкінішке орай, соны білсек те, күндегі тіршілікпен көңіл бөле бермейміз. Кей күндері жұмыстан шаршап келіп, өз баламызға қажетінше бөлетін уақытымыз да өте аз болып жатады. Осындай қылықтар тамшыдан тамшы құралып, ақырында көп болып кетуі мүмкін емес пе? «Көйлегі көк тамағы ток» деп алаңсыз жүре берсек, «баланың сабағы яғни тәртібі қалай екен» деп бара бара сұраудан да қалуымыз ғажап емес.

Қазақта «Тәрбие басы – тал бесік» деген қанатты сөз бар.

Ата-ана алғашында тәрбиені бесік тәрбиесін беруден бастайды. Тектілігі тереңге тамырланған қазақ халқы бала тәрбиесіне баса назар аударған. Сәби дүниеге келгеннен бастап, оның ойлы, дене бітімінің дұрыс қалыптасуына, ақыл-ойының жетілуіне назар аударған. Тәрбиенің мақсаты – адам бойында ізгілік, шабыттылық, қасиеттері тіршілікке қажетті дағдылар қалыптастыру болып табылады. Халықта «Балаңды өз тәрбиенмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген нақыл сөз бар. Үнемі әдептілік тәрбиесін беру арқылы баланы жақсыдан үйренуге, жаманнан жиренуге баулуды да кішкене кезінен бастаған дұрыс. Халық педагогикасынан нәр алған баланы ата-баба өсиеттерін сіңіріп, салт-дәстүрді біліп, ел қамын ойлайтын, тілін, дінін құрметтейтін, өз ұлтымен қатар өзгелерді сыйлай алатындай етіп шығару атанананың басты мақсаты болуға тиіс. Қазіргі қоғамның алдында тұрған мәселенің бірі- бүгінгі жас жеткіншектің бойына бәсекеге қабілетті құндылықты қасиеттерді қалыптастырып, дамытуға терең көңіл бөлуді қажет етеді. Бұл құндылықтардың бастау көзі тек халықтық тәрбие беру тәсілдерінде екені рас. Ұлтымызбен бірге келе жатқан мол мұраларымыздың ешкім дау айта алмаса анық.

«Тәрбие басы –тал бесік» демекші келешек ұрпағымызтәрбиелі болсын десек, кішкентай кезінен бастап отан сүйгіштікке, мақсаткерлікке, ақылдылыққа,қайырымдылыққа, әдептілікке, имандылыққа тәрбиелеу керек.

«Атадан бала тусайшы, ата жолын қусайшы» дегендей атадан балаға мұра болып, келе жатқан қасиеттерді келер ұрпақтың бойына сіңіріп, ізгілікке тәрбиелеуді арман етіп, шыншыл, әділетті, иманды болу, сонау ата-бабамыздан келе жатқан дәстүріміз. Бұрынғы ата-бабаларымыз ұлттық салт –дәстүрімізді мықтап ұстауын талап еткен. Ал қазіргі тәрбиеміз бұрынғыдан қарағанда әлде қайда көптеген өзгерістерге ұшыраған. Бұның себебі қазіргі тәрбиемізде десек артық артық айтқандық болмас. Адамға жасынан бұлақ суындай мөлдр, айнадай таза болып өмір сүруге машықтану үшін аса үлкен тәрбие керек. Сәби нені біледі деп, немқұрайлы ойлағандықтан болып қателеніп жүрген жағдайымыз да аз емес. Нәресте сөйлей алмаса да бәрін түсінеді. Сондықтан оның қасында албатты келеңсіз жағдай жасауға, айқай-шу көтеруге болмайды.

Әр ата-ана баласын жақсы дам болса екен деп армандайды. Алайда, ол тез арада тамаша адам бола қоймайды. Баланы жақсы адам болдыру үшін оның негізін ата-ана өзі қалауға тиіс. Ол үшін өздері арасынан сыпайы қатынасып, мәдениеттілік танытумен қатар, ағаш мінез шығармауы қажет. «Балапан ұядан нені көрсе ұшқанда соны іледі» -деген аталы сөз осыдан қалған. Кейбір ата-аналар баланы ұрып-соғып, қорқытып тәрбиелеймін деп қателік жасап та жүр. Бұл жақсы тәрбие болмайды, керісінше сол баланың қатыгез болуына ықпал етеді. Сондай-ақ баланы мән-мағынасыз ерткелететін ата-аналарда жиі кездеседі. Еркеліктің де жөні бар. Көп еркелейтін бала өз білермендігімен кетеді де, әкешешесінің тілін ала бермейтіндігі кездеседі. Ата –ананың мінезінің дұрыс болмауы, отбасындағы ұрыс-керіс, жанжал, ауызбірліктің жоқтығы-бала жүйкесіне әсер етеді. Сондықтан ата-ана алдымен өз арасындағы қарым-қатынасты дұрыс жолға қою керек. Күнде ақыл айтып, ұрса бергеннен бала түзелмейді. Сабырмен ақылмен, іс жүзінде көрсете отырып, тәрбиелеу керек.

Балаға еңбек етуді, адалдықты, достарымен тату болуды, дұрыс, адал жүруді үйрету қажет. «Тәрбие басы тал бесік» деп аталарымыз айтқандай Отбасымыз тәрбиелі, берекелі болса, одан өнген ұрпақтарымыз да тәрбиелі азамат болады деп айта аламыз.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Отбасылық журнал» 2010 ж.
2. «Өзін-өзі тану» 2014 ж.
3. «Бала тірбиесі» 2011 ж.

ОЙЫН –МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАР ӘРЕКЕТІНІҢ ЖЕТЕКШІ ТҮРІ

ОРАЗАЛИНА.А.Р.,БАТЕНОВА.Ж.Р.

«Тілек»бөбекжайы

Егеменді еліміздің тәуелсізМемлекет мәртебесін алғаннан кейінгі негізгі мақсаттарының бірі жан-жақты дамыған, парасатты бүлдіршінді тәрбиелеу.

Бала тәрбиесі – күн сайын жүргізілетін тынымсыз процесс. Республикамыздақазіргі таңда бала тәрбиесіне үлкен көңіл бөлініп келеді. Еліме, жерімедегенсүйіспеншілік балабақшадан бастап қаланады. Қоғам талабына сай балабақшадағы тәрбиеші ой-өрісі жаңашыл, шығармашыл деңгейдеқызмет атқара алатын, мәдениеті жоғары, ізденімпаз, нәзік психолог, тынымсызеңбекқор, терең білімпаз, шеберліктің шыңына шыққан тәрбиеші болуы керек. Әрбір тәрбиеші бүгінгі күн талабына сай тәрбиенің мазмұнын, мақсатын, ғылымилығын, міндеттері мен қағидаларынқайта қарастырып, әр түрлі пайда беретін тәсілдерді пайдаланудың мәні жеке тұлға ретінде дамуына, жалпыазаматтық, ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға міндеттіміз.

Ал мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеудің басты құралы – ойын. Ойынбалалар үшін оқуда, еңбекте. Ойын– балаларға ақыл-ой, денешынықтыру және сұлулық тәрбие берудің маңызды құралы. Ойнайналадағыны танудың тәсілі. Балалардың өмірінде кездескен қиыншылықтарды жеңудің жолын үйретіп қана қоймайды, ұйымдастырушылық қабілетін қалыптастырады, логикалық ойлауын дамытады.

Ойынды ұйымдастыру тәрбиешіден көп ізденісті талап етеді, себебі бала білімді игереді, ақыл-ой қызметі дамиды, өзара қарым-қатынас жасайды, белгілі бір нәтижеге жетеді. Дұрыс ұйымдастырылған ойын үлкен жетіс-тіктер есігін ашады, бала еркін, қызығушылықпен ойнап қана қоймай ізденімпаздық, тапқырлықт.б. сезім қабілеттерін қалыптастырады.

Әр түрлі және мазмұнды ойын әрекеті баланың қоршаған өмірдің жаңалығын ашуға, зерттеуге түсінуге деген құлшынысын оятады.

Ойын әрекеті баланың: әлемді тануда, ой өрісінің, тілініңдамуына, Адами тәртіптердің тәжірибесін игеруге, ұжымдық тебіреністердің тәжірибесінің

жинақталуына, әлеуметтік қарым-қатынас қалыптастыруына, дене дамуында ерекшерөл атқарады.

МағжанЖұмабаев «Адам денесі қозғалуды тілейді. Адам неғұрлым жас болса, соғұрлым қозғалуды көп тілейді. Екі жастағы дені сау бала бір минут тынышотыра алмайды. Күні бойы шаршау білмейді, ойнайды да жүгіреді» - деп бекер айтпаса керек. Балаларға алғашқы жеті жыл – денсаулықтың, ақыл-ой, адамгершілік, еңбек және эстетикалық дамудың негіздері қаланатын өте маңызды кезең. Ойын балаларға тән алуан әрекеттер сынды бір текті емес және оның әрбір түрі бала дамуында өзінің қызметін орындайды. Ойынды қарым-қатынас құралы ретінде пайдаланып, педагог ойынның көмегімен баланың қоршаған әлеммен, үлкендермен, құр-достарымен қарым-қатынас жасауына көмектеседі.

Қозғалыс және ойын – бала ағзасы үшін биологиялық қажеттілік. Баланың денесін, денсаулығын ойын арқылы шынықтыруға да әбден болатыны белгілі. Дене тәрбиесінің бас-ты міндеттері: балалардың денсаулығын сақтау және нығайту дене бітімін дұрыс дамыту, организмдерін шынықтыру, қимыл және мәдени гигиеналық дағдылары мен іскерліктерін қалыптастыру. Баланың денесін шынықтыру үшін қимылды ойындарды пайдалану керек.

Дене шынықтыру құрал-жабдықтардың дұрыс іріктеп және қозғалыс әрекет түрлерінде орынды қолдануы балалардың:

- шығармашылық қабілеттері және дене сапаларын дамытуға;
- түрлі қимыл-қозғалыс дағдылары мен іскерліктерін қалыптастыруға;
- дене және ерік-жігер қасиеттерін тәрбиелеуге;
- дене шынықтыру жаттығулары мен спорттық ойындарға, деген қызығушылығын арттыруға, ықпал етеді;

Сонымен қатар баланың толық қанағаттанарлық психофизиологиялық дамуы мен олардың денсаулығын нығайту міндеттерін шешеді; Жаттығу кешенін орындау үшін баланың дербестігі, өзінен сенімділігі және қиындықты еңсеру үдерістеріне жеткен нәтижесіне қанағаттанарлық сезімі жақсы стимул болып табылады. Түрлі сипатта туындаған қиындықты (кездескен түрлі кедергілер, жасқаншақ, толқу, қимыл-қозғалысты орындау тәсілін білмейтіні және т.с.с.) жеңу нәтижесінде алған қанағаттанарлық ерік күшінің дамуына ықпалын тигізіп, қимыл-қозғалыс тәжірибесін байытады. Ойындық жаттығулар апталық тақырыпқа сай жинақталып, шығарма мазмұнымен тығыз өзара байланымда болады. Педагог оларды түрлендіріп, мазмұнын басқа да ойын тәсілдермен толықтырып қолданады. Қимылды ойындар баланың психикалық дамуына, жекебасының аса маңызды сапаларының қалыптасуына үлкен әсер етеді. Бұл ойындардан баланың еркі, тапқырлығы, батылдығы, шапшаңдығы, мәдени-гигиеналық дағдылары қалыптасып дамиды. Бұндай ойындарға: «Ханталапай», «Жасырынбақ», «Соқыртеке», «Сиқырлытаяқ», «Атқаума» т.б. көптеген ойындарды жатқызуға болады.

Қоршаған өмірдің қарапайым құбылыстары жайлы дұрыс ұғымдарды қалыптастыру, танымдық–психикалық процестерді, түйсікті, қабылдауды, қиялдауды, ойлауды, сөйлеуді дамыту, интеллектуалдық іскерлікпен дағдыны

дамыту, ақыл-ой әрекетінің тәсілдерін ойын арқылы дамытуға болады. Ақыл-ойды дамыту ойындарына: «Не өзгерді?», «Артықзатты тап?», «Жеміс дүкені». «Асық ату» жәнет.б. жатқызамыз. Бұл ойындар баланың танымдылық белсенділігін оятып, зейінін және ес процессін дамытады. Балалар ертеден бастап ән, ертегі тыңдайды, суреттер қарайды. Тәрбиеші баланың сұлулық сезімін тәрбиелеп, эстетикалық ұғым, эстетикалық баға беру қасиетін қалыптастыруы керек. Бұл қасиеттерді де тәрбиеші ойын арқылы іске асырады. Мысалы: «Мен жақсы көремін», «Гүлдер», «Күзгі жапырақ» т.б.

Әр балада кішкене кезінен бастап-ақ темпераментіне байланысты мінез-құлық нормалары қалыптасады, қоғамға деген мінез-құлық мәдениеті көріне бастайды. Достарына, туыстарына, ата-анасына жалпы қоғамға деген дұрыс көзқарас қалыптастырып, баланы шеберлікке, ептілікке, қиын кезде жол таба білуге, ақылдылыққа, шыдамдылыққа тәрбиелеуді де ойын арқылы іске асыруға болады. Мысалы: «Бір-бірінің жақсы қылықтарын айтып мадақтау», «Мен жақсы көремін», «Көмек», «Менің ең жақыным» және т.б. ойындарды ойнату арқылы нәтижеге жетуге болады. Әр бір топта міндетті түрде мінезі, темпераментіне байланысты болсын, үйіндегі жағдайға байланысты бір мазасыз, тым пысық немесе қорқақ балалар болады. Ойын балалар үшін оқу да, еңбек те – дегендей бұндай балаға іші пыспайтын, мінез құлқын дұрыс қалыптастыруа көмек беретін, қорқынышы болса жеңе алатындай ойындар ойнатуымыз керек. Мысалы: «Анам мені не үшін жақсы көреді?», «Мақтаулар» ойыны, «Шың етер», «Мүсін» т.б. Ойын ойнатқан кезде сыртта бірде бір бала назардан тыс қалмау керек, ойынға міндетті түрде бәрі қатысуы керек, ойынның шартын түсіндіріп, балалартүгел бәрі түсінгенде ғана басталуы керек. Тәрбиешілердің жылдық жоспарындағы ойындары бір ғана бағытта болмауы керек яғни, денсаулығын дамыту, ақыл-ойын дамыту, мінез-құлықты қалыптастыру, сұлулық тәрбиесін дамыту ойындары да болу керек. Біз ойындарға тек балаларды алдандыру, ойнату әдісі деп қана қарамай, жасерекшеліктерінесайолардыкөзқарасының, мінез-құлқыныңқалыптасуқұралыретінде қарауымыз керек. Міне осы кезде біз көздеген мақсатымызға жетеміз.

Баланың ой-өрісінойынарқылыдамытудахалықтықпедагогиканың, халық ойындарының маңызы зор. Халық ойындары тосыннан туған қызықты кезеңдермен, балаларға ұнайтын санамақ, жаңылтпаш, жұмбақ, күлдіргіойындарменжиі сүйемелденіп отырады. Санамақ, жұмбақ, жаңылтпашбаланың ой-өрісінің дамуына ықпал етсе, сиқырлы таяқ, аударыспақ, ақсерек-көксерек, жасырынбақ зейінімен қатар дене тәрбиесіне де ықпалын тигізетіні сөзсіз. «Ойын арқылы баланы жан-жақты дамыту» деген сөзге үлкен мән бергеніміз жөн. Тәрбиедегі негізгі мақсат баланы жастайынан әлеуметтік ортада міндетті қарым-қатынас жасай білуге, елжанды болуға баулу. Бүгінгі бүлдіршіндер еліміздің байрағын желбіретер ертеңгі азамат. Бұл тәрбие балабақшадан бастап беріледі, ал баланың біз жан жақты дамыту үшін әрі жеңіл, әрі қызықты, тез қабылдайтын тәжірибе жолын пайдалануымыз керек, ол – ойын. Ал ойын – тәрбие берудің ең тиімді тәсілдерінің бірі.

Пайдаланған әдебиеттер:

- 1.Саубулатова С «Балалардың сөздік қорын, тілін дамыту:
- 2.Отбасы және балабақша №1-2003. 13-14б
- 3.Баймұратова Б «Мектеп жасына дейінгі балаларды сөйлеуге үйрету»
- 4.Баймұратова Б « Тіл дамыту әдістемесінің методикасы» Алматы,-2007ж.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ТӘРБИЕ БЕРУДЕГІ ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫНЫҢ МӘНІ

БАТЕНОВА.Ж.Р.,ОРАЗАЛИНА А.Р.

«Тілек» бөбекжайы

Қазақстан Республикасында білім беру дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасында балаларды мектепке дейінгі сапалы тәрбиемен және оқытумен толық қамтуды,оларды метепке даярлау үшін мектепке дейінгі тәрбиелеудің және оқытудың әртүрлі бағдарламаларына тең қол жеткізуді қамтамасыз ету міндеті қойылған [1]. Бағдарламада мектепке дейінгі білім беру,тәрбие,тәрбиелеу және орта білімнің сатысына бірнеше талаптар қойылған,атап айтсақ:баланың бойында оқу әректін игеруге қажетті жеке тұлға қасиеттерін қалыптастыру,баланың тұлға ретінде қалыптастыруын қамтамасыз ету,оқу,жазу,санау мақыштарына дағдыландыру яғни,негізгі метептің бағдарламасын сәтті меңгеру негізін қалау.

Мектепке дейінгі білім беру және тәрбиелеу мазмұны баланы мектеп жағдайына дайындауды қамтамасыз етуі қажет.

Мектепке дейінгі ұйымдарда білім сапасын арыттыру аса маңызды мәселе,ол үшін жалпы және негізгі жағдайларды жақсарту басты міндет болып табылады.

Халық педагогикасы деген ұғым –әр халықтың ғасырға ұласып,атадан балаға мирас болып келе жатқан тәрбие үлгісі,бала тәрбиесіне қолданатын әдіс-тәсіл,үлігі өнегесі.Адамды тәрбиелеу процесі-өте ұзақ,күрделі процесс.

«Чуваш ғалымы Г.Н.Волоков «Халық педагогикасы-халықтың ауыз әдебиетіндегі әдет-ғұрыптардағы, салт-дәстүрлеріндегі,балалар ойыншығындағы және ойындағы сақталған педагогикалық тәжірбиелердің жиынтығы» деп[2]»тұжырымдаса,татар ұлтының ғалымы И.Я.Ханбиков

«Халықтық педагогика-бұқара халқының қарапайым педагогикалық білімдердің тәрбиесінің саласы» [3]-дейді.

Ғасырлар бойы әдет-ғұрып дәстүрге айналып, ұрпаққа ақыл-сана беретін, атадан-балаға тұрмыс тіршілігіне өнеге болып, ауызша жалғасып келе жатқан қазақтың қанына сіңірген тәрбиелік қағидасын халықтық педагогика дейміз. Халықтық педагогика жас ұрпаққа өмір тәжірбиесінен халықтың сенім, наным-танымынан жинақтап, әдеп пен өнеге беру үшін атадан-балаға ауызша жалғасып келе жатқан қағида, оны жасаушы-халық. Сондықтан халықпен қоса жасап мирас болып келеді. Жалпы педагогика тарихы қалыптасқан ұлттық әдет-ғұрыпты жойып, барлық ұлттар мен нәсілдерге ортақ үстемдік етуші қоғамдық күштің педагогикасын насихаттап, заманға сәйкес қызмет етуге тәрбиелейтін «Жасанды ғылыми еңбек». Халық педагогикасы әдебиет пәнімен тығыз байланысты және т.б. Ал халықтық таным – тәрбие осы ортақ мәселедегі мақсатты жүзеге асыруды, яғни оқу белгілі мақсат-мүдесі, бар, еңбектенуге қабілетті, қоғамда өз орыны бар.

Халықтың ұрпақ тәрбиелеудегі сан ғасырлық тәжірбиесінде балабақша практикасында пайдалануға болатын материалдар баршылық. Бұл материалдар ересек тобындағы балалардың танымдық белсенділігін арыттырудың құралы бола алады, себебі олар біріншіден, балалардың білім, білік, дағдысын қалыптастырады, екіншіден логикалық ойлау қабілетін дамытып, ақыл-ой ұшқырлығына, шапшандылығына баулиды, үшіншіден халқымыздың тұрмыс-тіршілігінен мағұлмат беріп, ата салт-дәстүріне аялы көзқарасты қалыптастырады, төртіншіден әрбір бала осы ата дәстүрі мен әдет-ғұрпы арқылы жалпы адамзаттық әлемге аяқ басып, өз халқының игілігіне басқа халықтарға жақын да түсінікті ете алуға мүмкіндік алады, бесіншіден бала ұлттық сананы, адамгершілік ізгі қасиеттерді, отансүйгіштікті дамытуға жәрдемдеседі. Бұл материалдарды ересек тобындағы оқытудың әртүрлі формаларында пайдаланудың мәні зор.

Балабақшада сауат ашу сабақтарында балалардың танымдық әрететтерін қалыптастыру үшін халық педагогикасының мынандай материалдары пайдаланады.

-оқып –үйренетін материалдың мәнділігі мен құндылығын көрсету үшін ертегілер, аңыз әңгімелер және шешендік сөздер

-өзіндік жұмысқа арналған жеке карточкалар мен жұмбақтар

-шығармашылық сипаттағы тапсырмалар үшін сәндік қолданбалы өнер туындылары, мақал-мәтелдер

-ұлттық ойындар: «Айгөлек», «Орамал тастамақ», «Ұшты-ұшты», «Қыз куу», «Түйілген орамал», «Сақина жасыру» т.б.

Жеке адамның қалыптасуына басшылық етуде қазақ халқының ғасырлар бойы жинақталған шежіре тарихын, жыр дастаны, салт-дәстүрін, өлең шығару күш өнерін, бір сөзбен айтқанда атадан балаға мирас болып келе жатқан ата-бабалардың рухани байлығынан нәр алады. Оны жаңа жағдайда бейімдеп шығармашылықпен меңгеріп, өңдеп қолдану ғана біздің еншімізге тиіп отыр. Ежелгі халық педагогикасының үлкен үш арнасы бар. Олар ата, ене-ана тәрбиесі міне осы тәрбие тәсілдерінен тармақтасар озық дәстүрлерге алғырт карап, мән

беруіміз адамның қадір қасиетімізде кемітіп, ұлттық этикамызды рухани жоғалтуға себепші болуда. Халық педагогикасын әрі қарай дамытып жетілдіру ұрпағымызға жеткізу педагогтардың міндеті болып саналады. Ол үшін балаға халық педагогикасы деген ұғымды нақты толықтыру керек[4].

Оқыту процесінде халықтық педагогика негізінде ұйымдастырудың тәрбиелік те білімділік те үлесі ұлан-ғайыр. Халық зердесіне терең үңілсек ұрпақ тәрбиесі қай елдің, қай кезеңнің болсын толғақты мәселесі болып отыр. Бұл көкейкес мәселе ғасырлар бойы тек халықтық өткен тәжірибесіне сүйенгенде ғана сәтті шешімін тауып отырған. Ол – халықтың кәсібімен салт-дәстүрімен, тілімен, тарихымен, өнерімен, біте қайнасып, тарихи кезеңдер ерекшелігіне қоғамтану сатыларына қарай жетіліп ұрпақтан-ұрпаққа ауысып отыратын қастерлі мұра. Халық мұрасының танымдылық, тәрбиелік мәні- ұлан-ғайыр дүние. Ол тұтастай алғанда жас ұрпақ үшін ғана адам өмірінің рухани-этникалық қуатының қайнары. Оның ішінде тікелей бала тәрбиесіне бағытталған баланың жан дүниесінің қалыптасуына, рухани марқаюына негіз болатын дәстүрлер көп-ақ. Қазақ халқының да бала тәрбиесі жөнінде атам заманнан жиып - мол тәжірибесі бар.

Халық өз бойындағы ең жақсы қасиеттердің жеткіншек ұрпаққа күнделікті тұрмыста үйреніп бала бойына сіңіріп отырған. Халықтың тілін, салт-дәстүрлерін бойына сіңірген ұрпақ тәрбиелеу үшін халықтық педагогиканы оқыту-тәрбие жұмысына негіз етіп алу бүгінгі күннің талабы.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы. - Астана 2010 - 52б.
2. Выготский Л.С. Баланың жас ерекшеліктері және кемтар бала психологиясы туралы таңдамалы еңбектері. / Аударғандар: Алдамұратов Ә.Ж., т.б. - Алматы, 1999. - 170 б.
3. Ханибеков Я.Н. Некоторые вопросы изучения народного педагогика // Педагогика. - 1996ж
4. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім- тәрбиесі. - Алматы: Санат. 1995. - 350 б.

ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ӨЗГЕ ҰЛТ БАЛАЛАРЫНЫҢ ТІЛІН ДАМУ.

БУРКИТБАЕВА Т.Б., МАНЖОСОВА – ВОЛОСАТОВА. В.Г.

Қ.Қарағанды «Думан» б\б КМҚК

E-mail: nur_saulebekova@mail.ru

nica_888@mail.ru

Егеменді еліміздің талабына сай мемлекеттік тілді меңгеру, оқыту, қазіргі заманға сай білімді де, тәрбиелі ұрпақ тәрбиелеу педагогтар еншісінде. Мектепке дейінгі балаларға тәрбие мен білім беру жұмыстарын ұйымдастыруда олардың сөйлеу, тілін дамыту, байланыстырып сөйлеу мәдениетін жетілдіруге, құрастыра сөйлеуге, сөздік қорының молаюына баса

көңіл бөлген жөн. Қазақ халқының ұлы ақыны Абай Құнанбаев: «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала болама?» деп айтқандай баланың өміріндегі ойын ерекше орын алады. Заман талабына сай әр мұғалім өз сабағын жаңаша ұйымдастырып, шығармашылық ізденіспен өткізеді. Осы мақсат пен міндеттерді негізге ала отырып, өзге ұлт балаларына қазақ тілін үйретуде тек қана сөздерді қайталау арқылы үйретпей, оларды ойындар мен көрнекіліктер арқылы үйреткен тиімді. Ойын мен көрнекілік — балалардың тілді үйренуге деген қызығушылығын арттырады, сенімін оятады. Тіл үйретуде ойынды көрнекі құралдар, түрлі суреттер, кестелер, ойыншықтар, музыка және т.б. материалдар сабақты көркемдеп отырса, балалардың сөздік қоры біршама толығады, ауызша сөйлеу түрлері кеңейеді. Әрбір сабақта ойын түрлерін және өзара сөйлеу үлгілерін тақырыпқа сай қолданған жөн және тиімді. Ойын арқылы өзге тілде сөйлейтін балалар қазақ тілін үйреніп, сөздік қорын байытады, мемлекеттік тілді меңгереді және жаңа материалды жақсы қабылдайды, есте сақтайды, зейінді дамиды, қызығушылығы артады. Қазақ тілі сабақтарында сөздік қорды дамыту жұмыстары: түсіндіру, сұрақ-жауап, сөйлесу, өңгімелесу, көрнекілік әдіс-тәсілдер арқылы жүзеге асады. Әрине, балабақшада оқу-тәрбие жұмысында тілді үйретудің, үйренудің алуан тәсілдері мен әдістері бар. Мысалы: «Атын ата, көрсет, қайтала», «Үйде кім бар?», «Ғажайып қоржын» сөздік ойынында балалар қоржындағы ойыншықты алып, қай ойыншықты алғанын айтып, сипаттайды. Мынау –қоян. Екі ұзын құлағы бар. Кішкентай құйрығы, екі көзі, төрт аяғы бар ақ қоян.

Ойын технологиясы балаларды оқу жұмысымен қызықтыруға, әртүрлі қарым – қатынас режимдерін, жұппен және топпен жұмысты ұйымдастыруға көмектеседі. Ойын технологиялары қазақ тілін оқыту әдістемесінде белсенді оқыту нысанына жатады.

Ойын технологиялары шығармашылық – іздестіру деңгейіндегі балалардың жұмыстарын ғана емес, қазақ тілін зерттеу бойынша күнделікті қадамдарды қызықты етуге ықпал ететін, бірегей оқыту нысандарының бірі болып табылады. Қазіргі заманда бала заманауи ақпаратты бойына сіңіргендіктен, ойынның маңыздылығы артуда. Барлық әлемде, Қазақстанда да пәндік – ақпараттық орта әлдеқайда кеңеюде. Сабақта және бос уақытта алған білімдерін практикада пайдалануға мүмкіндік беретін дидактикалық ойын оқыту нысанының бір түрі болып табылады. Оқу үрдісіндегі ойын технологиясының рөлін және орнын, ойын элементтерінің байланысы мен оқу – жаттығуларды анықтау көбінесе ұстаздардың педагогикалық ойындардың қызметі мен жіктеуін түсінуіне байланысты. Ойын ортасы ойын технологиясының ерекшелігін елеулі дәрежеде анықтайды: ойынды заттармен және заттарсыз, столға қоятын, бөлме, көше, белгілі бір жерде, компьютер және ТСО - мен, сонымен бірге жылжымалы әр түрлі құралдармен танып біледі. Әлбетте, мектепке дейінгі тәжірибеде сабақты ойын нысанына қалай түрлендіруге болады? Мұнда нысандар көп, бірақ аталмыш шарттардың орындалуы міндетті: 1) сабақтың мақсаттарына ойынның сәйкестігі; 2) осы жастың балалары үшін қол жетімділік; 3) сабақта ойындарды орынды қолдану. Одан басқа, тақырып шеңберінде төмендегідей оқу түрлерін

ерекшелеуге

болады:

1) сабақтағы рөлді ойындар (сахналау): 2) оқу үрдісінде ойын тапсырмаларын пайдаланумен ойын ұйымдастыру (жарыс сабақ, конкурс сабақ, саяхат сабақ, КТК сабағы). 3) ойынды сабақтың белгілі кезеңінде қолдану (басында, ортасында, соңында; жаңа материалмен танысу, білімдерін бекіту, дағдысын, іскерлігін, қайталау мен игергенді жүйелеу). Тапсырмалар, жаттығулар және сөйлеуді дамытуға арналған жаттығулар Өлеңдерді жаттау сөздердің байланысын, оның мәнерлілігін дамытуға ықпал етеді, баланың активті және пассивті сөздер қорын молайтады, өздігінен ауызша еске сақтауын дамытуға көмектеседі.

Жаңылтпаштар. Жаңылтпаш - мәнерлі сөзді дамытудың тиімді құралы. Олар дұрыс және айқын артикуляция дағдысын жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді, сөздің жатықтығын және қарқынын жетілдіреді.

«Сөзді толықтыр» - Бастаушы сөздің бір бөлігі атайды (қо...) және допты лақтырады. Бала допты ұстап алуы және сөзді толықтыруы (... ян) керек Бастаушы рөлінде бала мен ересек адам кезекпен шығып тұруға болады. - Ұсынылған әріптер жиынтығынан неғұрлым көп сөз құрастыру: Б Л А Қ Ш А Б А А Мысалы: бала, бақша, бақа, лақ... - Сөздерді қарама-қарсы мағынасы бойынша айту: аш - жап, отыр - тұр... «Кім көп атайды» Бірнеше пәндік суреттер таңдап алынады. Балаға заттарды атау ұсынылады. «Аударып қойылған сөздер» Балаға орындары ауыстырылған әріптерге сөздер теру ұсынылады. Сөздердің қалыпты тәртібін қалпына келтіру керек. Мысалы: мала - алма, ирсы - сиыр «Буындардан - сөздер» Алдын ала таңдап алынған сөздерден буындардың бірнеше блоктары қалыптастырылады. Балаға олардан әр буынды бір рет қолданумен анықталған сөздер санын құрастыру ұсынылады. Есте сақтауды дамытуға арналған тапсырмалар, жаттығулар, ойындарЕсте сақтау барлық басқа психикалық процестер сияқты мектепке дейінгі жаста маңызды өзгерістерге төзеді. Олардың мәні - баланың есте сақтау қабілеті саналы және жанама түрде реттеле отыра, біртіндеп ерікті болады. «Осы жаста есте сақтау саналы болады». Жұмбақтар, сөзжұмбақтарЖұмбақтар көркем және логикалық ойлауды дамытуға, маңызды белгілерді ерекшелей және салыстыра білуге көмектеседі, ой - өрісінің жылдамдығын және икемдігін, ұғымталдық, өзіндік шешімдерді табу қабілеттілігін жаттықтырады. Артығын алып тастаКез келген 3-5 сөз алынады, мысалы, (алма, алмұрт, қияр). Қандай да ұқсастығы бар сөздерді ғана қалдыру керек. Дидактикалық ойындар қазақ тілін оқытуға бағытталған әдістемелік тәсілдерді қолданумен жаңа материалды зерделеудің барлық сатысында танымдылық қызметті қарқындататынын зерттеу көрсетті. Сабаққа енгізу үшін ойынды таңдау немесе оны ойлап табуда келесі ережелерді қолдану керек. 1. Ойынға кіріспес бұрын, төмендегі сұрақтарға жауап беріңіз: Ойынның мақсаты не, онда бала неге үйренеді? Ол қандай сөйлеу әрекетін орындауы керек: әрекеттердің бірі сөзбен немесе сөз жасау – онда, атап айтқанда, қайсысы және қандай үлгі бойынша? Бала осындай пікір құра ала ма, онда қосымша қиындақтыр «су астындағы тастар» жоқ па? Осы сұрақтарға жауап бере отыра, өзіңіз балаға айналып көріңіз және осы үлгі бойынша пікір

айту қандай қызықты жағдайда туындайды. Бала оны бірден түсінетіндей етіп балаға осы жағдайды қалай суреттеу керектігін ойла. Өзіңіз баламен рахаттана ойнаңыз!

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1.Амонашвили Ш.А. В школу с шести лет. М., 1986
- 2.ВенгерЛ.А. Восприятие и обучение (дошкольный возраст) 1969
- 3.Новоселова С.Л. Игра дошкольника. – М. Просвещение. – 1989
- 4.Игра – это серьезно. / Дошкольное воспитание – 2003
- 5.Развивающие игры. / Обруч – 2003
6. Швайко Г.С. Игры и игровые упражнения для развития речи: Книга для воспитателя детского сада / М.: Просвещение, 1988

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР СӨЙЛЕУ ҚАБІЛЕТІ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰРАЛ

МАНЖОСОВА – ВОЛОСАТОВА. В.Г., БУРКИТБАЕВА Т.Б.

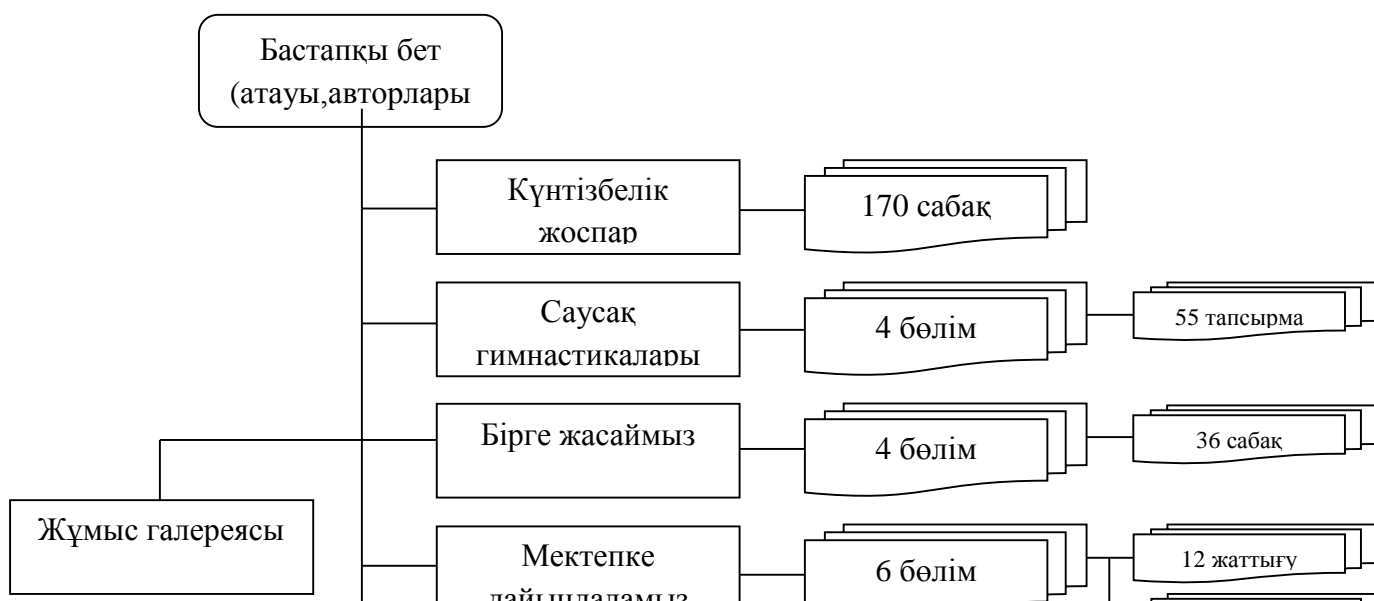
қ.Қарағанды «Думан» б\б КМҚК

E-mail: nica_888@mail.ru

nur_saulebekova@mail.ru

Компьютерлік технологияларды жаппай енгізуден туындаған қоғамда болып жатқан инновациялық өзгерістер контекстінде өзекті міндеттердің бірі дәстүрлі білім беру жүйелері мен технологияларындағы елеулі өзгерістер қажет екенін ұғыну және тиісінше оларды дамытудың жаңа жолдарын әзірлеу болып табылады. Жаңа ақпараттық технологиялар кез келген қызметтің құрылымын өзгертіп қана қоймай, әр түрлі қызмет түрлерін интеграциялауға әкеледі.

Біздің "сөйлеу қабілеті бұзылған ересек мектеп жасына дейінгі балалардың ұсақ моторикасын дамыту" электрондық оқу құралы, алға қойылған дамыту және түзету міндеттерін шешу үшін қажетті балалардың қызметін ұйымдастыру тәсілдерін түсінуге мүмкіндік береді. Осы оқу құралының құрылымы 1-суретте көрсетілген.

Сурет 1 – ЭЕМ-ге арналған бағдарламаның құрылымы-электрондық оқу құралы

"Сөйлеу қабілеті бұзылған мектеп жасына дейінгі ересек балалардың ұсақ моторикасын дамыту "

Бастапқы бет мыналарды қамтиды: әзірлеуші-авторлар туралы деректер.

Жұмыс галереясы суреттер түріндегі көрнекі материалды қамтиды.

"Күнтізбелік жоспар" бөлімі оқу апталарына бөлінген 170 сабақты қамтиды. Әр апта 5 сабақтан тұрады (дүйсенбі – сурет салу, сейсенбі – аппликация, сәрсенбі – қол еңбегі, бейсенбі – мүсіндеу, жұма - сурет салу). Апта топтастырылған айларында (сәуір, мамыр). Сабаққа суреттер түріндегі көрнекі материал қоса беріледі.

"Саусақты гимнастика" бөлімі 4 тақырыпшадан тұрады: "Саусақты гимнастика"; "Анамен ойнайық"; " Шаралар кешені, қол қимылдарын және қол шеберлігін дамытуға ықпал ететін"; "Қол шеберлігін дамытамыз (жаттығулар)". Барлығы 55 тапсырма.

"Бірге жасаймыз" бөлімі 4 тақырыпшадан тұрады (сурет салу, аппликация, қол еңбегі, мүсіндеу). Әрбір тақырыпшада балалар мен ересектердің бірлескен жұмысы үшін иллюстрацияланған нұсқаулар бар. Барлығы 36 сабақ.

"Мектепке дайындаламыз" бөлімі 6 бөлімнен тұрады: "Жазу дағдылары туралы нені білу керек"; "Жазудың дұрыс емес дағдыларының түрлері мен себептері"; "қолдың жұқа қимылдарының дамуына ықпал ететін шаралар кешені"; "Графикалық жаттығулар"; "Қосымша жаттығулар" (12 жаттығу); "Ұсақ моториканың даму деңгейін анықтауға және қол қимылдарын үйлестіруге арналған диагностикалық тапсырмалар" (5 тест).

"Педагогикалық сандық" бөлімі 3 бөлімнен тұрады. 1 бөлім -1 тақырыпшадан тұрады:

" Психогимнастика, таңғы жиын"; 2 бөлім 6 тақырыпшадан тұрады:" Дидактикалық және қозғалмалы ойындар"," Әдемі мүсін қалыптастыруға арналған ойындар"," Көз бұлшық етінің шаршауын және босаңсуын кетіруге арналған кешен"," Тыныс алу гимнастикасы жаттығуларының кешені"," Тілге арналған динамикалық жаттығулар";3 бөлім 2 тақырыпшадан тұрады:" Релаксацияға арналған жаттығулар, аутотренинг","Мектеп жасындағы

балаларды релаксациялауға арналған әдістеме". Барлығы 59 жаттығу.

Бұл бағдарламаны практикалық логопедтер, тифлопедагогтар, дефектологтар, психологтар, тәрбиешілер, педагогтер, сондай-ақ ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға дамыту және түзету-бағытталған оқыту жолдарын табуға көмектесуге тілек білдірген балалардың ата-аналары пайдалана алады. Бағдарламаға ілесіп жүретін бөлімдер: "Күнтізбелік жоспар"; "Саусақты гимнастика"; "Бірге жасаймыз"; "Мектепке дайындаламыз"; "Педагогикалық сандықша" оқытудың алға қойылған дамыту және түзету міндеттерін шешу үшін қажетті балалардың қызметін ұйымдастыру тәсілдерін түсінуге мүмкіндік береді.

Бағдарлама балалармен шағын топтық және жеке сабақтарда қолданылуы мүмкін. Бағдарлама ересек адам әр балаға қажетті жаттығулар жиынтығын таңдап, осылайша оқыту процесін сапалы дараландыруға қол жеткізе алатындай етіп жасалған.

Бұл бағдарлама мектепке дейінгі ересек және кіші мектеп жасындағы балаларға сөйлеу, есту, көру қабілеті бұзылған балаларға қажет. Ол дамуында ауытқулары бар балалардың басқа санаттарына да пайдалы болуы мүмкін.

Бағдарлама дамудың бастапқы бұзылуынан зардап шекпейтін, бірақ басқа әлеуметтік-мәдени себептерге байланысты оқудағы нақты қиындықтарға тап болатын балаларға да көмектесе алады. Бұл бағдарлама мектепке дайындық барысында қарапайым балаларға да өте пайдалы болуы мүмкін.

Егер бала, мүмкін, бұрын ешқашан компьютермен жұмыс істемесе және оны қалай басқару керектігін білмесе, онда компьютер қиын бала үшін зерттеу пәні болмауы тиіс, ол бала үшін оның жасына, мүдделеріне, даму деңгейіне жауап беретін қызмет құралы көмекші болуы тиіс. Бала ең басынан бастап компьютерді қызықты және маңызды міндеттерді шешу құралы ретінде меңгеруі тиіс. Сондықтан басқарудың қарапайымдылығына жету маңызды болды. Компьютерлік бағдарламамен жұмыс істеу кезінде баланың барлық назары мен күші компьютерді меңгеруде емес, оқу тапсырмаларын шешуге кетуі керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Ковригина Л. В. Использование элементов ИКТ при подготовке учителей-логопедов к логопедической работе с детьми старшего дошкольного возраста / Л. В. Ковригина // Фундаментальные исследования. - 2008. - № 3

2 Кутепова Е. Н. Оптимизация процесса школьного обучения с помощью программно-методических средств / Е. Н. Кутепова // Логопедия: методические традиции и новаторство. - М., 2003.

3 Лынская М. И. Организация логопедической помощи с использованием компьютерных программ / М. И. Лынская // Логопед в детском саду. - 2006. - №6.

4 Степанова, М. Ребенок и компьютер / М. Степанова // Директор школы. - 2000.-№5 . Обечение грамоте детей с нарушениями речи.

5 Ремезова Л.А. Коррекционные подходы к формированию у дошкольников с косоглазием и амблиопией знаний, умений и навыков на общеобразовательных занятиях и в строительно-конструктивных играх // Коррекционная педагогика. - 2004 г. - №4 (6), С. 40-45.

6 Ришман Л.Н. Новые подходы к организации деятельности дошкольников

с нарушением зрения // Коррекционная педагогика. - 2007 г. - №4 (22), С. 44 - 47.

7 Жарикова М.И., Медова Н.А. Современные компьютерные технологии обучение как средство адаптации детей с нарушением зрения // Коррекционная педагогика. - 2006 г. - №4 (16), С. 60 - 65.

ТЕАТРАЛИЗОВАННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ

ТУСУПБЕКОВА Б. Т.

Карагандинская школа интернат для детей с нарушениями опорно-
двигательного аппарата

«НОДА»

В настоящее время в нашей стране на всех образовательных уровнях особое внимание уделяется коррекционной работе с детьми с ограниченными возможностями здоровья (ОВЗ). Дети могут иметь различные осложнения в развитии: от задержки психического развития до двигательных нарушений и осложнений с речью, зрением, слухом. Поэтому необходим комплексный и системный подход к решению проблем во всех сферах воспитания и обучения детей с ОВЗ. Каждый воспитанник индивидуален и поэтому ежедневно в школе интернате проводят работу не только педагоги сопровождения - логопеды, психологи, дефектологи, а также, воспитатели, музыкальные руководители, как активные участники образовательного процесса.

На сегодняшний день существует множество форм работы на музыкальном занятии с «особенными детьми». Все они уже достаточно изучены и активно применяются в практике музыкальных педагогов. Одним из наиболее многогранных способов является театрализованная деятельность. Этой теме посвящено большое количество трудов, но за счёт своей специфики, а также благодаря огромному воспитательному потенциалу данная работа является актуальной.

В нашей школе интернате имеется группа детей с тяжелыми нарушениями речи, особенностью которой является то, что она разно возрастная. Все дети направлены к нам психолого-медико-педагогической комиссией и имеют серьезные комплексные речевые нарушения. При этом 90% воспитанников

данной группы имеют статус «ребенок с ограниченными возможностями». Чтобы нормально развивалась речь, необходима целостность и сохранность всех структур мозга. Важное значение имеют слуховая, зрительная и моторная системы.

Особенности развития ребенка с ОВЗ затрудняют процесс своевременного развития речи. Большинство детей испытывают трудности сосредоточения, не умеют вглядываться, рассматривать, не понимают инструкцию взрослого. Наблюдаются такие симптомы как вялость, общая слабость, заторможенность, или, наоборот, раздражительность, частая смена настроения, гиперактивность, капризность. У большинства детей нарушена осанка, не развита мелкая мускулатура рук. У большинства детей при поступлении в группу не сформированы культурно-гигиенические навыки, самообслуживание.

Театр является для людей средством познания жизни, эстетического и нравственного воспитания детей. Он сочетает в себе целый спектр видов искусств: литературу, танец, актерскую игру и музыку. С помощью всего этого театр воздействует на эмоциональный мир ребёнка и обогащает этот мир, учит воспитанника преобразовывать окружающую среду, задействовать свою фантазию и воображение, помогает общаться с людьми, развивает творческие способности. Всё это в дальнейшем поможет социализироваться нашим воспитанникам в современном обществе.

Актерское искусство совпадает с природой детской игры. Поэтому занятия с использованием театрализованных игр включают в себя различные творческие задания, которые помогают развивать психомоторные и эстетические способности детей, дают начало детской художественной деятельности.

Учитывая возрастные и индивидуальные особенности детей, нами был подобран театральный репертуар. На данный момент он включает в себя такие сказки как «Теремок», «Заячья избушка», «Курочка Ряба», «Как Собака друга искала». В дальнейшем планируется расширять диапазон произведений, возможно, вводить в практику отрывки из современных мультипликационных сюжетов. Представленные сказки обладают важной отличительной чертой – они просты в исполнении и дают нашим «особенным детям» возможность активно пользоваться своим небольшим речевым инструментарием. Для детей с ОВЗ театрализованные игры являются жизненно необходимой деятельностью, в которой развиваются их личностные качества.

Каждый этап в работе над инсценировкой позволяет решать сразу несколько воспитательных и образовательных задач. При знакомстве со сказкой, на этапе её прочтения, педагог знакомит воспитанников с героями, образом их жизни, то есть расширяет знание воспитанников об окружающем мире. Дети только с помощью взрослого могут определить характер героев («плохой – хороший») и устанавливать правила общения. В результате у воспитанников возникают: симпатии в виде улыбки по отношению к хорошему, доброму герою (к Курочке, Собачке и т.д.), жалость и сострадание - к незащитному Зайке; осуждение - по отношению к хитрой Лисе, злому Волку. Игровая обстановка создает для детей психологическую защиту и комфорт, а сама театральная деятельность помогает

маленькому человеку более успешно и спокойно преодолеть свои личностные проблемы.

Театрализованная игра выступает методом обучения творческому мышлению и культуре общения. Во время таких занятий педагог вместе с ребенком может решать различные проблемные ситуации, вступать во взаимодействие со сверстниками: «Дедушка один не может вытянуть репку. Что нужно сделать?»; вступать в речевое общение: детям трудно самостоятельно позвать героя и педагог приходит на помощь: «Давайте позовем помощников: «Бабка! Иди к нам!», а герою подсказывает, как ответить или показать с помощью жеста: «Иду». После таких игровых моментов воспитанник получает эмоциональную поддержку, образец для подражания в лице взрослого, опыт творческого самовыражения.

Каждый раз, перед началом внедрения театральной постановки той или иной сказки, с детьми проводится тщательная проработка сюжета. Необходимо, чтобы они запомнили героев, их характеры, последовательность действий. Для этого мы сначала читаем сказку, затем проигрываем её в театральных играх (в кукольных, настольных, пальчиковых и других). Сопровождается кукольное представление музыкальным оформлением, которое будет использоваться позже в работе над спектаклем. Необходимо это для того, чтобы дети не только зрительно, но и на слух воспринимали эмоции героев, смену настроения эпизода, а также представляли полноценную картинку сказки в своей голове. Это поможет им потом легче сориентироваться в той или иной роли.

Еще одной особенностью работы с детьми с ОВЗ в театральной деятельности, которая учитывается на стадии подготовки, является упрощение сюжета, тщательная проработка педагогом его музыкальной составляющей. Все сложные фразы и реплики мы заменяем на лёгкие слова, а где возможно - даже на простые звуки. Роль автора на себя берет либо воспитатель, либо музыкальный руководитель. Они в любой момент смогут изменить сюжет, чтобы ребёнок смог проявить себя так, как он этого захочет.

Важную роль в работе с воспитанниками с ОВЗ имеет организация взаимодействия всех специалистов ДООУ и родителей для решения проблем речевого развития воспитанников, установление партнерских отношений с семьей каждого воспитанника. Каждый ребенок индивидуален в своем развитии, поэтому и подход к каждой семье варьируется в зависимости от состава родителей по культурному, образовательному уровню, по стилю семейного воспитания, по типу взаимоотношений в семье, по наличию заинтересованности и пониманию проблем своего ребёнка и т.д. Поэтому мы используем различные пути и способы приобщения родителей к сотрудничеству (совместные театрализованные постановки, изготовление костюмов, декораций и т.д.), доброжелательный стиль общения, индивидуальный подход, сотрудничество, динамичность во взаимодействии родителей и специалистов ДООУ. Все это направлено на создание положительной атмосферы, заинтересованности в совместной работе

Положительное влияние театральной деятельности на успешное эмоциональное, социальное и общее развитие детей с ОВЗ напрямую зависит от

музыкального руководителя и является той важной «изюминкой», которую он сможет привнести в образовательный процесс. Именно поэтому новизна идей и учёт особенностей детей с ОВЗ, посещающих детский сад, способствуют обновлению и появлению новых подходов в использовании моментов театрализации в группе с воспитанниками с ОВЗ.

Использованная литература:

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. СПб.: Питер, 2008. 45 с.
2. Королькова Е.А. Музыкальное занятие как средство коррекционного развития при обучении и воспитании детей с ограниченными возможностями здоровья [Электронный ресурс] // Инновационные педагогические технологии: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Казань, май 2016 г.). – Казань: Бук, 2016. – С.87-90. – URL <https://moluch.ru/conf/ped/archive/190/10224/>. (дата обращения: 06.10.2018).
3. Конвенция о правах ребёнка// Народное образование. – 1993. – №5. С. 24-40
3. Короткова, Н. А., Михайленко, Н. Я., Как играть с ребёнком: Линка-Пресс, 2015 – С. 215.
4. Тухватуллина Зилия Гайнелгилемовна «Театр для детей с ОВЗ»

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ ЖОЛЫ РУХАНИ-
АДАМГЕРШІЛІК БІЛІМ
МАКЕТОВА М.Р.

Қарағанды «Болашақ» жоғарғы колледжі

m.mira888@mail.ru

*«Тәрбиелеудің басты міндетін адамгершілік әсер етуден құрайды»
К.Д. Ушинский*

Бүгінгі таңда қазақ халқы ғасырлар тоғысында тәуелсіз мемлекетке айналып, өзінің қоғамдағы саяси, әлеуметтік-экономикалық, мәдени білім парадигмасы жүйесін әлемдік өркениет үлгісінде дамытуда. Өйткені кез келген жаңа тәуелсіз мемлекеттің рухани даму процестерінің өзіндік ерекшеліктері болады.

XXI ғасырда көтеріліп отырған «Өзін- өзі тану» рухани- адамгершілік білімінің түп тамыры тереңде жатыр. Ол- халқымыздың ұлттық құндылықтарын, рухани мұраларынан, ділінен, тағылымдық ой- толғауларынан бастау алады. «Өзін- өзі таныған, өмірдің мәнін түсінген адам ешқашанда сол қалпында қала аламайды» - дейді Томас Манн. Ендеше өзін- өзі, өз мүмкіндіктерін, өзінің өмірдегі орнын түсінген адам, өзін- өзі қадағалап, сынап, өзін- өзі тәрбиелеуге, өмірден өз орнын, өз бақытын табуға ұмтылады. Өзін- өзі тану- адамның

шындықты өзінше түсіну жағынан қарастыратын ілім, ол өз бойындағы бірегейлікке сәйкес келетін өзінің жеке құндылықтары жүйесін жалпы адамзаттық құндылықтар жүйесімен ықпалдастыруға бағытталған. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білімі-ұлттық құндылықтарды іске асыру мен тартудың маңызды механизмі, өмірдің мәні мен өнегесі, тарихпен, ана тілімен, философиямен, әдебиетпен, дәстүрмен, психологиямен ұштасқан ұлттық-рухани білім мазмұны мен түрі.

Адамгершіліктің негізі мінез-құлық нормалары мен ережелерінен тұрады. Олар адамдардың іс-қылықтарынан, мінез-құлықтарынан көрінеді, моральдық өзара қарым-қатынастарды басқарады. Отанға деген сүйіспеншілік, қоғам игілігі үшін адам еңбек ету, өзара көмек, сондай-ақ қоғамға тән адамгершіліктің өзге де формалары, бұл-сананың, сезімдердің, мінез-құлық пен өзара қарым-қатынастың бөлінбес элементтері, олардың негізінде қоғамымыздың қоғамдық-экономикалық құндылықтары жатады.

Баланың өмірге белсенді көзқарасының бағыты үлкендер арқылы тәрбиеленеді. Тәрбиелеу, білім беру жұмысының мазмұны мен формалары балалардың мүмкіндігін ескеру арқылы нақтыланады. Адамгершілікке, еңбекке тәрбиелеу күнделікті өмірде, үлкендердің қолдан келетін жұмысты ұйымдастыру процесінде, ойын және оқу ісінде жоспарлы түрде іске асады.

Тәрбиешінің ең бастапқы формалары педагогтың балалармен мазмұнды қатынасында, жан-жақты іс әрекетінде, қоғамдық өмірдің құбылыстарымен танысу кезінде, балаларға арналған шығармаларымен, суретшілер туындыларымен танысу негізінде іске асады.

Мұндай мақсатқа бағытталған педагогтық жұмыс еңбек сүйгіштікке, ізгілікке, ұжымдық пен патриотизм бастамасына тәрбиелеуге, көп дүниені өз қолымен жасай алуды және жасалған дүниеге қуана білуді дамытуға, үлкендер еңбегінің нәтижесін бағалауға тәрбиелеуге мүмкіндік жасайды. Балаларда ортақ пайдалы жұмысты істеуге тырысу, бірге ойнау, бір нәрсемен шұғылдану, ортақ мақсат қою және оны жүзеге асыру ісіне өздері қатысуға талпыныс пайда болады. Мұның бәрі де баланың жеке басының қоғамдық бағытын анықтайды, оның өмірге белсенді ұстанымын бірте-бірте қалыптастырады.

Әр баланың жеке басы- оның моральдық дамуы үшін қамқорлық жасау- бүгінгі күннің және алдағы күндердің талабы, оған педагогтың күнделікті көңіл бөлуі талап етіледі. Оның тәртібі, іс-қимылы, балалар және үлкендермен қарым-қатынасы балалар үшін үлгі бола отыра , педагогтың ықпалы әсерлі енеді, баланың жеке басы қалыптасады. Оның ықпалы неғұрлым белсендірек болса, баланың сезімдерін жан-жақты қамтыған сайын, олардың ерік күшін жұмылдырып, санасына ықпал етеді.

Атақты педагог Сухомлинский; «Бала кезде үш жастан он екі жасқа дейінгі аралықта әр адам өзінің рухани дамуына қажетті нәрсенің бәрін де ертегіден алады.

Өзін өзі тану пәнінің алға қойған мақсаты - қазіргі кезеңдегі жастардың тұлғалық қасиеттерін адамгершілік бағытта дамыту. Адамгершілік жалпы алғанда дүниетаным принципі десек, адам мүмкіншілігінің шексіз екендігін мойындау, өзін-өзі дамыту қабілетіне деген сенімі мен ерік бостандығын және

абыройын қорғау, адамның бақытқа жету жолындағы құқығы мен оның барлық сұраныстарын қамтамасыз ету. Жастарға рухани тәрбие, білім беру адам дамуының тәндік, жандық, рухани үйлесімділігін, өмірді құндылық деп түсінуін өзін Жаратқанмен, табиғатпен үйлесімділікте ұстай білуін, жердегі тіршілікті сақтау үшін өзінің қажеттігін түсінуді қамтамасыз ететін өзін-өзі тану пәні бүгінгі күні оқыту процесінде маңызды орынға ие болып отыр.

Осы орайда өзін - өзі тану пәнінің басты тақырыптарының бірі махаббат және шығармашылық.

Адамзат тарихында пайда болған адамгершілікке байланысты көптеген категориялар – жомарттық, батылдық, шыншылдық, сыпайыгершілік, әділдік пен достық, ар мен намыс, т.б. сонау көне дәуірден басталып, күні бүгінгі күнге дейін маңызын жоғалтқан жоқ. Сондай-ақ адамзаттың, әрбір адамның ішкі рухани - адамгершілік дүниесінің негізгі нысандары – үміт, сенім және махаббат үнемі даму үстінде.

Махаббат ұғымының мазмұны өте кең. Оның адам жанының махаббаты, белгілі бір идеяға, Отанға, ата-анаға, жалпы адамзатқа деген түрлері көп. Махаббат — жануарлар дүниесіндегі биологиялық инстинктіге негізделген сезімнен әлдеқайда күрделі сезім. Ол адамның мәдени дамуының белгілі бір сатысында ғана пайда болатындықтан, оны шынайы адами сезім деп қарастыру керек. Махаббатта сезім мен ақыл ұштасып, адам парасатты табиғи күш ретінде көрінеді. Махаббат адам көңілін шартарапқа желдірер, кеңілін аспанға көтерер, нәзіктік пен құштарлықты тудырар, қорқынышы мен үрейі, қуанышы мен қызғаныш қасіреті көп күрделі, құрғақ анықтамаларға сыйыспайтын ғаламат сезім.

Махаббат— достықтың, татулықтың шыңы, адам өмірінің ұлы жарастығы. Онсыз өмірдің мәні, қызығы, құны жоқ. Ақын Абай "Махаббатсыз дүние — бос" деп тегін айтпаған. Махаббатпен адамның бүкіл тіршілігі байланысты. Адам дүниеге келген мезеттен ата-ана махаббатының жылуына бөленсе, одан кейін дос-жаран, жора-жолдастарының сүйіспеншілігін біледі, бірте-бірте сүйіктісінің, жарының махаббатымен қауышады. Барлық ұлы істерге адамды қажыр беріп бастаушы күш — махаббат. Адам біреуді сүйгендіктен, біреудің өзін сүйетіндігін немесе болашақта сүюінен үміттенгендіктен, оның бойын күш-жігер кернеп, биік мақсаттарға ұмтылады. Сезім атасы — махаббат — құдіретті күш. Ол адам жанының екінші біреуге, адамдар қауымына немесе белгілі бір идеяға бағытталған сүйіспеншілігі мен құштарлық сезімінің аса нәзік түрі.

Сезім күйлері адам өмірінің қалпына әсер етеді. Ішкі сезім, көңіл күйдің бұзылуы адамның адамдық негізгі қасиеттерінің көрінісіне өз әсерін тигізеді. Бұндай уақытта адам өз сезімін қолына ұстап басқара алатындай жағдайда болу қажет. Сонда ғана жастар үшін жайсыздық туындап тұрса да ол басқа адамдармен қарым-қатынас уақытында өз сезімін қолға алып басқара алу негізінде өз күйін өзге адамға көрсетпей біркелкі дұрыс қарым- қатынас жасай алады. Осы арада педагог Н.В Данилов: «Егер сезім адамды басқаратын болса, онда бұндай жағдайда күйзеліс пайда болады» - деп суреттейді. Сол себептен біздер зерттеу барысында ішкі сезім күйін жастардың өзі басқара алатындай жағдай туғызу жолдарын “Өзін-өзі тану” сабағындағы жетістікке жету,

сәтсіздіктен қорқу әдістерін реттеп отыруға қолдандық. Сезімді реттеу, бойындағы күйзелістік жағдайды тарқату, бұл үнемі өзін қандай күйде де (қатты ашулану, өкпелеу, шексіз қуану) үлкен шыдамдылықпен, өзін-өзі жеңе білумен ішкі және сыртқы әрекеттерге қарсы тұра алу төзімділігін қалыптас-тыруға өз әсерін тигізеді. Сезім толқыныстары адамның бойындағы ішкі және сыртқы өзгерістердің пайда болуына әкеліп соғады. Сыртында: адамның келбеті, тұрысы, ымдауы, ишараты, дем алуы, дауысының өзгерісі, көзінің қозғалысы, терінің түсі, күлуі, жылауы т.б. өзгерістерге әкеліп соғады. Ал ішкі өзгерістерге: - организмде ішкі секреция бездерінің бөлінуі, адреналиннің қанға көптеп шығуы, жүрек жүйесінің кеңеюі, қан ұюының күшеюі, ас қорыту жүйесінің жұмысының тежелуіне т.б. әкеліп соғады. Осы жағдайларды жастар біліп қана қоймай, осы кезеңде сезім күйін қалай реттеу жолының әдістерін игере білуі оның рухани мәдениетінің дамуына, интелектілік жоғарлауына, адамгершілік сапаларының артуына тікелей ықпал жасайды. Бұл үшін әрбір жас өзін-өзі тану әдістері арқылы өзіндік сезім, көңіл күй, белсенділік диагностика -сын өткізу арқылы бойындағы адамгершілік қасиеттерін дамытуға бірден-бір әсер ететін өзіндік сезімін қалыпқа келтіріп, басқару жолдарын есепке алуды үйрету қажет. Өзін-өзі тәрбиелеу процесі үлкен ауқымды қамтиды. Тұлғаның интелектік дамуы, адамгершілік сапасын арттыру, білімділік, еңбексүйгіштік, еңбекке икемділік т.б. қамтиды.

“Шығармашылық тек қана сазгерлерге суретшілерге ақындарға тән деп айту өте жабайылық”. Шығармашылық кез-келген маман иесіне тән болуы тиіс. Әр адам өз жұмысына шығармашылық тұрғыда қарағанда, атап өтсек өз жұмысында күнделікті іс-әрекетті қайталамай сол әрекетіне үнемі жаңалық енгізіп, әрбір ісін жаңадан туындатып отырғанда ғана ол адамның іс әрекеті жүйелі мағаналы мақсатына жете алады. Ал, шығармашылықтың белсенділігі ғылымның, экономиканың, білім беру жүйесінің негізгі қозғағыш күші. Шығармашылық әрекет психологтардың пайымдауынша әр түрлі қалыпта әр адамның бойынан табылады. Сол себептен қоғамның әрбір мүшесінің жүрегіне жол салып, шығармашылық белсенділігін арттырып оны әрбір саланы өркендетуге шебер қолдануға үйрете білу, интеллектуальдық білімдерін шығармашылық тұрғыда дамыту бүгінгі педагогика саласының алдына қоятын өзекті мәселерінің қатарына жатады.

XX ғасырдың 30 жылдарынан бастап, педагогикалық ғылымда оқытушылардың тәжірибелік жұмыстары бір-бірімен толықтырылып салыстырылып келеді. Оның ішінде /А.С. Макаренко, Ю.Ф. Головин, Н.Д. Левитов т.б./ мамандыққа орай шеберлікті артыру мәселесі де зерттелінді.

Ал, 50-60 жылдардағы психолого-педагогикалық зерттеулерде педагогикалық мамандардың дайындалу сапасына /Ф.Н.Гоноболин, А.Г. Ковалев, К.К. Платонов, С.Н. Архангельский т.б./көңіл бөледі. Әрі қарай педагогикалық зерттеу құрлымдарында мұғалімнің іс-әрекетінде педагогикалық шеберлікті оқыту, болашақ мамандардың бойында өз пәніне деген қызығушылықты арттыру мәселелері /А.И. Щербаков, Н.В. Кузьмина, И.Г. Огородников, О.А.Абдулина т.б./ ғалымдардың жұмысында зерттелінген. Барлық зерттеулердің бойында педагогикалық шеберлікті арттыру немесе оны

қалыптастыру дәрежелері қарастырылғанда онда келесі мәселелер қамтылмайды:

1. Бұған дейінгі ғалымдардың зерттеулерінде студенттердің немесе болашақ маман иелерінің өзіндік таным тұрғысынан шығармашылық белсенділігін арттыру мүлдем қарастырылмайды, олардың өзіндік таным шығармашылық белсенділігінің деңгейіне баға берілмейді.

2. Шеберлікті, мамандыққа орай педагогтардың дайындық сапасын арттыруда оның ішкі дамуына, ішкі күшіне, талпыныс деңгейіне оны көре отырып шығармашылық деңгейін арттыру зерттелмеген.

Ол жағдайды зерттеу болшақ маман бүгінгі студенттен бастау бұл өзекті мәселе. Студент болашақ ұрпақты дайындау сапасына өзінің шығармашылық белсенділігін арттыра отырып, сол арқылы оқушылардың шығармашылығын арттыру қажет. «Шығармашылық сапасы – бұл адамның бүкіл әлемді тануға ұмтылысы, оны тек бейнелеп қана қоймай, әрі қарай жетілдіріп, дамытуға тырысуы. Жалпы қандай да болмасын адам кішкентай кезінен өмірдің заңдылықтарына үлес қоссам, өзгертсем десе, барлық өмірін соған сарп етері сөзсіз. Себебі, адам белсенділігі, еркіндігі, қажеттілігі, қызығушылығы арқылы шығармашылыққа енгенде ғана өмір сүру мәнін аша алады» – деп сипаттайды Мухамеджанов Б.Қ. Жастық шақ кісінің өмір жолына, өзінің қандай жағдайға жеткеніне, неге шамасы келетініне, дүниеде не үшін өмір сүріп, жер басып жүргеніне, нені біліп, не қойғысы келетініне, жұртқа нендей пайда тигізетіндігіне, яғни болашағына айрықша үніліп қарайтын кезең. Олай болса бұл кезең олардың өзімен-өзі кеңесіп, «жан дүниесіне үнілуге құштар» шағы /Қ.Жарықбаев/ Шығармашылық белсенділікті арттыру жеке тұлғаның өзін-өзі тәрбиелеуі белгілі бір мақсатқа жету жолында ылғи да ізденіп, өлшеусіз еңбек етуге, талаптанып отыруы, өз ішіне үнілу арқылы өз бойындағы ерік сапаларын арттыруы тоқтамға келу, табандылық, ұстамдылық, ерлік, өз қабілеттіне көңіл аударуы ұйымдастырғыштық, музыкалық, суретшілік т.б. оқу-тәрбие процесінде өз бойындағы қабілетін аңғара отырып, барлық жақсы қасиеттерін белгілі бір мақсатқа жетуде сарп ету жолындағы белсенділігі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ананьев Б.Г. Избр. педагогическая психология. Труды. Т.2 1992. -14 с.
2. Әбдіразақов Е. Адамгершілік, имандылық тәрбиесі. – Шымкент, 1994.
3. Жаманқұлова Н.Б. Студенттердің өздігінен білім алу біліктері мендағдаларын қалыптастыру негіздері. – Алматы, 2003. - 142 б.140
4. Құрсабаев М.Р. «Атамекен» ұлттық ғылыми-тәлімдік, рухани-танымдық бағдарламасын оқу-тәрбие жұмыстарында жүзеге асырудың этнопедагогикалық-этнопсихологиялық мәселелері. – Алматы, 1993. – 110 б.

УСТНОЕ НАРОДНОЕ ТВОРЧЕСТВО В РАБОТЕ НАД РАЗВИТИЕМ РЕЧИ ЧЕРЕЗ РЕЖИМНЫЕ МОМЕНТЫ

КАРЫМСАКОВА А. Б., КАРЫМСАКОВА Ж. Б.

«Арман» бөбекжайы КМҚК

aiagoz_25.85@mail.ru

В настоящее время у современных детей встала серьезная проблема овладения средствами общения и способами взаимодействия со сверстниками и взрослыми. Это обусловлено интенсивной компьютеризацией и электронизацией детской игрушечной среды. Дети с раннего возраста, с легкостью разбирающиеся в компьютерах и других современных гаджетах, зачастую не владеют элементарными способами общения.

За последние 20 лет число речевых нарушений возросло более чем в шесть раз и процент дошкольников с различными речевыми нарушениями остается стабильно высоким. Плохоговорящие дети, начиная осознавать свой недостаток, становятся молчаливыми, застенчивыми, нерешительными, затрудняется их общение с людьми. Кроме того, речевые проблемы ярко проявляются при поступлении детей в школу, которые, в дальнейшем, тормозят процесс обучения, являясь причинами дисграфии и дислексии.

Исправить многие обнаруженные дефекты речи в младшем школьном возрасте очень сложно, а иногда и невозможно. Это происходит потому, что многие речевые дефекты детей не были своевременно выявлены, окончательно сформировались и закрепились на уровне связи в коре головного мозга.

Следует помнить, что речь не является врожденной способностью, а развивается в процессе параллельного с физическим и умственным развитием ребенка и служит показателем его общего развития. Однако на появление и становление речи природа отводит человеку очень мало времени – ранний и дошкольный возраст. Именно в этот период создаются благоприятные условия для развития устной речи. Основная задача речевого развития ребенка дошкольного возраста – это овладение нормами и правилами родного языка, определяемыми для каждого возрастного этапа и развития его коммуникативных способностей. В основе развития речи лежит активный, творческий процесс овладения языком, формирование речевой деятельности, в формировании языковых обобщений и элементарного осознания явлений языка и речи. Необходимо вызвать у детей интерес к родному языку и обеспечить творческий характер речи, тенденцию к ее развитию.

Один из таких творческих процессов является устное народное творчество. Устное народное творчество традиционно использовалась в отечественной и зарубежной педагогике как важный фактор воспитания и образования подрастающего поколения, могучее средство развития и обогащения его речевой культуры.

Воспитательная и художественная деятельность произведений фольклора обусловлена спецификой средств воплощенных в ней художественного образа, способного вызвать яркие представления об окружающем, воздействовать на чувство и сознание человека.

Общие принципы образного отражения действительности находят свое выражение в разнообразных фольклорных жанрах: сказках, преданиях,

потешках, легендах, пословицах, загадках, поговорках, скороговорках, стихотворениях, баснях, песнях, и т.п.

Язык фольклорных произведений обладает особыми качествами: образностью, выразительностью, живостью. Его содержание вызывает остроту мысли и чувства, воздействует, убеждает, воспитывает, развивает считал Чокан Валиханов. Он указывал что, устное народное творчество является удивительным источником развития художественной литературы.

Устное народное творчество сопровождает человека с первых лет его жизни, так как в этот период, когда закладывается фундамент личности формируется психика, представления ребенка об окружающем, интенсивно развивается речь, значение литературы и фольклора, его жанров трудно переоценить. Возраст до пяти лет – богатейший по способности ребенка быстро и жадно познавать окружающий мир, впитывать огромное количество впечатлений.

Именно в этот период дети с поразительной быстротой и активностью начинают перенимать нормы поведения окружающих, а главное - овлаживать средством человеческого общения – речью овлаживая речью, ребенок получает ключ к познанию окружающего мира природы, человеческих отношений.

Л.Н. Толстой, обращаясь памятью к своим первым впечатлениям детства, писал: «Разве не тогда я приобретал ... так много, так быстро, что всю остальную жизнь не приобрел и 1/ 100 того. От пятилетнего ребенка до меня только шаг. А от пятилетнего до новорожденного страшное расстояние»

Самых маленьки детей в первую очередь знакомят с произведениями устного народного творчества. Гениальный творец языка и величайши педагог – народ создал такие произведения художественного слова, которые ведут ребенка по всем ступеням его эмоционального и нравственного развития. Младенцем ребенок учится по ним звукам родного языка, затем овлаживает умением понимать их смысл. Знакомство малыша с устным народным творчеством начинается с песенок и потешек. Малые формы фольклора являются первыми художественными произведениями, которые слышит ребенок.

В семьях, где есть дети, звучат, как и много лет назад мелодичные колыбельные песенки и веселые потешки. Важно сопровождать поэтическим словом каждый этап в жизни ребенка. Веселая потешка радует ребенка. Являясь подлнными произведениями искусства слова, фольклор должен звучать дома и в детском саду.

Обучение детей фольклору – часть работы по развитию речи, которая должна осуществляться в течении всего дня.

Развитие речи детей осуществляется в разные моменты воспитательно образовательного пороцесса.

В процессе ознакомления детей с устным народным творчеством преследуются следующие цели:

- развитие способностей детей понимать речь окружающих;
- формирование словаря ребенка;
- воспитание звуковой культуры речи;
- совершенствование грамматического строя речи;

- развитие связной речи;
- способствование зарождению интереса и любви детей к художественному слову.

В числе факторов влияющих на развитие речи детей живому слову принадлежит первое место. Язык ребенка черпает свое содержание из конкретной действительности и развивается путем подражания.

Для установления эмоционального общения взрослого с малышом большое значение имеют потешки, прибаутки, песенки, стихи.

С помощью народных песенок, потешек можно воспитывать у детей положительные отношения к режимным моментам: умыванию например:

Чище мойся, воды не бойся
 Нужно мыться непременно
 Утром, вечером и днем,
 Перед каждою едею,
 После сна и перед сном., причесыванию:
 Что мы делаем расчёской?
 Тане делаем причёску.
 Что мы делаем расчёской?
 Вите делаем причёску
 Витя в зеркало глядит:
 Нет вихров - приятный вид., и т.д.

Произведения народного творчества можно использовать при одивании:

Раз, два, три, четыре, пять –
 Собираемся гулять.
 Завязала Катеньке
 Шарфик полосатенький.
 Наденем на ножки
 Валенки – сапожки
 И пойдем скорей гулять,
 Прыгать, бегать и скакать., кормлении:
 Вот и полдник подошёл,
 Сели дети все за стол.
 Чтобы не было беды, вспомним правила еды:
 Наши ноги не стучат,
 Наши языки молчат.
 За обедом не сори,
 На сорил - так убери., укладывании спать:
 Тишина у пруда,
 Не качается вода.
 Не шумят камыши,
 Засыпают малыши., в процессе организованной учебной деятельности используют загадки, стихотворения, физминутки, пальчиковые игры, например, во время лепки прежде чем начать лепить использовать такую пальчиковую гимнастику:

Мышка в норку пробралась (делаем двумя ручками крадущиеся движения)
На замочек заперлась (слегка покачиваем скрещенными в замок пальцами)
В дырочку она глядит , (делаем пальчиками колечко)
На заборе кот сидит. (прикладываем ручки к голове как ушки и шевелим пальчиками) гимнастика или физминутка должна соответствовать теме занятия.

Фольклорные произведения, стихи желательно сопровождать действиями или наоборот, действия сопровождать чтением, обыгрывая их. Чтение потешки, в которой упоминается имя ребенка, вызывает у него радость, желание повторить ее.

День проведенный с фольклором, детям запомнится надолго. При свободной игровой деятельности они уже самостоятельно применяют устное народное творчество в процессе. Укладывают куклу спать, используют калыбельную песенку.

Таким образом планомерное, систематическое использование фольклора в режимных моментах положительно влияет на развитие детского словотворчества и развития речи.

Использованная литература

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения РК - Астана. -2016 г
2. Братухина М.Н. Устное народное творчество как средство формирования творческой активности детей 5-6 лет: Автореф. Дис. Канд. Пед. Наук. – М., 2000
3. Жукова Н.С. Отклонения в развитии детской речи . - Екатеринбург, 2006. – 316 с.
4. Седых Н.А. воспитание правильной речи у детей: Практическая логопедия. –М., 2004. – 279 с.
5. Капронов В.А. История педагогики. –М.: новое издание,2003, - 160 с.
6. Громова О.Е. формирование начального детского лексикона. М.,2009.
7. Гербова В.В. Занятия по развитию речи детского сада. – М., 1989.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚИЯЛЫН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

АБИЛЬДИНА Б. К., ТУСУПБАЕВА А. К.

Қарағанды «Volashaq» жоғарғы колледжі

Terlikova89@mail.ru

Abildina_b@mail.ru

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде 2017-2018 оқу жылынан бастап жаңартылған білім беру мазмұнына көшу сатысына басталған, мұндағы мақсат оқушыларды кең ауқымды дағдыларға үйретуге, функционалдық сауаттылықтарын арттыруға, адами құндылықтарын дамыту.

Білім, дағды, іскерліктерді қалыптастырып, бұлдіршіндердің ой-қиялын біліммен нұрландыратын, дүниетанымын, ой-өрісін дамыту бастауыштан бастау алады. Оны дамытатын, кеңейтетін – ұстаз шеберлігі.

Баланың қиялын дамытып, ойын ілгері жетектеуде мұғалім оқушыға үнемі шығармашылық қабілетін дамыту жолдарын нұсқап көрсетсе, онда балалардың өздері де ізденіске түседі. [1]

Бастауыш мектеп жасындағы кезең – қиял процесінің қарқынды дамитын уақыты. Т.Рибоның айтуынша: «Баланың қиялы – ақиқатты танып-білумен байланысты, нақтырақ айтқанда, өмірдің қыр-сырын танудың қайнар бұлағы». Расында да, қиял – балаларды ғажайып әлемге сендіріп, жоқтан барды елестетуге мүмкіндік береді. Олардың қиялы шексіз әрі ретсіз болатындықтан, балаларда айналадағы болмысты дұрыс бейнелейтін, кейіннен ғылыми ұғым негізіне айналатын елестерді қалыптастыру қажет. Сондықтан, аталған мақалада балалардың қиялын дұрыс бағытта дамытуға бағытталған жұмыс түрлері ұсынылады:

№	Жұмыс түрлері	Мақсаты	Шарты
11.	«Жүгіру ассоциациясы» ойыны	Балада белсенді ырықты қиялды дамыту	Бірінші қатысушы кез-келген сөзді айтады. Екіншісі оған өзінің сөзін қосады, үшіншісі осы екі сөзді қосып, бір сөйлем құрайды. Сөйлемнің мағынасы болу керек. Содан кейін ол жаңа сөз ойлап шығарады. Ал келесі қатысушы екінші және сөйлемнің үшінші сөзін байланыстырады. Тапсырманың мәні жаттығудың біртіндеп жылдамдығын қосу болып табылады. Мысалы: жарық, тал «мен талға мініп алып, алыста жанып тұрған терезедегі жарықты көрдім».
22.	«Топтамалы сюжеттік суреттер» әдістемесі	Шығармашылық қиялды дамыту	Әдістемеге нұсқау: Суретке әңгіме құрастыру. Мына суреттерді араластырып (шатастырып) тастадым. Енді сен бұл суреттерді дұрыстап ретімен қойып көр. Әңгіме құрастырып беруіңді өтінемін. Әңгіме неден басталады? Әңгіменің

			ортасында не болды? Әңгіменің соңы немен аяқталады?
33.	«Мәтіннің жасырын түрдегі мағынасын түсіну» әдістемесі	Қиял ерекшеліктерін қолдана отырып, оқушылардың жағдаяттан шығу дағдысын қалыптастыру	Арыстан ауырып қалып, жем іздеуге шыға алмайтын болды. Сонда ол інінде жатып алып мүлдем қалтыраған кейіпке келіп, қулыққа көшті. Аңдар оның көңілін сұрап келе бастады. Түлкі де келді. Бірақ ол апанның аузына келіп, ішке бас сұқпады. Арыстан одан: «Сен неге ішке кірмейсің?» деп сұрайды. Түлкі: «Мен көп ізді көріп тұрмын. Бірақ сенің апаныңа кірген із бар да шыққан із жоқ»- деп жауап беріпті.
44.	Көріп қиялдауын дамыту жаттығулары	Балалардың шығармашылық қиялын дамыту, сөйлеу мәнерін жетілдіру	Суреттегі бейнелерді пайдалана отырып, заттың толық аяқталмаған бейнесін аяқтап салып, басқа бір қызықты, күлдіргі заттың бейнесінің суретін салу және аяқтауды ұсыныңыз. Бала суретті салып біткен соң ненің бейнесін салғанын әңгімелеп айтып беруін талап етіңіз.
55.	«Сөздік «вербалды» қиял» әдісі		Баладан 5 минут уақыт аралығында тіршілік иесі адам, жануар немесе әлде басқа нәрсе жөнінде ойыннан әңгіме құрастыруға өтініш жасаймыз. Әңгіменің сюжетін немесе ертегі тақырыбын ойластыруға бір минут беріледі де, содан соң бала әңгімені бірден бастап кетеді. Қиял ғажайып ертегіні әңгіме айту барысында баланың қиялының дамуынын

			<p>мынадай көрсеткіштер негізінде бағаланады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қиялдың жылдамдығы 2. Қиялдағы бейненің әдеттегіден тыс таңғажайып қызықты болуы 3. Қиял мазмұнының байлығы 4. Қиялдағы бейненің тез әсерленуі
--	--	--	--

Сонымен қатар, жоғарыда көрсетілген жұмыстардан басқа, оқушылардың қиялын дамытудың ең негізгі жолы – еркін тақырыпқа шығарма жазу. Ол арқылы балалардың ойлау және қабылдау процестерінің даму деңгейін анықтайды. [2]

Мұғалім, балалармен жұмыс жасау барысында бірнеше жағдайды ескеруі тиіс:

- айтқан әңгімесі әсерлі, нақтылы фактілерге бай болуы қажет;
- суреттер диапозитивтер, көрнекі құралдар пайдалану керек;
- суретті көрсетіп, содан соң балаларға ештеңеге сүйенбей, ойша әңгімелеп беруді ұсынған жөн;
- жұмыс шартын толыққанды түсіндірмей, оқушылардың еркін ойлауына мүмкіндік беруі тиіс.

Осы орайда, бастауыш сынып мұғалімінің міндеті – балалардың қиялы мен елестерінің мол қорын жасау болып табылады. Ешбір ретсіз, көбіне мәнсіз қиялдаудың орнына, балаларда айналадағы болмысты дұрыс бейнелейтін, кейіннен ғылыми ұғым негізінде айналатын елестерді қалыптастыру қажет. [3]

Бұл бейнелеудің қаншалықты дұрыстылығын тексеру үшін, осы бір затты не құбылысты қалай елестететінін оқушыдан сұраған жөн. Мәселен, бір оқушы жер белдеулерінің шекаралары: Шаян және Таутеке тропиктері туралы дұрыс айтты. Мұғалім енді келесі сұраққа көшпекші болғанда бала кенеттен: «Таутеке деген қандай жануар?» - деп сұрады. Сұрастыра келгенде, тропиктің шаян деп аталуы, оқушының онда көп шаян болғандығынан деп есептейтіндігі анықталады, ал басқа тропикте тіршілік ететін таутеке балаға белгісіз болады. Міне, осындай жағдайларда мұғалім сұраққа жауапты әрі қарай өрбітіп, баланың қиялдауына мүмкіндік жасау тиіс. [4]

Қорыта келе, бастауыш сынып оқушыларының қиялын дамыту жолдарының сан алуан екенін көруге болады. Қиял – оқушының танымдық қабілетінің негізі болғандықтан, ырықты қиялды оқу процесінде дамыту бастауыш сынып мұғалімінің негізгі міндеті болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жұмасова К.С. Психология: оқулық. Астана: Фолиант. – 2006 ж.- 292 б.
2. Абрамова Г.С. Практическая психология. - М., 2001.

3. Жігітбекова Б. Р. Оқыту процесіндегі танымдық іс-әрекеттің мотивациялы –мағыналық компоненттерінің дамуы. –Алматы, -2003 жыл –43 бет.

4. Бейсенбекова Г.Б., Молдабаева Р.А., Нургалиева С.М. Жас ерекшелік психологиясы 2005ж. Қарағанды: ҚарМУ баспасы 135 б.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ АРҚЫЛЫ ӨЗІНДІК САНАСЫН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ЖОЛДАРЫ

ДОСААН Л., ТУСУПБАЕВА А.К.
Қарағанды «Bolashaq» жоғары колледжі

terlikova89@mail.ru

Тәрбие процесі студент тұлғасына, оның танымдық, этикалық және эстетикалық қажеттіліктеріне бағытталуы тиіс. Аталған процесс студенттердің өзіндік «Менін» жүзеге асыруға және заманауи әлемдегі өзгерістерге тез бейімделе алатындай өзін-өзі тануына мүмкіндік жасау қажет. Осы жерде қазіргі білім берудің мәдени-гуманистік функцияларын атап өткен жөн:

- рухани күшті дамыту, өмірлік кедергілерді жеңуге мүмкіндік беретін қабілеттер мен іскерліктерді қалыптастыру;

- әлеуметтік және табиғи салада бейімделу жағдайында моральдық жауапкершілік пен мінез бітістерін қалыптастыру;

- өзін-өзі жүзеге асыруға және кәсіби, тұлғалық тұрғыда өсуді қамтамасыз ету;

- тұлғаның шығармашылық дербестігін өзіндік дамытуға және өзінің рухани потенциалын жетілдіруге мүмкіндік жасау және т.б.

Оқытудың мәдени-гуманистік функцияларын жүзеге асыру, оқытудың тұлғалық-дамытушылық технологиясын енгізу мәселесін қояды. Бұл технологияның ерекшелігі – тұлғаның интеллектуалдық-адамгершілік дербестігін қалыптастырып қана қоймай, оның шығармашылық дербестігін дамыту дағдылары мен іскерліктерін меңгертеді. Гуманистік идеялар мен гуманистік көзқарастардың артықшылығы – оның барлық адамдарға және кез келген әлеуметтік жүйеге сай келетіндігі. Атақты педагог В.А.Сухомлинский: «Мен бірнеше жыл ойландым: тәрбие нәтижесі немен көрсетіледі? ... Өмір үйретті: тәрбие нәтижесінің бірінші және сезілетін жағы – адам өзі жайлы ойнала бастады. Менің жақсы және жаман жақтарым қандай деген сұрақтарға ойнала бастады. Бұл дегеніміз – адамда өзін-өзі тану жүріп жатыр деген сөз». [1]

Өзін-өзі тану – өзіндік «Менін» тану процесі. Өзін практикалық, танымдық, мәдени әрекеттердің субъектісі ретінде тану деген сөз. Өзін-өзі тану адамға өзін-өзі анықтауға, жақсы қасиеттерін ашуға, өзіне адалдыққа, өзінің абыройын сақтай отырып үнемі Адам, осы сөздің толық мағынасында, болып қалу үшін қажет. Негізінде, адамзаттың барлық тарихы өзіндік адамгершілікті үнемі және үздіксіз жетілдіру процесі болып табылады.

Өзін-өзі тану, білім мағынасының құндылығын күшейтуге отырып, жеке тұлғаның риясыз сүю, өзіне және өз күшіне сену, жақсылық жасау, көп білу және өзін-өзі жетілдіру, дене, психологиялық, рухани, әлеуметтік және шығармашылық дамуда үйлесімділікке жету қабілетін ашады және дамытады.

Осыған сәйкес Назарбаева С.А.: «Өзін-өзі тану» курсы адамның өзін-өзі табуына, ең жақсы қасиеттерін ашуға, өзінің кейпін өзгертпеуге, адамгершілігін және әрқашан адам қалпын сақтауға көмектеседі. Негізінде, адамзат тарихының өзі адамгершілік тұрғысынан өзін-өзі жетілдірудің тұрақты және үздіксіз процесі болып табылады» - деген болатын.

Сара Алпысқызы жаңа сана-сезімді тәрбиелеуде адамды беруге, жақындарға, соның ішінде балаларға қамқорлық көрсетуге, қайтарымсыз жақсылық жасауға, сыйлауға баулу маңызды деп есептейді. Себебі үйімізде, ортамызда, қоғамда, мемлекетімізде одан әрі Жер ғаламшарында орын алып жатқан әр мәселе құрушы, жасаушы ретінде адам деген жоғары атаққа еш нұқсан келтірмеуі тиіс. Дәл осы жерде адамгершілік тәрбиесіне бағытталған өзін-өзі тану пәнінің маңыздылығын көреміз. Пән ретінде де, тәрбиенің бағыты ретінде де өзін-өзі тану пәні балаларды өмірдің мәнін, өзіндік көзқарасын, өмірдегі өз орны мен ролін айқындауға жол ашады. Баланы жеке тұлға деп қарастырып, өзіне, өзінің күші мен қабілеттеріне сенімділігін күшейтуге, жақсылық жасауға, әділ әрі парасатты болуға, өзімен және ішкі жан-дүниесімен үйлесімділік орнатуға мүмкіндік береді. Осы тұста Абай атамның: «махаббат пен әділдік сезімі кімде көбірек болса, сол кісі – ғалым, сол – кісі дана» деген сөздерімен келіспеске болмас.

Аталған міндеттерді жүзеге асыруда «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру бағдарламасы жұмыс жасап жатыр. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру авторлық бағдарламасы бойынша 2001 жылдан бастап еліміздің білім беру ұйымдарында эксперимент жүргізіліп, оған 61 мектепке дейінгі мекеме, 75 жалпы білім беретін мектеп, 10 мектеп-интернат, 1 колледж, 30 жоғары оқу орындары қатысты.

Сурет 1. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру бағдарламасының үш курсының құрылымы мен прогрессиясы.

«Өзін-өзі тану» пәнінің мазмұндық-құрылымдық жүйесіне өзек болатын рухани-адамгершілік құндылықтардың тамыры тереңде жатыр. Ол халқымыздың ұлттық құндылықтарынан, рухани мұраларынан, ділінен, тағылымдық ой-толғауларынан бастау алады. Өзін-өзі таныған, өмірдің мәнін түсінген адам, өзін-өзі қадағалап, сынап, өзін-өзі тәрбиелеуге, өмірден өз орнын табуға ұмтылады. Өзін-өзі тану, қазіргі заманғы білім берудің мәні мен мақсатын анықтай отырып, адамды бүкіл өмір бойы белсенді жасампаздық әрекетке дайындайды. Өзін-өзі тану білім берудің мәні белгілі бір сала бойынша білімді жинақтау емес екендігін түсінуді, адамның өзін-өзі үздіксіз жетілдіріп отыруын, тұлғалық дамуына ұмтылысын жүзеге асыруды, шығармашылық белсенділікке, зияткерлікке, өзімен және өзін қоршаған ортамен үйлесімдікке қол жеткізуін қамтамасыз етеді. [3]

Психологияда өзін-өзі тану саласын алғаш атап көрсеткен американдық психолог У. Джеймс. Сыртқы дүние арқылы өзін-өзі тану - қарым-қатынаста, іс-әрекетті орындауда өз қылығын бағалау, өз мүмкіншілігін және қабілеттілігін көрсете алу. Ішкі дүние арқылы өзін-өзі тану - уайымдау, сезім, арман, ой, қалау тағы сол сияқты ішкі дүниені сыртқа шығарып, тану үшін қызықты жұмыспен шұғылдану абзал.

Өзін-өзі тану аймағы мен саласы жайлы кең түрде Д. Лафта және Г. Интрома «Джогари терезесін» көрсетті.

	Мен өзім жайлы жақсы білетінім	Өзім жайлы білмейтінім
Мен жайлы өзге адамдардың білуі	Арена	Соқыр дақ
Мен жайлы өзге адамдардың білмеуі	Жасырын аймақ	Белгісіз

Сурет 2. «Джогари терезесі».

Арена - мен өзім жайлы білетінім және мен туралы қоршаған ортадағы адамдардың білуі.

Соқыр дақ - мен жайлы басқа адамдардың білуі, бірақ мен өзім білмеуім.

Жасырын аймақ - мен өзім жайлы білуім, бірақ өзге адамдар мұны байқамайды.

Белгісіз - мен өзім жайлы және өзге адамдарда мен туралы білмеуі.

Сонымен, өзін-өзі тану пәнінің қорытындысы Арена терезесін жоғары деңгейге көтеру, кеңейту, ал соқыр дақ аймағын тарылту, жасырын аймағын нақтылау, яғни нені өзге адамдардан жасыру, нені ашық көрсету мен мақсатқа жету үшін нені қолданған пайдалы және оны жетілдіру. Осындай модельді қолданса тұлға өзіндік бақылау жасай отыра, өзге адамдардың тұлға жайлы не ойлайтынын біле алады.

Өзіндік сана – «Мен» образын тану субъектісі ретінде «Мен» іс-әрекеті (Мен-концепциясы). «Мен» образы, «Мен» субъективті ретінде құрылымындағы реттеуші қызмет. Өзіндік сана құрылымының төмендегі кестеден көруге болады.

Кесте 1.1.2 Өзіндік сана құрылымы

Өзіндік сананың басты қызметі-адамға өз әрекеттерінің мотиві мен нәтижелеріне қол жеткізу, өзін-өзі бағалауына, өзінің кім екенін түсінуіне мүмкіндік беру. Егер бағалаулары өз көңілінен шықпаса, онда өзін-өзі жетілдіру мен айналысуға болады, немесе қорғаныс механизмдері арқылы жағымсыз жайттарды ығыстырып, көзіндегі конфликтін болдырмауға көмектеседі.

Өзіндік сана - бұл адамға тән бастапқы немесе алғашқы мәлімет емес, ол дамудың өнімі.

Адамның өмірлік тәжірибесі жинауына қарай оны өмір жайлы қайта ойландырады. Осы қайта ойлану үрдісі адамның барлық өмірінде жүре отырып, адамның өмірде шешетін тапсырмаларының ішкі мазмұны мен іс-әрекет мотивін анықтайтын ішкі дүниесінің негізгі мазмұнын қалыптастырады.

Тұтастай алғанда, «Өзін-өзі тану» пәнінің интегративті сипаты жасөспірімдер мен жастарға рухани-адамгершілік білім негіздерін меңгертудің бүгінгі таңда аса маңызды екендігін айқындай түседі. «Өзін-өзі тану» метапәнін білім беру жүйесінің барлық деңгейлеріне жаппай ендіру бойынша жүргізілген мониторингтік талдаулар нәтижесі пәннің тәрбиелік мәнінің де өзектілігін анықтай түседі. Олай болса, «Өзін-өзі тану» пәні бойынша берілетін білім

мазмұнын уақыт талабына сай меңгерту оның мазмұндық-құрылымдық жүйесін жаңа көзқараста жетілдіруді талап етеді. Бүгінгі таңда «Өзін-өзі тану» пәнінің мазмұнын мәңгілік жалпыадамзаттық құндылықтармен ұштастыру жаңа бағыттардың бірі болып, бұл өз кезегінде пәнді оқытудың жаңа кезеңіне қадам жасап отыр. Бұл игі істің тарихи бастауы болашақтың еншісінде деп айтуымызға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сухомлинский, В.А. Воспитание и самовоспитание [Текст] / Сухомлинский // Избр. произведения: В 5 т. Киев, 1979- 1980. Т. 5: 1980. С.242.
2. Лушина Е. В. Самосознание и самопознание как основные компоненты духовно-нравственного воспитания личности студента // Молодой ученый. — 2009. — №12. — С. 383-387. — URL <https://moluch.ru/archive/12/904/> (дата обращения: 15.03.2018).
3. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру бағдарламасы. www.google.ru
4. Лушина Е. В. Самосознание и самопознание как основные компоненты духовно-нравственного воспитания личности студента // Молодой ученый. — 2009. — №12. — С. 383-387. — URL <https://moluch.ru/archive/12/904/> (дата обращения: 15.03.2018).

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ УРОКОВ МАТЕМАТИКИ И ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ ПРИ ПОМОЩИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

ГЕЙНЦ А.Г.

КГУ «Средняя школа №2 села Есиль»
Осакаровского района Карагандинской области
E-mail: geintsanna@mail.ru

Ритм современной жизни требует от каждого гибкости, оперативности, мобильности. Чтобы успешно существовать в современном обществе, человеку приходится перерабатывать мощный поток информации, обрушивающийся на него каждый день, быстро принимать решения и находить ответы на возникающие вопросы. И готовить человека к этому нужно начинать в школе.

Ускорение темпов развития общества, его информатизация, расширение масштабов общения и взаимодействия людей, динамичное развитие экономики, структурные изменения в сфере занятости, рост социальной мобильности предъявляют новые требования к учебному процессу. Изменение содержания образования требует разработки качественно новых методик преподавания, которые призваны реализовать лично — ориентированный подход в

образовании, его деятельную и культурологическую составляющую, сохраняя фундаментальность и универсальность знаний.

Современный этап развития образования характеризуется широким применением вычислительной техники, которая служит программным инструментарием решения многих функциональных задач.

В наши дни компьютеры и компьютерные сети из орудий труда профессионалов в области информационных технологий превратились в средства, повседневно используемые практически в любой сфере деятельности человека. Во многих сферах современной жизни все сложнее добиться успеха, не владея базовыми навыками работы на компьютере[1].

В своей повседневной работе я стараюсь использовать не только мел и доску, но и другие наглядные средства. Такие как: плакаты, таблицы, иллюстрации, изданные топографическим способом или чаще подготовленные мною, а также технические средства. Зачастую не всегда можно найти в магазине учебно-наглядных пособий необходимый материал для того или иного урока. Иллюстрации из дополнительной литературы, особенно энциклопедической, в большинстве случаев неудобно из-за объема изданий. Использование компьютера помогает решить эти проблемы.

Результативность таких уроков намного выше. Значительно повышается внимание детей, а зрительная память помогает намного быстрее запомнить практически весь материал.

Практика моей работы показала, что самое удачное использование мною компьютера, начиная с первого класса, это предмет «Естествознание». При изучении тем: «Живая и неживая природа», «Наша планета Земля», «Значение Воздуха» использование диаграмм, слайдов с изображением графиков, ребусов, кроссвордов способствует образному восприятию тем с наибольшей эмоциональной окраской. Помимо слухового восприятия, зрительное восприятие помогает детям сконцентрировать свое внимание на важных понятиях, они лучше усваивают и запоминают определения, мыслят образно, пытаются словами нарисовать ранее увиденные иллюстрации, что способствует обогащению словарного запаса. Учащиеся учатся точно передавать свои мысли, стараются выделять главное из материала, стараются обобщать.

Реальным выходом использования ИКТ бывает включение в урок презентаций, реализованных в программе PowerPoint, выступление учащихся перед классом: ученики наблюдали презентацию с помощью проектора.

Такие уроки позволяют не только знакомить детей с учебным материалом, расширять кругозор, но и воспитывать понимание целостности человека с окружающим миром, любовь к «братьям нашим меньшим». Информация, представленная в виде презентации PowerPoint, позволяет неоднократно использовать ее для закрепления материала и в последующие годы, как на уроке «Естествознания», так и сопутствующих мероприятиях классной работы и внеклассной работы[2].

Роль ИКТ в начальной школе - прежде всего, повысить эффективность учебной деятельности по всем предметам, усилить мотивацию, способствовать модернизации образования.

Использование ИКТ на уроках становится необходимостью. Так на уроках математики по программе Л.Г.Петерсон лучшему восприятию и пониманию способствует проецирование с помощью компьютера на экране множеств и подмножеств. Таким наглядным и информативным способом рассматриваются операции объединения, пересечения, сложения и вычитания множеств, их свойства.

Корректирующий контроль усвоения изучаемого материала помогает осуществить компьютерная программа-эксперт «Электронные приложения к учебникам математики Л.Г.Петерсон» это компьютерная диагностика результатов обучения, которая позволяет сравнивать с возрастными нормами успешность выполнения заданий как учеником в отдельности, так и классом в целом. На этой основе необходимо выявлять динамику изменения результатов усвоения пройденного материала и составлять индивидуальную программу обучения. За очень короткий промежуток времени я получаю объективную и достаточно полную информацию о сильных и слабых сторонах математической подготовки учащихся по данной теме, которая помогает мне своевременно скорректировать систему работы по каждому направлению[4].

На уроках математики мною широко используются флеш-анимации. Точная наука математика становится подвижной, интересной

Очень интересно детям находить ошибки в решениях примеров и тут же видеть, как неверный ответ превращается в правильное, точное решение. Ожившие геометрические фигуры хорошо помогают усвоить группировку предметов по форме, размеру и цвету. Смена видов деятельности способствует легкому восприятию материала, снижает утомляемость, способствует централизации и концентрации внимания.

В начальной школе происходит смена ведущей деятельности ребенка с игровой на учебную. Использование игровых возможностей компьютера в сочетании с его дидактическими возможностями позволяет обеспечить плавный переход к учебной деятельности ребенка. Известно, что особенное влияние на содержание развития психологических процессов в сознании ребенка оказывает ведущая деятельность детей - игра[6].

Считаю, что современный урок, учитывая психическое состояние современных детей, их информированность, неумение длительное время удерживать внимание, должен быть очень интересным, образным с использованием всех современных технических новшеств. Использование компьютерных технологий становится неотъемлемой частью урока.

Литература:

1. Барышникова Г.Б. Психолого-педагогические теории и технологии начального образования. – Я.: ЯГПУ, 2009
2. Бим-Бад Б.М. Педагогический энциклопедический словарь / Б.М. Бим-Бад // Научное издание
3. Бобко И.М. – Н.: СИОТ РАО, 1997 – с.77 – 81.
4. Информационные и дистанционные технологии в образовании: путь в XXI веке. – М.: 1999.

5. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. – М.: Политиздат, 1975. – 304с.

6. Молоков Ю.Г., Молокова А.В. Актуальные вопросы информатизации образования//Образовательные технологии: Сб. науч. ст. Вып.1.

ПЕРЕДАЕМ СВОЙ ОПЫТ МОЛОДЫМ КОЛЛЕГАМ

В.Н. ЖЕЛЕЗНОВА,
КГКП «Санаторный ясли-сад «Батыр»
г. Караганда

Известный педагог и писатель А. С. Макаренко, работая со многим молодыми педагогами, был убеждён, «что как бы человек успешно не кончил педагогический вуз, как бы он ни был талантлив, а если не будет учиться на опыте, никогда не будет хорошим педагогом».

Выбор профессии, которая подходит по индивидуально-психологические особенности личности – важный, но не единственный фактор, который определяет степень будущей, профессиональной успешности человека. Каждый работник нуждается в дополнительной помощи для адаптации на новом рабочем месте, в новой профессии.

Задача методиста - помочь молодым педагогам адаптироваться в новом коллективе, сделать так, чтобы они не разочаровались в выбранном пути.

Хочется отметить, что прохождении этапов становления молодого специалиста для каждого педагога очень индивидуально. Профессиональные качества во многом зависят от характера, темперамента. Поэтому к каждому педагогу надо подходить дифференцированно.

Особенностью труда начинающих педагогов является то, что они с первого дня работы имеют те же самые обязанности и несут ту же ответственность, что воспитатели с многолетним стажем, администрация и коллеги по работе ожидают от них столь же безупречного профессионализма.

Нельзя не согласиться, что процесс наставничества затрагивает интересы, как минимум трех субъектов взаимодействия: обучаемого, самого наставника и администрации ясли-сада. Именно по этой причине мы считаем, что адаптация молодых педагогов к педагогической деятельности в дошкольном образовательном учреждении должна проводиться комплексно: директором, методистом, психологом при участии всего педагогического коллектива.

В нашей дошкольной организации разрабатываются и внедряются проекты в помощь молодым специалистам «Я новатор», «Передаем свой опыт коллегам».

Молодой специалист получает знания, развивает навыки и умения, повышает свой профессиональный уровень и развивает способности, учится выстраивать конструктивные отношения с наставником, через него со всем коллективом.

Как показывает опыт образовательных организаций, в целях повышения плодотворного сотрудничества наставника и молодому педагогу возможность самому выбирать, у кого учиться.

Плодотворное сотрудничество наставника и молодого педагога осуществилось благодаря совместной работе, работе не только как наставник – молодой специалист, а прежде всего, как напарники, в совместном сотрудничестве. Таким образом, именно такое совместное сотрудничество было направлено на достижение высоких результатов деятельности молодого специалиста, его карьерный рост, высокий уровень воспитательно-образовательного процесса в группе.

Целью наставничества является формирование профессиональной деятельности молодого специалиста. Задачи наставничества можно сформулировать так: помочь молодому специалисту адаптироваться в новом коллективе, создать условия для выявления профессиональной ориентации; содействовать формированию профессиональных умений, накопительного опыта, поиска лучших методов и приёмов работы с детьми, становлению своего почерка в работе, развитию творческих способностей в самостоятельной педагогической деятельности.

Наставничество в нашем педагогическом коллективе выстроено в три этапа:

- 1-й этап – *адаптационный*. Наставник определяет круг обязанностей и полномочий молодого специалиста, а также выявляет недостатки в его умениях и навыках, чтобы выработать программу адаптации.
- 2-й этап – *основной* (проектировочный). Наставник разрабатывает и реализует программу адаптации, осуществляет корректировку профессиональных умений молодого педагога, помогает выстроить ему собственную программу самосовершенствования.
- 3-й этап – *контрольно-оценочный*. Наставник проверяет уровень профессиональной компетентности молодого педагога, определяет степень его готовности к выполнению своих функциональных обязанностей.

Большую эффективность по сравнению с традиционными формами работы (беседы, консультации, посещения и обсуждения занятий) имеют новые нетрадиционные, или модернизированные: психологические тренинги, творческие лаборатории, деловые игры, диспуты, конкурсы, круглые столы совместно с родителями, «мозговые штурмы», разработка и презентация моделей занятий с детьми.

Одно из стратегических направлений ясли-сада развитие профессионального роста молодого педагога, совершенствование профессиональных компетенций, обновление содержания дошкольного воспитания.

Несмотря на то, что наставничество как одна из наиболее эффективных форм работы с молодыми специалистами существует давно, тем не менее, каждый раз возникает вопрос: «Как наиболее качественно организовать эту форму работы с молодыми специалистами?», «Как отразить совместную деятельность наставника и молодого специалиста документально так, чтобы

она была наглядно информативна, доступна и понятна, а также лаконична в своем оформлении?».

Разнообразные формы работы с молодыми специалистами способствуют развитию у него познавательного интереса к профессии, активному освоению приёмов работы с детьми и их родителями, оказывает положительное влияние на рост его профессиональной значимости. На протяжении всего года проводятся мероприятия, которые позволяют молодому специалисту внедрять в систему работы и узнать об особенностях дошкольного учреждения. Педагог – наставник составляет план работы на год, где отражаются основные направления работы дошкольного учреждения, среди которых:

- Консультирование педагогов («Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения РК» от 23.08.2012г. № 1080; «Психологическое развитие дошкольника», «Создание условий для охраны нервной системы ребенка от стрессов и перегрузок», «Особенности воспитательно-образовательной работы по формированию культурно-гигиенических навыков у дошкольников»), «Детский сад и семья – партнёры и друзья»).
- Проведение семинаров – практикумов («Организация двигательного режима в разных возрастных группах», «Социальное развитие дошкольника», «Радуга общения», «Эмоциональное благополучие ребёнка в детском саду»).
- Организация мастер классов проведение занятий по формированию у дошкольников социальных знаний (разработка конспекта занятий или другой формы работы, его проведения)», «Игра и развитие личности дошкольника», «Организация и руководство творческими играми детей». «Самостоятельная организация и руководство творческими играми детей во второй половине дня», «Организация и руководство игровой -драматизацией», «Особенности проведения дидактических игр»).

Между тем основной задачей является развитие навыков практического применения полученных педагогом теоретических знаний. Недостаточное владение этими навыками заставляют молодого специалиста заняться самообразованием.

Наставники помогает молодым коллегам создать папку достижений педагога, куда вносятся педагогические находки, достижения, анкеты с отзывами на проведённые занятия, мероприятия. Это даёт возможность увидеть динамику в профессиональном становлении молодого педагога в процессе наставнической деятельности.

Разнообразные формы работы с молодыми специалистами способствуют развитию познавательного интереса к профессии, активному освоению приёмов работы с детьми и их родителями, оказывает положительное влияние на совершенствование профессиональной деятельности.

Для помощи молодым специалистам в методическом кабинете ясли-сада оформлен педагогический материал и результатами деятельности по

определённому направлению работы всех специалистов. В практике широко используется такая форма методической работы как открытые просмотры. Они позволяют всем увидеть, как работают коллеги, использовать их позитивный опыт, осознать свои недочёты. Кроме того, молодые педагоги учатся проводить анализ особенностей образовательного процесса в целом, а также организованной учебной деятельности или досуговой деятельности в группе.

Молодой воспитатель использует потребность в своевременной положительной оценке своего труда, и здесь важно руководствоваться принципом Теодора Рузвельта: «Не ошибается лишь тот, кто ничего не делает. Не бойтесь ошибаться - бойтесь повторить ошибки.»

Список литературы:

1. Болгова Т.И. Журнал «Воспитатель ДОУ», 2011г.№ 6.
2. Давыдова О.И., Богославец Л.Г. «Работа с родителями в ДОУ».
3. Коскина Н.М. Журнал «Воспитатель ДОУ», 2012 г. № 2.
4. Научно-практический журнал «Управление образовательным учреждением», 2002г. № 4

НУЖНА ЛИ СОВРЕМЕННЫМ ДЕТЯМ СКАЗКА?

ВОЛГИНА Л.В., МЕЛЬТИШИНОВА Т.Г.
КГКП «Санаторный я-сад «Батыр»

Сказка! Давайте, мы, взрослые, вспомним наши любимые сказки детства, которые нам читала и рассказывала мама! Всплывают самые теплые и приятные воспоминания из детства. У всех у нас были свои любимые сказки и сказочные герои. Мы старались быть похожими на них. Мы радовались, когда он, любимый герой сказки, совершал хорошие поступки, переживали за него. А как мы не любили героя сказки с отрицательными чертами характера, внешностью, поступками?! Как это было давно...

Сейчас у многих из нас есть свои дети, внуки и мы также читаем им сказки, отвечаем на их вопросы. Мы знаем, что сказка для детей это сказочный мир. Наша задача, взрослых, с помощью сказки, помочь ему освоиться в этом сложном мире, помочь разобраться, где добро, а где зло. Детям легче понять содержание сказки, чем речь взрослого человека, и мы, взрослые, если хотим помочь, объяснить что-то ребёнку, поддержать, его в своих высказываниях, выводах, у нас есть возможность вернуться в детство и вспомнить язык детства – сказку.

Сказка остается одним из самых доступных средств для развития ребенка, которое во все времена использовали и педагоги, и родители, и является одним из важнейших социально – педагогических средств формирования личности ребёнка, обязательным элементом в воспитании ребенка, так как, читая им, мы развиваем их внутренний мир, развиваем

фантазию, знакомим с удивительным миром, формируем основы общения, поведения. Сказка - это не просто приятное, завораживающее, интересное время препровождение, но она еще и помогает малышам правильно и гармонично развиваться.

Работая в детском саду мы проводили опросы, анкетирования, индивидуальные беседы с теми родителями, у которых дети, посещают в детский сад, быстрее других малышей адаптировались в детском коллективе, находили общий язык, как со взрослыми, так и с детьми. Выяснилось, что родители рано начинали показывать красочные картинки к сказкам, потешкам, сопровождая правильной разговорной речью, читали сказки, пели детские песни, играли с детьми. В этом случае первое знакомство ребенка с народной поэзией началось с малых фольклорных форм: частушек, потешек, прибауток, считалок, скороговорок. Если родители, хотят, чтобы ребенок принимал жизнь позитивно, легко принимал неудачи, разочарования извлекая при этом из них поучительный урок, чтобы радовался удачам и шел к своей цели, надо читать ему сказки, беседовать, играть, петь. Это будет для вас и детей огромной радостью!

В некоторых семьях, при анкетировании, выяснилось, что родители очень редко рассказывают сказки, считая, достаточного просмотра их по телевидению. Это ошибочное представление! Сказка помогает ребенку и взрослому быть ближе друг к другу, понять друг друга, учит переживать вместе, создаёт особое настроение, вызывает различные чувства. «Сказка развивает внутренние силы ребёнка, благодаря которым человек не может не делать добра, то есть учит сопереживать» - писал В.А. Сухомлинский.

Всем детям нравится, когда папа и мама уделяют им внимание, а не постоянно занимаются своими делами. Сказка, польза которой для развития ребенка просто огромна - она является прекрасным вариантом совместного досуга.

Читать ребёнку можно в любое время, четких ограничений и рекомендаций для этого попросту не существует. Сказки можно читать утром, днем и вечером, главное, чтобы ребенок был настроен слушать взрослых, чтобы малыш находился в хорошем настроении, и при этом не был возбужден, в таком состоянии он наиболее настроен на обучение, на игру, его фантазия, воображение смогут работать без помех. Не стоит отвлекать ребёнка от других интересных занятий, прерывать его игры или общение с друзьями. В то же время старайтесь читать сказки ребенку всегда, когда он об этом попросит. Возможно, для вас это занятие и скучновато, но для вашего малыша, точно нет. Особенно полезны сказки для сна ребенка, так как в это время можно еще и обсудить прочитанное. Слушая истории, он забывается, начинает утопать в своих фантазиях. Зная, что рядом с ним близкий человек, сознание малыша успокаивается, его сон становится крепким и спокойным.

Взрослые должны помнить о том, что сказка должна читаться с удовольствием - в таком случае ваши эмоции, ваше настроение, ваше удовольствие передадутся и малышу.

Слушая истории, он забывается, начинает утонуть в своих фантазиях. Зная, что рядом с ним близкий человек, сознание малыша успокаивается, его сон становится крепким и спокойным.

Читая сказку, помните о том, что важно и ваше к ней отношение. Если вы чувствуете сказочный мир, если хотите поверить в чудеса, которые описываются в сказке, то, читаемая вами, она станет еще интересней для вашего ребенка.

Читать сказки нужно с хорошей дикцией: если вы будете во время чтения четко выговаривать все звуки, визиты к логопеду с ребенком вам не понадобятся.

К сожалению, в последнее время увеличилось число детей с дефектом речи и связной построенной речи у детей. Развитие связной речи у детей является главной задачей воспитания. С детьми проводим индивидуальные работы по ЗКР, применяем различные игровые приемы, дидактические игры, проговаривание чистоговорок, театрализации по сказкам, пересказы небольших произведений, рассказывание сказок. Постепенно речь детей выравнивается, улучшается произношение звуков. Особенно детям нравится инсценирование по сказкам, по сказкам на новый лад. Перед показом сказки предлагаем описать свой персонаж, которого он будет изображать, его действия, интонацию, при этом обращаем внимание на проговаривание звуков, на правильное составление предложений, на ответы. И, конечно, же даем возможность импровизировать в выборе движений своего сказочного героя.

Восприятие художественного произведения - очень сложная, развивающаяся во времени внутренняя деятельность, в которой участвуют воображение, восприятие, внимание, мышление, память, эмоции, воля. Каждый из этих процессов выполняет свою важную функцию в общей деятельности - в знакомстве с явлениями окружающей действительности через искусство. Произведения художественной литературы учат ребенка мыслить, расширять кругозор. Его интересует результат действия героев произведения и, как правило, волнует собственная причастность к происходящему. Все это проводится через занятия. Слушая литературные произведения, дети прежде всего устанавливают наиболее легко осознаваемые связи, когда события четко следуют друг за другом и последующее логически вытекает из предыдущего. Такое построение сюжета характерно для большинства сказок, которые читают и рассказывают младшим дошкольникам («Теремок», «Волк и козлята», «Лисичка со скалочкой», «Петушок и бобовое зернышко», «Колосок» и др.). При восприятии литературного произведения в центре внимания ребенка главный персонаж. Детей интересует его внешность, действия, поступки. Самостоятельно представить мысленно героя, представить его образ в своем воображении дети чаще всего не могут и нуждаются в наглядной опоре - иллюстрациях.

Эмоциональное отношение детей к героям ярко окрашено. Ребенок бурно радуется победе положительного персонажа, благополучному исходу

событий, торжества добра над злом. Есть и еще одна характерная для дошкольника особенность - это необычная тяга к ритмическому складу речи, звучным ритмам и рифмам, выразительной интонации.

Восприятие сказки оказывает сильное воздействие на эмоциональное развитие детей, процесс ознакомления со сказкой создает реальные психологические условия для формирования социальной адаптации ребенка. Во все времена сказка способствовала развитию позитивных межличностных отношений, социальных умений и навыков поведения, а также нравственных качеств личности ребенка, которые определяют его внутренний мир.

При этом сказка остается одним из самых доступных средств, для развития ребенка, которое во все времена использовали и педагоги, и родители. Одна и та же сказка может быть (и должна быть) прочитана ребенку несколько раз. Так ребенок сможет наиболее полно, точно понять ее смысл. Наступит момент, когда сказка малышу станет неинтересна - это значит, что он разгадал для себя ее смысл. Впрочем, можно эту же сказку прочитать опять через некоторое время, вполне возможно, что чуть повзрослевший ребенок воспримет ее совершенно по-другому, откроет для себя что-то новое. Уже в старшем дошкольном возрасте, дети помимо прослушивания сказки и обсуждения могут самостоятельно делать выводы, давать характеристику понравившемуся персонажу, сравнивать и находить, как отрицательные черты героев, так и положительные («Лиса и журавль», «Цветик – семицветик»).

Сказка представляет собой одно из наиболее доступных средств, позволяющих развивать ребенка. Правильно подобранные сказки с учетом возрастных и психоэмоциональных особенностей детей способны не только положительно влиять на эмоциональное состояние малышей, но также корректировать их поведение.

В любом случае сказка позволяет говорить об эмоциональном, психическом, интеллектуальном развитии ребенка. И именно родитель ответственен на этом этапе за это развитие. Правильно подобранные сказки, правильное чтение в оптимальные периоды времени, обсуждение сказки после прочтения - все это позволит вашему ребенку найти и занять свое место в окружающем мире, стать более уверенным и свободным, а такой ребенок сможет в дальнейшем не только брать какие-то блага от жизни, но и отдавать (творить добро), а значит, станет более счастливым...

Польза сказок для детей: Заключается польза сказок для детей не только в возможности разобраться в тонкостях взаимоотношений. **Влияние сказок намного больше, они:**

Учат добру, позволяют понять, чем оно лучше зла.

Дают понимание, что просто так в жизни ничего не дается, достигается все только усилием и трудолюбием.

Развивают речь, фантазию, воображение, нестандартное мышление.

Компенсируют недостаток эмоций, помогают расслабиться.

Развивают [внимание](#), учат размышлять.
Учат преодолевать трудности.
Расширяют словарный запас.
Прививают любовь к книгам и [чтению](#).
Помогают адаптироваться к реальной жизни.
Учат навыкам общения.

Используемая литература:

1. Рубинштейн С.Л. Развитие связной речи.
2. Государственная программа развития образования РК на 2011 – 2020г
3. Николаева Е.В. Дошкольник и книга - М.: Просвещение, 1988г
4. Ребенок и книга Гурович Л.М. Береговая Л.Б. Логинова В.И.1982г

ОТБАСЫ МЕН БАЛАБАҚША МАМАНДАРЫНЫҢ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ БАРЫСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДІК БЕЛСЕНДІЛІГІНІҢ ДАМУЫ

АБИЛЬТУСУПОВА С.Т., КАСЫМОВА Ж.Е.
«Балбөбек» бөбекжайы КМҚК Қарағанды қаласы

E-mail: zhazira2273@mail.ru

Мектеп жасына дейінгі тәрбие мен оқыту – балалардың жас ерекшеліктерін есепке ала отырып баланың жеке тұлғасының дамуы мен қалыптасуы үшін жағдай жасайтын Қазақстан Республикасындағы үзіліссіз білім беру жүйесінің алғашқы деңгейі. Мектеп жасына дейінгі білім берудің жүйесіндегі ең маңызды және мәнді баспалдағы баланың оқу қызметі болып табылады. Мектеп жасына дейінгі балалармен тұрақты қарым-қатынас жасай отырып және тылсым сырлар мен жұмбақтарды шеше отырып баланың тілдерді білуге деген құштарлығын арттыра аламыз.

Тіл қарым-қатынас құралы ретінде баланы жеке тұлға етіп қалыптастырады. Дәл осы тіл арқылы бала бабаларымыздан мирас болып қалған ұлттық құндылықтарды, байлықтарды таниды. Баланың жеке тұлғасының қалыптасуы, азаматтық патриоттықты бала бойына тәрбиелеу – күрделі педагогикалық процесс. Балаларды ерте жастан азаматтық патриоттыққа тәрбиелеу арқылы біз балаларға Отанға, туған өлкеге, тілге деген ыстық сезімді сезіндіре аламыз. Тілді білу арқылы бала сөзді, оның қалай дыбысталатынын, не мағына беретіндігін біліп қана қоймай, мәдениетімізді, салт-дәстүрімізді танып, халық ауыз әдебиетімен, ұлттық ойындармен танысады, яғни балаларда Отанға деген сүйіспеншілік, азаматтық патриот, өз халқы мен тіліне деген сезімі пайда болады.

Мектеп жасына дейінгі жастан бастап балаға азаматтық патриоттық рух арқылы тілді білуге оқыту басты мақсат болып табылады.

Мектепке дейінгі мекемелерде балаларды қазақ және орыс тілдеріне оқыту жүйелі түрде балабақшадағы екінші кіші топтан, яғни 3-4 жастан, ал ағылшын тілі ересек топтан бастап оқытылады.

Мақсаты – үлкендермен қарым-қатынас жасай отырып, тілді оқытуға баланың дайындығын қалыптастыру. Осы кезеңдегі педагогтың алдына қойған міндеті ойыншықтар, тұрмыстық заттар, жануарлардың атауын қабылдап, дұрыс атай алу; «Мынау не?» сұрағына жауап бере алуы; қойылған сұраққа қысқа сөйлем түрінде жауап баруға үйрету болып табылады.

Қазақ тілі мен орыс тілін білу, шетел тілін оқу баланың дүниетанымын кеңейтіп, баланы жан-жақты дамытады. Шет тілін білу - қазіргі таңда заманауи әлемнің қажеттілігі. [2, 126]

Үштұғырлы тілдерді оқытуға балаларды мәжбүрлемей, ойын арқылы қызықтыра отырып, қарапайымнан күрделіге қарай, қарым-қатынас рухын құру арқылы үйрету керек. Ал тілдерді оқыту арқылы біз балаларда шет тілдеріне деген қызығушылығын оятамыз, танымдық және тілдің қабілеттерін дамытамыз. Өйткені мектеп жасына дейінгі кезең тілдерді үйренуге ең қолайлы кезең, яғни балада есте сақтау мен логикалық ойлау қабілеті жоғары болады, зейін қоюға икемді, балабақшада алған білімдерін мектепте оқыған кезде де қолдана алады. Бала зейінінің ерекшелігі – назарын сырттағы көзге түсер заттармен аударатындығы. Қабылданатын заттарға қызығушылық сақталып отырғанға дейін зейіні жинақталған болып тұрады. Сондықтан балабақшада қолданылатын көрнекі құралдар ашық түсті, көркем, баланың назарын аудара алатындай болуы керек. Ұйымдастырылған оқу қызметінде қызықты ойындар, видео, аудио материалдарды, компьютерлік оқыту бағдарламаларын, көрнекі құралдарды, өлеңдерді, тақпақтарды және қысқа ертегілерді қолданамыз. Өйткені балаға әр нәрсе қызықты болған сайын, соншалықты баланың тілді игеруі алға жылжиды. [2, 76]

«Балбөбек» бөбекжайында балалардың үштұғырлы тілді меңгеру бойынша жұмыстар төмендегідей жүргізіледі:

1. Ұйымдастырылған оқу қызметі: қазақ тілі, орыс тілі, ағылшын тілі.

2. Мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, жұмбақтар, дидактикалық ойындар арнайы сабақтарда ғана емес, сонымен қатар баланың күнделікті өмірінде, театрландырылған қызметтегі музыка сабақтарында жүргізіледі.

3. Әлеуметтік- тілдік ортаны құру.

4. Инновациялық технологияларды қолдану.

5. Тілді оқыту мақсатымен ата-аналарды ынтымақтастыққа тарту.

Қызметті ұйымдастыру формалары:

- тілдік және фонетикалық үзілістер;
- тақпақ арқылы мысалдар;
- ойындар, рөлдік ойындар, театрландырылған ойындар;
- сурет салу;
- құрастыру;
- жапсыру.

Үштұғырлы тілді іске асыруға қажетті жағдайлар:

- үштұғырлы тілді қолдану бойынша мүмкіндіктер мен балабақша мамандарының қажеттіліктерін қамтамасыз ету;
- үштұғырлы тілді дамыту проблемасы бойынша педагогтардың теориялық және практикалық дайындығы;
- материалдық-дидактикалық ортаны құру;
- тиімді технология арқылы тілді үйренуге балаларды тарту;
- тілді үйрену бойынша балабақша, отбасы мен мектептің бірлескен жұмысы.

Үштұғырлы тілді оқыту принциптері:

- балаға еркін үйрету (ресми емес жағдайда);
- қызықтыра отырып үйрету;
- ойын арқылы үйрету;
- коммуникативтік ерекшелік;
- қарапайымнан күрделіге;
- қызмет үшін қолайлы жағдай жасау;
- отбасымен байланысты күшейту.

Мектеп жасына дейінгі балаларды тілге оқытуда балаларда дамиды:

- шет тіліне қызығушылық;
- танымдық және тілдік қабілеттілік;
- шығармашылық дербестік;
- ұжымда бірлесе еңбек ету;
- коммуникация;
- зейін;
- қиял;
- есте сақтау;
- мектеп өміріне балаларды дайындау.

Олай болса, мектеп жасына дейінгі балаларды үштұғырлы тілге үйрету баланың танымдық қызметі мен әлеуметтік белсенділігін дамуына, балалардың өздеріне деген сенімділігі мен дербестігінің дамуына себепші болады.

Балабақшада тілдерді үйрету бойынша оқу қызметінің негізгі мақсаты айтылым мен сөйлеу болып табылады. Оқу қызметінде үш тілде жалпы дамытатын ойындар ойнатылады. Балалардың қызығушылықтарын туғызатын дидактикалық ойындар оқу тапсырмалары бойынша лексикалық, грамматикалық және фонетикалық болып бөлінеді. Лексикалық ойындар жаңа сөздердің мағынасын ашып бекіту мақсатында жүргізіледі, балалардың сөздік қорын кеңейтіп, бекітеді.

Грамматикалық ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың тілдік қорын белсендіреді. «Дүкенде не сатылады?» сөздік ойынын ұсыну арқылы грамматикалық формалар мен құрылымдарды меңгертуге болады. Ойынды лексикалық тұрғыда күрделендіруге болады. «Дүкенде нан (сүт, май) сатылады», «Нан қандай? Дүкенде тағы не сатып алуға болады? Ал кітап сатып алуға болады ма?». Сонымен қатар «Грамматикалық лото», «Қуыршақты киіндіреміз» грамматикалық ойындарды қолдануға болады. [3, 146]

Фонетикалық ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуға үйретеді. Фонетикалық ойындар балаларда

қызығушылық туғызып, олардың дыбыстарды дұрыс айту дағдыларын меңгерулеріне мүмкіндік туғызады. [3, 10б]

Олай болса, әр баланың жоғары белсенділігін арттыру үшін коммуникативті жағдай құрылу керек. Баланың кемшілігін санамай, аз да болса жетістігін көтеріп, бағалау керек. Тіпті мардымсыз болса да жеңісі үшін баланы құттықтап отыру керек. Балалар қазақ, орыс, ағылшын тілдерін меңгереді, оқу қызметі барысында белсенді, балаларда тілдік материалға деген қызығушылық артады.

Үштұғырлы тілді бала өміріне сауатты және дұрыс енгізу балабақша түлектеріне кез келген ортада коммуникативті-бейімделуге мүмкіндік береді. Мектепке дейінгі шақта тілдерді тану және білу оңай жол емес, бірақ балабақша педагогтары мен ата-аналардың арқасында тіл білуді танып-біліп, қолжетімді және қызықты етуге болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. И.Е.Коптелева. Игры со словами. 2003.
2. «Мектепке дейінгі ұйымдарда тілдердің үштұғырлығын дамыту» әдістемелік құралы. Астана 2013
3. «Мектепке дейінгі білім және тәрбие» журналы. №3, 2003.

БАЛА ТӘРБИЕСІ – БОЛАШАҚ ҚОҒАМ ТӘРБИЕСІ

АКБУЗАУОВА Д.Ж., ӘБДІБЕК Ә.М.

Қарағанды қаласы «Балбөбек» бөбекжайы КМҚК

E-mail: zhazira2273@mail.ru

Балаларды тәрбиелей отырып,
ата-аналар еліміздің болашақ тарихын,
демек, дүниенің де тарихын тәрбиелейді.

А.С. Макаренко.

Тәуелсіз еліміздің келешек ұрпақты тәрбиелеу мәселесі бүгінгі күннің өзекті тақырыбы. Бұл мәселенің шешімін табуда үздіксіз білім беру жүйесі айтарлықтай дәрежеде қайта қаралып, оны жетілдіру жолдары іздестірілуде. Бұл алға қойылып отырған негізгі талаптар – Қазақстан білім беру жүйесінің бүкіләлемдік білім беру кеңестігіне толық енудің алғашқы даму стратегиясын жасау болып табылады. Айтылған талаптардың жүзеге асырылуы бағытындағы жұмыстың үздіксіз білім берудің алғашқы сатысы – мектепке дейінгі ұйымдарда баланың білімге деген құштарлығын арттырудан, ұлтымызға тән қасиеттерін бойына сіңірген бала тәрбиелеуден бастағанның маңызы зор. Балабақша - бүлдіршіндерді болашақта ата дәстүрін сақтайтын инабатты да, ибалы үлкен-кішіні сыйлай білуге үйрететін тәрбие орталығы. Өмірге келген жас ұрпақты тәрбиелеу ата-аналар мен балабақша тәрбиешілерінің қасиетті борышы.

Баланың алғашқы тәрбие алатын орны – отбасы. Отбасында баланың мінез-құлқы, әдет дағдысы қалыптасады. Еліміздің ертеңгі ұлт тізгінін ұстар жастарымыздың тәрбиесіне аса мән беру – біздің негізгі мақсатымыз.

Отбасы мен балабақша бала тәрбиесіне зор үлесін қосатын екі үлкен қоғам. Отбасы мен балабақша кей кезде бір-бірін түсінбей, шыдамдылық, өзара түсіністік жетпей жатады. Осындай түсініспеушіліктер мектеп жасына дейінгі баланың жанына батады. Кейбір ата-ана тәрбиешінің сөзіне құлақ аспаса, кейбіреуі бала тәрбиесіне қатыспайды. Осы жағдайды қалай түзетуге болады? Ата-аналарды балабақша жұмысына қалай қызықтыру керек? Отбасы мен балабақшаның біртұтас талаптарының маңызын қалай сезіндіруіміз керек? Олай болса, ата-аналармен жақындасып, өзара қарым-қатынасты құруымыз керек. Ата-аналарды балалармен жүргізілетін педагогикалық жұмыспен таныстырып қана қоймай, ең бастысы балабақшаның, топтың дәстүрін, тәрбиелеудің мақсатын көрсетуіміз керек.

Ата-аналармен жұмыста отбасыны балабақшаға жақындататын, педагогпен ата-аналарды жақындастыратын, балаға тәрбиелік ықпал етудің тиімді жолдарын анықтауға көмектесетін алуан түрлі жұмыс формаларын қолдану керек. Ата-аналарға педагогикалық білім беріп қана қоймай, бала тәрбиесі мәселесіне байланысты практикалық дайындықты іске асыру керек. [235б.]

Қазіргі таңда жас ата-аналар балабақша мен тәрбиешілердің көмегіне мұқтаж, өйткені сүйе білуді үйрену керек, сүйе білуді игеру керек. Көп жағдайда баласын сүйетін ата-ана өз баласын жақсы көре алмайды. Сондықтан өзара іс-әрекеттің формалары мен әдіс-тәсілдерін таңдау – отбасының тәрбие міндетін орындауына көмек қолын ұсыну. Сол себепті де ата-ана мен тәрбиешілердің бала тәрбиесіндегі жауапкершілігі арта түсуде. Бала тұлғасы, оның дамуы тәрбиеші мен отбасының арасында байланыс болып табылады. Сондықтан да балабақша мен отбасы ажырамас орта деп ойлаймын. Бұл ортаның бала тәрбиесінде алатын орны ерекше. Отбасының балаға тәрбие берудегі мақсаты – баланың жасын, оның ерекшелігін ескере отырып, жан-жақты тәрбиелеу. Осыған орай қазіргі кезде бала тәрбиесін жүзеге асыруда тәрбиелеудің дұрыс жолын табу үшін ата-аналармен семинарлар, кеңестер, отбасылық сайыстар, тренингтер, дөңгелек үстелдер, спорттық ойын-сауықтар, кездесулер ұйымдастырудың үлкен көмегі бар. Мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілер өз тәжірибелерінде халық ауыз әдебиетінің ішінен жиі мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, санамақтар, ертегілерді оқу іс-әрекеттерінде пайдаланады. Бүгінгі күнде жас ұрпақтың сана сезіміне өз елінің, жерінің тарихы мен мәдениеті туралы алғашқы ұғымдарды кішкентай кезінен қалыптастырамыз.

Жас ұрпақты кішкентайынан салт-дәстүрлер рухында баулу, құлағына сіңіру әдет-дағдысына айналдыру – парызды іс. Қазақ сөз өнерін қатты құрметтеген халық: «Жақсы сөз – жарым ырыс», «Жақсы сөз жан семіртер. Сонымен қатар балаға «сіз», «рақмет», «кешіріңіз», «өтінемін» деген сияқты сыпайылықты білдіретін сөздерді үлкендерге айтып жүруге үйрету, оған дағдыландыру ата-аналар мен тәрбиешілердің міндеті.

Біздің балабақшада жыл сайын «Мен, әкем және анам» спорттық сайыстар, «Толағай» жанұялық жарыстар, «Отбасым-менің қорғаным» семинарлары, сонымен қатар ата-аналармен бірлескен «Жомарт күз» жәрмеңкесі, «Құстар – біздің досымыз!» акциясы, абаттандыру бойынша «Гүлдер әлемі» акцияларына және басқа да бірлескен жұмыстарға, көрмелерге белсене қатысады. Осындай іс-

шараларға қатыса отырып ата-аналардың бала тәрбиесіне деген жауапкершілігі артады, ата-ана балабақша өміріне қызығады, өздеріне деген жауапкершілікті сезініп, ынталанады, балабақша ұжымына деген құрмет сезімі жоғарылайды. Қорыта келе, тәжірибе барысында ата-аналармен жұмыс істеудің нақты бір жүйесі қалыптасты. Ата-анамен жұмыстың әртүрлі формаларын қолдану, нақты нәтиже берді: «көрермен» және «бақылаушы» ата-анадан тәрбиешінің көмекшісі, іс-шараларға белсене араласушы ата-аналар пайда болды.

Ата-аналар топтың өміріне қызығушылықпен қарап, балалар іс-әрекетінің нәтижесі мен жемісін тамашалауды үйренді, өз баласын эмоционалды түрде қолдай білді.

Отбасы мен балабақша – екі тәрбие феномені, олардың әрқайсысы балаға өзінше әлеуметтік тәжірибе береді. Алайда олар бір бірімен бірлесе отырып, кішкентай баланың үлкен өмірге бет алуына тиімді жағдай жасайды. Біз үшін бұл тек ынтымақтастық пен бірлестіктің арқасында жүзеге асты. Бірте-бірте ата-аналардың түсініспеушілігі, сенімсіздігі артта қалды. [240б.]

Ата-ана мен балабақшаның өзара іс-әрекеті бірден пайда болмайды. Бұл ұзақ процесс, алға қойған мақсатқа жетуде шыдамдылықты қажет ететін тынымсыз еңбек. Мен осы жетістігіммен тоқталмай, әрі қарай ата-аналармен ынтымақтастықтың жаңа жолдарын іздестіруді жалғастырамын. Өйткені біздің мақсат бір – болашақ өмірді құрушыларды тәрбиелеу. Біздің балалар ержеткенде өздерінің жақындарын жақсы көріп, сақтайды деген сенімдеміз.

Ұлы педагог А.С.Макаренко «Отбасындағы тәрбие сапалы ұйымдастырылып, бала дүниеге келген күннен бастап, оның өміріне қамқорлық жасап, болашағын жоспарлайды және саналы азамат болып өсуі үшін қажетті жағдай жасайды. Бала дамуының қандай қырын алмайық, қай кезең болмасын, оның тиімділігінде отбасының рөлі ерекше. Отбасының әлеуметтік-мәдени жағдайы ата-аналардың білімділік деңгейімен сипатталады», - деген екен. Жас күнінде бала қандай тәрбие алса, сол ізбен алға қарай өседі. Олай болса, бала тәрбиесі – болашақ қоғам тәрбиесі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

Арнаутова Е. П. Основы сотрудничества педагога с семьей дошкольника. - М. , 1994, -235 с.

Доронова Т. Н. Дошкольное учреждение и семья - единое пространство детского развития. - М. :ЛИНКА-ПРЕСС, 2001, - 240 с.

«Қазақстандағы мектепке дейінгі білім», 2012ж.

ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ В ДОУ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

ВЕТЕОРЕЦ Г.Н., РЫСЖАНОВА Б.Н.

Қарағанды қаласы «Балбөбек» бөбекжайы КМҚК

E-mail: zhazira2273@mail.ru

Именно через образование мы хотим возродить в нашем обществе нравственно-духовные ценности, чтобы каждый человек мог в полной мере реализовать заложенные в нем от рождения способности и тем самым принести пользу не только нашему государству, но и всем людям на Земле.

С.А.Назарбаева

Духовно-нравственное воспитание и развитие подрастающего поколения – одна из сложнейших и актуальных проблем на сегодняшний день, которая должна решаться педагогами, родителями, и равнодушными людьми. Именно духовно-нравственное воспитание обеспечит целостность и гибкость воспитательных воздействий взрослых на детей в различных ситуациях их общения, а также общения детей друг с другом. Оно предполагает формирование у ребенка целостного отношения к жизни, обеспечивающего устойчивое и гармоничное развитие личности ребенка.

Проблема духовно-нравственного воспитания личности всегда была одной из актуальных, а в современных условиях она приобретает особое значение. В настоящее время смяты нравственные ориентиры, подрастающее поколение можно обвинять в бездуховности, безверии, агрессивности. Ещё В.А. Сухомлинский говорил о том, что необходимо заниматься нравственным воспитанием ребенка, учить «умению чувствовать человека» [4, с120].

Быть патриотом своей Родины это — знать свои права и обязанности, быть трудолюбивым, поддерживать достойный уровень своей жизни, соблюдать традиции и обычаи своих предков и тогда подрастающее поколение будет гордо нести голубое знамя Республики Казахстан — к процветанию и благополучию единого народа страны к новым вершинам.

Нравственное воспитание — непрерывный процесс, он начинается с рождения человека и продолжается всю жизнь, и направлен на овладение людьми правилами и нормами поведения.

Глава государства Н.Назарбаев призывает укреплять национальный дух Казахстана – дух традиций, патриотизма, обновления и побед. Он отмечает, что подрастающее поколение должно воспитываться по трем принципам – мир, согласие, созидательный труд.

Задача педагогов – воспитывать истинных патриотов, любящих и знающих родной язык, традиции, обычаи, историю своей родины, которые сохранят и бережно передадут накопленные знания будущим поколениям.

В связи с этим, нами определены задачи нравственного воспитания:

- Воспитание начал гуманизма, гуманных отношений между детьми и взрослыми (выполнение элементарных правил общежития, доброжелательность, отзывчивость, заботливое отношение к близким людям);

- Воспитание коллективизма, формирование коллективистических взаимоотношений детей;
- Воспитание любви к Родине, уважения и симпатии к людям разных национальностей;
- Воспитание у детей трудолюбия.

При определении направлений нравственного воспитания детей очень важно понять, что сегодня определяет характер и содержание завтрашнего дня Казахстана, насколько несёт в себе дух нового времени. Учитывая это, мы осуществляем свою деятельность по следующим направлениям:

- Знакомить с казахскими народными традициями и обычаями. Обогащать и углублять знания об истории родного края, культуре и быте народов Казахстана.
- Воспитывать доброжелательное и уважительное отношение к людям других национальностей, проживающих на территории Республики Казахстан.
- Учить соблюдать нравственные нормы поведения, основанные на народной традиции уважительного отношения к старшим.
- Формировать навыки социальной культуры на основе использования знаний и бережного отношения к мировой и этнической культуре.

Первые чувства гражданственности и патриотизма у детей проявляются в семье и детском саду. Любовь к близким людям, к родному краю, родной стране играют огромную роль в становлении личности ребенка.

Для полноценного патриотического воспитания в ДОУ используются разнообразные методы и формы работы с учетом возрастного мировосприятия детей:

- экскурсии и целевые прогулки;
- рассказ воспитателя;
- беседы о родном городе, стране, ее истории;
- показ иллюстраций, фильмов, слайдов;
- прослушивание аудиозаписей (гимна страны, птичьих голосов);
- использование фольклорных произведений (пословиц, поговорок, сказок, разучивание песен, игр);
- ознакомление с продуктами народного творчества (роспись, вышивка и т.д.);
- знакомства с творчеством известных поэтов, художников, композиторов;
- организация тематических выставок;
- участие в общественных и календарных праздниках;
- участие детей в посильном общественно-полезном труде.

Знакомим детей с тем, что нравственная культура имеет два аспекта: ценности и правила поведения. Нравственные ценности - это то, что древние греки именовали “этическими добродетелями”. В качестве нравственных ценностей у всех народов почитаются честность, верность, уважение к старшим, трудолюбие, патриотизм. Процесс формирования нравственных ценностей длительный, быстрого результата быть не может, но та работа, которая проводится воспитателем, поможет заронить драгоценное зерно в душу ребёнка. Дети любят, когда для обсуждения предлагаются проблемные вопросы:

обсуждая и аргументируя, они формируют и для себя какие-то нравственные понятия и правила, особенно, если обсуждается близкое, тревожащее душу. Таким образом, нравственные знания приобретают важное значение в процессе сознательного выбора поступка. [3, с12].

Предпринятые нами попытки воспитания духовно-нравственной личности показывает, что особенно слабое место в этой деятельности – семья. Многим родителям просто неизвестно, что именно в дошкольном возрасте начинают усваиваться духовные нормы, моральные требования и образцы поведения на основе подражания. Поэтому именно в семье должны сохраняться и передаваться нравственные и духовные обычаи и ценности.

Давно установлено, что для ребёнка общие семейные повседневные радости и огорчения, успехи и неудачи – это источник, рождающий доброту и чуткость, заботливое отношение к людям. Семья даёт ребёнку первые представления о добре и зле, о нормах нравственности, о правилах общежития, первые трудовые навыки. Именно в семье складываются жизненные планы и идеалы человека [2, с 8].

Патриота может воспитать только патриот, любящей свою Родину, признающий и уважающий не только свои права, но и права других, делающий все для того, чтобы Родиной можно было гордиться. Народная пословица гласит: «Доброе семя в добрую пору приносит добрый плод».

Таким образом, правильно организованная и главное систематическая работа по нравственно - патриотическому воспитанию в детском саду будет во благо и детям, и их родителям, и педагогам.

Литература:

1. Новицкая М.Ю. Наследие. Патриотическое воспитание в детском саду-М, Линка-Пресс,2003
2. Шаламова Е. Патриотическое воспитание. // Ребёнок в детском саду. №5
3. Сакавичене О. Патриотическое воспитание дошкольников // Ребёнок в детском саду. №3 – 06.
4. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения. – М., 1980 г.

КӘСІПТІК ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

ЖАКАНБАЕВА А.А., АХАТОВА А.А.
Қарағанды «Volashaq» жоғарғы колледжі

aygul.zhakanbaeva.81@mail.ru

Қазіргі таңда білім мен ғылым саласында үнемі өзгерістер жүріп жатыр. Ол өзгерістердің ең маңыздысы болашақ мамандар даярлау мәселесіне келіп тіреледі. Осыған орай, бүгінгі білім кеңістігінде, студентке жалпы ғаламдық танымды, ойлауды дамытуға, өзінше ғылыми тұжырым жасауға, ғылым жетістігін сұрыптауға мүмкіндік жасау ең маңызды мәселенің бірі болып отыр. Өйткені, тек жоғары білімді маман ғана қоғам дамуының негізгі қозғаушы күші болып табылатыны ақиқат.

XII ғасыр ақпараттар ғасыры болғандықтан білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Осыған орай жас ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде оқытушылардың инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі.

Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Сондықтан да әрбір білім алушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жанартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалып жатыр. Қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде.

Білім жүйесін жаңғырту аясында, жұмысшы кадрлардың зәрулігін еңсеру үшін қолданбалы мамандықтардың заманауи орталықтарын құру үшін оқу орындарында дуалды оқыту жүйесін енгізу міндеттері қойылды. Дуалды оқытуда теория мен тәжірибенің өзара байланысы жүзеге асырылады, мұның өзі болашақ маманға кәсіпорында жұмыс істеу кезінде қажетті біліктілікке ие болуға көмектеседі. Оқытудың дуалдық жүйесінің элементтерін енгізу бағытында біраз жұмыстар тындырылды. Қүзіреттілігі жоғары мамандар даярлау жүйесінде дуалдық оқыту жүйесі маңызды орын алмақ. Өйткені бүгінгі күні дуалдық оқыту жүйесі әлемдегі кәсіптік – техникалық кадрлар даярлаудағы ең тиімді формасы болып табылады.

Қазіргі таңда дуалдық оқыту жүйесінің элементтерін енгізу жұмыстары «Байланыс құрастырушысы», «Жиһаз өндірісі» мамандықтары бойынша жүргізіліп жатыр. Дуалдық оқыту жүйесін енгізудегі негізгі бағыттар: колледждің материалдық – техникалық базасын одан әрі нығайту, түлектерді жұмысқа орналастыру және студенттердің тәжірибелік оқуларын ұйымдастыру базасының көзі ретінде аймақтың әртүрлі кәсіпорындарымен әлеуметтік серіктестікті дамыту, халықаралық стандарттарға сай оқу үдерісінде дуалдық жүйе элементтерін енгізуді одан әрі қарай жалғастыру, кітапхана қорын электрондық оқулықтармен және мамандық бойынша оқулықтармен толықтыру, жоғары білікті педагогикалық кадрларды тарту жолымен өндіріс саласына бәсекелестікке қабілетті мамандарды дайындаудың сапасын жетілдіру.

Инновациялық білім беру үрдістері педагогикалық теория мен практикаға деген көзқарастың жаңа сипатта қалыптасуын талап етеді.

Ғылыми-педагогикалық әдебиеттерді сараптау нәтижелері «новация» мен «инновация» ұғымдарын жеке-жеке қарастыру керектігін көрсетті. Дегенмен, әдебиеттерде осы екі ұғымның әртүрлі анықтамалары кездеседі. Инновация ұғымын энциклопедиялар мен сөздіктерде әртүрлі анықтамаларын кездестіруге болады.

Инновация ұғымына жалпы энциклопедияның жаңа басылымында «инновация» - жаңалық, жаңару – техникалық және технологиялық жетістіктер мен ашылымдардың немесе жаңалықтардың іс жүзіндегі қолданысы» деген анықтама беріледі. Ал, сөздікте ««новация» – бар нәрсенің ішінара жаңаруы, яғни қандай да бір бөлігінің, қасиетінің, байланысының өзгеруі» делінсе, «инновация» – мүлдем жаңа нәрсе, жаңалық» ретінде пайымдалады.

«Инновация» сөзі латын тіліндегі *in* (ішіне) *novus* (жаңа) сөздерінен құралып, жаңару, жаңалық, өзгеру деген мағынаны білдіреді. Инновация ұғымының шығу кезеңі мен тарихын дәл анықтау мүмкін болмаса да, бұл ұғым қоғамдық ғылымдарға жаратылыстану ғылымдарынан келген деп есептеледі. Өйткені, инновациялар көбіне экономика, техника, агрономия, өнеркәсіп және медицина салаларында кеңінен қолданылады. Инновациялар қоғамның пайда болу кезеңінен бері жүзеге асырылып келе жатса да, педагогикалық категория ретінде ХХ ғасырдың 70-80 жылдарында ғана қолданысқа енгізілді. Мұның басты себептерінің бірі – олардың мағынасының түрліше түсінілуінде.

Инновация сөзін қазақша тәржімаласақ, жаңалық, жаңашылдық, өзгеріс дегенді білдіреді. Педагогикалық үдерісте инновация оқыту мен тәрбиенің әдіс-тәсілдері, түрлері, мақсаты, мазмұны, сондай-ақ, мұғалім мен білім алушының бірлескен қызметін ұйымдастыруға жаңалық енгізу болып табылады. Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов. Ол “Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз – білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі” деген анықтаманы ұсынады. Н.Нұрахметов “Инновация” білімнің мазмұнында, әдістемеде, технологияда, оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыруда, мектеп жүйесін басқаруда көрініс табады деп қарастырып, өзінің жіктемесінде инновацияны, қайта жаңарту кеңістігін бірнеше түрге бөледі: жеке түрі (жеке – дара, бір-бірімен байланыспаған); модульдік түрі (жеке – дара кешені, бір-бірімен байланысқан); жүйелі түрі (мектепті толық қамтитын).

Әдіскер С.Көшімбетова өзінің зерттеуінде оқу-тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін қолданудың мынадай ерекшеліктерін атап көрсеткен:

- дербес оқыту технологиясы оқу-тәрбие үрдісінде ғылымның негіздерін игерту үшін ізгілік, адамгершілік қасиеттерді қалыптастыра отырып, жеке тұлғаның әлеуметтік-психологиялық жауапкершілін арттырады.
- қоғам мен табиғат заңдылықтарын кіріктіру негізінде меңгеруі;
- оқытушы білмейтін шығармашылық ізденіс негізінде өмірге келген жаңа қабілет;

— саралап деңгейлел оқыту технологиясында оқытудың мазмұны мен әдістері шығармашылық ізденіс іс-әрекет жасау негізінде адамның инновациялық қабілеттерінің қалыптасуына бағытталады.

— ақпараттық бағдарламалап оқыту — оқытудың мазмұнын пәнаралық байланыс тұрғысынан ұйымдастыру;

— иллюстрациялы түсіндірмелі оқытуда «адам-қоғам-табиғат» үйлесімдік бағыттағы дүниетанымында жүйелі саналы мәдениет қалыптасады;

— ізгілендіру технологиясында педагогика ғылымының алдыңғы қатарлы ғылыми жаңалықтарды тәжірибеде «бала – субъект», «бала-объект» тұрғысынан енгізіле бастайды да, ал ғылыми білімдер «оның тұрмысының әлеуметтік жағдайы мен іс-әрекетінің әлеуметтік нәтижесінің бірлігінде қарастырады;

Жаңашылдық – нағыз құрал, ал инновация осы құралды меңгеру үрдісі. Сауатты түрде таңдап алынған жаңашылдық барынша мүмкін дәрежеде жаңа енгізілімнің табысқа жетуіне кепілдеме беруі тиіс. Инновациялық үрдіс деп жаңалықты жасау, меңгеру, пайдалану және тарату бойынша жүргізілетін кешенді іс-әрекетті айтады. Бүгінгі жағдайда жаңа ғылыми, тәжірибелік білімді жасау және оларды меңгеру мен іске асыруды инновациялық тұрғыдан қарастыруға болады.

Қазір республика оқу орындары ұсынып отырған көп нұсқалыққа байланысты өздерінің қалауына сәйкес кез-келген үлгі бойынша қызмет етуіне мүмкіндік алды. Бұл бағытта білім берудің әртүрлі нұсқадағы мазмұны, құрылымы, ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар, жаңа технологиялар бар. Сондықтан әртүрлі оқыту технологияларын, оқу мазмұны әрбір білім алушының жас және жеке дара психологиялық ерекшеліктеріне орай таңдап, тәжірибеде сынап қараудың маңызы зор. Ғылыми-педагогикалық әдебиеттерде іс жүзінде анықталып табылған оқыту үрдісінің нәтижесін көретін әдіс-тәсілдері, түрлері көбіне жаңашыл, инновациялық болып табылады.

Жаңа инновациялық оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. ХХІ ғасырда болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру мәселелері — кезек күттірмейтін өзекті қоғам талабы.

Әрбір педагогтің инновациялық іс-әрекетін қалыптастырудың педагогикалық шарттары: инновация туралы білімі; инновацияны жан-жақты меңгеру; инновациялық іс-әрекет диагностикасын меңгеру; инновацияны тәжірибеге ендіру жұмыстары; инновацияны практикада дұрыс қолдану.

Әрбір білім беру ордаларында бүгінгі таңда белең алып отырған кемшіліктері баршылық, атап айтатын болсақ: білім сапасының төмендігі; білім саласына мемлекет тарапынан реформалар жүргізілгенімен оқудың нәтижесінің болмауы; құжаттар көптеп шығарылғанымен мардымсыздығы; білім алушылардың өздігінен білім алу дағдысының болмауы;

білім алушылар мен оқытушылардың бірлескен шығармашылық еңбектерінің болмауы.

Бұл тығырықтан шығудың бірден-бір жолы оқу-тәрбие процесінде инновациялық әдіс-тәсілдерін енгізу, әрбір білім алушылардың білімге деген қызығушылықтарын, талпынысын арттырып, өз бетімен ізденуге, шығармашылық еңбек етуге жол ашу. Инновациялық процестің негізі — жаңалықтарды қалыптастырып жүзеге асырудың тұтастық қызметі. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады.

Білім сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады:

- білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты;
- жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады;
- жаңа инновациялық оқыту технологияларын енгізу барысында әрбір оқу орнының материалдық-техникалық базасының бүгінгі талапқа сай еместігі, әрі жетіспеуі, кадрлық әлеуметтің төмендігі көп кедергі жасайды.

Колледж оқытушылары үшін ақпараттық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

- оқушының өз бетімен жұмысына;
 - уақытын үнемдеуге;
 - білім – білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеруге;
 - қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;
 - қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
 - экономикалық тиімділігі;
 - іс-әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйренуде (би өнері, қол еңбегі, дене шынықтыру сабақтары т.с.с.);
 - қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезінуге мүмкіндік береді;
 - оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор

Сондықтан ғылыми – техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады. Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай: — әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;

- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. — //Қазақстан мектебі, №4, 2006.
2. Қабдықайыров Қ. Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А., 2004

3. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. — //Қазақстан мектебі, №4, 2008
4. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.:Өркен, 2007
5. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. – А.: Білім, 2008.

АБАЙ ФИЛОСОФИЯСЫНДАҒЫ БАЛА ТӘРБИЕСІ МӘСЕЛЕСІ

АХАТОВА А. А., ШАЛГИНБАЕВА А.А., МАКЕТОВА М.Р.

Қарағанды «Volashaq» жоғарғы колледжі

aigera-beka@mail.ru

Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін,
Жоқты-барды, ертегіні термек үшін,
Көкірегі сезімді, тіл орамды
Жаздым үлгі жастарға бермек үшін...

Иә «жастар», Абайдың педагогикалық көзқарастарында жастар туралы пікірі көп кездеседі. Абай өзінің өлеңдері, қара сөздері арқылы жастарды надандыққа, зорлық, жуандыққа, пәлекорлық сияқты жаман жағдайларға қарсы күресуге шақырады.

Халыққа арнаған соңғы Жолдауында Президент 2019 жылды Жастар жылы деп жариялауды ұсынған болатын. Өз сөзінде Мемлекет басшысы жастар мен отбасы институтын қолдау шаралары мемлекеттік саясаттың басымдығына айналу қажеттігін жеткізді. Өткен күнсіз бүгін жоқ демекші жастар саясаты, оқу, педагогикада Абайдың жастарды тәрбиелеудегі педагогикалық гуманистік көзқарастарын әбден пайдалануға болады.

Бүгінгі күні Абай шығармашылығы несімен өзекті, өміршең, қажетті деген сұрақтар барша қауымды толғандыратыны анық. Дана Абай туылғанына 170 жыл толғалы отырған тұсында да, қанша уақыт өтіп, адамзат баласы жана формацияға, жаңа даму сатысына көтерілсе де, тұтас бір халықтың адастырмас темірқазығы, рухани суаты, сарқылмас қазынасы болып отыр. Шындығында, ұлылардың мұрасы заман мен уақыт төрелігіне бағынбайды. Өз шығармалығын адамзат болмысына қатысты мәңгілік тақырыптарға арқау ете білген ғұламалар уақыт өткен сайын түрленіп, толығып, құндылығы арта түсетіні тағы бар.

Ұлы ұстаздың ағартушылық көзқарастарының алтын дінгегі — адам тәрбиесі, содан туындайтын бүкіл халық тәрбиесі. Қазақ халқының болашағы оның өз бетінше ел болуына, саяси бостандығына қол жеткізуіне, экономикалық және мәдени кешеулеуден шығуына, қарңғылық пен кедейшіліктен құтылуына апаратын бірден-бір жол — бүкіл елдің сауатын ашу, жастарды адамгершілікке тәрбиелеу, өнер мен еңбекке баулу деп анық айтты. Ақыл-ойдың,

сауаттылықтың дамуы үшін дүниеге шын көзбен қарап нақтылы сезінудің қажеттігін барынша қорғап бақты. Әрбір жас адам ақыл-ойдың, мидың, жүрек пен сезімнің күшін пайдаланып, өз елінің "кетігін" бітейтін "кірпіш" болса деп армандайды.

Жалпы, ағартушы ретінде Абай білім алу жолын нобайлап айтпайды, оның қалай оқу керек, ал меңгерген білімді қалай өмірде қолданып, жүзеге асыруға болатындығы жөнінде ойлары осы заманғы педагогика тұрғысынан өте орынды, әрі байыпты. Білім шәкіртке сөз арқылы беріледі әрі ақын ретінде Абай көбіне сөз күдіретіне жүгінеді. Білімдіден шыққан сөз талаптыға болсын кез - дей келе ұлы ақын білімнің нұрлы сырын көруге "Жүрегі-айна, көңілі-ояу", көкірегінде көзі бар, ынталы, сөзді баяу тыңдайтын шәкіртті іздейді. Ол бұрыннан да ізденгіш, "өз өнері таяу тұрған", сөзді тез ұғатын болса тіпті ғанибет. Абайдың айтуынша, адамның білімге күштарлығы оны тәрбиелі етеді.

Абай қазақ жастарын желөкпе, әр нәрсеге көрсеқызар болмай, өнерді үйренуге, табиғатты тануға, ғылыми көзқарасқа негізделген тиянақты білім алуға үндеді. Абай жастарды еңбекке баулуда күнделікті отбасы тәрбиесіне, ата-ананың жауапкершілігіне ерекше мән берді. Баланың болашағына жауапкершілік алдымен әкеге жүкелетінін ескеріп, әкенің ақылы мен ықпалы болмай адал еңбекке, мағыналы өмірге дұрыс баулу, жас жеткіншектің бойында адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру мүмкін еместігін атап көрсетті. Сондықтан баланы ұлағатты азамат - "толық адам" етіп тәрбиелеу үшін ата-аналарының өздерінің сан дәрежеге сай, үлгілі, өнегелі болуын талап етті. Ойшыл ақын әкенің ізгі қасиеттері — оның адамгершілік, еңбек сүйгіштігі отбасы, жарына деген сүйіспеншілік сезімі үй-ішін нұрландырып тұрса, ері ақылды, әйелі мінезді боп, тату болса, үстіндегі үй жұмаққа айналып, бала жақсы мінезге, асыл қасиетке тәрбиелене алатынын атап өтті. Керісінше, ақын өз отбасынап суынып, ел кезіп, қыдырымпаздыққа салынған, өз үйінің шырқын бұзған, бала тәрбиесіне мән бермейтін әкелерді сынға алады. Абай бала келешегіне қамқоршы ұстазы - әке деп білумен қатар ұрпақ тәрбиелеудегі ананың орнын да ерекше бағалады. Өз анасы Ұлжан мен әжесі Зеренің құшағында болып, қос мейірім бұлағынан сусындап өсуі оның ана қасиетін биік тұғырдан тануына игі әсер етті. Аналық мейірім арқылы берілетін нәзік те пәк адамгершілік асыл қасиетті ерекше қастерлеуі. Ананы өз баласының алғашқы ең аяулы тәрбиешісі деп білді. Қыз баланың тәрбиесіндегі ана тәлімінің ықпалына Абай педагогикалық тұрғыдан жан-жақты талдау жасап, өрелі тұжырымдар айтты.

Абай Құнанбаев жастардың жалынды ақылшысы болды. Оның шығармаларының барлығы дерлік ғибратты тәрбиелік сипатта келіп отырады. Абайдың пікірлерінің көпшілігінен-ақ жастарды тәрбиелеу, оқыту жөнінде айтылған методикалық және дидактикалық қағидаларды табуға болады. Мұның үстіне Абай соның бәрін терең психологиялық дәлелдермен баяндайды.

Адал еңбектен бойын аулақ салып, өтірік-өсекпен, аста-төкпен өмір сүрген адамдарды ақын қатты түйреп отырды; ауылдан-ауылға қыдырып, думан мен сөз қуып жүретін еңбексіз жандарды, ақыл мен адамшылықтан безгендерді, өзі білмей, білгеннің тілін алмай өткен керенау-кербездерді, сырты бүтін

болғанмен іші түтін халыққа қас адамдарды, мақтан үшін, мансап үшін, ұлық болғысы келетіндерді ақын өлтіре шенейді. Наданға арзан, ақылды құлаққа ілмек. Ақылсыз шынға сенбей, жоққа сенбек, - дейді Абай.

Абай өз шығармаларында рухани жұтаңдықты, білімсіздікті, көкірек көзінің мөрлілігін, надандықты, имансыздықты, тоғышарлықты, енжарлықты, жалқаулықты, сөзуарлықты, екіжүзділікті, күншілдікті, мақтанқұмарлықты, мақтансүйгіштікті, дүниеқоңыздықты, мансапқорлықты, көрсеқызарлықты, менмендікті, мақтаншақтықты, еңбексіздікті, әділетсіздікті, сатқындықты және т.б. қай замандарда болмасын адам бойында болатын моральдық-этикалық қасиеттерді сөз ете отырып, адам баласының бойындағы қасиеттерін жақсартуға, жетілдіруге, толықтыруға, жаман қасиеттері болса солармен күресуге, оларды ауыздықтауға талаптануы керектігін түсіндіріп, ғасырлар бойына адамзат баласының ақыл-ойында ұшталып келе жатқан, діни-пәлсафалық, моральдық-этикалық, интеллектуалдық, адамгершілік тұжырымдамасы – толық адам ілімін адамзат қоғамына мұра етіп қалдырды. Абай аңсаған Толық адам – идеалды адам ба? Өмірде толық адам болып өмір сүру мүмкін бе? Абайдың толық адамы тек діни-моральдық бағдарлы ғана адам ба?

Ұлы ағартушы өз айналасында болып жатқан барлық әділетсіздікті, отірік пен алдауды, жаулықты, надандылық пен қараңғылықты көрді, мұның бәрі қазақ халқын орға жығады, жас ұрпақтардың тәрбиесіне теріс ықпал тигізеді деп білді, ал ұлы ағартушының бар үміті — жастар еді, сондықтан ол жастарды адамгершілік тұрғыдан тәрбиелеу жолында күресіп, бар дауыспен қараңғылыққа, ескілікке қарсы майданға шықты. Адамгершілік деген ұғым оның әрбір шығармасынан дерлік айқын және күшті түрде көрініп отырады. Ол адамгершіліктің жаулары — дәулетгілерді ұлы тілмен түйреп, келеке етеді, ал жастарды өздерін жоғары адамгершілік қасиеттерге тәрбиелеуге шақырады, ал адамгершілік қасиеттер дегеніміз білім алумен, өнімді адал еңбек етумен ғана пайда болады.

Ақын жастар тәрбиесінің сан қырына, оның өзекті салаларына баса назар аударды, жас ұрпаққа үміт артты, олардың жүрек сезімін оятып, өзінің көкейкесті мақсат-мұраттарына жұмылдыруға ұмтылды. Жастардың еңбек етіп, ғылым мен білімге ден қоюы, алда тұрған мақсаттарына жету жолында табандылық көрсетуі қажеттігі сияқты асыл қасиеттерді уағыздау – Абайдың бүкіл ақындық қызметінің негізгі де үзілмейтін идеялық- тақырыптық желілерінің бірі. Абай мектепте оқып жүрген қазақ балаларына үміттеніп қарап, елдің болашағы осылар деп қуанды. Елдің мешеулігін, халықтың қараңғылығын, надандықты әшкерелеп, жаңа өмірге бастар жол оқу-ағарту, адамның рухани жағынан азат болуы деп түсінді. «Адамның білімі, өнері – адамшылықтың таразысы» деп санаған Абай білімді барлық атақ, құрмет пен бедел, байлықтан жоғары қояды. Ақын адамның ең қымбат кезі – жастық шақты оқуға, ғылымға жұмсауды еске салады. Ойын-сауықты кейін қоя тұрып, алдымен ғылым жолында еңбек ет, ізден, білімдіден үйрен, үлгі ал, солардай болуға тырыс дей келе: «Дүние де өзі, малда өзі, Ғылымға көңіл бөлсеңіз...», - деген тұжырым ұсынады.

Жасөспірімдердің мінез-құлық, адамгершілік тәрбиесіне ерекше көңіл бөлген Абай: «Тез үйреніп, тез жойма, Жас уақытта көңіл-гүл...» - деп, жас баланы тәрбиелеуді өте ерте қолға алып, олардың дақ түспеген санасына ізгі қасиеттерді еге білу қажеттігін ескертеді. Ол өзі өмір сүрген әлеуметтік ортада орын алған бес түрлі зиянды мінез-құлықтан адам боламын деген әрбір жасөспірімнің сақтануы керектігін ашық айтады. Адам өзіне-өзі сыншы болу керек: «Егер есті кісілердің қатарында болғың келсе, күніне бір мәртебе, болмаса жұмасына бір, ең болмаса айына бір, өзіңнен есеп ал», - деген Абай тұжырымы жастардың қоғам алдындағы жауапкершілігін арттырып, олардың бойында өзіне деген берік сенімін қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. XX ғасырдағы қазақ әдеби тілі.-Астана,2000.
2. Келімбетов.Н. Қазақ әдебиет бастаулары.-А.2001.
3. Абайдың қара сөздері.-Алматы,1998.
- 4.Абай Құйанбайұлы. Толық жинақ. Қызылорда, 1933, 17-6.
- 5.Мақмұтов.А.Абай поэзиясының тілі.-Абай журналы.N4,2005.

ЖАСТАРДЫҢ САЯСИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІ: ПРОБЛЕМАЛАРЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ

АХАТОВА А. А.

Қарағанды мемлекеттік медицина университеті

aigul-479@mail.ru

АХАТОВА А. А., ЖАҚАНБАЕВА А.А.

Қарағанды «Bolashaq» жоғарғы колледжі

aigera-beka@mail.ru

Қазақстан Республикасы өзін зайырлы, құқықтық, демократиялық мемлекет ретінде жариялайды. Бұл мақсатты жүзеге асырудың тетігі жастар екендігі белгілі. Биылғы жылды Елбасы «Жастар жылы» деп жариялады. Мемлекеттік жастар саясатының қажеттігі жас өркеннің өмірге қадам басып, қоғамда өз құқығын білу мен, оның алдында жауапкершілік арқалау сәтінде бетпе-бет келетін өмір мәресінің қиындықтарымен айқындалады. Жастар саясатын қалыптастыра отырып, мемлекет жастардың келешекте маңызды салмаққа ие болар халықтың бірден-бір белсенді тобы екендігін ескереді. Мұның өзі жастардың мемлекет құрылысындағы рөлі мен орнын жете бағаламауға жол бермеуді көздейді.

Мемлекеттік жастар саясатының дәстүрлі әлеуметтік саясаттан айырмасы ол тек өтелу тетіктерін әзірлеуге ғана деген сөз емес. Ол жастардың еңбек пен шығармашылық қуатын айқындайтын белсенді де жаңаша, өндірушілік аспектілерден тұрады. Бұл мемлекеттік жастар саясатын қоғамның стратегиялық

ресурстарын дамытудағы бірден-бір маңызды бағыт ретінде қарастыруға мүмкіндік береді көздейді. береді.

Қоғамдық өзгерістердің күрделілігі жас азаматтардың әлеуметтік жағынан жан-жақты қалыптасуына, жас қауым тіршілігінің барлық қалтарысына әсерін тигізді. Дәстүрлі жастар мәселелерін шешудің мазмұны мен тәрбие тәсілдері жаңа тарихи жағдайларда мүлде өзге қырынан қарастырылуға тиіс болғандықтан түбегейлі өзгерді. өзгерді.

Қазақстандық жас буын бойында отаншылдық, іскерлік, жауапкершілік қасиеттер қалыптастырмай, жастардың ізгілікті, рухани өркендеуіне, сондай-ақ, өткен буынның әлеуметтік-мәдени тәжірибесін, әлем өркениеті жетістіктерін игеруіне жол ашпай әлеуметтік ұстанымдағы экономикасы бар демократиялық қоғам құру мүмкін емес. Мұндай мақсаттарды жүзеге асыру жастарға, жалпы қоғамға қатысты саясатты қалыптастыру мен жүзеге асыру ісіне жастардың өздерін белсенді түрде тартуды көздейді. Мемлекет жастарға, олардың материалдық деңгейі мен әлеуметтік жағдайына қарамастан, өмір жолын таңдау мен жеке жетістіктерге жету үшін мейлінше мол мүмкіндіктер ашуға тиіс. Сонда ғана жастар саясатының өзекті міндеті - жастардың тұлғалық қалыптасуын қамтамасыз етуі іске асатын болады.

Сондықтан да жастардың құқықтық мәдениетін көтеруге бағытталған заңдарда, ең алдымен жастардың құқықтық білімі мен тәрбиесін жетілдіруге бағытталған шаралар қажет. Құқықтық тәрбие беру баланың жеке тұлғасын қалыптастырып, олардың бойына жоғары идеялық пен қоғамдық меншікке қатынасты көзқарасты дарытудың асыл міндеттерін атқарады. Мемлекетіміз жастарға құқықтың тәрбие беру ісіне үнемі маңыз беріп келеді. Қазақстан заңдарына терең құрмет сезімін қалыптастыру, оларды сөзсіз сақтау және орындау — ұзақ уақыт тәрбие жұмысын жүргізудің жемісі. Көбіне құқықтық сананың төмендегі, материалдық және рухани игіліктердің не екенін жөнді түсінбеушілік қоғамға жат қылықтарды туғызады. Сондықтан да әр оқушының санасына құқықтық нормаларды жеткізу, жеткізіп қана қоймай оның күнделікті мінез-құлық нормасына айналдыру үшін күресу құқықтық тәрбиенің міндеті болып табылады.

Қазіргі таңда саяси мәдениеттілік құқықтық проблемалардың бірі ол жастардың патриотизмінің төмен болуы болып табылып отыр. Осы сөзімізге дәлел болатын жастардың төл ана тілін, заңың, дінің білмеуінде соныме қатар бұрмалануы. Басқа елге өзімізді қалай танытамыз алдымен өзіміздің болашақ ұрпақтарымыз яғни жастарын өз тілін толық біліп оны құрметтеп қолданбаса. Өз халқының тарихынның өнегелі жақтарын білу өз елінің кешеі және бүгінгі қаһармандарын мақтаныш ету, олардың ерлігіне тақзым ету, оларға сай болу патриотизмнің басты құрамдас бөділігі болып табылады. Бірақ бұл көрініс өкінішке орай жастар арасында байқалмайды. Міне мұның өзі жастардың құқықтық мәдениеттің төмендігі. Сонымен қатар жастардың өзіміздің Ата заңымызды сонын ішінде өз құқықтарын білмеуі қоғамда түрлі келіспеушіліктерді туудырып отыр. Жастар өз құқықтарын білмейінше белсенді бола алмайды. Сондықтанда қоғамда құқықтық сауатылықты арттыруға көбірек көңіл бөлінуі тиіс. Ал құқықтық мәдениет қалыптастыру

бүгінгі күннің өзекті міселесі. Қоғамда жастар арасында орын алып отырған мәселе ол девианттық мінез құлық. Девианттық мінез-құлық жастардың мәдениетінің қалыптасуына айтарлықтай зияның тигізіп отыр. Ол көбінесе қылмыстық әрекетке алып келеді [2].

Жастар арасындағы қылмыстық әрекеттер: нашақорлық, маскүнемдік, өзіне қол жұмсау, гомосексуализм, жезөкшелік, фататизм. Мұндай жағымсыз қылық еш қазақ баласына жарасқан емес және жараспайды да. Осының бәрі жастар қоғамындағы мәдениетті түбегейлі жойып отыр. Әр жас азамат өз құқығын біле тұра, өзін орнықты қорғауы тиіс. Жастардың құқықты жақсы білмеуі айналасандағыларды сыйламауы бұл да проблема. Қазақ жастары шетел мемлекеттерінен білім, сауда дами бастады. Дегенмен, оның қайшылық жақтары да белең алуда. Өзге елдің тілі мен мәдениетін игерген жастарымыз әуелгіде жан – жақты, білімді, сәнді де мәнді жаңа заманның жас қазағы атанды. Кейіннен сол жастарымыздың санасын шетел мәдени болмысына әуесқойлығы басып кетті. Қазағымның табиғатынан еліктегіш қасиеті қазіргі жастарды айналып өтпей, кесірін тигізіп отыр. Әрине бәрін қазақтан көре беру дұрыс емес, дегенмен еліктеу болмысымызда өте жақсы дамыған. Мысалға қазіргі қазақ жастарымызды қызықтыра жалықтыратын, арманы мен аңсарын олардың жүріс – тұрысы, іс – әрекеті, киім кию үлгісінен байқауға болады.

Әр елдің өзіндік этнографиялық табиғатына қарай, елі мен жеріне сай киім үлгісі бар. Ұшқыр ойды ою – өрнекпен зерделеген ұлтымыздың киімі ол бір ғажайып дүние! Ол бөлек тақырып емес, алайда қазіргі тәуелсіз қазақ елі жастарының келбеті толғандырады. Жастарымыздың күнделікті көшеге киетін, қызметтік не болмаса сәндік кешкі киімдерін алатын болсақ, қолдары кесілген, балақтары қиылған, алды – артында айқыш – ұйқыш әлемді суреттермен безендірілген, қазаққа жат шет тіліндегі жазулармен киім кию үлгісі үрдіске айналды. Оны түсінгенмен, жастар «Өзім білемге» салынып, көңіл аударғысы келмейді. Ол аздай – ақ, жыртылған не тозығы жеткен киім сияқты үлгідегі сәнді үстіне жапсырған қыздарымыз бір сәт ойланбастан сәнінен ұялмайтын болды. Ал шетелдік сән үлгісімен тіктірілген не төменгі жағының көбісі ашық, тіптен аса тым қысқа көйлектерді киген қыздарымыз өздерін әлемдік сән алаңында жүргендей басқаларына тәкаппарлық танытатын болды. Осы қаншалықты дұрыс, дін – динаятымызға сыйымды ма, осыған жауап іздеп көрейік. Қазағымыз «Ағаш көркі – жапырақ, адам көркі – шүберек» деген. Бүгінде ағаштан жапырақ кетпегенмен жастарымыздың үстінен шүберек кетуде. Қазақтың сәнінде көзге іліп аларлық салтанат қалмады. Матасы жетпегендей денесіне жабысқан, тыртысқан тар көйлек, жалбыраған шаш, жез тырнақ, қызыл ерін, опаланған бет, ұзын аяқ пен жыртық санды шалбарлар, қысқа шортылар қазақ өмірінің сахнасынан орын алған. Ал «Нағыз қазақ» ұлттық бейнесін жоғалтқандай. Анасының алдында кіндігін көрсеткен қыз, әкесінің қасында қысқа шорты киген ұзын сирақты бала, енесінің алдына төсін көлденең тарта ашқан келіні, атасының алдында шашын жайған кенсап!

Асыл дініміз қарапайым киімді құптайды. Тіпті киімнің түс – реңіне қарамай ашық қызыл, алыстан шарқ ұрған сары түсті киіммен елден ерекшеленеді. Мұндайды ислам «Әдепсіздік!» деп бағалайды. Ардақты

Мұхаммед (с.ғ.с.) пайғамбарымыздың киімінің қарапайымдылығы сондай, жиылысқа жиналған сахабалары Оның ортаға қалай келіп отырғанын сезбей қалатын еді. Әлбетте хадисте айтылған қияметтің белгілері де осында. Жалпақ тілмен айтқанда яғни адамдардың үстіндегі киімінен дене пішімін көрсететін киім киюі, әйел ерлердің не болмаса ер адам әйел киімін киюі қатты сыналған.

Сондықтан ер жетіп келе жатқан ұлына әкесі, бойжеткен қызын тәрбиелеген анасы көзінің қырымен жүріс – тұрысы мен киіміне, сөйлеу мәдениетіне қатаң назар салған жөн! Жастарымыздың сөйлеу мәдениеті мен сөз саптауынан айналып өту мүмкін емес. Әр түрлі шетелдің ұғынықсыз сөздерімен қоса бір – біріне саусақтарын желбіретіп сөйлеу үрдісі қалыптасты. Ерте кезде мұндайды көрген аталарымыз «Жынды» деп бағалаған болар еді. Алайда, бұл «жындыларымыз» бүгінгі таңда құнды болып тұр. Омар сахабаның пайғамбарымызға (с.ғ.с.) қарап, қол бұлғап, қатты дауыспен сөйлеп еді. Сонда Алла тағала Құран Кәрімде: «Әй мүміндер! Дауыстарыңды Пайғамбардың дауысының үстіне көтермеңдер. Өзара бір – біріңе дауыстағандай Пайғамбарға дабырлап сөйлеспендер. Ғамалдарың жойылып, аңғармай қаласындар» – деп, бәсең дауыспен жай сөйлеуді бұйырған. Онымен қоса, басқа аятта мұндай әрекеттерді хайуан істермен салыстырған. «Ислам тазалықтың үстінде» деп бекітілген хадистен бастау алған қазақ «Тәні саудың – жаны сау» деп үндестірген. Ал тазалықтың басы – ғұсыл және дәрет. Ғұсыл алудың ең негізгі шартының бірі – ине шаншар жер қалмайтындай етіп, бүкіл денеге су тигізіп жуу. Тек бұдан жанымызға батып жүрген бір нәрсе – ұзын /жалғамалы болса да/ не бояулы тырнақтар! Осы тырнақтар астына/боялған болса да/су тимесе ғұсыл да дәрет те толық орындалмаған болып табылады. Сол күйде оқылған намаз да қабыл болмайды. Тіпті ғұсыл дәреті жоқ адам жер бетін басып жүрсе, періштелер мен аруақтар ол адамға қарғыс оқиды. Мұхаммед (с.ғ.с.) шайтанға жолыққанда: «Сен балаларыңды қай жерде бағып асырайсың?» – деп сауал қояды. Сонда шайтан: «Ұзын тырнақтың астында!» – деген екен. Қазақта ұзын тырнақты әйелді «Мыстан кемпірге» теңеген емес пе?! Әсіресе жасы егде тартқан әжелік жасқа жеткен аналарымыз қыздарын тыймастан өздері шашын шошайта бұйралап, бетіне әр түрлі майлар жағып, еріндерін қызарта бояп, тырнақ өсіргендері ешқандай қағидаға сыймайды.

Шетелдің қызықтыра жаққан алау оттарының бірі біздің жастарымызды да шарпып өтті. Құлақты бірнеше жерден, тіл, иек асты, мұрын, кіндік, қабақты тестіріп, жылтыр да сан түрлі темір-терсекті іліп тағу етек алды. Бұл Үнді қыздарына еліктегені десең де, қазақ қыздары мен ұлдарына тән іс пе?! Бұл да кезегімен қазақтың сән үлгісіне енді. Ал одан бетер теріге инемен тесіп сурет салғызу /татуировка/ тағы бар. Суреттердің сан алуан мәнсіз түрлерін көрінетін, көрінбейтін дене мүшелеріне салдырту – Алланың аманатына озбырлық. Адамның тәні Алладан аманатқа адамға берілген. Сол Жаратқанның аманатын өзгертіп, тесіп, сурет салу – ол нағыз қиянаттың өзі! Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір хадисте адам денесін өзгертіп сурет салған, шашына шаш жалғаған әйелдерді /парик/ лағынеттеген. Тіпті дию, шайтан, жын басу және олардың екпіні жиі тиетін жерлер – түңгі ойын – сауық орындарында /жастар клубы,

кафе, ресторан, жеке үйде топтық кездесу кештері/ ішкені харам, киімі теріс, сөзі сөгетті, тазалығы жоқ жастарға шайтанның зарары тиюіне өте оңай жол. Міне қияметтің ең сорлы белгілері осында! Қазақта «Түн кезген боқ басады» – дейді яғни күнәға, жамандыққа, кесепатқа жолығады дегені. Тіпті ондай жерлерден кейбір жастар білместікпен өзіне өмірлік серігін іздейді. Негізінде адал жар мешітте, медресе, білім орындарында, тәрбиелі жанұяда.

Міне осындай алыпты мәселелерден киін ел тағдырын болашақ жастардың тізгініне беру үлкен сұрақ. Өз тілін, дінін, құқығын білмеген келешек ұрпақ ел тізгінің қалай ұстамақ. Келешек ұрпақтың құқықтық мәдениетті қалай болмақ?

Бүгінгі жас ұрпақты сонау замандардан жинақталған ата-бабамыздың мол мұрасы мен яғни ұлттық құндылықтармен сусындату біздің басты парызымыз. Мемлекет барынша құқықтық мідениетті көтеруде шаралар қолдануда, әрине бұл шараны дұрыс қабылдау тек жас ұрпақтың жастардың қолында [4]. Егер жастар білекті сыбанып құқықтық мідениетті жақсартуға тырысса онда нәтиже алуға болады. Бірақ халықтың көбі жастардың құқықтық мәдениетінің жақсаруына күмәнмен қарауда. Не себеп? Себебі жастар арасында тіл мәдениетінің сапасын жақсарту қолға алынсада мұны жастар өзекті мәселе және міндеттіміз деп танымауда. Әрине барлық кінә, ауыртпалықты жастардың мойнына жүктеп қою дұрыс емес. Мұны жан-жақты талқылайтын болсақ иә, қазақ жері қаншама жылдар бойы отар болды, егемендігімізді алғанымыз кеше мүмкін жас мемлекетке басқа мемлекеттің мәдениетсіздігі еңген болар. Жастар мәдениетінің мәселесі бұрын атам заманында болмаған, қазір орын алып отырған түрлі жан шошырлық әрекеттер ел тағдырына дақ түсіруде. Әлі де кеш емес! Біз жастар қазақ халқының намысы аяққа тапталмасын десек жастарға байланысты орын алып отырған мәселелерді болдырмай, жоюымыз керек! «Өзің не істесен, өзінен кейінгілер соны істейді!»,- деген қазақ атам. Табанымыздан басып келе жатқан жас ұрпақ шатаспасын десек үлгілі өнеге көрсетейік! Халық пен Президентіміздің «Мен жастарға сенемін»,- деген үмітін ақтау барша жастардың парызы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы. 1999 жылғы 28 тамыз N 73
2. Егемен Қазақстан газеті. - 2011 ж. №32
3. Қазақ үні газеті. – 2011ж. №15
4. Нұр Астана газеті. – 2012ж. №22

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА АКТ-НЫ ҚОЛДАНУ

Мектеп жасына дейінгі балаларды ағылшын тілін оқытуда АКТ-ны пайдалану қоғам дамуының қазіргі кезеңінде білім беру мазмұнын жаңғырту шет тілдерін оқытуды ұйымдастырудағы инновациялық процестермен тығыз байланысты.

Сондықтан білім беру жүйесінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдану туралы мәселе өте өзекті. Бұл оқыту үдерісіне жаңа тәсіл, оқытудың жаңа формалары мен әдістері.

Шетел тілдерін оқытудың негізгі мақсаты мектепке дейінгі балалардың коммуникативтік мәдениетін қалыптастыру және дамыту, ағылшын тілін практикалық меңгеруге үйрету болып табылады. МДҰ мектеп жасына дейінгі балалардың ағылшын тілі білімінің негізгі базасын қалыптастырады. МДҰ маманының басты міндеті мектепке дейінгі балалардың танымдық қызығушылықтары мен қабілеттерін дамыту, оларды ағылшын тілінде коммуникацияның қарапайым дағдыларына үйрету болып табылады.

Мен өз оқу қызметімде әрбір оқушы үшін тілді іс жүзінде меңгеруге жағдай жасаймын, оқушыға өз белсенділігін, шығармашылығын көрсетуге мүмкіндік беретін оқыту формалары мен әдістерін таңдаймын және қолданамын. АКТ-ны шет тілінің тікелей білім беру қызметінде пайдалану мотивацияның екі түрі дамиды: ұсынылған материал өзіне қызықты болған кезде өзін-өзі уәждемелеу және мектеп жасына дейінгі баланың не екенін көрсететін уәждемесі. Балабақшада ағылшын тілін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. Ең өзекті ақпараттық және коммуникациялық технологиялар: аудио -, бейне ойнатқыштар, мультимедиялық құралдар, сондай-ақ балалар диалог жүргізуді Үйренетін ойындардың әр түрлі түрлері. Тікелей білім беру қызметінде аудио, бейне әңгімелерді, ертегілерді, танымдық материалдарды пайдалану мектепке дейінгі балалардың сөйлеу іс-әрекетінің мотивациясын дамыту мен оқытуды дараландыруға ықпал етеді. Балаларға оқыту бағдарламасын емес, ертегі, әңгіме немесе танымдық фильмді тыңдау немесе көру өте қызықты. Олар өте тез тілдің семантикалық негізін алады және өздері сөйлей бастайды. Балалар санасы өте сезімтал, тіпті егер қазір айқын нәтиже байқалмаса да, бір жылдан кейін екі баланың ерекше дамыған лингвистикалық қабілетіне тап болады.

Мектепке дейінгі балалармен тікелей білім беру қызметінде қолданылатын барлық ақпараттық құралдарды: - аудио, - бейне, - мультимедиялық құрылғыларға бөлуге болады. Мектеп жасына дейінгі баланың сөздік қоры бірнеше ондаған сөзге жеткенде, ағылшын тіліндегі аудиожазбалар арқылы тікелей білім беру қызметін түрлендіруге болады. Аудиожазбалар-балалардың ағылшын тілін үйренуіне үлкен демеу.

Кішкентай ағылшын әңгімелерінен бастап. Мысалы, мұндай ертегілер "Three little kittens", "Three Little Pigs" немесе "too Many Daves". Иллюстрациялық материалмен үйлесімде аудиожазбалар. Дыбысталу барысында балалар педагогпен бірге суреттерді қарап, бір мезгілде сөз сөйлейді. Бала өміріндегі ойын маңызды орын алады. Ойын арқылы ол әлемді таниды. Ойын барысында өмірлік рөлдер, жағдайлар, қоғамдық тәжірибе қалыптасады және нәтижесінде бала белгілі бір мінез-құлық түріне үйрену, мектепке дейінгі баланың коммуникативтік мәдениетін қалыптастыру үшін әр түрлі ойын технологиялары қолданылады. Интернет-ресурстар. Тәжірибе көрсеткендей, оқытудың мұндай нысаны оқытуда жеке тұлғаға бағытталған тәсілді іске асыруға көмектеседі, балалардың жеке қабілеттерін ескере отырып, оқытуды дараландыру мен саралауды қамтамасыз етеді. Интернет-ресурстарды пайдалану мүмкіндіктері үлкен және әр түрлі.

Ғаламторда көптеген ақпараттар мен ресурстарды табуға болады, мысалы, оқыту бейнероликтері; ағылшын тіліндегі мультфильмдер; сонымен қатар педагогтар мен оқушылар Интернет желісінде өткізілетін викториналарға, байқауларға қатыса алады. Интернет-ресурстарды пайдалану арқылы шет тілдерін оқытуда негізгі талаптардың бірі сабақта өзара іс-қимыл жасау болып табылады, бұл әдістемеде интерактивті деп атауға болады. Интернет ауызекі сөйлеудің дағдылары мен дағдыларын қалыптастыруға, сондай-ақ лексика мен грамматиканы оқытуға көмектеседі, қызығушылық пен тиімділікті қамтамасыз етеді. Виртуалды кеңістіктегі интерактивті тәсіл сабақта коммуникативтік мақсатқа қол жеткізу құралдарының бірі болып табылады.

Компьютерлік технологияларды қолдану сабақты қызықты, серпінді және тиімді етеді. Ағылшын тілін ерте үйрену шет тілін еркін практикалық меңгеруге ықпал етеді және үлкен интеллектуалдық, адамгершілік әлеуетке ие. Кез келген шет тілін меңгеру барлық балаларға олардың қабілетіне қарамастан пайдалы, өйткені ол баланың жадының, қиялының, ойлауының дамуына оң әсер етеді, сондай-ақ оның сөйлеу дағдыларының дамуын ынталандырады.

Мектепке дейінгі мекемеде ағылшын тілі сабақтарында АКТ қолданудың негізгі мақсаттары: - шет тілін үйренуге уәждемені арттыру; - Оқытылатын тіл елінің мәдениеті, салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары туралы білім көлемін кеңейту; - сөйлеу құзыреттілігін дамыту болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология - М. 1991
2. Гальскова Н. Д., Никитенко З. Н., Теориясы мен практикасы шетел тілін оқыту. - М. 2004
3. Мектепке дейінгі жастағы балаларға шет тілін оқыту / теориялық позицияларға шолу. - Мектепте шетел тілдері. - No1. – 1990

**ОЙЫН – ӘРЕКЕТІ АРҚЫЛЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ**

Ежебаева Қ.С.

«Алпамыс» бөбекжайы КМҚК

Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті. Сұлтанмахмұт Торайғыров «Балалықтың қанына ойын азық» деп бекер айтпаған. Өйткені, ойын үстінде баланың бір затқа бейімділігі, мүмкіндігі және қызығуы анық байқалады. Ойын мазмұны мен түріне қарай: мазмұнды-бейнелі, қимыл-қозғалыс, дидактикалық, құрылыс, кейіптендіру ойындары болып бөлінеді. Мазмұнды-бейнелі ойында балалар ойын мазмұнын түсінікті етіп жеткізуге тырысады, оған қажетті құрал-жабдықтарды табуға талпынады, оларды дайындау үшін еңбектенеді, ал еңбек ұжымдық іс-әрекетке біріктіреді және шығармашылық іс-әрекетке бағдарлайды, балалардың өзара қарым-қатынасын реттеп, олардың бойында адамгершілік сапаларды қалыптастырады.

Білім беру саласында оқушылардың әр пәнді игеруге деген құлшынысын арттыру үшін жаңа педагогикалық технологияны тиімді пайдалану қажет, себебі жаңа технологияларды қолдану мұғалімдер мен оқушылардың мүмкіндіктерін кеңейтіп, пәнге деген қызығушылығын арттырады. Сондықтан қазіргі педагогика ғылымы – баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуда.

Сол технологиялардың бірі – ойын технологиясы. Педагогикалық ойындар технологиясы дегеніміз – педагогикалық жұмысты ойын түрінде ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерінің жиыны. Ойын түріндегі жұмыстар сабақ үстіндегі қолайлы деген жағдайларда пайда болып, оқушыларды қызықтырушы құрал ретінде қолданылады. Баланы тәрбиелеуде ойын технологиясының берері мол. Ойын кезінде жеке тұлғаның өзін – өзі басқару қабілеті жетіліп, қалыптасады.

Ойын бала тілінің дамуына ықпалын тигізіп, таным белсенділігінің дамуына жол ашады. Қай бала болмасын ойынмен өседі, өйткені бала табиғатының өзі тек ойынмен байланысты. Ойын үстінде бала еш нәрсеге тәуелсіз. Ол өзін еркін ұстайды. Ал еркіндік дегеніміз барлық дамудың баспалдағы, бәрін білуге деген талпынысы мен құлшынысы. Баланың білуге деген құштарлығы, сөйлеуі ойын үстінде қалыптасады. Сөздік қорды дамыту ісін ұйымдастыру жұмысында ойын сабағы ең негізгі орын алады. Тәрбиеші бақылау, заттарды қарау, сурет қарау, жұмбақ шешу және құрастыру, саяхат, ойын-сабақтарын ұйымдастыру барысында балалардың сөздік қорларын дамытады. Арнайы ойын-сабақ және сабақ мазмұнына қарай танымдық, дамытушы ойындарды, тапсырмаларды қолдану, балаларды заттарды бір-бірімен салыстыруға, оларды қасиетіне қарай ажыратуға және оны танып білуге үйретеді. Сөйтіп бала топтағы жасына сәйкес бағдарламалық міндетті меңгереді. Ойын ұйымдастыруда тәрбиеші өзі жетекші бола отырып, балаларды ойнай білуге, ойын ережесін сақтауға, әрі оларды

ойната отырып, ойлануға бағыттайды, заттың атын немесе қасиетін есінде сақтап қалуға жол ашады, ойынға қызықтыра отырып зейінін, қиялын дамытады. Сонымен қатар ойын барысында бала үлкендермен, өз құрбыларымен қарым-қатынас жасайды. Әр бала өз жетістігіне қуанып, мәз болады. Сондықтан да ойын-тапсырмаларды таңдауда және іріктеуде балалардың жас және жеке ерекшелігін ескерген жөн. Тәрбиеші балалармен ойынды (заттармен, үстел үсті және сөздік ойын) үш түрлі етіп өткізуіне болады. Заттармен ойналатын ойын ойыншықтарды, табиғи заттарды қолдану арқылы өтіледі. Мысалы: «Дәл осындайды тауып ал», «Салыстыр да, атын ата», «Қай ағаштың жапырағы», «Бірдей ойыншықты тап», «Қайсысы көп, қайсысы аз», т.б. Үстел үсті ойынын ұйымдастыруда домино, лото, суреттер қолданылады. Мысалы: «Суретті құрастыр», «Қандай затқа ұқсайды?», «Қай сурет тығылды?», «Бір сөзбен ата», «Кім байқағыш», «Қиылған суреттер», «Ұқсасын тап», «4-ші не артық?», «Есінде сақта». Ал сөздік ойын арқылы сөзді орынды қолдана білуге, дұрыс жауап айтуға, сөз мағынасын түсінуге, орынды сөйлеуге үйренеді. Мысалы: «Сөз ойла», «Сөз құра», «Жұмбақ ойла», «Жақсы-жаман», «Жалғастыр», «Үш сөз ата». Сонымен қатар балалардың сөздік қорларын дамыту жұмысына ойындарды қолданумен қатар, «Пішіндер көрмесі», «Өрнекті есінде сақта», «Қиын жолдар», «Суретті жалғастыр», «Биші адамдар», «Көңілді таяқшалар» тәрізді жаттығу тапсырмаларды да пайдаланып отыру өз нәтижесін берді. Бұл аталған жаттығу, тапсырмалар балалардың сөздік қорын дамыта отырып, таным белсенділіктерін және саусақ бұлшық етін дамытады. Жалпы ойынды ұйымдастыру ойынды өткізуге әзірлік, ойынды өткізу, ойынды талдау сияқты үш бағытты қамтиды. Ойынға қажетті құрал, заттарды даярлау ойынды өткізуге әзірлік болып табылады. Балаларды ойынның мазмұнымен таныстыру ойынды өткізу болып табылады.

Мектепалды даярлық сыныптарында сабақтың өн бойы ойын әрекерін ұйымдастыру арқылы жүзеге асады. Себебі, 5 – 6 жасар бала сабақ оқығаннан гөрі ойын ойнағанды қалайды, зейіні тұрақсыз, бір іспен ұзақ уақыт шуғылдана алмайды. Бала ойынмен өседі. Ойында баланың қарым – қатынасы кеңейіп, таным қабілеті өседі, мінез – құлық қалыптасады. Ойын баланың даму құралы, таным көзі, білімділік, тәрбиелік, дамытушылық, мәнге ие бола отырып, адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Көп ойнаған адамның дүниетанымы кең, жаны таза, жүрегі нәзік сезімтал тұлға болмақ.

В.А.Сухомлинский «Ойынсыз ақыл ойдың қалыпты дамуы жоқ және олай болуы мүмкін емес. Ойын дүниеге ашылған үлкен жарық терезе іспеттес, ол арқылы баланың рухани байлығы жасампаз өмірмен ұштасып айналадағы дүние туралы

түсінік алады. Ойын дегеніміз – ұшқын, білуге құмарлық пен еліктеудің маздап жанар оты» деген.

Ойындарды әрбір сабақта түрлендіріп қолдануға болады, көрнекіліктер тартымды болса балалар қызыға қатысады. Оқу процесін ширатады, баланың оқуға деген ынтасын арттырады, сабақ қызықты өтеді. Ойын белгілі бір қабілеттерінің қосындысы, оны былай көрсетуге болады: зейін + қабылдау + ес + ойлау + қиял.

Зейін

Қажетті ақпаратты алу және артығын ығыстыру үдерісін сипаттайтын маңызды қасиет. Ол нақты қасиеттерге ие: көлемі, тұрақтылығы, шоғырлануы, таңдамалылығы, бөлінуі, алмасуы және ырықтылығы. Айтылған қасиеттердің әрбіреуі бұзылса, баланың мінез – құлқы мен іс – әрекетіне ауытқушылықтар болады. Зейін бөлу қабілеті нашар дамыған, бала бір уақытта бірнеше жұмысты қатесіз орындай алмайды. Зейін ырықтылығы жеткіліксіз, тағы басқа ауытқулар.

Осындай кемшіліктерді болдырмау үшін арнайы ұйымдастырылған жұмыстар қажет. Мұндай жұмыс екі бағыт бойынша жүруі тиіс:

Зейіннің негізгі қасиеттерін жаттықтыратын арнайы жаттығуларды қолдану.

Жеке тұлға қасиеті ретінде зейінділікті қалыптастыру жаттығуларын қолдану.

Қабылдау

Қоршаған әлем туралы ақпараттың шамамен 80%-н бала көру арқылы қабылдайды. Мектепалды даярлық жастағы балаларда көріп түсіну және қабылдаудың рөлі зор. Балаларда барлық талдағыштардың түрлері едәуір қалыптасқан, олардың негізінде сезімталдық түрлері дами түседі. Қабылдаудың дамуы мектепалды даярлық жасына дейінгі балаларға объектінің қасиеттерін тануға, бір затты екіншісінен ажыратуға, олардың арасындағы байланыс және арақатынастың бар екенін анықтауға мүмкіндік береді.

Ес

Мектепалды даярлық кезең есте сақтау және қайта жаңғырту қабілеттерін дамытуды күшейтумен сипатталады. Ес мектепалды даярлық жастағы балаларда ырықты сипат түрінде болады. Балалар өз алдарына есте сақтау міндетін қоя алмайды және ересектер мұндай тапсырманы қайта жаңғыртпайды. Сондықтан жаңа білім бала үшін қандай да бір маңызы болуы керек – осы ақпарат оның

қызығушылығын қаншалықты оята алса, оны соншалықты жақсы есте сақтайды. Есті дамыту және ынталандыру арнайы жаттығулар мен ойындар ықпал етеді.

Ойлау

Баланың ойлауы – ересектердің ойлануынан ерекшеленетін басты күрделі процесс. Балалардың ойлауы белгілі кезеңдерде қалыптасады:

1-Кезең. Көрнекілік – әрекетті ойлау. Бала өз іс – әрекетіне қарапайым тапсырмаларды орындайды – айналдырады, тартады, ашады, басады. Іс жүзінде ол себеп – салдар байланыстарды анықтайды, өзінше жасап көреді, қателеседі.

2-Кезең. Көрнекілік – бейнелі (Нақты – заттық) ойлау. Бұл кезеңде балаға қолымен әрекет жасаудың қажеті жоқ, ол егер қандай да бір әрекет жасаса, не болатынын бейнелі (көрнекілі) елестетуге қабілетті.

3-Кезең. Сөздік – логикалық (абстрактілі — логикалық) ойлау. Балалар үшін ең күрделі – ойлау процесі. Мұнда бала нақты бейнелермен емес, керісінше, күрделі анық түсініктермен, айтылған сөздермен әрекет жасайды.

Қиял

Мектепалды даярлық жастағы кезеңде қиял функциялары аса белсенді дамуымен ерекшеленеді. Ол балаларға ертегідегі бейнелер мен оқиғаларды шынайы қабылдауға мүмкіндік береді. Психикалық бейненің кез келген формасы сияқты фантазияны дамытудың позитивті бағыты болуы керек. Ол енжар арманшылдыққа ұласып кетпей, шындық өмірді қиялданумен ауыстырып алмай тұрғанда, қоршаған ортаны жақсы тануға, жеке тұлғаның өзіндік ашылуына және өзіндік жетілуіне көмектесуі керек.

Қорытынды:

Қорытындылай келе, балалардың белсенді іс – әрекеті дамытудағы ойындар, жаттығулар, еркін ойындар, танымдық тапсырмалар арқылы балалардың бастамашылығын, байқампаздығын, белсенділігін, даралығын, дарындылығын, қабілетін, шығармашылығын дамыта отырып бала бойына құзырлылықтарың қалыптасуында: мейірімділік, инабаттылық, сұлулық, жақсылық, еркіндікке дағдыларын таба білу.

Балаларды бір – бірімен, үлкендермен жағымды қарым – қатынаста, ұйымдаса ойнауға, өзгенің пікірімен санасуға, тәртіпті болуға, жеке өз бетінше әрекет етуге, емін – еркін демалуға тәрбиеленеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Тіл дамыту әдістемелік құрал. Алматы кітап 2008

2 К.С.Құдайбергенова Құзырлылық білім сапасының критерийі:әдіснамасы және ғылыми теориялық негізі. А.,2008.

3.Б.Р.Аймағанбетова, А.А.Бейсенбаева. Жеке адамның дамуы. Алматы 2010ж.

Жас ерекшеліктеп педагогикасы. Қ.Р.Б.және ғылым министірлігі С.А. Мусаева, Т.Б. Бегалиев «Фолиант» баспасы Астана-2012

Мектепалды даярлық №2 2011

Қ.Р.Б.және ғылым министірлігі «Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығы «Ойнайық та, ойлайық»

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫННЫҢ МАҢЫЗЫ

ТАЖКЕЙ А. М.

«Алпамыс» бөбекжайы КМҚК

ainash_tajkei@mail.ru

Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселсі мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр. Сондықтан мектепке дейінгі балаларды оқыту мен тәрбиелеудің негізгі мақсаты- баланың жеке басының қалыптастыруы мен дамуы болып отыр. Жаңа заман баласы ертеңгі еліміздің болшағы. Жаңа заман баласын қалыптастырып дамыту үшін тұлғаның ішкі дүниесімен оның қыр сырын анықтап мүмкіншіліктерімен қабілетінің дамуына жағдай туғызу қажет. Қоғамдағы қазіргі даму кезеңінде мектепке дейінгі мекемелердегі білім беру жүйесінде оқыту, тәрбие беру- басты мәселенің бірі. Осыған орай мектепке дейінгі мекемелердің тәжірибесіне оқыту мен тәрбиелеудің әр түрлі технологиялры жасалып енгізулуде..

Білім берудің алғашқы дегейлері балабақшадан басталмақ. Мақсаты мектепке дейінгі білім балалардың білім алуына бірдей бастапқы мүмкіндіктерді қамтамасыз ету. Кез келген оқыту технологиясы тәрбиешіден терең теориялық психологиялық,педагогикалық,әдістемелік білімді, педагогикалық шеберлікті, балалардың жан дүниесінде терең үніліп оны ұғына білуді талап етеді

Ойын арқылы оқыту - мақсаты дидактикалық тәрбиелік, дамытушылық, әлеметтендірушілік мақсатқа жету. Ойын технологиясының ерекшігі ойындық

іс-әрекеттің психологиялық механизімі жеке бастың өзіндік талап - талғамдарына сүйенеді. Баланың бойындағы білімділік, танымдық, шығармашылық қасиеттерін аша түсуді көздейді. Ойын - балалар үшін оқу да, еңбек те. Ойын айналадағы дүниені танудың тәсілі. Сонымен қатар, ойын балаларға өмірде кездескен қиыншылықтарды жеңу жолын үйретіп қана қоймайды, олардың ұйымдастырушылық қабілеттерін де қалыптастырады. Ойын - әлеуметтік қызмет. Ол баланың жасына қарай өзін қоршаған ортаны танып білуге құштарлығын арттырады.

Әлем бала өміріне біртіндеп кіреді. Бала ең алдымен оны үйде, балабақшада не қоршап тұрғанын ұғынады. Біртіндеп өмірден алған тәжірибесі көбейеді. Мектеп жасына дейінгі балалар өзінің айналасындағы қоршаған ортамен танысуға өте құштар. Бұл баланың бірнеше сұрақтар қоюуына әкеліп соғады. Яғни, балаға әлем аздап ғана сырын ашса, онда баланың білуге деген құштарлығы арта түседі. Ойын-баланың бірінші әрекеті, сондықтан да оның мән-мағынасы ерекше. Қазақ халқының ұлы ойшылы Абай Құнанбаев: «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?», - деп айтқандай, баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Мектеп жасына дейінгі балалардың зейіні тұрақсыз болады. Оларды біркелкі жұмыс тез жалықтырады. Сондықтан олардың зейінін үнемі қажетті бағытқа аудару үшін ойын түрінде жүргізу қажет. Өйткені ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде алған білімді ойынмен тиянақтау білімнің беріктігіне негіз қалайды.

Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Баланың қуанышы мен реніші ойында айқын көрінеді. Ойын кезіндегі баланың психологиялық ерекшелігі мынада: олар ойланады, эмоциялық әсері ұшқындалады, белсенділігі артады, ерік қасиеті, қиял елестері дамиды, мұның бәрі баланың шығармашылық қабілеті мен дарынын ұштайды. Мектеп жасына дейінгі балалар көргендерін, байқағандарын, айналасынан естігендерін ойын кезінде қолданатынын байқауға болады. Ойын айналадағы болмысты бейнелейді. барысында балалар дүниені тани бастайды, өзінің күш жігерін жұмсап, сезімін білдіруге мүмкіндік алады, адамдармен араласуға үйренеді. Сондықтан да ойшыл ұлы адамдар балаларды ойын арқылы оқыту керек деген ойға келді. Ойын арқылы оқыту, бұл ой көптеген оқытушылар мен тәрбиешілерді қызықтырды. Грузин педагогы Ш.А.Амонашвили ойын арқылы балаларға өте қиын әлемдік танымды түсіндіре білді. Ш.А.Амонашвили өз оқушыларымен ойын ойнағанда өзін балалармен бірдей қоя отырып, олардың көңіліне, ойына, санасына пайдалы ұғымды беріп, өз ісіне сенімді болып, қиындықтарды жеңе білуге үйретті-баланың көздерінде білімге деген құштарлықты байқады. Ойын арқылы оқытудың арқасында дидактикалық ойын пайда болды. Берілген ойындарды қолдану іс-әрекеттің әсерлігін арттырып, балалардың логикалық ойлауын, математикалық қабілеттерін дамытады. Бұл ойындарды тәрбиешінің шығармашылықпен түрлендіре отырып, балалардың психофизиологиялық ерекшеліктерін ескеріп, жаңа тақырыпты өткенде, өтілген материалды қайталағанда, білімді тиянақтау кезінде іс-әрекеттің мазмұнына сай пайдалануға болады. Сондықтан, бұндай ойындар ойнау балалардың ойлау, қабылдау, еліктеу қабілеті және заттардың түрін, түсін, көлемін ажырата білуін

дамыта түсу үшін өте қажет. Дидактикалық ойындарда міндетті түрде екі бала қатысатын ойындар түрін пайдаланған тиімді. Ойын арқылы оқыту үшін дидактикалық ойындар құрылған. Балаларға тапсырмалар ойын түрінде беріледі, бұл дидактикалық ойындардың негізгі ерекшеліктері. Балалар ойнау арқылы белгілі бір білім, білік, дағдыларды және ойын әрекеттерін меңгереді. Әр дидактикалық ойынның танымдылық және тәрбиелік мазмұны болады. Ұсынылып отырған баяндамада балалардың математика пәніне қызығушылығын арттыру мақсатында дидактикалық ойындар; қазақ ақын–жазушыларының санға байланысты; сергіту сәттері, не үшін ойынды ұйымдастыру керек және тәрбиешінің алға қойған мақсатына қалай жету деген сұрақтардың негізінде құрастырылған. Ойындардың тиімділігі көп жағдайда тәрбиешінің көңіл–күйіне де байланысты болады. Әр ойынды өткізген кезде тәрбиешіге шығармашылық қажет.

Мектеп жасына дейінгі балалар мекемелерінде балалармен өткізілетін математиканың алғашқы ұғымдарын қалыптастыру іс-әрекетте ойынның мынадай түрлерін пайдалануға болады: 1) дидактикалық ойындар–логикалық ойлауын, математикалық қабілеттерін дамыту.

2) санға байланысты санамақ, жаңылтпаштар, жұмбақтар–балалардың сандарды танып білуін, тілдерін жаттықтыру, есте сақтауын, ойлау қабілеттерін дамыту.

3) математикалық сергіту сәттері–кеңістікті бағдарлау, қимыл қозғалысты дамыту. Олар балалардың зейінін, есте сақтауын, байқағыштығын, көзбен мөлшерлеуін, тапқырлығын дамытуға, математикалық білімдерін, икемділіктері мен дағдыларын, заттарды түсі, өлшемі, пішіні бойынша топтастыруға, салыстыруға, ажыратуға, кеңістік пен уақытты бағдарлауға үйрету. Балалардың логикалық ойлау, қабылдау, есте сақтау қабілеттерін, зейінін, қолдың ұсақ моторикасын дамытуға арналған.

Қорытындылай келе дидактикалық ойын балаға білім берудегі әсер етудегі ең негізгі бір түрі, өйткені ойын балалардың негізгі іс әрекеті. Балалардың қарапайым математикалық ұғымдарын қалыптастыруда дидактикалық ойындардың алатын орны ерекше. Пішіндерді өткен кезде шар, куб, «не домалайды, не домаламайды?» ойыны арқылы осы екі пішіннің ерекшелігі, қасиеті туралы түсіндіру өте тиімді. Білім берудегі дидактикалық ойындарды нәтижелі қолданудағы негізгі шарты: ол ойын таңдаудағы бірізділікті сақтау, келесі дидактикалық принциптер міндетті түрде ескеруі керек; түсініктілік, қайталанылуы, тапсырмаларды біртіндеп орындау. Баламен іс әрекет түрінде өткізілсе, тапсырмалар оңай орындалып, алға қойған межеге жету оңай болады. Ертегі кейіпкерлеріне, ойыншық кейіпкерге көмектесу баланың қызығушылығын оятып, бәсекелестігін арттырады. Сондай-ақ, ойлау, тапқырлық қабілетін дамытып, адамгершілік, мейірімділік қасиеттерін оятады. Ойын арқылы балаларды геометриялық пішіндердің ортақ белгілері (дөңгелектенген, бұрышты) бойынша біріктіру туралы алғашқы түсініктерін қалыптастырамыз. Уақытты бағдарлауға үйрету үшін тәулік бөліктері, апта күндері, жыл мезгілдері және айлары туралы санамақтар, жаңылтпаштар,

жұмбақтарды кеңінен пайдаланамыз. Бұл арқылы баланың ойлау, есте сақтау қабілеттері мен тілін дамытуды көздейміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Артемова Л.В. Дидактикалық ойындар. –М., 1992.
2. Богуславская З.М., Смирнова Е.О. Мектепке дейінгі жастағы балаларға арналған дамыту ойындары. – М., 1991.
3. Дүйсенбай Е. Санамақ. – А., «Ана тілі», 1996.
4. Колесникова Е.В. 3-4 жас балаларына арналған математика. – М., 2008.
5. Леушина А.М. Математикалық түсініктерді қалыптастыру. –А., «Мектеп», 1982.
6. Мәжитқызы Р. Қызықты математика. – А., 1996.
7. Никитин Б.П. Дамытушы ойындар. – М., 1994.
8. Новикова В.П. Балабақшадағы математика – М., 2003.
9. Нұрсейітова С. Оқушылардың сабақтан тыс әрекеттері. //Бастауыш мектеп. - 2003. №10.
10. Отер Е. Білікті жетекшілік қажет //Қазақстан мектебі. -2002.-№3.-36 б.

МУЗЫКАЛЬНАЯ СРЕДА КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ РЕБЕНКА

КЕНЖЕБАЕВА А.Х.

Детский сад «Алпамыс»

aida.aida74@mail.ru

Прежде чем приступить к рассмотрению данной темы, давайте, немного пофантазируем. Представьте себе ребёнка в пустой комнате. Что произойдёт? Он приложит максимум усилий, чтобы покинуть её: неинтересно, делать нечего. **Другой вариант.** В комнате много интересных игрушек, игр, пособий. Но для музыкальной деятельности ничего нет. Ребёнок будет ею заниматься? Конечно, нет. Он займётся тем, для чего подходят окружающие его объекты. **Третий вариант.** В ДУ две группы детей одного возраста оснащены одинаковыми играми, игрушками, пособиями, в том числе и для музыкальной деятельности.

В одной группе воспитатель не обращает на них внимания, иногда даже выражает негативное отношение к ним. В результате у детей постепенно угасает интерес, и они перестают заниматься самостоятельно музыкальной деятельностью. В другой группе воспитатель проявляет интерес к музыкальным играм, демонстрирует детям возможности музыкальной предметной среды, создаёт творческие ситуации, пробуждающие интерес к музыкальным играм и игрушкам. В результате дети часто играют с ними, проявляя творческий подход.

Итак, мы приходим к неоспоримому выводу: для музыкального воспитания детей необходима богатая музыкальная предметно-развивающая среда, а для развития личности дошкольников рядом с ними должен быть педагог, увлечённый музыкой, умеющий реализовать творческий потенциал

музыкальной среды и управлять развитием творчества детей в музыкальной деятельности.

Среда, окружающая ребёнка в детском саду, семье и социуме, может стать средством развития его личности лишь в том случае, если педагог способен организовать такую среду. Для этого ему необходимо знать, что должна включать среда, механизм её воздействия на личность, а также качества личности, составляющие основу креативности.

К важнейшим показателям креативности относятся творческая активность, самовыражение, интеллект, знания и навыки.

К факторам, способствующим становлению креативности, можно отнести: информационный, позволяющий развивать интеллект; социальный, обеспечивающий поддержку детей в процессе их творчества, дающий возможность общения и обмена впечатлениями; эмоциональный, обуславливающий психологический комфорт и безопасность.

Знание и учёт указанных выше показателей креативности и факторов, которые способствуют развитию творчества, позволяют педагогу осуществлять функцию опосредованного управления процессом музыкального образования детей.

Рассматривая музыкальное воспитание как процесс организованного приобщения детей к музыкальной культуре, можно говорить о музыкальной среде как о средстве приобщения ребёнка к музыкальной культуре. Таким образом, музыкальная среда становится одним из компонентов педагогической системы и представляет собой музыкальное оформление жизнедеятельности детей, в том числе занятий и праздников.

Музыкальные инструменты, игрушки, пособия можно выделить в предметно-развивающую среду, которая достаточно подробно разработана в дошкольной педагогике.

Для ребёнка дошкольного возраста среду можно представить как совокупность нескольких главных функциональных зон: среда семьи, среда дошкольного учреждения, среда социума.

В соответствии с этим мы выделяем музыкальную среду ДУ, семьи и учреждений культуры и образования (среда социума).

1. Музыкально-образовательная среда ДУ.

Эта среда подразделяется на *Среду организованной музыкально-творческой деятельности в ДУ* и *Среду нерегламентированной (совместно с воспитателем и самостоятельной) музыкально-творческой деятельности*.

Среда организованной музыкально-творческой деятельности создаётся на музыкальных занятиях, которые проводит музыкальный руководитель, а также на занятиях в музыкальной студии, музыкальном театре и т.д. Эта среда через своё содержание должна создавать условия для музыкально-творческой деятельности каждого ребёнка, стимулирующие развитие его креативности. Организатором среды, и её компонентом является музыкальный руководитель, а музыкально-творческая деятельность протекает во взаимодействии не только с музыкальным руководителем, но и с воспитателем. Взрослый является образцом для подражания, носителем музыкальной культуры.

Среда нерегламентированной музыкально-творческой деятельности создаётся в группе вне занятий. Большую часть времени ребёнок проводит в группе детского сада, поэтому эта среда – должна иметь – потенциал для музыкального воспитания и становления его креативности.

Нерегламентированная музыкальная деятельность детей осуществляется совместно с воспитателем в группе и в меньшей степени в кружках музыкального творчества, организуемых музыкальным руководителем. Воспитатель не обучает детей – он старается заинтересовать их в слушании знакомой музыки, высказывает своё отношение к ней, вовлекает детей в знакомые им музыкальные игры, упражнения, проводит музыкальные разминки и традиции (утренняя песня-приветствие новому дню, проведение раз в неделю вечера песни и т.п.).

Музыкальный репертуар воспитатель подбирает с помощью музыкального руководителя либо сам, но по согласованию с музыкальным руководителем. Организация нерегламентированной деятельности требует соблюдения следующих условий.

- Наличие у детей умений и навыков во всех видах музыкальной деятельности, а также достаточный репертуар, который дети могут использовать в своей музыкальной деятельности.

- Наличие в группе всех наглядных пособий, которые используются на музыкальных занятиях (карточки для музыкальных упражнений и игр, детские музыкальные инструменты и игрушки).

- Наличие магнитофона и кассет, на которые музыкальный руководитель специально для воспитателя записывает новый музыкальный репертуар, кассет с записью инструментальной музыки и музыкальных сказок.

В этой среде воспитатель продолжает педагогическую линию музыкального руководителя и является для детей образцом музыкального восприятия и музыкального творчества. Параллельно осуществляется самостоятельная музыкальная творческая деятельность детей. Самостоятельная музыкальная деятельность детей вне занятий возникает по инициативе детей, представлена песнями, музыкальными играми, танцами, а также песенным, музыкально-ритмическим, инструментальным детским творчеством).

2. Среда семьи как место музыкальной деятельности ребёнка.

Общепризнанно: семья или способствует музыкальному развитию ребёнка, или тормозит его. Основная проблема во взаимодействии с семьёй – непонимание родителями значения музыкального воспитания детей. Что делать? Педагогу детского сада необходимо иметь сведения о культуре родителей (их музыкальные предпочтения), об их осведомлённости о музыкальном развитии детей, их отношении к сотрудничеству с педагогами ДУ. Работа с семьёй включает музыкальное просвещение родителей и приобщение их к совместной деятельности (праздники, развлечения с родителями, конкурсы на лучший муз. ребус, лучший самодельный детский музыкальный инструмент). Необходимо убедить родителей в том, насколько важен благоприятный домашний музыкальный климат: родители должны показать детям, что любимые музыкальные произведения доставляют радость и удовольствие, улучшают

настроение. На детей большое влияние оказывают литературные образы, поэтому семейные чтения хорошо сопровождать музыкой (записи детских музыкальных сказок).

3. Социум как среда музыкального просвещения ребёнка.

Среда социума значительно отличается от среды ДУ и семьи. Поэтому весьма важно соблюдать принцип целостности при организации этой среды. Она направлена на музыкальное просвещение детей, посещающих дошкольные учреждения (концерты, спектакли театра и т.д.). Увлечённость профессионалов заражает детей и позволяет рассматривать её как мощный фактор стимулирования творческой активности детей.

Итак, при организации музыкальной среды ведущая роль принадлежит музыкальному руководителю, который выполняет различные функции: проводит диагностику среды и личностных качеств детей (музыкальность, креативность, эмпатийность), проектирует цель и средства её достижения, организует музыкально-образовательный процесс, консультирует воспитателей и родителей по вопросам музыкального воспитания детей, обеспечивает взаимодействие всех компонентов, анализирует результаты процесса музыкального воспитания детей и корректирует.

Используемая литература:

«Наши талантливые малыши» Е.П. Букарина 2006г.

«Музыкально-дидактические игры для дошкольников» Н.Г.Кононова 1982г.

«Веселые хлопоты» О.Корябкина 2007г.

«Библионяня» журнал, первое полугодие 2012г.

ВЫРАЩИВАНИЕ РАСТЕНИЙ ПОСРЕДСТВОМ ГИДРОПОНИКИ В ДЕТСКОМ САДУ

ШАРАФУТДИНОВА О.В., КОПОТИЛОВА Ю.Ю.

г.Караганда КГКП я/с «Алпамыс»

detsad_alpamis@mail.ru

...Кто хоть раз возьмет с любовью в руки нежный росток живого, вечно прекрасного, тот уже не сможет отказаться от радости растить, творить, добиваться интересных и всегда новых результатов в многообразном мире зеленых растений...

Годы независимости в Казахстане стали годами образования и становления совершенно новой государственной системы обеспечения экологической безопасности, управления охраной окружающей среды и природопользованием. Это обеспечило формирование и последовательную реализацию государственной политики в области охраны окружающей среды и рационального использования природных ресурсов.

Мир вокруг нас стремительно меняется. Изменения эти вызваны научно-техническим прогрессом, новыми технологиями, новыми материалами.

Человек все активнее влияет на окружающую среду своей жизнедеятельностью, поэтому многие происходящие изменения носят экологический характер.

Сегодня в дошкольном образовании, направленном в будущее, экологическая составляющая должна стать доминантной. Именно экологическое воспитание формирует подлинно человеческое отношение к природе, определяет допустимые пределы ее преобразования, усвоение социоприродных закономерностей и нормативов поведения, при которых возможно дальнейшее существование и развитие человека. Поэтому наша основная задача - создать у дошкольников, прежде всего установку на здоровый образ жизни, привить им элементы экологической культуры, сформировать экологическое сознание.

Развитие ребенка дошкольного возраста во многом зависит от разнообразия видов деятельности, которые осваиваются им в партнерстве с взрослым. Конечно, ребенок познает мир в процессе любой деятельности. Но именно в познавательно-исследовательской деятельности дошкольник получает возможность напрямую удовлетворить присущую ему любознательность, практикуется в установлении причинно – следственных и временных связей между предметами и явлениями, что позволяет ему не только расширять, но и упорядочивать свои представления о мире.

Именно экологическое воспитание формирует подлинно человеческое отношение к природе, определяет допустимые пределы ее преобразования, усвоение социоприродных закономерностей и нормативов поведения, при которых возможно дальнейшее существование и развитие человека.

Только с помощью взрослого дошкольник может понять, что жизнь растений зависит от наличия тепла, света и питательных веществ. Ознакомление с ростом и развитием растений можно осуществлять в зимне-весенний период, выращивая в помещении детского сада различные культуры семян и луковиц, используя для этого такой метод, как гидропоника, и научиться самостоятельно, выращивать растения, используя этот метод. А изменения в природе, побуждают бережно относиться к растениям, ухаживать за обитателями уголка природы.

Поэтому наша основная задача - создать у дошкольников, прежде всего установку на здоровый образ жизни, привить им элементы экологической культуры, сформировать экологическое сознание. Большую роль в экологическом образовании старших дошкольников играет практическая и исследовательская деятельность.

Проведение собственных исследований, наблюдений позволяет обобщать, анализировать и способствует экологически грамотному, безопасному для природы и собственного здоровья поведению.

Важная задача сегодня - сформировать у ребенка интерес к исследовательской и рационализаторской деятельности, к техническому творчеству. Эта непростая задача, в первую очередь, требует создания особых условий обучения. В связи с этим, огромное значение отведено ознакомлению с окружающим, с живой и неживой природой.

Познакомить с условиями, необходимыми для роста, развития и хорошего состояния растения, это свет, влага, воздух, температура. Без заботы человека комнатное, садовое и огородное растение болеет, вянет, сохнет, желтеет, погибает. Вызвать стремление выращивать огородные и комнатные растения экологически чистым способом, ухаживать за ними.

Ознакомление с растительным миром, задачами экологии определено как компонент обязательной части программы, вид деятельности, способствующей развитию исследовательской и творческой активности детей, а также умений наблюдать и экспериментировать.

Труд и наблюдение в природе не только увлекательный и интересный для детей вид деятельности, но и весьма полезное занятие. Когда ребенок принимает активное участие в уходе за растениями, сам пытается их вырастить, он должен ориентироваться на некоторый образ того, что получится, поэтому развивается и образное мышление, и воображение, а также в процессе осуществляется физическое совершенствование ребенка.

Тем самым опыт выращивания растений методом гидропоники является педагогическим инструментом, предназначенным для развития познавательных ключевых компетенций детей дошкольного возраста.

Преимущества гидропоники

Растениям требуется очень много энергии и сил для формирования и развития своей корневой системы, она должна быть довольно разветвленной и большой по количеству корней, чтобы получить как можно больше воды и растворенных в ней веществ. Способом гидропоники реально обеспечить растению непрерывную доставку необходимых для жизнедеятельности компонентов, таким образом, растение больше не затрачивает свои силы на поиск питательных веществ, следовательно вся его энергия направляется на развитие, таким способом можно ускорить рост растения на 50% - и это только минимальный результат.

Гидрокультура имеет по сравнению с обычным почвенным методом выращивания растений большие преимущества:

1. Растение непрерывно получает необходимые ему вещества в нужных количествах, оно развивается здоровым и крепким, и гораздо быстрее, чем в почве. При этом урожайность плодовых и овощных культур, а также цветение декоративных растений повышается в несколько раз.

2. Корневая система растений никогда не испытывает пересыхания или недостатка кислорода при переувлажнении, что обязательно происходит при почвенном методе выращивания.

3. Нет необходимости осуществлять ежедневный полив растения, так легче контролировать расход воды. В зависимости от выбранной ёмкости и способа выращивания нужно добавлять воду намного реже - от одного раза до трех раз в месяц.

4. Отсутствие большого количества болезней, которые могут развиваться только при почвенном выращивании. Исчезают также многочисленные проблемы вредителей почвы, что избавляет от использования ядохимикатов.

5. Баланс питательных веществ постоянно контролируется. Так растение получает только необходимые ему элементы, оно не накапливает в себе вредных для здоровья человека веществ, обязательно присутствующих в почве (радионуклиды, избыток нитратов, тяжелые металлы, ядовитые органические соединения).

Гидропоника-как способ выращивания, в сумме с Nano технологиями эффективного освещения и обогрева растений, дают этому методу очевидные преимущества и отличную перспективу для дальнейшего развития в ДО.

Литература

1.«Выращивание растений без почвы», В.А. Чесноков, Е.Н. Базырина, Ленинград, Ленинградский университет, 1984 г.

2. Журнал «Гидропоника», 2014, 2013 гг

Интернет источники:

1.<http://www.botanichka.ru/blog/2011/01/06/hydroponic-2/>

2. <http://www.7dach.ru/janlight/elektronnyy-ogorod-na-vashem-podokonnike-6-variantov->

3.www.ponics.ru – Гидропонное выращивание растений

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНИКИ РАЗВИТИЯ И УЛУЧШЕНИЯ ПАМЯТИ

ЖДАНОВА Т.В., КОПОТИЛОВА Ю.Ю

detsad_alpamis@mail.ru

«Без памяти, мы бы существовали мгновения. Наше прошлое было бы мертво для будущего. Настоящее по мере его протекания, безвозвратно исчезло бы в прошлом».

Рубеништейн

С.Л

В современном информационном обществе человек вынужден постоянно напрягать память: запоминать огромную информацию, хранить ее и воспроизводить для получения необходимого результата. Хорошая память - основа жизненного успеха. В памяти сохраняется опыт, накопленный человеком в течение его жизни, который помогает справиться с какой-либо ситуацией, найти решение проблемы. Именно память, как особое отличительное свойство человеческого мозга, позволяет человеку учиться и совершенствоваться.

Наш мозг-центр управления организма. Мозг человека состоит из 14 миллиардов нервных клеток, каждая из которых обладает 5000 связей с другими. Потенциал человека безграничен, но, к сожалению, в течение всей жизни он

использует всего лишь одну миллиардную долю от общего количества способностей своего мозга. Ёмкость нашей памяти также не ограничена, просто мы не умеем ей пользоваться.

Память (с точки зрения психологии и физиологии) – психическая форма нервной и умственной деятельности человека по удержанию, накоплению, хранению и воспроизведению всей информации, которую организм пропускает через свои органы восприятия.

Людей всегда интересовали сверх способности к запоминанию информации. Наверняка многие замечали, что есть люди с очень хорошей памятью, а другие не могут запомнить простые вещи. К примеру: у ученых хорошая логическая память, у актеров и врачей развита память на лица, художник и охотник имеет хорошую зрительную память. У спортсменов и танцоров лучше развита память на движения. Память - великое свойство, без которого трудно представить себе жизнь человека.

Хорошая память в современном мире, с его растущим объемом информации, которая буквально обрушивается на нас, это лучшее и необходимое качество. Но под хорошей памятью мы понимаем только способность нашего мозга к запоминанию прочитанного, увиденного, услышанного. Никто из нас не берёт во внимание тот факт, что плохая память может быть напрямую связана с такими заболеваниями века как: вегето-сосудистая дистония, гипертония, бессонница, депрессия, синдром хронической усталости, проблемами со зрением и еще многими другими расстройствами нашего здоровья. И сегодня этот перечень заболеваний удел уже далеко не пожилых людей.

Таким образом «Хорошая память - залог нашего здоровья».

Каждому известно, что чем больше мы пытаемся запомнить информации перед сном, тем меньше во сне отдыхаем. Мы и там продолжаем зубрить, зубрить и зубрить. И просыпаясь утром, чувствуем себя разбитыми. А если мы сомневаемся, что хорошо запомнили изучаемый материал, то все время думаем об этом, волнуемся. И если такая ситуация повторяется изо дня в день, то это неизбежно приводит к формированию различных заболеваний.

Таким образом, ростки этих заболеваний начинают формироваться практически со школьной скамьи, и хорошая память - это реальная профилактика данной патологии на самом раннем этапе её формирования.

Первое что мы должны знать: мозг человека - самый изменчивый (динамичный) орган, он различается у мужчин и женщин, различается по расовому признаку и этническим группам, изменчивость носит как количественный (масса мозга) так и качественный (организация борозд и извилин) характер, в различных вариациях эта разница оказывается более чем двукратной.

Второе: мозг самый энергозатратный орган в человеческом организме.

Что же такое память с точки зрения биологии и нейробиологии?

Память -это функция нервных клеток. У памяти нет отдельной, пассивной эноргонезатратной локализации (месторасположения), что является излюбленной темой физиологов и психологов, сторонников идеи

нематериальных форм памяти, приведем научно-доказательный пример, который опровергается печальным опытом клинической смерти, когда мозг перестает получать необходимое кровоснабжение и примерно через 6 минут после клинической смерти начинаются необратимые процессы и безвозвратно исчезают все воспоминания жизни. Если бы у памяти был энергонезависимый источник, она могла бы восстановиться, но этого не происходит, что означает динамичность памяти и постоянная необходимость энергии на ее поддержание.

Специальные техники помогающие улучшить память

Существует множество способов управления и тренировки памяти. Каждый человек хотел бы улучшить память, но не всякий знает, что для этого нужно. Самое главное правило для улучшения памяти гласит: «Чтобы развить память ее надо развивать». Самая большая ошибка людей состоит, как правило, в том, что они хотят сначала улучшить память, а потом уже начать ее применять. Из этого соответственно ничего не выйдет, да и не может. Только все время тренируя, нагружая и используя память, все время запоминая, воспроизведя запомненное раньше и вновь запоминая, можно совершенствовать свою память.

Следим за питанием

Люди полагают, что только возрастные особенности и отсутствие упражнений приводят к тому, что у них появляется плохая память. Что делать, если, мол, все мы не молодеем?

Огромную роль в вопросе улучшения памяти и повышении внимания играет питание.

Разнообразный стол с большим количеством свежих овощей и фруктов, богатой жирными кислотами рыбы, каш, с добавлением в рацион растительных масел, орехов и семечек способствует не только нормализации веса, но также решает вопрос, как улучшить память и внимание.

Чрезмерное потребление животных жиров, тяжелых соусов, фастфуда, сладостей и выпечки в то же время является одной из причин проблем с памятью.

Три важных слова на «С»

Проблемы с памятью преследуют тех, кто уделяет мало времени сну, круглосуточно работает, не позволяя себе оторваться от экрана компьютера. За снижением общего качества жизни постепенно приходит следующая проблема - неспособность запомнить важную информацию, и вот уже человек начинает страдать от забывчивости не только дома, но и на учебе, работе.

В так называемой триаде сон, спорт, стресс.

Недостаток активности либо крайняя нерегулярность занятий спортом ведет к ухудшению кровоснабжения внутренних органов, в том числе мозга. Сидячий образ жизни способствует различным болезням опорно-двигательного аппарата, все это отражается на нервной системе, и как итог начинаются проблемы с памятью.

Еще один важный момент, который следует учитывать, пытаясь решить задачу «как улучшить память» - проанализируйте, достаточно ли вы спите. Именно хронический недосып ведет к непроизвольному снижению способности концентрировать внимание. И спать надо в комфорте, в домашних условиях, а не урывками в транспорте.

Третий момент - минимизация стресс-факторов. Улучшение нашей памяти напрямую зависит от психического состояния. Раздражение, усталость, бессонница отнюдь не способствуют повышению внимательности, в то время как активный выспавшийся человек решит большую часть проблем уже благодаря своему спокойному состоянию.

Концентрация внимания

Иногда проблема нашей памяти связана с неспособностью удержать внимание, и для ее решения достаточно повысить способность к концентрации.

Для улучшения памяти и внимания используют следующие методы:

При чтении газет или журналов выделяйте ручкой или маркером буквы, объединенные по общему признаку, например, задвоенные, стоящие рядом в слове, или одинаковые, но расположенные поодаль друг от друга;

Когда вы едете в автомобиле в качестве пассажира, дайте себе задание замечать проезжающие мимо автомобили, имеющие между собой что-то общее: только синие иномарки, только те, в номерах которых есть цифра 6, или лишь те, за рулем в которых сидят женщины.

Эти упражнения не обязательно решают проблемы, связанные с памятью, так как перед вами не будет поставлена задача запоминать найденные признаки, но вы избавитесь от рассеянности, с которой часто связан дефицит внимания.

Превращаемся в амбидекстра

Как улучшить память и внимание человеку, который высыпается, занимается спортом и не нервничает попусту, но все равно регулярно что-то забывает? Возможно, все дело в преобладающем влиянии одного из полушарий мозга.

Амбидекстр - человек, владеющий одинаково правой и левой рукой, способный ими писать, рисовать, держать приборы и многое другое.

Методы для упрощения запоминания

Проблема памяти на отдельные категории информации весьма распространена. У кого-то лучше работает визуальная память, у кого-то - слуховая, для некоторых вспомнить телефонный номер - задача не из легких.

В таких случаях рекомендуется заниматься не только улучшением памяти, но также использовать мнемонические приемы:

Визуальный: чтобы не забыть имя или название, свяжите для себя эти слова с какими-то зрительными образами, например, фирму «Цветочный уголок» представьте как мягкий кухонный уголок, на котором стоят вазы с цветами.

Раскладывание по местам: отправляясь за покупками, мысленно придумайте куда именно вы положите каждое наименование (батон хлеба - в правый карман, лимоны - в нагрудный, шоколад - под шапку). Абсурдность только поможет вспомнить список покупок.

Разбивка по ассоциациям: запоминая цифровые значения, разбивайте их на удобные кусочки, каждый связывайте с цифрой, которую нельзя забыть, к примеру, код 335311 — 33 (возраст папы), 53 (последние цифры даты рождения мамы), 11 (барабанные палочки).

Ученые с помощью ряда экспериментов доказали, что изучение иностранных языков способствует улучшению памяти, ведь мы вынуждены постоянно держать в голове множество новой информации, правил, зазубривать исключения и использовать возможности мозга по максимуму.

Разговаривая на другом языке, мы даже не замечаем, как много работы в это время происходит в нашей голове: мы вспоминаем слово на родном языке, потом подыскиваем аналог на иностранном, а услышав ответ, вынуждены производить обратную процедуру.

Для лингвистов проблемы с памятью -не проблемы вовсе, они вынуждены тренировать ее постоянно, для всех остальных даже изучение основ языка в домашних условиях простимулирует память.

Дополнительные стимулы

Устанавливать ассоциативную связь, используя другие органы чувств: осязание, вкус, зрение. Прикоснитесь к ткани, чтобы запомнить, как она ощущается под руками, и это поможет запомнить цвет; отправьте в рот лимонную карамельку, познакомившись с человеком, и вы вспомните его имя, снова ощутив этот вкус на языке.

Повторение -лучшее упражнение

Для улучшения памяти и внимания ученые рекомендуют следующую схему повторения информации:

Второй раз перечитайте текст сразу после первого прочтения;

Сделайте это снова через полчаса;

Следующее прочтение надо повторить через 8 часов;

Через сутки снова прочтите материал.

Такие упражнения для долговременного улучшения памяти желательно повторить через две недели, и последний раз -через два месяца.

Мозг запоминает то, над чем работает

Как улучшить память быстро и без длительных затрат времени? Возможно, ее не нужно улучшать, проблема может крыться в привычке бездумно зазубривать информацию вместо ее осмысления.

Человеческий мозг устроен таким образом, что затвердить бессмысленный с его точки зрения порядок слов без понимания, что именно стоит за этими словами, ему трудно. В случае же, когда мы понимаем о чем текст, нам достаточно просто осознать суть вопроса, а остальное всплывет в голове самостоятельно.

Привычка сначала понять, а потом запоминать дает отличные шансы на значительное улучшение памяти, повышая и внимание.

Проговаривание вслух

В качестве хорошего упражнения для улучшения памяти можно применить метод проговаривания читаемого материала вслух. Это позволяет задействовать не только зрительную, но и слуховую память, что повышает шансы на запоминание и в целом способствует улучшению памяти.

Как быстро улучшить память, если простое проговаривание не помогает? Попробуйте спеть то, что пытаетесь запомнить. Пойте текст на мотив известного

хита или придумайте свою мелодию, используя феномен песни, которую невозможно выбросить из головы.

Восстановление данных

В одном из рассказов о Шерлоке Холмсе великий сыщик спросил ассистента, сколько ступеней на лестнице, которую он преодолевает каждый день, и доктор Уотсон не смог дать ответ.

Зачастую мы не замечаем самых очевидных многократно повторяющихся фактов и цифр, и в качестве еще одного упражнения для улучшения памяти следует использовать метод восстановления событий прошлого.

На перемене всегда есть свободная минута. Закройте глаза и попытайтесь восстановить облик ученика вашей школы, которого встречали вчера в коридоре. Вспоминайте во что он был одет, что сказал, какое у него было выражение лица. Этот способ отлично подходит тем, кто имеет проблемы с памятью визуальной, не удерживает в голове лица, хотя не склонен забывать имена.

С помощью этого же упражнения для улучшения памяти можно научиться запоминать последовательность событий - через несколько дней после похода в кинотеатр постарайтесь в деталях восстановить сколько человек было в зале, что вы ели и пили, то же самое делайте после визитов в музей или школьную олимпиаду. И вскоре вы заметите, что проблемы с памятью начали отступать.

Пять мелочей

Основная проблема памяти - не схватить картину, а воссоздать ее, и именно эту способность надо оттачивать.

Проблему «как быстро улучшить память» помогает разрешить ежедневная тренировка под названием «пять мелочей». Ее можно повторять в школе, дома и даже в дороге.

На первом этапе выложите перед собой на стол пять разных предметов, пару секунд посмотрите на них, закройте глаза и постарайтесь в деталях вспомнить, что именно лежит перед вами, какого оно цвета, формы и т. д.

На втором этапе усложните себе задачу, попытайтесь вспомнить пять предметов, которые вы только что видели на столе у одноклассника или в автобусе(машине родителей).

Третья ступень, способствующая значительному улучшению памяти - увеличьте количество запоминаемых предметов и время, прошедшее с момента, когда вы перестали на них смотреть. Вспоминайте, что именно и в каком порядке лежит в правом нижнем ящике вашего учебного стола дома.

Основная проблема памяти зачастую кроется не в неспособности человека к запоминанию, а в том, что мы сами доводим себя до состояния, когда мозг не может нормально функционировать, нейронные связи истощаются и рвутся, и в дальнейшем для восстановления способности к запоминанию может потребоваться медикаментозное лечение. Для поиска ответа на вопрос «как улучшить память и внимание» стоит уделить время не только упражнениям, но также самосовершенствованию и улучшению качества своей жизни в целом.

Список использованной литературы

1) Васильева Е. Е., Васильев В. Ю. «Супер память для всех, или как запомнить, чтобы вспомнить». – АСТ Москва, 2006.

- 2) Джэл Леви. «Зарядка для мозгов. Повысь свой IQ». – ПИТЕР, 2011.
- 3) Жукова ОС. «Эффективные уроки для развития памяти». – Астрель – СПб, 2010.
- 4) Олег Андреев. «Техника развития памяти». – Астрель, 2008.
- 5) Т.П.Зинченко. «Все о памяти и способах ее запоминания», - СПб.: Питер, 2002.

Интернет-ресурсы:

- 6) Как улучшить память и внимание. <http://irinazaytseva.ru/kak-uluchshit-pamyat-i-vnimanie.html>
- 7) Как улучшить память быстро, а также работу мозга? <http://moya-pamyat.ru/razvitie-pamyati/kak-uluchshit-pamyat-bystro.html>
- 8) Память и мнемотехника. <http://mnemotexnika.narod.ru/index.htm>

ДОШКОЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ: ИННОВАЦИОННЫЙ ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ. ЧЕМ ХОРОШИ ТЕАТРАЛИЗОВАННЫЕ ИГРЫ

ГАЛЛЕ Н.В.

КГКП ясли – сад «Алпамыс»
detsad_alpamis@mail.ru

Театрализованные игры всегда радуют, часто смешат детей, пользуются у них неизменной любовью. За что? Дети видят окружающий мир через образы, краски, звуки. Малыши смеются, когда смеются персонажи, грустят, огорчаются вместе с ними, могут плакать над неудачами любимого героя, всегда готовы прийти к нему на помощь.

Тематика и содержание театрализованных игр имеют нравственную направленность, которая заключена в каждой сказке, литературном произведении и должна найти место в импровизированных постановках. Это дружба, отзывчивость, доброта, честность, смелость... Любимые герои становятся образцами для подражания. Ребенок начинает отождествлять себя с полюбившимся образом. Способность к такой идентификации и позволяет через образы театрализованной игры оказывать влияние на детей. С удовольствием перевоплощаясь в полюбившийся образ, малыш добровольно принимает и присваивает свойственные ему черты. Самостоятельное разыгрывание роли детьми позволяет формировать опыт нравственного поведения, умение поступать в соответствии с нравственными нормами. Таково влияние на дошкольников как положительных, так и отрицательных образов.

Поскольку положительные качества поощряются, а отрицательные осуждаются, то дети в большинстве случаев хотят подражать добрым, честным персонажам. А одобрение взрослым достойных поступков создает у них

ощущение удовлетворения, которое служит стимулом к дальнейшему контролю за своим поведением.

Но многие темы, сюжеты предполагают борьбу, противопоставление добра и зла путем эмоциональной характеристики положительных и негативных персонажей. Дети, наряду с положительными героями, могут подражать и отрицательным, что бывает довольно часто. В театрализованных играх проблема влияния отрицательного персонажа сложнее, чем при обычном чтении литературного произведения. Возникают два вопроса: кому и как

изображать негативный персонаж? Каковы последствия его воздействия? Особое значение приобретает реакция зрителей. Очень важно, чтобы они осудили плохой поступок, выразили отрицательное отношение к персонажу, совершившему его.

Отрицательный образ потеряет свою привлекательность, а значит, и влияние, если его представить так, чтобы вызвать всеобщий смех, осуждение. Но дошкольники вряд ли смогут достичь нужного для этой цели уровня выразительности. Например, передать черты злых, хитрых, жадных персонажей с достаточной иронией, гротескно. Их исполнение может и не вызвать отвращения к аморальному, а наоборот - побудить к подражанию. К тому же не всегда находятся желающие играть непривлекательный персонаж, так как многие сообразительные дети сразу же отказываются от такой роли.

Но иногда бывает и так: стремление активно участвовать в игре толкает ребенка к исполнению любой, даже отрицательной роли. Чтобы привлечь внимание сверстников к себе, он готов шутовски смешить их. Так постепенно образ как бы «прилипает» к ребенку, и в конце концов он начинает вызывать насмешки.

По-видимому, лучше отрицательные роли исполнять воспитателю при помощи различных кукол. Позаботьтесь, чтобы их внешность была отталкивающей. Негативную характеристику можно дополнить интонацией. Водите кукол и высказывайтесь за них так, чтобы вызвать у детей активную реакцию. Например, пусть они устраивают всяческие препятствия волку на его пути к домику, где живет бабушка Красной Шапочки.

Еще одна проблема отрицательного персонажа - последствия его поступков: волк пострадал из-за своей кровожадности («Красная Шапочка»), Ленивица - за грубость, жадность, наглость («Двенадцать месяцев»). Но может быть, иногда следует прибегать к приему творческого изменения концовки, особенно если она трагична. Отрицательных героев можно перевоспитать при активном участии детей. Только разок подайте им такую мысль, пример - и увидите, как они будут творить добрые дела.

Вместе с тем нужно учить детей объективно оценивать свои поступки и не просто подражать положительному, но и контролировать свое поведение (см. игру по стихотворению В. Маяковского «Что такое хорошо и что такое плохо», импровизацию «Узнай себя»). Однако не стоит акцентировать на этом внимание сверстников, заострять всегда болезненный момент самокритики.

Каждый образ, созданный ребенком, неповторим. В нем сливаются его характерные черты с особенностями личности малыша, его манерой держаться,

выражать себя. Если они не совпадают, дети-зрители своими репликами подсказывают «артисту», как ему следует исполнять роль, чтобы еще больше походить на персонажа. Таким образом, ребенок незаметно для себя как бы присваивает положительные качества персонажа.

Большое и разностороннее влияние театрализованных игр на личность ребенка позволяет использовать их как сильное, но ненавязчивое педагогическое средство, так как сам малыш испытывает при этом удовольствие, радость. Воспитательные возможности театрализованных игр усиливаются тем, что их тематика практически не ограничена. Она может удовлетворить разносторонние интересы детей.

Театрализованные игры позволяют решать многие задачи программы детского сада: от ознакомления с общественными явлениями, формирования элементарных математических представлений до физического совершенствования. Разнообразие тематики, средств изображения, эмоциональность театрализованных игр дают возможность использовать их в целях всестороннего воспитания личности.

Образное, яркое изображение социальной действительности, явлений природы знакомит детей с окружающим миром во всем его многообразии. А умело поставленные вопросы побуждают их думать, анализировать довольно сложные ситуации, делать выводы и обобщения. С умственным развитием тесно связано и совершенствование речи. В процессе работы над выразительностью реплик персонажей, собственных высказываний незаметно активизируется словарь ребенка, совершенствуется звуковая сторона речи. Новая роль, особенно диалог персонажей, ставит малыша перед необходимостью ясно, четко, понятно изъясняться. У него улучшается диалогическая речь, ее грамматический строй, он начинает активно пользоваться словарем, который, в свою очередь, тоже пополняется.

Художественная выразительность образов, комичность персонажей усиливают впечатление от их высказываний, поступков, событий, в которых они участвуют.

Если детям создать условия для самостоятельных театрализованных игр, они смогут подражать игровым образам, общаясь друг с другом. Во время подготовки и разыгрывания спектакля разговаривать с детьми нужно всегда вежливо и ласково. Следите, чтобы и они так же обращались друг с другом, помогали, проявляли настойчивость, терпение в реальной действительности.

Эстетическое влияние на детей оказывает выполненное со вкусом оформление спектакля. Активное участие ребят в подготовке атрибутов, декораций развивает их вкус, воспитывает чувство прекрасного. Эстетическое влияние театрализованных игр может быть и более глубоким: восхищение прекрасным и отвращение к негативному вызывают нравственно-эстетические переживания, которые, в свою очередь, создают соответствующее настроение, эмоциональный подъем, повышают жизненный тонус ребят. В этом смысле театрализованные игры приравниваются к подвижным играм, так как дети в них не столько зрители, сколько активные участники.

Список литературы:

1. ИУУ Л. А. Минкович «Театр и дети» 1990г
2. «Театрализованные игры дошкольников» Кн. для воспитателя дет. сада.- М.: Просвещение, 1991.- 127 с; ил. ISBN 5-09-001627-5.

ХАРАКТЕРИСТИКА И МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ КООРДИНАЦИИ ДВИЖЕНИЙ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

ГАЛЬВАС Е.В.
КГКП я/с «Алпамыс»
detsad_alpamis@mail.ru

Детский возраст очень важный период в процессе развития личности. В литературе по физическому воспитанию широко распространено понятие «координационные способности». Под этим следует понимать, во-первых, способность целесообразно строить целостные двигательные акты, во-вторых способность преобразовывать выработанные формы действий или переключаться от одних к другим. Очень сложна задача – одновременное или последовательное управление многими звеньями тела. Если координационные возможности человека недостаточны, то он стремится облегчить выполнение движения.

Координационные способности - готовность индивида к оптимальному управлению и регулировке двигательного действия (В.И. Лях).

Таким образом, координационные способности служат человеку для правильного и уверенного выполнения двигательных действий.

Большой частью координационных способностей является координация (от лат.coordination - согласование, сочетание, приведение в порядок).

Координация движений это двигательная способность, которая развивается посредством самих движений. В.И. Лях. Чем большим запасом двигательных навыков обладает ребенок, тем богаче будет его двигательный опыт и шире база для овладения новыми формами двигательной деятельности.

Стоит отметить что дети, обладающие лучшей координацией, быстрее усваивают технику, более активны и изобретательны во всех игровых ситуациях, имеют лидерские качества, хорошо развитое равновесие, красивую осанку. Еще Л.П. Матвеев писал, что в век научно технической революции «грубая сила все больше уступает место тонко усовершенствованным разносторонним способностям».

Основные координационные способности:

- способность к ориентированию в пространстве
- способность к равновесию
- способность к перестраиванию движений
- способность к соединению движений

- способность приспосабливаться к изменяющейся ситуации и к необычной постановке задач
- способность к выполнению заданий в заданном ритме
- способность к управлению времени двигательных реакций
- способность предвосхищать (антиципировать) различные признаки движений, условия их выполнения и ход изменения ситуации в целом
- способность к рациональному расслаблению мышц

Преодолеть эти трудности позволяет координированность. Координированность - результат согласованного сочетания движений в соответствии поставленной задачей, состоянием организма и условиями деятельности (Ю.Ф. Курамшин). Как видно из определения, координация, координированность и координационные способности напрямую зависят от состояния организма, согласованности его отдельных частей и внешних условий. Например, координация зависит от гибкости, а гибкость от внешних условий: если температура будет понижаться, гибкость будет уменьшаться, следовательно, координационные способности тоже. Это самый простой из множества примеров.

Существует три вида координации (Д.Д. Донской):

1. Нервная координация - согласование нервных процессов, управляющих движениями через мышечное напряжение. Это согласованное сочетание нервных процессов, приводящее в конкретных условиях к решению двигательной задачи.

2. Мышечная координация - согласование напряжения мышц, передающих команды управления на звенья тела как от нервной системы, так и от других факторов. Мышечная координация не однозначна нервной, хотя и управляется ею.

3. Двигательная координация - согласованное сочетание движений звеньев тела в пространстве и во времени, одновременное и последовательное, соответствующее двигательной задаче, внешнему окружению и состоянию человека. И она не однозначна мышечной координации, хотя и определяется ею.

Развитию координационных движений согласованной деятельности всех мышечных групп, отводится особая роль в психофизическом развитии детей. Долгое время для характеристики координационных возможностей человека при выполнении двигательных действий применялся термин «ловкость». Начиная с 70 -х. годов в специальной литературе стали использовать термин «координационные способности». Эти понятия не равнозначны

Ловкость выступает как интегральное проявление координационных способностей. Ю.Ф. Курамшин выделил различия между координационными способностями и ловкостью. Координационные способности проявляются во всех видах деятельности, связанных с управлением согласованностью и соразмерностью движений и с удержанием позы, а ловкость в тех, где есть не только регуляция движений, но и элементы неожиданности, внезапности, которые требуют находчивости, быстроты, переключаемости движений.

Исходя из всего этого, координационные способности можно определить как совокупность свойств человека, проявляющихся в процессе решения двигательных задач разной координационной сложности и обуславливающих успешность управления двигательными действиями и их регуляцией.

Методика развития координации движений у дошкольников.

Координационные способности рассматривают как ведущую функцию моторного развития детей дошкольного возраста. Как считает Е.Н. Вавилова и Э.С. Вильчковский, в старшем дошкольном возрасте начинают активно проявляться координационные способности. Но для их совершенствования важно вводить в содержание двигательной деятельности детей упражнения, сложные сочетания движений и необычные условия их проявления. По их мнению, развитие координационных способностей осуществляется в нескольких направлениях:

- Широкое использование любых упражнений, содержащих элементы новизны;
- Постепенное увеличение координационной сложности упражнений, повышение требований к точности и согласованности мышлений.
- Совершенствование способности поддерживать равновесие тела.

При этом отдельные элементы движений должны соединяться в единое двигательное действие, которое производится экономно, ненапряженно, пластично, четко. Движения туловища, головы, рук и ног производятся в трех плоскостях по отношению к телу: лицевой, боковой и горизонтальной.

Движения рук по отношению друг к другу в пространстве могут быть:

Одноименными - движения совпадают по направлению;

Разноименными - выполняются в разных направлениях;

Движения, выполняемые руками или ногами, могут быть:

однонаправленными (обе руки подняты вверх);

разнонаправленными (одна рука поднята вверх, другая отведена в сторону).

Движения рук и ног могут быть:

одновременными;

поочередными;

последовательными движения рук и ног следуют одно за другим с отставанием на половину амплитуды.

Легче всего согласовывать движения, если они одновременные и однонаправленные; более трудны дошкольникам поочередные движения. Для развития координации в упражнениях для рук и ног следует учитывать нарастание сложности. Кроме того, нужно давать упражнения, в которых как бы изолированно тренируются руки, или ноги, или туловище, а затем постепенно вводить упражнения, объединяющие движения рук, ног и туловища. Вначале дается сочетание из двух звеньев (например, поднять руки и подняться на носки), затем из трех и более звеньев (например, из исходного положения стоя, руки вверх наклонить туловище, отводя руки в стороны и выставляя вперед ногу) и, наконец, полезны такие упражнения, в которых происходит смена направлений движения частей тела (например, правая рука в сторону-вверх, в сторону-вниз;

то же выполняет левая рука; или; правая - в сторону, левая - в сторону, правая - вверх, левая-вверх и т.п.).

Ребенку 3-4-летнего возраста сначала предлагают сходить со скамейки (бревна), попеременно опуская ноги на пол. Прыгать с конца скамьи на коврик разрешается после того, как ребенок научатся мягко приземляться, сгибая ноги в коленях. В этом возрасте ребенок уже может учиться самостоятельно лазить по шведской стенке, лесенке-елочке, веревочной лестнице. Отличный результат дают упражнения на кольцах, ходьба по специальным дорожкам с препятствиями. Важно постоянно поддерживать заинтересованность ребенка к выполнению данных упражнений. Желательно проводить занятия живо, эмоционально, применяя игровые задания. Например, пройти через мостик (доска, скамья), который перекинут через реку, и не замочить ног. Пройти или пробежать по дорожке (две веревки, положенные на расстоянии 25см друг от друга) и не упасть в болото.

Ребенок 5-летнего возраста совершенствует ранее изученные им упражнения. В этом возрасте ребенку нужно предлагать ходьбу по гимнастической скамейке (бревну, бордюру) приставным и переменным шагом с движениями рук (всплеск в ладони перед грудью, над головой) ходьба с мячом в руках. При выполнении этих заданий педагог должен обращать внимание на правильную осанку ребенка, уверенность выполнения движений, его умение ориентироваться в пространстве. Эти упражнения полезно выполнять с «утяжелителем» (вес 500-700гр) на голове. Ребенок приучается держать голову ровно, при этом сохранять правильную осанку. При выполнении более сложных упражнений на развитие координации (ходьба по бревну, наклонной доске) необходимо снижать темп.

Новые упражнения целесообразно изучать сначала в облегченных условиях. Например, ходьба с подбрасыванием мяча вверх и ловля его сначала выполняется на доске, которая лежит на полу, а затем, на скамейке (бревне).

Постепенность в усложнении задач, разнообразие движений и ускорение темпа - необходимые условия для развития координации. Координация движений невозможна без пространственной ориентировки, она является необходимым компонентом любого двигательного действия. В общеразвивающих упражнениях пространственные ориентировки развиваются быстро, так как здесь одновременно участвуют зрительные и кожно-мышечные ощущения, в то же время упражнения сопровождаются пояснениями, указаниями, командами воспитателя. Комплексная работа нескольких анализаторов первой сигнальной системы в сочетании со второй дает наилучшие результаты.

На первом этапе овладения пространственными ориентировками изменение положения отдельных частей тела должно проходить под контролем зрения. На втором этапе детям доступно словесное обозначение различных направлений, но все это по отношению к частям тела самого ребенка. И только на третьем этапе дети могут определять направление по отношению к предметам, к другим людям. Появляются представления о направлении движения по словесному описанию до его выполнения. Таким образом, для развития пространственных

ориентировок целесообразно давать следующую последовательность общеразвивающих упражнений.

Движения рук, так как они наиболее управляемы, находятся в максимальном поле зрения ребенка (разные варианты упражнений с вытягиванием рук вперед, помахиванием перед собой и пр.).

Движения рук, находящихся частично в поле зрения (поднимание вверх, в стороны, назад - со сгибанием, вращением в суставах - в каком-либо одном направлении).

Движения туловища в лицевой, боковой и затем горизонтальной плоскости.

Движения ног вперед, в стороны, назад.

Движения разных частей тела по направлению к каким-либо конкретным предметам, затем по слову в названном направлении (например, повороты в стороны к окну, к двери, затем направо, налево).

Движения разных частей тела по направлению к другому ребенку (например, стоя в колонне, поднимать руки с мячом, передавать его сзади стоящему).

Движения любой части тела с постепенно повышающимися требованиями к точности направления, амплитуды и скорости ориентировки (например, развести руки в стороны, немного выше уровня плеч, выставить прямую ногу вперед с поворотом носка в сторону; то же - в другую сторону; затем выполнить в ускоренном темпе).

Временными ориентировками дети овладевают с большим трудом, чем пространственными. Большинство общеразвивающих упражнений активно влияет на развитие временных ориентировок, так как они проводятся в определенном темпе и ритме.

Для развития координации в упражнениях рук и ног следует учитывать нарастание сложности. Кроме того, нужно давать упражнения, в которых как бы изолированно тренируются руки, или ноги, или туловище, а затем постепенно вводить упражнения, объединяющие движения рук, ног и туловища.

Постепенность в усложнении задач, разнообразие движений и ускорение темпа необходимые условия для развития координации. Координация движений невозможна без пространственной ориентировки, она является необходимым компонентом любого двигательного действия. Е. Н. Вавилова рекомендует следующие методические приемы, повышающие проявление двигательной координации:

1. Применение необычных исходных положений (бег из положения стоя на коленях, сидя), быстрая смена различных положений (сесть, лечь, встать).

2. Изменение скорости или темпа движений, введение различных ритмических сочетаний, различной последовательности элементов.

3. Смена способов выполнения упражнений: метание сверху, снизу, сбоку; прыжки на одной или двух ногах, с поворотом.

4. Использование в упражнениях предметов различной формы, массы, объема, фактуры содействует развитию умения распределять движения в пространстве и во времени, сочетать их с движениями тела, требующими разносторонней координации и тонких мышечных ощущений.

5. Выполнение согласованных действий несколькими участниками (вдвоем, держась за руки, садиться и вставать, выполнять повороты, наклоны, прыжки)

Координационные способности не являются врожденным свойством, которое невозможно изменить в течение жизни. Координация движений поддается коррекции и развитию, и можно добиться значительного повышения ее уровня. Таким образом, можно сказать, что развитие координации движений ребенка есть чрезвычайно важный фактор его развития в целом.

Список использованной литературы

1. Бернштейн, Н.А. О построении движений // Биомеханика и физиология движений /Под ред. В.П. Зинченко. - М.: Издательство "Институт практической психологии", Воронеж: НПО "МОДЭК", 1997.

2. Лях В. И. Гибкость и методика ее развития. –М.: Физкультура в школе, 1999. –159 с.

3. Осокина, Т.И. Физическая культура в детском саду. – М.: Просвещение, 1986.

4. Рунова, М.А. Двигательная активность ребенка в детском саду [Текст]: Пособие для педагогов дошкольных учреждений, преподавателей и студентов педвузов и колледжей /М.А.Рунова. – М.: Мозаика – Синтез, 2004. – 256с.

ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ СЕГОДНЯ

АСМАКОВИЧ Е. П.

КГКП ясли сад «Алпамыс»

detsad_alpamis@mail.ru

Существует множество норм межличностных отношений, традиций, обычаев, которые соблюдали наши предки. Гражданско-патриотическое воспитание сегодня – одно из важнейших звеньев системы воспитательной работы. Формирование личности ребёнка, его воспитание начинаются с воспитания чувств через мир положительных эмоций, через обязательное приобщение к культуре, обеспечение духовной и интеллектуальной пищей, в которой он так нуждается. Воспитание любви и заботы, к родному городу – задача первостепенной важности, и нет необходимости это доказывать. Но как воспитать эту любовь? Она начинается с малого – с любви к своей семье, к своему дому, где ты родился, вырос; с улицы, по которой ходил не раз; с двора, где посадил первое деревце. Постоянно расширяясь, эта любовь к родному переходит в любовь к своему государству, к его истории, его прошлому и настоящему, а затем ко всему человечеству».

В настоящее время на общемировом уровне наметились процессы, характеризующиеся стремлением народов сохранить свою самобытность, подчеркнуть неповторимость и уникальность своей культуры. Возрождением незаслуженно забытых традиций воспитания стараются заниматься родители,

учителя, научные работники вузов; прибегая живительным родникам народной педагогики, которая дает гуманитарные основы воспитания, нравственных отношений между поколениями.

Участие всех людей в формировании и воспитании подрастающего поколения, конечно, не было совершенно одинаково. Старшее поколение считало своей обязанностью передавать детям традиции и обычаи своего народа, умения и навыки нравственности, необходимые для жизни.

Многие ценности были потеряны. Бедой последнего времени явилось и то, что духовный и культурный потенциал всей нации не был востребован. Я считаю, что, не вникая вглубь истории предков, невозможно создать что-то новое: не имея корней быта в современном обществе нельзя говорить о воспитании чувств и любви к Родине у дошкольников. Чтобы у ребенка формировалось чувство любви к Родине, необходимо воспитывать у него эмоционально положительное отношение к тем местам, где он родился и живет, развивать у ребенка умение видеть и понимать красоту окружающей жизни, желание узнать больше об особенностях родного края, его истории, традициях и культуре.

В программе воспитания определены задачи по патриотическому воспитанию в разных видах деятельности, но, на мой взгляд, не достаточно освещена тема влияние фольклора на патриотическое воспитание дошкольников. Возникла проблема, как использовать фольклор на формирование патриотического воспитания дошкольников.

Чтобы решить эти задачи и познакомить детей с историей прошлого и настоящего Казахстана, через систему занятий, я сделала подбор материала по:

1. Художественной литературе (чтение и пересказ сказок, заучивание стихов, пословиц, поговорок, потешек).
2. Ознакомлению с окружающим миром (беседы, наблюдения, экскурсии, посещение музеев, просмотр фильмов и слайдов).
3. Изобразительной деятельности: изучение орнамента и использование в своей деятельности.
4. Музыкальной деятельности: изучение танцев, песен казахского народа.
5. Народные казахские игры:
 - сюжетно – ролевые игры
 - подвижные игры
 - дидактические игры
 - игры драматизации

Таким образом, работая над этой темой, я считаю, что целенаправленное приобщение детей дошкольного возраста к культурным ценностям казахского народа окажет благотворное влияние на формирование будущей личности, гражданина нашей страны; и от педагогов работающих с детьми будет зависеть, научатся ли наши дети ценить, поддерживать и развивать традиции и обычаи казахского народа и других народов, проживающих на территории нашей любимой Родины – Казахстан.

Список использованной литературы

1. Методическое пособие «Карлығаш»
2. Закон Республики Казахстан «Об образовании».
3. Семья и детский сад № 5,6,7 2003 г.

ВОСПИТАНИЕ КУЛЬТУРЫ ПОВЕДЕНИЯ ОСНОВНАЯ ЗАДАЧА НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ

ЛОБОВА Л.А.

КГКП «Ясли - сад «Алданыш»

«Культурное воспитание ребенка должно начинаться очень рано, когда ребенку еще очень далеко до грамотности, когда он только научился хорошо видеть, слышать и кое-как говорить». А.С. Макаренко

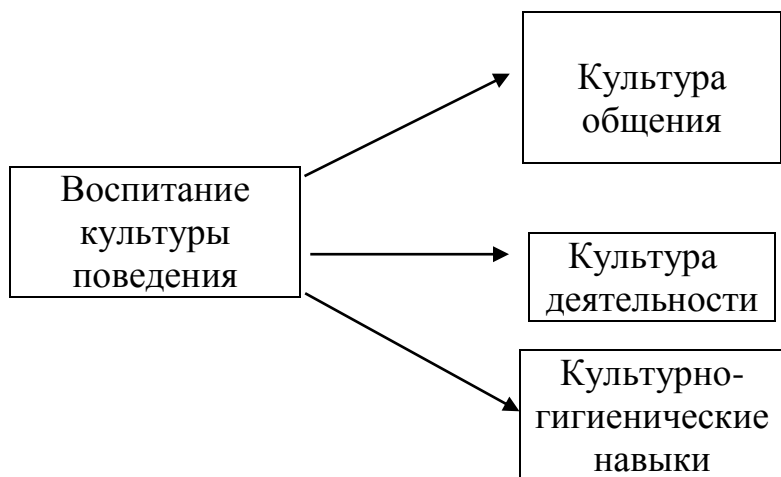
Дошкольный возраст – это период первоначального становления личности. Многочисленные психологические и педагогические исследования подтверждают, что именно в эти годы при условии целенаправленного воспитания закладываются основы моральных качеств личности.

Одной из основных задач нравственного воспитания детей дошкольного возраста является воспитание культуры поведения.

В педагогическом словаре культура поведения определяется как совокупность сформированных, социально значимых качеств личности, повседневных поступков человека в обществе, основанных на нормах нравственности, этики этической культуре.

Мы взяли за основу определение «культура поведения» данное С.В. Петериной. Культура поведения – совокупность полезных для общества устойчивых форм повседневного поведения в быту, в общении, в различных видах деятельности.

В содержании культуры поведения дошкольников можно условно выделить следующие компоненты: культура деятельности, культура общения, культурно-гигиенические навыки и привычки.

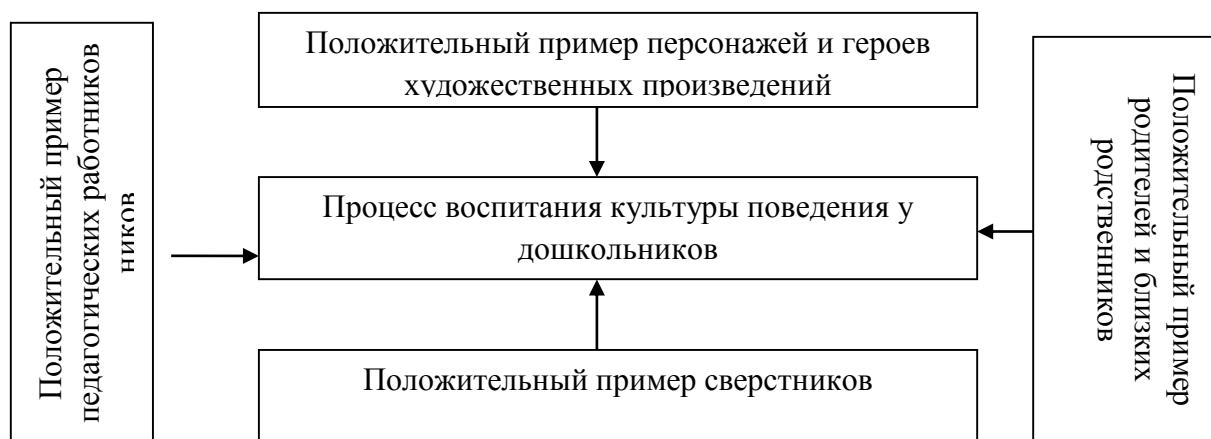
Культура деятельности – проявляется в поведении ребенка на занятиях, в играх, во время выполнения трудовых поручений. Формировать у ребенка культуру деятельности – значит воспитывать у него умение содержать в порядке место, где он трудится, занимается, играет; привычку доводить до конца начатое дело, бережно относиться к игрушкам, вещам, книгам. Дети в среднем, а особенно в старшем дошкольном возрасте должны научиться готовить все необходимое для занятий, труда, подбирать игрушки в соответствии с игровым замыслом. Важный показатель культуры деятельности – естественная тяга к интересным, содержательным занятиям, умению дорожить временем. В старшем дошкольном возрасте ребенок учится регулировать свою деятельность в отдых, быстро и организованно выполнять гигиенические процедуры и т.д. Это будет хорошей основой для формирования у него навыков эффективной организации труда. Для определения достигнутого воспитания культуры трудовой деятельности мы использовали показатели, как умение и желание ребенка трудиться, интерес к выполненной работе, понимание её цели и обоснованного смысла; активность, самостоятельность; проявление волевых усилий в достижении требуемого результата; взаимопомощь в коллективном труде.

Культура общения – предусматривает выполнение ребенком норм при общении с взрослыми и сверстниками, основанных на уважении и доброжелательности, с использованием соответствующего словарного запаса и норм обращения, а также вежливое поведение в общественных местах, быту. Культура общения предполагает не только делать нужным образом, но и воздерживаться от неуместных в данной обстановке действий, слов. Ребенка надо учить замечать состояние других людей. Уже с первых лет жизни ребенок должен понимать: когда можно побегать, а когда нужно тормозить желания, поступать, руководясь чувством уважения к окружающим. У детей формируется такое важное качество, как общительность. Культура общения обязательно предполагает культуру речи. Культура речи предполагает наличие у дошкольника достаточного запаса слов, умение говорить тактично, сохраняя спокойный тон. Овладение культурой речи способствует активному общению детей в совместных играх, в значительной мере предотвращает между ними конфликты.

Культурно-гигиенические навыки - важная составная часть культуры поведения. Необходимость опрятности, содержания в чистоте лица, рук, тело, прически, одежды, обуви продиктованная не только требованиями гигиены, но и нормами человеческих отношений. Педагоги и родители должны постоянно помнить, что привитые в детстве навыки, в том числе культурно – гигиенические приносят человеку огромную пользу в течение всей его последующей жизни. Культура еды часто относят к гигиеническим навыкам, но ее значение не только в выполнении физиологических потребностей. Она имеет этический смысл – ведь поведение за столом основывается на уважении к сидящим рядом людям, и также к тем, кто приготовил пищу. С дошкольного возраста дети должны усвоить определенные привычки: нельзя класть локти на стол во время еды, есть надо с закрытым ртом, тщательно пережевывая пищу. Овладение культурой еды – нелегкая для дошкольников дело, но осуществлять формирование этих навыков

необходимо, надо добиваться, чтобы дети ели с удовольствием, с аппетитом и опрятно.

Ребенок много знает об окружающем мире от родителей и из собственных наблюдений, и наша задача, как воспитателей расширять и корректировать эти знания, приводить их в систему, общепринятую в обществе. С этой целью мы создали себе некоторую схему, согласно которой строилась работа по воспитанию культуры поведения дошкольника

На основе анализа основных положений ГОСО Республики Казахстан, программы «Біз мектепке барамыз» ориентированных на становление всесторонне – развитой и конкурентно способной личности РК, пришли к выводу, что необходимо начинать воспитание культуры поведения с самого раннего возраста, с самых доступных конкретных навыков.

Ведь нельзя не учитывать, что накопление нравственных представлений происходит у малыша медленнее, чем усвоение внешних форм поведения. Поэтому мы и начинали с воспитания у маленького ребенка этих внешних форм культуры, одновременно создавая предпосылки для нравственного их осмысления. Каждый день приучали детей здороваться и прощаться, убирать после игры игрушки, умываться, самостоятельно одеваться и раздеваться, аккуратно вешать одежду, ставить обувь, побуждали детей к тому, чтобы оказывали друг другу помощь по мере возможности, вежливо обращались за помощью к сверстникам и т.д. Старались воспитывать у детей чуткость, отзывчивость, готовность прийти на помощь. Во всех этих ситуациях дети не только практически овладевают различными навыками умениями, но и осваивают определенные нормы поведения в коллективе и обществе.

Овладение правилами поведения способствует образованию у ребенка первых нравственных привычек, помогает становлению взаимоотношений со сверстниками и взрослыми, воспитанию организованного поведения. В дошкольном возрасте формирование нравственных качеств личности и привычек культуры поведения активно продолжается. От достигнутого уровня воспитанности зависит и процесс обучения в школе.

Мы формировали культуру поведения детей постоянно, используя для этого различные организационные формы: занятия, игры, беседы, режимные моменты, т.е. в реальной жизни и специально созданных ситуациях.

Ежедневно мы знакомили детей с правилами, соответствующими моральным нормам нашего общества. Все правила, которые дали детям формулировали четко, доступно для их понимания, в форме указаний, а не запретов и лишь такие правила, которые предполагают определенные конкретные поступки. При этом руководствовались принципом единства педагогических требований. Правила поведения вводились постепенно, так как дошкольники не могут запомнить одновременно несколько требований и регулировать в соответствии с ними свои поступки. А наша задача была – накопление детьми опыта культуры поведения, который определит формирование будущей личности ребенка. Ведь А.С.Макаренко был убежден, что «воспитать ребенка правильно и нормально гораздо легче, чем перевоспитывать». Это дело приятное, радостное, счастливое. Совсем другое – перевоспитание. Перевоспитание требует и больше сил и больше знаний и больше терпения.

В предверии празднования Дня Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг. огромное внимание уделяли процессу ознакомления детей с произведениями художественной литературы. Эти произведения служат богатым материалом для нравственного воспитания детей. Описанные в художественных произведениях отдельные стороны жизни людей и их взаимоотношения позволяют дошкольнику активно овладеть нравственными нормами поведения, проникнуться благородными чувствами и стремлениями, показывают героическое прошлое наших дедов и прадедов, воспитывают стремление и желание быть похожими на них, совершать подвиги во имя Родины и народа.

Литература

1. Петерина С.В. Воспитание культуры поведения у детей дошкольного возраста. – М.: Просвещение, 1986
2. Семенчук О.Б. «Учимся культуре повседневного общения»./Воспитатель ДООУ № 9 2011.
3. Козлова С.А., Куликова Т.А, «Дошкольная педагогика: Учеб. Пособие для студентов средних пед. учеб. заведений». М: Издательский центр «Академия», 1998 г. – 432 с.
4. Эквист Л.Г. «Актуальность нравственного воспитания дошкольников»/Воспитатель ДООУ № 9 2008
5. Бархатова. Воспитание культуры поведения/ Бархатова //Дошкольное воспитание – 1989. - № 11. – С.46-49
6. Буре Р.С. Воспитатель и дети/Р.С. Буре, Л.Ф. Островская. – М: Просвещение, 1985. – 143 с.
7. Козлова С.А. Дошкольная педагогика/ С.а. Козлова, Т.А. Куликова. – М: «Академия», 2000. – 416 с.

ДОШКОЛЬНИКОВ

ЛИЗУН И.В.

КГКП «Ясли-сад «Алданыш»

irinau1973@mail.ru

«Как у маленького деревца, еле поднявшегося над землёй, заботливый садовник укрепляет корень, от мощности которого зависит жизнь растения на протяжении нескольких десятилетий, так педагог должен заботиться о воспитании у своих детей чувства безграничной любви к Родине».

В. А. Сухомлинский.

Патриотическое воспитание подрастающего поколения – одна из самых актуальных задач нашего времени. Огромные изменения произошли в нашей стране за последние годы. Это касается нравственных ценностей, отношения к событиям нашей истории. Система образования призвана обеспечить воспитание патриотов Казахстана, граждан правового демократического государства, уважающих права и свободы личности, обладающих высокой нравственностью и проявляющих национальную и религиозную терпимость. Реализация такой системы невозможна без знания традиций своей Родины, своего края.

Родина, Отчизна, Отечество, Отчий край. Так мы называем землю, на которой родились. И нет ничего дороже у человека. Родина, красота которой открылась ему однажды, как чудо. И перед нами, педагогами, стоит задача открыть это чудо детям.

Чувство Родины... Оно начинается у ребенка с отношения к семье, к самым близким людям – к матери, отцу, бабушке, дедушке. Это корни, связывающие его с родным домом и ближайшим окружением.

Чувство Родины начинается с восхищения тем, что видит перед собой малыш, чему он изумляется и что вызывает отклик в его душе. И хотя многие впечатления еще не осознаны им глубоко, но, пропущенные через детское восприятие, они играют огромную роль в становлении личности патриота. А чувство патриотизма – важная часть духовно-нравственного развития человек.

Что же такое патриотизм? Воспитание любви к своей Родине, к своему Отечеству – задача чрезвычайно важная, но и чрезвычайно сложная. Особенно, когда она ставится применительно к детям дошкольного и даже младшего школьного возраста. Однако эта сложность возникает именно в том случае, когда делается попытка переносить на детей «взрослые» показатели проявления любви к отечеству. Дошкольный же возраст, как возраст становления личности, имеет свои потенциальные возможности для формирования социальных чувств, к которым и относится чувство патриотизма. Чем моложе ребенок, тем непосредственнее должно быть его нравственное воспитание, тем больше должно его не учить, а приучать к хорошим чувствам, наклонностям и манерам, основывая все преимущественно на привычке.

Особое место в патриотическом воспитании отводится фольклору. В своей работе педагоги должны использовать все виды фольклора (сказки, песенки, пословицы, поговорки и т.д.). В устном народном творчестве как нигде сохранились нравственные ценности, представления о добре, красоте, правде, храбрости, трудолюбии, верности. Знакомя детей с поговорками, загадками, пословицами, сказками, тем самым приобщать их к общечеловеческим нравственно-эстетическим ценностям. В фольклоре каким-то особенным образом сочетаются слово, музыкальный ритм, напевность. Адресованные детям потешки, прибаутки, заклички звучат как ласковый говорок, выражая заботу, нежность, веру в благополучное будущее. В пословицах и поговорках метко оцениваются различные жизненные позиции, высмеиваются недостатки, восхваляются положительные качества людей. Особое место в произведениях устного народного творчества занимают уважительное отношение к труду, восхищение мастерством человеческих рук. Дети очень чутки к меткому народному слову. Они используют в своей речи отдельные образные выражения, заимствованные из фольклора, запоминают и с удовольствием читают потешки, загадывают загадки. Уместно прочитанная потешка, загадка, считалка улучшают настроение детей, вызывают улыбку у грустившего ребенка, успокаивают плачущего. Малыши очень любят народные игры под песенное сопровождение. Большой интерес вызывают у детей и предметы декоративно-прикладного искусства. Благодаря этому, фольклор является богатейшим источником познавательного и нравственного развития детей.

Патриотическое воспитание начинается с первых дней ребенка. С младенчества ребёнок слышит родную речь. Песни матери, сказки открывают ему окно в мир, вселяют веру, надежду, добро. Сказки волнуют ребёнка, заставляют плакать и смеяться, показывают ему, что трудолюбие, дружба, взаимопомощь важны для человека. Загадки, поговорки - это жемчужины народной мудрости, они воспринимаются ребёнком легко, естественно. Отбирая пословицы, необходимо учитывать, чтобы они были доступными

пониманию детей дошкольного возраста. Наиболее легко усваиваются образные пословицы о Родине: «Нет в мире краше Родины нашей», «Родина любимая – мать родная» и др.

Любовь к Родине и любовь к матери – чувства, неразрывно связанные между собой. Отношение к Родине во многом определяется впечатлениями, полученными детьми от общения с природой. Пословицы о природе способствуют формированию интереса и внимательного отношения к родной земле: «Без хозяина земля – круглая сирота», «Земля заботу любит», «По погоде и урожай» и др.

Приоритетами в патриотическом воспитании дошкольников считаем следующее:

- ✓ Окружающие предметы должны быть национальными, что поможет детям с раннего возраста понять, что они тоже часть народа.
- ✓ Использование различных видов фольклора – сказок, песен, пословиц, поговорок, хороводов и т. д. В устном народном творчестве присутствуют особенные черты национального характера, присущие ему нравственные ценности, представления о добре, красоте, правде, смелости, трудолюбии, верности. В казахском фольклоре особенным образом сочетаются слова, музыкальный ритм, напевность. Таким образом, фольклор является богатейшим источником познавательного и нравственного развития детей.
- ✓ Проведение народных праздников и укрепление традиций.
- ✓ Воспитание детей легче осуществлять через приобщение их к народным истокам.
- ✓ Именно через фольклор дети получают представление о главных жизненных ценностях: семье, труде, уважения к социуму, любви к малой и большой Родине.

Детский фольклор представляет собой специфическую область народного творчества, объединяющую мир детей и мир взрослых, включающую целую систему поэтических и музыкально-поэтических жанров фольклора.

Согласно правилам народной педагогики, чтобы воспитать физически здорового, жизнерадостного и любознательного человека, в ребенке необходимо поддерживать радостные эмоции. Главное назначение малых форм фольклора, с которыми знакомятся дети раннего возраста – приготовить ребенка к познанию окружающего мира в процессе игры, которая скоро станет незаменимой школой физической и умственной педагогики, нравственного и эстетического воспитания.

Первое знакомство детей с фольклором начинается с малых форм: потешек, прибауток, пестушек. С их помощью прививаем детям навыки правильной грамотной речи, эмоционально-окрашенной («Ладушки», «Сорока», «Заинька», и т.д.).

В более старшем возрасте на музыкальных занятиях дети знакомятся с прибаутками. Прибаутка – смешной небольшой рассказ или смешное выражение, которые потешают детей. Сопровождаются они определенными игровыми действиями, например, «Петушок».

В среднем дошкольном возрасте можно знакомить детей с народными песнями. Детские песенки очень разнообразны по содержанию, музыкальному строю и характеру исполнения. Через одни песни дети знакомятся с разными жизненными и природными явлениями (осенние, весенние хороводы), другие песни несут в себе забаву, игру и являются более любимыми детьми.

Песня – более сложный фольклорный жанр. Главное назначение песни – привить любовь к прекрасному, воспитывать эстетический вкус. Современные физиологи, психологи однозначно доказали благотворное влияние хорошей музыки, а особенно народной на физическое и психическое состояние человека, ребенка. Народные песни чаще исполняем с детьми в хороводе, обыгрывая различными движениями. Разучив песню, предлагаем детям творчески импровизировать в движениях – “как душа просит”. Дети всегда с радостью подхватывают это.

В старшем дошкольном возрасте дети знакомятся с жанром частушки. Этот жанр очень любим детьми. Через частушку они учатся понимать шутку, юмор. Исполнение часто сопровождается игрой на народных инструментах: трещотках, ложках и др. Знакомство с устным народным творчеством осуществляется также через сказку, пословицы, поговорки, загадки. Через сказку дети усваивают нравственные законы народа, примеры истинного поведения человека. Через сказочные образы ребенок впитывает в себя представления о красоте человеческой души. Через пословицы дети усваивают коллективное мнение народа о разных сторонах жизни: “Любишь кататься, люби и саночки возить”, “Делу – время, потехе – час”. Загадки очень любимы детьми. Они развивают мышление дошколят, приучают анализировать различные явления, предметы из разных областей окружающей действительности. (Мягкие лапки, а в лапках царапки. Кошка).

Еще одним важным жанром фольклора является игра. Детская игра – одно из величайших достижений народа. В играх отражаются национальные черты, бытовой уклад народа, его мировоззрение, общественная жизнь.

Надо помнить, что народные игры как жанр устного, музыкального народного творчества являются национальным богатством, и мы должны сделать их достоянием наших детей. В веселой игровой форме дети знакомятся с обычаями, бытом казахского народа, трудом, бережном отношении к природе.

Ребенок живет чувствами, что эмоционально окрашивает его жизнь. Это является важным фактором в развитии эстетического чувства ребенка. В игре формируются его ум, чувства, способность к творчеству. В игре развивается способность к морально-этическим оценкам себя и других, эстетические вкусы, предпочтения.

Музыкальный фольклор – уникальное явление. В нем неразрывно связаны музыка, слово и движение. В соединении этих элементов заключается большая сила педагогического

воздействия. Фольклор уникален тем, что способствует развитию творческого начала ребенка, раскрытию лучших качеств его личности.

Уделить несколько минут патриотическому воспитанию можно и нужно. Известна истина: что заложено в человеке в начале жизни, то остается навсегда.

В детские годы формируются основные качества человека. Особенно важно наполнить восприимчивую душу ребенка возвышенными человеческими ценностями, пробудить в детях чувство любви к Родине. Заставить любить Отечество нельзя, любовь надо воспитывать.

Подводя итог, нужно сказать, что работа по патриотическому воспитанию дошкольников должна вестись ежедневно. Воспитатель в свою очередь на своём примере должен показывать, что ему не безразлично, какими станут его воспитанники. Если дети будут чувствовать и видеть, что их воспитатель на деле, а не на словах любит свою страну, то они ему будут верить, и воспитание патриотических чувств будет направлено в нужное русло.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Кокуева Л.В. Духовно-нравственное воспитание дошкольников на культурных традициях своего народа: Методическое пособие. - М.: АРКТИ, 2005. - 144 с.
2. Косарева В.Н. "Народная культура и традиции", Волгоград, издательство "Учитель", 2011.
3. Петрова И. А. С чего начинается патриотизм //Дошкольная педагогика. - 2002.-№ 2. - 150 с.
4. Мельников М.Н., "Русский детский фольклор", "Рус.яз. и лит." - М.: Просвещение, 1987.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ МУЗЫКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

ҚАМЗА Ж.Е.

«Алданыш» бөбекжайы КМҚК,

Музыка жетекшісі

aubakirova1974@list.ru

Мектеп жасына дейінгі балалар тәрбиесі, оқуы мен дамуы жайлы теория мен тәжірибе баланың әлеуметтік дамуы мәселесіне байланысты болып келеді. Баланың жан-жақты дамуы үшін музыканың алатын оны ерекше. Бүгінгі таңда білім беру жүйесінің алғашқы буыны болып табылатын мектепке дейінгі кезеңде балалардың музыкалық қабілетін жан - жақты дамыту және тәрбиелеу мәселесіне ерекше мән берілуде, себебі осы кезеңде балалардың музыкалық қабілетін дамыту мүмкіндіктері мол. Музыка - баланы шығармашылыққа тәрбиелей отырып, бала бойындағы ұстанымды, адамгершілік құндылықтары, салт-дәстүрлерді, әдеби шығармаларды тани білуге, сезімталдыққа, сахналық тәрбиелері, актерлік шеберлік қабілеттері дари түседі.

Баланың музыкалық ерекшеліктері жаратылысынан шығармашылық, ізденімпаздық сипаттарға ие, алайда оны дұрыс бағытта дамыту жағдайлары

әрқилы, сондықтан баланың ақыл - ой қабілетін дамыту, оның нақты бағыттарын айқындау ең алдымен оның жас және дара ерекшеліктерін ескеріп тәрбиелеуге байланысты. Балалардың толыққанды музыкалық тәрбиесін қарапайым музыкалық түсініктерді қалыптастырудан бастау қажет.

Баланың музыкалық даму процесі музыкалық қызметтерді ұйымдастыру барысында жүзеге асады. Сәбилік шақтан бастап музыкалық қызығушылықтарын дамыту – тәрбиеші мен музыка жетекшісінің міндеттері. Бүлдіршіндер алақандарын шапалақтап, аяқтарын топылдатады. Кейде әннің жеңіл буындарын «эй - әй», «топ - топ» буындарын қайталайды. Шағын әндерді ересектердің көмегімен орындай алса, дербес әрекет етуге ұмтыла отырып билеуге, ойнауға талпынады. Ересектер тобы балалары көп білуге құштар кезеңі. «Неге?», «неліктен?», деген сұрақтарды көп қояды. Бала музыка жетекшісінің қойған талаптарын, ән, пьесалардың көңілді, қуанышты, сабырлы сипаттарын сезіне отырып, пьесадағы қарама - қарсы екі бөлімді, музыкалық аспаптар тембрін, қол ұстасып ән айту, жеңіл би қимылдарын орындай алуға құштарлығы мол болады. Балалар музыкалық шығармаға сипаттама бере отырып, эстетикалық көзқарасын қалыптастырады. Ән, би, ойындарды орындауда шығармашылығы дамып, музыкаға деген ынта - ықыласы айқын көріне бастайды. Музыкалық тәрбие берудің басты мақсаты – музыка өнері арқылы баланың өмірге деген көзқарасын, Отанына, еліне, жеріне деген сүйіспеншілігін, өз халқының өнерін, салт - дәстүрін жоғары бағалай білетін парасатты азамат тәрбиелеу. Білім берудің ең төменгі сатысы – мектепке дейінгі кезең және тұлғаның даму іргетасы, оқу қызметін қалыптастырудың ең қуатты кезеңі. Бұл сатыдағы баланың есте сақтау қабілеті, қабылдауы төмен болғанымен білуге құштарлығы зор болады.

Даму ортасының негізінде тұлғаның дамуын қамтамасыз ететін мектепке дейінгі білім беру мекемесі, баланың тұлғасын дамытуда оның жеке ерекшелік мүмкіндіктерін ашып, таным белсенділігін қалыптастыру мақсатында мынадай міндеттерді шешуі шарт.

Балалардың музыкалық шығармашылығын мерекелік ертеңгіліктерге дайындай отырып, тәрбиеленушілердің жас ерекшелігіне сай ертеңгілік сценарий құрастыруда, әртүрлі қимыл-қозғалыс ойындары мен көркем сөздер қолданамын. Балалардың актерлік шеберліктерін дамытуға сахналық көрсетілімдер қоя отырып, рөлдерді нақышына келтіре сомдауға үйретуді дамытамын. Күз мерекесінде «Берекелі күз» атты ертеңгілікте балалардың күз мерекесіне деген қызығушылығын дамытып, ересектер тобында жеміс-жидектерді балалар жеке рөлге сомдап жемістер айтысын орындап, айтысқа деген, түсініктері дамытылады. Қыс мерекелік ертеңгілікте әртүрлі жас ерекшелігіне сай сценарийлер ала отырып, балаларды қыс мезгілі туралы білімдерін кеңейте отырып, қысқы келбетке, табиғи құбылыстарға деген, мереке кейіпкерлеріне деген сүйіспеншіліктері артылады. Балалардың жыл бойы аңсаған кейіпкерлері Аяз-атаның балалардың мейірімінен шығу үшін қызықты ойындармен балаларды бөлетуге нақыштаймын. Көктемнің алғашқы мерекесі «Аналар күні» мерекесіне балалардың сұранысы бойынша кейіпкерлерге бөліп, ананың көл тасыған мейірімін мереке бойы алып шығуға балалар көмектеседі.

Тәрбиеленушілерімізді әртүрлі қалалық, облыстық, республикалық көркем шығармашылық байқауларға қатыстырып, жүлделі орындарға ие болып жатырмыз.

Балалабақшада атқарған әрбір күнім мерекелі болып өтетініне, осы мамандықты таңдағанымға қуаныштымын. Бала көзінен қуанышты сезініп, ол қуанышқа толы сезімде күніміз жалғасын тауып жатса, менен бақытты жан болмас. Бірге көтерген жүк жеңіл – демекші отбасында ата - аналарға педагогикалық білім өте қажет, себебі ата - ана бала тәрбиесінің мақсат, міндеттерін айқын түсінбей бала тәрбиесінің жолдары мен амалдарын ойдағыдай іске асыра алмайды.

Ата - аналармен әңгіме кезінде өсіп келе жатқан сәбидің мүмкіндіктері зор, бірақ олар шексіз емес екендігін олармен бірге өткізілетін тренингтерде ескерту қажет.

Баланың мүмкіндіктерін ескермей дамуды жеделдетуге болмайды, сондай - ақ даму барысында кідірісте болмау қажет. Сондықтан ата - ана ерте сәбилік және мектепке дейінгі жастағы балалардың музыкалық дамуының көрсеткішін білуі маңызды.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Балабақша: тәрбиелеу және оқыту республикалық журналы, №7 2018ж. Шілде айы.
2. Балабақша: тәрбиелеу және оқыту республикалық журналы, №12. 2017ж. Желтоқсан айы.

ВОСПИТАНИЕ ПРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЧЕРЕЗ КАЗАХСКИЕ НАРОДНЫЕ СКАЗКИ

КРИХ М.И.

КГКП «Ясли-сад «Алданыш» г. Караганда

aubakirova1974@list.ru

Сказка – вид народной повествовательной литературы, одна из форм выражения народом действительности, она воплощает идеал трудового народа на ранних стадиях его исторического развития. Люди каждой эпохе и общества выдвигают свои идеалы, поэтому наделяет своего героя идеалами определенных общественных отношений.[2,9 ст.]

Казахские сказки делятся на три основных вида: волшебные сказки, сказки о животных, бытовые сказки. Волшебные сказки, одна из самых древних форм сказок. Казахские волшебные сказки: «Ер - тостик», «Кула - мерген», «Вышедший из – под земли Желиси - батыр», «Красавица Кунгей» и др. созданные в условиях борьбы человека с природой, выражают фантастические и мифические понятия казахского народа. [1, 28 ст.]

Из большой системы образов и персонажей в казахских волшебных сказках особо выделяются охотники – стрельцы, охотники – богатыри, младший

сын, старик – волшебник и др. в действиях и поступках положительных героев волшебных сказок народ выразил свои представления о прекрасном и возвышенном, свои мечты. Волшебная сказка идеализирует своих героев волшебных сказок народ выразил свои представления о прекрасном и возвышенном, свои мечты. Волшебная сказка идеализирует своих героев, предписывает им всевозможные испытания, одаривает их достоинствами, положительными чертами, неизменными успехами, окружает их помощниками (чудесный конь, золотоглавый олень, орёл, великан Каронус). При достижении своих целей героям казахской сказки приходится встречаться с различного рода фантастическими существами, чудовищами, олицетворяющими собой силы природы или социальные силы (одноглазое чудовище, семиглавое страшило, многоголовая змея, людоеды и др.) они выступают непримиримым врагом человека, они злые, коварные и стараются любыми путями погубить героя. Извечная тема волшебных сказок – борьба двух, четко противостоящих друг другу сил – добра и зла. В них, как правило, не торжествует зло, а побеждает добро. [5,31ст.]

Если в ряде ранних волшебных сказок фантастические чудовища рисовались безобразными уродами, коварными и злобными, жадными и ненасытными, хвастливыми и самонадеянными, то в появившихся позднее волшебных сказках такими же качествами наделяются и родные, и классовые враги героя. Почти во всех таких сказках насмешливое отрицательное отношение народа – сказочника к царю, хану. Сказки «Девять задир, один пискун», «Проданный сон» пронизаны острыми социальными мотивами.

Со временем волшебная сказка стала выразительницей нравственных и эстетических идеалов народа. Именно для волшебной сказки характерен герой с умом, находчивостью, с помощью волшебных сил, добрых помощников преодолевающий трудности, препятствия, ищущий правду и справедливость. [3, 16-17ст.]

Часто в казахских сказках песни, оживляющие события, украшающие, усиливающие эмоциональное воздействие рассказа, помогающие глубже раскрыть образы, делающие сказку красочной и лирической. [5,43 ст.]

Многокрасочные и поэтические, казахские волшебные сказки составляют одну из существующих сторон богатой сказочной эстетики, которая сложилась в течении веков и тесно связана с судьбой и историей народа.

Сказки о животных составляют значительную часть казахского сказочного эпоса и принадлежат к одному из древнейших видов устного народного творчества. Повествуют сказки о животных и о происхождении людей и растений. В казахских сказках почти нет мотива зверя – кормильца, зато много изображений зверей, птиц – благородных помощников человека. В жизни кочевника исключительная роль коня помощников выступают – белая змея, лань, баран, верблюд, собака. Позднее слагались сказки, где повадки животных приводились для характеристики и поведения людей.

Множество сказок о животных, адресованных детям, наносят познавательный, дидактический характер, в них особенно много юмора. [4,12ст.]

Казахские сказки о животных имеют тесную связь с богатой сказочной традицией казахского народа, раскрывают отношения людей к окружающей живой природе.

Богатый жанр казахских сказок – бытовые сказки – отражает жизнь казахского народа и в далеком прошлом и в реальной действительности недавнего прошлого. В отличие от волшебных сказок о животных, бытовые сказки поражены реальной повседневной жизнью народа, в них подробнее выражены думы и чувства, интересы и стремления прошлого, острее проявлены ненависть к носителям зла.[4,18ст.]. Темы социальных, бытовых сказок многообразны, это полезные советы, жизнь и быт семьи, умные люди, злодеяния ханов, воры и обманщики.

Из сказок о мудрости, об умных людях можно выделить «Асез - бий», в которой рассказывается, как благодаря своему уму бедняк. В целом же создание народом на протяжении веков сказки являются важным жанром устного народного творчества казахов.[3, 22ст.]

Список литературы

1. Хрестоматия по детской художественной литературе казахских авторов Г.А.Карбушева. Алматы «Рауан» 1990г.
2. «Казахская литература» И.Смирнова, Алматы 2000г.
3. «Использование народных сказок в нравственном воспитании детей старшего возраста» Л.А.Сидорова. Чебоксары, 2001г.
4. «Сказки народов мира» Под ред. М.М.Сулейменова. Алматы 2002г.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ФИЗИЧЕСКОГО ОЗДОРОВЛЕНИЯ ДЕТЕЙ

ЕЛЬШЕВА Н.А.

КГКП «Ясли-сад «Алданыш»

aubakirova1974@list.ru

Инновации настолько прочно вошли в теорию и практику образования, что работа современного дошкольного учреждения уже не мыслится без использования тех или иных инновационных педагогических технологий. В качестве инновации чаще всего рассматривается любое новшество, вводимое в систему традиционного образования. Особого внимания заслуживают инновации в области физического воспитания дошкольников, которые при множестве положительных сторон, в частности повышения творческой роли педагога в образовательном процессе, нередко имеют определенные издержки. Так, существенная доля инновационных разработок последних лет основывается на идее интеграции физического и умственного воспитания дошкольников. В практике традиционного образования это направление реализовывалось в различных формах физкультурной деятельности с целью поддержания

умственной работоспособности детей в процессе занятий (физкультминутки, динамические паузы).

В настоящее время первое, что можно заметить у детей, - слабое физическое развитие детей. Поэтому, многие дети нуждаются в особых технологиях физического развития, в которых должен быть учтен весь комплекс соматических, физических и интеллектуальных проблем. Эти технологии должны, в первую очередь, способствовать коррекции не только психомоторного, но и речевого, эмоционального и общего психического развития.[1]

Одним из путей решения этой проблемы является целенаправленное использование в процессе физического воспитания дошкольников известных физкультурно-оздоровительных методик и инновационных технологий, адаптированных к возрастным особенностям детей.

Танцевально-ритмическая гимнастика

Одна из инновационных технологий в области физического оздоровления детей – программа Ж.Е. Фирилевой «СА-ФИ-ДАНСЕ» по танцевально-игровой гимнастике. Основной целью программы является содействие всестороннему развитию личности дошкольника средствами танцевально-игровой гимнастики. Обучение по этой программе создает необходимый двигательный режим, положительный психологический настрой, хороший уровень знаний. Все это способствует укреплению здоровья ребенка, его физическому и умственному развитию.

Можно соединить положительные качества традиционной программы и внедрение технологий Ж.Е. Фирилёвой «Са-фи-дансе», авторской программы Н.Н. Ефименко «Театр физического развития», Н.А. Фомина «Сюжетно-ролевая ритмическая гимнастика». Эта система основана на повышении интереса к физической культуре и спорту за счет введения увлекательных форм работы во всех частях занятий, таких как:

Танцевально-ритмическая гимнастика

Представлены образно-танцевальные композиции, каждая из которых имеет целевую направленность, сюжетный характер и завершенность.[2]

Игроритмика

Является основой для развития чувства ритма и двигательных способностей занимающихся, позволяющих свободно, красиво и координационно правильно выполнять движения под музыку, соответственно ее структурным особенностям, характеру, метру, ритму, темпу и другим средствам музыкальной выразительности. В этот раздел входят специальные упражнения для согласования движений с музыкой, музыкальные задания и игры.

Игροгимнастика

Служит основой для усвоения ребенком различных видов движений, обеспечивающих эффективное формирование умений и навыков. В раздел входят строевые, общеразвивающие упражнения, акробатические, направленные на расслабление мышц, дыхательные и укрепление осанки.

Игротанец

Он направлен на формирование у воспитанников танцевальных движений, что способствует повышению общей культуры ребенка. Танцы имеют воспитательное значение и доставляют эстетическую радость детям. В этот раздел входят танцевальные шаги, элементы хореографических упражнений, танцевальные формы (историко-бытовой, народный, современные ритмические танцы).

Нетрадиционные виды упражнений

Игровой самомассаж.

Является основой для закаливания и оздоровления детского организма. Выполняя упражнения самомассажа в игровой форме, дети получают радость и хорошее настроение. Такие упражнения способствуют формированию у ребенка сознательного стремления к здоровью, развитие навыков собственного оздоровления.

Дыхательная гимнастика

Улучшает функцию внешнего дыхания, увеличивает силу дыхательных мышц.

Пальчиковая гимнастика

Этот раздел служит для развития ручной умелости мелкой моторики и координации движений рук. Упражнения, превращая учебный процесс в увлекательную игру, не только обогащают внутренний мир ребенка, но и оказывают положительное воздействие на улучшение памяти, мышления, развивают фантазию.

Музыкально-подвижные игры.

Содержат упражнения, применяемые практически на всех занятиях, и являются ведущим видом деятельности дошкольника. Здесь используются приемы имитации, подражания, образные сравнения, ролевые ситуации, соревнования – все то, что требуется для достижения поставленной цели при проведении занятий по танцевально-игровой гимнастике.

Креативная гимнастика

Предусматривает целенаправленную работу по применению нестандартных упражнений, специальных заданий, творческих игр, направленных на развитие выдумки, творческой инициативы. Благодаря этой форме работы создаются благоприятные возможности для развития способности детей, их познавательной активности, мышления, свободного самовыражения и раскрепощенности. В нее входят музыкально-творческие игры, специальные задания.

Игропластика

Основывается на нетрадиционной методике развития мышечной силы и гибкости занимающихся. Здесь используются элементы древнегимнастических движений и упражнения стретчинга, хатха-йоги, выполняемые в сюжетной игровой форме без музыки. Кроме радостного настроения и мышечной нагрузки эти упражнения дают ребенку вволю покричать, погримасничать, свободно выражая свои эмоции, открытость и внутреннюю свободу. Положительное воздействие на улучшение памяти, мышления, развивают фантазию.

Игровой стретчинг

Упражнения стретчинга носят имитационный характер и выполняются по ходу сюжетно-ролевой игры, состоящей из взаимосвязанных игровой ситуации, заданий, упражнений. Подобраны таким образом, чтобы содействовать решению оздоровительных и развивающих задач. С подражания образу начинается познание ребенком техники движений спортивных и танцевальных упражнений, игр, театрализованной деятельности и т.д. Образно-подражательные движения развивают творческую, двигательную деятельность, творческое мышление, двигательную память, быстроту реакции, ориентировку в движении и пространстве, внимание.

Игры-путешествия

Они включают все виды подвижной деятельности, используя средства всех разделов программы. Данный материал служит основой для закрепления умений и навыков, приобретенных ранее, помогает сплотить ребят, дает возможность стать, кем мечтаешь, побывать, где захочешь и увидеть что пожелаешь. Такие занятия отличаются от классических высоким эмоциональным фоном, способствующим развитию мышления, воображения, эмоционально-двигательной сферы и творческих способностей детей.

Фитбол-аэробика

На сегодняшний день фитболы только начинают использоваться в практике детских дошкольных учреждений. Фитбол – это аэробика с использованием мячей диаметром от 55 до 70 см. Эти мячи вносят игровой момент в занятие, а также создают неповторимый эмоциональный подъем. Они имеют ярко выраженный лечебный эффект. Задача состоит в развитии гибкости, подвижности суставов, укреплении мышц без нагрузки на позвоночник, мягкая растяжка - все это прекрасно осуществляется с помощью мяча. Упражнения на мяче укрепляют все основные группы мышц, способствуют развитию выносливости, силы, координации движений. Формируют правильную осанку, заряжают энергией. Занятия в сочетании с движениями и музыкой развивают творческие способности, раскрывают природный потенциал детей, формируют положительные эмоционально – волевые качества: саморегуляцию, настойчивость, уверенность, оптимизм, смелость, выдержку, справедливость. Ребята получают приятные эмоции от общения с фитболами, победы над своим неумением, понимания того, что они делают что-то очень важное для своего здоровья.[3]

Современная литература по физическому оздоровлению детей

В настоящее время перечень физкультурных знаний наиболее полно определен Ю.К. Чернышенко с соавторами в пособии «Формирование интеллектуальной базы физической культуры детей 3-7 лет». В нем представлено планирование сведений, составляющих основы гигиены, двигательной культуры, здорового образа жизни, безопасной жизнедеятельности в разных возрастных группах детского сада.

Авторы указывают на необходимость осуществления этой работы во взаимодействии с семьей и с учетом других направлений образовательного процесса в детском саду, а в качестве форм организации детей при освоении

физкультурных знаний и формировании соответствующих умений предлагают проводить занятия, беседы, экскурсии, досуги, прогулки и праздники.

Использование разнообразных подвижных игр также стимулирует воспитание физических качеств и общих координационных способностей дошкольников, оказывая положительное влияние на формирование их умственных способностей.

К обозначенному направлению можно отнести работу Н.И. Дворкиной «Методика сопряженного развития физических качеств и психических процессов у детей 3-6 лет на основе использования дифференцированных подвижных игр». В ней автор приводит варианты планирования подвижных игр в учебном процессе, исходя из особенностей возрастного развития детей дошкольного возраста.[4]

Практическая часть

1. Игропластика

Цель: развитие мышечной силы и гибкости занимающихся; помочь свободно выражать свои эмоции, открытость и внутреннюю свободу; улучшение памяти, мышления; развитие фантазии.

«Морские обитатели»

Попробовать с детьми изобразить морскую звезду, морского ежа.

2. Дыхательная гимнастика

Цель: улучшить функцию внешнего дыхания; увеличить силу дыхательных мышц.

«Нырять за жемчужинами»

Объявляется, что на морском дне лежит красивейшая жемчужина. Достать ее сможет тот, кто умеет задерживать дыхание. Ребенок в положении стоя делает два спокойных вдоха и два спокойных выдоха через нос, а с третьим глубоким вдохом закрывает рот, зажимает пальцами нос и приседает до желания сделать выдох.

3. Пальчиковая гимнастика

Цель: развитие ручной умелости мелкой моторики и координации движений рук; обогащает внутренний мир ребенка; улучшает память, мышление, развивает фантазию.

«Дом и ворота»

На поляне дом стоит (*пальцы обеих рук делают «крышу»*)

Ну, а к дому путь закрыт (*руки повернуты ладонями к груди, средние пальцы соприкасаются, большие – вверх «ворота»*)

Мы ворота открываем (*ладони разворачивает*)

В этот домик приглашаем (*«крыша»*)

4. Музыкально-подвижная игра

Цель: развить внимание, память, фантазию.

«Цапля и лягушки»

Все играющие – лягушки, а один человек – цапля (стоит посередине круга). Под музыку лягушки начинают веселиться. Как только музыка прекращается, лягушки приседают и не двигаются. Тех, кто пошевелится, цапля забирает к

себе, и они помогают ей ловить остальных лягушек. Самые осторожные объявляются царевнами-лягушками. Выделяется лучшая цапля.

Литература

1. Волошина Л. Н. Игровые программы и технологии физического воспитания детей 5-7 лет // Физическая культура 2003. - №4. - С. 16.
 2. Загрекова Л. В. Теория и технология обучения. Учеб. пособие для студентов пед. вузов / Загрекова Л. В., Николина В. В. - М.: Высш. шк., 2004. - 157 с.
 3. Михайленко Т. М. Игровые технологии как вид педагогических технологий / Т. М. Михайленко // Педагогика: традиции и инновации: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2011 г.) . Т. I. - Челябинск: Два комсомольца, 2011. - С. 140-146
 4. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Г. К. Селевко - М.: Народное образование, 1998. - 256 с.
- Источник www.scienceforum.ru

ДИДАКТИЧЕСКИЙ СИНКВЕЙН В РАБОТЕ ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

ГОЛИК О. В.

КГКП Ясли-сад «Алданыш»

golik_72@mail.ru

*Кто ясно мыслит — тот ясно излагает.
Античная поговорка*

1. Дидактический синквейн как метод обучения

Говоря о формах, методах и приемах обучения детей, нельзя не сказать о серьезных изменениях в системе дошкольного образования, которые коснулись как организационной, так и содержательной стороны образования. Принятие ГОСО требует от воспитателя более глубокого продумывания методов и приемов к организации образовательной деятельности, так как роль воспитателя является направляющей, развивающей. Поиск подходов к повышению эффективности образовательного процесса вызывает необходимость уделять большое внимание применению инновационных педагогических технологий и методов.

Инновационность данной методики состоит в том, что исключается лишнее, а выделяется главное. Эта технология универсальна, она не требует особых условий применения и органично вписывается в работу по развитию лексико-грамматических категорий, способствует обогащению словаря, дает педагогам возможность оценить уровень усвоения ребенком пройденного материала, развивает психические функции (память,

внимание, мышление) и позволяет ребенку быть активным творческим участником образовательного процесса. При творческом использовании синквейна на занятиях он воспринимается дошкольниками как увлекательная игра, как возможность выразить свое мнение, согласиться или нет с мнением других, договориться. А самое главное то, что синквейн получается у всех и при составлении синквейна у детей вырабатывается способность к анализу, что полезно для развития речи детей. Синквейн — это не способ проверки знаний детей, это способ на любом этапе занятия проверить, что находится у воспитанников на уровне ассоциаций.

Синквейн (от фр. – шаблон) – пятистрочная стихотворная форма, возникшая в начале XX века под влиянием японской поэзии. В дальнейшем стала использоваться в дидактических целях как эффективный метод развития образной речи, который позволяет быстро получить результат. Процедура составления дидактического синквейна позволяет гармонично сочетать элементы всех трех образовательных систем: информационной, деятельностной и личностно-ориентированной. Данный метод может легко интегрироваться с другими образовательными областями образовательной программы, а простота построения синквейна позволяет быстро получить результат. Дидактический синквейн в работе с дошкольниками можно использовать начиная со второго полугодия в старшей группе, когда дети уже овладели понятием «слово-предмет», «слово-действие», «слово-признак», «предложение». Чем богаче будет словарный запас ребенка, тем легче ему будет построить не только синквейн, но и пересказать текст и выразить свои мысли.

Дидактический синквейн уместно составлять в конце каждой лексической темы, когда у детей уже имеется достаточный словарный запас по данной теме. На первых порах планируется при составлении синквейна работа с детьми в парах, в малых группах и только затем – индивидуально. Необходимо поощрять синквейны, в которых содержится наиболее точная характеристика различных сторон темы или предмета.

При составлении дидактического синквейна количество слогов в каждой строке уже не имеет значения. В дидактическом синквейне самое главное – это смысловое содержание и часть речи, которая используется в каждой строке. Можно сказать, что это свободное мини-творчество, подчиненное определенным правилам. Метод синквейна можно применять не только воспитателями группы, но и на занятиях логопеда, художественно-творческой деятельности, музыке.

2. Правила составления синквейна

1. Первая строка синквейна – заголовок, тема, состоящие из одного слова (обычно существительное, означающее предмет или действие, о котором идёт речь).
2. Вторая строка – два слова. Прилагательные. Это описание признаков предмета или его свойства, раскрывающие тему синквейна.
3. Третья строка обычно состоит из трёх глаголов или деепричастий, описывающих действия предмета.

4. Четвёртая строка – это словосочетание или предложение, состоящее из нескольких слов, которые отражают личное отношение автора синквейна к тому, о чем говорится в тексте.

5. Пятая строка – последняя. Одно слово – существительное для выражения своих чувств, ассоциаций, связанных с предметом, о котором говорится в синквейне, то есть это личное выражение автора к теме или повторение сути, синоним.

Предполагается, что с детьми дошкольного возраста строгое соблюдение правил составления синквейна не обязательно. Возможно, что в четвёртой строке предложение может состоять от 3 до 5 слов, а в пятой строке, вместо одного слова, может быть и два слова. Другие части речи применять тоже разрешается.

Пример синквейна «Наша группа».

*Наша группа
Весёлая, дружная
Учимся, играем, танцуем
Наш любимый край
Мы — дружные!*

Синквейны помогут быстро и эффективно научить ребенка синтезу, обобщению и анализу различных понятий. Для того чтобы правильно, полно, грамотно выразить свою мысль, ребенок должен иметь достаточный словарный запас. Поэтому работу необходимо начинать с расширения и совершенствования словаря. Чем богаче будет словарный запас ребёнка, тем легче ему будет построить не только синквейн, но и пересказать текст и выразить свои мысли.

Можно ли учить составлять синквейны детей, ещё не умеющих читать? А почему нельзя? Конечно, можно. Детям, которые только изучают буквы и не умеют читать, можно предложить устное составление синквейна с вопросительными словами. О ком, о чем? Какие, какая, какое? Что делал, что сделал? При помощи наводящих вопросов дети учатся выделять главную мысль, отвечать на вопросы и по определенному алгоритму создают свои устные нерифмованные стихотворения.

Алгоритм синквейна для детей, которые пока не умеют читать:
Условные обозначения:

- ✓ слова-предметы (существительные)
- ✓ слова-признаки (прилагательные)
- ✓ слова-действия (глаголы)
- ✓ слова-предметы (существительные)

Составление синквейна – это форма свободного творчества, которая направлена на развитие умения находить в большом потоке информации самые главные и существенные признаки, анализировать, делать выводы, кратко формулировать свои высказывания.

Четкое соблюдение правил написания синквейна не обязательно. Для улучшения текста в четвертой строке можно использовать три или пять слов, а в пятой строке – два слова. Возможны варианты использования и других частей речи.

Составление синквейна похоже на игру, ведь сочинять – весело и полезно и легко! Развивается интерес к окружающему миру.

Одна из целей составления синквейна – добиться умения выделять главную мысль текста, а также кратко выражать свои мысли.

В чем же эффективность и значимость синквейна? Во-первых, его простота. Синквейн могут составлять все. Во-вторых, в составлении синквейна каждый ребенок может реализовать свои творческие, интеллектуальные возможности. Синквейн является игровым приемом. Составление синквейна используется как заключительное задание по пройденному материалу, а также для проведения рефлексии, анализа и синтеза полученной информации.

3. Примеры синквейнов

1. Кто? Собака
 2. Какая? Мохнатая, большая
 3. Что делает? Спит, играет, лает.
 4. Предложение. Мне нравится играть с собакой
 5. Ассоциация. Друг
1. Лиса
 2. Хитрая, пушистая, рыжая
 3. Крадется, ловит, прыгает
 4. Не люблю – хитрит и обманывает
 5. Съела колобка

Примеры некоторых синквейнов, составленных дошкольниками:

1. Котёнок

Чёрненький, пушистенький

Играет, спит, ест

Он мой друг

Домашнее животное

2. Дом

Большой, красивый

Защищает, греет

Нужен всем людям

Убежище

3. Арбуз

Круглый, вкусный

Катится, растёт, зреет

Арбуз – это большая ягода.

Лето

На основе синквейна строится работа по обучению рассказыванию.

Пример составления рассказа по синквейну:

Заяц.

Белый, пушистый.

Боится, пугается, убегает.

Я жалею зайца.

Дикое животное.

Рассказ: «Заяц белый, пушистый. Живет в лесу. Заяц боится волка и лису, он пугается и убегает от них. Мне жалко зайца. Зимой диким животным трудно жить»

Технология синквейн – открывает новые возможности; помогает оптимизировать работу педагога. Использование синквейна не нарушает общепринятую систему воздействия на развитие речи детей и обеспечивает индивидуальный, дифференцированный подход; способствует обогащению и актуализации словаря, уточняет содержание понятий; является диагностическим инструментом, даёт возможность педагогу оценить уровень усвоения ребёнком пройденного материала; носит характер комплексного воздействия, не только развивает речь, но способствует развитию памяти, внимания, мышления.

- Синквейн помогает пополнить словарный запас.
- Синквейн учит краткому пересказу.
- Синквейн помогает развить речь и мышление.
- Сочинение синквейна - процесс творческий. Это интересное занятие помогает самовыражению детей, через сочинение собственных нерифмованных стихов.
- Синквейн учит находить и выделять в большом объеме информации главную мысль.
- Синквейн облегчает процесс усвоения понятий и их содержания.
- Синквейн – это также способ контроля и самоконтроля (где дети могут сравнивать синквейны и оценивать их).

Выдающийся советский лингвист А. Н. Гвоздев писал: «Построение грамматически оформленных предложений – кульминационный процесс формирования речи у детей». Данное высказывание позволяет нам подчеркнуть важность и необходимость работы с детьми по методу синквейна.

Список литературы

1. Акименко В. М. Развивающие технологии в логопедии. – Ростов н/Д. : Феникс, 2011. – 111с.
2. Акименко В. М. Новые логопедические технологии. – Ростов н/Д. : Феникс, 2008. – 105с.
3. Гин А. А. Приемы педагогической техники. – М. : Вита-Пресс, 2004. – 88с.
4. И. О. Загнеев, С. И. Заир-Бек Критическое мышление: технология развития. Издательство «Скифия», «Альянс-Дельта».Спб. 2003г.
5. И. О. Загнеев, С. И. Заир-Бек, И. В. Муштавинская Учим детей мыслить критически. – Спб: Издательство «Альянс-Дельта», 2003 г.
6. Н. Д. Душка Синквейн в работе по развитию речи дошкольников. Журнал «Логопед», №5 (2005г.).

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

ГАНИЕВА Е.А.

КГКП «Ясли-сад «Алданыш»

aubakirova1974@list.ru

Здоровье нации - главный приоритет государства.
Н.А. Назарбаев.

На сегодняшний день жизнь ставит перед нами много проблем, среди которых самой актуальной является проблема сохранения здоровья.

Здоровье нужно всем - и детям, и взрослым. Здоровье ребенка зависит от многих факторов: биологических, экологических, социальных, гигиенических, а также от качественного взаимодействия семьи и дошкольного учреждения. Формируя отношение ребенка к здоровому образу жизни немислимо без активного участия в этом процессе педагогов, всего персонала ДДУ и непосредственного участия родителей. [1]

Невозможно представить себе жизнь ребенка в детском саду без веселых, интересных, увлекательных и шумных праздников и соревнований. Одни развивают сообразительность, другие - смекалку, третьи - воображение и творчество, но объединяет их общее - воспитание у ребенка потребности в движениях и эмоциональном восприятии жизни. Двигаясь, ребенок познает окружающий мир, учится любить его и целенаправленно действовать в нем, совершенствуя опыт организации игр, поскольку игра для дошкольника - это не просто воспоминание каких-то действий, сюжетов, а творческая переработка имевших место впечатлений, комбинирование их и построение новой действительности, отвечающей запросам и впечатлениям ребёнка.

В Уставе Всемирной организации здравоохранения: здоровье - это состояние полного физического, душевного и социального благополучия, а не только отсутствие болезней и физических дефектов.

Состояние здоровья детей в настоящее время становится национальной проблемой, а формирование здорового образа жизни у детей дошкольного возраста является государственной задачей, решение которой во многом зависит от организации работы по данному направлению в дошкольном учреждении.

Усилия работников дошкольных организаций сегодня как никогда направлены на оздоровление ребенка-дошкольника, пропаганды и обучению здорового образа жизни.[2]

Одним из средств решения обозначенных задач становятся здоровьесберегающие технологии, без которых немислим педагогический процесс современного детского сада.

Здоровьесберегающая технология – это система мер, включающая взаимосвязь и взаимодействие всех факторов образовательной среды,

направленных на сохранение здоровья ребенка на всех этапах его обучения и развития, формирование у него необходимых знаний, умений, навыков по здоровому образу жизни.[3]

Цель здоровьесберегающих образовательных технологий – обеспечить дошкольнику возможность сохранения здоровья, сформировать у него необходимые знания, умения и навыки по здоровому образу жизни, научить использовать полученные знания в повседневной жизни.

Здоровьесберегающие педагогические технологии включают все аспекты воздействия педагога на здоровье ребенка на разных уровнях — информационном, психологическом, биоэнергетическом.

Технологии сохранения и стимулирования здоровья:

- Ортопедическая гимнастика - это здоровьесберегающая технология сохранения и стимулирования здоровья. Целью ортопедической гимнастики — является укрепление мышц свода стопы у детей через комплекс специальных упражнений. Гимнастика должна проходить регулярно и последовательно. Дети выполняют упражнения босиком. Ходьба босиком- это своеобразные сеансы точечного массажа стопы. Также необходимо помнить, что взрослый является активным участником, помощником в проведении ортопедической гимнастики.[4]

- Гимнастика для глаз - одна из форм работы по профилактике и коррекции нарушений зрения, переутомления зрительного аппарата. В век информационных технологий организм детей и взрослых подвергается большому воздействию факторов, негативно влияющих на здоровье. Важно не только научить детей выполнять специальные упражнения в системе, но и понять необходимость заботы о своем зрении и здоровье в целом. Цель гимнастики для глаз: профилактика нарушений зрения дошкольников.

- Релаксация – это, прежде всего, расслабление, то есть процесс, обратный нахождению в состоянии стресса. Главная задача релаксации – снятие стресса или другими словами нервного напряжения.

- Стретчинг. Стретчингом называется метод, с помощью которого можно легко и эффективно развить подвижность мышц тела, суставов, не опасаясь переломов. Иными словами, это способ, позволяющий естественным путём растянуть мышцы, так же он позволяет выделять ту или иную группы мышц и тренировать лишь её. Стретчинг обладает и психологическим эффектом: улучшает настроение, поднимает самооценку, создает ощущение комфорта и спокойствия в целом. Целью является сохранение и укрепление здоровья воспитанников через технологии сохранения и стимулирования здоровья, в частности «игрового стретчинга»

-Дыхательная гимнастика играет важную роль в процессе оздоровления и закаливания дошкольников. Дыхательная гимнастика восстанавливает нарушенное носовое дыхания; положительно влияет на обменные процессы, играющие важную роль в кровоснабжении, в том числе и легочной ткани; исправляет развившиеся в процессе заболевания различные деформации грудной клетки и позвоночника; повышает общую сопротивляемость организма, его тонус, улучшает нервно- психическое состояние.

- Пальчиковая гимнастика развивает не только ловкость и точность рук, но и мозг ребенка, стимулируют творческие способности, фантазию и речь. Целью занятий по развитию ловкости и точности пальцев рук является развитие взаимосвязи между полушариями головного мозга и синхронизация их работы.

- Корригирующая гимнастика - разновидность лечебной гимнастики. Корригирующие упражнения имеют большое значение не только для укрепления мышц тела и разностороннего физического развития. Они воздействуют на сердечно-сосудистую систему, дыхательную и нервную системы. Выполняя упражнения для рук, ног, туловища, дети учатся управлять своими движениями, производить их ловко, координировано, с заданной амплитудой в определенном направлении, темпе, ритме.

- Подвижная и спортивная игра; движение – необходимый фактор для правильного развития скелета. Движение ускоряет обменные процессы, улучшая координацию движений, оказывает положительное влияние на рост и развитие интеллекта малыша. Цель подвижных игр — это выход накопившейся энергии; повышение положительного настроения и укрепление психоэмоционального здоровья; умение оценивать ситуацию и делать соответствующие выводы; развитие навыков общения; развитие быстроты реакции, координации движений, внимания, воображения, памяти детей.

- Динамическая пауза - это вид активного отдыха. Проводится она тогда, когда дети утомились. Признаки усталости выражаются по-разному: ребята начинают двигаться, говорить о том, что не имеет отношения к занятию, теряют интерес, внимание у них рассеивается, снижается работоспособность, затрудняются процессы запоминания и мышления.

- Технологии обучения ЗОЖ – это рациональный режим; соблюдение правил личной гигиены; правильное питание; рациональная двигательная активность в помещениях и на прогулке; закаливание организма.

- Коммуникативная игра—это вид игр который помогает развивать коммуникативные навыки и умение разрешать конфликты. Развить умение вступать в разговор, обмениваться чувствами, переживаниями, эмоционально и содержательно выражать свои мысли, используя мимику и жесты.

- Игровая терапия или игротерапия – это метод психотерапевтического воздействия с использованием игры. Игра чрезвычайно важна для психического развития ребенка. С ее помощью он сохраняет психическое здоровье, готовится к взрослой жизни. Игровая деятельность помогает малышу приобретать навыки в разных видах деятельности, усваивать социальные нормы поведения, улучшать физическое и эмоциональное состояние, избавиться от психических травм, позволяя пережить болезненные для психики обстоятельства в упрощенной форме.

- Точечный массаж. В настоящее время точечный массаж для детей в детском саду становится методикой, которая приобретает огромную популярность. Одним из достоинств точечного массажа является то, что методика его проведения довольно проста, он не требует дополнительного оборудования и дорогостоящих приборов. Упражнения точечного массажа учат

детей сознательно заботиться о своём здоровье и являются профилактикой простудных заболеваний.

- Технологии музыкального воздействия; влияние музыки на организм очень широко. Она может стимулировать интеллектуальную деятельность, поддерживать вдохновение, развивать эстетические качества ребенка. Гармоничная музыка способна сосредотачивать внимание дошкольников. В детском саду и дома музыка необходима детям в течение всего дня. Это не значит, что она должна звучать непрерывно и громко. Музыка должна прослушиваться детьми дозированно, в зависимости от времени суток, вида деятельности, даже настроения детей.

- Сказкотерапия. С давних времен родители рассказывают детям сказки. Сказки несут не только познавательный и воспитательный посыл, но и терапевтический (корректируют плохое поведение ребенка на примере сказочных персонажей). Современная психология установила, что сказками можно влиять на психологию детей и даже взрослых. Лечение сказкой не только полезно, но и очень интересно, что позволяет родителям самостоятельно заниматься такой терапией с детьми, требующими психологической помощи.

- Логоритмика – комплекс упражнений, которые ребёнок выполняет при помощи музыки и стихов. Это коррекционная педагогика, благодаря которой движения сопровождаются звуком. Благодаря ей дети пополняют словарный запас, разрабатывают как мелкую моторику, так и крупную, учатся правильному произношению и многому другому. Главная цель, которую преследует логоритмика для дошкольников — это нормализация нарушенной двигательной функции, неправильной речи, дыхания, чувства ритма, голоса, темпа и интонации.

- Цветотерапия – один из эффективных методов, позволяющий сохранить психологическое здоровье. Её суть состоит в том, что световые фотоны, проникая через глаза человека, действуют на нейроны мозга, которые, в свою очередь, передают импульсы светозависимым гормонам. В результате эти гормоны производят в организме те или иные изменения, которые проявляются в различном виде – в перемене настроения, улучшении или ухудшении работы внутренних органов и систем.

Арт-терапия. Арт – терапия представляет собой методику лечения и развития при помощи художественного творчества. В последние годы арт-терапия приобрела педагогическое направление. Основная цель арт-терапии состоит в гармонизации развития личности через развитие способности самовыражения и самопознания. Арт-терапия способствует развитию речевой и познавательной активности, уверенности в себе; стабилизирует эмоциональное состояние, учит контролировать эмоции; стимулирует креативное мышление.

В современных условиях развитие человека невозможно без построения системы формирования его здоровья. Выбор здоровьесберегающих педагогических технологий зависит:

- от типа дошкольного учреждения,
- от продолжительности пребывания в нем детей,

- от программы, по которой работают педагоги,
- конкретных условий ДОУ,
- профессиональной компетентности педагога,
- показателей здоровья детей.

Технологический подход, то есть новые педагогические технологии гарантируют достижения дошкольника и в дальнейшем гарантируют их успешное обучение в школе.

Создание технологии невозможно без творчества. Для педагога, научившегося работать на технологическом уровне, всегда будет главным ориентиром познавательный процесс в его развивающемся состоянии.

Применение инновационных педагогических технологий способствует: повышению качества образования; повышению квалификации воспитателей; применению педагогического опыта и его систематизация; использование компьютерных технологий воспитанниками; сохранение и укрепление здоровья воспитанников; повышение качества обучения и воспитания.

Список литературы

1. Вавилова Е.Н. Укрепляйте здоровье детей: Пособие для воспитателя д/с., М.: Просвещение, 1986.
2. Тихомирова Л. Ф. Формируем у детей правильное отношение к своему здоровью. Ярославль, 1997.
3. Гаврючина Л.В. Здоровьесберегающие технологии в ДОУ Методическое пособие. М.: ТЦ Сфера, 2008.
4. Пензулаева Л.И. Оздоровительная гимнастика для детей дошкольного возраста (3-7 лет). М.: ВЛАДОС, 2002.

НРАВСТВЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ ПОСРЕДСТВОМ ОЗНАКОМЛЕНИЯ С ПРОИЗВЕДЕНИЯМИ КАЗАХСКИХ ПОЭТОВ

БУЛЛЕР И.В.

КГКП «Ясли-сад «Алданыш» г. Караганда

aubakirova1974@list.ru

Родина - самое драгоценное и святое, что есть в жизни человека. Трудно рассказать о величии красоте родной страны, о любви к ней обычными словами. Не потому ли так много песен о Родине сложил наш народ, такое множество прекрасных стихотворений посвятили ей поэты – ведь стихи идут от сердца к сердцу, поэтому могут передавать самые возвышенные и искренние чувства. [1,5ст.] Их строки всегда волнуют нас, на долго, иногда на всю жизнь, остаются в душе и в памяти.

Поэты разных национальностей, живущих на необъятных просторах Казахстана, воспевают в своих стихах Родину.[2] Стихи о ней передают сильные, искренние, патриотические чувства. Вот какими возвышенными словами, говорит о Родине – Отчизне неизвестный поэт Кабдыкарим Идрисов в своем стихотворении «Мой край»:

Казахстан – это край и отар, и пшеницы.
Край, и степи, и горы, вместивший в границы.
Край заоблачных пиков, джайляу широких,
Неуёмных и пенистых речек протоки,
Край батыров, героев порывистых край
Лишь о нём мои думы и строки.[3, 31ст.]

В стихах об Отчизне мы услышим голоса и других замечательных поэтов: Е.Утетлеуова «Казахстан», «Дедушка Алатау», У.Турманжанова «Родина». Каждый из них по – своему говорит о любви к родной стране, к её священной земле, о преданности ей, о восхищении её величием, о благодарности за силу, которую влияет Родина в душе человека, о готовности отдать жизнь за её счастье и процветание. Родина для нас – это не только весь Казахстан, но и каждый город, посёлок, аул, дом – словом, то место, «где нам посчастливилось родиться».[4] Мы часто называем его «малой родиной», именно ей посвящены стихотворные строки А.Оразкына «Родной аул», К.Идрисова «На джайляу», М.Алимбаева «Почему чинары высоки», М.Алимбаев «Сын степей».

Снова в родном краю....
Эти тропинки я знал.
Здесь, подражая коню,
На хворостинке скакал.[3, 43ст.]

(А.Оразкын «Родной аул»)

Читая стихи поэтов о родных нашей страны, вы можете совершить удивительное путешествие по ней. Увидеть разнообразные картины прекрасной природы. Например, цветущие сады г. Алма – Аты в стихотворении А.Орразакын «Апорт», описание ковров из ярких весенних тюльпанов а казахской степи у О.Аскара «Тюльпан», а про бескрайние поля золотой пшеницы в замечательном стихотворении М.Жаманбалинова «Лето». Читая стихотворение М.Алимбаева «Родник» вы можете представить, как журчит родник, услышать шум дождя можно в стихотворении Н.Жанаева «Дождик, дождик поливай!»

Расширить свои познания о быте, культуре, обычаях и традициях казахского народа вы можете через следующие произведения. Услышать песню акына можно в стихотворении М.Алимбаева «Дедушка Бауржан». Побывать в юрте у гостеприимной апы при ознакомлении с произведением К.Баянбаева «Приходите в гости».[5, 68ст.] Отведать верблюжьего молока – шубата, прочитав «Шубат» Н.Жанаева, попить крепкого ароматного чая вместе с А.Оразкыным «Самовар». Вкусить мягкого белого хлеба с К.Баянбаев «Калач», а сытного, вкусного плова с Н. Жанаевым «Вкусный плов».

Драгоценным источником волшебной «живой воды» для людей, во все времена – и в наше время тоже – была народная мудрость. Она передавалась от

поколения к поколению, от отца к сыну, учила человека честности, доброте, великодушию, верности своему слову и долгу.

Мудрость народа – общее богатство, которое щедро дарит нам Родина. В стихотворных произведениях казахских поэтов вы найдёте глубокие и остроумные мысли, изречения и наказания: Е.Утетелеуов «Пожелание дедушки», М.Алимбаева «Дети Земли», «Всё хорошее», «Кто, если не ты?», Г.Каирбеков «Зерно пшеницы», А.Табылдиев «Цветок и плод».

Чтобы подняться, словно гора,
Крепче гранита будь
Мудрости, света, Любви и добра –
Истинный выбери путь.[3,38ст]

(Е.Утетлеуов «Пожелание дедушки»)

В своих стихотворениях поэты делятся с нами воспоминаниями о детстве в родном доме, домашнем тепле и семейном счастье: К.Баянбаев «Юрта», Ж.Омирбеков «Мой праздник», М.Алимбаева. Ночаще всего они пишут о том, на ком держится и дом, и счастье человека – о матери, её материнской любви и заботе о своих детях (У.Раджаб «Мамочка», К.Баянбаев «Мама», И. Алтынсарин «Кто это?»)

Много искренних, волнующих нас слов сказали поэты Казахстана о родной земле, о богатстве её природы, о душевной красоте народа. Главное, зародить в ребёнке это великое чувство – быть гражданином своей страны.

Список литературы

1. «История Казахстана» А.Абдикимов (с древних времен до наших дней) Алматы, 1994г.
2. «Моя страна - Казахстан» Орынбай Жанайдаров. Алматы, издательство «Балауса» 2002г.
3. Хрестоматия по детской художественной литературе казахских авторов Г.А.Карбушева. Алматы «Рауан» 1990г.
4. Введение в историю Казахстана. Г.Н.Тройнина
5. «Казахская литература» И.Смирнова, Алматы 2000г.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ КӨРУ ҚАБІЛЕТІ НАШАР БАЛАЛАРДЫҢ ТҮСТІ ҚАБЫЛДАЙ БІЛУІН ДАМЫТУ

БАКЕНОВА Г.А.

«Алданыш» б\ж» КМҚК

aubakirova1974@list.ru

Педагогика ғылымында мектеп жасына дейінгі балалардың өз шығармашылығында түсті қабылдау, қолдану, оларды үйренуге арналған зерттеулердің бірнеше түрі жасалды. Айтқанымыздың шынайы дәлелі ретінде суретшілердің көркем сурет және мүсіндеу өнерінде қолданатын көптеген суреттеу құралдары белгілі бір дәрежеде мектеп жасына дейінгі балаларға

түсінікті болады деп көрсеткен Р.Г.Казакова, Т.С.Комарова, Н.П.Сакулина, Е.А. Флёрина, Н.Б. Халезова және басқалардың зерттеулерін айтуға болады. Мектеп жасына дейінгі балаға әлдеқайда түсінікті суреттеу құралы болып қызмет атқаратын түстер әрі түзетуші, әрі дамытушылық қызметтерін қоса атқаруы керек.

Дегенмен, балаларды түспен таныстыруға қатысты кешенді түрде жасалған әдістемелік құралдардың көптігіне қарамастан, бұл мәселенің кейбір аспектілері көру қабілеті нашар балалардың мамандандырылған мектепке дейінгі мекемелер тәжірибесінде көкейтесті орын алмай жүр. Бүгінгі күнге дейін бейнелеу шығармашылығы бойынша да тәрбие беретін бала бақшаларда алуан түрлі түс реңктері мен олардың үйлесімділігін терең меңгертуге ерекше назар аударылмай келді. Бірақ, көру қабілеті нашар балалармен түсті ажырату және түсті қабылдауын дамыту, сонымен қатар көркем образ жасауда түстерді шығармашылықпен қолдана білу дағдысын дамыту бала үшін қоршаған ортаның тамаша қырларын ашу ғана емес, сонымен қатар көру функцияларын қалпына келтіру үшін тиімділігі терең емдеу жұмыстары болып табылады.

Балалар арнайы педагогикалық жұмыссыз өз беттерімен түстерді үйлестіру, көркем суреттеу жұмыстарын атқара алмайды.

Сонымен қатар, балалармен атқарылатын жұмыс жүйесі түстерді қолдану арқылы бейнелеу шығармашылығын дамытуды толығымен қамтамасыз ете алмайды.

Жоғарыда айтылған мәліметтер көру функцияларын қалпына келтірудің негізі ретінде көру қабілеті нашар балалардың түстер арқылы бейнелеу шығармашылығын дамытуға бағытталған жүйелі жұмыс түрлерінің қажеттілігін тағы бір мәрте дәлелдеді.

Сонымен, сіздерге мектеп жасына дейінгі көру қабілеті нашар кіші топ балаларының түсті қабылдай білуін дамытуға бағытталған, балалардың сенсорлық дамуына ғана емес, көздің кемшілігін түзету және жалпы психикалық дамуына оң әсерін тигізетін *өзіндік жұмыс жүйесін* ұсынамыз. Бұл жүйенің ғылыми-теориялық негіздемесі бар. Ол кең апробацияға ие. Мәскеудің №112 б\б МББҰ базасында бес жыл бойы түстер арқылы мектеп жасына дейінгі көру қабілеті нашар кіші топ балаларының бейнелеу шығармашылығы мен түстерді қабылдауын дамыту бойынша көптеген жұмыстар жүргізілді. Атқарылған жұмыстардың тиімділігі дәлелденді.

Дайындалған сабақтар, ойындар мен жаттығуларда мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшелігі, көру қабілеті нашар балалардың даму спецификасы, сонымен қатар, осы категориядағы балалармен жасалатын педагогикалық түзету жұмыстарының тиісті мақсат, міндеттері назарға алынады.

Бұл педагогикалық технологияның сабағы екі блоктан тұрады. Бірінші блоктың мақсаты- бейнелеу шығармашылығы процесіндегі суреттеу құралдары ретінде түстерді қолдануды үйрете отырып, балалардың қызығушылығын қалыптастыру. Аталған блок төрт сабақтан құралған.

«Үш ағайынды» (негізгі түстер)

Мақсаттары:

- Негізгі түстермен таныстыру;
- Құрама түстердің жасалуын көрсету;
- Түстерді бір- бірімен араластыра отырып, әр түрлі түс реңктері жасалатынын, яғни түстердің өзара байланысы жөніндегі түсініктерін қалыптастыру;

Материал: жемістер, көкөністер формасындағы түсті қағаздар, гуашь, шаншығыштар.

1. Балаларға бояушы болып ойнау (проблемалық ізденіс жағдаяты) және үйдің қабырғасына қажетті түстер (жасыл, күлгін, қызғылт сары) құрастыру беріледі.

2. Түрлі форматтағы қағаздарға мозаикалық сурет әдісімен дәмді, хош иісті жемістер мен көкөністерді (алма, алмұрт, шабдалы, тәтті және ащы бұрыш, асқабақ, жүзім және т.б.) салу керек.

Жұмыстар жобамен былайша аталады: «Мен көк бүйірлі алмамын!», «Мен ең үлкен, жасыл-сары алмұртпын!», «Мен қызыл таңбалы тәп-тәтті бұрышпын!», «Мен ең таза, сүйсінерліктей жүзімін!» және т.б.

«Ақ-қара әлем»

(ахроматикалық түстерді үйрену)

Мақсаттары:

- қарама-қарсылыққа қызығушылық және қарама -қарсы композицияларды құрастыру деген ықыласын ояту;
- ахроматикалық түстерді қолдана білуге үйрету.

Материал: бір түс бірнеше реңкте көрсетілген карточкалар, әр түрлі реңктегі қара және сұр түсті реңді қағаздар, қара және ақ гуашь, палитралар, түрлі формадағы гүлсауыттардың ішкі үлгілері, кәдімгі үйеңкі, қайың, жөке ағаштарының жапырақтары.

1. Тәрбиеленуші қара түсті карточкаларды жаяды: ашық түстен қою түске, қою түстен ашық түске.

2. Балаға белгілі бір үлгі бойынша немесе үлгісіз бір түстің бірнеше реңктегі түрлі-түсті карточкаларды жинақтау тапсырылады.

3. Балалар ақ бояуды қолдана отырып, сұр түстің түрлі реңктерін жасауға және оларды қою, ашық, өте қою, сұр т.б. түс атауларымен атауға жаттығады

4. Тәрбиеленушілер эстамп техникасын (қағаз бетіне әр түрлі пішін мен көлемдегі жапырақтар төселеді және фонды губканың көмегімен көлеңкелеу жолымен толтырады) пайдалана отырып «Күзгі жапырақтар салынған гүлсауыт» атты композицияны орындайды.

«Көңілді және көңілсіз»

(бір түс реңктері)

Мақсаттары:

- түстер әсерімен байыту, ақ және қара бояулардың көмегімен негізгі түстер мен олардың реңктерін араластыру, ажырату қабілеттерін дамыту;

- «өлі» табиғатты жандандыра (адамға айналдыру) білулерін қалыптастыру;
- өз сезімдерін табиғат құбылыстарымен сәйкестендіру қабілеттерін дамыту;

- сюжет жасауда және түс таңдауда шынайы болу қабілетін дамыту;
- өзінің және өзгенің жасаған өніміне баға беру қабілетін дамыту.

Материал: И. Шишкиннің «Талтүс», «Қарабидай», Н. Рерихтің «Әуедегі шайқас» суреттерінің көшірмелері, түрлі реңктегі қағаздар, гуашь, балауыз борлар.

Суретшілердің картиналар көшірмелері қарастырылады. Балалардың назар аударуы үшін адамның көңіл күйі көбіне даладағы ауа райына байланысты болатындығы түсіндіріледі. Жарқыраған күн шығып тұрса, біздің көңіл күйіміз де күндей, демек көңілді, қуанышты. Ал далада жаңбыр жауып тұрса, көңіл күйіміз тұнжыраңқы, демек көңілсіз, қамығулы немесе үрейлі. И. Шашкиннің «Талтүс», «Қарабидай» картиналарында бұлттар әппақ құс жастықтар секілді ашық түсте бейнеленген. Ал Н.Рерихтің «Әуедегі шайқас» картинасындағы бұлттар қап-қара, ауыр етіп бейнеленген.

2. Тәрбиеші балаларға былай түсіндіреді: «Көңілді және көңілсіз қара бұлттарды немесе көңілді және көңілсіз жаңбырлы бұлтты бейнелеу үшін, алдымен қандай бояуларды алатынымызды ойлап және оларды берілген түрлі-түсті карточкалардың арасынан іріктеп алуымыз қажет».

3. Тәрбиеші бұлттарды бейнелеу үшін гуашь бояуларымен жұмыс жасау тәсілдерін көрсетеді.

4. Балалар ашық немесе қою фонды қағаз түрін өздері таңдайды, қылқаламмен ақ бояуды алып, тиісті түспен араластырып, әр түрлі дақ, таңба түрінде (малу әдісімен) аспанға жағады. Дәл осылай қара бояумен де жұмыс жасайды.

5. Балалар өздерінің картиналарына өздерінше атау береді: «Ұйқыдағы бұлттар», «Қызғылт бұлттар», «Ойға батқан бұлттар», «Көңілді бұлттар отбасы-әкесі, анасы және бала бұлт», «Күліп тұрған түрлі –түсті бұлттар», «Күндей күлімдеген бұлт», «Көңілсіз бұлттар».

Түс және эмоция

Мақсаты: көркем образдың эмоциясын жеткізуге қажетті түстерді пайдалану спецификасы туралы эстетикалық түсініктерін қалыптастыру.

Материал: түрлі-түсті карточкалар, адамның көңіл күйін білдіретін пиктограммалар; адам бетінің түрлі-түсті бөліктері бейнеленген фланелеграф; түрлі жапырақ пішіндес қағаздар, гуашь, шаншығыштар.

1. Балалар пиктограммалармен ойнайды, белгілі бір көңіл күй суреттелген адамның бет жүзін фланелеграфқа орналастырады. Одан әрі пиктограммалар түрлі түсті карточкалармен қатар қолданылады да, сол арқылы белгілі бір эмоцияны білдіретін сериациондық қатар түзіледі.

2. Тәрбиеленушілер тиісті бояуларды таңдап алып, малу тәсілімен күзгі жапырақтардың көңілді және көңілсіз суретін салады. (қағаздан алдын ала әр түрлі формадағы жапырақтар қиылады).

3. Тәрбиеші балалармен бірге «Күзгі жапырақтар салынған гүлсауыт», «Күзгі жапырақтар биі» атты ұжымдық жұмыстарды безендіреді, мұнда балалар жапырақтарды қызықтап, өздеріне ұнағандарына баға бере алады.

«Түс және дәм»

Мақсаты: мектеп жасына дейінгі көру қабілеті нашар кіші топ балаларының түрлі дәм түйсіктерін бейнелеудегі түстерді пайдалану спецификасы жөніндегі түсініктерін қалыптастыру (ащы - тұщы – қышқыл - тұзды).

Материал: муляждар және табиғи жемістер мен көкөністер; әр түрлі бәліш, тоқаштар, бұрама тоқаштар формасында қиылған қағаз, гуашь, тықпа таяқшалар, балауыз борлар, көмір, сангина.

1. Балаларға иісін, дәмін сезіну үшін қандай да бір жидектер беріледі. Балалар түстер жайындағы ұғымдарын нақты заттар мен олардың дәм түйсіктері жайлы ұғымдармен біріктіруді үйренеді, сонымен қатар түс – зат қасиеттерінің бірі болып табылатыны түсіндіріледі. Заттардың, жемістер мен көкөністердің дәмдік қасиеттері туралы сабақ бекітіледі. Заттың түсі мен оның дәмінің арасындағы байланыс жүргізіледі.

2. Балаларға түсті карточкалармен ойнау және бірнеше дәм түйсіктеріне арналған сериациондық қатар жасау тапсырылады.

3. Педагог тәрбиеленушілерге бәліштерге қажетті тұщы, ащы, қышқыл, тұзды салындылар «дайындауларын» сұрайды. Ол үшін хош иісті салындыға қажетті түстерді үйлестіріп қолдана білуі керек.

Әдебиет

1. Казакова Т.Г. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылығын дамытындар. М., 1985.
2. Комарова Т.С. Балалар шығармашылық әлемінде. М., 1995
3. Комарова Т.С. Бала бақшадағы бейнелеу әрекеті: оқыту және шығармашылық. М., 1990
4. Любимова Т.Г. Оқыту тек ойлау ғана емес, сонымен бірге сезіну. Чебоксары, 1994
5. Плаксина Л.И. Эстетикалық шығармашылық арқылы көру қабілеті нашар балаларды психологиялық-педагогикалық тұрғыда сауықтыру// көру қабілеті нашар балалар мен жастардың эстетикалық тәрбие алуының ғылыми-практикалық проблемалары. 1шығ. М., 2001
6. Приходько Е.Г. Көру қабілеті нашар мектеп жасына дейінгі балалардың түс туралы ұғымдарын қалыптастырудың әдістемелік негізі. Әдістемелік құрал / Л.А.Ремезова, Тольятти, 2002.

ТРИЗ В СОВРЕМЕННОМ ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

САҒИТ К.Ж., БРОВКИНА О.В.

г.Караганда, Мини – центр КГУ ОСШ№64

XXI век – век перемен, развития и инновации. Наш современный мир требует высоких интеллектуальных способностей не только от взрослых, но и от детей, начиная с дошкольного возраста. В настоящее время все больше и больше уделяется внимание дошкольному воспитанию. Ведь, как известно, именно с дошкольного возраста происходит развитие интеллектуальных, мыслительных, творческих, познавательных процессов и способностей каждого ребенка. Незакомплексованные, креативные, уверенные в своих силах и знаниях, дети легче адаптируются в социуме.

Почему же все чаще можно сказать, что у наших детей «бедное интеллектуальное» детство? Проблема нашего времени тоже связана с одной стороны с играми, но с их однообразием, а с другой стороны, несомненно, нехваткой родительского внимания. Поэтому долг каждого педагога детского сада – воспитать идущих в ногу со временем детей.

Сейчас очень актуальна пословица «Все новое – это хорошо забытое старое». Подтверждая эту пословицу, многие педагоги используют в своей работе старые методики выдающихся педагогов: З.Н.Зайцева, В.Воскобовича, З. Дьенеша, М.Монтессори, Г.С.Альтшуллера и т.д.

Для повышения эффективности своей работы большое внимание мы уделяем и применяем методы и приемы системы технологии ТРИЗ.

Наука, которая изучает объективные закономерности развития систем и разрабатывающая методологию решения проблем называется ТРИЗ (теории решения изобретательских задач). Автором ТРИЗ является Г. С. Альтшуллер. С 1987 года ТРИЗ начали внедрять в детских садах. И сейчас с большим успехом практически во всех дошкольных учреждениях используют приемы и методы системы ТРИЗ, которые способствуют развитию изобретательской смекалки, творческого воображения, диалектического мышления у дошкольников.[1]

Главной задачей технологии ТРИЗ является умение ребенком самостоятельно находить решение в проблемных ситуациях. В современном образовательном процессе перед учеником ставится цель уметь самостоятельно находить решения к полученным заданиям. Так и в системе дошкольного образования, в технологии ТРИЗ, ребенок не должен получать готовый ответ от воспитателя, а самостоятельно находить ответы на свои вопросы.

Для развития творческих способностей и образного мышления у детей можно использовать в качестве примера такие задания. Ребенку даются три слова (три предмета или три картинки) и предлагается найти лишнее слово, предмет или картинку по какому – либо признаку. Например: «апельсин», «шарик», «кубик» - дети могут найти и назвать (убрать) лишний предмет (слово или картинку) отличающиеся по цвету, форме или признаку, принадлежащему определенной группе предметов. Еще одним примером для развития логического мышления может служить чтение сказки или простого стихотворения. Например, прослушав стихотворение Агнии Барто «Наша Таня громко плачет», где «Таня уронила в речку мячик», дети должны поразмышлять

и ответить на следующие вопросы: почему мячик упал в воду? Пусть она не играет возле речки. Но она с родителями отдыхает возле речки, что делать? Тогда надо отойти подальше от речки. Тем самым мы подводим ребенка самостоятельно делать выводы и принимать решения в проблемной ситуации.

Такие игры-занятия, как: «Кто как кричит?», «Праздник Почемучек», «Сочиняем новую сказку», «Хорошо - плохо», «Из жизни животных» и т.д. учат сравнивать предметы по различным признакам (цвет, форма); учат детей самостоятельно искать выход из сложной ситуации, опираясь на опыт и логику; развивают логическое мышление, фантазию, творческое воображение.

Например, **«Что на что похоже?»** Цель: Учить сравнивать предметы по различным признакам (цвет, форма).

Методические приемы: 1. Сюрпризный момент (мост Дружбы, построенный воспитателем заранее, без детей).

- Как вы думаете, что это? (Предложения детей)

Это мост Дружбы: даже если на нем окажется кто-то злой, он станет добрым и подружится с тем, кто ему встретиться. Но чаще всего там встречаются те, кто чем-то похож друг на друга.

Однажды на мосту встретились карандаш и свеча (показывает их детям). Чем они похожи друг на друга? (формой).

Пуговица и ножницы (показывает их детям). Чем они похожи друг на друга? (пуговица круглая и круглые кольца у ножниц). Флажок и яблоко (наглядный показ). Чем они похожи друг на друга? (цветом).

2. Подвижная игра «Мы по мостику идем» (правила игры можете придумать сами, основное внимание культуре поведения).

3. Игра «Сравнения» (с теми предметами, которые встретились на мосту). Флажок красный, как ... Пуговица синяя, как ... и т.д. [2, с 9]

Или **«Снова в гостях у сказки»** Цель: Развивать творческое воображение детей, самостоятельно придумывать конец сказки, учить детей с помощью жестов и мимики изображать не только персонаж, но и его характер...

Методические приемы: 1. Сюрпризный момент (появление в группе цыпленка).

2. Игра «Цепочка слов». Цыпленок какой? Что еще бывает желтым, пушистым?

3. А теперь я расскажу вам сказку про нашего гостя. Ты не возражаешь? (воспитатель рассказывает сказку, дети при помощи жестов и мимики показывают, кто какой был). «Жил на свете цыпленок. Он был маленький. Вот такой... Но он думал, что он очень большой и когда гулял по двору, то важничал и задира голову, вот так. И была у него мама, которую звали Пеструшкой. Мама была вот такая. Как-то раз налетел на Пеструшку злой кот и погнал ее к самому лесу. А кот был вот такой ... Подбежала Пеструшка к воде ...» А конец сказки вы должны придумать сами.

4. Повторение знакомых сказок с помощью игры «Лимпопо». [2, с 18]

Вовлекая ребенка в игры и занятия по технологии ТРИЗ, педагог сам становится активным участником этого увлекательного процесса.

В ТРИЗ-технологии ребенок учится мыслить, творить и высказывать свои идеи. Таким образом, можно с уверенностью внедрять ТРИЗ технологию в

учебно-воспитательный процесс, так как оно оказывает благотворное влияние на умственное и мыслительное развитие ребенка.

Литература:

1. <https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2016/02/02/tehnologiya-triz>
2. Методическое руководство по внедрению в учебно-воспитательный процесс методов и приемов системы ТРИЗ. Шутова Е.Д., Шестакова Е.А. 2006г.

ОБУЧЕНИЕ ДОШКОЛЬНИКОВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ

НУРМУХАНБЕТОВА Т.В.

г. Караганда, Мини – центр КГУ ОСШ№64

tanya.nurmux@mail.ru

Целесообразность обучения русскому языку с дошкольного возраста обусловлена тем, что этот период развития ребенка характеризуется интенсивным формированием познавательных процессов, более быстрым и легким, чем на последующих ступенях, усвоением умений и навыков. Этот период считается наиболее благоприятным для овладения языком в силу ряда психологических особенностей детей (высокая сензитивность, активная память, легкость формирования положительной мотивации речевой деятельности).

Однако следует учитывать, что для реализации больших потенциальных возможностей дошкольников в обучении русскому языку работу необходимо строить на основе четко продуманной методической системы, учитывающей возрастные особенности детей пяти – шести лет.

Работу с детьми следует начинать, когда их речь на родном языке практически сформирована, т.е. к пяти – шести годам. Поэтому обучение проводится в старшей и подготовительной к школе группах, в связи с чем программа рассчитана на 2 года.

Основной формой обучения являются занятия, которые проводятся 2 раза в неделю (желательно в первой половине дня). Возрастную группу следует делить на подгруппы, так как численность более чем 20 человек может отрицательно сказываться на эффективности обучения.

Продолжительность занятий в старшей группе – 20-25 мин, в подготовительной к школе – 30-35 мин. Занятия проводятся воспитателями, хорошо владеющими русским языком и методикой обучения, или учителями русского языка национальных школ, прошедшими специальную подготовку по работе с дошкольниками.

Речь самого педагога должна быть четкой, ясной, без фонетических, лексических и грамматических ошибок и служить образцом для подражания, что является одним из главных условий успешности обучения.

Для того чтобы обучение русскому языку было эффективным, управляемым, воспитателю необходимо четко представлять себе весь комплекс задач.

Задачи обучения в области воспитания и общего развития детей:

1. Воспитывать у детей на занятиях по русскому языку патриотические и интернациональные чувства. Познакомить детей с природой и жизнью людей в различных частях нашей страны, используя для этого фотографии, картины, телепередачи.

2. Расширять кругозор детей, знакомить их на занятиях русским языком с новыми понятиями и явлениями по мере изучения новых слов.

3. Формировать у детей устойчивый интерес и положительное отношение к изучению русского языка, желание учиться.

4. Развивать познавательные и языковые способности детей, их память, внимание, воображение, речевую реакцию, наблюдательность относительно языковых явлений, навыки речевого самоконтроля.

5. Формировать предпосылки учебной деятельности: речевую и познавательную активность, умение слушать объяснения педагога и речь товарищей, принимать решение в несложной проблемной ситуации.

Задачи обучения в области фонетики русского языка:

1. Сформировать у детей правильное произношение всех звуков русского языка, как изолированных, так и в составе слова. Добиваться овладения основными фонетическими противопоставлениями звуков русского языка – твердостью – мягкостью и глухостью – звонкостью согласных. Учить детей понимать их функцию и использовать эти противопоставления в речи. Обращать особое внимание на формирование звуков, отсутствующих в родном языке детей.

2. Учить детей различать на слух и воспроизводить (в составе слова и изолированно) слоги с твердыми и мягкими, глухими и звонкими согласными. Учить ребенка произносить различные сочетания звуков.

3. Научить детей пользоваться интонационными различиями для целей общения (побуждение и просьба, вопрос, рассказ и т.п.).

Задачи обучения в области лексики русского языка:

1. Обеспечить полное овладение всеми детьми лексическим объемом, предусмотренным всеми детьми лексическим объемом, предусмотренным в словарном минимуме «Типовой программы».

2. Знакомить детей с новыми словами, объединяя слова в группы по смысловому признаку (в соответствии с темой). Раскрывать значение новых слов, максимально используя средства наглядности (картинки, игрушки, показ действий).

3. Демонстрация правильного произношения всех слов. Учить детей обозначать словом видимые предметы и добиваться ситуации.

4. Способствовать эффективному запоминанию новых слов, используя для этого специальную последовательность игр.

5. Активизировать употребление новых слов в различных фразовых конструкциях, организуя соответствующие игровые ситуации.

Задачи обучения в области грамматики русского языка:

1. Познакомить детей с грамматическими явлениями русского языка в пределах, предусмотренных программой.

2. Обращать при этом основное внимание на функциональную роль этих явлений, их связь с определенными явлениями действительности.
3. Учить детей понимать грамматические явления, правильно использовать их для понимания ситуации, решения определенной коммуникативной задачи (просьба, команда, рассказ, отрицание, объяснение и т.п.).
4. Учить детей обозначать множественность предметов, используя окончание существительных.
5. Сформировать представление о грамматическом роде существительных.
6. Научить детей согласовывать прилагательные с существительными в роде и числе.
7. Учить детей обозначать принадлежность предмета определенному лицу.
8. Сформировать способы выражения отрицания в различных фразовых конструкциях.
9. Учить детей употреблять предлоги места для обозначения местонахождения предметов в сочетании с соответствующими падежными формами существительных.
10. Задачи обучения в области связной речи.
11. Учить детей самостоятельно строить фразы различной конструкции для описания различных ситуаций. Развивать как монологическую, так и диалогическую речь на русском языке.
12. Создавать условия для максимального использования самостоятельной, неподготовленной связной речи детей на русском языке, обращая основное внимание на обеспечение положительной мотивации речи детей в специально организованных играх.
13. Учить детей строить отдельные высказывания из 2 – 6 элементов.
Дети в результате двухгодичному обучению русскому языку должны уметь:
 - понимать обращенную к ним речь, как в виде отдельных предложений, так и в виде короткого текста, соответственно выполняя распоряжения, выбирая предмет или сюжетную картинку по описанию, оценивая то или иное явление (предмет, ситуацию) по словесному описанию;
 - отдавать распоряжение, команду одному или нескольким лицам в виде полного предложения;
 - владеть формами вежливости, принятыми для выражения просьбы и благодарности;
 - давать развернутое описание предмета (явления, ситуации), указывая наиболее существенные признаки (цвет, размер, местоположение, некоторые качества, принадлежность тому или иному лицу);
 - описывать собственные действия и действия других лиц, указывая время действия;
 - рассказывать о себе (как зовут, сколько лет, где живет, какая семья);
 - рассказывать о семье (о братьях и сестрах, о том, кем работают родители, что они делают дома);
 - рассказывать о жизни в детском саду, режиме дня, уметь отдавать распоряжения;

- составлять описание сюжетной картинки, наблюдаемой или воображаемой ситуации из 2 – 8 предложений.

Задачи обучения в области формирования навыков общения:

1. Учить детей не только отдельным речевым действиям, но также умению ориентироваться в ситуации общения и самостоятельно находить речевое решение в новых условиях, выбирая для этого соответствующие слова и грамматические средства.

2. Учить детей творчески использовать языковой материал, организуя на занятиях воображаемые, сказочные ситуации по мотивам произведений фольклора и детской литературы.

3. Проверять устойчивость навыков общения на русском языке в новых для ребенка коммуникативных ситуациях.

Содержание обучения

Содержание обучения составляет в первую очередь конкретный языковой материал, которым должны овладеть дети. Это прежде всего словарь, куда входят наиболее частотные слова русского языка, необходимые для элементарного общения. Словарный минимум 420 лексических единиц (существительных, прилагательных, глаголов и других частей речи).

Однако, для того, чтобы говорить на каком – либо языке, недостаточно знать отдельные слова и правильно произносить их. Надо уметь изменять слова (например, существительные – в числе, глаголы – в лице и т.п.). Поэтому в содержание обучения входит ряд грамматических явлений русского языка, необходимых для построения элементарных высказываний: формы выражения множественности существительных, прилагательных, глаголов, родовые окончания прилагательных, некоторые падежные формы, предлоги места и направления, формы повелительного наклонения, времени и лица глагола.

Так наряду со словами, отражающими национальные особенности культуры и быта, словарный минимум, отобранный для обучения, должен содержать общее ядро слов, необходимых для элементарного общения на русском языке. Словарь, предлагаемый в типовой программе, организуется по тематическому принципу.

Воспитатель, обучающий детей русскому языку, особенно в тех районах, где нет русской языковой среды, становится для дошкольников примером человека, свободно владеющего как родным, так и русским языком. Постоянное совершенствование русской речи самого воспитателя – задача методических объединений, институтов усовершенствования и курсов повышения квалификации, так как успешное развитие русской речи детей в национальном дошкольном учреждении возможно только при условии правильности речи самого педагога и его умения добиться речевой активности всех воспитанников.

Психолого-педагогические основы обучения русскому языку

Развитие у дошкольников нерусских национальностей навыков русской разговорной речи – сложный процесс, требующий активности памяти, внимания, мышления ребенка. Чтобы управлять этим процессом, воспитателю важно иметь общие представления о развитии двуязычия в детстве, особенностях речевой

деятельности ребенка пяти – семи лет, а также знать психолого – педагогические требования к организации обучения русскому языку.

Развитие двуязычия в дошкольном возрасте

Двуязычием называется способность человека пользоваться двумя языками в целях общения, для выражения своих мыслей и намерений, легко и безошибочно переключаться с одного языка на другой в зависимости от ситуации.

Двуязычие в детском возрасте может складываться по – разному в зависимости от той роли, которую играет в жизни ребенка каждый язык, от того, в каких ситуациях и в какой степени он пользуется двумя языками. Можно выделить следующие типичные случаи формирования двуязычия:

1) ребенок с самого рождения (в двуязычной семье) воспитывается в обстановке переключения с одного языка на другой;

2) в семье ребенок общается на родном языке, а вне семьи (в общении с соседями, сверстниками и т.п.) происходит овладение вторым языком;

3) ребенок овладевает вторым языком в процессе целенаправленного обучения на занятиях в детском саду.

Язык, речь, речевая деятельность

1. Необходимо с самого начала формировать речевую деятельность детей на русском языке как активный процесс говорения и понимания.

2. Методика обучения должна основываться на принципе речевого действия. Фразы, которые говорит ребенок на русском языке, будут результатом речевого действия лишь при соблюдении ряда условий: наличия у обучаемого внутреннего мотива (почему ему надо это сказать), цели (для чего надо сказать это, что получится в результате сказанного), мысли (какое содержание нужно передать словами).

Успешность обучения русскому языку дошкольников в национальном детском саду зависит от многих факторов, в том числе от общего развития ребенка, уровня его умственного и речевого развития, умения общаться со взрослыми и сверстниками. Поэтому работа над развитием русской речи дошкольников тесно взаимосвязана с воспитательно-образовательной работой по всем разделам программы детского сада.

Воспитание и общее развитие детей в процессе обучения русскому языку

При определении методов решения воспитательных задач в процессе обучения русскому языку дошкольников нерусских национальностей необходимо стремиться к максимальной осознанности детьми тех знаний, представлений и моральных принципов, которые формирует педагог. Так, часто в обучение детей русскому языку в национальном детском саду на самых начальных этапах включают песни, стихотворения, короткие рассказы, предназначенные для русских детей, в том числе и произведения, несущие большой воспитательный потенциал.

Однако, необходимо четко осознавать, что особенности восприятия этих произведений нерусскими детьми не дают возможности полноценного решения воспитательных задач. Русское слово только тогда может стать средством воспитания, формирования личности ребенка, когда оно будет точно понятно и эмоционально воспринято.

Поэтому методисты рекомендуют на начальных этапах обучения русскому языку, как в дошкольном учреждении, так и в подготовительных классах национальной школы прибегать к помощи родного языка детей, «учебно – воспитательную работу в это время вести на родном языке детей, одновременно проводя интенсивную подготовку детей к практическому овладению русским языком. Правильное использование родного языка будет способствовать успешному овладению русским языком,

Важным методическим приемом воспитательной работы являются беседы на родном языке, сопровождающие изучение новых программных тем. Вводные беседы на родном языке также предназначены для того, чтобы вызвать и поддержать интерес детей к конкретной теме, которая в данный момент изучается или будет изучаться, желание узнать новые русские слова, относящиеся к определенной сфере деятельности. Отсюда следует, что беседы должны наряду с активизацией имеющихся знаний и представлений и освоением новых вводить ребенка в некую ситуацию общения, показывать, насколько важным в ней оказывается владение русским языком.

Большое значение в решении воспитательных задач при обучении дошкольников имеет игра. В играх дети применяют полученные на занятиях, а также из жизненного опыта знания и представления о труде людей, родном крае, разнообразной природе нашей страны. Большой интерес вызывают дошкольников игры в «поездки», «путешествия».

Широкое использование игр на занятиях русским языком, их разнообразие, правильная организация, обеспечивающая, с одной стороны, коллективный характер игры, объединение усилий детей для решения единой коммуникативной задачи, способствует формированию навыков общения в коллективе, совместной деятельности. Игра также должна обеспечивать достаточную степень индивидуальности, давать каждому ребенку возможность максимально использовать свои способности, знания, инициативу для того, чтобы внести вклад в решение коллективной задачи.

Большое воспитательное значение имеют беседы с детьми на русском языке во время прогулок, экскурсий. При этом необходимо использовать простые, доступные детям конструкции, например: «Это, дети, трактор, это комбайн, а это сеялка». Не следует опасаться, что часть слов будет выходить за рамки программы по русскому языку: естественность ситуации, живой интерес детей к общению, высокая мотивация позволит им самостоятельно понять новое.

Целесообразно проводить короткие беседы с воспитанниками на русском языке во время прогулок по городу (селу), парку, лесу. Нужно только, чтобы переход к русской речи носил естественный, а не надуманный, учебный характер. Например, педагог может взять с собой на прогулку куклу (новую или ту, которая «говорит» с детьми по-русски на занятиях) и попросить детей рассказать ей о том, что они видят вокруг, познакомить с городом (селом). Такие педагогические приемы наряду с активизацией русской разговорной речи способствуют развитию у ребенка чувства гостеприимства, готовности вступить в общение на русском языке, интереса к этому общению.

Формирование трудовых навыков, приобщение детей к труду также создает большие возможности для активизации русской речи. В ходе трудовой деятельности детей воспитатель знакомит их с русскими словами, обозначающими названия инструментов и инвентаря (лопата, грабли, ведро, молоток, метла и т.п.), а также с названиями действий (убирать, собирать, носить, вытирать, копать, чистить и т.п.). Переход к русской речи в процессе труда может осуществляться за счет разных приемов, в том числе введения элементов игры. Например, воспитатель говорит: «Дети, к нам пришло письмо от русских друзей. Они хотят узнать, как вы умеете трудиться, хорошо ли знаете русские слова. Может быть, русские ребята приедут к нам в гости и будут помогать нам. Сейчас мы посмотрим, как вам помогут трудиться русские слова, а затем я напишу нашим друзьям ответ». Далее педагог дает детям указания по-русски: «Ахмед, возьми лейку и принеси воды. Гуля, подмети пол.»

Важнейшую роль в овладении языком играет память. Усвоить язык – значит прежде всего запомнить множество слов, уметь быстро извлечь из памяти нужное слово. От того, как будет организован процесс запоминания детьми новых русских слов, зависит формирование лексических навыков речи. Память ребенка дошкольного возраста в своей преобладающей части, так же как и внимание, носит еще произвольный характер. Однако ее объем и возможности чрезвычайно велики, что значительно облегчает детям изучение второго языка. Психологи указывают, что произвольное запоминание, совершающееся в активной деятельности детей, более продуктивно, чем произвольное.

Литература:

1. Актуальные проблемы методики обучения русскому языку в начальных классах. / Под ред. Н.С. Рождественского, Г.А. Фомичёвой. - М., 1977.
2. Актуальные проблемы методики обучения чтению в начальных классах. /Под ред. М.С.Васильевой. - М., 1977.
3. Бородкина Г.В. Учиться будет легче, если... // Начальная школа: плюс-минус. - 2002. - № 4.
4. Бугрименко Е.А., Цукерман Г.А. Чтение без принуждения. - М., 1993ю

БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДІК ҚОРЫН ДАМЫТУДА КОММУНИКАТИВТІК ӘДІСТІ ҚОЛДАНУ

МУСТАФИНА Б.Е.

Қарағанды қ., №64 НОМ жанындағы шағын орталық
altynbek_arkat@mail.ru

Қазақстан Республикасының «Тілдер дамытуға арналған мемлекеттік бағдарламаларының негізгі талабы – мемлекеттік тілді оқытудың саны мен сапасына көңіл бөлу».

Сондықтан бүгінгі күні білім беру ісінде жаңа көзқарастар пайда болып, оқытудың тиімді де жаңа технологиялары кеңінен таратылып, мектеп практикасында қолданылуда. Белгілі бір тәсіл болмаса, оқыту мен тәрбиелеу үрдісінде қажетті нәтижеге жетіп, балалардың танымдық іс-әрекетін дамыту мүмкін емес. Қазіргі кезде қолданып жүрген жаңа педагогикалық технологияның негізіне: әрбір баланың жеке және дара ерекшеліктерін ескеру, оқушының қабілеттері мен шығармашылықтарын арттыру, балалардың өз бетінше жұмыс істеу мен ізденіс дағдылардың қалыптастыру.

Қазақ тілін өзге ұлт ортасында оқыту барысында бұл мақсатқа жетудің бір жолы коммуникативті технологияны пайдалану.

Коммуникативтік оқыту технологиясы – қарым-қатынас негізінде оқыту.

Тілдік орта туғыза отырып сөйлесу арқылы тілді меңгеретін коммуникативті технология бойынша білім алған тыңдаушы мектеп бітіргеннен кейін де қоғамда қарым-қатынасты жеткілікті дәрежеде жүргізе алады.

Қазіргі таңда коммуникативті технологияны пайдалану оқыту практикасында қажеттілікті тудыруда.

Оның себебі қазірде технология тереңдетіле меңгеріліп зерттелініп, жан-жақты дамып, практик ұстаздардың жиі пайдалануына әсер етіп отыр. Профессор Е.И.Пассовтың еңбегін зерттей келе біз мынадай қорытындыға келдік: технология – орыс мектептерінде қазақ тілінен сабақ беретін мұғалімдер алдында тұрған мақсатқа сәйкес баланың тілдік қорын молайту, дамыту, грамматикалық құрылым мен шақтарды мақсатты пайдалана білу, оқушылардың шығармашылық қызығушылығын тудыру проблемаларын шешуге көмектесетін жол.

Қазақ тіл білімінде қатысымдық әдістің негізін қалаған профессор Ф.Оразбаева берген анықтамаға жүгінсек, «Қатысымдық әдіс дегеніміз – бала мен оқытушының тікелей қарым-қатынасы арқылы жүзеге асатын, белгілі бір тілде сөйлеу мәнерін қалыптастыратын, тілдік қатынас пен әдістемелік категорияларына тән басты белгілер мен қағидалардың басты жүйесінен тұратын, тіл үйретудің тиімді жолдары тоғыстыра келіп тілді қарым – қатынас құралы ретінде іс жүзіне асыратын әдістің түрі».

Қатысымдық (коммуникативтік) бағыттықты ұстанған әдіскерлер Е.И.Пассов бұл әдістің ғылыми-теориялық және әдістемелік тұрғыдан ең тиімді екендігін дәлелдеген.

Қарым-қатынастың түрлері көп. Тілдік қатынас – тіл арқылы байланыс, сөйлеу арқылы адамдардың бір-бірімен қарым қатынас жасауы, қоғамдық, ұлттық тіл арқылы ұғынысу, түсіну, яғни адамзаттың тіл арқылы қатынасқа түсуі – тілдік қатынас» дегенді білдіреді.

Коммуникативті дағыны қалыптастыру – оқушы мен ұстаздың шыдамшылығын, шығармашылықты және аса көңіл бөлуді қажет ететін ұзақ үрдіс.

Қазақ тілінде ауызекі тілде сөйлеуде материалды игеріп, белгілі бір жетістікке жету үшін жүйелілікті сақтауымыз керек.

Сонымен зерттеулер көрсеткендей технологияның ерекшелігі, құндылығы оқушылардың білімін сапасын едәуір арттыруға және білім стандарты бекіткен

оқу материалын барлық оқушылардың қажетті дәрежеде меңгеруі қамтамасыз етуге мүмкіндік беретінінде.

Коммуникативі технологияны оқытудың тиімді жағы өте жоғары. Жыл өткен сайын оқу жылдамдығы, диалог және монолог құру, тындап, қабылдау (аудирование) және бақылау жұмыстарында білім сапасы өсіп отырғаны көрінеді.

Қатысымдық әдісінің тиімділігі, оның болашағы маманның психологиялық ерекшелігіне, іскерлігіне байланысты. Бұдан шығатын басты талап субъектінің мән бере оқуы, жеке бастың даму диагностикасы, жағдайларды жобалау, ойлы ізденістер диалогы, оқулықтағы тапсырмаларды өмірмен байланыстырып беру.

Оқу тәрбие процесінде коммуникативтік әдістің кейбір аспектілерін даралап көрсетуге болады:

- Баланың оқу үрдісіне қызығушылығын тудыру.
- Қарым-қатынас жасауға үйрету.
- Біліктілік, іскерлік дағдысын қалыптастыру.
- Жеке тұлғаны жан-жақты дамыту, оны жетілдіру.
- Белсенділігін арттыруға жағдай жасау.
- Кең көлемде дамытып, білімді терең игеруіне жағдай туғызу.
- Білім сапасын көтеру.

Қорыта келгенде, коммуникативтік әдіс ең тиімді әдістердің бірі, себебі ол балалардың білім сапасын жоғары деңгейге көтеруге және жан-жақты дамытуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе - М: «Просвещение», 1988.
2. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения в средней школе. - М: «Просвещение» , 1988
3. Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде (Республикалық Ғылыми-педагогикалық басылым) 2001-2006.

БАЛА ӨМІРІНДЕ СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗЫ

СМАГУЛОВА Г.А.

Қарағанды қ., №64 НОМ жанындағы шағын орталық
nur_dana_92@mail.ru

Түйсікпен қабылдауды дамыту дұрыс бағыттағы мазмұнды қызмет барысында жүзеге асырылады. Өнімді іс әрекет түйсік пен қабылдауды тек дамытуға ғана жағдай жасап қоймайды, сонымен бірге ол форманы, түсті, кеңістікті бағдарлауды меңгеруге қажеттілік туғызады. Балалық шақ баланың сенсорлық дамуының қарқынды кезеңі болып табылады. Бұл кезде баланың

заттар мен құбылыстардың сыртқы қасиеттері мен байланыстарын, кеңістік пен уақытты бағдарлауы жетіледі. Заттармен іс әрекетте бала оның түсін, түрін қасиеттерін біле бастайды. Баланың сенсорлық дамуының бір бірімен байланысты екі жағы бар: біріншісі - заттармен құбылыстардың әр түрлі қасиеттері жөніндегі түсініктерді меңгеруі; екіншісі – қоршаған ортаны толықтай және жекелей қабылдауға жаңа әрекетін игеруі.

Сенсорлық тәрбие түйсік пен қабылдаудың бірдей дамуы. Сәбилік шақтың алғашқы күндерінен бастап өзін қоршаған заттардың қасиетін түсініп, талпыныс пайда болады. Қабылдаудың ерекше қасиеті балалар жақын адамдарды тани алатындығы. Бөтен адам көрсе жатырқап жылайды. Ал заттарды қабылдау дағдысы ұмтылу іс әрекеті арқылы жасалады. Сенсорлық тәрбие баланың сезім мүшелерінің дамуына, дүниені түсініп тануына әрекет жасайды. Сенсорлық тәрбиенің негізгі әдісі балалардың заттардың қасиеттерін анықтау мақсатымен оларды тексеруі болып табылады. Тексеруі – бұл нәтижесін кейін қандайда бір мазмұнды қызметке пайдалану үшін арнайы ұйымдастырылған қабылдау. Тексеру процесінде балалар көлем, форма, кеңістік қатынастарын, түсті, адам сөзіндегі дыбыстардың музыкалық дыбыстардың ерекшеліктерін бөліп қарауға әрі оларды бір бірінен ажырата білуге үйренеді.

Сенсорлық тәрбиенің маңызды міндеттерінің бірі балалардың сенсорлық эталон туралы ұғымын қалыптастыру болып табылады. Сенсорлық эталон бұл қоғамдық тарихи тәжірибе процесінде туған үлгі. Негізгі түстер, геометриялық фигуралар, нотаға түсірілген музыкалық дыбыстардың түрлі биіктері осындай эталон болып саналады. Егер бала эталондармен және олардың сөздік белгілерімен жақын таныс болса, онда ол қоршаған дүниені оңай бағдарлайды; ол өзіне кезіккен заттарды өзге эталондармен салыстыра қарайды, заттың түсін формасын, көлемін, оның бөлшектерінің кеңістікте орналасуын атайды.

Сенсорлық тәрбиені ойын арқылы дамыту өте қолайлы. Өйткені ойын тәрбие құралы. Ол балалардың дүние танымын дамытудағы ең тиімді амалдардың бірі. Ойын арқылы балалар айналасындағы нәрселердің атын, болмысын ғана танып қоймайды, түр түсін, не үшін керектігін білетін болады. Сонымен бірге, ойын арқылы іс әрекетін іске асырады. Ойын кезінде ғана балалардың өзін қоршаған ортаға қатынасы дамып, танып біледі. Ойын арқылы заттың қалай пайдаланылатынын түсінеді.

Балалар ойындарының тәрбиелік маңызын жоғары бағалай келіп, А.С.Макаренко: «Бала өмірінде ойынның маңызы зор, ересек адам үшін еңбектің, жұмыстың маңызы болса, олар үшін ойынның да маңызы бар. Бала ойында қандай болса, өскенде жұмыста да көп жағынан сондай болады. Сондықтан келешек қайраткерді тәрбиелеу алдымен ойыннан басталады».

Ойынның мазмұны түпкі ниеті – балалардың нені және қалай ойнайтыны, ойын әрекеттері тәрбиешілер ұсынатын ойын ережесі. Ойынның мазмұны оны қызықты етеді. Ойнауға деген ынтаны қоздырады. Ойын кезінде балалардың білімі мен ұғымы тереңдей түседі. Ойын ерекше бір мектеп, сол арқылы бала түсініктерді игереді.

Көптеген ойындардың мазмұнына әндер, тақпақтар енгізіледі. Осының бәрі баланың сенсорлық тәрбиесінің әсерленуіне мүмкіндік береді. Балалардың сенсорлық тәрбиесін дамыту үшін біздің міндетіміз: мәдени гигиеналық машықтарға тәрбиелеу, ой қиялын белгілі дәрежеде өсіру, бастаған ісін аяқтай білуіне жағдай жасау, айналамен таныстыру, ойын, еңбек машықтарына тәрбиелеу. Мәдени гигиеналық машықтарға тәрбиелеуде балалардың заттармен іс әрекет жасауы сенсорлық дамуы өседі. Оларды не үшін қолданатынын біледі. Мысалы: тамақ ішкен кезде (тарелкаға тамақ құяды, тамақты қасықпен ішеді, шайды кесемен ішеді.) Сонымен бірге жуынған кезде (су суық немесе жылы, су сылдырлайды, сабын қатты, төртбұрыш, көпіреді, иісі бар.)

Ой қиялын белгілі дәрежеде өсіру үшін балаға көп сөйлеу әр түрлі тақпақтар тапсырма беру керек. Әрдайым бос отыруға мүмкіндік бермеу керек. Тапсырма беріп бастаған ісін аяқтай білуге үйрету керек. Сенсорлық тәрбиенің ерекшелігі әр түрлі іс әрекетте, бейнелеу өнерінде, құрастыруда, түрлі құбылыстарды бақылаудың қасиеттеріне қарай қолдана білуге үйрету. Заттармен құбылыстардың сенсорлық ерекшеліктері мен сапаларын іс әрекет үстінде бекіту. Құрылыс материалдарын байланыстыра орналастыра білуге машықтандыру. Құрастыруды аяқтаған соң материалдарды ұқыпты түрде орын орынына жинап қоюды үйрету.

Балалардың сенсорлық тәрбиесінде ең алдымен айтқан сөзді, тапсырманы түсіну керек. Сөзді түсінбей бала ешқашан айтқанды істемейді. Ата – бабамыз жасаған мұраны меңгерту, айналасына жүрек сезімін оятып, ана тілін түсінуге үйрету, оның музыкалық әуезін санасына ұялатып, зердесіне жеткізудің барлығы баланың сәбилік шағынан басталатыны баршамызға аян. Осының барлығы сенсорлық тәрбиенің негізі болып табылады. Ал енді балалармен сенсорлық тәрбиені дамытудағы алдағы істелетін жұмыстарға тоқтала кететін болсақ: балаларды бірыңғай заттарды сенсорлық белгілеріне қарай топтау. Үлгі бойынша және ауызша берілген тапсырмаларды орындауға үйрету. Балаларға жеті түсті (қызыл, қоңыр, сары, ақ, көк, жасыл, ақ, қара) геометриялық фигураларды (дөңгелек, үшбұрыш, төртбұрыш) үйрету қажет. Тәрбиеші сенсорлық тәрбиені іске асыру жолында түрлі мүмкіндіктерді пайдаланды. Мысалы, бейнелеу әрекетінде бала түс пен реңкті игереді, құрастыру әрекетінде форманы, көлемді, кеңістік қатынастарды, сырт қасиетін ажырата білуі; музыка әуенімен қимылдағанда музыканың екпінін, ырғағын, сипатын ажыратуды үйренеді. Мүсін жасау сабағында тәрбиеші сәби балалардың назарын ермексаз беріп, оларды бір бірімен салыстырып, мүсін жасауды ұсынады. Балалар ермексазды қолдарына алып қаншалықты қатты не болмаса жұмсақ екеніне көздерін жеткізеді. Балаларды табиғат пен таныстыру кезінде сенсорлық тәрбиеге мол мүмкіндік туады. Әр түрді заттармен шұғылдана отырып, бала көптеген түйсік алады. Ол түрліше түстер, иістер, дыбыстар. Тәрбие мазмұнына есту сезімділігін дамыту қоршаған ортада дыбысты мұқият тыңдап ажырата білу, тілдік есту қабілетін және музыкалық есту қабілетін дамытуы енеді. Сенсорлық тәрбие сондай ақ тактильді сезімді заттың сапасын сипап байқау арқылы ажырата білуді және оларды тегіс мамық, кедір – бұдыр, жұмсақ – қатты, ауыр – жеңіл, суық –

жылы деп дұрыс атай білуді камтиды. Иіс пен дәм түйсігін дамыту да сенсорлық тәрбиенің бір қыры болып табылады.

Күнделікті өмір процесінде, ойындарда және ұйымдастырылған оқу қызметі кезінде тәрбиешінің басшылығы мен мектепке дейінгі балаларды жан жақты сенсорлық тәрбиелеу жүзеге асырылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Отбасы және балабақша № 5; 2012
2. Балабақша: тәрбиелеу және оқыту №5 ;2014

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ ДЕТЕЙ К ШКОЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ

БАЙЛЕНОВА Ш.Б.

г. Караганда, Мини-центр КГУ ОСШ№64

bshayza@mail.ru

В организме у ребенка в возрасте 6-ти – 7лет происходят существенные изменения. Этот период называется этапом созревания организма. На этом этапе у ребенка идет интенсивное развитие и совершенствование опорно-двигательной и сердечно-сосудистой систем организма, развитие мелких мышц, развитие и дифференцировка различных отделов центральной нервной системы.

В этом возрасте характерной особенностью является так же развитие познавательных и мыслительных психических процессов: внимания, мышления, воображения, памяти, речи.

Внимание. Если на протяжении дошкольного детства преобладающим у ребенка является непроизвольное внимание, то к концу дошкольного возраста начинает развиваться произвольное внимание. Когда ребенок начинает его сознательно направлять и удерживать на определенных предметах и объектах.

Память. К концу дошкольного возраста происходит развитие произвольной зрительной и слуховой памяти. Память начинает играть ведущую роль в организации психических процессов.

Развитие мышления. К концу дошкольного возраста более высокого уровня достигает развитие наглядно-образного мышления и начинает развиваться логическое мышление, что способствует формированию способности ребенка выделять существенные свойства и признаки предметов окружающего мира, формированию способности сравнения, обобщения, классификации.

Развитие воображения. К концу дошкольного возраста идет развитие творческого воображения, этому способствуют различные игры, неожиданные ассоциации, яркость и конкретность представляемых образов и впечатлений.

Развитие речи. К концу дошкольного возраста расширяется активный словарный запас и развивается способность использовать в активной речи различные сложнограмматические конструкции.

Успешность обучения во многом зависит от степени подготовленности ребенка к школе.

Готовность к школе включает несколько составляющих компонентов: прежде всего физическую готовность, которая определяется состоянием здоровья, зрелостью организма, его функциональных систем, т.к. школьное обучение содержит определенные умственные и физические нагрузки.

Что же включает в себя психологическая готовность к школьному обучению?

Под психологической готовностью к школьному обучению понимается необходимый и достаточно сформированный уровень психического развития ребенка, необходимый для освоения школьной учебной программы в условиях обучения в количестве сверстников.

Проблемы психологической готовности к школе основана на трудах Л. С. Выготского.

Психологической готовностью к школьному обучению понимается уровень психического развития ребенка, необходимый и достаточный для освоения школьной учебной программы в условиях обучения в коллективе сверстников.

Психологическая готовность к обучению в школе включает личностную и интеллектуальную готовность.

Слагаемые личностной готовности к школьному обучению

1. Отношение к школе. Чтобы ребенок успешно учился, он должен стремиться к «серьезным» занятиям. На появление такого желания влияет отношение к школе близких людей. Таким образом, учение должно восприниматься как важная, ответственная деятельность. Отношение к этому взрослых и других детей способствует формированию внутренней позиции школьника. Первоначально ребенка привлекает внешняя сторона школьной жизни - новый портфель, школьная форма, новая обстановка. Позднее появляется желание учиться, узнавать что-то новое.

Внутренняя позиция школьника, как новообразование, может выступать критерием готовности к школьному обучению.

2. Отношение к учителю. По отношению к учителю - взрослый становится непререкаемым авторитетом. То есть его требования выполняются, а на замечания не обижаются, стараются исправить ошибку. Дети, готовые к школьному обучению, подчиняются правилам, и адекватно ведут себя на занятиях. В учителе воплощены требования общества. В первое время дети стараются строго следовать указаниям учителя. Если учитель по отношению к правилу допускает лояльность, то правило разрушается изнутри.

Новая социальная ситуация развития «ребенок-учитель» пронизывает всю жизнь ребенка. Если в школе хорошо, значит и дома хорошо, значит и с детьми тоже хорошо.

Эта социальная ситуация развития ребенка требует особой деятельности. Эта деятельность называется учебной деятельностью.

В младшем школьном возрасте учебная деятельность является ведущей поскольку:

- во-первых, через нее осуществляются основные отношения ребенка с обществом;

- во-вторых, в ней осуществляется формирование как основных качеств личности ребенка школьного возраста, так и отдельных психических процессов. 3. Формируются специфические отношения с другими детьми. Учебная деятельность - это коллективная деятельность. Учащиеся должны учиться деловому общению друг с другом, умению успешно взаимодействовать, выполняя совместные учебные действия: выслушивать ответы других учеников, не обижаться на замечания учителя и др.

Эгоцентризм ребенка исчезает к 7 годам, теперь он может принять точку зрения другого человека, отчетливо сознавая, что тот может прийти к иным выводам.

Это новое осознание приходит главным образом благодаря социальному общению со сверстниками. На смену монологу как стилю дошкольников (когда они беседуют сами с собой или выдают другим собственную информацию, не заботясь о реакции на нее) приходит взаимный обмен информацией. Эгоцентризм ребенка, восприятие себя в качестве центра вращающегося вокруг него мира постепенно убывает, чему способствуют совместные игры.

4. Определенное отношение к себе. Это предполагает адекватное отношение ребенка к своим способностям, результатам работы, т.е. определенный уровень развития самосознания. Самооценка школьника не должна быть завышенной и недифференцированной.

Если ребенок говорит, что он «хороший», его поделка «лучше всех», то нельзя говорить о его личностной готовности к школьному обучению.

Диагностика психологической готовности к школе:

- Тест Керна - Йерасика
- тест «Домик»
- тест «Графический диктант».

Интеллектуальная готовность к школьному обучению

Интеллектуальная готовность связана с уровнем развитием мыслительных процессов (способность обобщать, сравнивать, определять причинно-следственные связи между явлениями, возможность логического запоминания) и с определенным запасом знаний на момент поступления в школу. Кроме того, важно умение воспроизводить образец и развитие тонких движений руки. О готовности к школе свидетельствует уровень развития познавательных процессов и познавательной деятельности ребенка.

Для исследования уровня развития познавательных процессов можно использовать следующие методики:

- «10 слов» - исследование память
- «Лабиринт» - исследование пространственного восприятия
- «Четвертый лишний» - исследование процесса обобщения
- «Объясни пословицу» - исследование процессов анализа и синтеза
- «Составь картинку» - исследование наглядно-образного мышления

Поступление в школу – переломный момент в жизни ребенка. Важная сторона психологической готовности – достаточный уровень волевого развития ребенка. Особое место занимает овладение специальными знаниями и навыками традиционно относящимся к школьным. Формирование «социальной позиции» по отношению к школе требует не только осознания школы как источника

знаний, но и эмоционального отношения к ней. Ребенку необходимо научиться входить в детское общество, действовать совместно с другими, уступать, подчиняться.

Литература:

1. <http://biofile.ru/psy/11456.html>
2. <http://lritm.edusite.ru/p227aa1.html>

МЕКТЕПТЕГІ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

СЛАМБЕКОВА К. Н., ОРАЛОВА А. Ө.

«№34 ЖББОМ» КММ

Қарағанды қаласы

Елбасымыздың Қазақстан халқына жолдауында ХХІ ғасырда ақпараттық қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру саласында төмендегідей міндеттерді шешу керектігін атап көрсетті: Компьютерлік техниканы, интернет, телекоммуникациялық желі, электрондық және телекоммуникациялық құралдарды, мультимедиялық электрондық оқулықтарды оқу үрдісіне тиімді пайдалану арқылы білім сапасын көрсету. Сонымен қатар тәуелсіз еліміздің болашағы - жарқын, білімді, парасатты, өз ана тілімен бірге шетел тілі «ағылшын тілінде» еркін сөйлеп, өз елін, халқын, мәдениетін шетелге таныстыра алатын үш тілде еркін сөйлейтін азамат болып шығуы керек деген еді.

Адамзат баласының өз ұрпағын оқыту мен тәрбиелеудегі ең озық, тиімді әдістерін тәжірибелерін жалғастырып тың жаңалықтар іздеу, классикалық педагогиканың озық үлгілерін жаңашылдықпен дамыту қашанда жалғаса бермек. Қазіргі таңда жеке тұлғаны қалыптастыру оқушының өзі арқылы, оның іс - әрекетін ұйымдастыру арқылы ойлау дағдыларын дамыта отырып жүзеге асырылады. Білім - жолы қиында қастерлі жол. Болашақ жастарды оқыту, тәрбие беру, қазіргі өмір ағысына бейімдеу ұстаз алдында тұрған ең басты міндет. Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқытудың инновациялық нысандары мен әдістерін енгізу педагог қызметкерлердің тұлғасына кәсіби құзыреттілігіне жоғары талаптар қоюда. «Кәсіби құзыреттілік - жеке тұлғаның кәсіби іс - әрекетті атқаруға теориялық және практикалық әзірлігімен қабілеттілігінің бірлігі».

Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында еліміздің білім беру жүйесінің басты міндеттері атап көрсетілген. Соның бірі: «Білім беру жүйесін ақпараттандыру, оқытудың жаңа технологиясын енгізу, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу» делінген. Бұл міндеттерді шешу үшін, нәтижеге бағытталған білім берудің жаңа жүйесіне көшу үшін әр мұғалім, жеке тұлға күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтар мен өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа тәжірибеге, жаңа ақпараттық технологияларға, әлеуметтік, тұлғалық және жеке құзыреттіктерге ие болуы тиіс. Бұл талаптар күнделікті әдістемелік жұмыстың жүйелі түрде ұйымдастырылуы негізінде жүзеге асырылады.

Білім беру саласында түрлі технологиялар енгізілуде, бірақ олардың ішінен қажеттісін таңдап, сабақтың әр кезеңінде тиімді қолдану - басты талап. Мәселе технологияларды кеңінен пайдалану емес, мәселе - тұлғаны нәтижеге бағыттай білім беруде. Қазіргі таңда айтар болсақ, көрнекілік әдісі мен техникалық құралдарды қолдану әдісін ақпараттық - коммуникативтік технологияның бір өзі атқара алады.

Тіл тағдырын жетілдіру көп ретте мектепте атқарылатын жұмыс деңгейіне байланысты. Өйткені, өскелең ұрпақтың балғын санасына бай тіліміздің нәрін сіңдіріп, көкірегіне ұялатуға әр пән мұғалімі ауқымды істер атқаруы тиіс.

Оқыту тілі өзге тілде жүргізілетін мектептерде тіл үйрету туралы жазылған әдістемелік және ғылыми материалдарды зерделей келе, ақпараттық технологияларды пайдалану туралы мәселеге тоқталуды жөн деп санап, осы тақырыпта жинақтаған іс - тәжірибемді ортаға салмақпын.

Ақпараттық технология – ақпараттарды жинау, сақтау және өңдеу үшін бір технологиялық тізбекте біріктірілген әдістер мен өндірістік және бағдарламалық - технологиялық құралдардың жиынтығы.

Ағылшын тілі сабағында компьютерді қолдану мәтіндер мен ақпаратты білуге жол ашады. Тіпті нашар оқитын оқушылардың өзі компьютермен жұмыс істеуге қызығады, өйткені кейбір жағдайларда компьютер білмеген жерін көрсетіп, көмекке келеді.

Қазақстан Республикасының мемлекетаралық тілі – ағылшын тілін жаңа технологиялар арқылы оқыту ісі күннен - күнге өзекті болып келеді. Тілді ақпараттық - коммуникативтік технология арқылы оқыту – тіл үйренушінің өз бетімен тіл үйрену қабілеттерін жетілдіруіне игі ықпал ететін тиімді жүйе болып табылады.

Сонымен қатар оқушылар интеллектуалдық, шығармашылық және коммуникативтік істерін дамыта алады, оқушының оқу белсенділігі артады, сабақтың негізгі кезеңдерінің бәрінде оқушыларға шығармашылық жұмысты ұсынуға болады.

Тіл үйретуде ақпараттық технологияларды пайдалану тиімділігі:

«Ауызша айтсаң – тез ұмыттым,
Көрсетсең – есте сақтаймын,
Іске кіріссең – үйренем.»
(қытай мақалы)

Орта мектептерде ағылшын тілін оқыту жүйесі қарапайым және бастапқы, негізгі, орта және ортадан жоғары деңгей бойынша базалық және пәндік құзыреттерді жүзеге асыра отырып, ағылшын тілін қатысымдық тұрғыдан меңгерту; сөйлесім әрекетінің түрлеріне сай оқушыны тілдік білім негізінде оқыған тілде сөйлеуге, сауатты жазуға үйрету арқылы дара тұлғаның тілдік қабілетін дамыту, бір-бірімен сабақтас, жүйелі тақырыптарды коммуникативтік тұрғыдан ұсына отырып, оқушыларға ағылшынша тілдік қатынасты игерту мақсатын көздейді. Осы аталған мақсатқа қол жеткізу үшін оқытудың ақпараттық технологияларын пайдаланған орынды. Қазіргі кезде сабақта ақпараттық технологияларды бәріміз кеңінен қолданамыз. Ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы: «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек», - деген. Расында да, тек ғана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана мақсатына жетеді.

Ағылшын тілі сабағында компьютерді, мультимедиялық және электрондық оқулықтарды және интерактивті тақтаны пайдаланғанда:

- лексиканы оқып үйретеді;
 - сөйлеу ырғағын;
 - диалог, монолог және рөлдік ойындарды;
 - хат жазуға үйретеді;
 - грамматикалық құрылымдарды түсіндіріп, оқушылардың есінде сақтауға көмектеседі.
- Оқушылардың ағылшын тілі пәніне деген қызығушылығын арттыруда көп ізденіп, жаңа ақпараттық технологияларды меңгеруді, әр - түрлі әдіс-тәсілдерді білуді қажет деп санаймын және мен өз сабақтарымда қолданамын. Және мен өз сабағымда “Messages» электронды оқулықтарын жиі қолданамын.

Жаңа ақпараттық құралдарды ағылшын тілі сабағында қолданғанда күтілетін нәтижелер:

- үлгерімі төмен оқушыларға көмектеседі;
- оқушыларың сабаққа деген қызығушылығын арттырады;
- сабақта пайдаланылатын көрнекіліктердің санын арттырады;
- оқушылардың шығармашылығын арттырады;

- оқушыларды жеке жұмыс істеуге үйретеді;
- грамматикалық құрылымдарды оңай түсінуге көмектеседі;
- оқушылардың есте сақтау, есту, көру, сөйлеу, ойлау қабілеттерін дамытады;
- пікірталас, талдау, анализ жасау мүмкіндіктерін арттырады;

Қорыта келгенде ағылшын тілі сабағында компьютер және т.б. жаңа ақпараттық құралдарды пайдалану заман талабы. Жаңа замандағы - Жаңа Қазақстанымыздың дамып келе жатқан қадамында оқу процессіне жаңа ақпараттық технологияларды енгізілуі де, келешекте компьютер заманы болатынына көз жеткізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Білім заңы. Алматы, 2007 ж.
2. А. Иманбаева, Оқу - тәрбие үрдісін ақпараттандыру ділгірлігі. Қазақстан мектебі, №2, 2000
3. Ағылшын тілі мектепте. 2009 №5. 2010 №1. 3.

«ТӘЙ – ТӘЙ» ТЕХНОЛОГИЯСЫ БОЙЫНША МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ БІЛІМІ МЕН ТӘРБИЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЗАТТЫҚ-ДАМУ ОРНАНЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

КАСИМОВА К.К.

Қарағанды қаласы, «Шаңырақ» бөбекжайы» КМҚК тәрбиешісі

dsshanyrak@kargoo.kz

Қазіргі таңда жан-жақты жетілген, білімді азамат дайындау – қоғам алдындағы үлкен міндет. Бала - болашағымыз десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттауды, қабілетін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек. Мектепке дейінгі білім беру стандарты мектепке дейінгі тәрбиемен мектепалды даярлық топтарында педагогикалық үрдісті ұйымдастыруда жаңашыл әдіс-тәсілдерді пайдалануға мүмкіндік берді. Сондықтан оқу тәрбие үрдісіне жаңа педагогикалық технологияларды енгізіп, оны тиімді пайдаланып, балаларға сапалы білім беру, жан-жақты дамыған бүлдіршіндерді тәрбиелеу - біздің басты мақсатымыз. Осы мақсатты іске асыру барысында біздің балабақшамызда «Тәй-тәй» технологиясын пайдаланып жұмыстанудамыз. «Тәй-тәй» технологиясының негізін салған Джорж Сорос. Бұл технологияның негізгі ерекшелігі – орталықтарға бөлініп, шағын топпен жұмыс атқару. Яғни балаларды бірін-бірі сыйлауға, бір-бірінің сөзін тыңдауға, ынтымақтастықта болуға дағдыландырады.

Белсенділік және дамытушылық орталықтарының жеткілікті болуы «Тәй-тәй» технологиясы бойынша балалар үшін әр жұмыс күні таңғы жиыннан басталады. Таңғы жиын балалардың ертеңгілік жаттығу жасау, бір-біріне тілек айту, жағымды әуен тыңдау түрінде өтеді. Таңғы жиыннан кейін негізгі орталықтардағы жұмыстар басталады. Орталықтардағы жұмыстар тәрбиешілерден үлкен жауапкершілікті және шығармашылықты қажет етеді. Әр түрлі орталықта жұмыс жасау кезінде балалардың өздерін әр қырынан көрсете отырып жұмыстануы, олардың танымдық қабілеттерін дамытуы арқылы білімдерін шыңдай түседі. Біздің балабақшада әр топтың ішінде ғажайыптар, өнер, саяхат, көркем әдебиет, тіл дамыту, қызықты математика, құрылыс және ғылыми орталықтары жұмыс істейді. Әр орталықта 6-8 баламен жұмыс жүргізіледі. Мысалы, көркем әдебиет орталығында балалар ертегілер тыңдаса, өнер орталығында тыңдаған ертегісінің ішінен өздеріне ұнаған кейіпкердің бейнесін салады. Сонымен қатар математика, құрылыс орталықтарында балалардың логикалық ойлау қабілетін, ой-өрісін дамыту үшін белгілі бір нәрсені құрастыру, ойындар, қызықты тапсырмалар беріледі. Орталықтарда белгілі бір уақыт мөлшеріндегі жұмыстан кейін

балалар алмасып, басқа орталықтарға барады. Балаларға ауысатын уақыт жақындағанын, олардың жұмыстарын аяқтап, ауысуға дайындалу қажеттігін естеріне салынады. Ауысудың уақыты жеткен мезгілде сылдырмақ дыбысымен немесе қол шапалақтау сияқты белгілер беріледі.

Орталықтағы көрнекі құралдарды мазмұнды, суреттердің ертегі кейіпкерлерінің, қуыршақ театры, түрлі ойыншықтардың, үйлестірмелі құралдардың жеткілікті болуы ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттерін өткізуде тиімді нәтиже береді.

Қазіргі заман философтары «орта» деген сөздің мағынасын жеке мінез құлық пен қоршаған ортаның тығыз байланысының системасы деген тұрғыда қалыптастыруда. Дамытушы, тәрбиелеуші ортада сәби жеке тұлға ретінде қалыптасады және бұл қалыптасу социумның модулі болып табылады.

Дамытушы орта кеңістіктерінің мектеп жасына дейінгі балалардың даму деңгейіне әсер беру мақсаттары:

- Балаларды дамытушы орта арқылы өмірдің қыр-сырын таныту және біліктілігін жан-жақты дамыту;
- Тәрбие мен білім беру жұмыстарын ұйымдастыру барысында күнделікті өмірдегі дағдыларының құзыреттілігін байыту, жетілдіру;
- Дербес қимыл әрекеттерін қолдау, ойлау, сөйлеу қабілеттерінің қалыптасуына жан дүниесінің тазалығына, ұқыптылығына тәрбиелеу;
- Тәрбие жұмысының тақырыптары бойынша білім-білік дағдыларын түсіндіру;
- Баланың меңгерген білімін бақылау, бағалау;
- Үйренгендерің күнделікті өмірде қолдануы;

Мектепке дейінгі балалардың құзыреттілігін дамытудағы заттық – дамытушылық ортаның рөлі

Заттық-дамытушылық баланың әрекетін ынталандырушы, бағыттаушы, дамытушы фактор есебінде қарастырылады. Ол белсенділік, бақылаушылық сапалардың және кең мағынада жеке тұлғаның дамуына әсер етеді.

Ашықтық

Тұрақтылық- динамикалық

Заттық – дамытушылық орта балалардың жасы мен даму деңгейіне және олардың әрекетіне тікелей тәуелділіктен табылады. Топтағы дамытушылық ортаның мақсаты ақпараттандырылуы, сол немесе басқа үдерістің бейнесін жасайды, қоршаған орта мен баланың арасындағы үйлесімді қарым-қатынасты қамтамасыз етеді. Заттық – дамытушылық ортаның барлық компоненттері мазмұны, көлемі, көркемдік шешімі бойынша өзара байланысты. Балабақшаның әртүрлі жас топтарындағы заттық - дамытушылық ортаны ұйымдастыра отырып педагогтар балалардың ойын әрекетін дамытудың кезеңдік ерекшелігін, тәрбиенің жеке тұлғалық – бағытталған моделі қағидасын есте ұстаулары керек.

Мектепке дейінгі ұйымдардағы заттық – дамытушылық орта белгілі талаптарға жауап береді: бұл бәрінен бұрын баламен тақырыпқа, ойын желісіне, сол немесе басқа ойыншықтарға, ойынның орны мен мерзіміне еркін жету. Балабақша топтарында заттық – дамытушылық ортаны ұйымдастыру кезінде күрделі, көп жоспарлы және жоғары шығармашылық әрекет қажет. Заттық – дамытушы ортаны құру кезінде келесідей қағидаттарды басшылыққа алу қажет:

- Ортаның жартылай функционалдығы: заттық - дамытушы орта көптеген мүмкіндіктерді ашып, тәрбиелеу - білім беру үдерісінің барлық құраушыларын қамтамасыз етуі тиіс, осы мағынада көп функционалды болуы тиіс;
- Ортаның жартылай функционалдығымен байланысты оның түрленуі бұл жағдай бойынша бірінші орынға кеңістіктің қандай да бір функциясын шығаруға мүмкіндік беретін өзгеру мүмкіндігі;
- Кеңістікті икемді және вариативті қолдану қажет. Орта баланың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналуы тиіс.

- Топтың заттық – дамытушы ортасы балалардың жас ерекшеліктерін, оқу кезеңі мен білім беру бағдарламасына байланысты ауысуы тиіс.

Балалардың өз бетімен іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыру үшін төмендегілердің болуын қарастыратын дамытушы-заттық ортаны құру қажет.

Оқшаулану зонасы

Заманауи ойыншықтар

Табиғат бұрышы

Заттық – дамытушы орта

Дамытушы ойындар

Эксперимент жасау бұрышы

Дидактикалық және көрнекі материалдар

Ойын зонасы

Спорт құралдары мен жабдықтары

Шығармашылық іс-әрекет үшін атрибуттар

Заттық орта мектепке дейінгі ұйымдарда іске асырылатын бағдарламаға сәйкес жобалануы тиіс. Бұл ретте педагог топтың ерекшеліктерін ескеруі, жалпы балалар тобын және әр баланың дербес ерекшелігін, олардың қызығушылықтарын, қабілеттері мен тілектерін білуі тиіс. Баланың заттық әлемінде ойыншық ерекше орынға ие. Ол ойынға дос, әріптес, әңгімелесуші болып келеді. Қуыршақ терапиясы сенімсіздікті, ұялшақтықты жеңу мен өзін-өзі реттеу сияқты маңызды мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.

Балабақшада пәндік дамыту ортасының қызмет жағдайы

Мектепке дейінгі ұйымда оқу-тәрбие жұмысының басты шарты – пәндік дамыту ортасын құру болып табылады.

Дамыту ортасы деп пайдалы ұйымдастырылған, әр түрлі материалдармен толықтырылған, арнайы жабдықталған жайлы жағдай деп түсіну керек. Мұндай ортада барлық топ балаларын танымдық шығармашылық іс-әрекетке бір уақытта белсенді араластыруға болады. Дамыту ортасын құра отырып, біз топтардағы балалардың ерекшеліктерін ескереміз.

Пәндік дамыту ортасын ұйымдастыруға қойылатын талаптар:

Әрбір жас ерекшелігіндегі топтарда өз бетімен мақсатқа бағытталған белсенді іс - әрекетке жағдай жасау (ойын, бейнелеу, сахналау)

Даму ортасындағы пәндердің жан-жақтылығы, топтың ішінде қажетті балаларға оның дамуына қажетті ықпал ететін материалдар ғана болуы тиіс.

Ұлдар мен қыздардың қызығушылығына сәйкес даму ортасы мазмұнды құру.

Барлық жас ерекшелігіндегі топтарда демалуға жайлы орындар белгіленген. Дамыту ортасындағы пәндерін орналастыру және ұйымдастыру балалардың қажеттілігі мен жас ерекшеліктеріне сәйкестендірілген. Мектеп жасына дейінгі баланың негізгі үш қажеттілігі бар. Қозғалыста, қарым - қатынаста, танымдық.

Балалардың дамыту ортасы ОЙЫН ОРТАСЫ

1. Сюжетті-рөлдік ойындарға арналған ойын құралдары,

2. Режиссерлық ойындарға арналған құралдар;

3. Көп жақты текше;

4. Үлгілер (үй, гараж, карта-кесте, ойын аймағы және шымылдық);

5. Шағын көлемдегі кейіпкерлердің жиынтығы;

6. Ертегілердегі жануарлар;

Ерте жас сәбилер тобының балалары ірі ойын жабдықтарын ұнатады, сонымен қатар ол жабдықтар көзге тартымды, ашық түсті болғаны дұрыс. Әр тәрбиеші педагогтың негізгі міндеті: топқа келген әр сәбиге топ ішінде толыққанды өмір сүруіне, жан-жақты дамуына мүмкіндік туғызу. Топ табалдырығын аттаған әр сәби өзінің кішкентай ғана алақанын тәрбиешінің аялы алақанына сала отырып, тәрбиешінің көмегімен айнала қоршаған әлемге сеніммен қарап, құшағын айқара ашады, өзінің қылығымен ересектерді сүйсіндіріп таңқалдырады.

САУАТТЫЛЫҚ ОРТАСЫ Әдеби орталық

1. Осы жастағы балалардың оқуына арналған кітаптар:
 - халық ауыз әдебиетінің шығармалары,
 - қазақ, орыс халықтарының және әлем халықтарының ертегілері,
 - қазіргі заманғы авторлардың шығармалары (әңгімелер, ертегілер, тақпақтар).
2. Осы топтың сүйіп оқитын кітаптары.
3. Мерзімді әдебиеттер.
4. Қолға берілетін әдебиеттер қоры.
5. Ауызша шығармашылық (балалар жасаған жұмбақтар, әңгімелер альбомы)
6. Балалардың ермегі

Тіл шығармашылық орталығы

Тіл дамыту құралдары мен ойындары және оқу мен жазуды үйренуге баланы дайындау.

1. Коллаж – түрлі суреттер, әріптер, сандар қойылатын немесе жапсырылатын қатты қағаз беті.
2. Үстел ойындары.
3. «Сиқырлы кітап» (балалардың айтуымен құрастырылады және әсемделеді).

Сахналандырылған іс-әрекет:

1. Сүйікті ертегілерді сахналауға қажетті қалпақ, бетперделер.
2. Қуыршақтар театры.
3. Қолдан жасалған ойыншықтар театры.
4. Саусақ, қолқап театры.
5. Қатты қағаздан қиылған бейнелер театры
6. Көлеңкелі театр
7. Әсем бұйымдар бұрышы (моншақ, білезік, орамал)
8. Сахналау және режиссерлік ойындарға арналған құралдар
9. Кесінді суреттер мен жапсырма суреттері бар кітапшалар
10. Кесілген суреттер ойындары.

ҒЫЛЫМИ ОРТА

Балалардың тәжірибе жасауы

1. Бөлімдер бойынша материалдар: құм және су, дыбыс, магнит, қағаз, шыны.
2. Көмекші құралдар: үлкейткіш шыны, құмсағат, микроскоп.
3. Түрлі пішінді және көлемді ыдыстар
4. Өлшеуші қасық (балалар тағамынан)
5. Сүзгі мен су құйғыш
6. Түрлі көлемдегі резеңке
7. Сабын салғыштың бір бөлігі
8. Мұзсалғыш қалып
9. Резеңке қолғаптар
10. Медициналық материалдар (доғал тамызғыш, инесіз піскек, жұмыр шыны, ағаш таяқшалар)
11. Пластикалық немесе резеңке түтікшелер, коктейл ішетін түтікшелер
12. Гигиеналық, қауіпсіз балалар сусабыны, жұпар иісті ерітінділер
13. Көпіртікш, араластыруға арналған ағаш қалақшалар
14. Йогурт, қаймақтардан босаған түрлі-түсті стакандар және жайпақ табақшалар
15. Лупалар
16. Алжапқыштар
17. Тұтқыштар
18. Щетка, қалақ, шүберек
19. Түрлі қағаздар
20. Басқа да заттар: әуе шары, май, балауыз шам
21. Табиғи материалдар
22. Жарамсыз материалдар (тері, ағаш қиындылары, кішкене бұранда)
23. Тәжірибе жүргізуге арналған кестелер

24. Шартты белгілер, рұқсат етілетін және тыйым салынатын белгілер (жұмыс тәртібі бойынша тәжірибе бұрышында)

25. Келбеті түрлі әсерлі жағдайларға сәйкес жасалған кейіпкерлер

Табиғат бұрышы

1. Жасанды және бөлме өсімдіктері
2. Аквариум
3. Сәндік құстар мен сүтқоректілер
4. Мерзімді өсімдік түрлері
5. Еңбек орыны
6. Бақылау күнтізбесі
7. Табиғат күнтізбесі
8. Үлгі пішіндер
9. Жыл мезгілінің үлгісі

ҚЫЗЫҚТЫ МАТЕМАТИКА ОРТАЛЫҒЫ

1. «Ғажайып қапшық» ойыны.
2. Геометриялық фигураларды, заттарды түсіне, көлеміне қарай салыстыру және 1-2 белгілеріне қарай топтау (мысалы: үлкен себетке – үлкен доптар, қызыл қорапқа – қызыл текшелерді)
3. Геометриялық фигураларды, заттарды түсіне, көлеміне қарай қатарға кезектестіріп қою ойыны.
4. Моншақтарды жіпке тізу, көлеміне қарай кезектестіру.
5. Геометриялық фигураларды түсіне, көлеміне қарай арнайы құралдар арқылы атына тап, айыра білуге арналған үстел ойындары.
6. Геометриялық мозайка.
7. 3-4 сақинадан тұратын бірдей және түрлі көлемдегі пирамидалар.
8. Түрлі өлшемдегі және түрлі қажеттіліктегі киімдер бөлігі.
9. Жүйелі іс-әрекетте берілген алгоритмді ойындар.
10. Көлемдік, сандық, пішіндік қатынастарды игеруге арналған ойындар.

3. **Мектепке дейінгі білім беру мекемесінде дамытушы орта кеңістігін ұйымдастыру**
Мектепке дейінгі ұйымдардың маңызды міндеті әр баланың шығармашылық қызметін қамтамасыз етуге, балаға өзін толық жетілдіруге және өзінің белсенділігін көрсетуге, балалар мен дамытушы ортаны ұйымдастыру арқылы тәрбиелеу жұмысының дамытушы әсерін арттыруға және педагогикалық үдерісті жетілдіруге мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі ұйымда дамытушы ортаны құру арқылы балаларды тәрбиелеу мен оқытуда отандық педагогика және психологияның бай тәжірибесі жинақталған: мектепке дейінгі және ерте жастағы балалар үшін дидактикалық құралдар және дамытушы ойыншықтар жүйесін құрылған.

Мектепке дейінгі мекемеде ұйымдастырылған дамытушы орта (топта) әр балаға тұлғаның қандай да бір қасиетін иеленуге, жан-жақты дамуына теңдей мүмкіндік береді. Дамытушы орта – бұл баланың мақсатын және міндеттерін шешетін ізденіс алаңы. Балабақшада білім беру және заттық іс-әрекет ортасы ынталандыратын, өзіндік-практикалық және бес білім саласының мазмұнына жауап беруі тиісті. Ортаның мәні маңызды, өйткені ол баланың табиғи қасиетін табуға, жеке тұлғаны қалыптастыруға, баланың дамуына әсер ететін құрал.

Қарым-қатынас жасауда мінез-құлықтың

Негізгі ережелер нормаларын білуі

Дамытушы орта арқылы жеке тұлға қалыптастыру жолдары

Өзін-өзі көрсетуі, басқаруы

Өз ойын тұжырымдауы

Жауапкершілік, қамқорлық

Сезімінің оянуы

Өзіне – өзі баға беруі

Бір-бірімен қарым-қатынас жасау
Елестету, қиял болжамдарының дамуы

Осы маңызды қасиеттер мен қабілеттердің барлығы дамытушы кеңістігінің ұйымдастырылуына байланысты ойналуынан туындайды. Осындай негізгі бағыттарды іске асыру үшін балабақшада дамытушы орта кеңістігін жаңартып, толықтырып, түрлендіріп отыру керек. Балабақшада дамыту орталығын құру бала мен үлкендер арасындағы тірек болып табылады. Ортаны құру стратегиясы мен тактикасы осы қалыптың ерекшеліктерімен байқалады.

Қорытынды

Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеудің басты міндеті балалардың эмоцианалды жайлылық және психологиялық қорғаныс сезімін туғызу. Балабақшада бала өзін сүйкімді, әрі қайталанбас тұлға ретінде сезінуі тиіс. Сондықтан тәрбие процесі жүретін орта маңызды болып табылады. Осы баяндамада балабақшадағы дамытушы ортаны ұйымдастыру барысында тиіс ең маңызды сәттерге назар аударуға тырыстым.

Жалпы алғанда «Тәй-тәй» бағдарламасы баланы жан-жақты дамыту және ата-анамен тығыз байланыс орнату секілді жұмыстарда жақсы нәтижелер көрсетуде.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. [А.Қ. Тусупова. Балаларды ерте жастан дамытуға арналған заттық-дамытушы ортаны ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана, 2015]
2. [«Мектепке дейінгі білім-тәрбие әдістемесі» №1, 2015]